Ayta Abellen

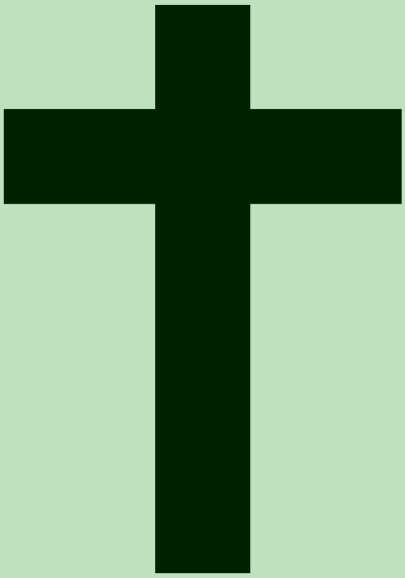

Ayta, Abellen: Ayta Abellen (New Testament+)

Ayta Abellen

Ayta, Abellen: Ayta Abellen (New Testament+)

copyright © 2020-2024 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ayta, Abellen

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Wycliffe Bible Translators, Inc.
All rights reserved.

2025-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 25 Apr 2025
05a1bfd1-4534-5761-ade7-123a56da354c

Contents

Genesis 1
Ruth 83
MATEO 89
Marcos 156
LUCAS 198
JUAN 270
DIDIYAG 319
ROMA 383
1 CORINTO 411
2 CORINTO 438
GALACIA 455
EFESO 465
FILIPOS 474
COLOSAS 481
1 TESALONICA 487
2 TESALONICA 493
1 TIMOTEO 496
2 TIMOTEO 504
TITO 510
FILEMON 513
Hebreo 515
SANTIAGO 537
1 PEDRO 544
2 PEDRO 552
1 JUAN 557
2 JUAN 564
3 JUAN 565
JUDAS 566
IMPAKIT 569

Genesis

Hiyay ihtolya nin pamalhowa

1 Ha kaunaunaan, pinalhowa nan Apo Namalyadi ye luwang boy babe-
luta.
2 Hiyay babe-luta, homain po kapatonongan boy homain po hinyaman a
makit ha babe-luta. Pawa maliteh ye babe nin maalale a lanom. Ket hiyay
Ihpiditon Apo Namalyadi, anti ya ha babe nin lanom.
3 Hinabi nan Apo Namalyadi, "Magkamain nin henag!" Ket napalyadibay.
4 Nakit nan Apo Namalyadi a hiyay henag, ket manged ya. Ket in-ilbo nay
henag ha maliteh.
5 Hiyay henag, ket hinabtan na yan "kaamotan." Ket hiyay maliteh,
hinabtan na yan "madeglem."
Nalabah ye madeglem, ket naabot ye mahanib. Yati ye unan mangaamot.
6 Hinabi nan Apo Namalyadi, "Magkamain nin pietan ye lanom ta-omen
mapayngihyay ye lanom!"
7 Ket dinyag nan Apo Namalyadi ye pietan, ket in-ilbo nay lanom ha tagay
boy lanom ha aypa. Ket napalyadibay.
8 Ket hiyay pietan, hinabtan na yan "luwang."
Nalabah ye madeglem, ket naabot ye mahanib. Yati ye ikalwan man-
gaamot.
9 Hinabi nan Apo Namalyadi, "Maytipon ha maghay pahen ye lanom
ha aypa nin luwang ta-omen makit ye namal-an a pahen." Ket
napalyadibay.
10 Ket hiyay namal-an a pahen, hinabtan na yan luta. Ket hiyay naytipon a
lanom, hinabtan na yan dagat. Nakit nan Apo Namalyadi a hiyay pinalhowa
na ket manged ya.
11 Hinabi nayna man Apo Namalyadi, "Tumubo ha luta ye nakahinadi
a tatanaman, tanaman boy kakayo a ampanawa nin main but-o. Ket
hilayatin kaganaan, manawa hila nin omen ha kalahi lan tanaman." Ket
napalyadibay.
12 Ket tinumubo ya ha luta ye kaganaan a kalahi nin tatanaman, hiyay
tanaman boy kakayo a ampanawa nin main but-o. Ket hilayatin kaganaan,
nanawa hila nin omen ha kalahi lan tanaman. Nakit nan Apo Namalyadi a
hiyay pinalhowa na ket manged ya.
13 Nalabah ye madeglem ket naabot ye mahanib. Yati ye ikatlon
mangaamot.
14 Hinabi nan Apo Namalyadi, "Magkamain nin hehenag ha luwang* ta-
omen mailbo ye kaamotan boy madeglem. Ket hilayatin hehenag ye
pagkakitan nin panaon,† mangaamot boy taon.
15 Hilayatin hehenag ha luwang ye mamahnag ha babe-luta." Ket
napalyadibay.
16 Pinalhowa nan Apo Namalyadi ye luway mangayadet a hehenag. Hiyay
makhaw a henag ye mamahnag nin kaamotan. Ket hiyay makapey a henag
ye mamahnag nin madeglem. Pinalhowa na hila met ye bibitoen.
17-18 Ket hilayatin hehenag, impuhto-puhto nan Apo Namalyadi ha
katatagayan a luwang ta-omen mamahnag ha babe-luta ha kaamotan boy

---

* **1:14** Ha Hebreo: pietan nin luwang. † **1:14** *panaon:* Hilay panaon nin pihta, pananem, pamupol, boy kanayon po a mangaalaga a mangaamot.

ha madeglem ta-omen mailbo ye mahnag ha maliteh. Nakit nan Apo Namalyadi a hiyay pinalhowa na ket manged ya.

19 Nalabah ye madeglem ket naabot ye mahanib. Yati ye ikaapat a mangaamot.

20 Hinabi nan Apo Namalyadi, “Magkamain nin nipaydupong-dupong a angkabi-ay ha lanom. Boy magkamain met nin mamanokmanok a anlumpad ha luwang.”

21 Pinalhowa na hilan Apo Namalyadi ye didigdig a angkabi-ay ha dagat, napaydupong-dupong a angkabi-ay boy ampaggalaw ha lanom, boy kaganaan a kalahi nin mamanokmanok. Nakit nan Apo Namalyadi a hiyay pinalhowa na ket manged ya.

22 In-inged na hilan Apo Namalyadi, a wana, “Hikawon angkabi-ay ha lanom, magpakalabong kawo boy patepean yoy dagat. Boy hikawon mamanokmanok, magpakalabong kawo met ha babe-luta.”

23 Nalabah ye madeglem ket naabot ye mahanib. Yati ye ikaliman mangaamot.

24 Hinabi nan Apo Namalyadi, “Magkamain nin kaganaan a kalahi nin aayop, hiyay maamo, mahilib, boy andumakap ha luta.” Ket napalyadibay.

25 Pinalhowa na hilayatin kaganaan. Nakit nan Apo Namalyadi a hiyay pinalhowa na ket manged ya.

26 Hinabi nan Apo Namalyadi, “Manyag kitawon tao a katuwad tawo. Hilabay ye mamaala nin mamalanghit ha dagat boy mamanokmanok ha luwang boy kaganaan a aayop, hiyay maamo, mahilib, boy andumakap ha luta!”

27 Pinalhowa nan Apo Namalyadi ye tao a katuwad na. Ket pinalhowa nay laki boy babayi.

28 Ket in-inged na hila, a wana, “Magpakalabong kawo boy patepean yoy babe-luta. Ket mamaala kawo ha babe-luta boy kanlan mamalanghit ha dagat, mamanokmanok ha luwang boy kaganaan a aayop a angkumodang ha luta.”

29 Hinabi nan Apo Namalyadi, “Bilewen yo! Nangitaladan akon kanen yon dawa nin kaganaan a tatanaman a ampanawa nin main but-o boy kalahin kakayo a ampanawa nin omen met ateed ha kakayowan la.

30 Ket nangitaladan ako po nin kaganaan a malambot a iilamon a kanen nin kaganaan a mamanokmanok a anlumpad boy aayop a andumakap ha luta.” Ket wanabay ye nalyadi.

31 Nakit nan Apo Namalyadi a hiyay pinalhowa na, ket pawa manganged.

Nalabah ye madeglem ket naabot ye mahanib. Yati ye ikaanem a mangaamot.

2

1 Ket nayadi ye pamalhowa nan Apo Namalyadi nin luwang boy babe-luta boy kaganaan a anti kanlan hilayati.

2 Niyadi na ye pamalhowa na ha loob nin anem a mangaamot. Ket ha ikapiton mangaamot, tinumgen yayna.

3 In-inged nay ikapiton mangaamot boy induma naya ha kanayon a mangaamot. Ta ha nayadi yan namalhowa nin kaganaan, tinumgen yayna.

Hiyay Pananamanan ha Eden

4 Wanabay ye pamalhowa nan Apo Dioh a Namalyadi nin luwang boy
babe-luta. Ha pinalhowa na ye babe-luta boy luwang,
5 homain po hinyaman a iilamon o tatanaman a tinumubo ha luta, ulita
ahe ya po namaudan ye Apo Dioh a Namalyadi boy homain po tao a mag-
obda nin bangkag ha hatew.
6 Noba agya homain po udan, main met huhubol a ampamatepe a
ampamaha nin luta.
7 Haanin, hiyay Apo Dioh a Namalyadi, nangwa ya nin luta, ket dinimeng
na yan tao. Ket in-eyep nan Apo Dioh a Namalyadi ha balungoh nan tao ye
angeh a ampakaibyay bi-ay, ket nabyayan yan bi-ay.
8 Hiyay Apo Dioh a Namalyadi ket nangitaladan yayna nin pananamanan
ha Eden, ha dapit daya. Ket ihtew naya ingkonin ye tao a pinalhowa na.
9 Pinatubo nan Apo Dioh a Namalyadi ha luta ye kaganaan a kalahin
kakayo a makapaaliket bilewen boy ampanawa nin malahap a kanen. Ha
bunak nin pananamanan, main kayo a ampakaibyay bi-ay, boy main met
kayo a ampakaibyay nin tinanda tungkol ha manged boy maloke.
10 Main kabatowan a ampamalanom nin tatanaman a papalwah ha Eden.
Ket ihtew yan naghanga nin apat a dakay.
11 Hiyay ngalan nin unan hanga ket Pishon boy andumawoy ya ha
matiboen lugal nin Havilah no way-ihtew main balitok.
12 Manganged ye kalahi nin balitok ihtew. Main met mangablin pabango
ihtew a anhabtan bedilyum, boy mablin kalahi nin dapah a anhabtan oniks.
13 Hiyay ngalan nin ikalwan hanga ket Gihon boy andumawoy ya ha
matiboen lugal nin Cush.
14 Hiyay ngalan nin ikatlon hanga ket Tigris boy andumawoy ya ha dapit
daya nin Asiria. Ket hiyay ngalan nin ikaapat a hanga nin kabatowan ket
Eufrates.
15 Ingkonin nan Apo Dioh a Namalyadi ye tao ha pananamanan ha Eden
ta-omen ya mag-obda boy manayhay.
16 Hinabi nan Apo Dioh a Namalyadi kanan laki, “Malyadi mon kanen ye
dawa nin hinyaman a kayo ha pananamanan,
17 powidan bengat ye dawan kayon ampakaibyay nin tinanda tungkol ha
manged boy maloke. Adey moya kanen yain a dawan kayo. Ta no kanen
mo, homain hapo a matey ka.”
18 Hinabi nan Apo Dioh a Namalyadi, “Aliwan manged a mambukod ye
laki. Idiyagan ko yan kalamo a kahaglap na boy huhton bengat kana.”
19 Ibat ha luta, dinyag naynan Apo Dioh a Namalyadi ye kaganaan a aayop
boy mamanokmanok. Ket inlakew na hila kanan laki ta-omen na ipabilew.
Ket no hinyay ipangalan na kanla, yabaytew yaynay ngalan la.
20 Ket hiyay laki, pinangalanan na ye kaganaan a aayop a hilay maamo
boy mahilib, dayon ha mamanokmanok ha luwang. Noba homain yan nakit
ye laki a kahaglap na boy huhto bengat kana.
21 Kaya-bay pinakatuloy na yan maiplek Apo Dioh a Namalyadi ye laki.
Ket legan angkatuloy ya, nangoyoh yay Apo Dioh a Namalyadi nin maghay
tagyang nan laki. Pangayadi, pinonitan na ye nangoyohan na.
22 Ket hiyay tagyang a inoyoh na kanan laki, dinyag na a babayi. Ket
inlakew na yan Apo Dioh a Namalyadi kanan laki.
23 Hinabi nan laki,
“Ah! Main akoynan lamo a huhto kangko!
But-o a ibat ha but-o ko boy laman a ibat ha laman ko.
Mahabtan yan ‘babayi’,

ta ibat ya ha laki."*
24 Yabay-in ye hangkan a lakwanan nin laki ye bapa boy indo na ta-omen
yayna makimamagha kanan ahawa na, ket mamagha hilayna.
25 Hiyay laki boy hiyay ahawa na, ket padiho hilan loh-ok hatew, noba
ahe hila angkading-ey.

3

Nagkahalanan ye tao

1 Hiyay bikat ye mapanalingo ha kaganaan a aayop a pinalhowa nan Apo
Dioh a Namalyadi. Minghan, nanepet yay bikat kanan babayi, "Peteg nayi
a hinabi nan Apo Namalyadi a adi kawo mangan nin dawa nin hinyaman
a kakayo ha pananamanan?"
2 Nakibat yay babayi ha bikat, "Malyadi min kanen ye dawa nin hinyaman
a kakayo ha pananamanan,
3 powidan bengat ye dawa nin kayon anti ha bunak nin pananamanan.
Ta hinabi nan Apo Namalyadi a no kanen mi ye dawa na o kimpaan man
bengat, ket matey kayi."
4 Hinabi nan bikat, "Hi! Aliwan peteg a matey kawo.
5 Hinabi nan bengat yain Apo Namalyadi, ta tanda na a no kanen yoy
dawa nin yain a kayo, ket maboknakan ye ihip yo. Mag-ilyadi kawon omen
kana a nagtanda no hinyay manged boy maloke."
6 Binilew nan babayi ye dawa nin kayo ket manged ya ha pamilew na
boy ba-mon malahap kanen. Boy labay na met ye mag-ilyadin madunong.
Kaya-bay namoti ya nin dawa, ket kinan na. Binyanan naya met ye ahawa
na a kalamo na, ket kinan na met yati.
7 Pangayadi lan kinan, naboknakan anay ihip la boy natandaan layna
met a loh-ok hila. Kaya-bay nangwa hila nin bōng igoh, ket tinayi la yan
pamahanip nin laman la.
8 Ha anhuhumilem ana, nange lan miahawa a angkumodang ya ha
pananamanan ye Apo Dioh a Namalyadi. Kaya-bay nagtayo hila ha
kakayowan ta-omen na hila ahe makitan Apo Dioh a Namalyadi.
9 Noba iningat na yan Apo Dioh a Namalyadi ye laki boy tinepet naya,
"Adan, way-ihtew ka?"
10 Nakibat yay Adan, "Nange koy pangumodang mo ha pananamanan. Ket
nalimo ko kamo, ta loh-ok ako. Kaya-bay nagtayo ako."
11 Tinepet na yan Apo Dioh a Namalyadi, a wana, "Ayay nangihabi kamo
a loh-ok ka? Nangan ka nayi nin dawa nin kayon imbawal kon kanen mo?"
12 "Hiyay babayi a in-ibyay mo kangko, binyan nako nin dawan kayo.
Kaya-bay kinan ko met," wanan laki.
13 Ket tinepet naya met Apo Dioh a Namalyadi ye babayi, "Taket ta dinyag
mo yatew?"
"Tinalingo na kon bikat. Kaya-bay kinan koy dawa," wanan babayi.
14 Hinabi nan Apo Dioh a Namalyadi ha bikat,
"Uli ha dinyag mo, ihumpa kata.
Ha kaganaan a aayop, hikan bengat ye makadiha nin yatin humpa.
Legan angkabi-ay ka, dumakap ka,
boy towapok ye kanen mo.
15 Paykapooten ko yay babayi boy hika.
Ket hiyay lahi mo boy hiyay lahi na, paykapooten ko hila met.
Hiyay lahi na ye mamokpok nin ō mo,

* **2:23** ha habin Hebreo, ish ye laki, isha met ye babayi.

ket tokaen moya met ye boe na."
16 Hinabi na met Apo Dioh a Namalyadi kanan babayi,
"Uli ha dinyag mo, pahanan ko ye idap a madihaan mo ha pagbuktot mo,
boy mananam kan tubat a ilab ha panganak mo.
Noba labay mo yan teed ye ahawa mo,
ket hiyabay ye manakop kamo."
17 Hinabi na met Apo Dioh a Namalyadi kanan Adan,
"Ulita lingnge mo yay ahawa mo,
boy kinan mo ye dawan kayon imbawal kon kanen mo,
ihumpa ko ye luta.
Ket legan angkabi-ay ka,
magteeh kan mag-obda ha luta ta-omen ka main mapupol a kanen.
18 Tumubo ha luta ye iilamon boy madiwin tatanaman.
Ket hiyay kanen mo, mangibat ya ha tatanaman ha nikabalang.
19 Panayngetan moy mag-obda ha luta ta-omen main kan pamamangan
angga lano miudong ka met ateed ha luta a ibatan mo.
Ket ulita ha luta ye ibatan mo,
miudong ka met ateed ha luta."
20 Ket hiyay Adan, pinangalanan na yan Eva ye ahawa na ulita hiyabay ye indo nin kaganaan a tatao.
21 Ket hiyay Apo Dioh a Namalyadi, in-idyagan na yay Adan boy ahawa na nin bado a katat ayop boy pinahootan na hila.
22 Hinabi nan Apo Dioh a Namalyadi, "Hiyay tao, katuwad tawo yayna a nagtanda nin manged boy maloke. Ahe tawoyna paolayan a mamoti ya nin dawan kayon ampakaibyay nin bi-ay, ta no makan na, ket mabi-ay yayna makanoman."
23 Kaya-bay hiyay Apo Dioh a Namalyadi, pinaalih na yay Adan ha pananamanan nin Eden ta-omen na bangkagen ye luta a ibatan na.
24 Pangayadi na yan pinaalih Apo Dioh a Namalyadi, nangikonin ya nin aanghil a anhabtan kerubim ha dapit daya nin pananamanan nin Eden. Nangikonin ya po nin kampilan a andumlag a ampanliwed ta-omen homain makahaley ha poon-kayon ampakaibyay nin bi-ay.

4

1 Nilalay na yan Adan ye ahawa na a hiyay Eva, ket binumuktot ya. Nanganak yan laki, ket pinangalanan na yan Cain. Hinabi nan Eva, "Nagkamain ako nin anak a laki uli ha haglap nan Apo Dioh."
2 Haanin, ha nanganak yayna man ye Eva nin laki, ket pinangalanan na yan Abel.
Ha nilumake hilayna, hiyay Abel ket māgpahtol ya nin tutupa boy kakambing, ket hiyay Cain met, mānanaman ya.
3 Minghan, hiyay Cain, nangihagpa ya kanan Apo Dioh nin dadawan pupol na ha tanaman na.
4 Ket hiyay Abel, nangwa ya nin pawa punganay a tutupa na. Hinapo na hila boy kingwa nay tataba la haka na inhagpa kanan Apo Dioh. Ket kinaaliketan na yan Apo Dioh ye Abel boy hiyay hagpa na,
5 noba hiyay Cain boy hiyay hagpa na, ket ingkahwil nan Apo Dioh. Kaya-bay napoot yan tubat ye Cain boy inumahem ye lupa na.
6 Haanin, tinepet na yan Apo Dioh, "Taket ta angkapoot kan tubat? Taket ta inumahem ye lupa mo?
7 No manged ye dinyag mo, kinumaimeng ka dayi. Noba no maloke ye dinyag mo, mag-alla ka. Ta hiyay kahalanan ket ba-mo yan matubag a

ayop a lanang ampangiapa kamo ta-omen naka kayaten. Noba katapulan a
labanan moya boy hamboten ye kahalanan."
8 Ha maghay mangaamot, hinabi nan Cain kanan katongno na, "Abel,
tayna ha pananamanan!" Nakilakew ya met ye Abel. Ket pamiabot la ihtew,
hiyay Cain, dinokloh na yan pinatey ye Abel.
9 Haanin, tinepet na yan Apo Dioh ye Cain, "Way-ihtew yay Abel a
katongno mo?"
"Tawan," wana. "Hiko nayi ye māngalingay nan katongno ko?"
10 Hinabi nan Apo Dioh kana, "Hinyay dinyag mo? Hiyay daya nan
katongno mo ha luta, ket angkange ko yan ba-mon ampangha a ampaki-
iingalon paduhaan ko yay namatey kana.
11 Haanin met ateed, ihumpa kata. Umalih kayna kananyatin luta a
nakaibohbohan nin daya nan katongno mo a pinatey mo.
12 Mananem ka man, homain kan mapupol. Magbalangbalang kayna ihti
ha babe-luta."
13 "Mabyat a tubat ye paduha mo kangko!" wanan Cain kanan Apo Dioh.
14 "Ampaalihen moko haanin a tumaang ihtin lugal boy ha adapan mo.
Magbalangbalang ako ihti ha babe-luta. Ket ayaman a makakit kangko, ket
homain hapo a pateyen lako," wanan Cain.
15 Noba hinabi nan Apo Dioh kana, "Ahe! Ta ayaman a mamatey kamo,
ket baeen ko yan piton ukdo." Kaya-bay minalkaan na yan Apo Dioh ye Cain
nin pagkakitan ta-omen laya ahe pateyen nin ayaman a makakit kana.
16 Ket inumalih yaynay Cain ha adapan nan Apo Dioh. Ket kinumonin ya
ha lugal nin Nod, maghay lugal ha dapit daya nin Eden.

Hilay lalahi nan Cain

17 Nilalay na yan Cain ye ahawa na ket binumuktot ya. Nanganak
yan maghay laki, ket pinangalanan na yan Enoc. Kananyatew a panaon,
ampangipaideng yay Cain nin maghay banwa. Ket pinangalanan na yan
Enoc a kangalan met ateed nin anak na.
18 Hiyay Enoc ye bapa nan Irad a bapa nan Mahujael. Hiyay Mahujael ye
bapa nan Metusael a bapa nan Lamec.
19 Hiyay Lamec ket luway ahawa na, hilan Ada boy Zilla.
20 Hiyay Ada, nanganak yan laki, ket pinangalanan yan Jabal. Hiyabay ye
nangibatan lan tataon angkumonin ha hongab boy māgpahtol nin aayop.
21 Main yan katongno a laki ye Jabal. Hiyay ngalan na ket Jubal. Hiyabay
met ye nangibatan lan mānugtog nin gitada boy patutot.
22 Hiyay Zilla, nanganak ya met nin laki, ket pinangalanan yan Tubal Cain.
Hiyay Tubal Cain ye māmanday nin kahangkapan a tanho boy bakal. Main
yan katongno a babayi ye Tubal Cain, hiyay ngalan na ket Naama.
23 Ha maghay mangaamot, hinabi nan Lamec kanlan luway aahawa na,
"Ada boy Zilla a aahawa ko, leng-en yoy habiyen ko.
Main akon pinatey a maghay bayontao.
Pinatey koya ta pinahakitan nako.
24 No piton ukdo yan mabae ye mamatey kanan Cain,
pitompo boy piton ukdo ya met mabae ye mamatey kangko."

Hilay lalahi nan Set

25 Nilalay na yayna man Adan ye Eva a ahawa na, ket nanganak yayna
man nin maghay laki. Hinabi nan Eva, "Binyan na kon Apo Namalyadi nin
kahagili nan Abel a pinatey nan Cain." Ket pinangalanan na yan Set.

26 Hiyay Set, nagkaanak yan laki, ket pinangalanan na yan Enosh.
Kananyatew a panaon ye pandugi nin tao a manggalang kanan Apo Dioh.

5

Hilay lalahi nan Adan

1 Yati ye nakahulat a panongtongen nin lalahi nan Adan.
Ha pinalhowa nan Apo Namalyadi ye tao, dinyag na yan katuwad na.
2 Laki boy babayi ye pinalhowa na. Ket in-inged na hila boy hinabtan na
hilan tao.
3 Hiyay Adan ket 130 anay taon na ha nagkaanak yan katuwad na. Ket
pinangalanan na yan Set.
4 Ha naianak yaynay Set, nabi-ay ya po ye Adan nin 800 a taon boy
nagkaanak ya po nin kanayon a aanak a laki boy babayi.
5 930 a taon nayna ha matey ya.
6 Hiyay Set ket 105 anay taon na ha nagkamain yan anak a hiyay Enosh.
7 Ha naianak yaynay Enosh, nabi-ay ya po ye Set nin 807 a taon boy
nagkamain ya po nin kanayon a aanak a laki boy babayi.
8 912 a taon nayna ha matey ya.
9 Hiyay Enosh ket 90 anay taon na ha nagkamain yan anak a hiyay Kenan.
10 Ha naianak yaynay Kenan, nabi-ay ya po ye Enosh nin 815 a taon boy
nagkamain ya po nin kanayon a aanak a laki boy babayi.
11 905 a taon nayna ha matey ya.
12 Hiyay Kenan ket 70 anay taon ha nagkamain yan anak a hiyay
Mahalalel.
13 Ha naianak yaynay Mahalalel, nabi-ay ya po ye Kenan nin 840 a taon
boy nagkamain ya po nin kanayon a aanak a laki boy babayi.
14 910 a taon nayna ha matey ya.
15 Hiyay Mahalalel ket 65 anay taon na ha nagkamain yan anak a hiyay
Jared.
16 Ha naianak yaynay Jared, nabi-ay ya po ye Mahalalel nin 830 a taon
boy nagkamain ya po nin kanayon a aanak a laki boy babayi.
17 895 a taon nayna ha matey ya.
18 Hiyay Jared ket 162 anay taon na ha nagkamain yan anak a hiyay Enoc.
19 Ha naianak yaynay Enoc, nabi-ay ya po ye Jared nin 800 a taon ket
nagkamain ya po nin kanayon a aanak a laki boy babayi.
20 962 a taon nayna ha matey ya.
21 Hiyay Enoc 65 anay taon na ha nagkamain yan anak a hiyay Matusela.
22 Ha naianak yaynay Matusela, nabi-ay ya po ye Enoc nin 300 a taon a
kalamo na yay Apo Namalyadi, ket nagkamain ya po nin kanayon a aanak
a laki boy babayi.
23 Naabot na po ye 365 a taon.
24 Hiyay Enoc ket nagbi-ay yan mapatayaan kanan Apo Namalyadi.
Pangayadi ket naplak ya, ulita kingwa na yan Apo Namalyadi.
25 Hiyay Matusela ket 187 anay taon na ha nagkamain yan anak a hiyay
Lamec.
26 Ha naianak yaynay Lamec, nabi-ay ya po ye Matusela nin 782 a taon
boy nagkamain ya po nin kanayon a aanak a laki boy babayi.
27 969 a taon nayna ha matey ya.
28 Hiyay Lamec ket 182 anay taon na ha nagkamain yan anak a laki.

29 Hinabi na, “Yatin anak ko ye mamaimonaw kantawon ibat ha kaidapan,
uli ha pangihumpa nan Apo Dioh ha luta.” Kaya-bay pinangalanan na yan
Noe* ye anak na.
30 Ha naianak yaynay Noe, nabi-ay ya po ye Lamec nin 595 a taon boy
nagkamain ya po nin kanayon a aanak a laki boy babayi.
31 777 a taon nayna ha matey ya.
32 Hiyay Noe ket 500 a taon nayna ha nagkamain yan aanak a hiyay Shem,
Ham, boy Jafet.

6

Hiyay kalok-an nin tao

1 Haanin, anlumabong hilaynay tatao ha babe-luta boy main hilan aanak
a babayi.
2 Ha nakit lan lalakin aanak nan Apo Namalyadi a mangaada hilay
babayin aanak nin tatao, namili hila kanla nin mapag-ahawa la.
3 Hinabi nan Apo Dioh, “Adi ko ipaluboh a mikakaanti kanlan tatao
makanoman ye angeh ko a ampakaibyay bi-ay, ulita main kamateyan ye
laman nin tao. Kaya-bay paibat haanin, ahe naynan labhan ye magatoh
boy luwampo a taon ye bi-ay nin tao.”
4 Kananyatew a panaon boy pangayadi nin yatew a panaon, hilay
mangayadet a tatao ket aanak hilan babayin aanak nin tatao a inahawa
lan lalakin aanak nan Apo Namalyadi. Hilayatin mangayadet a tatao ye
mangagaling a makilaban boy ambigbigen nin tatao ha kapanaonan la.
5 Nakit nan Apo Dioh a tubat anay kalok-an nin tatao ha babe-luta, boy
pawa maloke ye an-ihipen la.
6 Kaya-bay hiyay Apo Dioh, ampaghehean nan tubat ye pamalhowa na
nin tao ha babe-luta boy ingkalele na.
7 Hinabi na, “Hipeten ko ye kaganaan a tataon pinalhowa ko dayon
kaganaan a aayop a angkumodang ha luta boy mamanokmanok ha luwang,
ta ampaghehean koy pamalhowa ko kanla.”
8 Noba hiyay Noe ye ampakapaaliket kanan Apo Dioh.

Hiyay Noe

9 Yati ye ihtolya tungkol ha pamilya nan Noe.
Hiyay Noe, ket matoynong ya, homain yan pakaidlawan kanlan tatao ha
kapanaonan na boy manged ye pamakilamo na kanan Apo Namalyadi.
10 Hiyay Noe ket main yan tatloy aanak a laki, hilan Shem, Ham, boy Jafet.
11 Hilay kanayon a tatao ket tubat anay kalok-an la ha pamilew nan Apo
Namalyadi boy nitayak anay kahamaan ha kaganaan a lugal.
12 Nakit nan Apo Namalyadi a tubat anay kalok-an ha kaganaan a lulugal
ihti ha babe-luta. Ta lanang hilan ampanyag nin maloke ye kaganaan a
tatao.
13 Kaya-bay hinabi nan Apo Namalyadi kanan Noe, “Hipeten koynay
kaganaan a tatao ha babe-luta. Ta uli kanla, nitayak ye kahamaan ha
kaganaan a lugal. Kaya-bay hipeten ko hilayna boy damaen koynay babe-
luta.
14 Manyag ka nin mayadet a daong a kayon sipres boy main hihilid. Ket
polanitan moya nin pamayket ye loob boy ilwah nin daong.
15 Hiyay daong, diyagen mo yan 135 a mitodo ye kakadang na, 22 a mitodo
ye kawayan na boy 13 a mitodo ye katagay na.

---

* **5:29** *Noe* hiyay ngalan Noe ket kabihnga nin mamaimonaw ha habin Hebreo.

16 Atepan moya yati, noba mangipatla ka nin kagitna mitodo a pietan ha
tampoh nin lingling boy atep. Diyagen mon 3 palapag ye daong boy manyag
kan ilwangan a main leneb ha tagililan nin daong.
17 Tanepen koy babe-luta ta-omen mahipet ye kaganaan a angkabi-ay ha
babe-luta.
18 Noba habiyen ko kamo ye kahundoan ta. Lumoob ka ha daong dayon
ahawa mo, hilay aanak mon laki dayon ahawa nin balang magha kanla.
19 Mangiloob ka met ha daong nin maghay padih nin balang kalahin ayop
ta-omen magpahulong ye lahi la.
20 Makew hila kamo ye timaghay padih nin balang kalahin mamanok-
manok boy ayop a angkumodang ha luta ta-omen ahe mahipet ye lahi la.
21 Mangiloob ka nin kaganaan a kalahi nin pamangan yo boy pamangan
nin balang aayop."
22 Ket dinyag nan Noe ye kaganaan a imbilin nan Apo Namalyadi.

7

Hiyay Tanep

1 Hinabi nan Apo Dioh kanan Noe, "Lumoob kawoynan mitapamilya ha
daong, ta ha kaganaan a tatao kananyatin panaon, ket hikan bengat ye nakit
kon ampagbi-ay a matoynong.
2 Mangilamo ka nin pitoy padih nin balang kalahi nin ayop a naibilang a
malinih,* boy maghay padih met nin naibilang a madinat.
3 Mangilamo ka met nin pitoy padih nin balang kalahi nin mamanok-
manok. Diyagen mo yati ta-omen magpahulong ye lahi la.
4 Pangalabah nin pitoy mangaamot, udanen koyna ye babe-luta ha loob
nin apatapo a mangaamot boy madeglem. Ket hipeten ko ye kaganaan a
pinalhowa ko ha babe-luta."
5 Ket dinyag nan Noe ye kaganaan a imbilin nan Apo Dioh kana.
6 Hiyay Noe ket 600 anay taon na ha nandogin matanep ye babe-luta.
7 Ket nilumoob ya ha daong a lamo na yay ahawa na, hilay aanak na a
laki dayon mamanuyang na ta-omen hila maligtah ha tanep.
8 Ket balang kalahi nin aayop, naibilang man a malinih o ahe, boy balang
kalahi nin mamanokmanok boy aayop a andumakap ha luta,
9 ket nakew hilan mipapadih kanan Noe ha loob nin daong a omen ha
imbilin nan Apo Namalyadi kana.
10 Pangalabah nin pitoy mangaamot, ket dogiyan naynan tanepen ye
babe-luta.
11 Hiyay Noe ket 600 anay taon na hatew. Ha ika-17 mangaamot nin
ikalwan bowan, hinumopwak ye kaganaan a hubol ha lale luta. Ket paibat
ha langit, ampibohboh ye lanom ha babe-luta.
12 Ket pangudan-udan nayna ha babe-luta ha loob nin 40 a mangaamot
boy madeglem.
13 Ket kananyatew met ateed a mangaamot a mangudan, nilumoob
hilayna ha daong ye miahawan Noe, lamo la hilay tatlon aanak na a laki,
hiyay Shem boy Ham boy Jafet dayon ahawa nin balang magha kanla.
14 Kalamo la ye kaganaan kalahin aayop, mahilib man o maamo,
angkumodang man o andumakap, boy balang kalahi nin mamanokmanok.
15 Maghay padih ha balang angkabi-ay ye nakew kanan Noe ha daong,

* **7:2** Main aayop a naibilang a malinih, hilay malyadin ihagpa kanan Apo Dioh.

16 a omen ha imbilin nan Apo Namalyadi. Ha nakaloob hilaynan
kaganaan, hiyay Apo Dioh, inleneb nayna ye ilwangan nin daong.
17 40 a mangaamot a pangudan-udan na ha babe-luta. Inumalale ye
lanom ket nilumpaw yayna met ye daong.
18 Lalo a inumalale ye lanom boy pahulong met ye panlumpaw nin daong
ha tanep.
19 Pahulong yan an-umalale ye lanom angga ha nalipoh hilaynay man-
gatagay a matundol.
20 Pahulong yan an-umalale ket inumigit ya po ye lanom nin manga pitoy
mitodo ha babe nin pinakamatagay a matundol.
21 Nahipet ye kaganaan angkabi-ay ha babe-luta, hilay mamanokmanok,
aayop a maamo man o mahilib, kaganaan a andumakap boy kaganaan a
tatao.
22 Nangamatey ye kaganaan angkabi-ay ha luta.
23 Ket nahipet hilay kaganaan a tatao, aayop, aayop a andumakap boy
mamanokmanok ha luwang. Hiyay Noe boy hilay kalamo nan bengat ha
loob nin daong ye napatla.
24 Ket ha loob nin 150 a mangaamot, maalale ya po ateed ye lanom.

8

Inumyak anay tanep

1 Angkaihipan na yan Apo Namalyadi ye Noe boy hilay kaganaan a aayop
a maamo boy mahilib a kalamo na ha loob nin daong. Kaya-bay pinaangin
na ha babe-luta, ket nandugi yaynan umyak ye lanom.
2 Pinatgen nay panupwak nin huhubol ha lale luta boy tinumgen ana met
ye udan.
3 Pahulong yan an-umyak ye lanom. Ket pangalabah nin magatoh boy
limampo a mangaamot, maaypa yayna ye lanom.
4 Ha ika-17 mangaamot nin ika-7 bowan, nipatanghad yay daong ha
mapantay nin Ararat.
5 Pahulong ye panumyak nin lanom. Ket ha unan mangaamot nin ika-10
a bowan, makit yaynay pituktokan nin mamapantay.
6 Pangalabah nin 40 a mangaamot, inlukat nan Noe ye panamulawan ha
daong.
7 Ket nangibuhan yay Noe nin maghay uwak. Paudong-udong nan
panlulumpad ye uwak angga ha naagad na a namal-an yay luta.
8 Haanin, nangibuhan ya met nin maghay kalapati ta-omen na bilewen
no inumyak anay lanom.
9 Noba homain yan maaponan ye kalapati ta pawa po lanom ye angkakit
na. Kaya-bay nag-udong ya met ateed. Impanat nan Noe ye gamet na, ket
inumapon yay kalapati ha gamet na, ket inloob naya ha daong.
10 Namalabah yay Noe nin pitoy mangaamot, ket nangibuhan yayna man
nin kalapati.
11 Madeglem yaynan nakaudong ye kalapati boy main yan kaget a
mabuyong a bōng nin olibo. Kaya-bay nahigudo naynan Noe a inumyak
yaynay lanom.
12 Namalabah ya po nin pitoy mangaamot ye Noe, ket nangibuhan yayna
man nin kalapati. Noba ahe yayna nag-udong.
13 Ha 601 anay taon nan Noe, ha unan mangaamot nin unan bowan,
nilukatan nan Noe ye bobongan nin daong, ket nakit na a namal-an yaynay
luta.

14 Ha ika-27 mangaamot nin ikalwan bowan, mamala yaynay luta.
15 Ket hinabi nan Apo Namalyadi kanan Noe,
16 "Lumwah kawoyna ha daong, hika boy hiyay ahawa mo boy hilay aanak
mon lalaki dayon ahawa nin balang magha kanla.
17 Ibohan mo hilayna met ye kaganaan a mamanokmanok boy aayop a
kalamo mo, hilay maamo man o mahilib, hilay kaganaan a angkumodang
ha luta ta-omen hila lumabong boy patepean lay babe-luta."
18 Ket nilumwah hilaynan Noe boy hiyay ahawa na, hilay aanak na dayon
ahawa nin balang magha kanla.
19 Nilumwah hilayna met ha daong ye kaganaan a aayop, hilay andu-
makap o angkumodang ha luta, dayon mamanokmanok. Nilumwah hilan
kalamo lay lahi la.
20 Hiyay Noe, nanyag yan pangihagpaan, ket nangwa yan magha ha
balang kalahin naibilang a malinih a ayop boy mamanokmanok. Ket
pinatey na hilan inulam ha pangihagpaan bilang hagpa kanan Apo Dioh.
21 Ha nadaep nan Apo Dioh ye mabango a bawo nin hagpa a angkaulam,
hinabi na ha hadili na, "Ahe koyna ihumpa uman ye babe-luta uli ha didiyag
lan tatao agya tanda kon maloke ye an-ihipen la paibat ha kaanak-anakan
la. Ahe koyna hipeten uman ye kaganaan a angkabi-ay a omen ha dinyag
ko.
22 Legan anti ye babe-luta, homain tegen ye panaon nin pananem boy
pamupol,
kaingitan boy kaudanan,
pangalay-ep boy amot,
kaamotan boy madeglem."

9

Hiyay Kahundoan nan Apo Namalyadi kanan Noe

1 In-inged na yan Apo Namalyadi ye Noe boy hilay aanak na. Hinabi na,
"Magpakalabong kawo boy patepean yoy babe-luta.
2 Kalimowan la kawon kaganaan a aayop, hilay angkumodang, andu-
makap, anlumpad boy kaganaan a mamalanghit ha dagat. Ipabaala ko
hilan kaganaan kanyo.
3 Hilay kaganaan a angkabi-ay boy angkumodang, an-ibyay ko hila kanyo
a kena yo. Hatew, in-ibyay ko kanyo ye malambot a tatanaman a kanen yo.
Noba haanin, an-ibyay ko hilayna kanyo ye kaganaan a kena yo.
4 Noba adi yo kena ye ayop a ahe napalwah ye daya na, ulita hiyay daya
ye bi-ay.
5 Ket hiyay tungkol ha daya nin tao, makibat ya kangko ye ayaman a tao
a mamatey nin kapadiho nan tao. Wanabay met ha ayop a makapatey nin
tao, makibat ya kangko ye agya hinyaman a mamatey nin tao."
6 "Ayaman a mamatey nin kapadiho nan tao, ket pateyen ya met nin
kapadiho nan tao, ta pinalhowa nan Apo Namalyadi ye tao a katuwad na.
7 Noba Noe, magpakalabong kawo boy patepean yoy babe-luta."
8 Hinabi nan Apo Namalyadi kanan Noe boy kanlan aanak na,
9 "Yati ye kahundoan ko kanyo boy kanlan lalahi yo,
10 boy kanlan kaganaan a angkabi-ay a ayop a kalamo yon nilumwah ha
daong a hilay mamanokmanok boy aayop, maamo man o mahilib.
11 Yati ye kahundoan ko kanyo. An-ipangako ko a adi koyna tanepen
uman ye kaganaan a angkabi-ay ha babe-luta boy adi koyna tanepen ye
babe-luta ta-omen damaen."

12 Hinabi na po Apo Namalyadi, “Yati ye pagkakitan nin homain anggaan
a kahundoan ko kanyo boy ha kaganaan a angkabi-ay a aayop a kalamo yo.
13 Mangipakit akon buwakaw ha owep. Ket yatin buwakaw ye pagkakitan
nin kahundoan ko ha kaganaan a angkabi-ay ha babe-luta.
14 Tepe diyagen ko yan maowep ye luwang boy makit ye buwakaw ha
owep,
15 maihipan koy kahundoan ko kanyo boy ha kaganaan a aayop a
agkoynan tanepen uman ye babe-luta ta-omen damaen ye kaganaan a
angkabi-ay.
16 Tepe makit ye buwakaw ha owep, ket maihipan koy homain anggaan
a kahundoan ko ha kaganaan a angkabi-ay ha babe-luta.”
17 Kaya-bay hinabi nan Apo Namalyadi kanan Noe, “Hiyay buwakaw ye
pagkakitan nin kahundoan ko ha kaganaan a angkabi-ay ha babe-luta.”

Hilay aanak nan Noe

18 Hilayati ye aanak nan Noe a kalamo na ha daong, hiyay Shem, Ham
boy Jafet. (Hiyay Ham ye bapa nan Canaan.)
19 Hilayatin tatlon lalakin aanak nan Noe ye nangibatan nin kaganaan a
tatao a nangaitayak ihti ha babe-luta.
20 Hiyay Noe ket māgtalon ya boy hiyabay ye unan nananem nin obah.
21 Ha maghay mangaamot, hiyay Noe ket ninom yan alak ubah ket
nalahing ya. Nipakatuloy yan loh-ok ha loob nin hongab na.
22 Haanin, hiyay Ham a bapa nan Canaan ket nilumoob ya ha hongab,
ket nakit na yan loh-ok ye bapa na. Nilumwah ya ha hongab, ket hinabi na
kanlan luway katongno na ye nakit na.
23 Kaya-bay hiyay Shem boy Jafet, nangwa hilan oweh a ingkonin la
ha bantaw la haka hila nayngidlan a lumoob a patalingkukol ha hongab.
Inowehan la yay laman nan bapa la. Ahe la pinalingayan ta ahe la labay
makit a loh-ok yay bapa la.
24 Ha naimahmahan yaynay Noe boy ha natandaan na ye dinyag nan anak
na a bonho,
25 hinabi na,
“An-ihumpa kata Canaan.
Mag-ilyadi kan ipoh lan kakatongno mo.”
26 Boy hinabi na po,
“Galangen yay Apo Dioh, a Namalyadi nan Shem.
Mag-ilyadi ya dayin ipoh nan Shem ye Canaan.
27 Pawayen naya dayin Apo Namalyadi ye lugal nan Jafet
boy mag-ilyadi ya dayin manged ye paylamo nin lalahi na kanlan lalahi
nan Shem.*
Boy mag-ilyadi ya met dayin ipoh nan Jafet ye Canaan.”
28 Pangayadi nin tanep, nabi-ay ya po ye Noe nin 350 a taon.
29 Inumabot ya ha 950 a taon bayo yan natey.

10

Hilay lalahi nan Noe

1 Hilayati ye lalahi nan Shem, Ham, boy Jafet a tatlon aanak nan Noe. Ket
nagkaanak hila ha pangayadi nin tanep.
2 Hilay lalakin aanak nan Jafet ket hilan Gomer, Magog, Madai, Javan,
Tubal, Meshec boy Tiras.

---

* **9:27** *Shem* ha habin Hebreo ket hiyay Jafet ket kumonin ya dayi ha hongab nan Shem.

3 Hilay lalakin aanak nan Gomer ket hilan Ashkenaz, Rifat boy Togarma.
4 Hilay lalakin aanak nan Javan met ket hilan Elisha, Tarshish, Kitim boy Dodanim.
5 Hilayati ye lalahi nan Jafet. Hilabay ye nangibatan lan tataon angkumonin ha ambay dagat boy ha aalipoteh. Balang magha kanla ket nagkamain nin hadilin lugal boy habi.

Hilay lalahi nan Ham

6 Hilay lalakin aanak nan Ham ket hilan Cush, Egipto, Put, boy Canaan.
7 Ket hilay lalaki met a aanak nan Cush ket hilan Sheba, Havilah, Sabta, Raama boy Sabteca.
Hilay aanak nan Raama ket hilan Sheba boy Dedan.
8 Hiyay Cush ket main ya po anak a laki, hiyay Nimrod. Hiyay Nimrod ye kaunaunaan a magaling a makilaban boy ambigbigen a tao.
9 Tanda nan Apo Dioh a magaling ya ha pamanti. Kaya-bay main kahabiyan, a wanae, “Magaling ya ha pamanti a omen kanan Nimrod.”
10 Hilay unan panakopan a pinamaalaan nan Nimrod ket Babilonia, Erec, Akad boy Calne. Kaganaan hilayain ket hakop nin Shinar.
11 Paibat ihtew, nakew ya ha Asiria, ket impaideng nay babanwa a Nineve, Rehobot Ir, Cala,
12 boy Resen a anti ha pietan nin Nineve boy Cala, magha yan angkabalitaan a banwa.
13 Hiyay Egipto ye bapa lan Ludeo, Anameo, Lehabeo boy Naftu,
14 hilay Patruseo, Caslu, boy Caftoreo a pinangibatan lan Filisteo.
15 Hiyay Canaan ye bapa nan Sidon boy Het. Hiyay Sidon ye punganay.
16 Hiyay Canaan met ye nangibatan lan Jebuseo, Amoreo, Gergaseo,
17 Hiveo, Arkeo, Sineo,
18 Arvadeo, Zemareo, boy Hamateo.
Ha kabuyotan, nangaitayak hilaynay lalahi nan Canaan.
19 Hiyay anggaan nin lugal la ket paibat ha Sidon paabagatan ha Gerar anggan Gaza. Ha dapit daya ket inumabot ya ha Sodoma, Gomora, Adma boy Zeboyim anggan Lasha.
20 Hilabaytew ye lalahi nan Ham a angkumonin ha nakahinadi a lulugal a hakop nin nahyon la boy main hilan hadihadilin habi.

Hilay lalahi nan Shem

21 Hiyay Shem a ali nan Jafet ye pinangibatan nin lalahi nan Eber.
22 Hilay lalakin aanak nan Shem ket hilan Elam, Ashur, Arfaxad, Lud, boy Aram.
23 Ket hilay aanak na met nin Aram ket hilan Uz, Hul, Geter, boy Meshec.
24 Hiyay Arfaxad ye bapa nan Shela a bapa nan Eber.
25 Luwa ye aanak nan Eber.
Hiyay magha ket napangalanan yan Peleg, ulita ha kapanaonan na nayngingihyay ye tatao ha babe-luta. Hiyay ikalwa ket Joktan.
26 Hiyay Joktan ye bapa lan Almodad, Shelef, Hazarmavet, Jera,
27 Hadoram, Uzal, Dikla,
28 Obal, Abimael, Sheba,
29 Ofir, Havila boy Jobab. Hilabay ye lalakin aanak nan Joktan.

30 Hiyay lugal a angkunaan la ket paibat ha Mesha angga ha Sefar a anti ha mamapantay ha dapit daya.
31 Hilayati ye lalakin aanak nan Shem boy lalahi la, hahabi boy lulugal a hakop nin nahyon la.

32 Hilayain ye lalahi nin aanak nan Noe a angkumonin ha hadihadili lan
nanahyon. Hilabay ye pinangibatan nin kaganaan a nanahyon ha babe-
luta, pangayadi nin tanep.

11

Hiyay Todi nin Babel

1 Ha hatew, mamaghan bengat ye habi nin kaganaan a tatao ha babe-luta.
2 Ha panguman-uman la nin kunaan, paibat ha dapit daya, nakakit hilan
kapatalan ha Shinar. Ket ihtew hila kinumonin.
3 Haanin, hinabi la ha magha boy magha, “Makew kawo di! Mandimeng
kitawon luta, ta pakawotoen tawo yan manged ta-omen ya bumyang.”
Tana-tana dapah ye gawien la, ket luta a pinabyang ye ginawi la boy ihpalto
ye ginawi lan pamayket.
4 Hinabi la, “Makew kawo di, ta manyag kitawon maghay banwa a main
todi a miabot ha luwang ta-omen kitawo mag-ilyadin angkabalitaan boy
ahe mapaykatak-katak ha babe-luta.”
5 Haanin, inumaypa yay Apo Dioh ta-omen na bilewen ye banwa boy todi
a andiyagen lan tatao.
6 Hinabi nan Apo Dioh, “Haanin, ampaymamagha hilan kaganaan boy
mamaghay habi la. Hiyay kalalakwan na, ket diyagen laynay hinyaman a
labay lan diyagen.
7 Kaya-bay umaypa kitawo ta-omen tawo paylulumboen ye hahabi lan
tatao ta-omen hilayna ahe mapaykataloh.”
8 Kaya-bay hiyay Apo Dioh, pinaytayak-tayak na hilay tatao ha kaganaan
a lulugal ha babe-luta, ket in-itgen lay panyag la nin banwa.
9 Kaya-bay pinangalanan yan Babel yatew a banwa, ulita ihtewbay na
pinaylulumbo Apo Dioh ye habi lan tatao. Ket paibat ihtew, pinaytayak-
tayak na hilay tatao ha nakahinadi a lulugal ha babe-luta.

Hilay lalahi nan Shem

10 Hilayati ye lalahi nan Shem. Pangalabah nin luway taon paibat ha
tanep, hiyay Shem a 100 anay taon na ket nagkaanak yan laki, hiyay
Arfaxad.
11 Hiyay Shem ket nabi-ay ya po nin 500 a taon, boy nagkaanak ya po nin
aanak a laki boy babayi.
12 Ha 35 taon naynan Arfaxad, nagkaanak yan laki, hiyay Shela.
13 Nabi-ay ya po nin 403 a taon ye Arfaxad, boy nagkaanak ya po nin
kanayon a aanak a laki boy babayi.
14 Ha 30 a taon naynan Shela, nagkaanak yan laki, hiyay Eber.
15 Nabi-ay ya po nin 403 a taon ye Shela, boy nagkaanak ya po nin kanayon
a aanak.
16 Ha 34 anay taon nan Eber, nagkaanak yan laki, hiyay Peleg.
17 Nabi-ay ya po nin 430 a taon ye Eber, boy nagkaanak ya po nin kanayon
a aanak.
18 Ha 30 a taon naynan Peleg, nagkaanak yan laki, hiyay Reu.
19 Nabi-ay ya po nin 209 a taon ye Peleg boy nagkaanak ya po nin kanayon
a aanak.
20 Ha 32 a taon naynan Reu, nagkaanak yan laki, hiyay Serug.
21 Nabi-ay ya po nin 207 a taon ye Reu, boy nagkaanak ya po nin kanayon
a aanak.
22 Ha 30 a taon naynan Serug, nagkaanak yan laki, hiyay Nahor.

23 Nabi-ay ya po nin 200 a taon ye Serug, boy nagkaanak ya po nin
kanayon a aanak.
24 Ha 29 a taon naynan Nahor, nagkaanak yan laki, hiyay Terah.
25 Nabi-ay ya po nin 119 a taon ye Nahor, boy nagkaanak ya po nin
kanayon a aanak.
26 Ha 70 a taon naynan Terah, nagkaanak yan tatlon lalaki, hilan Abram,
Nahor, boy Haran.

Hilay lalahi nan Terah

27 Hilayati ye lalahi nan Terah a bapa nan Abram boy Nahor. Boy hiyay
Haran ye bapa nan Lot.
28 Angkabi-ay ya po ye Terah ha matey yay Haran ha kinaanakan na a
banwan Ur a hakop lan Caldeo.
29 Napag-ahawa na yan Abram ye Sarai, ket napag-ahawa naya met Nahor
ye Milca a anak nan Haran a bapa nan Isca.
30 Hiyay Sarai, homain yan anak, ulita bawog ya.
31 Inumalih yay Terah ha banwan Ur a hakop lan Caldeo, kalamo na yay
anak na a hiyay Abram boy ahawa nan Abram a hiyay Sarai boy hiyay Lot
a anak nan Haran. Palakew hila ha lugal Canaan. Noba ha nilumateng
hilayna ha Haran, ket ihtew hilayna kinumonin.
32 Ket ihtew yaynan natey ye Terah. 205 anay taon na ha matey ya.

12

Hiyay Panagyat nan Apo Dioh kanan Abram

1 Hinabi nan Apo Dioh kanan Abram, “Lakwanan moy lugal mo, papaltido
mo boy hilay kabaey nan bapa mo, ket makew ka ha lugal a ipakit ko kamo.
2 Pakalabongen koy lalahi mo boy diyagen ko hilan maghay angkabalitaan
a nahyon.
Inged kata boy diyagen kon angkabalitaan ye ngalan mo,
ket makauli kamo minged hilay kanayon a tatao.
3 Inged ko ye ayaman a manginged kamo,
noba ihumpa ko ye ayaman a mangihumpa kamo.
Ket makauli kamo, inged ko ye kaganaan a lalahi ha babe-luta.”
4 Kaya-bay inumalih yay Abram ha Haran a omen ha hinabi nan Apo Dioh
kana. Nakilakew ya met ye Lot kana. 75 anay taon nan Abram ha inumalih
ya ha Haran.
5 Ha inumalih ya ha Haran palakew ha Canaan, kalamo na yay Sarai a
ahawa na boy hiyay Lot a angken na. Kalamo na hila met ye kaganaan a
iipoh na boy babandi a natipon na ha Haran. Ha nilumateng hilayna ha
Canaan,
6 nagpahulong yay Abram anggan Shekem, ha maghay mayadet a kayon
Moreh. (Kananyatew a panaon, anti hila po ye Cananeo ihtew.)
7 Haanin, napakit yay Apo Dioh kanan Abram, ket hinabi na kana, “Ibyay
ko yatin lugal kanlan lalahi mo.” Ket hiyay Abram, nanyag ya ihtew nin
pangihagpaan nin ihagpa kanan Apo Dioh a napakit kana.
8 Pangayadi, nagpahulong hila ha mamapantay nin Betel. Ket ihtew hila
nagpondo, ha dapit daya nin Betel a dapit laud nin Ai. Nanyag ya ihtew nin
pangihagpaan ket nanggalang ya kanan Apo Dioh.
9 Pangayadi, nagpahulong hila palakew ha Negev.

Nakew yay Abram ha Egipto

10 Kananyatew a panaon, nagkamain nin tubat a bitil ha Canaan. Kaya-
bay hiyay Abram, ket nakew yan kinumonin ha Egipto, ta tubat anay bitil
ha Canaan.
11 Bayo ya hinumlep ye Abram ha anggaan nin Egipto, hinabi na kanan
Sarai a ahawa na, “Maada kan babayi.
12 Ket no makit la kan Egipsio, habiyen la a ahawa kata, ket pateyen lako,
noba hika, paolayan la kan mabi-ay.
13 Kaya-bay habiyen mo kanla a mikatongno kita ta-omen lako ahe
pateyen uli kamo.”
14 Ha niabot hilayna ha Egipto, nakit lan Egipsio a maada yan tubat ye
Sarai.
15 Ha nakit la yan oopihyal nan Faraon ye Sarai, imbalita la kanan Faraon
no way-omen ya kaada ye Sarai. Ket imbilin nan Faraon a kowen la yay
Sarai. Ket kingwa la yay Sarai boy inlakew laya ha palahyo.
16 Uli kanan Sarai, manged ye pananggap nan Faraon kanan Abram.
Binyan naya po Faraon ye Abram nin tutupa, kakambing, babaka, aahno,
kakamilyo boy iipoh.
17 Noba uli kanan Sarai, hiyay Apo Dioh, pinahakit na yan mabyat a tubat
ye Faraon boy hilay kalalamoan na ha palahyo.
18 Kaya-bay impadakit na yay Abram boy tinepet naya, “Hinyatin dinyag
mo kangko? Taket ta ahe mo hinabi kangko a ahawa mo yay Sarai?
19 Taket ta hinabi mo a mikatongno kawo? Kaya-bay kingwa ko yan
mapag-ahawa ko. Haanin, anti ya ihti ye ahawa mo. Kowen moya boy
umalih kawoyna!”
20 Imbilin nan Faraon kanlan huhundaloh na a paalihen la hilaynay
miahawa. Kaya-bay intonda la yay Abram papalwah ha Egipto, kalamo na
yay ahawa na, kaget nay kaganaan a babandi na.

13

Nayngihyay hilan Nilakew ye Abram boy Lot

1 Kaya-bay paibat ha Egipto, nakew yay Abram ha Negev, lamo na yay
ahawa na boy kaget lay kaganaan a babandi la. Nakilakew ya met ye Lot a
angken na.
2 Mabatnang yaynan tubat ye Abram kananyatew. Malabong hilaynay
tutupa na, kakambing, boy babaka na boy malabong ana met ye balitok
boy mital na.
3 Paibat ha Negev, nanguman-uman hilan lugal angga ha nakaudong
hilayna ha lugal a alan lan nangipaidengan nin hongab la. Anti hila ha
pietan nin Betel boy Ai,
4 ihtew ha alan a nanyagan na nin pangihagpaan nin ihagpa kanan Apo
Dioh. Ket ihtew ya nanggalang uman kanan Apo Dioh.
5 Hiyay Lot a lanang nan kalamo Abram, ket malabong ana met ye tutupa
na, kakambing boy babaka. Main yayna met hadilin pamilya boy iipoh.*
6 Ket ulita malabong anay aayop la boy kanayon po a babandi la, ket
kulang yaynay pagpahtolan nin aayop lan luwa yatew a lugal.
7 Kaya-bay ampay-away hilay māgpahtol la. (Kananyatew hilay Cananeo
boy Perezeo ket angkumonin hila po ihtew a lugal.)
8 Kaya-bay hinabi nan Abram kanan Lot, “Adi kita may-away boy hilay
māgpahtol ta, ta mipapaltido kitawo.

* **13:5** iipoh. Ha Hebreo ket totolda

9 Manged po no mayngihyay kita, ulita maway man ye lugal malyadi tan
lakwen. No labay mo ha dapit odi ka, ha dapit wanan ako. Ket no ha dapit
wanan ye labay mo, ha dapit odi ako."
10 Ket ha in-iwah nan Lot ye pamilew na, nakit na ye matiboen kapatalan
nin Jordan angga ha Zoar a malanom a omen ha pananamanan nan Apo
Dioh ha Eden boy ha lugal a Egipto. (Kananyatew ahe na po inapo Apo
Dioh ye Sodoma boy Gomora.)
11 Kaya-bay pinili na yan Lot ye matiboen kapatalan nin Jordan. Ket
nag-aligwat yaynan palakew ha dapit daya, ket nayngihyay hilayna kanan
Abram.
12 Kinumonin ya po ye Abram ha Canaan, noba hiyay Lot, kinumonin ya
ha babanwa ha kapatalan. Ket impaideng nay hohongab na ha haley nin
Sodoma.
13 Hilay tatao ha banwan Sodoma ket mangaloke hila, ampagkahalanan
hilan tubat laban kanan Apo Dioh.
14 Ha nakaalih yaynay Lot, hinabi nan Apo Dioh kanan Abram, "Paibat
ha an-idengan mo, bilewen mon manged ye palibot mo, ha dapit amyanan,
abagatan, daya boy laod.
15 Kaganaan a luta a angkakit mo, ket ibyay ko kamo boy kanlan lalahi
mo makanoman.
16 Pakalabongen ko hilay lalahi mo nin omen ha kalabong nin ahe
mabilang-bilang a towapok ha babe-luta.
17 Lakwen mon liweden yain a matiboen lugal, ta ibyay ko yain kamo."
18 Kaya-bay nakew yay Abram ha Hebron, ket ihtew ya kinumonin ha
haley nin mayadet a poon-kayo nan Mamre. Ket nanyag ya ihtew nin
pangihagpaan nin ihagpa kanan Apo Dioh.

14

Inligtah na yan Abram ye Lot

1 Kananyatew a panaon, hiyay Poon Amrafel nin Shinar, Poon Arioc nin
Elasar, Poon Kedorlaomer nin Elam boy Poon Tidal nin Goyim,
2 ket ampakigubat hila kanlan Poon Bera nin Sodoma, Poon Birsha nin
Gomora, Poon Shinab nin Adma, Poon Shemeber nin Zeboyim boy Poon
Zoar nin Bela.
3 Naymamagha hilatin liman popoon, ket tinipon lay huhundaloh la ha
alagoog nin Sidim a anhabtan haanin nin Dagat a Natey.
4 Ha loob nin labinluway taon, nahakop lan Kedorlaomer hilay limay
popoon, noba ha ikalabintatloy taon, naymamagha hilaynan nilumaban
kanan Kedorlaomer ye limay popoon.
5 Ha ikalabinapat a taon, hilan Poon Kedorlaomer boy hilay popoon a
ampakitupig kana, ket hinambot la hilay Refaimeo ha Ashtarot Karnaim,
hilay Zuzita ha Ham boy hilay Emita ha Save Kiriataim.
6 Hinambot la hila met Kedorlaomer ye Horita ha mamapantay nin Seir
angga ha El Paran a anti ha gilid nin wangwang.
7 Paibat ihtew, nagbawit hilan palakew ha En Mishpat a anhabtan
Kadesh. Ket hinakop lay matiboen lugal lan Amalekita dayon lan Amoreo
a angkumonin ha Hazazon Tamar.
8 Haanin, hilay popoon nin Sodoma, Gomora, Adma, Zeboyim boy Bela,
tinipon la hilay huhundaloh la ha alagoog nin Sidim. Ket ihtew la hilan
inhadya a makigubat ye huhundaloh la

9 laban kanlan Poon Kedorlaomer nin Elam, Poon Tidal nin Goyim, Poon
Amrafel nin Shinar boy Poon Arioc nin Elasar. Limay popoon laban ha apat
a popoon.
10 Nahambot hilay limay popoon. Ket ha panumakah lan poon nin
Sodoma boy poon nin Gomora boy huhundaloh la, naampag hilay kanayon
kanla ha maalale a lubot a pangwaan nin ihpalto ha alagoog nin Sidim, ta
malabong ye lubot ihtew a lugal. Hilay kanayon, nakatakah hilan palakew
ha mamapantay.
11 Kaya-bay hinamham lan apat a popoon ye kaganaan a babandi ha
Sodoma boy Gomora boy kaganaan a pamangan ihtew haka hilan inumalih.
12 Kinapyol laya met ye Lot a angkumonin ha Sodoma a angken nan
Abram boy kingwa lay kaganaan a babandi na.

13 Noba nakatakah yay maghay laki, ket nakew ya kanan Abram a
maghan Hebreo. Ket imbalita na kanay nalyadi. Hiyay Abram ket
angkumonin ya hatew ha haley nin mayadet a poon-kayo nan Mamre a
maghan Amoreo. Hiyay Mamre boy kakatongno na a hilan Eshcol boy Aner,
ket katagem na hilan Abram.
14 Pamakange nan Abram ha nalyadi kanan Lot a angken na, tinipon na
hilay tatao na a nakahadya a makilaban. Ket nakatipon ya nin 318 a katao.
Kinamat la hilay kalaban la a popoon angga ha banwan Dan.
15 Ha madeglem ana, hiyay Abram, dinyag na hilan luway pangkat ye
tatao na. Ket dinawohong la hilay kakaaway la, ket hinambot la hila. Hilay
kanayon kanlan kakaaway la, ket tinumakah, noba kinamat na hilan Abram
angga ha Hoba ha dapit amyanan nin Damasco.
16 Naudong lan kaganaan ye nahamham a babandi boy nailigtah laya po
ye Lot, kalamo hilay babayi boy hilay kanayon po a tatao.

17 Ha nahambot na yan Abram ye Poon Kedorlaomer boy hilay popoon a
katagem na, nag-udong hilayna ha pondowan la. Ket hinagana na yan Poon
nin Sodoma ye Abram ha alagoog nin Save a anhabtan alagoog nin Poon.

18 Hinagana naya met Abram ye Melkizedek a Poon ha Salem boy padi
nin Katatagayan a Dioh. Impangaget na yan pamangan boy alak.
19 In-inged na yay Abram, a wana,

“Abram, inged naka dayin Katatagayan a Dioh a namalhowa nin langit boy
babe-luta.
20 Galangen ye Katatagayan a Dioh a nanaglap ha panambot mo kanlan
kakaaway mo!”
Ket hiyay Abram, in-ibyay na kanan Melkizedek ye ikamapo nin kaganaan
a nahamham na.
21 Hinabi nan Poon nin Sodoma kanan Abram, “Konin moynay kaganaan
a babandi ko a naudong mo, noba iudong mo hila kangko ye kaganaan a
tatao ko.”
22 Noba hinabi nan Abram kanan Poon nin Sodoma, “Nagpangako ako ha
adapan nan Apo Namalyadi a Katatagayan a Dioh a namalhowa nin langit
boy luta,
23 a ahe ako mangwa nin hinyaman a konin mo agya kaputoh bengat nin
bekah o gawot nin ihtiping ta-omen mo ahe mahabi a hika ye namabatnang
kangko.
24 Agko mananggap kamo nin agya hinyaman, powidan bengat ha nakan
lan tatao ko. Noba ibyay mo met kanlan Aner, Eshcol boy Mamre ye dakay
la, ulita kalamo ko hila.”

15

Nagpangako yay Apo Dioh kanan Abram

1 Pangayadi yatew, impaleplep nan Apo Dioh kanan Abram, a wana,
"Abram, adi ka angkalimo. Hikoy kalahag mo boy biyan kata nin mayadet
a plimyo."
2 Noba hinabi nan Abram, "Apo Dioh a Makapalyadiyan, hinyay hilbi nin
ibyay mo kangko, ket homain ako met anak! Hiyay mag-ilyadin mānawid
nin babandi ko ket hiyay ipoh kon Eliezer a taga Damasco.
3 Ahe moko binyanan nin anak. Kaya-bay hiyay ipoh ko ye manawid nin
babandi ko."
4 Hinabi nan Apo Dioh, "Aliwan hiyay ipoh mo ye manawid nin kaganaan
a babandi mo, no aliwan hadili mon anak ye manawid."
5 Haanin, pinalwah na yan Apo Dioh ye Abram ha hongab. Ket hinabi
na kana, "Bilewen mo hilay bibitoen ha luwang, ket bilangen mo hila no
mababa mon bilangen. Wanabay hila met lano kalabong ye lalahi mo."
6 Namteg yay Abram kanan Apo Dioh. Kaya-bay imbilang na yan
matoynong Apo Dioh.
7 Hinabi na po Apo Dioh kanan Abram, "Hikoy Apo Dioh a naghabi kamo
a alihan mo ye Ur a lugal lan Caldeo ta-omen ko ibyay kamo yatin lugal a
pagkonin mo."
8 Noba hinabi nan Abram, "Apo Dioh a Makapalyadiyan, way-omen ko
matandaan a mapagkonin ko yatin lugal?"
9 Hinabi nan Apo Dioh kana, "Mangilakew ka kangko nin maghay
dumalaga a baka, babayin kambing, boy lakin tupa a pawa manitatloy taon.
Mangaget ka met nin maghay kalapati boy maghay kulokulok."
10 Hiyay Abram, inlakew na hilayatin aayop kanan Apo Dioh. Ket pinatey
na hilan ginitna Abram haka na hila pinay-eteb-eteb ye balang kagitna.
Noba hilay mamanokmanok, ket ahe naynan ginitna.
11 Hinumagpa hilay uuwak ha lalaman nin pinatey a aayop ta-omen la
kena. Noba binuyaw na hilan Abram.
12 Ha ampitangheb yaynay mangaamot, nipakatuloy yan maiplek ye
Abram. Ket nilumateng kanay ampakalilimon kalitehan.
13 Hinabi nan Apo Dioh kanan Abram, "Katapulan a matandaan mo a ha
loob nin 400 a taon hilay lalahi mo, ket kumonin hila lano ha kanayon a
lugal a ahe la pagkonin. Ket maipoh hila lano ihtew boy mapatiyatiyaan.
14 Noba hilay tataon mangipoh kanla, ket paduhaan ko hila. Pangayadi,
alihan lan lalahi mo yatew a lugal, ket malabong a babandi ye makaget la.
15 Noba hika Abram, matey ka lano ha pangatoa mo boy mailbeng ka a
main katanaan boy mapagkalamo mo hilay nangaunan tutoa mo.
16 Malabah po ye apat a lahi bayo hila makaudong ihti, ulita agaden ko
po anggan tubat anay kalok-an lan Amoreo haka ko hila paduhaan boy
paalihen."
17 Ha nitangheb anay mangaamot boy anlulumiteh ana, kapipikhaan
napakit ye maghay koden a an-umanoh, boy andumlag a kingki ket nagdān
ya ha pietan nin ginitna a aayop.
18 Ket kananyatew a mangaamot, nanyag yan kahundoan ye Apo Dioh
kanan Abram, a wana, "An-ipangako ko a ibyay ko kanlan lalahi mo yatin
lugal, paibat ha kabatowan a anggaan nin Egipto angga ha mayadet a
kabatowan nin Eufrates.
19 Yati ye lugal lan Keneo, Kenizeo, Kadmoneo,
20 Heteo, Perezeo, Refaimeo,

21 Amoreo, Cananeo, Gergaseo boy Jebuseo."

16

Hiyay Hagar boy hiyay Ishmael

1 Hiyay Sarai a ahawa nan Abram, ket ahe ya nagkaanak kana. Noba hiyay Sarai, main yan ipoh a babayi a taga Egipto a hiyay Hagar.
2 Hinabi nan Sarai kanan Abram, "Ahe nako pinalubohan Apo Dioh a magkaanak kamo. Lalayen mo yay Hagar a ipoh ko. Maka magkaanak ako makauli kana."
Inawo nan Abram ye hinabi nan Sarai.
3 Ket impabaala na yan Sarai ye Hagar kanan Abram a pag-ahawa naya. Nalyadi yati pangayadi nin mapo a taon nin pangumonin nan Abram ha Canaan.
4 Nilalay na yan Abram ye Hagar, ket binumuktot ya.
Ha natandaan nan Hagar a mabuktot yayna, hinita na yay Sarai.
5 Ulin yati, hinabi nan Sarai kanan Abram, "Hika ye nagkahalanan no taket ta anhitaen na kon Hagar! Impabaala koya kamo ye ipoh ko. Noba taket ta anhitaen na koyna haanin ulita natandaan na a mabuktot yayna? Hiyaynay Apo Dioh ye manuhga no hinya kantan luwa ye nagkahalanan," wanan Sarai.
6 Noba hinabi nan Abram kanan Sarai, "Main kan katulidan ha ipoh mo. Diyagen moy labay mon diyagen kana." Ket hiyay Sarai, pinatiyatiyaan na yay Hagar. Kaya-bay tinumakah yay Hagar.
7 Nakitan na yan anghil nan Apo Dioh ye Hagar ha haley nin maghay hubol a anti ha wangwang. Yatin hubol ket anti ya ha gilid nin dān palakew ha Shur.
8 Hinabi nin anghil, "Hagar, ipoh nan Sarai, way-ihtew ka ibat boy way-ihtew ka makew?"
"Tinakahan ko yay amo kon Sarai," wanan Hagar.
9 Hinabi nin anghil kana, "Mag-udong ka kanan amo mo boy pahakop ka kana."
10 Hinabi na po nin anghil, "Pakalabongen ko hilay lalahi mo anggan ahe mo hila mabilang-bilang ye kalabong la.
11 Mabuktot kayna, ket manganak ka lano nin laki.
Pangalanan mo yan Ishmael,
ta lingnge nan Apo Dioh ye aleng-eng mo ha kaidapan mo.
12 Noba hiyay anak mo, ket omen ya lano ha mahilib a ahno.
Kalabanen nay kaganaan a tatao ket kalabanen laya met nin kaganaan a tatao.
Ket legan angkabi-ay ya, ampipaylaban hila kanlan papaltido na."
13 Hiyay Dioh a nakitongtong kanan Hagar ket hinabtan naya, "Hika ye Dioh a Ampakakit", ta hinabi nan Hagar, "Nakit ko yaynay Apo Dioh a ampakakit kangko."
14 Kaya-bay yatin libon a anti ha pietan nin Kadesh boy Bered, ket anhabtan lan tatao nin "Beer Lahai Roi."*
15 Nanganak yay Hagar nin maghay laki. Ket hiyay Abram, pinangalanan na yan Ishmael ye ongi.
16 86 anay taon nan Abram ha in-anak na yan Hagar ye Ishmael.

* **16:14** Beer Lahai Roi, hiyay labay habiyen, "Libon nin Angkabi-ay a ampakakit kangko."

17

Hiyay Kahundoan nan Apo Namalyadi kanan Abram

1 Ha 99 anay taon nan Abram, napakit yay Apo Dioh kana, a wana, “Hikoy
Apo Namalyadi a Makapalyadiyan. Magbi-ay kan mapatayaan kangko boy
homain pakaidlawan.
2 Manyag akon kahundoan kamo boy pakalabongen ko hilan tubat ye
lalahi mo.”
3 Pamakange nan Abram ye hinabi nan Apo Namalyadi, nilumukob ya ha
luta. Hinabi nan Apo Namalyadi kana,
4 “Yati ye kahundoan ko kamo. Mag-ilyadi kan bapa nin malabong a
nanahyon.
5 Ket paibat haanin, aliwaynan Abram ye ngalan mo, no aliwan Abraham,
ulita diyagen katan bapa nin malabong a nanahyon.
6 Pakalabongen ko hilay lalahi mo boy diyagen ko hilan nanahyon boy
main mag-ilyadin popoon a ibat ha lahi mo.
7 Hiyay kahundoan ta dayon lalahi mo, ket hikoy Dioh mo boy Dioh lan
lalahi mo. Mikakaanti yatin kahundoan ta makanoman.
8 Ibyay ko lano kamo boy kanlan lalahi mo yatin lugal a Canaan a
ampakilugalan yo haanin. Mapagkonin yo yan makanoman ye kaganaan a
hakop nin Canaan boy hiko ye mag-ilyadin Dioh yo.”
9 Hinabi nan Apo Namalyadi kanan Abraham, “Hika boy hilay lalahi mo,
ket katapulan a humbongen yo yatin kahundoan.
10 Yati ye kahundoan ko kamo boy kanlan lalahi mo a humbongen yo.
Hika boy hilay kaganaan a lalaki a lalahi mo, ket katapulan hilan tulien.
11 Magpatuli kawo, ta yain ye pagkakitan nin kahundoan ko kanyo.
12-13 Paibat haanin angga kanlan lalahi mo lano, kaganaan a lalakin
maianak, ket katapulan a tulien ha ikawalon mangaamot paibat ha in-anak
ya. Wanabay met kanlan maianak a lalakin ipoh a kabaey mo dayon kanlan
dadayohan a ipoh a hinaliw mo. Yatin pagkakitan ha laman yo ye pamapteg
nin homain anggaan a kahundoan ko kanyo.
14 Ayaman a lakin ahe patuli, ket adi yoyna ibilang a kalahi yo, ulita ahe
na hinumbong ye kahundoan ko.”

Hiyay Pangako nan Apo Dioh kanan Abraham a magkaanak yan laki

15 Hinabi nan Apo Namalyadi kanan Abraham, “Aliwaynan Sarai ye
ngalan nan ahawa mo, no aliwan Sara.
16 Inged koya boy magkaanak kawo. Inged koya boy mag-ilyadi yan indo
nin nanahyon. Main mag-ilyadin popoon a ibat ha lahi na.”
17 Nilumukob ya ha luta ye Abraham, noba kinumaili ya boy hinabi na ha
hadili na, “Malyadi po nayi a magkaanak ye lakin magatoh anay taon na?
Manganak ya po lagi ye Sara a hiyamapo anay taon na?”
18 Hinabi nan Abraham kanan Apo Namalyadi, “Hiya tanay Ishmael ye
inged mo boy manawid nin babandi ko.”
19 Noba hinabi nan Apo Namalyadi kana, “Ahe. Manganak ya lano nin
laki ye Sara, ket pangalanan moya nin Isaac. Mikakaanti makanoman ye
kahundoan ko kanan Isaac boy kanlan lalahi na.
20 Tungkol met kanan Ishmael, nange koy awok mo. Inged koya boy
pakalabongen ko ye lalahi na. Magkamain yan labinluway aanak a
mamoon boy diyagen kon angkabalitaan a nahyon ye lalahi na.
21 Noba mikakaanti ye kahundoan ko kanan Isaac boy kanlan lalahi na.
Ha omen met ateed kananyatin panaon ha dumondon a taon, ianak na yan
Sara ye Isaac.”

22 Pangayadi lan naytongtong Apo Namalyadi, inalihan na yaynay Abraham.
23 Kananyatew met ateed a mangaamot, hinagyat na yay Ishmael boy hilay kaganaan a lalakin kabaey na, boy hilay iipoh a nianak ihtew dayon hilay hinaliw na. Tinupad nan Abraham ye imbilin nan Apo Namalyadi. Ket tinuli na hilan kaganaan.
24 Hiyay Abraham ket 99 anay taon na ha tinuli ya.
25 Ket hiyay Ishmael met 13 anay taon na.
26 Tinuli hila ha mamaghay mangaamot.
27 Tinuli hila met ye kaganaan a lalakin kabaey na, boy hilay iipoh a nianak ihtew dayon hilay hinaliw na kanlan dadayohan.

18

Napakit yay Apo kanan Abraham

1 Ha maghay mangaamot ha kaoogtowan, legan anti yan ampikno ye Abraham ha dapit ilwangan nin hongab na ha haley nin mangayadet a popoon-kayo nan Mamre, napakit yay Apo Dioh kana.
2 Legan ampangiwah-iwah ya ha aliwan minga mataang, nakit na hilay tatlon lalakin ampideng. Tampol yan nideng ye Abraham ket nayew yan nanagana kanla paibat ha ilwangan nin hongab na. Ket nilumukob ya ha luta ha adapan la.
3 Hinabi nan Abraham kanla, “Apo, no malyadi dayi, kadan kawo po kammi.
4 Mamakwa kon dumali nin makandin lanom a panguyah nin bibitih yo. Ket ihti kawo po magpainawa ha hilong nin kayo.
5 Mangitaladan ako met nin pamangan a kanen yo ta-omen kawo makhaw ha pagpahulong yon kumodang. An-ikaaliket kon paghilbiyan katawo legan anti kawo po kammi.”
Hinabi lan tatlon lalaki, “Hali awod, halamat.”
6 Kaya-bay hiyay Abraham, mapadah yan nilumoob ha hongab. Ket hinabi na kanan Sara, “Padah mo! Mangwa kan maghan halop a manged a kalahin tapok, ta pakawotoen mon tinapay.”
7 Nayew yay Abraham palakew ha kawan babaka na ket namili ya nin maghay oybon a mataba. Pangayadi, in-ibyay na ha maghay bayontao a ipoh na, ket mapadah naya met impakawoto.
8 In-apag na kanlan tatloy lalaki ye keso, gatah boy kena a baka a naitaladan. Legan ampangan hila, ampideng yay Abraham ha haley la ha hilong nin kayo.
9 Haanin, tinepet la yay Abraham, “Way-ihtew yay Sara a ahawa mo?”
“Anti ya ha loob nin hongab,” wanan Abraham.
10 Haanin, hinabi nin magha kanlan lalaki, “Ha pag-udong ko ihti kanyo a omen met ateed kananyatin panaon ha dumondon a taon, hiyay ahawa mo, ket main yaynan anak a laki.” Hiyay Sara, ampanlenge ya ha ilwangan nin hongab a anti ha likol nan Abraham.
11 (Matoa hilaynan padiho ye Abraham boy Sara. Agyaynan andayaen ye Sara.)
12 Kaya-bay kinumaili yay Sara boy inihip na, “Matoa kayi nan ahawa ko. Maaliket ako po lagi a makitalig kanan ahawa ko?”
13 Tinepet na yan Apo Dioh ye Abraham, “Taket ta kinumaili yay Sara boy anhabiyen na, ‘Peteg lagi a manganak ako po, ket matoa akoyna?’

14 Main nayi ahe na madyag Apo Dioh? Mag-udong ako ha dumondon a
taon ha panaon a hinabi ko kamo. Ket ha pag-udong ko, main yaynan anak
ye Sara."
15 Nalimo yay Sara. Kaya-bay nagbudi ya. Hinabi na, "Ahe ako kinumaili."
Noba hinabi nan Apo Dioh, "Adi kaynan magbudi, kinumaili ka."
16 Pangayadi, nideng hilaynay tatlon lalaki boy tinamolaw lay Sodoma.
Ket intonda na hilan Abraham ha dān palakew ha Sodoma.

Hiyay Awok nan Abraham kanan Apo Dioh

17 Hinabi nan Apo Dioh, "Ahe ko itayo kanan Abraham ye diyagen ko.
18 Homain hapo a mag-ilyadi yan bapa nin maghay mayadet boy maka-
palyadiyan a banwa. Ket makauli kana, inged ko ye kaganaan a nanahyon
ha babe-luta.
19 Ta pinili koya ta-omen na hila bilinan ye aanak na boy lalahi na a
manumbong kangko boy manyag nin huhto boy matoynong. Ha wanabay,
tupaden koy kaganaan a impangako ko kana."
20 Haanin, hinabi nan Apo Dioh kanan Abraham, "Main mangabyat
a aleng-eng laban ha Sodoma boy Gomora, ta tubat ana ye kalok-an a
andiyagen la.
21 Kaya-bay umaypa ako ha Sodoma boy Gomora ta-omen ko makit no
peteg o ahe ye aleng-eng tungkol kanla."
22 Pangayadi, inumalih hilay luway lalaki, ket nakew hilayna ha Sodoma.
Noba hiyay Abraham, anti ya po a ampideng ha adapan nan Apo Dioh.
23 Hinumaley yay Abraham kanan Apo Dioh, a wana, "Apo, idaman mo
hila nayin apoen ye mangatoynong a tatao kanlan mangaloke?
24 Alimbawa, main 50 a mangatoynong a tataon angkumonin ihtew a
banwa. Apoen mo po nayi yatew a banwa? Ahe mo nayi kalunohan yatew
a banwa, uli kanlan 50 a mangatoynong a tatao?
25 Ampamtegan ko a ahe mo hila idaman ye mangatoynong. Ta no
diyagen mo yatew, padiho hilaynan mapaduhaan ye mangatoynong boy
mangaloke. Ahe dayi malyadi yain Apo! Tanda mi a matoynong ye panuhga
mo ha kaganaan a tatao ha babe-luta!"
26 Hinabi nan Apo Dioh, "No main akon makitan a 50 a mangatoynong
a tatao ha Sodoma, ahe ko apoen yatew a banwa uli kanlan 50 a
mangatoynong."
27 Hinabi nan Abraham, "Apo, agya tao kon bengat, palubohan moko po
dayin manepet kamo.
28 No 45 bengat ye tataon mangatoynong, apoen mo po nayi yatew a
banwa?"
"Ahe ko apoen no main akon makitan a 45 mangatoynong a tatao," wanan
Apo Dioh.
29 Nanepet yan uman ye Abraham, "Ket no 40 anan bengat?"
"Ahe ko apoen yatew a banwa uli kanlan 40 a mangatoynong," wanan Apo
Dioh.
30 Hinabi nan Abraham, "Adi ka dayi angkapoot, manepet ako po. No 30
anan bengat ye taon mangatoynong ihtew?"
"Ahe ko apoen yatew a banwa no main akon makitan a 30 a taon
mangatoynong," wanan Apo.
31 Hinabi nan Abraham, "Patawaden moko dayi Apo ha kaoplitan ko. No
20 anan bengat ye mangatoynong a anti ihtew?"
"Ahe ko apoen yatew a banwa uli kanlan 20 a mangatoynong," wanan
uman Apo.

32 Hinabi nan Abraham, “Apo, adi ka dayi angkapoot kangko. Maghay nan
bengat ye tepet ko, ‘No 10 anan bengat ye mangatoynong a anti ihtew?’ ”
“Adi koya apoen yatew a banwa uli kanlan 10 a mangatoynong a tatao,”
wanan Apo.
33 Pangayadi lan naytongtong, inumalih yaynay Apo Dioh. Ket nuli yayna
met ye Abraham.

19

Hiyay tubat a kalok-an lan taga Sodoma

1 Ha madeglem ana, nilumateng ye luway anghil ha Sodoma. Ampikno
yay Lot hatew ihtew ha ilwangan nin banwa. Pamakakit nan Lot kanla,
nideng ya, ket hinagana na hila boy nilumukob ya ha adapan la.
2 Hinabi na kanlan luway anghil, “Apo, no malyadi dayi, kadan kawo
po ha baey nin ipoh yo ta-omen yo mauyahan ye bibitih yo boy ihtew
kawoyna met matuloy haanin a madeglem. Mabekah kawoynan bengat
magpahulong ha pangumodang yo.”
“Halamat, noba ihtew kayi nan bengat matuloy ha palaha,” wanlan
aanghil.
3 Noba impakiiingalo nan Lot kanla a ihtew hilayna matuloy ha baey na.
Kaya-bay nakilakew hilay luway anghil kanan Lot ha baey na. Ket hiyay Lot,
nangihadya yan pamangan boy namakawoto ya met nin tinapay a homain
pamalbag. Ket nangan hilay luway anghil.
4 Ha matuloy hilayna, nilumateng ye kaganaan a bayontao boy māmaala
nin banwa. Ket pinalibotan lay baey nan Lot.
5 Nangha hilan nanepet kanan Lot, a wanla, “Way-ihtew hilay luway
lalakin nakidagoh kamo haanin a madeglem? Palwahen mo hila, ta labay
mi hilan lalayen.”
6 Nilumwah yay Lot, ket inleneb na ye ilwangan.
7 Hinabi na kanlan tatao, “Gagayyem, an-ipakiiingalo ko kanyo a adi yo
andiyagen ye maloke a an-ihipen yo.
8 Main akon luway anak a balatang ihti. No labay yo, hilabay tana ye
ibyay ko kanyo boy diyagen yoy labay yo kanla. Noba adi yo hila panowen
hilatin luway lalaki. Ta bihita ko hila, ket katapulan ko hilan ibiha ta-omen
hila ahe mapano.”
9 Noba hinabi la, “Umalih ka ihen ha ilwangan!” Hinabi la ha magha boy
magha, “Yain a tao, ket nakew ya ihti bilang dayohan, ket haanin labay nay
manuhga kantawo.” Kaya-bay hinabi la kanan Lot, “Umalih ka ihen! Ta no
ahe, diyagen mi kamo ye maloloke po ha diyagen mi kanla.” Ket intudon la
yay Lot, ta labay lan agwaten ye leneb nin ilwangan.
10 Noba nilukatan lan luway anghil ye ilwangan haka la yan ingguloy
paloob ye Lot boy inleneb lay ilwangan.
11 Pangayadi, pinakapkap la hilan luway aanghil ye tatao ha ilwah nin
baey, aanak man o mangatoa ta-omen layna ahe makit ye ilwangan.

Pinaalih yay Lot ha Sodoma

12 Pangayadi, hinabi lan luway aanghil kanan Lot, “Main ka po nayi
kanayon a aanak, mamanuyang o papaltido a angkumonin ihtin banwa?
No main po, ilamo mo hilan kaganaan boy umalih kawoyna ihtin banwa,
13 ulita apoen mina. Nange nan Apo Dioh ye mabyat a pamakahalanan
laban kanlan naglugal ihti, ket intubol na kayin Apo Dioh ta-omen mi apoen
yatin banwa.”

14 Kaya-bay nilakew na hilan Lot ye mapag-ahawa lan aanak na a babayi.
Ket hinabi na, “Padah yoynay umalih ihtin banwa, ta damaen naynan Apo
Dioh.” Noba ahe la yan pinamtegan ye Lot, ta nabaan la a ampangalolog
yan bengat.
15 Ha palbangon ana, hinabi lan aanghil kanan Lot, “Padah mo! Tampol
kaynan umalih ihtin banwa. Ilamo mo yay ahawa mo boy hilay luway
aanak mo ta-omen kawo ahe midaman a mapaduhaan kananyatin banwa.”
16 Ampagluwaluwa yay Lot, noba uli ha ingalo nan Apo Dioh kana,
ginemgeman nin luway aanghil ye gagamet lan mitapamilyan Lot haka la
hilan inlakew papalwah ha banwa.
17 Ha anti hilayna ha ilwah nin banwa, hinabi nin magha kanlan luway
anghil, “Tumakah kawoyna ta-omen kawo maligtah. Mayew kawo palakew
ha mamapantay. Adi kawo mamalingay o tumgen man legan anti kawo ha
kapatalan ta-omen kawo ahe matey!”
18 Noba impakiiingalo nan Lot, “Apo, adi yoko dayin ampapayewen
palakew ha mamapantay.
19 Ningalowan moko boy impakit moy tubat a kangedan mo kangko ha
pangiligtah mo nin bi-ay ko. Noba ahe koyna mababa ye mayew palakew
ha mamapantay, ta bayo kon miabot ihtew, ket mabonan akon pakalok-an.
20 Bilewen mo yay makandin banwa ha dongla. Mababa kon aboten
yain, ulita mahaley yan bengat. Malyadi nayi Apo a yatew anan bengat
ye payewen ko ta-omen ako maligtah?”
21 Hinabi nin magha kanlan luway anghil, “Higi, ihtew kawoyna makew.
Ahe koyna apoen yatew a banwa.
22 Mayew kawoynan makew ihtew, ulita homain akon madyag legan ahe
kawo po miabot kananyatew a banwa.”
Kaya-bay hinabtan yan Zoar yatew a banwa, ulita hinabi nan Lot a
makandi yan banwa.

Dinama nan Apo Dioh ye Sodoma boy Gomora

23 Matagay anay mangaamot ha nakalateng yay Lot ha Zoar.
24 Kapipikhaan, paibat ha langit, pinaudanan nan Apo Dioh nin manliyab-
liyab a ahopli ye banwan Sodoma boy Gomora.
25 Inapo nan Apo Dioh ye luway banwa dayon matiboen kapatalan. Inapo
na hilay kaganaan a angkumonin ihtew dayon tatanaman la.
26 Noba hiyay ahawa nan Lot, ket namalingay ya ta-omen na bilewen no
hinyay angkalyadi. Kaya-bay nag-ilyadi yan kalintataon ahin.
27 Kabekahan, hiyay Abraham, ket magagah yan nag-udong ha pahen a
in-idengan na hatew ha adapan nan Apo Dioh.
28 Ket tinamolaw nay Sodoma boy Gomora boy kaganaan a kapatalan. Ket
nakit na ye makogpan anoh a ampitagay a ba-mon ampangibat ha mayadet
a pogon.
29 Ha dinama nan Apo Dioh hilayatew a babanwa ha kapatalan, naihipan
na yay Abraham. Kaya-bay inligtah na yay Lot ta-omen ya ahe midaman
ha pagkadama nin hilatew a babanwa.

Binumuktot hilay luway aanak nan Lot

30 Malimo yan kumonin ye Lot ha Zoar. Kaya-bay inumalih ya ihtew lamo
na hilay luwan aanak na. Ket nakew hilan kinumonin ha maghay yukib ha
mapantay.
31 Ha maghay mangaamot, naytongtong hilay mikatongno. Hinabi nan
makaagat kanan makaydeng, “Matoa yaynay bapa ta boy homain anan

nipatla a laki ihti a mapag-ahawa ta ta-omen kita magkamain nin anak a
omen ha andiyagen nin kaganaan a tao ha babe-luta.
32 Kaya-bay lahingen ta yay bapa ta haka ta yan lalayen ta-omen kita
magkaanak boy mikakaanti ye lahi tawo makauli kanan bapa ta."
33 Ket kananyatew a madeglem, nilahing la yay bapa la. Ket nilalay na yan
makaagat ye bapa la. Noba uli ha kalahingan nan Lot, ahe na naedepan ye
nalyadi.
34 Kabekahan hinabi nan makaagat kanan makaydeng, "Nadeglem, ni-
lalay ko yay bapa ta. Kaya-bay lahingen ta yan uman papainghan, ket hika
met ye manlalay kana ta-omen ka magkaanak boy mikakaanti ye lahi tawo
makauli kanan bapa ta."
35 Kaya-bay kananyatew a madeglem, nilahing la yan uman ye Lot. Ket
hiyay makaydeng met ye nanlalay kanan bapa la. Noba ahe nayna man
naedepan Lot ye nalyadi.
36 Kaya-bay padiho hilan binumuktot ye mikatongno makauli kanan bapa
la.
37 Nanganak yan laki ye makaagat, ket pinangalanan na yan Moab.
Hiyabay ye nangibatan nin lalahi lan Moabita haanin.
38 Nanganak ya met nin laki ye makaydeng, ket pinangalanan na yan Ben
Ami. Hiya met ye nangibatan nin lalahi lan Ammonita haanin.

20

Nagtago yay Abraham kanan Abimelec

1 Inumalih yay Abraham ha lugal a Mamre, ket nakew ya ha lugal a Negev,
ket kinumonin ya ha pietan nin Kadesh boy Shur. Ket ha ahe nabuyot,
nakew yan kinumonin ha Gerar.
2 Legan anti ya ihtew, an-ipatanda nan Abraham kanlan tatao a katongno
na yay Sara a ahawa na. Kaya-bay hiyay Abimelec a poon ha Gerar, ket
impakwa na yay Sara.
3 Ha maghay madeglem, napakit yay Apo Namalyadi kanan Abimelec ha
taynep. Ket hinabi na, "Matey ka, ulita yain a babayin impakwa mo, ket
main yaynan ahawa."
4 Kananyatew, ahe naya po nilalay nin Abimelec ye Sara. Kaya-bay hinabi
na kanan Apo Dioh, "Apo, pateyen moko nayi dayon tatao ko agya homain
kayin kahalanan?
5 Ket hinabi na met Abraham a katongno na yay Sara. Wanabay met
ye hinabi nan Sara tungkol kanan Abraham. Kaya-bay kingwa koya ta
hiyay pagkatanda ko, ket balatang ya boy homain ako met maloke a ihip
ha pangwa ko kanan Sara."
6 Haanin, hinabi nan Apo Namalyadi kana ha taynep, "Awo, tanda kon
homain kan maloke a ihip. Kaya-bay binenben katan manige kana ta-omen
ka ahe magkahalanan kangko.
7 Haanin, iudong mo yan tampol kanan ahawa na, ta podopita yay ahawa
na. Ket ipakigwang naka ta-omen ka ahe matey. Noba no ahe mo yan
iudong kana, homain hapo a matey ka dayon papamilya mo."
8 Kabekahan, impadakit na hilan Abimelec ye oopihyal na. Ket hinabi na
kanla ye taynep na. Ket nalimowan hilan tubat.
9 Pangayadi, impadakit na yay Abraham boy tinepet naya, "Hinyatin
dinyag mo kammi? Taket ta ingkonin mo ha pakalok-an ye panakopan ko?
10 Taket ta wanabay ye dinyag mo?"

11 Nakibat yay Abraham, “Nabaan kon homain kanyo ye main limo kanan
Apo Dioh. Kaya-bay naihipan ko a maka pateyen yoko ta-omen yoya makwa
ye ahawa ko.
12 Hiyay kaptegan, katongno koya ha bapa, noba lumbo ye indo na, ket
hiyaynabay ye napag-ahawa ko.
13 Ha hinabi nan Apo Dioh kangko a alihan koy lugal nan bapa ko, hinabi
ko kanan ahawa ko, ‘Agya way-ihtew man a lugal ye lakwen ta, hiyay
habiyen mo kanlan tatao ket mikatongno kita. Wanabay mon ipakit ye
pangado mo kangko.’ ”
14 Ket in-udong na yan Abimelec ye Sara kanan Abraham boy binyanan
naya po ye Abraham nin tutupa, babaka boy iipoh a laki boy babayi.
15 Pangayadi, hinabi na kanan Abraham, “Malyadi kan kumonin ha luta
ko, ha agya way-ihtew man a pahen a labay mon kunaan.”
16 Hinabi na met Abimelec kanan Sara, “Biyan ko yay katongno mo nin
malibon palatan mital, bilang pamapteg ko kanlan tataon kalamo mo a ahe
kata natige boy ahe ka met nagkahalanan.”
17-18 Uli ha pangwa nan Abimelec kanan Sara, ahe na impaluboh Apo
Dioh a magkaanak ye kaganaan a babayi ha baey nan Abimelec. Kaya-bay
impakigwang na hilan Abraham kanan Apo Dioh, ket pinaitaah na yan Apo
Dioh ye ahawa nan Abimelec dayon hilay iipoh na a babayi ta-omen hila
magkaanak.

21

Hiyay Pangianak kanan Isaac

1 In-inged na yan Apo Dioh ye Sara a omen ha hinabi na boy tinupad nay
impangako na kana.
2 Ket kananyatew a panaon a hinabi nan Apo Namalyadi, hiyay Sara ket
binumuktot ya boy nanganak yan laki, agya matoa yaynay Abraham hatew.
3 Hiyay Abraham, pinangalanan na yan Isaac ye ongi.
4 Ha kinawalowan yaynay ongi, tinuli na yan Abraham, ta wanabay ye
imbilin nan Apo Dioh kana.
5 Ha in-anak yay Isaac, ket 100 anay taon nan Abraham.
6 Hinabi nan Sara, “Pinakaili na kon Apo Namalyadi boy ayaman a
makabalita nin pangianak ko kanan Isaac ket makakaili ya met.
7 Aya po nayi ye makapaghabi kanan Abraham a makapahuho ko po
haanin? Noba nagkaanak ako po kana agya matoa yaynay ahawa ko.”

Hiyay pamaalih nan Abraham kanan Hagar boy Ishmael

8 Nilumake yay anak, ket ha mangaamot a ipuhot yayna, nagpahayaghag
yay Abraham.
9 Minghan, nakit na yan Sara ye Ishmael a an-ilongolongo na yay Isaac.
(Hiyay Ishmael ket anak nan Abraham kanan Hagar a taga Egipto.)
10 Kaya-bay hinabi nan Sara kanan Abraham, “Paalihen mo yain a ipoh
boy hiyay anak na, ulita hiyay anak nin babayin ipoh, ket ahe yan malyadin
makidakay ha tawiden nan Isaac a anak ko!”
11 Nayoot yan tubat ye Abraham, ta anak naya met ye Ishmael.
12 Noba hinabi nan Apo Namalyadi kanan Abraham, “Adey mo ikayoot ye
tungkol kanan Ishmael boy hiyay ipoh mo a indo na. Leng-en mo ye hinabi
nan Sara, ulita hilay lalahi nan Isaac bengat ye maibilang a lalahi mo.
13 Ket hiyay tungkol met kanan Ishmael, pakalabongen koya lano ye
aanak na a mag-ilyadin maghay nahyon, ulita anak moya met.”

14 Kabekahan ha mahanibhanib po, hiyay Abraham ket nangwa yan
bawon a pamangan boy lanom a naikonin ha balayong a katat ayop. Ket
impahaklili naya kanan Hagar. Pangayadi, pinaalih na hilaynay mitaindo.
Ket nagbalangbalang hila ha wangwang nin Beer Sheba.
15 Ha nauboh yaynay lanom ha balayong la, imbantak na yan Hagar ye
anak na ha hilong nin mahipok a poon-kayo.
16 Ket nakew yan nikno ye Hagar ha manga 100 a mitodo kataang kanan
anak na. Ta hinabi na ha hadili na, “Ahe ko mikpen bilewen a matey yay
anak ko.” Legan ampikno ya ket antumangih ya.
17 Nange nan Apo Namalyadi ye tangih nan anak. Ket paibat ha langit,
hinabi nin anghil nan Apo Namalyadi kana, “Hagar, hinyay angkahindakan
mo? Adi ka angkalimo. Nange nan Apo Namalyadi ye tangih nan anak mo
ha nangibantakan mo.
18 Lakwen mo yan liwaliwaen, ulita diyagen ko yan maghay angkabali-
taan a nahyon ye lalahi na.”
19 Pangayadi, impakit nan Apo Namalyadi kanan Hagar ye maghay libon.
Kaya-bay hinaleyan naya, ket pinno na nin lanom ye balayong na boy
pinainom na yay Ishmael.
20-21 Legan anlumake yay Ishmael, ahe na yan pinaolayan Apo Namalyadi.
Kinumonin ya ha wangwang nin Paran, ket nag-ilyadi yan mahipat a
mamana. Hiyay Hagar a indo na, impangwa na yay Ishmael nin pag-ahawa
na a taga Egipto.
22 Kananyatew a panaon, nakew yay Poon Abimelec kanan Abraham,
lamo na yay Picol a mānguna nin huhundaloh na. Hinabi nan Poon Abim-
elec kanan Abraham, “Naimatonan ko a an-inged na kan Apo Namalyadi ha
kaganaan a andiyagen mo.
23 Kaya-bay manumpa ka kangko ha adapan nan Apo Namalyadi a adi
moko tagowen dayon aanak ko boy lalahi ko, no aliwan ipakit mo kangkoy
kangedan mo dayon kananyatin lugal a angkunaan yo a omen ha kangedan
a impakit ko kamo.”
24 “An-ihumpa ko,” wanan Abraham.
25 Noba indiklamo nan Abraham kanan Abimelec ye tungkol ha libon a
inam-am lan iipoh nan Abimelec.
26 Hinabi nan Abimelec, “Ahe ko tanda no ayay nanyag nin yain. Haanin
ko yan bengat natandaan ha hinabi mo kangko.”
27 Ket binyanan na yan Abraham ye Abimelec nin tutupa boy babaka. Ket
napaykahundo hilan luwa.
28 Haanin, nangilbo yay Abraham nin pitoy oybon a babayin tupa ha
kawan na.
29 “Taket ta nangilbo kan pitoy tupa?” wanan Abimelec.
30 Hinabi nan Abraham, “Ibyay ko hilayati kamo bilang pamapteg a yatin
libon ket konin ko.”
31 Kaya-bay hinabtan yan Beer Sheba* yatin lugal ulita ihtewbay hila
nanumpa ha magha boy magha.
32 Pangayadi lan nanyag nin kahundoan ha Beer Sheba, hiyay Abimelec
boy hiyay Picol a mānguna lan huhundaloh na, ket nag-udong hilayna ha
lugal lan Filisteo.
33 Haanin, nangitanem yay Abraham nin kayon tamarisko ha Beer Sheba
boy nanggalang ya kanan Apo Namalyadi a Dioh makanoman.
34 Ket hiyay Abraham, nabuyot yan kinumonin ha lugal lan Filisteo.

---

* **21:31** *Beer Sheba* hiyay labay habiyen ket libon nin kahundoan.

22

Hinubok na yan Apo Namalyadi ye Abraham

1 Pangayadi yatew, hinubok na yan Apo Namalyadi ye Abraham. Ningat
na yan Apo Namalyadi, a wana, “Abraham.”
Nakibat yay Abraham, “Anti ko ihti, Apo.”
2 Hinabi nan Apo Namalyadi, “Ilakew moya ha lugal nin Moria ye
bubugtong boy ampakaadoen mon anak a hiyay Isaac. Ket makew kawo
ha mapantay a habiyen ko kamo, ket ihagpa moya kangko bilang hagpa a
ulamen.”
3 Kabekahan, ha mahanibhanib po, nimata yay Abraham, ket namotoh
yan kakayo a gawien la ha pangihagpa, ket inhakay naya ha ahno
na. Pangayadi, nag-aligwat yaynan palakew ha lugal a hinabi nan Apo
Namalyadi. Lamo na yay Isaac boy luway ipoh na.
4 Ha ikatlon mangaamot nin pangumodang la, natamolaw naynan
Abraham ye lugal a hinabi nan Apo Namalyadi kana.
5 Hinabi nan Abraham kanlan luway ipoh na, “Ihti kawoynan bengat, ket
pakabantayan yo ye ahno, ta hikayinan Isaac ye makew ihtew. Ihtew kayin
manggalang kanan Apo Dioh, ket mag-udong kayi met ateed.”
6 Ket impabatay nan Abraham kanan Isaac ye kayon gawien la ha
pangihagpa, kaget na met Abraham ye bayah boy keya. Ket ha nagpahulong
hilaynan luwa ha pangumodang,
7 hinabi nan Isaac, “Tatang.”
“Taket, anak ko?” wanan Abraham.
“Main kitan bayah boy kayon pangulam nin hagpa, noba way-ihtew ye
tupan hagpa a ulamen?” wanan Isaac.
8 Nakibat yay Abraham, “Anak ko, hiyay Apo Namalyadi ye mamyay nin
tupan hagpa a ulamen.” Ket nagpahulong hila ha pangumodang la.
9 Ha niabot hilayna ha lugal a hinabi nan Apo Namalyadi kana, nanyag
yay Abraham nin pangihagpaan. Ha nayadi nayna, in-uyon na ye kakayo
ha babe nin yati. Pangayadi, binalol na yay Isaac haka naya impaida ha
babe nin kakayo.
10 Ha kingwa nan Abraham ye keya, ta pateyen na yaynay anak na,
11 ningat yan anghil nan Apo Dioh paibat ha langit, a wana, “Abraham,
Abraham!”
“Anti ko ihti, Apo”, wanan Abraham.
12 “Adi moya pateyen ye anak. Adi moya pahakitan! Ta tanda koyna
haanin a main kan limo kanan Apo Namalyadi, ulita ahe moya inhiblet
kana ye bubugtong mon anak.”
13 Tinumangal yay Abraham, ket nakit na ye bolog a tupa a nakahaet ye
hongay na ha hanga nin mahipok a kayo. Kingwa na yan Abraham ye tupa,
ket inhagpa naya bilang hagpa a ulamen kanan Apo Dioh bilang kahagili
nan anak na.
14 Kaya-bay yatew a lugal, ket hinabtan na yan Abraham nin “Hiyay
Apo Dioh ye mamyay.” Ket anggayna haanin, anhabtan lan tatao nin, “Ha
mapantay nan Apo Dioh ket main yan ibyay.”
15 Paibat ha langit, hiyay anghil nan Apo Dioh, ningat na yayna man ye
Abraham.
16 Hinabi na, “Yati ye hinabi nan Apo Dioh. Ulita ahe mo inhiblet kangko
ye bubugtong mon anak, an-ihumpa ko kamo ha ngalan ko,
17 inged kata boy pakalabongen ko hilay lalahi mo nin omen ha bibitoen
ha langit boy langhi ha ambay dagat ye kalabong la. Hakopen lay babanwa
lan kakaaway la.

18 Makauli ha lahi mo, inged koy kaganaan a nanahyon ha babe-luta ulita
hinumbong moy bilin ko kamo."
19 Pangayadi, nag-udong hilaynan Abraham kanlan iipoh na, ket nuli
hilaynan kaganaan ha Beer Sheba. Ket ihtew yayna kinumonin ye
Abraham.

Hilay lalahi nan Nahor

20 Pangayadi yatew, nabalitaan nan Abraham a hiyay Milca a ahawa nan
Nahor a katongno na ket main yaynan anak.
21 Hiyay punganay na ket hiyay Uz. Hiyay ikalwa, hiyay Buz. Hiyay ikatlo,
hiyay Kemuel (a bapa nan Aram).
22 Hilay kapahanan po a aanak nan Nahor ket hilan Kesed, Hazo, Pildas,
Jidlaf boy Betuel.
23 Hiyay Betuel ye bapa nan Rebeka. Hilayati ye walon aanak nan Milca
kanan Nahor a katongno nan Abraham.
24 Main ya po aanak a laki ye Nahor ha ipoh a ahawa na a hiyay Reuma.
Hilay aanak la ket hilan Teba, Gaham, Tahas boy Maaca.

23

Natey yay Sara

1 127 anay taon nan Sara ha natey ya.
2 Natey ya ha Kiriat Arba a anhabtan laynan Hebron haanin a hakop nin
Canaan. Hinumlep yay Abraham ha hongab nan Sara, ket tinangihan boy
inandangan naya.
3 Nilakwanan nan Abraham ye bangkay nan ahawa na ket nakew yan
nakihabi kanlan Heteo, a wana,
4 "Dayohan akon bengat a ampakilugal kanyo. An-ipakihabi ko kanyo a
lakoan yoko dayi nin luta a pangilbengan ko nin bangkay nan ahawa ko."
5 Nakibat hilay Heteo kanan Abraham,
6 "Apo, leng-en mo kayi po. Katatanda mika a makapalyadiyan a
mānguna a ampakilugal kammi. Kaya-bay mamili ka nin pinakamanged
a pangilbengan nin bangkay nan ahawa mo. Homain ayaman kammi ye
mangihiblet kamo nin pangilbengan ta-omen ya mailbeng ye ahawa mo."
7 Haanin, hiyay Abraham, nideng yan niyumoko ha adapan lan Heteo.
8 Ket hinabi na kanla, "No ipaluboh yon peteg a ilbeng koy bangkay nan
ahawa ko, an-ipakihabi ko kanyo a haglapan yo kon makitongtong kanan
Efron a anak nan Zohar,
9 a ilako na kangkoy yukib a anti ha haley nin bangkag na ha Macpela, ta
haliwen ko ha huhton alaga a diyagen kon pangilbengan. Konin nan Efron
yain a yukib a anti ha dapit anggaan nin bangkag na."
10 Anti ya met manayti ye Efron ihtew, kalamo lan kapadiho na a Heteo a
ampikno ha dapit ilwangan nin banwa. Kaya-bay hinabi nan Efron kanan
Abraham a anleng-en nin kaganaan,
11 "Leng-en yoko! Ha adapan lan kalugal ko, ibyay ko kamo ye yukib
dayon bangkag ko. Adi moynan bayadan. Kaya-bay malyadi mo yaynan
ilbeng ihtew ye bangkay nan ahawa mo."
12 Ket niyumoko yan uman ye Abraham ha adapan lan tataon angku-
monin ihtew
13 boy hinabi na kanan Efron a anleng-en nin kaganaan, "No malyadi dayi,
leng-en yo po yatin habiyen ko. Bayadan ko ha huhton alaga yatin bangkag.
Tanggapen moynay pamayad ko ta-omen ko yayna mailbeng ye ahawa ko."
14 Nakibat yay Efron kanan Abraham,

15 “Apo, leng-en moko dayi. Hiyay alaga nin bangkag ko ket apat a gatoh a
mital. Adi taynan paytongtongan yain, ta makandin bengat a bagay kantan
luwa. Kaya-bay ilbeng mo yaynay ahawa mo.”
16 Ket inawo nan Abraham ye alaga a hinabi nan Efron. Kaya-bay
nanimbang ya nin apat a gatoh a mital nin omen ha alaga lan māglako.
Ket in-ibyay na yati kanan Efron ha adapan lan Heteo.
17-18 Kaya-bay hiyay bangkag nan Efron ha Macpela ha dapit daya nin
Mamre dayon yukib boy kakayo a hakop nin bangkag, ket napagkonin nan
Abraham. Boy pinaptegan nin kaganaan a Heteo a anti ihtew a napaytipon
ha dapit ilwangan nin banwa.
19 In-ilbeng na yan Abraham ye bangkay nan Sara a ahawa na ha yukib a
anti ha bangkag ha Macpela ha haley nin Mamre a hakop nin Canaan. Yatin
lugal ket anhabtan yaynan Hebron haanin.
20 Kaya-bay napagkonin nan Abraham ye yukib boy bangkag a konin lan
Heteo hatew. Ket dinyag na yaynan pangilbengan.

24

Hiyay Mapag-ahawa nan Isaac

1 Matoa yaynan tubat hatew ye Abraham boy in-inged na yan Apo Dioh
ha kaganaan a dinyag na.
2 Ha maghay mangaamot, hinabi na kanan pinakamatoan ipoh na a
ampabaalaen na nin babandi na, “Ikonin mo ye gamet mo ha hilong nin
paa ko.
3 Manumpa ka kangko ha ngalan nan Apo Dioh a Apo Namalyadi nin
langit boy luta a agka mamili nin mapag-ahawa nan anak ko ha lahi lan
Cananeo a ampakilugalan tawo.
4 Makew ka ha lugal a kinalakean ko. Ket ihtew ka mamili kanlan
papaltido ko nin mapag-ahawa nan Isaac a anak ko.”
5 Nanepet yay ipoh, “No ahe na labay makilakew kangko ihti ye mapili ko,
malyadi koya nayi ilamo ye Isaac ihtew?”
6 Nakibat yay Abraham, “Ahe, adi moya ilakew ihtew ye anak ko.
7 Hiyay Apo Dioh a Apo Namalyadi nin langit, pinalakew nako ihtibay ibat
ha baey nan bapa ko, dayon luta lan papaltido ko. Inhumpa na kangko a
ibyay na yatin lugal kanlan lalahi ko. Mangitubol yay Apo Dioh nin anghil
na a mauna kamo ta-omen naka haglapan a mamili ihtew nin mapag-ahawa
nan anak ko.
8 No agna labay makilakew kamo ye babayin mapili mo, homain kaynan
pakibatan ha humpa mo kangko. Noba adi moya an-ilakew ihtew ye anak
ko!”
9 Kaya-bay ingkonin nan ipoh ye gamet na ha hilong nin paa nan amo na
a hiyay Abraham, ket nanumpa yan humbongen nay imbilin nan amo na.
10 Haanin, hiyay ipoh, nangihadya yan mapo a kakamilyo. Pangayadi la
yan kalgaan nin mangablin digalo, nag-aligwat yaynan palakew ha Aram
Naharaim, ha banwa a angkunaan nan Nahor.
11 Pamiabot na ha ilwah nin banwa, tinumgen yay ipoh ha haley nin libon.
Ket pinatalimukod na hilay kakamilyo na. Minamahilem, ha wanabay a
odah ye panlumwah lan babayin makew manayeb.
12 Ket nakigwang ya, a wana, “Apo Dioh a Apo Namalyadi nan amo kon
Abraham, haglapan moko dayin mamili nin mapag-ahawa nan anak nan
amo ko. Ipakit moy kangedan mo kanan amo ko.

13 Anti ko ihtin ampideng ha talig nin libon. Ket anlumateng hilaynay
babayin nilumwah ha banwa a makew manayeb.
14 Ket habiyen ko lano ha magha kanla, ‘Malyadi lagin makiinom ha
hinayeb mo?’ Ket no habiyen na kangko, ‘Awo, malyadi kan minom boy
painomen ko hila met ye kakamilyo mo’, ket no wana, hiyabay ana ye
babayin intaladan mo a mapag-ahawa nan Isaac a ipoh mo. Ha wanabay a
papadan, ket matandaan ko a impakit moy kangedan mo kanan amo ko.”
15 Legan ampakigwang yay ipoh, nilumateng ya ihtew ye Rebeka a
ampanlonto nin halaw. Hiyay Rebeka, anak na yan Betuel boy apo na yan
Milca a ahawa nan Nahor a katongno nan Abraham.
16 Maada yay Rebeka boy balatang ya po. Ket nakew ya ha libon boy pinno
nay halaw na. Ha an-umalih yayna,
17 dinandan na yan ipoh boy hinabi na kana, “Malyadi lagin makiinom ha
hinayeb mo?”
18 “Awo kaka,” wanan Rebeka. Tampol nan in-aypa ye halaw na, ket
pinainom na yay ipoh nan Abraham.
19 Ha nayadi yaynan ninom ye ipoh, hinabi nan balatang, “Painomen ko
hila met ye kakamilyo mo angga ha mapainom ko hilan kaganaan.”
20 Tampol nan imbohboh ye lanom ha paminoman ayop. Ket pag-
udong-udong naynan nanayeb angga ha napainom na hilan kaganaan ye
kakamilyo nan ipoh.
21 Hiyay ipoh, an-imatonan na yay balatang ha andiyagen na. Labay nan
matandaan no hiyay na lagi ye pakibat nan Apo Dioh ha pakigwang na ha
pamakew na ihtew.
22 Pangayadi lan ninom ye kakamilyo, in-ilwah nan ipoh ye kaget na a
mablin tingga boy luway polhila a balitok, ket in-ibyay na kanan balatang.
23 Haanin, tinepet na yan ipoh ye babayi, “Ayay bapa mo? Malyadi kayi
lawen makidagoh ha baey nan bapa mo haanin a madeglem?”
24 Nakibat yay babayi, “Hiyay ngalan nan bapa ko ket Betuel a anak lan
Nahor boy Milca.
25 Malyadi kawon mamalabah nin madeglem ha baey mi boy main met
dayami ihtew boy main met makan nin kamilyo.”
26 Haanin, nanalimukod yay ipoh, ket nanggalang ya kanan Apo Dioh.
27 Hinabi na, “Galangen yay Apo Dioh, a Apo Namalyadi nan amo kon
Abraham! Lanang nan an-ipakit ye kangedan na kanan amo ko. Inggaygay
na kon umabot ha baey nan katongno nan amo ko.”
28 Hiyay Rebeka, magagah yan nuli, ket imbalita na kanlan kabaey nan
indo na ye kaganaan.
29 Hiyay Rebeka, ket main yan katongnon laki a nagngalan Laban. Nayew
yay Laban palakew kanan ipoh nan Abraham ihtew ha libon.
30 Pamakange nan Laban nin kaganaan a hinabi nan katongno na a
Rebeka boy ha nakit na ye tingga boy hiyay luway polhila a balitok a anti
ha takyay na, nayew yan nakew kanan ipoh nan Abraham a ampideng ha
talig nin kakamilyo na ha haley nin libon.
31 Hinabi nan Laban, “Kadi! Hika ye in-inged nan Apo Dioh. Taket nayi
ta pamipideng mo po ihen? Tayna ha baey mi. Nakataladan ana ye hilid
pagpainawaan mo boy hiyay pohton kunaan nin kakamilyo mo.”
32 Ket nakilakew yay ipoh nan Abraham kanan Laban. Pamilateng la
ha baey, inlumbah nan Laban ye kakalga nin kakamilyo haka na hilan
binyanan nin dayami boy makan ye kakamilyo. Binyan naya met nin lanom
ye ipoh boy kalalamoan na a panguyah nin bibitih la.

33 Inapagan na yan pamangan ye ipoh nan Abraham, noba hinabi nan
ipoh, “Habiyen ko po muna ye tikih ko bayo ko mangan.”

“Higi, habiyen moyna,” wanan Laban.

34 Hinabi nan ipoh, “Ipoh na kon Abraham.
35 Luhbo na yan in-inged Apo Dioh ye amo ko. Ket tubat yaynan
mabatnang haanin. Pinalabong nay tutupa, kakambing boy babaka na.
Binyanan naya po nin malabong a mital boy balitok, iipoh a babayi boy
lalaki, kakamilyo boy aahno.
36 Agya matoa yaynay ahawa nan amo ko a hiyay Sara, ket nanganak ya
po ateed nin laki kanan Abraham. Ket in-ibyay nan Abraham ye kaganaan
a babandi na kananyatin anak na a laki.
37 Pinahumpa na kon amo ko a humbongen koy bilin na, a wana, ‘Adi ka
mamili nin mapag-ahawa nan anak ko ha lugal a Canaan a ampakilugalan
tawo haanin.
38 No aliwan makew ka ha lugal lan bapa ko boy papaltido ko, ket ihtew
ka mamili nin mapag-ahawa nan anak ko.’
39 Tinepet ko yay amo ko, ‘Way-omen nayi no agna labay ye makilakew?’
40 Hinabi nan amo ko, ‘Hiyay Apo Dioh a lanang kon anhumbongen, ket
mangitubol yan anghil na a manlamo kamo a makew kanlan papaltido nan
bapa ko. Hiyabay ye managlap kamo ha pamili mon babayin mapag-ahawa
nan anak ko.
41 No makew ka kanlan papaltido ko, ket ahe la ipaluboh a mapag-ahawa
nin anak ko ye anak la, homain kaynan pakibatan ha humpa mo kangko.’ ”

42 “Kaya-bay pamiabot ko ha haley nin libon nangon, nakigwang ako,
‘Apo Dioh a Dioh nan amo kon Abraham, haglapan moko dayin mamili nin
mapag-ahawa nan anak nan amo ko.
43 Anti ko ihtin ampideng ha talig nin libon. No lumateng yay balatang a
manayeb, ket makiinom ako kana.
44 Ket no habiyen na, “Awo, minom ka boy painomen ko hila po ye
kakamilyo mo”, hiyabay ana ye babayin intaladan mo a mapag-ahawa nan
anak nan amo ko.’ ”
45 “Ket legan ampakigwang ako, nilumateng yay Rebeka a ampanlonto
nin halaw. Nakew ya ha libon boy nanayeb yan lanom. Hinabi ko kana,
‘Malyadi lagi ye makiinom?’
46 Tampol na yan in-aypa ye halaw na, a wana, ‘Awo, boy painomen ko
hila po ye kakamilyo mo.’
47 Haanin, tinepet koya, ‘Ayay bapa mo?’ Hinabi na, ‘Hiyay bapa ko ket
hiyay Betuel a anak lan miahawan Nahor boy Milca.’ Ket tininggaan ko ye
balungoh na boy pinahootan ko yan polhila ye takyay na.
48 Niyumoko akon nanggalang kanan Apo Dioh a Apo Namalyadi nan amo
kon Abraham. Inggaygay nako ha huhton lugal. Ket ihti ko yan nakitan ye
anak nin paltido nan amo ko a mapag-ahawa nan anak nan amo ko.
49 Ket haanin, labay kon matandaan no ipakit yoy kangedan yo kanan
amo ko. Habiyen yoyna kangko ta-omen ko matandaan no hinyay diyagen
ko.”

50 Nakibat hilay mitabapa a Betuel boy Laban, “Yati ye peteg a kalabayan
nan Apo Dioh. Kaya-bay homain kayinan mahabi.
51 Ti ye yay Rebeka. Ilamo moya ha pamuli mo ta-omen naya mapag-
ahawa nin anak nan amo mo a omen ha hinabi nan Apo Dioh.”

52 Pamakange nan ipoh, nanalimukod yan nanggalang kanan Apo Dioh.

53 Ket in-ilwah nan ipoh ye kaget na a babado boy aalahah a yadi ha
mital boy balitok, ket in-ibyay na kanan Rebeka. Binyanan na hila met nin
mangablin digalo ye Laban a katongno nan Rebeka boy hiyay indo na.
54 Ket haanin, nangan boy ninom hilaynay ipoh boy kalalamoan na boy
ihtew hilayna natuloy kananyatew a madeglem. Ha mahanib ana, hinabi
nan ipoh kanla, “Muli akoyna kanan amo ko.”
55 Noba hinabi nan indo boy katongno nan Rebeka, “Paolayan mo po
a kumonin yay Rebeka ihti kammi nin mapo o nangaanon mangaamot.
Pangayadi, malyadi kawoynan muli.”
56 Noba hinabi nan ipoh, “Adi yo koynan abaen, ulita in-inged nan Apo
Dioh yatin pamakew ko ihti kanyo. Palubohan yo koynan mag-udong kanan
amo ko.”
57 Hinabi la, “Hagyaten tawo yay Rebeka, ket tepeten tawo ya no hinyay
labay na.”
58 Kaya-bay hinagyat la yay Rebeka boy tinepet laya, “Makilakew ka nayi
haanin kananyatin laki?” wanla kana. “Awo, makilakew ako,” wanan
Rebeka.
59 Kaya-bay hiyay Rebeka dayon māngalingay na, ket impakilakew laya
kanan ipoh nan Abraham boy kalalamoan na.
60 Bayo hilan inumalih, in-inged la yay Rebeka, a wanla, “Katongno mi,
biyan naka dayin Apo Dioh nin linibo-libon lalahi. Boy hamboten la dayin
lalahi mo ye kakaaway la.”
61 Pangayadi, hiyay Rebeka boy hiyay māngalingay na, ket hinumakay
hilayna ha kakamilyo. Kaya-bay nakilakew hilayna kanan ipoh nan
Abraham.
62 Kananyatew a panaon, kapipilateng nan Isaac ha Negev a angkunaan
na a ibat ha Beer Lahai Roi.
63 Ha maghay madeglem, nakew yay Isaac ha bangkag ta-omen ya
mangihip-ihip. Ket nakit na a main kakamilyo a anhumaley kana.
64 Hiyay Rebeka, legan ampanamolaw ya, nakit na yay Isaac. Kaya-bay
nilumumbah ya ha kamilyo na,
65 ket nanepet ya kanan ipoh, “Ayatew a laki a anti ha bangkag a
anhumaley kantawo?”
“Hiyabay ye amo ko,” wanan ipoh. Kaya-bay kingwa nan Rebeka ye
kepkep na, ket hinalimbengan nay lupa na.
66 Hinabi nan ipoh kanan Isaac ye tungkol ha kaganaan a dinyag na.
67 Inlamo na yan Isaac ye Rebeka ha hongab nan indo na a hiyay Sara,
ket pinag-ahawa na yayna. An-adoen na yan Isaac ye ahawa na. Kaya-bay
uli kanan Rebeka, ket naliwaliwa yay Isaac ha pagkamatey nan indo na.

25

Hiyay pagkamatey nan Abraham

1 Nangahawa yan uman ye Abraham nin babayin nagngalan Ketura.
2 In-anak na yay Zimran, Jokshan, Medan, Midian, Ishbak boy Shua.
3 Hiyay Jokshan ye bapa lan Sheba boy Dedan. Hilay lalahi nan Dedan
ket hilay Asureo, Letuseo boy Leumeo.
4 Hilay aanak nan Midian ket hilan Efa, Efer, Hanoc, Abida boy Eldaa.
Hilan kaganaan ket lalahi nan Ketura.
5 Impatawid nan Abraham ye kaganaan a babandi na kanan Isaac.
6 Noba bayo yan natey, binyanan na hilan didigalo ye aanak na kanlan
iipoh a ahawa na. Ket pinalakew na hila ha dapit daya ta-omen na hila
mailbo kanan Isaac.

7 Hiyay Abraham ket 175 anay taon na ha matey ya.
8 Matoa yaynan tubat boy matana anay nakem na ha natey ya. Ket nakalamo na hilaynay tutoa na.
9 In-ilbeng la yan Isaac boy Ishmael ye bangkay nan bapa la a hiyay Abraham ha yukib a anti ha lugal a Macpela ha haley nin Mamre, ha bangkag a pagkonin nan Efron hatew a anak nan Zohar a Heteo.
10 Yatin bangkag, ket hinaliw nan Abraham hatew kanlan Heteo. Ihtew hilan nailbeng ye Abraham boy Sara a ahawa na.
11 Pangamatey nan Abraham, in-inged na yan Apo Dioh ye anak na a hiyay Isaac. Ket ihtew yaynan kinumonin ye Isaac ha Beer Lahai Roi.

Hilay lalahi nan Ishmael

12 Hilayati ye lalahi nan Ishmael a anak nan Abraham kanan Hagar a taga Egipto a ipoh nan Sara.
13 Hilayati ye ngangalan nin aanak nan Ishmael a napaydodondon paibat ha punganay, hiyay Nebayot, Kedar, Abdeel, Mibsam,
14 Mishma, Duma, Masa,
15 Hadad, Tema, Jetur, Nafish boy Kedema.
16 Hilabay ye labinluwan aanak nan Ishmael a nag-ilyadin mānguna nin labinluwan lalahi na. Hiyay ngangalan la ye impangalan la ha balang lugal a angkunaan la.
17 Hiyay Ishmael ket 137 anay taon na ha natey ya, ket nakalamo na hilaynay tutoa na.
18 Hilay lalahi nan Ishmael, ket kinumonin hila ihtew ha lugal a anti ha pietan nin Havilah boy Shur. Mahaley yati ha dān a palakew ha Asiria boy eteb nin Egipto. Nakilbo hila kanlan kanayon a lalahi nan Abraham.

Hilay lalahi nan Isaac

19 Hilayati met ye lalahi nan Isaac a anak nan Abraham.
20 40 a taon naynan Isaac ha napag-ahawa na yay Rebeka a anak nan Betuel, maghan Arameo a taga Padan Aram. Hiyay Rebeka ket katongno na yan Laban a maghan Arameo.
21 Hiyay Rebeka, ket baug ya. Kaya-bay impakigwang na yan Isaac. Ket lingnge na met Apo Dioh ye pakigwang nan Isaac. Ket binumuktot yay Rebeka.
22 Kambal ye buktot na ket legan anti hila po ha bitoka nan Rebeka, ampaytudon hila. Hinabi na, “Taket ta ampaytudon hilay oongi ha bitoka ko?” Kaya-bay nanepet ya kanan Apo Dioh.
23 Hinabi nan Apo Dioh kana,
“Mangibat kanlan luwan ongi mo a anti ha loob nin bitoka mo ye luway nahyon.
Luway lahi nin tatao a mapaylaban.
Hiyay magha ket mag-ilyadi yan makapalyadiyan dinan ha magha.
Hiyay makaagat ket maghilbi ya kanan makaydeng.”
24 Ha nanganak yaynay Rebeka ket kambal yay in-anak na.
25 Hiyay makaagat ket matibya ye luti na boy malabok ye laman na. Kaya-bay pinangalanan la yan Esau.*
26 Ha nilumwah yay ikalwa, anggemgeman na yay bitih nan Esau. Kaya-bay pinangalanan la yan Jacob. Kananyatew ket 60 anay taon nan Isaac.

* **25:25** *Esau* Hiyay labay habiyen ket malabok.

27 Ha nilumake hilaynay kambal, nag-ilyadi yan mahipat manganop ye
Esau. Kaya-bay maheheg yan anti ha lale. Hiyay Jacob met ket mal-em yan
tao boy lanang yan anti ha hongab.
28 Kalalabay na yan Isaac ye Esau, ulinan kalalabay nan kena ye
angkakwa nan Esau ha pamanti na. Noba hiyay Rebeka, kalalabay naya
met ye Jacob.
29 Ha maghay mangaamot, ampamakawoto yay Jacob nin habaw a main
matibya a lahi kamanya. Nilumateng yay Esau a ibat ha lale, ket nabannog
yan tubat boy mabitil ya.
30 Hinabi na kanan Jacob, “Biyan moko dayi nin man-ipakaowto mon
matibya a habaw ta mabitil akoynan tubat.” (Kaya-bay napangalanan yan
Edom ye Esau.)
31 Hinabi nan Jacob, “Awo, biyan kata, dapot tana ibyay mo kangko ye
katulidan mo bilang makaagat.”
32 “Awo, hige,” wanan Esau. “Hinyay hilbi nin katulidan ko bilang
makaagat no matey ako met nin bitil?”
33 Hinabi nan Jacob, “Manumpa ka po muna.” Ket nanumpa yan peteg ye
Esau a ibyay na kanan Jacob ye katulidan na bilang makaagat.
34 Ket binyanan naya met tampol nin Jacob ye Esau nin tinapay boy
habaw nin matibya a lahi kamanya. Pangayadi nan nangan boy ninom,
inumalih yaynan tampol ye Esau. Wanabay kakumpang kana ye alaga nin
katulidan na bilang makaagat.

26

Hiyay panago nan Isaac kanan Abimelec

1 Nagkamain ana nin bitil ihtin lugal, a omen ha nalyadi ha panaon nan
Abraham. Kaya-bay nakew yay Isaac kanan Abimelec a poon lan Filisteo
ha Gerar.
2 Napakit yay Apo Dioh kanan Isaac ket hinabi na, “Adi ka ampakew ha
Egipto. Kumonin ka ha lugal a habiyen ko kamo.
3 Ihti ka po bengat kumonin. Lamoan kata boy inged kata. Ibyay ko kamo
boy kanlan lalahi mo hilatin kaganaan a lugal. Tupaden koy inhumpa ko
kanan bapa mon Abraham.
4 Pakalabongen ko hilay lalahi mo a omen ha kalabong nin bibitoen ha
luwang boy ibyay ko kanla hilatin kaganaan a lugal. Ket makauli ha lahi
mo, inged ko hilay kaganaan a nanahyon ha babe-luta,
5 ulita hinumbong na kon Abraham boy tinupad nay kaganaan a bibilin
boy aadal ko.”
6 Kaya-bay kinumonin yayna ha Gerar ye Isaac.
7 Tinepet la yan lalakin angkumonin ihtew ye tungkol kanan Rebeka, ket
hinabi na, “Katongno koya.” Angkalimo yan maghabi kanla a ahawa naya,
ta nabaan na a pateyen laya ta-omen laya makwa ye Rebeka, ta maada ya.
8 Nabuyot yan kinumonin ye Isaac ihtew. Ha maghay mangaamot, hiyay
Abimelec a poon lan Filisteo, ket nanamulaw ya ha panamulawan ket nakit
na yay Isaac a an-amokien na yay Rebeka.
9 Kaya-bay impadakit na yan tampol Abimelec ye Isaac boy hinabi na
kana, “Ahawa moya met manayti ye Rebeka! Taket ta hinabi mo a katongno
moya?”
Hinabi nan Isaac, “Angkalimo ko, Apo, ta nabaan ko a main mamatey
kangko no habiyen ko a ahawa koya.”

10 Hinabi nan Abimelec, “Taket ta dinyag mo yatew kammi? No main
magha kanlan lalaki kammi ye manlalay kanan ahawa mo, ket hikay
hangkan nin pagkahalananan mi.”
11 Kaya-bay hiyay Abimelec, binabalaan na hilay kaganaan a tatao, a
wana, “Ayaman a manyag nin maloke kanan Isaac o kanan ahawa na, ket
homain hapo a pateyen ya.”

Binumatnang yay Isaac

12 Nananem yay Isaac ihtew a lugal. Ket kananyatew met ateed a taon,
nakapupol yan luhbo, ulita in-inged na yan Apo Dioh.
13 Pahulong yan inumando ha pagbi-ay na anggan ha binumatnang
yaynan tubat.
14 Naibeg hilay Filisteo kana, ta malabong anan tubat ye tutupa, kakamb-
ing boy babaka, dayon iipoh na.
15 Kaya-bay tinagpenan lan Filisteo ye lilibon a kinali lan iipoh nan
Abraham hatew ha angkabi-ay ya po.
16 Haanin, hinabi nan Abimelec kanan Isaac, “Umalih kayna ihti kammi,
ulita igit kaynan makapalyadiyan dinan mi.”
17 Kaya-bay inumalih yay Isaac ihtew a lugal, ket nakew yan kinumonin
ha pilkongan nin Gerar.
18 Ha angkabi-ay ya po ye Abraham, namakali yan lilibon kanlan iipoh na.
Noba ha natey yayna, tinagpenan lan Filisteo. Kaya-bay impakali na yan
uman Isaac hilatin lilibon. Ket hilatin lilibon, pinangalanan na nin omen
ateed ha impangalan nan bapa na a Abraham hatew.
19 Ha maghay mangaamot, nangali hilay iipoh nan Isaac nin libon ha
pilkongan, ket nakatuklah hila nin hubol.
20 Noba nakingatngat hilay māgpahtol a taga Gerar kanlan iipoh nan Isaac,
a wanla, “Kammi yatin hubol!” Kaya-bay yatew a libon, ket pinangalanan
nan Isaac nin “Esek”,* ulita nakingatngat hila kana ye taga Gerar.
21 Haanin, nangali hilan uman ye iipoh nan Isaac nin kanayon a libon,
noba nayngatngatan lay naman nin taga Gerar. Kaya-bay pinangalanan
laya met ye libon nin Sitnah.†
22 Inalihan lan Isaac yatew a lugal, ket nakew hila ha kanayon a lugal.
Nangali hilayna man nin kanayon a libon. Ket ahe layna pinayngatngatan.
Kaya-bay pinangalanan nan Isaac nin “Rehobot.”‡ Hinabi na, “Binyan na
kitawon Apo Dioh nin maway a lugal, ket umando boy lumabong kitawo
ihtin lugal.”
23 Ha ahe nabuyot, inumalih yay Isaac ihtew a lugal, ket nakew ya ha Beer
Sheba.
24 Ket kananyatew a madeglem, napakit yay Apo Dioh kana boy hinabi na,
“Hiko ye Dioh nan bapa mo a hiyay Abraham. Adi ka angkalimo, ta kalamo
moko. Inged kata boy pakalabongen ko hilay lalahi mo uli kanan Abraham
a ipoh ko.”
25 Kaya-bay nanyag yay Isaac nin pangihagpaan ihtew boy nanggalang
ya kanan Apo Dioh. Ket ihtew hilan nagpondo. Ket hilay iipoh na, nangali
hilan uman nin libon ihtew.
26 Kananyatew met ateed a panaon, nakew yay Abimelec kanan Isaac ibat
ha Gerar kalamo na yay Ahuzat a māmabala na boy hiyay Picol a mānguna
nin huhundaloh na.

---

* **26:20** *Esek* Hiyay labay habiyen ket payngatngat. † **26:21** *Sitnah* Hiyay labay habiyen ket ahe mapaykataloh. ‡ **26:22** *Rehobot* Hiyay labay habiyen ket maway a lugal.

27 Tinepet na yan Isaac, “Taket ta nilakew moko? Aliwa nayi a angkapoot
ka kangko boy pinaalih moko ha lugal yo?”
28 Hinabi la, “Makinang ana kammi haanin a kalamo mo yay Apo Dioh.
Kaya-bay labay min manyag kitawo nin kahundoan. Payhumpaan tawo a
29 adi ka manyag nin maloke kammi a omen ha ahe mi pangipaloke kamo
hatew ha anti ka po ha lugal mi boy pinaalih mi kan main katanaan. Ket
haanin, an-inged na kan Apo Dioh.”
30 Kaya-bay nagpahayaghag yay Isaac. Ket nangan boy ninom hila.
31 Kabekahan ha mahanib-hanib po, nayhumpa hila. Pangayadi, nayngi-
hyay hilaynan main katanaan.
32 Kananyatew met ateed a mangaamot, imbalita lan iipoh nan Isaac kana
ye tungkol ha angkaliyen la a libon. Hinabi la kana, “Nakatuklah kayi nin
lanom!”
33 Ket pinangalanan nan Isaac yain a libon nin Shiba.§ Kaya-bay angga
haanin, anhabtan la yan Beer Sheba yatew a banwa.
34 40 anay taon nan Esau ha napag-ahawa na yay Judit a anak nan Beeri
a maghan Heteo boy hiyay Basemat a anak nan Elon a magha met a Heteo.
35 Hilatin luwan babayi ye hangkan nin kalelean nan Isaac boy Rebeka.

27

Tinalingo na yan Jacob ye Isaac

1 Hiyay Isaac ket matoayna boy makolapo yaynay pamilew na. Ha
maghay mangaamot, impadakit na yay makaagat a anak na a hiyay Esau.
Hinabi na, “Anak ko.”
Nakibat yay Esau, “Anti ko ihti, tatang.”
2 Hinabi na kana, “Anak ko, matoa koynan tubat boy madanon akoynan
matey.
3 Kaya-bay kowen moy yawo mo, ket iakalan moko.
4 Ket pamakawoto moko nin kalalabay kon kena boy ilakew mo kangko.
Pangayadi kon mangan, inged kata bayo kon matey.”
5 Ampanlenge ya met manayti ye Rebeka legan angkatongtongen na yan
Isaac ye Esau a anak na. Kaya-bay ha nakew yaynan mangakal ye Esau,
6 hinabi nan Rebeka kanan Jacob a anak na, “Nange ko a hinabi nan bapa
mo kanan katongno mo a Esau,
7 ‘Makew kan mangakal ket pamakawoto mo kon kalalabay kon kena ta-
omen katayna mainged ha adapan nan Apo Dioh, bayo ko matey.’
8 Anak ko, leng-en moko boy diyagen mo yatin habiyen ko kamo.
9 Makew ka ha kawan ket mangwa kan luway pinakamanged a oybon a
kambing, ta pamakawoto ko yan malahap a omen ha kalalabay nan bapa
mo.
10 Pangayadi, ilakew moy kena kanan bapa mo ta-omen naka inged bayo
ya matey!”
11 Hinabi nan Jacob kanan indo na, “Noba malabok yay Esau, ket hiko ahe.
12 Way-omen no kimpaan nako? Ket matandaan nan tatang a antalin-
gowen koya, kainghon inged nako, ket ihumpa na koyna ingat.”
13 Hinabi nan Rebeka kanan Jacob, “Paolayan mon hikoy maihumpa no
ihumpa naka! Anak ko, diyagen moyna ingat ye hinabi ko kamo. Makew
kaynan mangwa nin oybon kakambing boy ilakew mo hila kangko.”

§ **26:33** *Shiba* Hiyay labay habiyen ket humpa.

14 Kaya-bay nakew yan nangwa nin luwan oybon kambing ye Jacob, ket
inlakew na kanan indo na. Impakawoto nan Rebeka a omen ha kalalabay
nan Isaac.
15 Pangayadi, kingwa nan Rebeka ye pinakamatampa a bado nan makaa-
gat a anak na a anti ha baey la. Ket impabado na kanan makaydeng a anak
na.
16 Pinonggoh nan Rebeka nin katat nin kakambing ye takyay dayon leey
nan Jacob.
17 Ket in-ibyay na kanan Jacob ye malahap a pamangan boy tinapay a
impakawoto na.
18 Hinumaley yay Jacob kanan Isaac haka na hinabi, "Tatang."
"Awo. Aya ka anak ko?" wanan Isaac.
19 Hinabi nan Jacob kanan bapa na, "Hiko yay Esau a makaagat mon anak.
Nadyag koynay hinabi mo kangko. Ti yaynay kalalabay mon kena. Mikno
kayna, ta tawayan moynay naakalan ko ta-omen mo koynan mainged."
20 "Kadudumali mo man nakakwa, anak ko?" wanan Isaac.
"Hinaglapan na kon Apo Dioh mon Namalyadi," wanan Jacob.
21 Hinabi nan Isaac kanan Jacob, "Anak ko, humaley ka awod kangko, ta
kimpaan kata ta-omen ko matandaan no hikan peteg ye anak ko a Esau."
22 Hinumaley ya met ye Jacob, ket kinimpaan na yan bapa na. Ket hinabi
na, "Hiyay bihnga ket bihnga nan Jacob. Noba hiyay takyay ket takyay nan
Esau."
23 Ahe naya nabalayan Isaac ye Jacob, ulita hiyay takyay na ket malabok
ya a omen kanan Esau. Ket ha inged na yayna dayi nin Isaac ye Jacob,
24 tinepet na yayna man, "Peteg lagin hikayna ye Esau a anak ko?"
"Hikobayna, tatang," wanan Jacob.
25 Hinabi nan Isaac, "Anak ko, ihaley moyna kangkoy pinakawoto mo ta-
omen pangayadi kon mangna, inged katayna." Kaya-bay inggawang nan
Jacob ye kena, ket pangayadi nan nangna, binyan naya po nin alak, ket
ininom na.
26 Hinabi nan Isaac kanan Jacob, "Anak ko, kuka di, ta umaan moko."
27 Hinumaley yay Jacob, ket inumaan na yay bapa na. Ha nadaep nan
Isaac ye bawo nin bado nan Esau, in-inged na yaynay Jacob, a wana,
"Hiyay bawo nan anak ko,
ket omen ya ha bawo bangkag a in-inged nan Apo Dioh.
28 Biyan naka dayin Apo Dioh nin ambon
ket mag-ilyadin mabona ye bangkag mo
boy luhboy pupol boy bayon alak.
29 Hilay nanahyon ket maghilbi boy pahakop hila dayi kamo.
Mamoon ka kanlan kakatongno mo boy manalimokod hila bilang
pagpahakop la kamo.
Hilay mangihumpa kamo ket maihumpa hila met dayi.
Ket hilay manginged kamo, minged hila met dayi."
30 Ha nayadi na yan in-inged Isaac ye Jacob boy ha inumalih yaynay Jacob,
nilumateng yayna met ye Esau a ibat nangakal.
31 Ket namakawoto ya met nin malahap boy inlakew na kanan bapa na.
Hinabi na, "Tatang, mikno kayna, ta kena moynay naakalan ko ta-omen mo
koynan inged."
32 "Aya ka?" wanan Isaac.
"Hiko yay Esau a makaagat mon anak," wanan Esau.
33 Pamakange nan Isaac, namigpig yan tubat, a wana, "Aya awod ye
naunan nangakal a namyay kangkon kena? Kapipiyadi kon bengat nangna

nin wanabay ha nilumateng ka. In-inged ko yayna, ket homain hapo a
minged yayna."
34 Pamakange nan Esau ha hinabi nan bapa na, nangandang yan makhaw
boy malaem boy impakiiingalo na, a wana, "Tatang, inged moko met dayi!"
35 Noba hinabi nan Isaac kanan Esau, "Tinalingo na kon katongno mo.
Kaya-bay nakwa na yay panginged a nakataladan dayi kamo."
36 Hinabi nan Esau, "Nikalwa na koynan tinalingo. Kaya-bay manaytin
Jacob* ye ngalan na. Kingwa nayna ye katulidan ko bilang makaagat, ket
haanin kingwa na po ye panginged a nakataladan kangko! Homain kayna
nayi kanayon a panginged kangko?"
37 Hinabi nan Isaac kanan Esau, "Hinabi koyna kana a hiyaynay mamoon
kamo haanin. Boy dinyag ko hilayna met a ipoh na ye kaganaan papaltido
na. Boy hinabi koyna met a inged na yan Apo Dioh makauli ha malabong
a pupol boy bayon alak. Kaya-bay anak ko, hinya po nayi ye malyadi kon
diyagen kamo?"
38 Noba hinabi nan Esau kanan bapa na, "Tatang, mamagha laweh ye
panginged mo? Inged moko met, Tatang." Ket lalo na po impakakhaw ye
panumangih na.
39 Hinabi nan Isaac kana,
"Kumonin ka ha lugal a mataang ha mabona a luta boy homain ambon.
40 Lanang kan makilaban kanlan kanayon a tatao, boy maghilbi ka kanan
katongno mo.
Noba no lumaban ka kanla, ket mapalihway ka ha kapalyadiyan la."
41 Ket kinahulog na yan Esau ye Jacob, ulita hiyabay ye in-inged nan bapa
na. Ket inihip na, "Madanon yaynan matey ye bapa ko. Lano ha matey
yayna, pateyen ko yay Jacob a katongno ko!"
42 Ha natandaan nan Rebeka ye maloke a ihip nan Esau kanan katongno
na, impadakit na yan tampol ye Jacob boy hinabi na kana, "Hiyay katongno
mon Esau, ket ampantaan na kan pateyen bilang pamae na kamo.
43 Haanin anak ko, diyagen moy habiyen ko. Umalih kaynan tampol!
Makew ka ha Haran, ket ihtew ka kumonin kanan katongno kon Laban.
44 Ihtewbay ka po kumonin angga ha maalih ye poot nan katongno mo
kamo.
45 Lano maalih yaynay poot na boy naliwaan nayna ye dinyag mo kana,
ket mangitubol akon mangipatanda kamo a malyadi kaynan mag-udong
ihti. Agko labay a maahe kawon luwa kangko ha mamaghay mangaamot."
46 Hinabi nan Rebeka kanan Isaac, "Angkahulog ako kanlan Heteo
a aahawa nan Esau. Ket no Heteo met ye mapag-ahawa nan Jacob,
mamanged po a matey akoyna."

28

Hiyay Pamakew nan Jacob ha Padan Aram

1 Kaya-bay impadakit na yan Isaac ye Jacob. Ket in-inged boy binilinan
naya, "Adi ka ampangahawa nin babayin taga Canaan.
2 Makew ka ha Padan Aram, ha banwa nan aking mo a Betuel. Ket ihtew
ka mamili nin babayin mapag-ahawa mo kanlan kakahinhin mo a aanak
nan ama mon Laban.
3 Inged naka dayi nin Apo Namalyadi a Makapalyadiyan, boy palabongen
na hila dayi ye lalahi mo, ket mag-ilyadi kan bapa nin malabong a
nanahyon.

* **27:36** *Jacob* Hiyay labay habiyen ket mapanalingo.

4 Inged naka dayin Apo Namalyadi, dayon lalahi mo a omen ha panginged
na kanan Abraham. Ket mapagkonin mo yatin lugal a ampakilugalan mo a
in-ibyay nan Apo Namalyadi kanan Abraham hatew."
5 Ket intubol na yan Isaac ye Jacob ha Padan Aram, ha angkunaan nan
Laban a anak nan Betuel a maghan Arameo. Hiyay Laban ket katongno na
yan Rebeka a indo nan Jacob boy Esau.
6 Natandaan nan Esau a in-inged na yan Isaac ye Jacob boy intubol naya
ha Padan Aram ta-omen ya mangahawa ihtew. Boy natandaan na met
Esau a pangayadi na yan in-inged Isaac ye Jacob, ket binawalan na yan
mangahawa nin babayin taga Canaan.
7 Boy natandaan na po Esau a hinumbong nan Jacob ye bilin lan bapa boy
indo na boy nakew ya ha Padan Aram.
8 Natandaan nan Esau a adey-adey nan bapa na a Isaac ye babayin taga
Canaan a napag-ahawa na.
9 Kaya-bay nakew ya kanan ama na a Ishmael a anak nan Abraham kanan
Hagar. Ket powida kanlan luway aahawa na, nangahawa ya po nin magha,
hiyay kahinhin na a hiyay Mahalat a katongno nan Nebayot a anak nan
Ishmael.

Hiyay Taynep nan Jacob

10 Inumalih yay Jacob ha Beer Sheba boy palakew yayna ha Haran.
11 Nitanghob yaynay mangaamot ha niabot ya ha maghay lugal, ket ihtew
yaynan nikahumda. Dapah ye pinag-onan na ha pangatuloy na.
12 Nanaynep yan aydan a paibat ha luta ket niabot ha langit ye katagay
na. Ket manik monaoy hilay aanghil nan Apo Namalyadi.
13 Nakit naya met ye Apo Dioh a ampideng ha babe nin aydan boy hinabi
na kana, "Hiko yay Apo Dioh a Apo Namalyadi nan aking mon Abraham boy
bapa mon Isaac. Yatin lugal a an-id-an mo, ket ibyay ko kamo boy kanlan
lalahi mo.
14 Hilay lalahi mo ket omen hila lanon kalabong ha towapok ha luta. Ket
mitayak hila ha kaganaan a ugoten. Makauli kamo boy ha lahi mo, minged
ye kaganaan a nanahyon ha babe-luta.
15 Pakaihipen mo, kalamo mo kon lanang boy ibiha kata agya way-ihtew
ka man makew boy iudong katan uman ihtin lugal. Ahe kata lakwanan
angga ha matupad ye kaganaan a impangako ko kamo."
16 Ha nakaimukat yay Jacob, hinabi na, "Anti yan peteg manayti ye Apo
Dioh ihti, noba agko bengat tanda!"
17 Nalimowan yay Jacob boy hinabi na, "Ampakalilimo yatin lugal! Yati
ye angkunaan nan Apo Dioh boy ilwangan palakew ha langit."
18 Nihimbak yan nimata ye Jacob kananyatew a mahanib. Kingwa na
yay dapah a pinag-onan na, ket impaideng naya bilang pangihipan boy
binohbohan na yan ladak.
19 Pinangalanan na yan Betel yatew a banwa a alan lan anhabtan nin Luz.
20 Haanin, nanumpa yay Jacob kanan Apo Dioh, a wana, "Apo Namalyadi,
no lanang mo kon lamoan boy ibiha moko kananyatin pangumodang ko
boy biyan mo kon makan boy bado,
21 boy makaudong a maligha ha baey nan bapa ko, ket hikayna Apo Dioh
ye mag-ilyadin Apo Namalyadi ko.
22 Ket yatin dapah a impaideng kon pangihipan ket mag-ilyadin pang-
galangan kamo. Boy ibyay ko kamo ye ikamapo a dakay nin kaganaan a
ibyay mo kangko."

29

Hiyay Panlumateng nan Jacob ha Baey nan Laban

1 Ket nagpahulong yay Jacob ha pangumodang na angga ha nilumateng
ya ha lugal lan tatao ha dapit daya.
2 Haanin, nakakit yan maghay libon ha bunak nin bangkag, ket ha palibot
nin libon main tatloy kawan nin tutupa a ampagpainawa, ta ihtew la hilan
ampainomen. Hiyay libon ket nahakeban nin mayadet a dapah.
3 No anti hilaynan natipon ye kaganaan a kakawan nin tutupa ihtew, ket
an-itolin laynay dapah a hakeb nin libon haka la hila painomen ye kakawan
la. Pangayadi, iudong la met ateed ye dapah a ihakeb ha libon.
4 Tinepet na hilan Jacob ye māgpahtol, "Gagayyem, taga way-ihtew kawo?"
"Taga Haran kayi," wanla.
5 "Katatanda yoya laweh ye Laban a apo nan Nahor?" wanan Jacob.
"Awo, katatanda miya," wanla.
6 "Way-omen yaynay Laban?" wanan Jacob.
"Manged ya met," wanla kana. "Ti yaynan andumaho ye Raquel a balatang
nan Laban dayon kawan nin tutupa."
7 Hinabi nan Jacob, "Kaamotan po, aliwa po odah a tiponen ye tutupa.
Painomen yo hila tana haka yo hilan ipahtol uman."
8 Hinabi lan māgpahtol, "Yo, ahe malyadi yain. Katapulan a anti yaynan
natipon ye kaganaan kawan a tutupa bayo mi itolin ye dapah a inhakeb ha
libon. Pangayadi, malyadi minan painomen ye tutupa."
9 Legan angkatongtongen na hilan Jacob ye māgpahtol, nilumateng ya met
ye Raquel dayon kawan nan bapa na, ulita hiyabay ye ampanayhay.
10 Pamakakit nan Jacob kanan Raquel a balatang nan ama na a Laban
dayon tutupa nan Laban, ket hinumaley ya ha libon boy intolin nay hakeb
a dapah. Ket pinainom na ye tutupa nan ama na a Laban.
11 Pangayadi, inumaan na yay Raquel, ket nipatangih yan makhaw ye
Jacob ha aliket na.
12 Hinabi nan Jacob, "Hiko yay angken nan bapa mo boy anak nan
Rebeka!" Kaya-bay nipapayew yan nuli ye Raquel, ket imbalita na yati
kanan bapa na.
13 Pamakange nan Laban ye tungkol kanan Jacob a anak nan katongno
na, tampol na yan hinagana. Tinakeh naya boy inumaan, ket inlakew naya
ha baey la. Hinabi nan Jacob ye kaganaan a nalyadi.
14 Hinabi nan Laban kana, "Peteg a mamaghay puhel ta." Ket hiyay Jacob,
ihtew yayna kinumonin nin makabowan. Pangalabah nin makabowan,
15 hinabi nan Laban kanan Jacob, "Aliwan manged a paobdaen katan
homain upa, ulita angken kata. Habiyen mo kangko no hinyay labay mon
iupa ko kamo."
16 Hiyay Laban ket main yan luway aanak a balatang. Hiyay ngalan nin
makaagat ket Lea. Ket hiyay ngalan na met nin makaydeng ket Raquel.
17 Hiyay Lea ket makulaey* ye mata na, noba hiyay Raquel, maaada boy
mayembe ye laman na.
18 An-adoen na yan Jacob ye Raquel. Kaya-bay hinabi na kanan Laban,
"No ipaluboh mo a mapag-ahawa ko yay Raquel a anak mon makakaydeng,
humuyo akon pitoy taon kamo."
19 Hinabi nan Laban, "Mamanged po a hikay mapag-ahawa na dinan lan
kanayon. Hali, ihti kayna kumonin kangko."

---

* **29:17** mapalyadi met a matampa ye mata na

20 Pitoy taon yan hinumuyo ye Jacob kanan Laban ta-omen na yan bengat
mapag-ahawa ye Raquel, noba ba-mon anoy mangaamot bengat kanan
Jacob, ulita an-adoen na yan tubat ye Raquel.
21 Pangalabah nin pitoy taon, hinabi nan Jacob kanan Laban, “Nayadi
koynay panumuyo ko kamo. Kaya-bay ibyay mo yaynay Raquel kangko ta-
omen kayinan maylamo.”
22 Kaya-bay hiyay Laban, nangihadya yan hayaghagan, ket tinipon na
hilay kaganaan a angkumonin ihtew.
23 Noba ha madeglem ana, tana-tana hiyay Raquel ye mapagkaida nan
Jacob, hiyay Lea a anak na ye impadadag nan Laban kana.
24 (In-ibyay naya met Laban ye Zilpa bilang babayin pag-ipoh nan Lea.)
25 Kabekahan, natandaan nan Jacob a hiyay Lea met manayti ye na-
pagkalamo na. Kaya-bay hinabi na kanan Laban, “Aliwan huhto ye dinyag
mo kangko! Aliwa nayi a hinumuyo ako kamo ta-omen koya mapag-ahawa
ye Raquel? Taket ta tinalingo moko?”
26 Nakibat yay Laban, “Aliwa min ugali ihti a muna yan makiahawa ye
makaydeng dinan ha makaagat.
27 Paolayan mo po a maiyadi ye maghay dominggo a pangihayaghag nin
kahal mo. Pangayadi, ibyay koya met ateed kamo ye Raquel a mapag-ahawa
mo, dapot tana humuyo kayna man nin pitoy taon kangko.”
28 Inawo naya met Jacob, ket pangayadi nin maghay dominggo nin
pangihayaghag nin kahal na kanan Lea, in-ibyay na yan Laban ye Raquel
kanan Jacob a mapag-ahawa na.
29 In-ibyay naya met Laban ye Bilha a bilang babayin pag-ipoh nan
Raquel.
30 Kaya-bay pinagkalamo na yan Jacob ye Raquel. Maaado yay Jacob
kanan Raquel dinan kanan Lea. Ket hinumuyo yayna man ye Jacob kanan
Laban nin pitoy taon.

Hilay Aanak nan Jacob

31 Tanda nan Apo Dioh a ahe na yan an-adoen Jacob ye Lea. Kaya-bay
pinalyadi nan Apo Dioh a bumuktot yay Lea, noba hiyay Raquel ket ahe.
32 Binumuktot yay Lea ket nanganak yan laki. Hinabi na, “Nakit nan Apo
Dioh ye ampakayootan ko. Haanin, homain hapo a adoen na koynan ahawa
ko.” Kaya-bay Reuben† ye impangalan na ha ongi.
33 Binumuktot yayna man, ket laki yayna man ye in-anak na. Hinabi na,
“In-ibyay na po kangkon Apo Dioh yatin anak, ta nange na a ahe nako an-
adoen nin ahawa ko.” Kaya-bay pinangalanan na yan Simeon‡ ye ongi.
34 Binumuktot yan uman ye Lea, ket laki yayna man ye in-anak na. Hinabi
na, “Homain hapo a adoen na koynan ahawa ko haanin, ta tatloy nan lalaki
ye anak mi.” Kaya-bay pinangalanan na yan Levi§ ye ongi.
35 Binumuktot yayna man ye Lea boy nanganak ya nin laki. Hinabi na,
“Haanin, galangen ko yay Apo Dioh.” Kaya-bay pinangalanan na yan Juda*.
Ket paibat hatew, ahe yayna nanganak.

30

Hilay aanak nan Jacob

† **29:32** *Reuben* hiyay labay habiyen ket, “Bilewen mo, anak a laki.” ‡ **29:33** *Simeon* hiyay labay habiyen ket, “Nange na”. § **29:34** *Levi* hiyay Levi ket kabihnga nin “kahuglong o kalakhip” ha habin Hebreo. * **29:35** *Juda* hiyay labay habiyen ket, “Galangen ya.”

1 Hiyay Raquel, homain ya po anak. Kaya-bay angkaibeg ya kanan
katongno na a Lea. Ha maghay mangaamot, hinabi na kanan Jacob,
"Palyadiyen mo met a magkaanak ako, ta ipatey ko no ahe ako magkaanak."
2 Napoot yay Jacob kanan Raquel ket hinabi na, "Taket, Dioh ako nayi a
ampanaad a magkaanak ka?"
3 Hinabi nan Raquel, "Ti yay Bilha a ipoh ko. Lalayen moya ta-omen ako
magkamain nin anak makauli kana."
4 Ket in-ibyay naya kanan Jacob ye ipoh na a hiyay Bilha bilang pag-ahawa
na, ket nilalay na yan Jacob.
5 Binumuktot yay Bilha ket nanganak yan laki.
6 Hinabi nan Raquel, "Pinaptegan nan Apo Dioh a huhto ye dinyag ko, ta
lingnge nay pakigwang ko, ket binyan na kon anak a laki." Kaya-bay Dan*
ye impangalan na ha ongi.
7 Binumuktot yan uman ye Bilha a ipoh nan Raquel, ket nanganak yayna
man nin ikalwan anak a laki.
8 Hinabi nan Raquel, "Tubat ye paylaban min mikatongno, ket nanambot
ako." Kaya-bay pinangalanan na yan Naftali† ye ongi.
9 Ha natandaan nan Lea a ahe yayna manganak, in-ibyay na yay Zilpa a
ipoh na kanan Jacob bilang pag-ahawa na,
10 ket nanganak yan laki ye Zilpa a ipoh nan Lea.
11 Hinabi nan Lea, "In-inged nako." Kaya-bay Gad‡ ye impangalan na ha
ongi.
12 Nanganak yan ikalwan anak a laki ye Zilpa a ipoh nan Lea.
13 Hinabi nan Lea, "Tubat anay kaaliketan ko! Ket haanin habtan la kon
kanayon a babayi nin angkaaliket." Kaya-bay pinangalanan na yan Asher§
ye ongi.
14 Panaon anan pamupol nin tidigo hatew. Ket hiyay Reuben, nakew ya
ha bangkag, ket nakakit yan ilamon a hihidet.* Ket kingwa naya boy in-
ibyay na kanan Lea a indo na. Ha nakit nan Raquel, hinabi na kanan Lea,
"Biyan moko met dayi nin dawa nin hihidet a kaget nan anak mo."
15 Hinabi nan Lea, "Ahe ka po nayi napda a nakwa mo yaynay ahawa ko,
ket haanin, labay mo po kowen ye hihidet nan anak ko?"
Hinabi nan Raquel, "Biyan moko nin hihidet ket makalamo mo yay Jacob
haanin a madeglem."
16 Madeglem ana hatew ha nilumateng yay Jacob ibat ha bangkag.
Hinagana na yan Lea boy hinabi na, "Katapulan mapagkaida kata haanin a
madeglem, ta binayadan kata kanan Raquel nin hihidet a kaget nan anak
ko." Kaya-bay napaglamo na yan Jacob ye Lea kananyatew a madeglem.
17 Ket lingnge nan Apo Namalyadi ye pakigwang nan Lea, ket binumuktot
ya. Ket nanganak yan ikaliman anak a laki kanan Jacob.
18 Kaya-bay hinabi nan Lea, "Binyan na kon plimyo nin Apo Namalyadi
ulita in-ibyay koya kanan ahawa ko ye ipoh ko." Ket pinangalanan na yan
Isacar† ye anak na.
19 Binumuktot yayna man ye Lea, ket nanganak yan ikaanem a anak na
kanan Jacob.

---

* **30:6** *Dan* hiyay labay habiyen ket, "Nanuhga ya." † **30:8** *Naftali* hiyay labay habiyen ket, "Mapaylaban." ‡ **30:11** *Gad* hiyay labay habiyen ket, "Ninged." § **30:13** *Asher* hiyay labay habiyen ket, "Mahayaghag." * **30:14** *Hihidet* ha Tagalog ket mandragora. † **30:18** *Isacar* hiyay labay habiyen ket, "Plimyo."

20 Hinabi nan Lea, “Binyanan na kon Apo Namalyadi nin plimyo! Haanin,
padangalan na koynan ahawa ko, ulita anem anay lalakin aanak ko kana.”
Kaya-bay pinangalanan na yan Zebulun‡ ye ongi.
21 Pangayadi, nanganak yan babayi ye Lea, ket pinangalanan na yan Dina.
22 Ahe naya met niliwaan Apo Namalyadi ye Raquel, ket pinalyadi na yan
manginaw.
23 Binumuktot ya boy nanganak nin maghay laki. Ket hinabi na, “Inalih
nan Apo Namalyadi ye kamading-eyan ko.”
24 Ket pinangalanan na yan Jose§ ye anak na. Hinabi na, “Biyan nako po
dayin Apo Dioh nin maghan anak.”

Binumatnang yay Jacob

25 Ha in-anak na yan Raquel ye Jose, hinabi nan Jacob kanan Laban,
“Palubohan mo koynan muli ha lugal mi.
26 Palubohan mo met a iuli ko hilaynay aahawa ko boy hilay aanak ko,
ulita pinaghilbiyan ko hila kamo. Tanda moyna bay met no way-omen
kabuyot ye panumuyo ko kamo uli kanla. Ket haanin, umalih kayina.”
27 Hinabi nan Laban, “No malyadi dayi, ihti ka po. Ta makauli ha paltep,
natandaan ko a an-inged na kon Apo Dioh uli kamo.
28 Habiyen mo bengat no anoy iupa ko kamo, ket ibyay ko kamo.”
29 Hinabi nan Jacob, “Tanda mo no way-omen ako nanuyo kamo boy no
way-omen hilan nilumabong ye aayop mo uli ha panayhay ko kanla.
30 Nangaano hilan bengat ha nilumateng ako ihti ket haanin, malabong
hilaynan tubat. In-inged na kan Apo Dioh agya way-ihtew ako. Ket haanin,
katapulan a kalingayen ko hilayna met ye pamilya ko.”
31 Hinabi nan Laban, “Hinya awod ye labay mon iupa ko kamo?”
Hinabi nan Jacob, “Ahe mo koyna katapulan upaan. Pahulong ko hilan
hayhayen ye kakawan ayop mo, no umayon ka ha habiyen ko kamo.
32 Palubohan mo kon lakwen ko haanin ye kawan mo, ket ilbo koy
kaganaan a bayakan a tupa dayon mangitit a oybon tupa boy kaganaan
a bayakan a kakambing. Hilayatew ye iupa mo kangko.
33 Ha lumateng ye panaon, mataloh mon matandaan no mapatayaan ako
o ahe. No bilewen mo hilay in-upa mo kangko a tutupa boy kakambing, ket
no main kan makit a aliwan mangitit o bayakan, mahabi mon tinakaw ko
hila kamo.”
34 “Manged yain! Wanabay awod ye diyagen ta,” wanan Laban.
35 Noba kananyatew met ateed a mangaamot, in-ilbo nan Laban ye
kaganaan a kambing a bayakan, laki man o babayi. In-ilbo na po Laban
ye tutupa a mangitit. Ket impapahtol na hilayati kanlan aanak na a lalaki.
36 Ket intaang na hilan Laban ye aayop na kanan Jacob. Kinumodang hila
nin tatloy mangaamot pataang kanan Jacob. Ket hiyay nipatla anan bengat
ha kawan a anhayhayen nan Jacob ye imbantak nan Laban kana.
37 Ket hiyay Jacob, namotoh ya met nin hadiwa a hanga nin kakayo a
alamo, almendra boy kastanyo haka na yan tinatapyahan a main pietan
ta-omen ya ba-mon bayakan.
38 Pangayadi, ingkonin na ye ba-mon bayakan a kayo ha adapan nin
paminoman nin kakawan ta-omen la makit nin ampagmaya tepe minom
hila ihtew.
39 No haklangan la hilaynay ampagmaya ha adapan nin kayon ba-mon
bayakan, ket ampanganak hila met nin bayakan.

---

‡ **30:20** *Zebulun* hiyay Zebulun ket kabihnga nin “dangal” ha habin Hebreo.

§ **30:24** *Jose* hiyay labay habiyen ket, “Inalih na.”

40 In-ilbo na hilay oybon tupa, noba hilay napatla, legan anhaklangan lay
ampagmaya, pinaadap na kanlan bayakan boy mangitit a aayop nan Laban.
Kaya-bay nakatipon yay Jacob nin hadili nan kawan, ket ahe na hilayna
impakilamo ha kawan nan Laban.
41 No anhaklangan nin bobolog hilay ampagmaya a mangataba a aayop,
an-ikonin nan tampol Jacob ye bayakan a hanga nin kayo ha paminoman
ha adapan la.
42 Noba no anhaklangan la hilay mangabeng a ayop, ket ahe na yan
an-ikonin ye ba-mon bayakan a hanga nin kayo ha adapan la. Kaya-
bay mangataba hilay kawan nan Jacob, noba hilay kanan Laban ket
mangabeng.
43 Kaya-bay binumatnang yan tubat ye Jacob. Nilumabong ye kawan na
boy hilay iipoh na dayon kakamilyo boy aahno na.

31

Tinakahan na yan Jacob ye Laban

1 Nabalitaan nan Jacob a anhabiyen nin babayaw na, “Hinamham nan
Jacob ye kaganaan a babandi nan bapa tawo. Kaya-bay binumatnang ya.”
2 Naimatonan na met Jacob a aliwaynan omen ha alan ye pamakilamo
nan Laban kana.
3 Hinabi nan Apo Dioh kanan Jacob, “Mag-udong kayna ha lugal lan
nangaunan tutoa mo boy kanlan papaltido mo, ket lamoan kata.”
4 Nangitubol yay Jacob nin mangihabi kanan Raquel boy Lea a mayn-
gingikit hila ihtew ha ampagpahtolan na.
5 Ha anti hilayna ihtew, hinabi na kanla, “Naimatonan kon lumbo
anay pamakilamo nan bapa yo kangko, aliwaynan omen ha alan. Noba
anlamoan na kon Dioh nan bapa ko.
6 Tanda yo a in-ibyay koy kaganaan a mababa ko ha panumuyo ko kanan
bapa yo.
7 Noba nikano na koynan kinuhit. Mapo anan ukdo a inuman nay
napaykahundoan min upa ko. Noba ahe na impaluboh Apo Dioh a
mapahakitan na kon bapa yo.
8 Ha hinabi nan Laban a hiyay iupa na kangko ket hilay bayakan a ayop,
ket pawa bayakan ye an-ianak nin kawan.
9 Kaya-bay inalih nan Apo Namalyadi ye aayop nan bapa yo, ket in-ibyay
na kangko.”
10 “Ha panaon nin anhaklangan lay aayop, nanaynep ako. Nakit ko ha
taynep ko a pawa bayakan hilay bobolog a kambing.
11 Ha taynep ko, hinabi nin anghil nin Dioh kangko, ‘Jacob,’ wana. ‘Anti
ko ihti, Apo,’ wangko met kana.
12 Hinabi na met kangko nin anghil, ‘Bilewen mo! Hilay kaganaan a bolog
a kambing ket anhaklangan la hilay pawa bayakan. Dinyag ko yati ulita
nakit ko ye kaganaan a didinyag nan Laban kamo.
13 Hiko ye Apo Namalyadi a napakit kamo ha Betel. Ihtew ka nanumpa
kangko boy binohbohan mon ladak ye maghay dapah a impaideng mo
bilang pangihipan. Haanin, mag-aligwat ka, ket alihan moyna yatin lugal.
Mag-udong kayna ha lugal a kinaanakan mo.’ ”
14 Hinabi na met Raquel boy Lea, “Homain kayinan matawid kanan
tatang.
15 An-ibilang na kayinan dayohan. Aliwan bengat inlako na kayi kamo,
no aliwan in-uboh na po ye napaglakoan na kammi.

16 Homain hapo a hiyay kaganaan a babandin inalih nan Apo Namalyadi
kanan tatang, ket konin mi boy kanlan aanak mi. Kaya-bay humbongen
moy hinabi nan Apo Namalyadi kamo."
17 Inhakay na hila ha kakamilyo ye aahawa na boy aanak na.
18 Imbalunbon nay kaganaan a kawan na boy kinaget nay kaganaan a
babandin natipon na ha Padan Aram. Ket nag-aligwat hilaynan palakew
ha Canaan a lugal nan bapa na a Isaac.
19 Noba bayo hilan umalih boy nigena met a nakew yan nangodog nin
tupa na ye Laban, tinakaw nan Raquel ye kakalintatao a andiohen nan bapa
na.
20 Tinalingo naya met Jacob ye Laban a Arameo, ta ahe na impatanda
kana ye pangumalih na.
21 Tinumakah yay Jacob, kaget nay kaganaan a babandi na. Nilipay lay
kabatowan Eufrates palakew ha mamapantay nin Gilead.

Kinamat na yan Laban ye Jacob

22 Pangalabah nin tatloy mangaamot, nabalitaan nan Laban a tinumakah
ye Jacob.
23 Kaya-bay hinagyat na hilay papaltido na, ta kamaten la yay Jacob.
Pangalabah nin piton mangaamot, nabunan la yay Jacob ha mamapantay
nin Gilead.
24 Ket kananyatew a madeglem, hinabi nan Apo Namalyadi kanan Laban
a Arameo ha taynep na, a wana, "Mag-alla ka! Adi moya ampantaan ye
Jacob."
25 Ha nabonan na yan Laban hilan Jacob, nakapondo hilayna ha mama-
pantay nin Gilead. Ihtew ya met nagpondo ye Laban lamo na hilay
papaltido na.
26 Hinabi nan Laban kanan Jacob, "Taket ta dinyag mo yati kangko?
Tinalingo moko boy intakah mo hilan ba-mon kapyol ye aanak ko.
27 Taket ta tinalingo moko boy inumalih kan ahe nagpatanid kangko?
In-atel katawo dayi a main hayaghagan, kantaan boy tigtigan nin
kahingkahing boy gitada.
28 Ahe mo koyna met pinalubohan a maumaan ko hilay aanak boy aapo
ko bayo hilan umalih. Kamotawan ye dinyag mo.
29 Malyadi katan pahakitan, noba ahe ko diyagen yain. Ta nadeglem
hinabi na kangkon Apo Namalyadi nan bapa mo a ahe kata ampantaan.
30 Tanda kon makauli-uli kayna. Noba taket ta tinakaw mo hila po ye
kakalintataon andiohen ko?"
31 Nakibat yay Jacob kanan Laban, "Nalimo ko, ta nabaan kon piliten mo
hilan kowen ye aanak mon babayi.
32 Noba no makit mo yay kakalintatao mo ha agya ayaman kammi,
pateyen ya. Hilay papaltido tan anti ihti ye manihtigo. Bilewen mo no main
kan makit a konin mo, ket kowen mo." Ahe na tanda Jacob a hiyay Raquel
met manayti ye nangwa nin kakalintataon andiohen nan Laban.
33 Tinapol nan Laban ye kakalintataon andiohen na ha hongab nan Jacob
boy hongab nan Lea dayon hongab lan luway iipoh a babayi, noba homain
yan nakitan. Pangayadi, nilumoob ya met ha hongab nan Raquel,
34 noba naitayo naynan Raquel ye kakalintatao ha kubot a pangapay ha
kamilyo, ket iniknoan naya. Pinakatapol na yan manged Laban ha hongab,
noba homain yan nakitan.

35 Hinabi nan Raquel kanan bapa na, “Tatang, adi ka dayi mapoot kangko
no ahe ako makaideng ha adapan mo, ulita andayaen ako.” Pahulong yan
nanapol ye Laban, noba ahe naya nakitan ye kakalintatao na.
36 Magaynan lumtoh ye pagaw nan Jacob uli ha tubat a poot na. Tinepet
na yay Laban, “Hinya nayi ye kahalanan ko? Nakadyag ako nayi nin maloke
kamo? Taket ta kinamat moko?
37 No main ka man nakitan a konin yo ha ayaman kammi, ipakit moyna
ha adapan lan papaltido ko boy papaltido mo ket hilaynay baala a manuhga
kanta!
38 20 a taon kitawon napaylamo. Ket kananyatew a panaon, agya
nakanoman ket homain nakwaan kanlan tutupa boy kakambing mo. Ket
agya maghay tupan bolog ha kawan mo, homain akon kinna.
39 No main tupa a pinatey nin ayop tawon, ket ahe koyna an-ipakit kamo
no aliwan anhagiliyan ko yan tampol. Pinilit mon pinabayadan kangko ye
hinyaman a natakaw ha madeglem man o mangaamot.
40 Wanae ye kahahaad ko. Nabuyot a panaon a tineeh koy tubat a amot
ha mangaamot boy lay-ep ha madeglem. Lanang kulang ye pangatuloy ko.
41 Yain ye nadihaan ko ha loob nin 20 a taon a pangumonin ko kanyo. 14 a
taon akon hinumoyo kamo, uli kanlan luway aanak mon babayi boy hilatin
aayop a in-upa mo kangko ket 6 a taon ko hilan hinuyoan kamo. Noba hiyay
dinyag mo kangko, mapo a ukdo mon inuman ye huhton iupa mo kangko.
42 Noba nilamoan na kon Apo Namalyadi a Namalyadi nan bapa ko,
a Namalyadi nan Abraham a anggalangen nan Isaac. No aliwa dayin
wanabay, homain hapo a intaboy mo kon homain hinyaman a kaget. Noba
nakit nan Apo Namalyadi ye kaidapan a nadihaan ko boy hiyay pag-idap
ko ha pag-obda. Kaya-bay nadeglem hinaad na kan Apo Namalyadi.”

Hiyay Kahundoan lan Jacob boy Laban

43 Hinabi nan Laban kanan Jacob, “Hilayain a babayi, aanak ko. Hilayain
a aanak, aapo ko. Hilayain a kakawan, kakawan ko. Hilayain kaganaan ket
kangko. Noba hinya po ye madyag ko haanin?
44 Kaya-bay mamanged po, manyag kita tana nin kahundoan. Mangi-
paideng kitawon dapah bilang pangihipan ha kahundoan ta.”
45 Kaya-bay nanapol yay Jacob nin mayadet a dapah, ket impaideng na
bilang pangihipan.
46 Hinabi nan Jacob kanlan papaltido na, “Manipon kawon dadapah.”
Kaya-bay nanipon hilan dadapah ye papaltido nan Jacob boy imbonton la.
Ket ihtew hila nangan Jacob, Laban boy papaltido la ha haley nin imbonton
a dadapah.
47 Ket hilatin imbonton a dadapah, hinabtan na yan Laban nin Jegar
Sahaduta* noba hiyay Jacob, hinabtan naya met nin Galeed.†
48 Hinabi nan Laban, “Hilatin imbonton a dapah ye pangihipan kanta nin
kahundoan ta kananyatin mangaamot.” Kaya-bay hinabtan na yan Galeed.
49 Anhabtan ya met nin Mizpa yatew a lugal ulita hinabi nan Laban,
“Legan ampaykataang kita, bantayan na kitawo dayin Apo Dioh.
50 No pahakitan mo hilay aanak ko, o mangahawa ka po nin kanayon,
pakaihipen mo a agya homain taon ampakakit, hiyay Apo Dioh ye
māmapteg nin kahundoan ta.”
51 Hinabi na po Laban kanan Jacob, “Anti ya ha pietan ta ye nabonton a
dadapah boy anti ya met ye impaideng a dapah.

---

* **31:47** *Jegar Sahaduta* hiyay labay habiyen ha Aramaic ket “Bonton a Pangihipan.” † **31:47** *Galeed* hiyay labay habiyen ha Hebreo ket, “Bonton a Pangihipan.”

52 Hilayatin imbonton a dadapah boy yatin dapah a impaideng ye
pangihipan. Hilayati ye dōn nin lugal ta ta-omen ahe kita mapayloob.
53 Hiyay Apo Namalyadi nan Abraham, hiyay Apo Namalyadi nan Nahor
boy hiyay Apo Namalyadi nan bapa la a hiyay Tera ye manuhga dayi kanta."
Ket nanumpa yay Jacob ha ngalan nan Apo Namalyadi a anggalangen nan
bapa na a hiyay Isaac.
54 Hiyay Jacob, namatey yan ayop bilang hagpa kanan Apo Namalyadi
ihtew ha mamapantay. Pangayadi lan nangan Laban boy papaltido la, ket
ihtew hilayna met nikahumda.
55 Kabekahan, ha mahanib-hanib po, nimata yaynay Laban, ket inumaan
na hila in-inged ye aanak na boy aapo na, ket nagtige yaynan pauli ha baey
na.

32

Naghadya yay Jacob ha Payngikit kanan Esau

1 Legan ampagpahulong hilan Jacob ha pangumodang la, ket hinagana
hilan aanghil nan Apo Namalyadi.
2 Pamakakit nan Jacob kanla, hinabi na, "Yati ye pondowan lan huhun-
daloh nan Apo Namalyadi." Kaya-bay pinangalanan na yan Mahanaim*
yatew a lugal.
3 Hiyay Jacob, nangitubol yan nangaanon tatao na a makew kanan
katongno na a Esau ha lugal a Seir a hakop nin Edom.
4 Wanae ye impahabi na kanlan tatao na, "Kaka, hiko yay Jacob a ali mo,
ampagmakaaypa a māghilbi mo. Nabuyot akon kinumonin kanan ama tan
Laban. Ket haanin akon bengat muli.
5 Malabong hilay babaka ko, aahno, tutupa, kakambing, boy lalaki boy
babayin iipoh. Haanin, impauna kon impabalita kamo, kaka ko, ta-omen
mo koyna tanggapen."
6 Ha pag-udong lan intubol nan Jacob, hinabi la, "Niabot kayina kanan
katongno mo a Esau. Ket haanin, anti yayna ha dān palakew ihti a
managana kamo, kalamo nay 400 a lalaki."
7 Nalimowan yan tubat ye Jacob boy nahindak ya. Kaya-bay pinayluwa na
hilan pangkat ye tatao na dayon tutupa, babaka, kakambing boy kakamilyo
na.
8 Ta an-ihipen na, "No dawohongen na yan Esau ye maghay pangkat, ket
makatakah ye maghay pangkat."
9 Ket nakigwang yay Jacob, "Apo Namalyadi nan aking kon Abraham a
Apo Namalyadi na met bapa kon Isaac, hinabi mo a mag-udong akoyna ha
lugal lan tutoa ko boy papaltido ko, boy inged moko.
10 Aliwa kon katanggap-tanggap ha kaganaan a kangedan boy kapatayaan
mo kangko a ipoh mo. Ha nilumipay ako ha kabatowan Jordan, ket homain
akon kaget no aliwan teken bengat. Noba haanin, ha pag-udong koyna, ket
luwaynay pangkat ko.
11 An-ipakigwang ko a iligtah moko dayi kanan katongno kon Esau. Ta
angkalimo ko a maka dawohongen na kon pateyen dayon hilay aahawa ko
boy aanak ko.
12 Impangako mo po kangko Apo a pawa manganged ye diyagen mo
kangko. Hinabi mo po a palabongen mo ye lalahi ko a omen ha kalabong
nin langhi ha ambay dagat a ahe makwan bilangen."

---

* **32:2** *Mahanaim* hiyay labay habiyen ket luway pondowan.

13 Kananyatew a madeglem, ihtew yan natuloy ye Jacob. Kabekahan,
namili ya nin aayop a idigalo na kanan Esau a katongno na.
14 Namili ya nin 200 a babayin kambing boy 20 a bolog a kambing, 200 a
babayin tupa boy 20 a bolog a tupa,
15 30 a ampamahuhon kamilyo dayon ooybon la, 40 a babayin baka boy
10 a bolog a baka boy 20 a babayin ahno boy 10 a lalakin ahno.
16 Ket impabaala na kanlan iipoh na ye balang pangkat nin aayop. Hinabi
na kanla, "Mauna kawo kangko boy maytaang-taang ye balang pangkat."
17 Hinabi nan Jacob ha naunan ipoh, "No mahagana mo yay katongno ko
a Esau, ket tepeten naka, 'Ayay nag-ipoh kanyo? Way-ihtew kawo makew?
Ayay nagkonin kanlan hilatin aayop a an-ibalunbon mo?'
18 habiyen mo, 'Konin nan ipoh mo a hiyay Jacob. Impaatel na hilayati a
idigalo na kamo a kaka na. Ket anti ya ha huyot mi.' "
19 Wanabay met ye hinabi na ha ikalwa, ikatlo boy kanlan kaganaan a
ipoh a ampangibalonbon ha kawan.
20 Hinabi na po kanla, "Adi yo anliwaan a habiyen a anti yay Jacob a ipoh
mo, a angkahuyot a anhumumbong kammi." Ta an-ihipen nan Jacob a no
makit nan Esau ye idigalo na kana, ket tanggapen na yayna.

Nilabanan na yan Jacob ye Apo Dioh

21 Kaya-bay hiyay Jacob, impauna nay idigalo na, noba kananyatew a
madeglem, nagbantak ya ha pondowan la.
22 Kananyatew met ateed a madeglem, nimata yay Jacob, ket inlipay na
hila ha kabatowan Jabok ye luway aahawa na, luway iipoh a babayi boy
hilay labinmaghay aanak na.
23 Pangayadi, impalipay na met kanlan iipoh na ye kaganaan a babandi
na.
24 Kaya-bay bubukod naynan bengat. Haanin, nilumateng ye maghay laki
kanan Jacob, ket naydakep hila anggan ha anhumda ana.
25 Ha natanam nan laki a ahe naya mahambot ye Jacob, kinimpaan nay
pipilpoan nin balakang nan Jacob, ket nabloan ya.
26 Hinabi nan laki, "Ibol-ihan mo koyna ta anhumda yayna!"
"Ahe kata ibol-ihan anggan ahe moko inged," wanan Jacob.
27 Tinepet na yan laki, "Hinyay ngalan mo?"
"Jacob," wana.
28 Hinabi nan laki kana, "Paibat haanin, aliwaynan Jacob ye ngalan mo,
no aliwan Israel ana. Ta nakilaban ka kanan Apo Namalyadi boy kanlan
tatao, ket nanambot ka."
29 "Habiyen mo man kangko ye ngalan mo," wanan Jacob.
"Taket ta labay mon matandaan ye ngalan ko?" wana met nin laki.
Pangayadi, in-inged na yay Jacob ihtew.
30 Ket hiyay Jacob, pinangalanan na yan Peniel yatew a lugal boy hinabi
na, "Nakit ko yay lupa nan Apo Namalyadi, noba ahe ako natey."
31 Anhumila yaynay mangaamot ha inumalih yay Jacob ha Peniel, ket
ampagpilay-pilay yan angkumodang, ta nabloan yan balakang.
32 Yabay-in ye hangkan no taket ta angga haanin, ket ahe la angkena
nin Israelita ye taked nin pilpoan balakang nin ayop, ulita hiyay taked nin
pipilpoan nin balakang nan Jacob ye kinimpaan nin laki.

33

Hiyay Payngikit lan Jacob boy Esau

1 Tinumangal yay Jacob, ket nakit na a anlumateng yaynay Esau kalamo
na hilay 400 a tatao na. Kaya-bay pinayngilbo na hilan impalakew ye aanak
na kanlan iindo la. Hiyay Lea, kalamo nay aanak na. Hiyay Raquel, kalamo
na met ye aanak na. Ket hilay luway iipoh la, kalamo la hila met ye aanak
la.
2 Ha pangumodang la, pinauna na hilay luway ipoh a babayi boy aanak
la, anhumumbong yay Lea boy aanak na, ket ha huyotan, hiyay Raquel boy
hiyay Jose a anak na.
3 Nuna yay Jacob kanlan kaganaan. Ket ha anhumaley yayna kanan
katongno na, nikapito yan ukdon nilumukob ha luta.
4 Noba nayew yan nanagana kanan Jacob ye Esau, tinakeh boy inumaan
naya. Ket tinumangih hilan mikatongno.
5 Ha nakit na hilan Esau ye babayi boy aanak, tinepet na yay Jacob, "Aya
hilayatin kalamo mo?"
"Yabay-in hilaynay aanak a in-ibyay nan Apo Namalyadi kangko, kaka,"
wanan Jacob.
6 Hinumaley hilay babayin ipoh kalamo la hilay aanak la, ket nilumukob
hila ha adapan nan Esau.
7 Wanabay met ye dinyag nan Lea boy hilay aanak na, pangayadi hiyay
Raquel boy Jose met. Nilumukob hilan kaganaan kanan Esau.
8 "Hinyay labay habiyen nin kakawan a nahagana ko?" wanan Esau.
"Hilayatew ket idigalo ko kamo ta-omen moko tanggapen, kaka," wanan
Jacob.
9 Noba hinabi nan Esau, "Katongno ko, malabong anay babandi ko.
Kammoy nan bengat hilayain."
10 Noba hinabi nan Jacob, "Hige na kaka, no peteg a tinanggap mo koyna,
tanggapen moynay digalo ko kamo. Ta ha pamakakit ko ha lupa mo boy ha
tinanggap moko, ket ba-mon nakit koy lupa nan Apo Namalyadi!
11 Kaya-bay tanggapen moynay digalo ko kamo ulita in-inged na kon Apo
Namalyadi boy antina kangko ye kaganaan a matapul ko." Piaamlogan na
yan Jacob ye Esau anggan ha tinanggap nay digalo na kana.
12 Hinabi nan Esau, "Tawoyna! Magpahulong kitawoyna, ket hiko ye
mauna ha pangumodang."
13 Noba hinabi nan Jacob kanan Esau, "Tanda moyna met, Kaka, a
makapey hilan kumodang ye aanak. Boy katapulan ko hila met hayhayen
ye tutupa boy babaka a nangoybon. No gagahen hilan ibalunbon ha agya
maghay mangaamot bengat, ket maka no matey hilan kaganaan.
14 Kaka, mamanged po no muna kayna. Ket ino-ino kayin manumbong
kamo ha mababa lan aanak boy aayop. Kaka, ihtew kitawo tana mayngikit
ha Seir."
15 "No wanabay awod, palamoan katawo kanlan tatao ko," wanan Esau.
"Ahe ana katapulan, Kaka! Hiyay maalaga kangko ket tinanggap moko,"
wana met Jacob.
16 Kananyatew met ateed a mangaamot, hiyay Esau ket nag-aligwat
yaynan palakew ha Seir.
17 Noba hiyay Jacob, ket nakew ya ha Sucot. Ket ihtew na yan impaideng
ye hongab na boy nanyag ya nin kukulongan nin aayop na. Kaya-bay
nahabtan yan Sucot* yatew a lugal.
18 Paibat ha Sucot, hiyay Jacob boy pamilya na, ket niabot hila ha banwa
nin Shekem a hakop nin Canaan. Ket ihtew hilan nagpondo ha haley nin

* **33:17** Ha Hebreo, hiyay Sucot ket hongab.

banwa. Ha kabuyotan nin panaon, nakaudong yayna ha Canaan pangayadi
nin pangumonin na nin nabuyot a panaon ha Padan Aram.
19 Hiyay luta a nangipaidengan nan hongab na, ket hinaliw na yan Jacob
kanan aanak nan Hamor a bapa nan Shekem ha alaga nin 100 a mital.
20 Nangipaideng ya ihtew nin pangihagpaan nin ihagpa kanan Apo
Namalyadi, ket pinangalanan na nin El Elohe Israel.†

34

Nilalay na yan Shekem ye Dina

1 Ha maghay mangaamot, hiyay Dina a balatang lan Lea boy Jacob, ket
kinewahan na hilay nangaanon babayi a angkumonin ha Canaan.
2 Nakit na yan Shekem ye Dina, ket pinilit na yan nilalay. Hiyay Shekem
ket anak na yan Hamor a maghan Hiveo. Hiyay Hamor ket mānguna ya nin
yatin lugal.
3 Kinaibegan na yan Shekem ye Dina. Ket ampakaadoen na yay Dina boy
anliwaliwaen naya.
4 Hinabi nan Shekem kanan bapa na a Hamor, “Kowen mo yain a balatang
ta-omen koya mapag-ahawa.”
5 Natandaan nan Jacob ye pandamog nan Shekem kanan Dina a anak na,
noba ahe ya po tinumnoy ye Jacob ulita anti hila po ye aanak na a lalaki ha
bangkag a ampagpahtol nin aayop la.
6 Nakew yay Hamor a bapa nan Shekem kanan Jacob ta-omen naya
katongtongen a labay nan Shekem a mapag-ahawa na yay Dina.
7 Ha nabalitaan lan aanak nan Jacob ye nalyadi, nuli hilan tampol.
Angkapoot hilan tubat kanan Shekem uli ha maloke a dinyag na kanan
Dina. Magha yan panumhak ha lahi nan Jacob.
8 Noba hinabi nan Hamor kanla, “An-adoen na yan tubat Shekem ye Dina.
Kaya-bay an-ipakiiingalo koya kanyo a palubohan yo yayna a mapag-ahawa
na yan anak ko.
9 Boy manged met no palubohan tawoynan mapag-ahawa lan babayontao
mi ye babalatang yo. Wanabay met kanyo. Malyadin mapag-ahawa nin
babayontao yo ye babalatang mi.
10 Malyadi kawoynan kumonin ihti kammi. Malyadi kawon mamili nin
kunaan yo ha agya way-ihtew a labay yo. Malyadi kawon magpanapolan
boy malyadi kawon manaliw nin luta.”
11 Haanin, hinabi na met Shekem kanlan mitatalabapa, “No tanggapen
yoy an-ipakikwa ko, ibyay ko lano kanyo ye hinyaman a awoken yo kangko.
12 Habiyen yo agya hinyaman a ihambong boy idigalo ko kanyo, ket ibyay
ko, dapot tana mapag-ahawa ko yay Dina.”
13 Uli ha pandamog nan Shekem kanan Dina, hilay lalakin aanak nan
Jacob, makapitoglabo ye hebat la kanlan mitabapa a Shekem boy Hamor.
14 Hinabi la, “Agmi ipaluboh a makapag-ahawa yay Dina nin aliwan tuli,
ta kamading-eyan kammi no aliwan tuli ye mapag-ahawa nin babalatang
mi.
15 Ipaluboh min bengat no hika boy hilay kaganaan a lalaki ihti kanyo,
ket patuli a omen kammin natuli.
16 No magpatuli kawo, malyadi kawoynan mangahawa kanlan babala-
tang mi boy malyadi kayi met mangahawa kanlan babalatang yo. Ket
kumonin kayina ihti kanyo, ket mapaymamagha kitawoyna.

† **33:20** *El Elohe Israel*hiyay labay habiyen, “Hiyay Apo Namalyadi ket Apo Namalyadi nin Israel.”

17 Noba no ahe yo labay, umalih kayiyna ihtin lugal boy kowen mi yay
katongno min Dina."
18 Nakit lan Hamor boy Shekem a ba-mon manged yay hinabi lan aanak
nan Jacob.
19 Ket ulita an-adoen na yan tubat Shekem ye Dina, tampol yaynan nuli
ta-omen na diyagen ye hinabi lan aanak nan Jacob. Hiyay Shekem ket
ampakadangalen la yan tubat nin pamilya nan Hamor.
20 Kaya-bay hiyay Hamor boy Shekem, ket nakew hila ha dapit ilwangan
nin banwa ta-omen na hila katongtongen ye lalakin kabanwa la.
21 Hinabi la, "Hilatin tatao, manged hilan makigayyem kantawo. Palubo-
han tawo hilan kumonin ihti boy magpanapolan. Maway ya met yatin lugal
tawo. Malyadi tawo hilan mapag-ahawa ye babalatang la. Ket malyadi la
met mapag-ahawa ye babalatang tawo.
22 Noba mapalyadi bengat a kumonin hila ihti ta-omen kitawoyna
maymamaghan banwa dapot tana kaganaan a lalaki kantawo ket patuli met
a omen kanla a natuli.
23 Ket no ihti hilaynan kumonin, kaganaan a aayop boy babandi la, ket
mapagkonin tawo hilayna met. Kaya-bay humbongen tawoyna ingat ye
labay la ta-omen ihti hilayna kumonin."
24 Inawo lan kaganaan a lalaki ha banwa ye hinabi nan Hamor boy
Shekem. Ket nagpatuli hilan kaganaan.
25 Pangalabah nin tatloy mangaamot, legan mailab po ye tuli lan lalaki,
hilay luwa kanlan aanak nan Jacob a hiyay Simeon boy Levi a kakatongno
nan Dina, kingwa lay etak la. Ket nilumoob hila ha banwa a ahe la tanda
nin tatao ihtew ye tikih la, ket pinatey la hilay kaganaan a lalaki ihtew.
26 Pinatey la hila met ye mitabapa a Hamor boy Shekem. Pangayadi,
kingwa la yaynay Dina ha baey nan Shekem, ket inumalih hilayna ha
banwa.
27 Hilay kanayon a aanak nan Jacob a laki, ket nilumoob hila ha banwa,
ket hinamham lay mangaalaga a babandi lan tataon nangamatey ihtew.
Dinyag la yati bilang pangibae nin pandamog nan Shekem kanan Dina a
katongno la.
28 Hinamham lay kaganaan a tutupa, kakambing, babaka, aahno boy
kaganaan a babandi ha banwa boy ha bangkag.
29 Hinamham lay kaganaan a kabandiyan, boy kinapyol la hilay babayi
boy aanak. Hinamham lay kaganaan a anti ha loob nin babaey.
30 Haanin, hinabi nan Jacob kanan Simeon boy Levi, "Binyan yo kon
mayadet a kagulowan. Ket haanin, pag-inakitan la kitawoynan Cananeo
boy hilay Perezeo a angkumonin ihti. No maymamagha hilan manda-
wohong kantawo, ket matey kitawon kaganaan ta nangaano kitawon
bengat."
31 Noba hinabi lan Simeon boy Levi, "Paolayan mina nayi a ituwad na yan
Shekem kanlan babayin babayadan ye katongno mi?"

35

Nag-udong yay Jacob ha Betel

1 Hinabi nan Apo Namalyadi kanan Jacob, "Mag-aligwat ka, ta makew ka
ha Betel. Ket kumonin ka ihtew. Manyag ka ihtew nin pangihagpaan nin
ihagpa mo kangko a Apo Namalyadi a napakit kamo ha panumakah mo
kanan Esau a katongno mo."

2 Kaya-bay hinabi nan Jacob kanlan pamilya na boy ha kaganaan a lamo
na, “Itapon yoy kalintatao lan dadayohan a anti kanyo, linihan yoy lalaman
yo boy maghagili kawon malinih a bado.
3 Pangayadi, makew kitawoyna ha Betel. Manyag ako ihtew nin pangihag-
paan nin ihagpa kanan Apo Namalyadi a nanaglap kangko ha angkaidapan
ako boy lanang na kon anlamoan ha agya way-ihtew man a lakwen ko.”
4 Kaya-bay in-ibyay la kanan Jacob ye kaganaan a kalintatao lan daday-
ohan boy titingga la. Ket kaganaan hilayatew, ingkali na yan Jacob ha talig
nin poon kayon terebinto ha haley nin Shekem.
5 Ket ha umalih hilayna ihtew, pinalimo na hilan Apo Namalyadi ye tatao
ha kaganaan a babanwa ha palibot nin yatew a lugal. Kaya-bay homain
nangamat kanlan Jacob ha pangumalih la.
6 Niabot hilan Jacob boy kalalamoan na ha Luz a anhabtan met Betel, ha
lugal a Canaan.
7 Ket ihtew ya nanyag ye Jacob nin pangihagpaan. Ket hinabtan na yan
El Betel yatew a lugal, ulita ihtew yan napakit ye Apo Namalyadi kana ha
antakahan na yay Esau a katongno na.
8 Kananyatew a panaon, natey yay Debora a māngalingay nan Rebeka. Ket
in-ilbeng lay bangkay na ha hilong nin poon kayon terebinto ha haley nin
Betel. Ket yatew a lugal, hinabtan yan Allon Bacut.*
9 Ha nag-udong yaynay Jacob ibat ha Padan Aram, napakit yan uman
kana ye Apo Namalyadi boy in-inged naya,
10 a wana, “Jacob ye ngalan mo, noba paibat haanin aliwaynan Jacob ye
ngalan mo, no aliwan Israel.” Kaya-bay hiyay Jacob, pinangalanan na yan
Israel.
11 Hinabi na po Apo Namalyadi kana, “Hikoy Apo Namalyadi a Maka-
palyadiyan. Magkamain kan malabong a aanak boy hika lano ye bapa
nin maghay lahi a pangibatan nin malabong a lalahi boy mag-ilyadi hilan
popoon ye kanayon kanlan lalahi mo.
12 Hiyay lugal a in-ibyay ko kanan Abraham boy kanan Isaac, ket ibyay
ko met kamo boy kanlan lalahi mo.”
13 Pangayadi, inumalih yaynay Apo Namalyadi ha lugal no way-ihtew
naya napagkatongtong ye Jacob.
14 Nangipaideng yay Jacob nin dapah a pangihipan ha lugal a napagka-
tongtong na yay Apo Namalyadi. Boy tiniihan na yan alak boy ladak ye
dapah bilang hagpa kanan Apo Namalyadi.
15 Pinangalanan na yan Betel yatew a lugal no way-ihtew naya napagka-
tongtong ye Apo Namalyadi.

Hiyay pagkamatey nan Raquel

16 Pangayadi, inumalih hilaynan Jacob ha Betel. Mataang hila po ha
Efrata, natanam nan Raquel a anlamlaman yayna boy angkaidapan ya.
17 Ha tubat anay panlamlam na, hinabi nan māngilot na, “Adi ka
angkalimo, ta laki yayna man ye ianak mo.”
18 Ha angkakamatey yayna, bayo yan naboytoan nin angeh, ket pinan-
galanan na yan “Ben Oni” ye ongi na. Noba Benjamin ye impangalan nan
Jacob.
19 Natey yay Raquel, ket in-ilbeng laya ha gilid nin dān palakew ha Efrata
a anhabtan met Betlehem haanin.
20 Nangipaideng yay Jacob nin dapah a pangihipan ha nakailbengan nan
Raquel. Ket angga haanin, anti ya po ye pangihipan.

---

* **35:8** *Allon Bacut* hiyay labay habiyen ket kayon tinangihan.

21 Nagpahulong yay Israel ha pangumodang na, ket ihtew na yan
impaideng ye hongab na ha kagmang nin Migdal Eder.†
22 Legan anti hilan angkumonin ihtew a lugal, hiyay Reuben, ket nilalay
na yay Bilha a magha kanlan ipoh a ahawa nan bapa na a hiyay Israel. Ket
natandaan nan Israel yatew.
Hilayati ye 12 lalakin aanak nan Jacob.
23 Hilay aanak na kanan Lea ket hiyay Reuben a punganay, Simeon, Levi,
Juda, Isacar, boy Zebulun.
24 Hilay aanak na kanan Raquel ket hiyay Jose boy Benjamin.
25 Hilay aanak na kanan Bilha a ipoh nan Raquel ket hiyay Dan boy
Naftali.
26 Hilay aanak na kanan Zilpa a ipoh nan Lea ket hiyay Gad boy Asher.
Hilan kaganaan ket naianak hila ha Padan Aram.
27 Kinewahan na yan Jacob ye bapa na a hiyay Isaac ha Mamre, ha haley
nin Kiriat Arba a anhabtan Hebron haanin. Ihti ya met kinumonin ye
Abraham boy Isaac hatew.
28 Hiyay Isaac ket naabot nay 180 a taon.
29 Natey yan kinatoa, ket napagkalamo na hilaynay nangaunan tutoa na
a nangamatey ana. Hiyay Esau boy Jacob ye nangilbeng kana.

36

Hilay Lalahi nan Esau

1 Hilayati ye lalahi nan Esau a anhabtan met nin Edom.
2 Hilay taga Canaan a napag-ahawa nan Esau ket hiyay Ada a anak nan
Elon a Heteo, hiyay Oholibama a anak nan Ana boy apo nan Zibeon a Hiveo,
3 hiyay Basemat a anak na met Ishmael boy katongno nan Nebayot.
4 Hiyay anak nan Esau kanan Ada ket hiyay Elifaz. Hiyay anak na kanan
Basemat ket hiyay Reuel.
5 Ket hilay aanak nan Esau kanan Oholibama ket hilan Jeush, Jalam boy
Kora. Hilan kaganaan lahi nan Esau ket nianak ha Canaan.
6 Hiyay Esau, ket inlakew na hilay aahawa na, aanak na, kaganaan a
kabaey na, aayop na boy kaganaan babandin natipon na ha Canaan, ket
nakew yan kinumonin ha mataang a lugal kanan katongno na.
7 Uli ha kalabong nin babandi boy aayop la, ahe hilayna mihadang ha
maghay lugal.
8 Kaya-bay nakew yan kinumonin ye Esau ha nagmamapantay nin Seir.
Hiyay Esau ket anhabtan met Edom.
9 Hilayati ye aanak nan Esau a pinangibatan lan Edomita ha nagmama-
pantay nin Seir,
10 hiyay Elifaz a anak nan Esau kanan Ada boy hiyay Reuel a anak na
kanan Basemat.
11 Hilay aanak na met nin Elifaz ket hilan Teman, Omar, Zefo, Gatam boy
Kenaz.
12 Ket hiyay anak nan Elifaz kanan Timna a ipoh a ahawa na ket hiyay
Amalek. Hilayain ye aapo nan Esau kanan Ada.
13 Hilayati met ye aapo nan Esau kanan Reuel a anak na kanan Basemat
ket hilan Nahat, Zera, Shama boy Miza.
14 Hilay aanak nan Esau kanan Oholibama a anak nan Ana boy aapo nan
Zibeon ket hilan Jeush, Jalam boy Kora.

† **35:21** *Migdal Eder* hiyay labay habiyen ket baag a pagbantayan kawan tupa.

15 Hilayati ye mānguna ha lalahi nan Esau. Hilay lalahi nan punganay nan
Esau a hiyay Elifaz ket hilan Teman, Omar, Zefo, Kenaz,
16 Kora, Gatam boy Amalek. Hilabay ye aanak nan Elifaz ha Edom boy
aapo nan Ada a ahawa nan Esau.
17 Hilay mānguna ha lugal a Edom a aanak nan Reuel ket hilan Nahat,
Zera, Shama, boy Miza. Hilabay ye aapo nan Esau kanan Basemat.
18 Hilay mānguna kanlan anak nan Esau kanan Oholibama a anak nan
Ana ket hilan Jeush, Jalam boy Kora.
19 Hilayain ye lalahi nan Esau a namoon ha Edom.

20 Hilayati ye aanak nan Seir a Horeo a unan kinumonin ha Edom, hilan
Lotan, Shobal, Zibeon, Ana,
21 Dishon, Ezer boy Dishan. Hilabay ye aanak nan Seir a mānguna kanlan
Horeo ha Edom.
22 Hilay lalakin aanak nan Lotan ket hilan Hori boy Heman. Ket hiyay
Timna ye babayin katongno nan Lotan.
23 Hilayati met ye lalakin aanak nan Shobal, hilan Alvan, Manahat, Ebal,
Shefo boy Onam.
24 Hilay lalakin aanak nan Zibeon ket hilan Aya boy Ana. (Hiyay Ana ye
nakatuklah nin maamot a hubol ha wangwang legan an-ipahtol na hilay
aahno nan bapa na.)
25 Hilay luway aanak nan Ana, ket hiyay Dishon boy hiyay babayin
nagngalan Oholibama.
26 Hilay lalakin aanak nan Dishon ket hilan Hemdan, Eshban, Itran boy
Keran.
27 Hilay lalakin aanak nan Ezer ket hilan Bilhan, Zaavan boy Akan.
28 Hilay lalakin aanak na met Dishan ket hilan Uz boy Aran.
29-30 Hilayain ye mānguna a ibat ha lalahi lan Horeo, ket hiyay Lotan,
Shobal, Zibeon, Ana, Dishon, Ezer boy Dishan ha lugal a Seir.

31 Hilayati ye nag-ilyadin poon ha Edom bayo hilan nagkamain nin poon
ye Israelita.
32 Hiyay Bela a anak nan Beor ye namoon ha banwa nin Dinhaba ha
Edom.
33 Pangamatey nan Bela, hiyay Jobab a anak nan Zera a taga Bozra ye
nanagili kana a namoon.
34 Pangamatey nan Jobab, hiyay Husham a taga Teman ye nanagili kana
a namoon.
35 Pangamatey nan Husham, hiyay Hadad a taga Avit a anak nan Bedad
ye nanagili kana a namoon. Hiyay Hadad ye nanambot kanlan Midianita
ha lugal a Moab.
36 Pangamatey nan Hadad, hiyay Samla a taga Masreka ye nanagili kana
a namoon.
37 Pangamatey nan Samla, hiyay Saul a taga Rehobot ha ambay kaba-
towan ye nanagili kana a namoon.
38 Ket ha pangamatey nan Saul, hiyay Baal Hanan a anak nan Acbor ye
nanagili kana a namoon.
39 Pangamatey nan Baal Hanan a anak nan Acbor, hiyay Hadad a taga Pau
ye nanagili kana a namoon. Hiyay ahawa nan Hadad ket hiyay Mehetabel
a anak nan Matred boy apo nan Mezahab.

40 Hilayati ye lalahi nan Esau a nag-ilyadin mānguna nin lahi boy ha
banwa a pinangalanan nin ngalan la, Timna, Alva, Jetet,

41 Oholibama, Elah, Pinon,
42 Kenaz, Teman, Mibzar,
43 Magdiel boy Iram. Hilayain ye mānguna ha lalahi nin Edom ha balang
lugal la. Hiyay Esau ye pinangibatan nin lalahi lan Edomita.

37

Hiyay Jose boy hilay Kakatongno na

1 Kinumonin yay Jacob ha Canaan a lugal a kinunaan nan bapa na hatew.
2 Yati ye panongtongen nin tungkol ha pamilya nan Jacob.
Ha 17 nay taon nan Jose, ampanayhay ya nin kawan nin tutupa nan
bapa na, kalamo na hilay kakatongno na a hilay aanak lan Bilha boy Zilpa
a aahawa nan bapa la. Tanda nan Jose ye mangaloke a andiyagen lan
kakatongno na. Kaya-bay inhumbong na kanan bapa la.
3 Maiigit ye pangado nan Israel kanan Jose dinan kanlan kanayon a aanak
na, ulita matoa yaynay Israel ha nianak yay Jose. Kaya-bay intayian na yan
bado a matampa boy makadang.
4 Naimatonan lan kakatongno nan Jose a maiigit ye pangado nan bapa la
kana. Kaya-bay kinaholog laya boy pinaghabiyan la yan mangahakit.
5 Ha maghay madeglem, nanaynep yay Jose. Ket ha intongtong na kanlan
kakatongno na ye taynep na, lalo hilaynan nahulog kana.
6 Hinabi na kanla, “Pakaleng-en yoy taynep ko.
7 Legan anti kitawo ha bangkag a ampamalot nin tidigo, ket kapipikhaan
nideng yay pinteh ko, ket pinalibotan ya nin pinteh yo boy nanalimukod
hila ha pinteh ko.”
8 Haanin, hinabi lan kakatongno nan Jose kana, “Hiyay labay mon
habiyen mag-ilyadi kan poon boy mamoon ka kammi?” Ket lalalo hilayna
ingat nahulog kanan Jose uli ha tataynep na boy ha hinabi na.
9 Ha ahe nabuyot, nanaynep yayna man ye Jose, ket intongtong na kanlan
kakatongno na, a wana, “Pakaleng-en yo po ye ikalwan taynep ko. Nakit
ko ye mangaamot, bowan boy labin maghan bibitoen a ampanalimukod
kangko.”
10 Hinabi na met Jose ye taynep na kanan bapa na, ket kinapootan na yan
bapa na boy hinabi na kana, “Hinyay labay mon habiyen ha taynep mo?
Hikayi kanan indo mo boy kakatongno mo, ket manalimukod kamo?”
11 Angkaibegan la yan tubat ye Jose nin kakatongno na, noba hiyay bapa
na, ket ampakaihipen nan manged ye taynep nan Jose.

Hiyay Jose, Inlako layan Kakatongno

12 Ha maghay mangaamot, nakew hilay kakatongno nan Jose ha Shekem
ta-omen la ipahtol ye kawan nan bapa la.
13 Hinabi nan Israel kanan Jose, “Mag-aligwat ka, ta lakwen mo hilay
kakatongno mo a anti ha Shekem a ampagpahtol nin aayop.”
“Awo,” wanan Jose.
14 Hinabi na po bapa na, “Makew ka ihtew, ta bilewen mo no maawong ye
kahahaad lan kakatongno mo boy hilay kawan. Pangayadi, mag-udong ka
kangko ta-omen ko matandaan.” Kaya-bay intubol na yan bapa na ye Jose
paibat ha alagoog nin Hebron palakew ha Shekem.
15 Ha pangukumodang nan Jose ha bangkag, nakit ya nin maghay laki,
ket tinepet naya, “Hinyay antapolen mo?”
16 Hinabi nan Jose, “Antapolen ko hilay kakatongno ko. Tanda mo laweh,
apo, no way-ihtew hilan ampagpahtol?”

17 Hinabi nan laki, “Ahe hilayna ihti. Nange ko a makew hila kano ha
Dotan.”
Kaya-bay nilakew na hilan Jose, ket nakit na hilan peteg ihtew ha Dotan
ye kakatongno na.
18 Mataang ya po ye Jose, ket natamolaw la yaynan kakatongno na. Ket
bayo ya miabot kanla, pinay-oopitan la yan pateyen.
19 Hinabi la ha magha boy magha, “Ah! Anti yaynay mapanaynep!
20 Tawoyna! Pateyen tawo ya. Pangayadi, iampag tawo ya ha libon ye
bangkay na. Habiyen tawo lanon pinatey ya nin matubag a ayop. Bilewen
tawo man no magkapeteg ye taynep na.”
21 Ha nange nan Reuben ye anhabiyen la, ket pinaghehpetan na yan
iligtah ye Jose. Hinabi na, “Ahe. Ahe tawo yan pateyen.
22 Adi yo yan pateyen. Iampag tawo yayna tana ha libon ha wangwang,
noba adi tawo ya pahakitan.” Hinabi na yatew, ulita an-ihipen na yan iligtah
lano ye Jose kanlan katongno la haka naya iudong kanan bapa la.
23 Kaya-bay ha nilumateng yaynay Jose kanlan kakatongno na, linoh-ok
la ye matampa boy makadang a bado na,
24 ket in-ampag laya ha mamalan libon ye Jose.
25 Ha nikno hila, ta mangan hilayna, ket main hilan natamolaw a maghay
pangkat nin Ishmaelitan māgpanapolan a ibat ha Gilead. Hilay kakamilyo la
ket main kakalgan didikado, tatambal boy pabango a an-ilakew la ha Egipto.
26 Haanin, hinabi nan Juda kanlan kakatongno na, “Homain kitawon
pakinabang no pateyen tawo yay katongno tawo boy itayo ye pagkamatey
na.
27 Mamanged po, ilako tawo yayna tana kanlan Ishmaelita. Adi tawo yan
pahakitan, ta mamaghay puhel tawo.” Ket inawo la.
28 Ha mahaley hilaynay Ishmaelitan māgpanapulan, in-awah la yay Jose,
ket inlako laya ha alaga a luwampo a mital. Ket kinaget la yaynan
Ishmaelita palakew ha Egipto.
29 Ha nag-udong yay Reuben ha libon, ahe na yayna nakit ye Jose. Ket uli
ha tubat a lele na, giniwak nay bado na.
30 Nag-udong ya kanlan kakatongno na boy hinabi na, “Ahe yayna ha libon
ye katongno tawo! Hinyay diyagen ko haanin?”
31 Haanin, nanapo hila nin kambing, ket kingwa lay bado nan Jose haka
la yan intamhaw ha daya ye bado na.
32 Pangayadi, inlakew lan impakit kanan bapa la ye matampa boy
makadang a bado nan Jose, ket hinabi la, “Nakit mi yatin bado. Bilewen
moya man no yabayti ye bado nan anak mo.”
33 Nabalayan na yan tampol Jacob ye matampa boy makadang a bado, a
wana, “Awo, bado nan anak ko yain! Pinatey yan matubag a ayop ye anak
ko! Homain hapo a pinaytbayitan yan matubag a ayop ye laman na.”
34 Ket giniwak nan Jacob ye bado na boy nagbado ya nin pampaneh.
Inandangan na yay Jose nin makadang a panaon.
35 Niliwaliwa la yan kaganaan a aanak na, noba pahulong ateed ye
pangandang na, a wana, “Paolayan yo koynan bengat! Ikamatey koy
kalelean ko uli ha pagkamatey nan anak ko.” Ket tinangihan na yay Jose.
36 Ha nilumateng hilaynay Ishmaelitan māgpanapolan ha Egipto, inlako la
yay Jose kanan Potifar, magha yan kapitan lan māgbantay ha palahyo nan
Faraon.

38

Tinalingo na yan Tamar ye Juda

1 Kananyatew a panaon, hiyay Juda, nilakwanan na hilay kakatongno na,
ket nakew yan nakidagoh kanan Hira a maghan Adulamita.
2 Ket ihtew na yan nakatatanda ye babayin anak nan Shua a Cananeo, ket
pinag-ahawa naya.
3 Binumuktot yay babayi, ket nanganak yan laki. Ket hiyay Juda,
pinangalanan na yan Er ye ongi.
4 Binumuktot yayna man, ket nanganak yan laki. Ket pinangalanan na
yan Onan ye ongi.
5 Nanganak yayna man nin laki, ket pinangalanan na yan Shela. Hiyay
Shela, ket nianak ya ha Kezib.
6 Hiyay Juda, pinili na yay Tamar a pag-ahawa nin punganay na a hiyay
Er.
7 Noba nakit nan Apo Dioh a maloke ye andiyagen nan Er. Kaya-bay
pinatey naya.
8 Haanin, hinabi nan Juda kanan Onan, “Katungkolan mo yan lalayen ye
bawo nan katongno mo ta-omen ya magkamain nin lahi makauli kamo ye
katongno mon natey.”
9 Noba tanda nan Onan a ahe ya maibilang a anak na ye ianak nan Tamar
no mapabuktot naya. Kaya-bay tepe lalayen naya, an-ilwah nay bini na ta-
omen ya ahe magkaanak ye katongno na makauli kana.
10 Maloke ye andiyagen nan Onan ha pamilew Apo Dioh. Kaya-bay
pinatey naya met.
11 Haanin, hinabi nan Juda kanan manuyang na a Tamar, “Muli ka po ha
baey nan bapa mo boy magteeh ka po a bawo angga ha magbayon-tao yay
Shela a anak ko.” Hinabi nan Juda yatew uli ha limo na a maka matey ya
met ye Shela a omen ha nalyadi kanlan kakatongno na. Kaya-bay nuli yay
Tamar ha baey nan bapa na.
12 Pangalabah nin anoy taon, natey yay anak nan Shua a ahawa nan Juda.
Pangayadi nin paglele na, nakew ya kanlan ampangodog nin tutupa na ha
Timna. Kalamo na yay gayyem na a hiyay Hira a Adulamita.
13 Main nangihabi kanan Tamar, “Hiyay ampo mo ket palakew yayna
haanin ha Timna ta-omen na paodogan ye tutupa na.”
14 Pamakange nan Tamar, hinagiliyan nay hoot na a badon pambawo.
Hinalimbengan nay lupa na, ket nakew yan nikno ha gilid ilwangan nin
banwan Enaim a angkadanan palakew ha Timna. Wanabay ye dinyag
na, ulita nakit na a bayontao yaynay Shela, noba hiyay Juda, ahe naya po
impaahawa kana.
15 Ha nakit na yan Juda ye Tamar, nabaan nan magha yan babayin
babayadan, ulita nahalimbengan ye lupa na.
16 Ahe na nabalayan a hiyabay ye manuyang na. Hinaleyan naya boy
hinabi na, “Kadi, ta maylalay kita.”
“Hinyay ibayad mo kangko no maylalay kita?” wanan Tamar.
17 Hinabi nan Juda, “Paatelan kata nin maghay oybon kambing ha kawan
ko.”
Hinabi nan babayi, “Malabay ako no biyan moko nin pangemgeman ta-
omen ko mahigudo a paatelan moko nin maghay oybon kambing.”
18 Hinabi nan Juda, “Hinyay ibyay ko kamo a pangemgeman mo?”
Nakibat yay Tamar, “Ibyay mo kangkoy pāgmalka mo dayon gawot na boy
hiyay teken mo.” Ket in-ibyay nan Juda ye hinabi nan babayi, ket naylalay
hila. Ket napabuktot na yay Tamar.
19 Ha nuli yaynay Tamar ha baey na, inalih nay halimbeng nin lupa na,
ket naghoot yan uman nin badon pambawo.

20 Ha ahe nabuyot, intubol na yan Juda ye gayyem na a hiyay Hira
a Adulamita a mangiatel nin oybon kambing ta-omen na ballawien ye
ampangemgeman nan Tamar, noba ahe na yan nakitan ye Tamar.
21 Nanepet-tepet yay Hira kanlan lalakin angkumonin ha Enaim, "Way-
ihtew yay babayin babayadan a nakaikno hatew ha gilid dān?"
Noba hinabi la, "Homain babayin babayadan ihti."
22 Kaya-bay nag-udong yay Hira kanan Juda, ket hinabi na, "Agko ya
nakitan boy hinabi la met lalakin angkumonin ihtew, 'Homain babayin
babayadan ihti.' "
23 Hinabi nan Juda, "Paolayan ta yayna ingat a pagbandi nay babagay a
in-ibyay ko kana. Maka kailiyan la kitawon bengat. Inlakew moyna kana
yatin oybon kambing, noba ahe moya met nakitan!"
24 Pangalabah nin tatloy bowan, main nangihabi kanan Juda, "Hiyay
manuyang mon Tamar, ket nag-ilyadi yan babayin babayadan, ta mabuktot
yayna."
Kaya-bay hinabi nan Juda, "Ilakew yoya ha ilwah nin banwa, ta ulamen
ya!"
25 Legan an-ilakew la yan papalwah nin banwa, impahabi nan Tamar
kanan ampo na, "Hiyay nagkonin kanlan hilati ye nakapabuktot kangko.
Bilewen yo no ayay nagkonin kanlan hilatin pāgmalka dayon gawot na boy
teken."
26 Nabalayan nan Juda a bandi na hilatew. Kaya-bay hinabi na, "Homain
yan kahalanan. Hiko ye nagkahalanan, ta agko impaluboh a mapag-ahawa
na yay Shela." Ket ahe na yaynan nilalay uman ye Tamar.
27 Ket ha kabowanan naynan Tamar, natandaan na a kambal ye buktot
na.
28 Ket ha manganak yayna, nilumwah ye gamet nin magha, ket ginawotan
nin māmaanak nin bekah a matibya ye takyay na, a wana, "Yati ye unan
nilumwah."
29 Noba ingkotet nan ongi ye gamet na, ket nauna yan nilumwah ye
kambal na. Ket hinabi nan māmaanak, "Nakiuna kan nilumwah." Kaya-bay
pinangalanan na yan Perez ye ongi.
30 Pangayadi, nilumwah yayna met ye kakambal na a nagawotan nin
bekah a matibya ye takyay na. Ket pinangalanan yan Zera.

39

Hiyay Jose boy hiyay Ahawa nan Potifar

1 Ha inlakew la yan Ishmaelita ye Jose ha Egipto, ket hinaliw na yan
Potifar a maghay Egipsio a kapitan lan māgbantay ha palahyo nan Faraon.
2 Hiyay Apo Dioh ket lanang na yan anlamoan ye Jose. Kaya-bay
manganged ye dadapat na. Angkumonin ya ha baey nin amo na a Egipsio
a hiyay Potifar.
3 Naimatonan nan Potifar a anlamoan na yan Apo Dioh ye Jose boy an-
inged naya ha kaganaan a dadapat na.
4 Naaliket yay Potifar kanan Jose. Kaya-bay dinyag na yan hadili nan
kahaglap boy mamaala kanlan tataon kabaey na boy ha kaganaan a
babandi na.
5 Paibat ha dinyag na yan Potifar a mamaala ye Jose kanlan kabaey na
boy ha kaganaan a babandi na, ket in-inged nan Apo Dioh ye kaganaan a
bandi nan Potifar ha baey boy ha bangkag na, uli kanan Jose.
6 Impataya nan Potifar ye kaganaan kanan Jose. Kaya-bay homain yaynan
an-ihipen a kanayon, powidan bengat ha pamili nin pamangan na.

Hiyay Jose ket makhaw boy manged yan laki.
7 Ha ahe nabuyot, nalabayan na yan ahawa nan amo na ye Jose. Hinabi
nan babayi kana, “Lalayen moko.”
8 Noba agna inawo Jose, a wana, “Ahe malyadi yain! Impataya na kangko
ye kaganaan a konin nan amo ko. Kaya-bay homain yan pakahindakan.
9 Boy homain anan umiigit kangko ihtin baey. Impataya na kangkoy
kaganaan powidan bengat kamo, ta ahawa naka. Ahe ko malyadin diyagen
yain, ta tubat yan maloke boy agko labay ye magkahalanan kanan Apo
Namalyadi.”
10 Agya minangaamot na yan ampakitongtongan nin babayi ye Jose a
lalayen naya, ket an-adeyan na yan teed boy anliklikan na yayna.
11 Maghay mangaamot, hiyay Jose, hinumlep ya ha baey nan Potifar ta-
omen na dapaten ye obda na. Kananyatew, homain kanayon a ipoh ha loob
nin baey.
12 Ginemgeman na yan babayi ye Jose ha kepkep na boy hinabi na,
“Lalayen moko!” Noba nagbulatog yan nilumwah ha baey ye Jose. Ket
nabantak ha gamet nan babayi ye kepkep na.
13 Ha nakit nan babayi a gemgem nay kepkep nan Jose a tinumakah ha
ilwah nin baey,
14 pinanghaan na hilay iipoh na, a wana, “Bilewen yo! Nangilakew yay
ahawa ko ihti nin Hebreon mangipading-ey kantawo. Niloob nako ha hilid
ko ta labay na kon lalayen! Noba nangha ako.
15 Ha nange nay pangha ko, nayew yan nilumwah ha baey, ket nabantak
nay kepkep na.”
16 Hiyay babayi, inhagpa na ha talig na ye kepkep nan Jose anggan ha
nilumateng yay ahawa na.
17 Hinabi na kanan ahawa na, “Hiyay Hebreon ipoh a inlakew mo ihti, ket
niloob nako ha hilid ko ta-omen nako ipading-ey.
18 Noba ha nangha ako, tampol yan nayew papalwah nin baey, ket
nabantak nay kepkep na.”
19 Pamakange nan Potifar ye hinabi nan ahawa na tungkol ha dinyag nan
Jose a ipoh na, napoot yan tubat.
20 Kaya-bay impadakep na yay Jose, ket impapidiho na yan inlamo kanlan
impapidiho nan Faraon. Noba agya nakapidiho yay Jose,
21 anlamoan naya po ateed Apo Dioh. Ket uli ha pangipakit nan Apo Dioh
nin kangedan na kanan Jose, pinag-ilyadi na yan maanoh kanan Jose ye
mānguna lan māgbantay ha pidihowan.
22 Kaya-bay impabaala na kanan Jose ye kaganaan a nakapidiho boy hiyay
kaganaan a obda ha loob nin pidihowan.
23 Hiyay mānguna lan māgbantay ha pidihowan, ket ahe na yayna
ampakibalabalaan ye Jose ha pamaala na, ulita anlamoan na yan Apo Dioh
ye Jose boy an-inged naya ha kaganaan a dadapat na.

40

Impalinaw nan Jose ye Taynep nin Luway Pidiho

1 Pangayadi yatew, hiyay māmaala nin alak nan Faraon boy hiyay
māmaala kanlan mamakawto nin tinapay nan Faraon, ket nagkahalanan
hila kana.
2 Kaya-bay napoot yan tubat ye Faraon kanla.
3 Ket impapidiho na hila ha pangipidihowan nan kapitan lan māgbantay
no way-ihtew ya nakapidiho ye Jose.

4 Ket hiyay kapitan, impakalingay na hila kanan Jose ye luway māmaala.
Nabuyot hilay māmaala ha pidihowan.
5 Ha maghay madeglem, hiyay māmaala nin alak nan Faraon boy hiyay
māmaala kanlan mamakawto nin tinapay nan Faraon, ket padiho hilan
nanaynep, noba aliwan padiho ye labay habiyen nin tataynep la.
6 Kabekahan ha mahanib, nilakew na hilan Jose, ket naimatonan na a
angkahindak hilan luwa.
7 Tinepet na hila, “Taket ta angkahindak kawo?”
8 Ket hinabi la, “Padiho kayin nanaynep nadeglem, noba homain ayaman
ye makaipalinaw nin labay habiyen nin taynep mi.”
Hinabi nan Jose, “Hiyay Apo Namalyadi ye makaipalinaw nin labay
habiyen nin taynep. Habiyen yo man kangko ye tataynep yo.”
9 Kaya-bay hinabi nan māmaala nin alak nan Faraon ye taynep na, a wana,
“Nataynepan kon main poon kawat ubah ha adapan ko
10 a main tatloy hanga. Ha panumbek na, namulak ya, nanawa ya, ket
tampol yaynan naom.
11 Anggemgeman ko ye baho nan Faraon hatew. Pinoti koy dawa nin ubah
boy impehpeh ko ha baho nan Faraon, ket in-ibyay ko kana.”
12 Hinabi nan Jose, “Wanae ye labay habiyen nin taynep mo. Hiyay tatlon
hanga ket tatloy mangaamot.
13 Ha loob nin tatloy mangaamot, palihwayen na kan Faraon boy iudong
na kan teed ha alan mon katungkolan bilang māmaala nin alak na.
14 Noba lano ha manged anay kahahaad mo, pangiingalo mo, ta ihipen
moko. Habiyen mo met kanan Faraon ye tungkol kangko ta-omen nako
met palihwayen ihti ha pidihowan.
15 Hiyay kaptegan, pinakaaplat la kon bengat in-alih ihtew ha lugal lan
Hebreo. Ket agya haanin a anti ko ihti ha Egipto, homain ako met nadyag
a kalok-an a ikapidiho ko.”
16 Pamakange nan māmaala kanlan mamakawto nin tinapay nan Faraon
a manged ye labay habiyen nin taynep, hinabi na kanan Jose, “Nanaynep
ako met a ampanlonto kon tatloy naypapalonto a bagyah nin tinapay.
17 Ket hiyay dapit babe a bagyah, main yan laman a nakahinadi a tinapay
nan Faraon, noba antoktoken hilan mamanokmanok.”
18 Hinabi nan Jose, “Wanae ye labay habiyen nin taynep mo. Hiyay tatlon
bagyah ket tatloy mangaamot. Ha loob nin tatloy mangaamot,
19 ket ipakwa na kan Faraon ta-omen naka paputohan nin leey. Pan-
gayadi, ibitin na ha kayo ye bangkay mo, ket toktoken lano nin mamanok-
manok.”
20 Haanin, hiyay ikatlon mangaamot ket kompalanyoh nan Faraon. Ket
nangihadya yan poniyan lan kaganaan a māghilbi na. Pangayadi, impakwa
na yay māmaala nin alak na boy māmaala kanlan mamakawto nin tinapay
na.
21 Ket hiyay māmaala nin alak na, in-udong naya ha katungkolan na.
22 Noba hiyay māmaala kanlan mamakawto nin tinapay, ket pinabikke na
yan Faraon boy impabitin nay bangkay na a omen ha hinabi nan Jose kanla.
23 Noba hiyay māmaala nin alak nan Faraon, ket naliwaan nan habiyen
kanan Faraon ye tungkol kanan Jose.

41

Impalinaw nan Jose ye Taynep nan Faraon

1 Pangalabah nin luway taon, nataynep nan Faraon a nakaideng ya ha
gilid nin kabatowan Nilo.
2 Kapipikhaan, main nilumakat a pitoy manganged boy mangataba a baka
ha kabatowan, ket nangihib hilan iilamon.
3 Pangayadi, nilumakat hila met ye piton mangadawa boy mangabeng a
baka. Ket hinumaley hila boy nagpaked ha talig nin mangataba a baka ha
gilid nin kabatowan.
4 Ket hilay piton mangadawa boy mangabeng a baka, imbulon la hilay
piton manganged boy mangataba a baka. Haanin, nakaimukat yay Faraon.
5 Nakatuloy yan uman ye Faraon, ket nanaynep yayna man. Ket ha taynep
na, nakakit ya nin pitoy inuway a mangayadet boy mangalaman ye pinahi
na a hinumwak ha maghay powawok.
6 Pangayadi yatew, kananyain met ateed a powawok, main met
hinumwak a piton inuway a mangabeng a kinumpit ye pinahi na a
pinayango nin maamot a angin a ampangibat ha dapit daya.
7 Ket imbulon lan mangabeng a inuway ye mangayadet a inuway. Haanin,
nakaimukat yay Faraon, ket natandaan na a taynep nan bengat manayti.
8 Ha mahanib ana, angkayoot ye ihip nan Faraon. Kaya-bay impadakit na
hilay kaganaan a māghalimangka na boy kaganaan a mangadunong a tatao
ha Egipto. Ket intongtong na kanla ye taynep na, noba homain kanla ye
makaipalinaw kana nin labay habiyen nin taynep na.
9 Haanin, hiyay māmaala nin alak nan Faraon, hinabi na kana, “Haanin
ko yan bengat naihipan ye pagkamali ko, ta main akon ahe hinabi kamo.
10 Hatew napoot ka kammin māmaala kanlan mamakawto nin tinapay mo
boy impapidiho mo kayi ha baey nan kapitan lan māgbantay ha palahyo.
11 Ha maghay madeglem, nanaynep kayin luwa, ket aliwan padiho ye
labay habiyen nin taynep mi.
12 Ket main kayi met lamo ihtew a maghay bayontaon Hebreo a ipoh nan
kapitan lan māgbantay ha palahyo. Hinabi mi kanay nataynepan mi, ket
impalinaw na kammi ye labay habiyen nin taynep mi.
13 Ket nalyadibay ye kaganaan a hinabi na kammi. In-udong mo
kon māmaala, noba hiyay māmaala kanlan mamakawto nin tinapay, ket
impapatey moya boy impabitin moy bangkay na ha kayo.”
14 Kaya-bay impadakit na yan Faraon ye Jose. Ket tampol la yan in-ilwah
ha pidihowan. Pangayadi nan nagpaudog boy naggumi, hinagiliyan nay
bado na, ket nakew yaynan inumadap kanan Faraon.
15 Hinabi nan Faraon kanan Jose, “Nanaynep ako noba homain makaipali-
naw kangko no hinyay labay habiyen nin taynep ko. Main nangihabi
kangko a maipalinaw mo no hinyay labay habiyen nin taynep.”
16 Hinabi nan Jose, “Aliwan hiko, Apo Faraon, noba hiyay Apo Namalyadi,
maipalinaw na kamo ye labay habiyen nin taynep mo.”
17 Hinabi nan Faraon kanan Jose, “Ha taynep ko, nakaideng ako ha gilid
nin kabatowan Nilo.
18 Kapipikhaan, main nilumakat a pitoy manganged boy mangataba a
baka ha kabatowan, ket nangihib hilan iilamon.
19 Pangayadi, main met nilumakat a piton mangadawa, mangabeng boy
main hakit a baka. Homain ako po nakit a wanabay kadawa nin baka ihti
ha Egipto.
20 Ket hilay mangadawa boy mangabeng a baka, imbulon la hilay pitoy
mangataba a baka a naunan nilumakat.

21 Noba ba-mon homain nalyadi, ta pangayadi lan imbulon ye manganged
boy mangataba a baka, ket mangabeng hila po ateed boy mangadawa.
Haanin, nakaimukat ako."
22 "Ket nakatuloy akoyna man boy nanaynep uman. Nakakit ako nin
pitoy inuway a mangayadet boy mangalaman ye pinahi na a anhumwak
ha maghay powawok.
23 Ket kananyatew met ateed a powawok, main met hinumwak a piton
inuway a mangabeng a kinumpit ye pinahi na a pinayango nin maamot a
angin a ampangibat ha dapit daya.
24 Ket hilay mangabeng a inuway, imbulon la hilay pitoy mangayadet a
inuway. Hinabi ko kanlan māghalimangka ye taynep ko, noba homain kanla
ye makaipalinaw no hinyay labay nan habiyen."

25 Hinabi nan Jose kanan Faraon, "Apo Faraon, hilay tataynep mo ket
padiho ye labay nan habiyen. An-ipatanda nan Apo Namalyadi kamo ye
madanon naynan diyagen.
26 Hilay piton mangataba a baka boy pitoy mangayadet a inuway ket pitoy
taon. Padiho ye labay habiyen nin luway tataynep.
27 Hilay pitoy mangadawa boy mangabeng a baka a nilumakat boy hilay
pitoy inuway a mangabeng a kinumpit ye pinahi na a pinayango nin
maamot a angin a ampangibat ha dapit daya, ket pitoy taon a bitil."

28 "Apo Faraon, omen ha hinabi koyna kamo, wanabay lano ye malyadi.
An-ipatanda nan Apo Namalyadi kamo ye madanon naynan diyagen.
29 Magkamain nin pitoy taon nin kaandoan ha matiboen Egipto.
30 Noba pangayadi nin pitoy taon a kaandoan, magkamain nin pitoy taon
a bitil. Uli ha tubat a pangabitil boy homain pupol ha matiboen Egipto,
maliwaan lan tatao ha Egipto ye nalabah a panaon nin kaandoan la.
31 Ahe layna tanda ye kaandoan uli ha tubat a kaidapan a madihaan la
ha panaon nin bitil.
32 Luway ukdo kan nanaynep, Apo Faraon, ta-omen mo matandaan ye
intaning nan Apo Namalyadi a madanon na yaynan diyagen."

33 "Kaya-bay haanin, Apo Faraon, katapulan moy mamili nin madunong
boy magaling a tao a mamaala ha matiboen Egipto.
34 Mandutok ka met nin oopihyal ha matiboen Egipto, ket kowen lay
ikalimay dakay nin kaganaan a pupol ha Egipto ha loob nin pitoy taon nin
kaandoan.
35 Kananyatew a panaon, katapulan a tiponen lan oopihyal mo ye
kaganaan a ikaliman dakay nin pupol lan tatao. Ket makauli ha bilin mo,
ikamalig lan oopihyal mo ha balang banwa nin Egipto boy pabantayan la
yan manged.
36 Hilatin matipon ket italadan a pamangan lan tatao ha lumateng a pitoy
taon a bitil ha Egipto. Ha wanabay, ahe hila matey nin bitil ye tatao ha
Egipto."

37 Nalabayan nan Faraon boy oopihyal na ye monikala nan Jose.
38 Ket hinabi nan Faraon kanlan oopihyal na, "Homain kitawoynan
makitan a tao a omen kanan Jose a anlamoan nin Ihpidito nan Apo
Namalyadi."

39 Kaya-bay hinabi nan Faraon kanan Jose, "Ulita impatanda nan Apo Na-
malyadi kamo yatin kaganaan, homain anan kanayon a tao a madudunong
boy magagaling a omen kamo.

40 Hikaynay pabaalaen ko ha panakopan ko, ket manumbong hilan
kaganaan kamo ye tatao ko. Noba umiigit ako po kamo, ta hikoy poon ihti
ha Egipto."

Hiyay Jose ye māmaala ha Egipto

41 Hinabi nan Faraon kanan Jose, "Ket haanin, diyagen kataynan gobil-
nadol ha matiboen Egipto."
42 Inoh-pok nan Faraon ha galamay na ye hinghing na a pagmalka na, ket
impahinghing na kanan Jose. Ket pinabadowan na yan mablin bado boy
pinaonoan naya po nin balitok a ono.
43 Pinahakay na yan Faraon ye Jose ha kaliha nin ikalwa ha kapalyadiyan
na. Main tataon nuna kanan Jose ha pagdanan na a ampangipangha
nin wanae, "Manalimukod kawo kanan Gobilnadol!" Ket paibat ana
kananyatew, hiyaynay Jose ye gobilnadol ha Egipto.
44 Hinabi nan Faraon kanan Jose, "Hiko ye Faraon ha Egipto, noba homain
ayaman ye malyadin manyag nin hinyaman ha Egipto, no homain kan
paluboh."
45 Pangayadi, hiyay Faraon, pinangalanan na yan Zafenat Panea ye Jose.
Boy impakahal naya kanan Jose ye Asenat a anak nan Potifera a padi ha
On. Ket hiyay Jose, bilang gobilnadol, namaala yayna ha matiboen Egipto.
46 Hiyay Jose ket 30 ye taon na ha nandugi yan naghilbi kanan Faraon.
Inumalih ya ha adapan nan Faraon a poon ha Egipto, ket niliwed nay
matiboen Egipto.
47 Ket ha loob nin pitoy taon, luhbo ye pupol ha Egipto.
48 Ket kananyatew a pitoy taon nin kaandoan, impatipon nan Jose ye
kaganaan a dakay a nakwa na ha pupol ha Egipto, ket ingkamalig la ha
balang banwa a nakapupolan la.
49 Hiyay luhbo a tidigo a natipon na, ket omen ha langhi ha dagat ye
kalabong na. Ket uli ha kalabong nin tidigo, in-itgen laynay paglihta, ta
ahe layna mahbaan takalen.
50 Bayo lumateng ye panaon nin bitil, nagkaanak yay Jose nin luway laki
kanan Asenat a anak nan Potifera a padi ha On.
51 Pinangalanan na yan Manase ye makaagat, ket hinabi na, "Hinaglapan
na kon Apo Namalyadi a maliwaan koy kaidapan a nadihaan ko boy liyew
ko kanlan kabaey nan bapa ko."
52 Efraim met ye impangalan na ha ikalwan anak na, ket hinabi na,
"Binyan na kon Apo Namalyadi nin aanak ha lugal a nakapatiyatiyaan ko."
53 Nayadi ye pitoy taon nin kaandoan ha Egipto,
54 ket nanduginay pitoy taon a panaon nin bitil, a omen ha hinabi nan
Jose. Nagkamain nin bitil ha kaganaan a lulugal, noba ha matiboen Egipto,
ket main pamangan.
55 Ha homain hilaynan pamangan ye tatao ha Egipto, nakew hilan
nakihabi kanan Faraon. Noba hinabi nan Faraon kanla, "Makew kawo
kanan Jose, ket humbongen yoy habiyen na kanyo."
56 Nitayak anay bitil ha matiboen Egipto, ket pinalukatan nan Jose ye
kaganaan a kamalig, ket pinahaliw na hilan pamangan ye Egipsio.
57 Tubat ye bitil ha matiboen babe-luta. Kaya-bay hilay tataon ibat
ha kaganaan a nanahyon, ket ampakew hila ha Egipto a manaliw nin
pamangan kanan Jose.

42

Nakew hilay Kakatongno nan Jose ha Egipto

1 Nabalitaan nan Jacob a main tidigo ha Egipto. Kaya-bay hinabi na
kanlan aanak na a laki, “Yo! Ampamano kawo po nayi?
2 Nabalitaan ko a main pamangan ha Egipto. Kaya-bay makew kawo
ihtew, ket manaliw kawon pamangan ta-omen kitawo ahe matey bitil.”
3 Kaya-bay nakew hilan peteg ha Egipto ye mapo a katongno nan Jose
ta-omen hila manaliw nin pamangan.
4 Noba hiyay Jacob, ahe na yan impakilakew ye Benjamin a ali nan Jose,
ulita angkalimo yan maka main maloke a malyadi kana.
5 Kaya-bay nakew hilaynay aanak nan Jacob ha Egipto ta-omen hila
manaliw nin pamangan. Main met kanayon a taga Canaan ye nakew
manaliw nin pamangan ha Egipto, ta main bitil ha matiboen Canaan.
6 Hiyay Jose, bilang Gobilnadol ha Egipto, hiyabay ye ampaglako nin
pamangan ha kaganaan a tatao. Kaya-bay ha nilumateng hilay kakatongno
na ha Egipto, nilumukob hila ha adapan na.
7 Pamakakit nan Jose kanlan kakatongno na, nabigbig na hilan tampol,
noba nagkonwadi yan ahe na hila katatanda boy matubag yan nanepet
kanla, “Taga way-ihtew kawo?”
“Taga Canaan kayi, Apo. Nakew kayi ihti ta-omen manaliw nin paman-
gan,” wanla.
8 Nabigbig na hilan Jose ye kakatongno na, noba ahe la yan nabigbig.
9 Naihipan nan Jose ye taynep na tungkol kanla, ket hinabi na kanla,
“Māniem kawo! Kaya-bay nakew kawo ihti, ta labay yon matandaan no way-
ihtew ha nahyon mi ye homain māgbantay, kali?”
10 Hinabi la, “Ahe, Apo. Aliwa kayin māniem. Nakew kayi ihtin manaliw
bengat nin pamangan.
11 Mikakatongno kayin kaganaan ha bapa, Apo, boy peteg ye anhabiyen
mi. Aliwa kayin māniem, Apo.”
12 Hinabi nan Jose kanla, “Aliwan peteg yain! Nakew kawo ihti ha lugal
mi ta-omen yo matandaan no way-ihtew ye homain māgbantay.”
13 Noba hinabi lan mikakatongno, “Labinluwa kayin mikakatongno, Apo,
boy mamaghan bengat ye bapa mi, ket anti ya ha Canaan haanin. Ket hiyay
bonho mi, nabantak ya kana. Ket hiyay magha po a katongno mi, Apo, natey
yayna.”
14 Hinabi nan Jose kanla, “Wangko bayna, māniem kawo!
15 Huboken katawo no peteg ye anhabiyen yo. An-ihumpa ko ha ngalan
nan Faraon a ahe kawo makaalih ihti no ahe yoya mailakew ihti ye
katongno yon bonho.
16 Hali! Paulien yoy magha kanyo, ta ilakew naya ihti, noba hilay
mabantak, ket ikulong hila angga ha mapaptegan ye anhabiyen yo. Ta no
ahe, an-ihumpa ko ha ngalan nan Faraon a māniem kawon peteg!”
17 Ket impakulong na hilan kaganaan ha loob nin tatloy mangaamot.
18 Ha ikatlon mangaamot, hinabi nan Jose kanla, “Main akon limo kanan
Apo Namalyadi. Kaya-bay ahe katawo ipapatey, no humbongen yoy
habiyen ko.
19 No peteg ye anhabiyen yo, magbantak ye magha kanyo ha kulongan,
noba hilay kanayon, muli ana. Kadten lay pamangan lan angkabitil a
papamilya yo.
20 Noba katapulan a mag-udong kawon tampol, lamo yo yay bonho a
katongno yo ta-omen mapaptegan ye anhabiyen yo, ket ahe kawo matey.”
Ket wanabay ye dinyag la.

21 Hinabi la ha magha boy magha, “Homain hapo a angkapaduhaan
kitawo haanin uli ha dinyag tawo kanan katongno tawo. Nakit tawoy pag-
idap na hatew ha nakiiingalo ya kantawo, noba ahe tawo yan iningalowan.
Kaya-bay ampagdiha kitawoyna haanin nin kaidapan.”
22 Hinabi nan Reuben kanla, “Aliwa nayi a hinabi ko kanyo hatew
a adi yoya ampahakitan ye anak, noba ahe yoko lingnge! Kaya-bay
angkapaduhaan kitawoyna haanin ha pagkamatey na.”
23 Ahe la tanda a angkatalohan nan Jose ye anhabiyen la, ulita ha
pamakitongtong na kanla, ket main ampangipataloh nin anhabiyen na.
24 Inalihan na hilan Jose, ket tinumangih ya. Noba nag-udong ya boy
nakitongtong yayna man kanla. Imbilin nan Jose kanlan iipoh na a ilbo
la yay Simeon kanlan kakatongno na haka na yan ipabalol ha adapan la.
25 Pangayadi, imbilin nan Jose kanlan iipoh na a pon-en lan tidigo
ye lalanggothi lan kakatongno na boy ikonin lay pilak a imbayad lan
kakatongno na ha langgothi nin balang magha kanla. Imbilin na po a
pabawonan la hilan pamangan ha pangumodang la. Ket nahumbong ye
kaganaan a bilin nan Jose.
26 Pangayadi, ingkalga lan mikakatongno ha aahno la ye hinaliw la a
pamangan, ket inumalih hilayna.
27 Ha andudumeglem ana, tinumgen hila ha pangumodang la ta-omen
hila magpainawa. Magha kanla ye nanlukat nin langgothi na ta-omen na
pakanen ye ahno na, ket nakit nay pilak a pinamayad na a nakapahababe
ha pamangan.
28 Hinabi na kanlan kakatongno na, “In-udong lay pilak a pinamayad ko!
Anti ya ha langgothi ko!”
Nilumopta hilan kaganaan boy nalimowan. Naytepet-tepet hila ha balang
magha, “Hinya ket ye dinyag nan Apo Namalyadi kantawo?”
29 Pamiabot la ha Canaan, tinongtong la kanan bapa la a Jacob ye
kaganaan a nalyadi kanla. Hinabi nin magha kanla,
30 “Tatang, hiyay gobilnadol nin Egipto, ket matubag yan naghabi kammi
boy binadaan na kayin māniem.
31 Noba hinabi mi kana, ‘Peteg ye anhabiyen mi. Aliwa kayin māniem.
32 Labinluwa kayin mikakatongnon lalaki boy mamagha ye bapa mi.’
Hinabi mi po kana a hiyay magha min katongno ket natey yayna, ket hiyay
bonho mi, kalamo na yan bapa mi ha Canaan.”
33 “Hinabi nan Gobilnadol nin Egipto kammi, ‘Wanae ko yan mapaptegan
ye anhabiyen yo! Mabantak ya ihti kangko ye magha kanyo, ket muli
kawoyna. Kadten yoy pamangan kanlan angkabitlan a papamilya yo.
34 Noba ilakew yoya ihti kangko ye bonho a katongno yo ta-omen
ko matandaan a aliwa kawon māniem boy ampaghabi kawon kaptegan.
Pangayadi, iudong koya kanyo ye katongno yo boy malyadi kawoynan
magpanapolan ihti ha Egipto,’ wana kammi.”
35 Ha an-ibohboh laynay laman nin lalanggothi la, nakit nin balang magha
kanla ye pilak a pinamayad la a nakakobot. Ha nakit lan mitatalabapa ye
nakakobot a pilak, ket nalimowan hilan kaganaan.
36 Hinabi nan Jacob kanla, “Labay yon maalihan akoyna nin anak! Ahe
yaynay Jose. Ahe yayna met ye Simeon. Ket haanin, labay yoya po kowen
ye Benjamin? Angkaidapan ako baynan tubat!”
37 Hinabi nan Reuben kanan bapa na, “Tatang, no ahe koya maiudong
kamo ye Benjamin, malyadi mo hilan pateyen ye luwa kon aanak. Ipataya
moya kangkoy Benjamin, ket iudong koya met ateed kamo.”

38 Noba hinabi nan Jacob, “Ahe koya ipakilakew kanyo ye anak ko. Natey
yaynay katongno na, ket hiyaynan bengat ye napatla a anak ko kanan
Raquel. Maka main maloke a malyadi kana ha dān. Ket no mapetegan
yatew, yati nan kapotian nin labok ko, ket ikamatey koynay tubat a kalelean
ko.”

43

Nag-udong hila ha Egipto ye Kakatongno nan Jose

1 Tubat po ye pangabitil ha Canaan.
2 Ha nauboh laynan pamilya nan Jacob ye pamangan a hinaliw la ha
Egipto, hinabi nan Jacob kanlan aanak na, “Mag-udong kawon manaliw
uman nin makandin pamangan ha Egipto.”
3 Noba hinabi nan Juda kana, “Mahehpet ye bilin nan Gobilnadol kammi
a ahe na kayi adapen no ahe mi yan mailamo ye katongno min bonho.
4 No ipakilakew moya kammi ye Benjamin, mag-udong kayin manaliw
nin pamangan ihtew.
5 Noba no ahe mo yan ipakilakew, ahe kayi makew, ta hinabi nan
Gobilnadol kammi a ahe na kayi adapen no ahe mi yan mailamo ye
katongno min bonho.”
6 Hinabi nan Jacob,* “Ahe yoyna dayi hinabi kana a main kawo po ali.
Binyanan yo kon mabyat a gotgot.”
7 Hinabi la, “Pinakatepet nan manged ye tungkol kammi boy ha pamilya
tawo. Tinepet na kammi no angkabi-ay ya po ye bapa mi boy no main kayi
po kanayon a katongno. Ket pinakibatan min bengat ye tetepet na. Ahe mi
tanda a ipakwa na yay Benjamin kammi boy iadap kana.”
8 Hinabi nan Juda kanan bapa na, “Tatang, ipakilakew mo yaynay
Benjamin kangko, ket tampol kayinan makew ta-omen kitawo ahe matey
bitil.
9 Hikoy makibat no main maloke a malyadi kana. No ahe ko yan
maiudong kamo a angkabi-ay, hikoy heheen mo legan angkabi-ay ako.
10 No ahe kayi naaba, nikalwa kayina dayin nakalakew boy nakaudong
haanin.”
11 Haanin, hinabi nan bapa la a Jacob kanla, “No wanabay awod,
kokawoyna. Mangitukoy kawo ha lalanggothi yo nin pinakamanged a
pagbi-ay ihti ha lugal tawo, ket idigalo yo kanan Gobilnadol nin Egipto
nangaanon balhamo, pulot panilan, pampalahap, pabango, dawa nin
pihtahyo boy almendra.
12 Dobliyen yoy kadten yon alaga nin pilak, ulita katapulan yon iudong
ye pilak a pinamayad yo a in-udong la ha lalanggothi yo. Maka nagkamali
hilan bengat.
13 Hali awod, ilamo yo yaynay katongno yon Benjamin boy tampol
kawoynan mag-udong kanan Gobilnadol.
14 Paingalowen naya dayin Apo Namalyadi a Makapalyadiyan ye Gobil-
nadol kanyo ta-omen naya iudong kanyo ye Simeon boy Benjamin. No ahe
hila man miudong, ket tanggapen koynan luboh ha nakem ko ye kalelean
ko.”
15 Kaya-bay nangaget hilay mikakatongno nin idigalo la boy dinobli lay
kaget la a alaga nin pilak. Pangayadi, inumalih hilayna paudong ha Egipto
lamo la yay Benjamin, ket nakikit hila kanan Jose.

---

* **43:6** *Jacob* hiyay nakahulat ha Hebreo ket Israel.

16 Ha nakit nan Jose a kalamo la yaynay Benjamin, hinabi na kanan
māmaala nin baey na, “Ilakew mo hilayatin tatao ha baey ko. Manapo kan
ayop boy mamakawto kan pamangan, ta kalamo ko hilan mangugto.”
17 Hinumbong nan māmaala ye bilin nan Jose, ket inggaygay na hilay
mikakatongno palakew ha baey nan Jose.
18 Ha an-ilakew na hila ha baey nan Jose, angkahindakan hila ulita an-
ihipen la, “Mapalyadin ilakew la kitawo ihtew uli ha pilak a in-udong la ha
langgothi tawo ha una kitawon nakew ihti. Maka dakpen na kitawoyna boy
kowen nay aahno tawo, ket diyagen na kitawoynan ipoh na.”
19 Kaya-bay ha anti hilayna ha ilwangan nin baey, hinaleyan la yay
māmaala nin baey nan Jose, ket kinatongtong laya.
20 Hinabi la, “Apo, nakew kayina ihti ha Egipto a nanaliw nin tidigo hatew.
21 Noba ha tinumgen kayi ha maghay lugal ulita madeglem ana, nilukatan
mi ye lalanggothi mi, ket nakit nin magha boy magha kammi ye huhton
alaga a pinamayad mi nin tidigo a hinaliw mi. Tiya, ket iudong mi yayna
kamo.
22 Main kayin kanayon a pilak a panaliw nin pamangan. Ahe mi tanda,
Apo, no ayay nangikonin nin pilak ha langgothi mi.”
23 Hinabi nan māmaala, “Adi kawo angkahindak boy adi kawo angkalimo.
Hiyay Apo Namalyadi yo a Apo Namalyadi na met ateed bapa yo ye
nangikonin nin pilak ha lalanggothi yo. Natanggap koy pinamayad yo
hatew.” Pangayadi, in-ilwah na yan māmaala ye Simeon, ket inlakew naya
kanlan kakatongno na.
24 Pinaloob na hilan māmaala ha baey nan Jose, ket binyan na hilan lanom
ta-omen la uyahan ye bibitih la boy binyan na hilan ipakan la ha aahno la.
25 Haanin, intaladan lan mikakatongno ye idigalo la kanan Jose ha
panlumateng na. Ta nange la a ihtew hila mangugto ha baey nan Jose.
26 Ha nilumateng yay Jose ha baey na, inlakew la kana ye didigalo la boy
nilumukob hilan kaganaan ha adapan na.
27 Kinumohta na hilan Jose. Pangayadi, tinepet na hila, “Kumohta ya met
ye bapa yo a hinabi yo kangko hatew a matoayna? Angkabi-ay ya po nayi?”
28 Hinabi la, “Angkabi-ay ya po, Apo, boy makhaw ya po ye bapa mi.” Ket
nanalimukod hila boy nilumukob ha luta ha adapan na.
29 Pamakakit nan Jose kanan Benjamin a katongno na ha mamaghay
puhel, nanepet ya, “Yabayti ya nayi ye katongno yon bonho a hinabi yo
kangko?”
Hinabi na kanan Benjamin, “Inong, inged naka dayin Apo Namalyadi!”
30 Natanggil ye tanam nan Jose ha pamakakit na kanan katongno na.
Mapadah yan nilumwah ulita ampakatangih-tangih yayna. Kaya-bay
nilumoob ya ha hilid na, ket ihtew yayna tinumangih.
31 Pangayadi, nag-olameh ya, ket nag-udong yayna kanla a ampakaben-
benen nay tanam na. Ket hinabi na kanlan iipoh na, “Iapag yoynay
pamangan.”
32 Hiyay Jose, inapagan la yan pamangan a bubukod na ha maghay
lamihaan. Ket hilay kakatongno na, inapagan la hilan pamangan ha
kanayon a lamihaan. Lumbo met ye lamihaan lan Egipsio, ulita an-ikading-
ey la hilan makadongo ye Hebreo.
33 Hilay kakatongno nan Jose, ket ampikno hila ha adapan nan Jose.
Napaybilew-bilew hila boy ampagtaka, ta pinaikno la hilan napay-adaad
paibat ha punganay anggan bonho.

34 Inapagan la hilan iipoh nin pamangan ibat ha lamihaan nan Jose, noba
hiyay pamangan a in-apag la kanan Benjamin ket liman okdo ye kalabong
na dinan kanlan kakatongno na. Mahayaghag hilan nangan boy ninom.

44

Nakatak ye Mital a Pinoman

1 Haanin, imbilin nan Jose kanan māmaala nin baey na, "Pon-en mon
pamangan ye langgothi la angga ha mababa lan kadten, boy ipahababe mo
ha loob nin langgothi nin balang magha ye pilak a pinamayad la.
2 Pangayadi, ipahababe mo po ye mital a pinoman ko ha langgothi nan
bonho kalamo ye pilak a imbayad na nin pamangan." Ket hinumbong na
met māmaala ye hinabi nan Jose kana.
3 Kabekahan, ha mahanib-hanib po, hilay mikakatongno dayon aahno la,
ket pinalubohan na hilaynan muli.
4 Ha ahe hila po nipakataang ha banwa, hinabi nan Jose kanan māmaala,
"Padah mo! Kamaten mo hilayatew a tatao! Ket no mabon mo hilayna,
habiyen mo kanla, 'Taket ta maloke ye imbae yo ha manged a dinyag mi
kanyo?
5 Taket ta tinakaw yoy mital a pinoman nan amo ko a anggawien na ha
pamaltep? Maloke a tubat yatin dinyag yo!' "
6 Ha nabonan na hilaynan māmaala, ket hinabi na kanla ye impahabi nan
Jose.
7 Noba hinabi la kanan māmaala, "Way-omen mo mahabi yain, Apo?
Hikayin ipoh mo, agya makanoman ahe mi madyag yain!
8 Tanda yoynabay met a agya niabot kayi ha Canaan, ket in-udong mi
kanyo ye pilak a nakit mi ha loob nin langgothi mi. Taket ta manakaw kayi
po nin pilak o balitok ha baey nan amo mo?
9 Apo, no makitan mo ye pinoman a anhabiyen mo ha ayaman kammi,
ket pateyen moya boy hikayin kaganaan, ket diyagen moynan ipoh na."
10 Hinabi nan māmaala, "Hige! Ayaman kanyo ye pakakitan ko nin
pinoman, ket diyagen ko yan ipoh ko. Ket hilay kanayon, homain hilan
pakibatan."
11 Kaya-bay dinandali nin balang magha a ilumbah ye langgothi na boy
nilukatan la.
12 Ket hiyay māmaala, titimagha na yan binokitkit ye lalanggothi la
paibat ha punganay anggan bonho, ket nakitan na yay mital a pinoman
ha langgothi nan Benjamin.
13 Pamakakit lan kakatongno na, giniwak lay babado la uli ha tubat a lele
la. Ket ingkalga lan uman ha aahno la ye langgothi la, ket nag-udong hila
ha banwa.
14 Hiyay Jose, anti ya po ha baey na ha nilumateng yay Juda boy hilay
kakatongno na. Ket nilumukob hila ha adapan nan Jose.
15 Hinabi nan Jose kanla, "Hinyatin dinyag yo? Ahe yo nayi tanda a
matandaan koy dinyag yo makauli ha paltep? Kaya-bay homain kawon
maitayo kangko!"
16 Hinabi nan Juda, "Homain kayin mahabi, Apo. Homain kayin maikat-
ulidan ha nalyadi. Hiyay Apo Namalyadi ye nangipatanda nin kahalanan
mi. Kaya-bay hikayin kaganaan dayon yay kinakitan nin pinoman mo, ket
ipoh moyna haanin."

17 Hinabi nan Jose, “Ahe! Ahe ko madyag yain. Hiyay kinakitan bengat nin
pinoman ko ye diyagen kon ipoh ko. Hilay kanayon ket malihway hilaynan
muli kanan bapa yo.”

Nakiiingalo yay Juda

18 Haanin, hiyay Juda, hinumaley ya kanan Jose boy hinabi na, “Apo
Gobilnadol, an-ipakiiingalo ko kamo. No malyadi dayi, ket leng-en mo kon
dumali. Adi ka dayi mapoot kangko agya padiho ye kapalyadiyan mo kanan
Faraon.
19 Apo, tinepet mo hatew no main kayi po bapa o katongnon laki.
20 Ket hinabi mi met a main kayi po bapa a matoayna boy main kayin
katongno a laki a nianak ha pangatoay na. Hinabi mi po a natey yaynay
katongno na, ket hiyaynan bengat ye angkabi-ay a anak nan indo na. Ket
ampakaadoen na yan bapa mi.”
21 “Pangayadi, hinabi mo kammin iipoh mo, Apo, a ilamo miya ihti ta-
omen mo yan makit.
22 Hinabi mi met kamo hatew a ahe na yan malyadin lakwanan Benjamin
ye bapa mi, ta no lakwanan naya, ket ikamatey nan bapa mi.
23 Noba, Apo, hinabi mo met kammin iipoh mo a agmo kayin adapen no
ahe mi yan kalamo ye katongno min bonho.
24 Ket ha nuli kayina kanan bapa ko, Apo, hinabi ko met kana ye hinabi
mo.
25 Ha ahe nabuyot, hinabi na kammin bapa mi a mag-udong kayi ihti ta-
omen manaliw uman nin makandin pamangan.
26 Noba hinabi mi kana, ‘Ahe kayi malyadin makew ha Egipto no ahe mi
yan kalamo ye katongno min bonho, ulita ahe kayi malyadin makikit kanan
Gobilnadol no ahe mi yan kalamo.’ ”
27 “Hinabi na kammin bapa mi a ipoh mo, ‘Tanda yobayna met a luluwa
ye anak ko kanan Raquel.
28 Ahe yaynay magha, ket homain hapo a pinaybayitbayitan yan matubag
a ayop. Ket paibat hatew ahe ko yaynan nakit.
29 Ket no kowen yoya po kangko ye bonho ko, ket no mipaloke ya, yati
nan kapotian nin labok ko, ket ikamatey koyna ye tubat a kalelean ko.’ ”
30 “Kaya-bay Apo Gobilnadol, no muli ako kanan bapa ko a ahe mi yan
kalamo ye Benjamin, ket hiyay bi-ay nan bapa mi, nipalabon ya kana,
31 ket no ahe naya makit ye Benjamin, Apo, yatew a kapotian nin labok
na, ket ikamatey nayna ye tubat a kalelean na.
32 Hikon ipoh mo, impangako ko kanan bapa ko a no ahe koya maiudong
kana yatin anak, hikoy heheen na legan angkabi-ay ako.”
33 “Haanin, no ipaluboh mo Apo Gobilnadol, hikoynay diyagen mon ipoh
mo bilang kahagiliyan nan bonho mi. Ket palubohan mo yayna dayi a muli
ye bonho mi kalamo la yan kakatongno na.
34 Ahe ako malyadin muli kanan bapa ko a ahe koya kalamo ye bonho mi.
Ahe ko mikpen bilewen ye maloke a malyadi kanan bapa mi.”

45

Impatanda nan Jose ye hadili na

1 Ahe nayna angkabenbenan Jose ye tanam na ha adapan lan iipoh na.
Kaya-bay pinaalih na hila. Ket ha hila-hilaynan bengat a mikakatongno,
impatanda na yaynay hadili na kanla.
2 Tinumangih yan makhaw, ket nange la yan Egipsio boy nabalitaan lan
kabaey nan Faraon.

3 Hinabi nan Jose kanlan kakatongno na, “Hiko yay Jose! Angkabi-ay ya po
lagi ye bapa ko?” Noba ahe hila nakatnoy ye kakatongno na, ulita naoblakan
boy nalimowan hilan tubat.

4 Kaya-bay hinabi nan Jose kanlan kakatongno na, “Humaley kawo
kangko.” Ha hinumaley hilayna, hinabi na, “Hiko yay Jose a katongno yo
a inlako yo a nipalakew ihti ha Egipto.
5 Adi kawo angkahindak boy adi yo anheheen ye hadili yo ha pangilako yo
kangko, ulita impauna na kon Apo Namalyadi kanyo ihti ta-omen miligtah
ye bi-ay lan tatao.
6 Ta kakalwan taon po bengat nin pangabitil haanin. Main po limay taon
a homain pananem boy homain pamupol.
7 Pinauna na kon Apo Namalyadi ihti ta-omen kawo miligtah boy
magpahulong a lumabong ye lalahi yo ihti ha babe-luta.”

8 “Kaya-bay aliwan hikawoy nangipalakew kangko ihti no aliwan hiyay
Apo Namalyadi. Dinyag na kon mamabala kanan Faraon, māmaala nin baey
na boy gobilnadol nin matiboen Egipto.
9 Haanin, mag-udong kawon tampol kanan bapa ko boy habiyen yo kana
a dinyag na kon gobilnadol ha matiboen Egipto nin Apo Namalyadi. Boy
habiyen yo kana a tampol ko yan ampalakwen ihti.
10 Ihtew ya kumonin ha lugal a Goshen ta-omen ya mahaley kangko,
kalamo na hilay kaganaan a aanak na boy aapo na, aayop na a tupa,
kambing, baka, boy kaganaan a babandi na.
11 No anti yayna ha Goshen, hikoynay mamyay nin matapul na ulita main
po limay taon nin pangabitil. Ahe ko labay a mabitlan ya, hilay papamilya
na boy kaganaan a aayop na.”

12 Hinabi na po Jose, “Pakabalayen yoko man, lalalo ana kamo, Benjamin.
Hiko yan peteg ye Jose a ampaghabi kanyo.
13 Habiyen yo kanan bapa ko no way-omen lako ambihaen ihti ha Egipto
boy hilay kaganaan a nakit yo. Ket ilakew yo yan tampol ihti kangko ye
bapa ko.”

14 Pangayadi, tinakeh na yan Jose ye katongno na a hiyay Benjamin boy
tinumangih ya. Tinumangih ya met ye Benjamin a nakatakeh kanan Jose.
15 Pahulong yan antumangih legan an-umaan na hilay kaganaan a
kakatongno na. Pangayadi, nakitongtong hilayna kana ye kakatongno na.

16 Ha nakalateng ye balita ha palahyo nan Faraon a nilumateng hilaynay
kakatongno nan Jose, naaliket yay Faraon boy hilay oopihyal na.
17 Hinabi nan Faraon kanan Jose, “Habiyen mo kanlan kakatongno mo a
kalgaan lan pamangan ye aayop la boy mag-udong hila ha Canaan.
18 Ilakew laya ihti ye bapa yo boy pamilya yo. Ibyay ko kanla ye
pinakamanged a luta ihti ha Egipto boy pakinabangan lay pinakamanged a
pamangan ihti.
19 Habiyen mo met kanla a mangitaban hilan kakaliha ibat ihti ha Egipto
ta-omen main hilan hakayan ye aahawa la dayon aanak la ha pamakew la
ihti. Boy ilakew laya ihti ye bapa la.
20 Adi layna angkawaenen ye mabantak a babandi la ihtew, ulita
mapagkonin lay pinakamanged a babagay ihti ha matiboen Egipto.”

21 Ket wanabay ye dinyag lan aanak nan Jacob. Ket uli ha bilin nan
Faraon, binyan na hilan Jose nin kakaliha ye kakatongno na dayon bawon
la ha pangumodang la.

22 Binyanan na hila met nin bayon bado ye balang magha kanla. Noba
hiyay Benjamin, binyanan na yan 300 a palatan mital boy liman padih a
bado.
23 Pinawitan naya met ye bapa na nin mapo a aahno a nakalgaan nin
pinakamanged a babagay ha Egipto boy mapo a babayin aahno a nakalgaan
nin pamangan boy tinapay boy kanayon po a pamangan a kanen nan bapa
la ha pangumodang na palakew ha Egipto.
24 Pangayadi, intubol na hilaynan Jose ye kakatongno na paudong ha
Canaan. Ket ha pangumalih la, hinabi na kanla, "Adi kawo ampay-away
ha dān."
25 Kaya-bay inumalih hilayna ha Egipto boy nag-udong hilayna kanan
bapa la ha Canaan.
26 Hinabi la kana, "Tatang, angkabi-ay ya po ye Jose! Ket hiyabay
manayti ye gobilnadol nin matiboen Egipto!" Naoblakan yay Jacob. Ahe
na pinamtegan.
27 Noba ha hinabi la kana ye kaganaan a hinabi nan Jose kanla boy ha
nakit na ye kakaliha a impataban nan Jose a hakayan na a palakew ha
Egipto, ket nilumigha ya.
28 Hinabi nan Jacob, "Ah! Angkabi-ay ya po manayti ye anak kon Jose!
Lakwen koya bayo ko matey."

46

Nakew hilan Mipapamilyan Jacob ha Egipto

1 Kaya-bay hiyay Jacob, nakew yayna kaget nay kaganaan a babandi na.
Ha niabot hila ha Beer Sheba, nangihagpa ya kanan Apo Namalyadi a Apo
Namalyadi nan Isaac a bapa na.
2 Ha madeglem ana, naghabi yay Apo Namalyadi kanan Jacob makauli ha
leplep, a wana, "Jacob, Jacob!"
"Anti ko ihti, Apo," wanan Jacob.
3 Hinabi nan Apo Namalyadi, "Hiko yay Apo Namalyadi a Apo Namalyadi
nan bapa mo. Adi ka angkalimon makew ha Egipto. Ta diyagen ko hilan
angkabalitaan a nahyon ihtew ye lalahi mo.
4 Hiko ye lamo mo ha pamakew mo ha Egipto boy iudong katan uman ihti
ha Canaan. Ket lano matey ka, anti yay Jose ha talig mo."
5 Hiyay Jacob, inhakay la yan aanak na ha kaliha a impataban nan Faraon
a hakayan na. Inhakay la hila met ye aahawa boy aanak la. Ket inumalih
hilayna ha Beer Sheba.
6 Kaya-bay hiyay Jacob boy hilay lalahi na, ket nakew hila ha Egipto.
Kinaget la hila met ye aayop boy babandi la a natipon la ha Canaan.
7 Kinaget nan Jacob ha Egipto ye kaganaan a aanak na boy aapo na boy
kaganaan a lalahi na.
8 Hilayati ye ngangalan lan Israelita a nakew ha Egipto.
Hiyay Reuben ye punganay nan Jacob.
9 Hilay aanak nan Reuben ket hilan Hanoc, Palu, Hezron boy Carmi.
10 Hilay aanak nan Simeon ket hilan Jemuel, Jamin, Ohad, Jakin, Zohar,
boy hiyay Shaul a anak na ha babayin Cananea.
11 Hilay aanak nan Levi ket hilan Gershon, Kohat boy Merari.
12 Hilay aanak nan Juda ket hilan Er, Onan, Shela, Perez boy Zera. (Hiyay
Er boy Onan ket natey hila ha Canaan.)
Hilay aanak nan Perez ket hilan Hezron boy Hamul.
13 Hilay aanak nan Isacar ket hilan Tola, Pua, Iob boy Shimron.

14 Hilay aanak nan Zebulun ket hilan Sered, Elon boy Jaleel.
15 Hilayain ye aanak boy aapo nan Jacob kanan Lea a ahawa na. Nianak hilan kaganaan ha Padan Aram, powida yay Dina a anak na a babayi. 33 hilan kaganaan.

16 Hilay aanak nan Gad ket hilan Zefon, Hagi, Shuni, Ezbon, Eri, Arodi boy Areli.
17 Hilay aanak nan Asher ket hilan Imna, Ishva, Ishvi, Beria boy hiyay babayin katongno la a hiyay Sera.
Hilay aanak nan Beria a hilan Heber boy Malkiel.
18 Hilayain ye aanak boy aapo nan Jacob kanan Zilpa a ipoh nan Lea a in-ibyay nan Laban. 16 hilan kaganaan.

19 Hilay aanak nan Jacob kanan Raquel a hilan Jose boy Benjamin.
20 Hilay aanak nan Jose kanan Asenat a anak nan Potifera a padi ha banwa nin On ket hilan Manase boy Efraim. Nianak hilan luwa ha Egipto.
21 Hilay aanak nan Benjamin ket hilan Bela, Beker, Ashbel, Gera, Naaman, Ehi, Rosh, Mupim, Hupim boy Ard.
22 Hilayain ye aanak boy aapo nan Jacob kanan Raquel a ahawa na. 14 hilan kaganaan.

23 Hiyay anak nan Dan ket hiyay Hushim.
24 Hilay aanak nan Naftali ket hilan Jahzeel, Guni, Jezer boy Shilem.
25 Hilayain ye aanak boy aapo nan Jacob kanan Bilha. Hiyay Bilha ket ipoh nan Raquel a in-ibyay nan Laban. 7 hilan kaganaan.

26 Hiyay bilang lan kaganaan a aanak boy aapo nan Jacob a nakew ha Egipto ket 66 powida hilay mamanuyang na.
27 Kalamo hilay luwa a anak nan Jose a in-anak ha Egipto, ket 70 hilan kaganaan ye lalahi nan Jacob a naytipon ha Egipto.

Hiyay Jacob boy Papamilya na ha Egipto

28 Haanin, hiyay Jacob, intubol na yay Juda a munan makew kanan Jose ta-omen ya manepet no way-ihtew ye dān palakew ha Goshen. Ket ha niabot hilaynan Jacob ihtew ha Goshen,
29 hinumakay yay Jose ha kaliha na, ket nakew ya ha Goshen ta-omen naya haganaen ye bapa na. Ha nayngikit hilayna, tinakeh na yan Jose ye bapa na, ket nabuyot yan tinumangih.
30 Hinabi nan Jacob kanan Jose, “Haanin nakahadya akoynan matey ulita nakit kataynan angkabi-ay po.”
31 Hinabi nan Jose kanlan kakatongno na boy kanlan kaganaan a kabaey nan Jacob, “Makew ako kanan Faraon boy habiyen ko kana, ‘Hilay kakatongno ko dayon kabaey nan bapa ko a kinumonin ha Canaan, ket nakew hila ihti kangko.
32 Habiyen ko met kana a māgpahtol kawo, boy kaget yoy kakawan yo, boy kaganaan a babandi yo.’
33 No ipaingat na kawon Faraon boy tepeten na no hinyay abala yo,
34 habiyen yo, ‘Hikayin ipoh mo ket māgpahtol kayin aayop paibat po ha anak kayi a omen kanlan tutoa mi.’ Ha wanabay, palubohan na kawon kumonin ha Goshen.” Hinabi na yati kanla, ulita hilay Egipsio, ket kahulog la hilay māgpahtol.

47

In-inged na yan Jacob ye Faraon ha Egipto

1 Kaya-bay hiyay Jose, nakew ya kanan Faraon boy hinabi na, “Hiyay bapa
ko boy hilay kakatongno ko, ket nilumateng hilaynan ibat ha Canaan, kaget
lay kakawan boy babandi la. Anti hilayna haanin ihtew ha plobinhiya nin
Goshen.”
2 Namili ya nin lima kanlan kakatongno na, ket in-adap na hila kanan
Faraon.
3 Tinepet na hilan Faraon, “Hinyay abala yo?”
“Hikayin ipoh mo, Apo Faraon, ket māgpahtol kayi nin aayop a omen
kanlan tutoa mi,” wanla.
4 Hinabi la po kana, “Nakew kayi ihti Apo Faraon, ulita tubat anay
pangabitil ha Canaan boy homain kayinan pagpahtolan nin aayop mi ihtew.
Ampakikwaen mi kamo, Apo Faraon, a palubohan mo kayi dayin kumonin
ha Goshen.”
5 Hinabi nan Faraon kanan Jose, “Haanin, anti hilayna ihti ye bapa mo
boy hilay katongno mo.
6 Malyadi kan mamili nin kunaan lan papamilya mo ha agya way-ihtew
man a lugal ihti ha Egipto. Patintiyen mo yay bapa boy hilay kakatongno
mo ha Goshen, a maghan pinakamanged a lugal ihti ha Egipto. No main kan
tanda kanla a magaling magpahtol nin aayop, diyagen mo hilan māmaala
ha kakawan ko.”
7 Inlamo na yan Jose ye bapa na a hiyay Jacob boy in-adap naya kanan
Faraon. Ket in-inged na yan Jacob ye Faraon.
8 Tinepet na yan Faraon ye Jacob, “Anoy nay taon mo?”
9 Hinabi nan Jacob kanan Faraon, “130 anay taon ko. Matekbe boy
maidap ye bi-ay ko ihti ha babe-luta. Aliwan omen kakadang ha bi-ay lan
nangaunan tutoa ko.”
10 Pangayadi, in-inged na yan uman ye Faraon, ket inumalih yayna ha
adapan nan Faraon.
11 Ket pinatinti na hilan Jose ye bapa na boy kakatongno na ha Rameses
a pinakamanged a lugal ha Egipto a omen ha imbilin nan Faraon.
12 Hiyay Jose, ambiyan na hilan pamangan ye bapa na, kakatongno na boy
hilay kaganaan a kabaey nan bapa la, ha kaeteban nin bilang nin aanak la.
13 Kananyatew a panaon, homain hilaynan makan ye tatao ha agya way-
ihtew a lugal ulita tubat anay pangabitil. Malupta hilaynay tatao ha Canaan
boy ha Egipto uli ha bitil.
14 Ket hiyay Jose, inhinop nay kaganaan a pilak a impanaliw lan
pamangan nin taga Egipto boy taga Canaan. Ket inlakew na ha palahyo
nan Faraon.
15 Homain hilaynan pilak a panaliw ye taga Egipto boy taga Canaan.
Nakew hilay Egipsio kanan Jose boy hinabi la, “Homain kayinan pilak.
Biyan mo kayi dayin pamangan, ulita matey kayinan bitil.”
16 Hinabi nan Jose, “Ilakew yo awod ihti ye aayop yo, ket biyan katawo
nin pamangan a kahagiliyan nin aayop yo, ulita homain kawoynan pilak.”
17 Kaya-bay inlakew la kanan Jose ye aayop la, ket binyan na hilan
pamangan bilang kahagili nin kakabayo, tutupa, kakambing, babaka boy
aahno la. Kananyatew a taon, ambiyan na hilan Jose nin pamangan bilang
kahagili nin aayop la.
18 Pangayadi nin yatew a taon, hilay tatao, nakew hilayna man kanan
Jose boy hinabi la, “Apo, ahe mi maibudi kamo a homain kayinan pilak boy

hilay aayop mi, ket antinan kaganaan kamo. Homain anan napatla kammi
no aliwan hiyay lalaman mi boy luluta mi.
19 Haglapan mo kayi dayi ta-omen kayi ahe matey bitil ha adapan yo,
boy ahe mi mapaolayan ye luluta mi. Haliwen mo kayi dayon luluta mi
bilang kahagili nin pamangan. Malabay kayin paipoh kanan Faraon boy
mapagkonin nay luluta mi. Biyan mo kayin bini ta-omen kayi ahe matey
boy ahe mi mapaolayan ye luluta mi."
20 Kaya-bay inlako lan Egipsio ye kaganaan a babangkag la uli ha tubat a
pangabitil ihtew. Hinaliw nan Jose ye kaganaan a luluta ha Egipto bilang
pagkonin nan Faraon. Kaya-bay napagkonin nan Faraon hilatew a luluta
ha Egipto.
21 Ket hilay tatao ha Egipto, dinyag na hila met Jose a pag-ipoh nan Faraon.
22 Hiyay luluta laynan bengat papadi ye ahe na hinaliw Jose, ulita
ambiyan na hilan Faraon nin pamangan. Kaya-bay ahe la katapulan ilako
ye luluta la.
23 Hinabi nan Jose kanlan tatao, "Haanin, ta nahaliw katawoyna, dayon
luluta yo, ket konin na kawoynan Faraon. Ti hilay bibini a itanem yo.
24 No mamupol kawoyna, ibyay yo kanan Faraon ye ikaliman dakay nin
pupol yo. Ket hiyay mapatla, konin yoyna ta-omen kawon main pangwaan
nin bini a itanem yon uman boy pamangan yon mitapamilya."
25 Hinabi lan tatao, "Apo, ampahalamat kayi kamo. Inligtah mo ye bi-ay
mi. Pag-ipoh na kayinan Faraon."
26 Kaya-bay hiyay Jose, dinyag na yan bilin ha matiboen Egipto a hiyay
ikaliman dakay nin pupol lan tatao, ket ibyay la kanan Faraon. Ket yatin
bilin, an-ipatupad ya po angga haanin. Hiyay luta lan papadi bengat ye ahe
na napagkonin Faraon.
27 Kinumonin hilay Israelita ha Goshen a hakop nin Egipto. Nagkamain
hila ihtew nin luluta boy malabong anay aanak la.
28 Hiyay Jacob, ket kinumonin ya ha Egipto ha loob nin 17 a taon.
Inumabot ya ha 147 ye taon na.
29 Ha angkatanam naynan Israel a madanon yaynan matey, impaingat na
yay Jose, ket hinabi na, "No an-adoen mo kon peteg, ikonin mo ha hilong
nin paa ko ye gamet mo boy ipangako mo kangko a pahulong mon ipakit
kangko ye kangedan boy kapatayaan mo. Adi moko ilbeng ihti ha Egipto.
30 Lano matey akoyna, ilwah moko ha Egipto boy ilakew mo kon ilbeng
ha nakailbengan lan nangaunan tutoa ko."
"Humbongen ko ye hinabi mo," wanan Jose.
31 Hinabi nan Jacob, "Manumpa ka kangko a humbongen mo." Kaya-bay
nanumpa yay Jose. Ket hiyay Jacob, dinumeeng ya ha owan nin pamid-an
na a nanggalang kanan Apo Namalyadi.

48

In-inged na yan Jacob ye Efraim boy Manase

1 Ha ahe nabuyot, main nangibalita kanan Jose a ampaghakit yay bapa
na. Kaya-bay inlamo na yay luwan aanak na a laki a hilan Manase boy
Efraim ta-omen laya kewahan ye bapa na.
2 Ha natandaan nan Jacob a nilumateng yay anak na a Jose, pinilit nay
nikno ha an-id-an na.
3 Hinabi nan Jacob kanan Jose, "Ha anti ko po ha Luz ha lugal a Canaan,
napakit ya kangkoy Apo Namalyadi a Makapalyadiyan. Ket in-inged nako.

4 Hinabi na kangko, ‘Pakalabongen koy lalahi mo boy diyagen katan bapa
nin malabong a lalahi. Ibyay ko kanla yatin lugal a Canaan a pagkonin la
makanoman.’ ”
5 Hinabi na po Jacob, “Hilay luway anak mo a hilan Efraim boy Manase
a nianak ihti ha Egipto bayo ko nilumateng, ket ibilang ko hilan hadili kon
anak a omen kanlan Reuben boy Simeon.
6 Noba hilay dumondon a aanak mo, ket aanak mo hilayna. Makatanggap
hilan tawid ibat kanlan Manase boy Efraim.
7 Naihipan koy pagkamatey nan Raquel a indo mo. Ha pag-udong ko ibat
ha Padan Aram, natey ya ha Canaan, ha haley nin Efrata. Ket ingkalele ko
yan tubat ye pangamatey na. Ihtew ko yayna in-ilbeng ha gilid nin dān ha
haley nin Efrata.” (Hiyay Efrata ket anhabtan yan Betlehem haanin.)
8 Pamakakit nan Israel kanlan aanak nan Jose, tinepet naya, “Aya hilatin
aanak?”
9 Hinabi nan Jose kanan bapa na, “Hilabay ye aanak ko a in-ibyay nan Apo
Namalyadi kangko ihti ha Egipto.”
Hinabi nan Israel, “Ihaley mo hila kangko ta-omen ko hila inged.”
10 Makolapo yaynay pamilew nan Israel hatew ulita matoa yayna. Inhaley
na hilan peteg Jose ye aanak na kanan Israel. Ket tinakeh na hilan Israel
boy inumaan.
11 Hinabi nan Israel kanan Jose, “Agkoynan inihip a makit kata po uman.
Noba haanin, aliwan bengat hika ye nakit ko, impaluboh na po Apo
Namalyadi a makit ko hilay aanak mo.”
12 Kingwa na hilan Jose ye aanak na ha haley nin tuol nan Israel, ket
nilumukob ya bilang pamiha kanan bapa na.
13 Pangayadi, inhaley na hilan uman kanan Israel ye luway aanak na,
hiyay Efraim ha dapit-odi nan Israel, ket hiyay Manase ha dapit wanan na.
14 Noba pinaykodoh nan Jacob ye gamet na, ket impalonto nay wanan a
gamet na ha ō nan makaydeng a hiyay Efraim, ket hiyay odi a gamet na,
impalonto na ha ō nan Manase a makaagat.
15 Ket in-inged na hilayna, a wana,
“Hiyay Apo Namalyadi a pinaghilbiyan nan Isaac boy Abraham a nangau-
nan tutoa ko,
Apo Namalyadi a nangalingay kangko paibat ha in-anak ako anggayna
haanin, ket inged na kawo dayi.
16 Inged na hila met dayin anghil a nangiligtah kangko ha kaganaan a
nakabiliyan ko.
Makauli kanlan hilatin aanak, ket maihipan lako dayin tatao boy hiyay
ngalan lan Abraham boy Isaac a tutoa ko,
boy malabong lano dayi ye lalahi la ihti ha babe-luta.”
17 Pamakakit nan Jose a hiyay wanan gamet nan Jacob ye impalonto na
kanan Efraim, agna yan nalabayan. Kaya-bay ginemgeman nay wanan a
gamet nan bapa na ha ō nan Efraim, ket ingkonin naya ha ō nan Manase.
18 Hinabi na, “Tatang, aliwan hiyabay ye makaagat. Ti ye yay makaagat
ha wanan a gamet mo.”
19 Noba hinabi nan Jacob, “Tanda ko yain, anak ko. Tanda kon mag-ilyadi
yan angkabalitaan a tao ye Manase, dayon lalahi na. Noba maiigit ya lano
ye makaydeng a katongno na. Mag-ilyadin malabong ye nanahyon lano ye
lalahi na.”
20 Kaya-bay maiigit yay Efraim dinan kanan Manase. Ket kananyatew a
mangaamot, in-inged na hila, a wana,

"Hilay Israelita, gawien lay ngangalan yo ha panginged la. Wanae ye habiyen la,
'Inged naka dayin Apo Namalyadi a omen kanlan Efraim boy Manase.'
"
Wanabay ye hangkan no taket ta nuna yay Efraim kanan Manase ha panginged nan Israel.
21 Pangayadi, hinabi nan Israel, "Jose, madanon akoynan matey, noba adi ka angkahindak. Lamoan na kan Apo Namalyadi boy iudong na kawo lano ha lugal lan nangaunan tutoa yo.
22 Ket hika ye manawid nin Shekem, aliwan hilay kakatongno mo. Yain a lugal, ket napagkonin ko ibat kanlan Amoreo makauli ha kampilan boy yawo ko."

49

In-inged na hilan Jacob ye Aanak na

1 Pangayadi, impaingat na hilan Jacob ye aanak na, ket hinabi na, a wana, "Humaley kawo kangko, ta habiyen ko kanyo ye malyadi lano kanyo.
2 Aanak ko, humaley kawo kangko
boy leng-en yoko a bapa yo.

3 Hika Reuben a punganay ko,
ket nianak ha panaon nin kakakhawan ko.
Maiigit kan angkabalitaan boy makapalyadiyan dinan kanlan kakatongno mo.
4 Noba ba-mo kan lanab, ulita agmo nabenben ye maloke a kalabayan nin laman mo,
ta nilalay mo yay ahawa kon ipoh.
Ket uli yain a dinyag mo, agkaynan maiigit kanlan kanayon.

5 Hikawo Simeon boy Levi a mikatongnon ampaytagem,
anggawien yoy almah yo ha pamaidap kanlan kanayon.
6 Ahe ako makilakew
o makew ha paytitipon yo,
ulita no mapoot kawo, tampol kawon mamatey,
boy ampilayen yo hilay aayop no labay yo.
7 Maihumpa kawo,
ulita matubag kawo boy mahama.
Payngihyayen katawo
boy paytayaken ha Israel.

8 Hika met Juda, ket galangen
boy dangalen la kan kakatongno mo,
ta hamboten mo hila lanoy kakaaway mo.
9 Ba-mo kan anak nin liyon
pangayadi nan mamatey nin ayop,
ket ampag-udong a mida ha yukib na.
Ket homain ayaman a magngaya a makibalabala kana.
10 Pahulong kan mamoon. Mangibat ya lano ha lalahi mo ye mag-ilyadin poon.
Kaya-bay mamayad hila nin bowih ye nanahyon boy pahakop hila kamo.
11 Mahbol lanoy pupol ha lugal mo.

Kaya-bay agya ih-el yay ahno ha haley nin pinakamanged a tanaman a kawat obah,
ket ahe na mauboh uli ha kalabong na.
Ket agya pag-ilbah ye habaw ubah,
ket ahe ya mauboh.
12 Uli ha paminom mo nin alak ubah, tumibya ye mata mo,
ket uli ha paminom mo nin gatah, ampumoti ye ngingipen mo.

13 Ket hika Zebulun, ihtew ka kumonin ha gilid dagat.
Hiyay lugal mo ket mag-ilyadin tanghadan nin daong.
Hiyay lugal mo, miabot ya anggan ha Sidon.

14 Hika Isacar, ba-mo kan maghay makhaw a ahno,
a ampagpainawa ha kulongan nin tutupa.
15 Anteehen moy paipoh boy mag-obda nin mabyat,
dapot tana manged ye kunaan mo.

16 Hika Dan, manuhga ka lano kanlan tatao mo,
bilang magha kanlan lalahi nin Israel.
17 Ba-mo kan bikat a madita
a anti ha gilid nin dān
a ampanuka nin bibitih nin kakabayo a anhumapid.
Kaya-bay angkaampag hilay nakahakay."

18 Pangayadi hinabi nan Jacob, "Apo Dioh, an-agaden koynay pangiligtah mo."

19 Ket nagpahulong ya ha paghabi na,
"Hika Gad ket dawohongen laka lanon tutulihan,
noba dawohongen mo hila boy kamaten mo hila met.

20 Hika Asher, luhbo ya lanoy pamangan mo.
Hiyay pupol mo ket katanggap-tanggap a kanen nin poon.

21 Hika Naftali, ba-mo kan maghay naibohan a oyha
a ampanganak nin manganged a ooybon.

22 Hika met Jose, ket malabong hila lanoy lalahi mo
a omen ha poon kawat ubah a naitanem ha haley nin hubol,*
ket hiyay kawat na, kumayapkap ya ha babe alad.
23 Dawohongen laka lanon kakaaway mo a mahipat a mamana,
ket uli ha poot la, panaen laka.
24 Noba pamanapana mo met kanla
boy pahulong a makhaw ye takyay mo
makauli ha haglap nan Makapalyadiyan a Dioh nan Jacob,
a māgpahtol boy kalahag nin Israel.
25 Hiyabay ye Makapalyadiyan a Apo Namalyadi lan nangaunan tutoa mo a ampanaglap
boy ampanginged kamo.
Inged na kan Apo Namalyadi nin udan boy lanom ibat ha huhubol.
Biyan na kan malabong a aanak boy aayop.

* **49:22** o mahilib a ahno ha gilid nin hubol

26 Hiyay panginged nan bapa mo,
ket igit yan manged dinan ha kangedan
a ampangibat ha alan a nagmamapantay.
Matanggap mo hila dayi hilatin kangedan, Jose,
hika a umiigit kanlan kakatongno mo.

27 Hika Benjamin ket ba-mo kan ahontawon a ampamatey,
ampangamoyok nin ayop ha mahanib,
ket ha madeglem, andakayen nay nahamham na."
28 Hilayain ye 12 aanak nan Israel a nangibatan nin lalahi lan Israelita.
Ket yain ye kapohpohan a panginged nan Jacob a kaeteban nin balang
magha kanla.

Hiyay pagkamatey nan Jacob

29 Pangayadi, binilinan na hilan Jacob ye aanak na, hinabi na kanla,
"Haanin, madanon ko hilaynan mapagkalamo ye papaltido ko a nanga-
matey ana. Ihtew yo kon ilbeng ha nakailbengan lan nangaunan tutoa ko,
ha yukib a anti ha bangkag nan Efron a Heteo.
30 Yain a bangkag, ket anti ya ha Macpela, ha Mamre, ha lugal a Canaan.
Hinaliw na yan aking kon Abraham yatew a bangkag kanan Efron ta-omen
na yan diyagen a pangilbengan.
31 Ket ihtew ya nailbeng agya yay baing kon Sara a ahawa na. Ihtew la hila
met in-ilbeng ye tutoa kon Isaac boy Rebeka boy ihtew koya met in-ilbeng
ye Lea.
32 Hiyay bangkag boy yukib, ket hinaliw kanlan Heteo."
33 Pangayadi nan maghabi ye Jacob kanlan aanak na, nida yayna man,
ket naboytoan yaynan angeh. Ket napagkalamo na hilaynay papaltido na a
nangamatey ana.

50

1 Hiyay Jose, antumangih yan nanakeh nin bangkay nan bapa na boy
inumaan naya.
2 Pangayadi, imbilin na kanlan māghilbi na a mānambal a balhamowen lay
bangkay nan bapa na. Kaya-bay binalhamo laya.
3 Ket inumabot ya ha 40 a mangaamot ye pamalhamo la ha bangkay nan
Jacob, ta wanabay kabuyot ye pamalhamo lan Egipsio. Ket 70 a mangaamot
la yan impaglele nin Egipsio.
4 Pangayadi nin paglele la, hinabi nan Jose kanlan oopihyal nan Faraon,
"No malyadi dayi, ipakihabi yo man kanan Faraon ye wanae,
5 'Pinahumpa na kon bapa ko bayo yan natey a ihtew koya ilbeng ha
pangilbengan a intaladan na ha Canaan. Kaya-bay ampakikwaen ko a
palubohan mo kon ilakew ko yan ilbeng ihtew ye bangkay nan bapa ko.
Pangayadi, mag-udong akon tampol,' wanyo."
6 Nakibat yay Faraon, "Hali, kokayna, ket ilbeng mo yaynay bapa mo a
omen ha impahumpa na kamo."
7 Kaya-bay inumalih yaynay Jose ta-omen naya ilbeng ye bapa na.
Nakilakew hila met ha pangilbengan ye kaganaan a oopihyal nan Faraon,
hilay māmaala ha palahyo boy hilay mangatoaynan mānungkolan ibat ha
kaganaan a lugal nin Egipto.
8 Nakilakew hila met ye papamilya nan Jose, hilay kakatongno na
boy kabaey nan bapa na. Hilay nabantak bengat ha Goshen ket hilay
mangakandin aanak, hilay kawan nin tutupa, kakambing boy babaka.

9 Main met nakilakew kanla a ampangabayo boy main met nakahakay ha
kaliha. Malabong hilan tubat.
10 Pamiabot la ha panggiekan ha Atad, ha lipay nin kabatowan Jordan,
tinumgen hila. Nangandang hila ihtew boy tubat ye paglele la ha panga-
matey nan Jacob. Ket pitoy mangaamot yan naglele ye Jose ihtew.
11 Ha nakit lan Cananeo a angkumonin ihtew ye paglele la ha panggiekan
ha Atad, hinabi la, "Tubat ye paglele lan Egipsio!" Kaya-bay hinabtan la yan
Abel Mizraim yatew a lugal ha lipay ha kabatowan Jordan.
12 Tinupad lan aanak nan Jacob ye imbilin na kanla.
13 Inlakew laya ha Canaan ye bangkay na, ket ihtew la yan in-ilbeng ha
yukib a anti ha bangkag ha Macpela, ha haley nin Mamre. Yatin bangkag,
ket hinaliw na yan Abraham hatew kanan Efron a Heteo.
14 Pangayadi nin pangilbeng kanan bapa na, nag-udong yaynay Jose
ha Egipto, kalamo na hilay kakatongno na boy hilay kaganaan a
nakipangilbeng kanan bapa na.

Hiyay pangako nan Jose kanlan kakatongno na

15 Haanin, ta natey yaynay bapa la, hinabi lan kakatongno nan Jose,
"Maka main ya po hakit nakem kantawo ye Jose, ket baeen na kitawo ha
maloke a dinyag tawo kana."
16 Kaya-bay nangitubol hilan mangihabi kanan Jose nin wanae, "Bayo ya
matey ye bapa tawo, main yan imbilin kammi, a wana,
17 'Habiyen yo kanan Jose, "An-ipakihabi kon patawaden mo hilaynay
kakatongno mo ha dinyag la a maloke kamo," wanan bapa tawo. Ket
haanin, an-ipakiiingalo mi kamo a patawaden mo kayina dayi a iipoh
nan Apo Namalyadi nan bapa mo.' " Pamakange nan Jose ye hinabi la,
nipatangih ya.
18 Ket hilay kakatongno nan Jose, nakew hilan kaganaan kana, ket
nilumukob hila ha adapan na, a wanla, "Iipoh mo kayina."
19 Noba hinabi nan Jose kanla, "Adi kawo angkalimo. Aliwa kon Apo
Namalyadi a malyadin manuhga boy mamaduha kanyo.
20 Awo, peteg a nangihip kawon maloke laban kangko, noba pinalyadi
na yan Apo Namalyadi a manged ye kinalakwan na a omen ha angkalyadi
haanin, ta labay na hilan iligtah ye malabong a tatao ha kamateyan uli ha
bitil.
21 Kaya-bay adi kawo angkalimo. Hikoynay mangalingay kanyo dayon
aanak yo." Uli ha manganged a hinabi nan Jose kanlan kakatongno na, ket
kinumhaw ye nakem lan mikakatongno.

Hiyay pagkamatey nan Jose

22 Nikakaanti yay Jose ha Egipto kalamo na hilay mitapapamilya nan bapa
na. Hiyay bi-ay nan Jose, ket naabot na po ye 110 a taon.
23 Ket nakit na hila po ye aapo na ha tuol kanan Efraim a anak na boy
naagad na hila po ye aapo na kanan Makir a anak nan Manase. Imbilang
na hilan hadili nan aanak ye aanak nan Makir.
24 Haanin, hinabi nan Jose kanlan kakatongno na, "Madanon akoynan
matey, noba adi kawo angkahindak. Agna na kawo paolayan Apo Na-
malyadi boy ilakew na kawo ha lugal a impangako na kanlan Abraham,
Isaac boy Jacob."
25 Pangayadi, hinabi na kanlan Israelita, "Ihumpa yo kangko a lano ha
ilwah na kawon Apo Namalyadi ihtin lugal, kadten yoy bobot-o ko."

26 Hiyay Jose ket 110 a taon nayna ha natey ya ha Egipto. Binalhamo lay
bangkay na boy ingkabaong laya.

Ruth

Hilay naihulat kananyatin libdo ket peteg a nalyadi hatew. Mabaha tawo ye nalyadi kanan Ruth a maghan manged a babayi boy hiyay tungkol ha manged a dinyag na kanan ampo na a babayi a hiyay Naomi. Ket ha natey hilaynay aahawa la, hinaglapan na hilan Boaz a paltido la. Hiyay Naomi boy hiyay Elimelec a ahawa na ket padiho hilan Israelitan angkumonin ha Betlehem. Ha nagkabitil ha Israel a nahyon la, nakew hila ha Moab a kanayon a nahyon. Hiyay Ruth ket taga Moab ya. Kaya-bay aliwa yan omen kanan Naomi a maghan Judio. Agya wanabay man, ingkahal na yan anak nan Naomi ye Ruth. Pangayadi nin nangaanon taon, natey yay Elimelec a ahawa nan Naomi boy natey yayna met ye ahawa nan Ruth a homain hilan anak. Kaya-bay nag-ilyadin maidap ye bi-ay lan Naomi boy Ruth, ulita homain anan ampangalingay kanla. Kaya-bay nag-aligwat yay Naomi a muli ha Betlehem. An-imahakit na yan Ruth ye ampo na, ulita bubukod nayna. Kaya-bay nilakwanan nan Ruth ye hadili nan pamilya boy lahi ket nakilakew ya kanan Naomi.

Kananyatew a panaon, hilay babawo ket ahe hila malyadin manawid nin luta nin ahawa la a natey ana. Kaya-bay ha panlumateng la ha Betlehem, nanapol yay Naomi nin mahaley a paltido la a malyadin mangalingay kanla ha maidap a kahahaad la. Ulita hiyay kaugalian lan Israelita a no matey ye maghay laki ket homain yan anak, hiyay mahaley a paltido na ye mangahawa kanan bawo na. Ket no magkaanak yan laki ye bawo, yain a anak ket maibilang yan anak boy mānawid nan imbawo na.

Hiyay Boaz ket mahaley layan paltido ket uli ha manged a nakem na kanlan Naomi boy Ruth, timbeh nay luta nan Elimelec uli kanan Naomi, ket ingkahal nayay Ruth ta-omen main maibilang a anak nin natey ana. Wanabay met kanan Apo Jesus, ta omen ya ha maghay mahaley a paltido. Ulita hatew ha angkaidapan kitawo boy mataang kanan Apo Dioh, hinaglapan na kitawo. Ha natey yay Apo Jesus ha kodoh, timbeh na kitawo ha kapalyadiyan nin kahalanan boy in-udong na kitawo kanan Apo Dioh.

Nakew yay Elimelec boy papamilya na ha Moab

1-2 Hatew ha panaon a hilay mānuhga ye ampamoon ha Israel, nagkabitil ihtew. Kaya-bay hiyay Elimelec a taga Betlehem ha plobinhiyan Juda, ket nakew ya ha Moab dayon ahawa na boy hilay luway aanak la ta-omen hila kumonin ihtew. Hiyay ngalan nin ahawa na ket Naomi. Ket hilay luway aanak la, hilan Mahlon boy Kilion. Lalahi na hilan Efrata a taga banwan Betlehem.

3 Ket legan angkumonin hila ha Moab, natey yay Elimelec. Kaya-bay hiyaynay Naomi boy luway aanak na ye napatla.

4 Ket hilay luway aanak na, nangahawa hilan babayin taga Moab. Hiyay ngalan nin ahawa nin magha ket Orpa. Hiyay magha met ket Ruth. Noba pangalabah nin mapo a taon nin pangumonin la ihtew,

5 natey yay Mahlon boy Kilion. Kaya-bay homain yaynan anak boy ahawa ye Naomi.

Nag-udong ya ha Betlehem ye Naomi lamo nayay Ruth

6 Legan anti yay Naomi ha Moab, nabalitaan na a in-inged na hilan Apo Dioh ye tatao na ha Israel makauli ha mahbol a pupol la. Kaya-bay

nag-aligwat hilan Naomi boy mamanuyang na ta-omen hilayna umalih ha
Moab.
7 Ha anti hilayna ha dān palakew ha plobinhiyan Juda,
8 hinabi nan Naomi kanlan luwan mamanuyang na, “Mag-udong ka-
woyna tana kanlan iindo yo. No way-omen kanged ye dinyag yo kanlan
aahawa yo, wanabay met dayi kanged ye diyagen nan Apo Dioh kanyo.
9 Ipaluboh na dayin Apo Dioh a makaahawa kawon uman ta-omen kawo
magkamain nin manged a kahahaad nin pagbi-ay ha bayo yon papamilya.”
Pangayadi, inumaan na hilan Naomi ye mamanuyang na bilang patanid na
kanla. Ket nakatangih hila.

10 Hinabi la kana, “Makilakew kayi kammo ha pag-udong mo kanlan lalahi
mo.”
11 Noba hinabi nan Naomi, “Aanak ko, adi kawoynan makilakew kangko.
Mag-udong kawoyna tana kanlan tutoa yo. Ahe akoynan magkaanak nin
mapag-ahawa yo.
12 Aanak ko, muli kawoyna tana. Ahe koyna mababa ye makiahawan
uman, ta matoa akoyna. Ket agya po makaahawa ko boy manganak nin
lalaki haanin a madeglem,
13 maagad yo hila po nayi? Mateeh yo po nayi ye ahe makiahawan uman
nin kanayon uli ha pangagad yo kanla? Ahe ana malyadi yain. Aanak ko,
malelele ako kanyo ta ampaduhaan na kon Apo Dioh.”

14 Pangahabi na yatew, tinumangih hilayna man nin makhaw, ket
inumaan na yan Orpa ye ampo na bilang patanid na kana. Noba hiyay
Ruth, tinakeh na yay ampo na.
15 Hinabi nan Naomi kanan Ruth, “Bilewen mo, muli yaynay Orpa kanlan
lalahi na boy kanlan andiohen na. Kaya-bay makilakew kayna kana.”

16 Noba hinabi nan Ruth, “Adi mo koyna dayin piliten a lakwanan kata.
Paolayan mo koyna dayin makilakew kammo. Agya way-ihtew man a lugal
ye lakwen mo ket makilakew ako. No way-ihtew ka kumonin, ihtew ako
met kumonin. Ket hilay papaltido mo, bilang koyna met paltido. Ket hiyay
Apo mon Namalyadi, Apo Namalyadi koyna met.
17 No way-ihtew ka man matey, ihtew akoyna met ilbeng. Paduhaan
nako dayin mabyat Apo Dioh no makihyay ako kammo, powidan bengat
no kamateyan yaynay mangihyay kanta.”
18 Ha naimatonan nan Naomi a mahehpet yan makilakew kana ye Ruth,
ahe yayna tinumnoy.

19 Ket impahulong lay pangumodang la anggan ha nilumateng hila ha
Betlehem. Nahabekan hilay tatao ihtew ha panlumateng nan Naomi.
“Hiyayna lagi ye Naomi?” wanlan babayi.

20 Haanin, hinabi nan Naomi kanla, “Adi yo koyna ingaten nin Naomi,*
no aliwan Mara† tana, ulita dinyag na kon malele Apo Namalyadi a
Makapalyadiyan.
21 Hatew inumalih ako ihti a mainan. Haanin, hiyay Apo Dioh, in-udong
nakoyna ihti a homainan. Kaya-bay adi yo koynan ingaten nin Naomi, ulita
ampaidapan nakon Apo Namalyadi a Makapalyadiyan.”

22 Wanabay ye nalyadi kanan Naomi. Kaya-bay nag-udong ya ibat ha
Moab a kalamo na yay Ruth a Moabita a manuyang na. Ha nilumateng hila
ha Betlehem ket kapelhan hilan ampamupol nin sebada ye tatao ihtew.

---

* **1:20** Hiyay labay habiyen nin Naomi ket angkaaliketan. † **1:20** Hiyay labay nin Mara ket malaem.

2

Nakatatanda nayan Ruth ye Boaz ha Bangkag na

1 Hiyay Naomi ket main yan paltido kanan Elimelec a imbawo na. Hiyay
ngalan na ket Boaz. Mabatnang ya boy andangalen ya nin tatao.
2 Ha maghay mangaamot, hinabi nan Ruth a Moabita kanan Naomi,
“Malyadi lagin makew akon makipamulot nin inuway a nangatugnoh
lan ampamalot? Ihtew ako mamulot ha dapit gulotan nin ayaman a
mamaluboh kangkon mamulot nin inuway a nangatugnoh.”
“Awo anak ko,” wana met Naomi.
3 Kaya-bay nakew yaynay Ruth ihtew ha bangkag, ket namulot yaynan
inuway a nangatugnoh lan ampamalot. Hiyay bangkag a namulotan na,
ket bangkag na met manaytin Boaz a paltido nan Elimelec. Hiyay Boaz ket
mabatnang yan tao boy andangalen ya nin tatao.
4 Haanin, nilumateng yaynay Boaz ibat ha Betlehem. Hinabi na kanlan
ampamalot, “Mikakaanti ya dayi kanyoy Apo Dioh.”
“Inged na kawo met dayin Apo Dioh”, wanla met ampamalot.
5 Pangayadi, tinepet nan Boaz kanan ampamaala nin pamupol, “Ayay
nagbalatang yain?”
6 Hinabi nan māmaala, “Magha yan Moabita a nakilakew kanan Naomi ha
pag-udong na ihti ibat ha Moab.
7 Hinabi na kangko, ‘Malyadi lawen makipamulot akon inuway a nan-
gatugnoh lan ampamalot?’ Nangon ya po ha mahanib a ampamulot nin
inuway. Ket haanin yan bengat tinumgen ta-omen ya magpainawa.”
8 Haanin, hinaleyan na yan Boaz ye Ruth boy hinabi na, “Leng-en moko,
inang. Adi kayna makipamulot ha kanayon a bangkag boy adi kayna umalih
ihti. Ihti kaynan bengat mamulot lamo mo hilay ipoh kon babayi.
9 Bilewen mo no way-ihtew hilan ampamalot ye tatao ko ket humbongen
mo hilay iipoh kon babayi. Hinabi koyna kanlan tatao ko a adi laka
ampakibalabalaan. Ket no angkaplangan ka, malyadi kan mangwa nin
inumen mo ha hahalaw a pinno lan lanom nin tatao ko.”
10 Nilumukob yay Ruth ha adapan nan Boaz boy hinabi na, “Kanged mo
man kangko agya dayohan akon bengat!”
11 Nakibat yay Boaz, “Main nangihabi kangko nin tungkol ha kaganaan
a manganged a dinyag mo kanan ampo mon babayi paibat po ha natey
yaynay ahawa mo. Nilakwanan mo hila kano ye tutoa mo boy hiyay lugal
a nangianakan kammo. Ket nakew kan kinumonin ha lugal lan tataon ahe
mo katatanda.
12 Ingalowan naka dayin Apo Namalyadi nin omen ha pangingalo mo
kanan Naomi. Ta hiyay Apo Namalyadi a Namalyadi nin Israel ye
nagpahalokoban mo!”
13 Hinabi nan Ruth, “Pahulong ako dayin ampakaaliket kamo, ama.
Pinakhaw moy nakem ko ha maanoh a paghabi mo kangko, agya po maaypa
ako kanlan iipoh mon babayi.”
14 Ha odah ana nin pangan, hinabi nan Boaz kanan Ruth, “Ka di! Mangwa
kan tinapay ket idede mo ha maahem a alak.” Kaya-bay nakidongo yay
Ruth kanlan māmalot ket binyanan na yan Boaz nin dinedemen a sebada.
Nangan yay Ruth angga ha nabhoy ya. Main ya po tela.
15 Ha nideng yay Ruth, ta makew yayna man mamulot nin inuway, imbilin
nan Boaz kanlan tatao na, “Paolayan yo yan mamulot ha haley nin pinteh
boy adi yoya bawalan.

16 Mangoyoh kawo ingat nin inuway ha pinteh ket ibol-ihan yo ta-omen
yan main puloten boy adi yoya andelawen."
17 Namulot yay Ruth nin inuway anggan madeglem. Ha nagiek na yaynay
pinolot nan tinipon, ket manga kagitna belyag.
18 Kinaget nan in-uli ha banwa ket impakit na kanan ampo na. In-ibyay
na met kana ye tela na a pamangan a in-ibyay nan Boaz kana.
19 Tinepet na yan Naomi, "Way-ihtew ka namulot nin inuway nangon?
Ayay nagbangkag nin namulotan mo? Inged naya dayin Apo Dioh ye taon
nangingalo kamo."
Hinabi nan Ruth kanan Naomi, "Hiyay namulotan kon bangkag ket konin
nan nagngalan Boaz."
20 Hinabi nan Naomi kana, "Inged naya dayin Apo Dioh ye Boaz. An-ipakit
na po Apo Dioh ye kangedan na kanlan tataon angkabi-ay po boy kanlan
natey ana." Hinabi na po, "Hiyay Boaz ket magha yan paltido tawo a main
katungkolan a mangalingay kanta."
21 Pangayadi, hinabi nan Ruth a Moabita kanan Naomi, "Hinabi na po
kangkon Boaz a magpahulong akon mamulot kalamo lan tatao na anggan
ha mayadi ye pamalot ha bangkag na."
22 Hinabi na met Naomi kanan Ruth, "Awo anak ko, mamanged po a
ihtew kaynan makilakew kanlan iipoh na a babayi, ta maka mipaloke ka
no makew ka ha kanayon a bangkag."
23 Kaya-bay nakilakew yay Ruth kanlan babayin iipoh nan Boaz ha
pamulot nin nangatugnoh a inuway anggan ha nayadi ye pamupol nin
sebada boy tidigo. Ket pahulong yan kinumonin kanan ampo na a Naomi.

3

Hiyay Awok nan Ruth kanan Boaz

1 Ha maghay mangaamot, hinabi nan Naomi kanan Ruth, "Anak ko,
katapulan a ipilian kata nin mangahawa kammo a mangalingay kammo.
2 Hiyay Boaz a amo lan babayin nakalamo mon nag-obda ha bangkag
na ket paltido ta ya. Leng-en mo kon manged. Haanin a madeglem ket
magpagiek ya nin sebada.
3 Kaya-bay malyo ka boy magpabango ket ihoot moy pinakamatampa a
bado mo. Pangayadi, makew ka ha panggiekan na, noba adi ka ampakit
kanan Boaz anggan ha mayadi yan mangan boy minom.
4 Lano mida yayna, pakaedepan mo ya no way-ihtew yan mida. Ket no
nakatuloy yayna, lakwen mo ya ket ilukay moy oweh na ha dapit bitih na,
haka kaynan mida ha aphayan na bilang pangipakit a labay moy pakalingay
kana. Ket habiyen na kammo no hinyay diyagen mo."
5 "Diyagen ko ye kaganaan a hinabi mo kangko," wanan Ruth.
6 Kaya-bay nakew yay Ruth ha panggiekan ket dinyag nay kaganaan a
imbilin nan ampo na.
7 Pangayadi nan mangan boy minom yay Boaz, ket manged ye tanam na.
Haanin, nakew yaynan nida ha talig nin nabonton a sebada ta-omen yayna
matuloy. Namapakana yan hinumaley ye Ruth ket inlukay nay oweh nan
Boaz ha dapit bitih na ket nida yayna ha aphayan na.
8 Ha bunak anan madeglem, nakaimukat yay Boaz. Binumaling ya ket
pamakakit na a main babayin ampida ha aphayan na, naigat ya.
9 "Aya ka?" wanan Boaz.

"Hiko yay Ruth a ipoh mo," wanan Ruth. "Magha ka kanlan mahaley a
paltido ko a main katungkolan a mangalingay kangko. Pakepkepan mo ko
bilang pagkakitan a ikahal mo ko boy kalingayen."
10 Hinabi nan Boaz, "Inged naka dayin Apo Dioh. Yatin kangedan a dinyag
mo haanin ket mamanged ya dinan ha dinyag mo hatew kanan ampo mo,
ulita ahe ka nanapol nin bayon tao, mabatnang man o maidap.
11 Ket haanin, adi ka angkahindak, inang. Diyagen koy kaganaan a an-
awoken mo. Tanda lan kaganaan a kabanwa ko a manged kan babayi.
12 Peteg pa a magha kon mahaley a paltido mo a main katungkolan a
mangalingay kammo, noba main po maaahaley a paltido mo dinan ko.
13 Ihti kayna matoloy haanin a madeglem ket lano mahanib, no labay na
yan diyagen ye katungkolan na kammo bilang māngalingay mo, manged
ya. Noba no ahe na labay, hikoyna. An-ipangako ko ha ngalan nan Apo
Namalyadi a angkabi-ay a hikoy mangalingay kammo. Hali awod, ihti
kaynan mikahumda."
14 Kaya-bay natuloy yay Ruth ha aphayan nan Boaz anggan mahanib.
Noba bayo hilan nimata ye kanayon, nuna yaynan nimata ye Ruth ta-omen
laya ahe mabalayan nin tatao. Ta hinabi nan Boaz, "Ahe ko labay a main
makatanda a main babayin nakew ihti ha panggiekan."
15 Hinabi nan Boaz kanan Ruth, "Ilakew mo di ye kepkep mo boy ibiklal
mo." Imbiklal nan Ruth ye kepkep na ket binohbohan nan Boaz nin sebada*
angga ha mababa nan kadten. Ket impalonto na ha ō nan Ruth. Ket nuli
yayna met ha banwa ye Boaz.
16 Panlumateng nan Ruth ha angkunaan la, tinepet na yan ampo na, "Way-
omen yay nilakew mo anak ko?" Ket hinabi nan Ruth ye kaganaan a dinyag
nan Boaz.
17 Hinabi na po Ruth, "Binyan nako nin sebada angga ha mababa kon
kadten, ta hinabi na, 'Agko labay a muli kan homain kaget kanan ampo
mo.' "
18 Hinabi nan Naomi, "Mangagad ka tana, anak ko, anggan ha matandaan
moy kalalakwan nin yati. Ahe yan makatana ye Boaz haanin a mangaamot
anggan ha maipatonong na ye awok mo kana."

4

Ingkahal nayan Boaz ye Ruth

1 Nakew yay Boaz ha dapit ilwangan nin banwa, ket nikno ya ihtew. Ha
anhumapid yaynay maaahaley a paltido la a andektan nan Boaz, hinabi na
kana, "Gayyem! Ka di po boy mikno ka." Ket hinumaley yan peteg boy nikno
ya.
2 Hinagyat na hilan Boaz ye mapo a māmaala nin banwa ket hinabi na
kanla, "Mikno kawo di." Ha nakaikno hilayna,
3 hinabi nan Boaz kanan paltido na, "Nag-udong yaynay Naomi ibat ha
Moab ket labay na yan ilako ye bangkag nan Elimelec a paltido ta.
4 Ket ha ihip ko katapulan mon matandaan yati. No labay mo, haliwen
mo ha adapan lan māmapteg a māmaala nin banwa. Noba no ahe mo labay,
habiyen mon bengat kangko ta-omen ko matandaan. Ta hiyay kaptegan ket
hikay unan main katulidan a manaliw, ikalwa kon bengat."
"Awo, haliwen ko," wanan paltido na.
5 Noba hinabi nan Boaz, "No haliwen mo kanan Naomi ye bangkag,
ket katapulan a ikahal mo yay Ruth a Moabitan bawo. Ha wanabay,

* **3:15** Ha Hebrew, anem a takal.

no magkaanak kawoyna, hiyay bangkag ket mikakaantin pagkonin nin
pamilya nan paltido ta a natey ana."
6 Pamakange nan paltido na, hinabi na, "No wanabay awod, ahe koyna
haliwen ye bangkag. Ta no magkamain kayin anak a laki, ket kumandi
ye bangkag a tawiden lan aanak ko. Hikaynan bengat ye manaliw nin
bangkag. Agkoyna haliwen."
7 Kananyatew a panaon ha Israel, bilang pamapteg nin panaliw o panagili
nin nagkonin nin luta, hiyay alan a nagkonin ket an-alihen nay ihtiping na
ket ibyay na kanan manaliw nin luta. Wanabay ye andiyagen lan Israelita
bilang pamapteg ha napaykahundoan la.
8 Kaya-bay ha pangahabi nan maaahaley a paltido la a, "Hikaynan bengat
Boaz ye manaliw nin bangkag," ket inalih nay ihtiping na ket in-ibyay na
kanan Boaz.
9 Hinabi nan Boaz kanlan māmaala nin banwa boy kanlan kaganaan a anti
ihtew, "Haanin a mangaamot, hikawo ye makapipapteg a hinaliw koyna
kanan Naomi ye kaganaan a bangkag nan Elimelec a tawid lan Kilion boy
Mahlon.
10 Boy magha po, ikahal ko yay Ruth a Moabita a imbawo nan Mahlon
ta-omen ya mikakaantin pagkonin nin pamilya nin natey ye bangkag. Ha
wanabay, ahe laya maliwaan nin papaltido na boy kabanwa na ye ngalan
na. Haanin a mangaamot, hikawo ye makapipapteg kananyati."
11 Hinabi la met māmaala nin banwa boy hilay kanayon a anti ihtew,
"Awo! Hikayi ye māmapteg. Diyagen na dayin Apo Dioh kanan mapag-
ahawa mo ye omen ha dinyag na kanlan Raquel boy Lea a nanganak nin
malabong a nag-ilyadin lalahi nin Israel. Hika dayi ye makapalyadiyan ha
Efrata boy angkabalitaan a tao ha Betlehem.
12 Makauli kananyatin babayi, biyan naka dayin Apo Dioh nin malabong
a aanak yo. Ket hiyay pamilya mo, omen hila dayi kalabong ha pamilya nan
Perez a anak lan Juda boy Tamar."
13 Kaya-bay hiyay Boaz, ingkahal na yay Ruth, ket in-uli naya ha baey na.
Nilalay naya, ket makauli ha kapalyadiyan nan Apo Dioh, binumuktot ya.
Ket nanganak yan laki.
14 Hinabi lan babayi kanan Naomi, "Galangen yay Apo Dioh! Ta haanin
a mangaamot ket binyan na ka nin apo a mangalingay kammo. Mag-ilyadi
ya dayin angkabalitaan ha Israel!
15 Hiyabay ye mamakhaw boy mangalingay kammo, lano matoa kayna.
Minged ka ta hiyay nag-anak kana ket hiyay manuyang mo a ampangado
kammo. Ket igit yan mamanged dinan ha piton aanak a laki."
16 Haanin, kingwa na yan Naomi ye ongi ket binibi naya. Ket hiyaynay
ampangalingay kanan ongi.
17 Hinabi lan babayin kakaaluba nan Naomi, "Main yaynan apo a laki ye
Naomi!" Ket pinangalanan la yan Obed. Hiyay Obed ye bapa nan Jesse a
bapa nan David.

Hilay Nangaunan Tutoa nan David

18 Hilati ye lalahi nan Perez. Hiyay Perez ye bapa nan Hezron.
19 Hiyay Hezron ye bapa nan Ram, hiyay Ram ye bapa nan Aminadab.
20 Hiyay Aminadab ye bapa nan Nashon. Hiyay Nashon ye bapa nan
Salmon.
21 Hiyay Salmon ye bapa nan Boaz. Hiyay Boaz ye bapa nan Obed.
22 Hiyay Obed ye bapa nan Jesse. Hiyay Jesse ye bapa nan David.

Hiyay Manged a Balita a inhulat nan MATEO

Hilay Nangaunan Tutoa nan Apo Jesu Cristo
(Lucas 3:23-38)

1 Yati ye lihtaan nin nangaunan tutoa nan Apo Jesu Cristo a lahi nan David
a lahi nan Abraham.

2 Hiyay Abraham ye bapa nan Isaac.
Hiyay Isaac ye bapa nan Jacob.
Hiyay Jacob ye bapa lan Juda boy kakatongno na.
3 Hiyay Juda ye bapa lan Perez boy Zera a aanak na kanan Tamar.
Hiyay Perez ye bapa nan Esrom.
Hiyay Esrom ye bapa nan Aram.
4 Hiyay Aram ye bapa nan Aminadab.
Hiyay Aminadab ye bapa nan Naason.
Hiyay Naason ye bapa nan Salmon.
5 Hiyay Salmon ye bapa nan Boaz a anak na kanan Rahab.
Hiyay Boaz ye bapa nan Obed a anak na kanan Ruth.
Hiyay Obed ye bapa nan Jesse.
6 Hiyay Jesse ye bapa nan Poon David.
Hiyay Poon David ye bapa nan Solomon a anak na kanan bawo nan Urias.

7 Hiyay Solomon ye bapa nan Rehoboam.
Hiyay Rehoboam ye bapa nan Abias.
Hiyay Abias ye bapa nan Asa.
8 Hiyay Asa ye bapa nan Jehoshafat.
Hiyay Jehoshafat ye bapa nan Joram.
Hiyay Joram ye bapa nan Uzias.
9 Hiyay Uzias ye bapa nan Jotam.
Hiyay Jotam ye bapa nan Acaz.
Hiyay Acaz ye bapa nan Ezekias.
10 Hiyay Ezekias ye bapa nan Manase.
Hiyay Manase ye bapa nan Amos.
Hiyay Amos ye bapa nan Josias.
11 Hiyay Josias ye bapa lan Jeconias boy kakatongno na. Kananyatew a panaon, hilay Israelita, kinapyol hilan taga Babilonia.

12 Ket legan kapyol hilaynan taga Babilonia ye Israelita, hiyay Jeconias ket nagkaanak ya.
Hiyay Jeconias ye bapa nan Salatiel.
Hiyay Salatiel ye bapa nan Zerubabel.
13 Hiyay Zerubabel ye bapa nan Abiud.
Hiyay Abiud ye bapa nan Eliaquim.
Hiyay Eliaquim ye bapa nan Azor.
14 Hiyay Azor ye bapa nan Zadoc.
Hiyay Zadoc ye bapa nan Akim.
Hiyay Akim ye bapa nan Eliud.

15 Hiyay Eliud ye bapa nan Eleazar.
Hiyay Eleazar ye bapa nan Matan.
Hiyay Matan ye bapa nan Jacob.
16 Hiyay Jacob ye bapa nan Jose a ahawa nan Maria. Hiyay Maria ye
indo nan Jesus a anhabtan Cristo.
17 Kaya-bay paibat kanan Abraham angga kanan Poon David, main labin-
apat a lahi. Ket paibat met kanan Poon David angga ha nakapyol hilan
taga Babilonia, labin-apat met a lahi. Ket paibat ha nakapyol hilan taga
Babilonia anggan nianak yay Apo Jesus a anhabtan Cristo, main met labin-
apat a lahi.

Hiyay Pangianak kanan Apo Jesu Cristo
(Lucas 2:1-7)

18 Wanae ye nangalyadi ha in-anak yay Apo Jesu Cristo. Hiyay Maria a
indo na, ket nakataning yaynan ikahal kanan Jose hatew. Noba bayo hila po
naylalay, natandaan nan Maria a mabuktot yayna makauli ha kapalyadiyan
nin Ihpiditon Dioh.
19 Hiyay Jose a mapag-ahawa nan Maria, ket magha yan matoynong a tao.
Kaya-bay inihip na a ihyay na yay Maria a homain kanayon a nagtanda ta-
omen ahe ya mipading-ey.
20 Noba legan an-ihipen na yatew Jose, napakit ya kana ye anghil nin
Dioh makauli ha leplep. Ket hinabi na kana, "Jose a lahi nan David, adi ka
ampagluwaluwa a mangikahal kanan Maria, ta binumuktot ya makauli ha
kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh.
21 Manganak yan maghay laki. Ket pangalanan mo yan Jesus,* ta iligtah
na hilay tatao na ta-omen hila ahe mapaduhaan uli ha kakahalanan la."
22 Ket nalyadi hilatin kaganaan ta-omen matupad ye hinabi nan Apo
makauli kanlan popodopita na a wanae,
23 "Bumuktot ya lano ye maghay balatang.
Ket manganak ya nin maghay laki.
Ket ingaten la yan Emmanuel."† (Hiyay labay habiyen, "Lamo tawo yay
Dioh.")
24 Haanin ha nimata yay Jose, hinumbong nay hinabi nin anghil nin Dioh
kana, ket tinanggap na yay Maria bilang ahawa na.
25 Noba ahe naya nilalay legan mabuktot ya po. Ha nanganak yayna,
hiyay Jose, pinangalanan na yan Jesus ye ongi.

2

Hiyay Panlumateng lan Mangadunong ha Titige nin Bibitoen

1 Hiyay Apo Jesus, nianak ya ha banwan Betlehem ha plobinhiyan Judea
ha panaon nan Poon Herodes. Ha maghay mangaamot, main nilumateng
ha Jerusalem a nangibat ha daya a mangadunong ha titige nin bibitoen.
2 Ket nanepet hila kanlan tatao ihtew, "Way-ihtew yan in-anak ye ongi a
mag-ilyadin poon yon Jujudio? Antepeten miya, ta nakit mi ha daya ye
bitoen a pagkakitan a nianak yayna. Ket nakew kayi ihti ta-omen kayi
manggalang kana."
3 Ha nabalitaan nan Poon Herodes yati, nayoot ye ihip na. Wanabay hila
met ye kaganaan a tatao ha Jerusalem.

---

* **1:21** *Jesus:* hiyay labay habiyen nin ngalan Jesus ha habin Jujudio ket "Mangiligtah yay Apo Dioh."
† **1:23** Isaias 7:14.

4 Kaya-bay hiyay Poon Herodes, impadakit na hilay mānguna a papadi
boy hilay mamaihtodo nin Bibilin. Ket tinepet na hila, “Way-ihtew ya ianak
ye Cristo?”
5 Ket nakibat hila kana, “Ha banwan Betlehem ha plobinhiyan Judea, ta
wanae ye impahabi nan Apo Dioh kanan podopita na hatew,
6 ‘Hikawon tatao ha banwan Betlehem a hakop nin Juda,
aliwa kawon maaaypa kanlan kanayon a tatao ha babanwa nin Juda.
Ta mangibat ya lano ha banwa yo ye maghay poon a mangalingay kanlan
tatao kon Israelita.’ ”*
7 Haanin, hiyay Poon Herodes, impadakit na hilan homain kanayon a
nagtanda ye mangadunong ha titige nin bibitoen. Ket tinepet na hila,
“Nakano yo yan nakit yatew a bitoen?”
Nakibat hila, “Luwaynay taon ye nalabah.”
8 Pangayadi, intubol na hilayna ha Betlehem. Ket binilinan na hila,
“Makew kawoyna ha Betlehem, ta pakatapulen yo yan manged ye anak.
Ket no makitan yo yayna, ipatanda yon tampol kangko ta-omen ako met
makew manggalang kana.”
9 Pamakange la nin bilin nan Poon Herodes, nakew hilayna ha Betlehem.
Legan angkumodang hila palakew ihtew, nakit la yayna man yatew a
bitoen. Ket imbagnoh hila nin bitoen ha angkunaan nin anak.
10 Uli ha pamakakit la ha bitoen, ket naaliket hilan tubat.
11 Ket ha hinumlep hilayna ha baey, nakit la yay anak ha talig nan Maria
a indo na. Ket nilumukob hilan nanggalang kana. Pangayadi, niloat lay
kakaget la haka la in-ibyay kana ye didigalo la a balitok, insenso, boy
makapabango a mira.
12 Haanin, hinabi nan Apo Dioh ha taynep lan mangadunong ha titige nin
bibitoen, “Adi kawoyna ampag-udong kanan Poon Herodes.” Kaya-bay ha
nuli hilayna, lumbo anay dinanan la.

Hiyay Panumakah palakew ha Egipto

13 Ha nakaalih hilaynay mangadunong ha titige nin bibitoen, napakit
ya ha taynep nan Jose ye maghay anghil nin Dioh. Ket hinabi nan
anghil kana, “Mimata ka, ta hilay mitaindo mo, itakah mo hilan ilakew
ha Egipto. Kumonin kawo po ihtew anggan ahe ko habiyen kanyon mag-
udong kawoyna, ta an-ipatapul na yan Poon Herodes ye anak ta-omen naya
ipapatey.”
14 Kaya-bay nimata yay Jose. Ket kananyatew met ateed a madeglem,
intakah na hilay mitaindo palakew ha Egipto.
15 Ket kinumonin hila ihtew angga ha matey yay Poon Herodes. Uli yatin
nalyadi, natupad ye hinabi nan Apo Dioh makauli kanlan popodopita na
hatew a wanae, “Hiyay anak kon laki, hinagyat ko yan umalih ha Egipto.”†

Hiyay Pangipapatey kanlan Aanak a Laki

16 Ha natandaan nan Poon Herodes a nahiliban la yan mangadunong ha
titige nin bibitoen, napoot yan tubat. Kaya-bay intubol na hilay huhundaloh
nan makew ha banwan Betlehem boy ha kaganaan a lulugal a mahaley
ihtew. Ket imbilin na a pateyen la hilay kaganaan a lalakin aanak a nagtaon
nin luwa paaypa. Ta luwaynay taon ye nalabah paibat ha nakit laya ye
bitoen nin mangadunong ha titige nin bibitoen.
17 Uli yatin nalyadi, natupad ana ye hinabi nan podopitan Jeremias a
wanae,

---

* **2:6** Mikas 5:2. † **2:15** Hosea 11:1.

18 “Main angkange a makhaw a pangandang boy panumangih ha banwan
Rama.
Hiyay Raquel, antangihan nay aanak na.
Ket ahe ya maliwaliwa,
ta natey hilaynay aanak na.”‡

Hiyay Pag-udong nan Jose paibat ha Egipto

19 Ha natey yaynay Poon Herodes boy anti ya po ha Egipto ye Jose, napakit
yayna man ha taynep na ye anghil nin Dioh.
20 Hinabi nin anghil kana, “Jose, mimata ka, ta iuli mo hilaynay mitaindo
mo ha Israel, ta natey yaynay malabay mamatey kanan anak.”
21 Kaya-bay nimata yay Jose. Ket in-uli na hilaynay mitaindo na ha Israel.
22 Noba ha nabalitaan nan Jose a hiyay Arquelao a anak na met ateed nin
Poon Herodes ye hinumagili a ampanakop, nalimowan yan makew ihtew.
Haanin, ta binabalaan na yan Apo Dioh ye Jose ha taynep na, ket naglaloh
hilaynan nakew ha plobinhiyan Galilea.
23 Ket kinumonin hila ha banwan Nazaret. Ha wanabay, natupad ye
hinabi lan popodopita, “Ingaten laya lanon Nazareno” ye Cristo.

3

Hiyay Pangiadal nan Juan a Māmawtihmo
(Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)

1 Kananyatew a panaon, hiyay Juan a Māmawtihmo, nakew yan nangi-
patanda ha wangwang nin Judea
2 nin wanae, “Paghehean boy itgen yoynay panyag nin kahalanan, ta
madanon anay panakop nan Apo Dioh.”
3 Hiyay Juan a Māmawtihmo ye andektan nin hinabi nan podopita Isaias
ha hinabi na,
“Main maghay ampangipangha ha wangwang nin wanae,
‘Ihadya yoy dān nan Apo.
Itoynong yoy pagdanan na.’ ”*
4 Hiyay bado nan Juan, ket yadi ha labok nin kamelyo. Boy hiyay akeh
na, yadi met ha katat ayop. Hiyay pamangan na, ket kowangey boy pulot
panilan.
5 Malabong a tatao ha banwan Jerusalem, ha hakop nin plobinhiyan Judea
boy ha lulugal a mahaley ha kabatowan Jordan ye nakew kanan Juan.
6 Ket inhabi lay kakahalanan la. Kaya-bay binawtihmowan na hilan Juan
ha kabatowan nin Jordan.
7 Noba ha nakit nan Juan a malabong a Papariseo boy Sasaduseo ye
anhumaley kana a pabawtihmo met, hinabi na kanla, “Hikawon ba-mon
bibikat, ayay naghabi kanyo a takahan yoy anlumateng a pamaduha nin
Dioh?
8 No peteg a pinaghehean yo ye kakahalanan yo, ipakit yo awod ha
didiyag yo.
9 Adi yo an-ihipen, ‘Hi! Ahe kayi mapaduhaan, ta lalahi na kayin
Abraham.’ Pakaihipen yo a agya hilatin dadapah, mababa na yan diyagen
Apo Dioh a aanak nan Abraham.
10 Haanin met ateed, ket nakahadya yaynay Apo Dioh a mamaduha kanyo
a ba-mon nakahapda anay wahay ha poon-kayo a palagen na. Ket hiyay
balang poon-kayo a ahe ampanawa nin manged, putohen naya boy itapon
ha apoy.”

‡ **2:18** Jeremias 31:15. * **3:3** Isaias 40:3.

11 “Bawtihmowan katawo nin lanom bilang pagkakitan a pinaghehean
yoynay kakahalanan yo. Noba main lumateng a igit a makapalyadiyan
dinan ko, ta agya mangaget bengat nin hapatoh na, ket ahe ako katanggap-
tanggap. Ket lano, bawtihmowan na kawo nin Ihpiditon Dioh boy apoy.
12 Mailalayi ya ha maghay mamalohboh nin giniek. Hiyay ilik, ket
ikamalig na. Noba hiyay apah, iulam naya ha apoy a ahe angkalep
makanoman.”

Hiyay Pamawtihmo kanan Apo Jesus
(Marcos 1:9-11; Lucas 3:21-22)

13 Hiyay Apo Jesus a ibat ha plobinhiyan Galilea, nilumateng ya ha
kabatowan nin Jordan ta-omen ya pabawtihmo kanan Juan.
14 Noba hinabi nan Juan, “Hiko dayi ye hukat mon bawtihmowan. Taket
ta pabawtihmo ka kangko?”
15 Noba nakibat yay Apo Jesus kana, “Higina, ta yabayti ye huhton diyagen
ta-omen matupad ye kalabayan nan Apo Dioh.” Kaya-bay binawtihmowan
na yan Juan.
16 Pangayadi yan nabawtihmowan ye Apo Jesus, ket inumawah yayna ha
lanom. Ket tampol yan naglukat ye langit. Ket nakit na ye Ihpiditon Dioh
ha kadih kalapati a inumaypa yan inumapon kana.
17 Ket main bihnga a nangibat ha langit a naghabi nin wanae, “Yati ye
Anak kon ampakaadoen ko a angkaaliketan kon tubat.”

4

Hiyay Panukho kanan Apo Jesus
(Marcos 1:12-13; Lucas 4:1-13)

1 Pangayadi, hiyay Apo Jesus, in-ugot na yan Ihpiditon Dioh ha wangwang
ta-omen na yan tukhoen nin Satanas.
2 Pangayadi nin apatapo a mangaamot a pagpalta nan mangan Apo Jesus,
nabitlan yan tubat.
3 Haanin, nilumateng yay Satanas a manukho kana. Ket hinabi na, “No
peteg a hika ye Anak nin Dioh, diyagen mo man awod a makan hilatin
dadapah.”
4 Noba nakibat yay Apo Jesus, “Yati ye naihulat a Habi nin Dioh,
‘Aliwan bengat makan ye pagbi-ay nin tao, no aliwan tepe Habi nin Dioh.’
„*
5 Pangayadi yatew, hiyay Satanas, inlakew na yay Apo Jesus ha banwan
Jerusalem. Ket pinaideng naya ha pinakamatagay a pahen nin bobongan
nin Timplo
6 haka na hinabi kanan Apo Jesus, “No peteg a hika ye Anak nin Dioh,
magtaboy ka man awod. Ahe ka mapano, ta wanae ye naihulat a Habi nin
Dioh,
‘Itubol na hilan Apo Dioh ye aanghil na a manalima kammon manampopo
ta-omen ahe mahugatan ha dadapah ye bibitih mo.’ ”†
7 Noba nakibat yay Apo Jesus kanan Satanas, “Yati ye naihulat a Habi nin
Dioh,
‘Adi mo anhuboken ye Apo mon Dioh.’ ”‡
8 Pangayadi, inlakew na yayna man nin Satanas ha pinakamatagay a
mapantay, ta ipakit na kanay kaganaan a panakopan ihti ha babe-luta boy
hiyay kabatnangan lan hilati.

---

* **4:4** Deuteronomio 8:3. † **4:6** Kakanta 91:11-12. ‡ **4:7** Deuteronomio 6:16.

9 Hinabi nan Satanas kanan Apo Jesus, “Kaganaan yain, ibyay ko kammo
dapot tana, manalimukod kan manggalang kangko.”
10 Noba hinabi nan Apo Jesus kana, “Umalih kayna ihti Satanas, ta yati ye
naihulat a Habi nin Dioh,
‘Hiyay Apo mon Dioh ye galangen mo boy hiyan bengat ye paghilbiyan mo.’
”§
11 Pangayadi yatew, nilakwanan na yaynan Satanas ye Apo Jesus. Ket
nilumateng hilay aanghil nin Dioh, ket kinalingay laya.

Hiyay Pandugi nin Pangiadal nan Apo Jesus
(Marcos 1:14-15; Lucas 4:14-15)

12 Ha nabalitaan nan Apo Jesus a napidiho yay Juan, nag-udong ya ha
plobinhiyan Galilea.
13 Noba ahe ya kinumonin ha Nazaret, no aliwan ha Capernaum, ha
ambay dagatdagatan nin Galilea ha dōn nin Zabulun boy Naftali.
14 Uli yatin nalyadi, natupad ye hinabi nan podopita Isaias a wanae,
15 “Hiyay luwan lugal a anhabtan Zabulun boy Naftali, madanan yan
palakew ha gilid dagatdagatan boy anti ha lipay nin kabatowan nin
Jordan.
Hilatin luwan lugal ket hakop nin Galilea boy angkunaan nin malabong a
aliwan Judio.
16 Hilay tatao ihtew, ampagbi-ay hila ha kalitehan, noba makakit hilan tubat
a kahnagan.
Agya anti hila ha kalitehan boy paugot hila ha kamateyan, ket mahnagan
hila met ateed.”*
17 Paibat hatew, hiyay Apo Jesus, ket nandugi yaynan nangipatanda nin
wanae, “Paghehean boy itgen yoynay panyag nin kahalanan, ta madanon
anay panakop nan Apo Dioh.”

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanlan naunan Mānumbong na
(Marcos 1:16-20; Lucas 5:1-11)

18 Legan angkumodang yay Apo Jesus ha ambay dagatdagatan nin
Galilea, nakit na hilay mikatongno a Simon a anhabtan Pedro boy Andres.
Ampangikatkat hilan higay la, ta mānlapet hila.
19 “Kilakew kawo kangko,” wanan Apo Jesus, “ta diyagen katawoynan
māngumbinyo nin tatao a mamteg kangko a ba-mo kawon ampanlapet nin
malanghit.”
20 Ket tampol laynan nilakwanan ye higay la boy nakilakew hilayna
kanan Apo Jesus.
21 Legan ampagpahulong yay Apo Jesus ha pangumodang na, nakit naya
met ye mikatongno a Santiago boy Juan a anti ha bangka a ampangayuma
nin higay la. Lamo la yay Zebedeo a bapa la. Ket hinagyat na hila met ye
mikatongno a makilakew kana.
22 Ket tampol lan nilakwanan ye bangka boy bapa la. Ket nakilakew
hilayna kanan Apo Jesus.

Hiyay Pangiadal boy Pamaitaah nan Apo Jesus
(Lucas 6:17-19)

23 Haanin, hiyay Apo Jesus, nakew yan nangiadal ha pāytiponan lan
Jujudio ha kaganaan a lulugal nin plobinhiyan Galilea. Impatanda nay
Manged a Balita tungkol ha panakop nan Apo Dioh boy pinaitaah na hilay
tatao ha kaganaan a kalahin hakit la.

---

§ **4:10** Deuteronomio 6:13. * **4:16** Isaias 9:1-2.

24 Haanin, hiyay balita tungkol kanan Apo Jesus, nitayak ana ha kaganaan
a lulugal nin plobinhiyan Siria. Kaya-bay hilay kaganaan a tatao ihtew a
ampaghakit nin nakahinadi, hilay hinelpan nin maloke a ihpidito, hilay
angkumdey ye laman la, hilay lulumpo, inlakew la hila kanan Apo Jesus.
Ket pinaitaah na hilan kaganaan.
25 Ket agya way-ihtew ya makew, anhumbongen la yan malabong a tataon
nangibat ha plobinhiyan Galilea, babanwa ha Decapolis, banwan Jerusalem
boy ha kanayon a lulugal ha plobinhiyan Judea boy hilay angkumonin ha
lipay kabatowan nin Jordan.

5

Hilay tataon Minged
(Lucas 6:20-23)

1 Ha nakit nan Apo Jesus ye malabong a tatao, hinumaka ya ha nagmama-
pantay boy ihtew ya nikno. Ha hinumaley hilay mānumbong na kana,
2 nandugi yaynan mangiadal, a wana,
3 "Minged hilay tataon ampamalay a katapulan la yay Apo Dioh, ta
maibilang hila kanlan anhakopen na.
4 Minged hilay tataon antumangih, ta liwaliwaen na hilan Apo Dioh.
5 Minged hilay tataon ampagmakaaypa, ta tawiden lay babe-luta.
6 Minged hilay tataon angkahabek a manyag nin katoynongan a omen ha
taon angkabitil o angkaplangan, ta pabhoyen na hilan katoynongan
Apo Dioh.
7 Minged hilay tataon mapangingalo, ta ingalowan na hila met Apo Dioh.
8 Minged hilay tataon malinih ye puho la, ta makit la yay Apo Dioh.
9 Minged hilay tataon ampanyag nin paykahundo, ta mahabtan hilan aanak
nin Dioh.
10 Minged hilay tataon ampipaloke uli ha panumbong la ha kalabayan nan
Apo Dioh, ta maibilang hila kanlan anhakopen na.
11 Minged kawo no an-umihen la kawo, an-ipaloke, boy andamaen uli ha
panumbong yo kangko.
12 Wanabay met ateed ye nalyadi kanlan popodopita nin Dioh hatew. Kaya-
bay maghayaghag kawo boy mag-aliket, ta mayadet ye plimyo yo ha langit."

Hiyay Nakailalayian nin Ahin boy Kingki
(Marcos 9:50; Lucas 14:34-35)

13 Hinabi na po Apo Jesus, "Hikawo ye pagkaahin nin kaganaan a tatao
ihti ha babe-luta. Noba no maalih anay apgad na, ahe yayna maiudong.
Ha wanabay, homain anan hilbi. Kaya-bay itapon yayna tana ha dān boy
tudak-tudakan anan bengat nin tatao."
14 "Hikawo ye pinagkakingki nin kaganaan a tatao ihti ha babe-luta
a omen ha maghay banwa a anti ha babe nin mapantay a makit nin
kaganaan."
15 "Homain taon mamaet nin kingki haka na hakeban nin panakalan,
no aliwan ikonin naya ha hadya a pangikunaan ta-omen ya mahnagan ye
kaganaan a anti ha loob nin baey.
16 Wanabay met kanyo. Katapulan a humnag kawo kanlan tatao makauli
ha manganged a didiyag yo. Ha wanabay, igalang la yay Bapa yon Dioh a
anti ha langit."

Hiyay Adal tungkol ha Bibilin

17 Hinabi na po Apo Jesus, “Nabaan yo nayi a nakew ako ihti ha babe-luta
a mangalih nin hilbi nin Bibilin a impahulat kanan Moises boy ha huhulat
lan popodopita hatew? Ahe! Nakew ako ihti ta-omen ko hila tupaden.
18 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Legan anti po ye langit boy
luta, agya hiyay pinakamakandin pahen nin Bibilin, ahe maanam anggan
ahe matupad kaganaan.
19 Kaya-bay ayaman a ahe manupad ha agya po ha pinakamakandin
pahen nin Bibilin boy iadal na met kanlan kanayon a ahe la tupaden, ket
maibilang ya a pinakamaaypa kanlan anhakopen nan Apo Dioh. Noba
ayaman a manupad nin Bibilin boy iadal na met kanlan tatao a tupaden
la yatew, ket maibilang yan matagay kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
20 Ta yati ye habiyen ko kanyo. Katapulan a igitan yoy panumbong lan
mamaihtodo nin Bibilin boy Papariseo ha kalabayan nan Apo Dioh. Ta no
ahe, ahe kawo bega maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”

Hiyay Adal tungkol ha Pangapoot

21 Hinabi na po Apo Jesus, “Nange yoyna a hinabi hatew po kanlan
nangaunan tutoa tawo, ‘Adi kawo mamatey nin tao, ta ayaman a mamatey,
ket mauhgaan a mapaduhaan.’*
22 Noba haanin, yati ye habiyen ko kanyo, ‘Ayaman a angkapoot kanan
katongno na, ket mauhgaan a mapaduhaan.’ Boy ayaman a maghabi kanan
katongno na nin ‘Homain kan hilbi!’ ket maiadap ya met ha Panuhgaan
lan Jujudio. Ayaman a maghabi kanan katongno na nin ‘Mutaw ka!’ ket
maipalakew ya ha impilno.
23 Kaya-bay no ampangihagpa ka nin digalo mo kanan Apo Dioh, ket
maihipan mo yay hakit nakem nan katongno mo kammo,
24 lakwanan mo po ye hagpa mo ha pangihagpaan ta makew ka po
makikahundo kana. Pangayadi, mag-udong ka boy mangihagpa kanan Apo
Dioh.”
25 “No main mangidalom kammo, tampol kan makikahundo kana legan
ahe naka po indalom. Ta no ahe kawo mapaykahundo, ket uhgaan na kan
uhgado. Pangayadi, igawang naka ha polih a mangipidiho kammo.
26 Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko. No nakapidiho kayna, ket ahe
kayna milwah anggan ahe mo mabayadan ye kaganaan a multa mo.”

Hiyay Adal tungkol ha Pamabayi o Pamakilaki

27 “Nange yoynabay met a hinabi hatew po, ‘Adi ka mamabayi o maki-
laki.’†
28 Noba haanin, yati ye habiyen ko kanyo, ‘Ayaman a mamudek a main
kaotoyan ha babayi o laki, ket nagkahalanan yayna nin pamakilaki o
pamabayi.’
29 Kaya-bay no hiyay dapit wanan a mata mo ye hangkan nin pagkaha-
lananan mo, luowen mo yan itapon. Mamanged po a mamaghay mata mo
dinan luwa noba mipalakew ka met ha impilno.
30 No hiyay dapit wanan gamet mo ye pagkahalananan mo, putohen mo
yan itapon. Ta mamanged po a mamaghay gamet mo dinan luwa noba
mipalakew ka met ha impilno.”

Hiyay Adal tungkol ha Pangihyay nin Ahawa
(Mateo 19:9; Marcos 10:11-12; Lucas 16:18)

31 “Hinabi na po ha Bibilin, ‘No labay nin maghay laki a ihyay ye ahawa
na, katapulan a biyan na yan kahulatan nin payngihyay.’‡

* **5:21** Exodo 20:13; Deuteronomio 5:17. † **5:27** Deuteronomio 5:18. ‡ **5:31** Deuteronomio 24:1.

32 Noba haanin, yati ye habiyen ko kanyo, ‘Ayaman a lakin mangihyay nin
ahawa na, powidan bengat no nakilaki ye ahawa na, ket hiyaynabay met
ye nangitudon kanan ahawa na a magkahalanan ya no mangahawa yan
lumbo. Ket hiyay lakin mangahawa kanan babayin in-ihyay, magkahalanan
yayna met nin pamabayi.’ ”

Hiyay Adal tungkol ha Panumpa

33 “Nange yoyna met a hinabi kanlan nangaunan tutoa tawo hatew, ‘No
magpangako ye maghay tao boy hinumpaan na po ha ngalan nan Apo Dioh,
katapulan a tupaden nay pangako na.’§
34 Noba haanin, yati met ye habiyen ko kanyo, ‘No magpangako kawo,
adi kawo ampanumpa. Adi yo an-idamit ha pangako yo ye langit, ta anti ya
ihtew ye pamiknoan nin Dioh.
35 Adi yo met an-idamit ye babe-luta, ta yati ye tukdoan nin bibitih na.
Boy adi yo met an-idamit ye banwan Jerusalem, ta yati ye banwa nan
Makapalyadiyan a Poon.
36 Boy adi yo met an-idamit ye laman yo, ta agya po maghay labok yon
bengat, ket ahe yo mababa a paputien o pangititen.
37 Habiyen yoynan bengat, “Awo” no awo o “Ahe” no ahe. Ta no manumpa
kawo po, ket ibat ana kanan Satanas.’ ”

Hiyay Adal tungkol ha Pamae
(Lucas 6:29-30)

38 “Nange yoyna met a hinabi hatew, ‘No binuwag na kan kapadiho mo,
buwagen moya met. Boy no binongitan na kan kapadiho mo, bongitan
moya met.’
39 Noba haanin, yati ye habiyen ko kanyo. No main taon manyag nin
maloke kanyo, adi yoya ambaeen. No main manikpa nin pingipingi mo,
iadap mo po kana ye kahampad.
40 No main mangidalom kammo ta labay nan kowen ye bado mo, ibyay
mo, dayon hamda mo.
41 No main hundaloh a mamilit kammon mangipakaget nin kalga na ha
maghay kilomitodo, igitan mo po anggan luway kilomitodo.
42 No main met makikwa kammo, biyan moya. Ket no main mandam,
padaman moya.”

Hiyay Adal tungkol ha Pangado
(Lucas 6:27-28; 6:32-36)

43 “Nange yoyna met a hinabi hatew, ‘Adoen moy gayyem mo noba
kahulog moy kaaway mo.’
44 Noba haanin, yati ye habiyen ko kanyo, ‘Adoen yo hilay kaaway yo boy
ipakigwang yo hilay ampangipaloke kanyo.’
45 No wanabay ye diyagen yo, mapaptegan a aanak na kawoynan Bapa
yon Dioh a anti ha langit. Ta hiyay Apo, ket padipadiho na hilan ampahna-
gan nin mangaamot boy ampaudanan ye mangaloke boy matoynong.
46 No hilay ampangado bengat kanyo ye adoen yo, homain kawon plimyo
a maagad kanan Apo Dioh. Ta wanabay met ye andiyagen lan mangakuhit
a māningil nin bowih.
47 Boy no hilay gagayyem yon bengat ye an-idlaw yo, homain kawon
nakaidumaan kanlan kanayon a tatao. Ta wanabay met ateed ye andiyagen
lan tataon ahe ampamteg kanan Apo Dioh.

---

§ **5:33** Levitico 19:12; Bibilang 30:2; Deuteronomio 23:21.

48 Kaya-bay katapulan a mag-ilyadi kawon genap a omen kanan Bapa yon
Dioh a anti ha langit."

6

Hiyay Adal tungkol ha Panlimoh

1 "Mag-alla kawo awod, ta aliwa dayin padangal nin tao ye hangkan nin
panyag yon manged. No wanabay ye andiyagen yo, homain kawoyna lanon
matanggap a plimyo kanan Bapa yon Dioh a anti ha langit."
2 "Kaya-bay no ampanaglap kawo kanlan mangaidap, adi yo hila an-
tuwaden ye ampagmamangedan. Ta no managlap hila kanlan mangaidap,
ket an-ibabagwa la ha pāytiponan boy ha dādān ta-omen la hila dangalen nin
tatao. Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Natanggap laynay plimyo
la.
3 No managlap kawo kanlan mangaidap, adi yoynan anhabiyen ha agya
ayaman
4 ta-omen homain makatanda. Ha wanabay, hiyay Bapa yon Dioh a
ampakakit ha dinyag yon homain nagtanda, ket biyan na kawo lanon
plimyo yo."

Hiyay Adal tungkol ha Pamakigwang
(Lucas 11:2-4)

5 "No makigwang kawo, adi yo hila antuwaden ye ampagmamangedan.
Ta kalalabay lay ampideng a ampakigwang ha loob nin pāytiponan boy ha
pihangaan nin dādān, ta labay lan bengat a makit hilan tatao. Pakaleng-en
yon manged ye habiyen ko. Natanggap laynay plimyo la.
6 Noba hikawo, no makigwang kawo kanan Bapa yon Dioh, lumoob kawo
ha hilid haka yo ileneb ta-omen la kawo ahe makit. Ha wanabay, hiyay
Bapa yon Dioh a ampakakit nin hikliton andiyagen yo, biyan na kawo lano
nin plimyo yo."
7 "Kaya-bay no makigwang kawo, adi yo pieel-el ye hahabi a omen ha
andiyagen lan ampakigwang ha diohdiohan. Ta nabaan la a leng-en nin
diohdiohan ye pakigwang la no makadang.
8 Adi yo hila antuwaden, ta bayo kawo po makikwa kanan Bapa yon Dioh,
ket tanda nayna ye matapul yo.
9 Kaya-bay no makigwang kawo, wanae ye habiyen yo,
'Bapa mi a anti ha langit,
galangen laka dayin kaganaan a tatao.
10 Apo, hakopen mo kayinan kaganaan.
Matupad dayi ye kalabayan mo ihti ha babe-luta a omen ha langit.
11 Biyan mo kayin pamangan mi ha minamangaamot.
12 Boy patawaden mo kayi ha kakahalanan mi
a omen ha pamatawad mi kanlan nagkahalanan kammi.
13 Adi mo kayi ampaolayan a matukho,
no aliwan iligtah mo kayi kanan Satanas.'
14 No patawaden yo hilay nagkahalanan kanyo, patawaden na kawo met
nin Bapa yon Dioh a anti ha langit.
15 Noba no ahe, ahe na kawo met patawaden."

Hiyay Adal tungkol ha Pagpaltan Mangan

16 Hinabi na po Apo Jesus, "No magpalta kawon mangan, adi yo hila
antuwaden ye ampagmamangedan. Ta ahe hila ampag-olameh boy ahe
hila ampagtalaytay ta-omen la matandaan nin tatao a ampagpalta hilan

mangan. Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Natanggap layna ye
plimyo la.
17 Noba hikawo, no magpalta kawon mangan, ket mag-olameh kawo boy
magtalaytay
18 ta-omen la ahe matandaan nin tatao a ampagpalta kawon mangan. Ket
hiyay Bapa yon Dioh a ahe makit a anti ha langit a ampakakit nin andiyagen
yon hiklito, ket biyan na kawon plimyo yo."

Hiyay Kabatnangan ha Langit
(Lucas 12:33-34)

19 "Adi kawo ampanipon nin kabatnangan ihti ha babe-luta, ta ihtibay, ket
anagen, taeyen, boy matakaw.
20 No aliwan manipon kawo nin kabatnangan yo ha langit. Ta ihtewbay,
ket homain anag o taey a makadama boy homain makahlep a manakaw.
21 Ta no way-ihtew ye kabatnangan yo, ket anti ya met ihtew ye ihip yo."
22 "Hiyay mata ye pinagkatillag a mamahnag nin laman. Kaya-bay no
makinang ye pamilew mo, ket angkapahnagan ye matiboen laman mo.
23 Noba no aliwan makinang ye pamilew mo, ket angkalitehan ye
matiboen laman mo. Ket no hiyay kahnagan a anti kammo, ket kalitehan
met manayti, maliteh yaynan tubat ye pagbi-ay mo."

Hiyay Kabatnangan o hiyay Apo Dioh?
(Lucas 16:13; 12:22-31)

24 "Homain taon mapayngidlan nan paghilbiyan ye luway amo. Ta no
adoen na yay magha, katapulan kahulogan na yay magha. Ket no mag-
ilyadi yan mapatayaan ha magha, katapulan a umihen naya met ye magha.
Wanabay met ateed, ahe yo malyadin payngidlanen a paghilbiyan ye Apo
Dioh boy hiyay kabatnangan."
25 "Kaya-bay pakaleng-en yon manged yatin habiyen ko. Adi yo angkay-
ootan ye tungkol ha pamangan yo o inomen yo o maihoot yo. Ta hiyay bi-ay,
maaalaga ya dinan ha pamangan. Boy hiyay laman, maaalaga ya dinan ha
bado.
26 Bilewen yo hilay mamanokmanok a anlumpad ha luwang. Ahe hila
ampananem o ampamupol boy ahe hila met ampanipon nin pamangan la
ha kamalig. Noba hiyay Bapa yon Dioh a anti ha langit, ket ampakanen na
hila. Hikawo po lagi! Maaalaga kawo po dinan ha mamanokmanok.
27 Homain ayaman a makapakadang nin bi-ay na, agya maghay odah
bengat, makauli ha pangayoot na."
28 "Adi kawo angkayoot tungkol ha ihoot yo. Bilewen yo hilay bubulak
nin ilamon a antumubo ha nikabalang. Ahe hila ampag-obda o ampanyag
nin maihoot la.
29 Noba yati ye habiyen ko kanyo. Hiyay Poon Solomon hatew, agya
mabatnang yan tubat, ahe ya bega nakaihoot nin tapih a omen ha katampa
nin bulak ilamon.
30 No hilay iilamon a angkabi-ay haanin boy maulam kabekahan ket
angkalingayen nan Apo Dioh, hikawo po lagi? Koynan kakandi ye pamteg
yo kana!
31 Kaya-bay adi yo ampagkayootan ye pamangan, inomen o maihoot yo.
32 Ta hilain a babagay ye ampakaapehen lan tataon ahe ampamteg kanan
Apo Dioh. Hiyay Bapa yon Dioh a anti ha langit, tanda naynabay met a
matapul yo hilain.
33 Noba unaen yo po ye pahakop kana boy hiyay panumbong ha
kalabayan na, ket ibyay nay kaganaan a matapul yo.

34 Haanin awod, adi yoyna angkayootan ye matapul yo ha kabekahan,
ta lumbo a naman ye kabekahan. Huhtoyna ye an-ihipen yo ha minaman-
gaamot."

7

Hiyay tungkol ha Panuhga kanlan Kanayon
(Lucas 6:37-38; 6:41-42)

1 Hinabi nan Apo Jesus, "Adi kawo ampanuhga nin kapadiho yon tao ta-
omen na kawo met ahe uhgaan Apo Dioh.
2 Ta no way-omen ye panuhga yo kanlan kanayon, wanabay met ateed ye
panuhga nan Apo Dioh kanyo.
3 Taket ta andelawen moy kahalanan nin katongno mo a ba-mon bengat
makandin buwag ha mata na, noba ahe mo an-ibabano ye kahalanan mo a
ba-mon mayadet a buwag ha mata mo?
4 Way-omen mo habiyen kana, 'Katongno, paolayan mon alihen koy
buwag ha mata mo', noba mayayadet met ye buwag mo?
5 Hikan ampagmamangedan! Muna mo po alihen ye mayadet a buwag
mo a ba-mon batang a nipabanlag ha mata mo ta-omen mo makit a manged
ye makandin buwag nan katongno mo."
6 "Adi yo an-ipilit iadal ye tungkol kanan Apo Dioh kanlan tataon ahe
malabay manlenge, ta ba-mo kawoynan bengat ampangibyay nin maalaga
a bagay ha aaho ket maka balingan la kawon kayaten, o ampangibyay nin
mangablin dapah ha bababoy ket tudak-tudakan laynan bengat."

Mangawok, Manapul boy Paapo
(Lucas 11:9-13)

7 Hinabi na po Apo Jesus, "Mangawok kawo kanan Apo Dioh, ket biyan
na kawo. Tapulen yo kana ye matapul yo, ket matapulan yo. Paapo kawo
kana, ket palooben na kawo.
8 Ta hilay kaganaan a ampangawok kanan Apo Dioh, ket ambiyan na hila.
Hilay kaganaan a ampanapul kana nin matapul la, ket ampakatapul. Hilay
kaganaan a ampaapo, ket ampalooben na.
9 Hikawon mangatoa, no makikwa yan tinapay ye anak yo, ahe yoya biyan
nin dapah, kali?
10 Boy no makikwa yan malanghit, ahe yoya biyan nin bikat, kali?
11 No hikawo po man a mangaloke ket tanda yoy mamyay nin manganged
kanlan aanak yo, lalalo yayna ingat ye Bapa yon Dioh a anti ha langit! Ta
biyan na yan manged a babagay ye ampakikwa kana."
12 "Kaya-bay diyagen yo kanlan kanayon ye labay yon diyagen la kanyo.
Ta wanabay ye huhton panumbong nin Bibilin a impahulat kanan Moises
boy ha impahabi kanlan popodopita."

Hiyay Mahepey a ilwangan
(Lucas 13:24)

13-14 "Humlep kawo ha mahepey a ilwangan, ta hiyay mahepey a ilwangan
boy makpit a dān, ket palakew ya ha bi-ay a homain anggaan noba
nangaano hilan bengat ye anhumlep ihtew. Hiyay maway a ilwangan boy
mabilal a dān, ket malabong hilay anhumlep ihtew, noba palakew met
manayti ha kapaduhaan a homain anggaan."

Matandaan ye Kalahi nin Poon-kayo makauli ha Dawa na
(Lucas 6:43-44)

15 “Mag-alla kawo kanlan ampagkonwadin popodopita, ta humaley hila
kanyon ba-mon tupa a maanoh. Noba hiyay kaptegan, ba-mo hilan
ahontawon a mangatubag.
16 Matandaan yo hila ha didiyag la, ta hiyay madiwin tanaman, ahe ya
ampanawan ubah o igoh.
17-18 Wanabay hila met ye kaganaan a manged a poon-kayo. Manawa
hila met nin manged. Noba hilay aliwan manged, ket manawa hila met nin
aliwan manged. Hiyay manged a poon-kayo, ket ahe ya manawa nin aliwan
manged boy hiyay aliwan manged a poon-kayo, ket ahe ya met manawa nin
manged.
19 Hilay kaganaan a poon-kayon ahe ampanawa nin manged, ket mapalag
haka itapon ha apoy.
20 Kaya-bay matandaan yo hilay māgkonwadin podopita ha didiyag la.”

Hilay Tataon Ahe Maibilang kanlan Anhakopen nan Apo Dioh (Lucas 13:25-27)

21 “Malabong hilay ampangingat kangkon ‘Apo’, noba aliwan kaganaan
ket maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh, no aliwan hilay ampanum-
bong bengat ha kalabayan nan Bapa kon anti ha langit.
22 Ha mangaamot nin panuhga, malabong hila lanoy maghabi kangko
nin wanae, ‘Apo, aliwa nayi a makauli ha ngalan mo, ket impatanda mi
ye hahabi mo, pinaalih mi ye mangaloke a ihpidito boy nanyag kayin
malabong a kapagtakaan?’
23 Noba habiyen ko lano kanla, ‘Ahe katawo katatanda! Pakataang kawo
kangko, hikawon ampanyag nin maloke.’ ”

Hiyay Luway Kalahin Māmaideng nin baey (Lucas 6:47-49)

24 “Kaya-bay ayaman a ampanlenge boy anhumbongen nay anhabiyen
ko, ket mailalayi ya ha lakin madunong a nangipaideng nin baey na ha
pundahyon a dapah.
25 Agya nangudan yan makhaw boy nanlanab boy dinugoh yan makhaw
a angin ye baey na, ket ahe ya bega naagwat, ta naipaideng ya ha mapah-ey
a pundahyon.
26 Noba ayaman a nakange nin hahabi ko a ahe na met anhumbongen,
ket mailalayi ya ha taon mutaw a nangipaideng nin baey na ha kalanghian.
27 Ket ha nangudan yan makhaw, nanlanab boy dinugoh yan makhaw a
angin ye baey na, tampol yan naagwat boy nangaiwahag ye kakahangkapan
na.”
28 Pangayadi nan in-adal Apo Jesus, nagtaka hilay tatao ha pangiadal na,
29 ta main yan kapalyadiyan ha pangiadal na, aliwan omen ha pangiadal
lan mamaihtodo nin Bibilin.

8

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Kinating (Marcos 1:40-45; Lucas 5:12-16)

1 Ha andumuong yay Apo Jesus ha mapantay, hinumbong la yan mal-
abong a tatao.
2 Haanin, hinumaley ya kana ye maghay lakin kinating haka yan
nanalimukod ha adapan na a ampakiiingalo, a wana, “Apo, no labay mo,
mapaitaah moko.”
3 Ket hiyay Apo Jesus, kinimpaan naya boy hinabi na, “Awo, labay ko.
Mitaah kayna!” Ket tampol yaynan naalih ye kating na.

4 Ket hinabi nan Apo Jesus kana, “Adi mo anhabiyen ha agya ayaman
ye nalyadi kammo, no aliwan makew ka tana ha padi. Ket ipabilew moy
luti mo kana. Pangayadi, mangihagpa ka nin omen ha imbilin nan Moises
bilang pamapteg a nitaah kayna.”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Ipoh nin maghay Kapitan lan Huhundalon Romano
(Lucas 7:1-10)

5 Ha niabot yaynay Apo Jesus ha banwan Capernaum, nakew ya kana ye
maghan kapitan nin huhundalon Romano. Ket nakihabi yay kapitan kana,
6 “Apo, hiyay ipoh ko, ampida ya ha baey, ta nalumpo ya boy angkaidapan
yan tubat.”
7 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Awo! Lakwen ko yan paitaahen.”
8 Noba hinabi na met nin kapitan nin huhundaloh kana, “Apo, aliwa kon
katanggap-tanggap a lakwen mo ha baey ko. Agya habiyen moynan bengat
a mitaah yay ipoh ko, ket mitaah ya!
9 Tanda ko yain, ulita anti kobay met ha hilong nin kapalyadiyan nin
matatagay kangko. Boy main met huhundaloh a anti ha hilong nin
kapalyadiyan ko. Ket no habiyen ko ha magha, ‘Makew ka ihtew’, ket
makew ya ihtew. No habiyen ko met ha magha, ‘Makew ka ihti’, ket makew
ya ihti. Boy no habiyen ko ha ipoh ko, ‘Diyagen mo yati!’ ket diyagen naya.”
10 Pamakange nan Apo Jesus nin hinabi nan kapitan nin huhundaloh,
nagtaka ya boy hinabi na kanlan anhumumbong kana, “Pakaleng-en yon
manged ye habiyen ko. Homain ako po nakit ha Israel nin main wanabay
a pamteg.
11 Kaya-bay pakaihipen yo yatin habiyen ko kanyo. Malabong hila lanoy
aliwan Judio a mangibat ha nakahinadi a lulugal ihti ha babe-luta ye
makidungon mangan kanlan Abraham, Isaac boy Jacob ha poniyan nan Apo
Dioh ha panakopan na ha langit.
12 Noba malabong a Jujudio a hakop na dayin Apo Dioh ye maitapon ha
kalitehan. Ket ihtew hilan tumangih boy manginaet uli ha ilab.”
13 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan kapitan, “Muli kayna. Uli ha
pamteg mo, mitaah yay ipoh mo.” Ket kananyatew met ateed, nitaah yaynay
ipoh nan kapitan.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus kanlan Malabong a Tatao
(Marcos 1:29-34; Lucas 4:38-41)

14 Nakew yay Apo Jesus ha baey nan Pedro. Panlumateng na ihtew, nakit
na yay babayi a ampo nan Pedro a ampida, ta angkahalot ya.
15 Kinimpaan nan Apo Jesus ye gamet na. Kapipikhaan, nitaah yayna.
Pangayadi, nideng ya. Ket inapagan na hilayna.
16 Ha anlulumiteh ana, malabong a tataon hinelpan nin mangaloke a
ihpidito ye inlakew la kanan Apo Jesus. Ket makaulin bengat ha habi
nan Apo Jesus, pinaalih na ye mangaloke a ihpidito boy pinaitaah na hilay
kaganaan a ampaghakit.
17 Dinyag nan kaganaan yati ta-omen matupad ye hinabi nan podopita
Isaias,
“Pinaitaah nay hahakit tawo boy inalih nay kakapeyan tawo.”*

Hiyay Panumbong kanan Apo Jesus
(Lucas 9:57-62)

---

* **8:17** Isaias 53:4.

18 Pamakakit nan Apo Jesus kanlan malabong a tatao ha palibot na, hinabi
na kanlan mānumbong na, “Lumipay kitawo ha dagatdagatan.”
19 Haanin, main maihtodo nin Bibilin ye hinumaley kana. Ket hinabi na,
“Maihtodo, makilakew ako kammo, agya way-ihtew ka makew.”
20 Noba nakibat yay Apo Jesus kana, “Hilay ahontawon, main hilan
lubot a angkunaan boy hilay mamanokmanok, main hilan hāy. Noba
hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket homain akon hadilin baey a
mapagpainawaan.”
21 Haanin, magha kanlan mānumbong na ye naghabi kana, “Apo, palubo-
han moko po dayin muli ta-omen koya po ipailbeng ye bapa ko.”
22 Noba hinabi nan Apo Jesus kana, “Kilakew ka kangko boy ipailbeng
moya tana ye minatey mo kanlan nangamatey ha pamilew nan Apo Dioh.”

Hiyay Pamatgen nan Apo Jesus nin Makhaw a Angin boy Mangayadet a Dawyon

(Marcos 4:35-41; Lucas 8:22-25)

23 Haanin, nilumugan yay Apo Jesus ha mayadet a bangka lamo na hilay
mānumbong na.
24 Legan anlumipay hila, kapipikhaan kinumhaw ye angin. Ket
angkahipwak-hipwakan ana nin mangayadet a dawyon ye bangka la. Noba
angkatuloy yay Apo Jesus.
25 Kaya-bay hilay mānumbong na, pinokaw laya, a wanla, “Apo! Apo!
Iligtah mo kayi! Lumdeg kitawoyna!”
26 Ket hinabi nan Apo Jesus kanla, “Taket ta angkalimo kawo? Koynan
kakandi ye pamteg yo.” Haanin, nideng yay Apo Jesus. Ket pinaghabiyan
na yay angin boy dawyon, a wana, “Tumgen kawo!” Ket kapipikhaan,
tinumana ana.
27 Nagtaka hilay mānumbong na, a wanla, “Aya ya lagi yatin tao? Ta agya
angin boy dawyon, ket angkapatgen na!”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Luway Lalakin Hinelpan nin Maloke a ihpidito

(Marcos 5:1-20; Lucas 8:26-39)

28 Ha nilumateng ya ha lugal lan tataon anhabtan Gadareno, hinagana
yan luway lakin nilumwah ha yukib a pangilbengan. Yatin luway lalaki,
ket hinelpan hila nin mangaloke a ihpidito. Matubag hilan tubat. Kaya-bay
homain bega angkadān ihtew.
29 Haanin, impangha la kanan Apo Jesus, a wanla, “Hika a Anak nin Dioh,
aya ka nayi kammi? Nakew ka nayi ihti ta-omen mo kayinan paduhaan,
agya ahe po panaon?”
30 Ha mataang makandi, main malabong a bababoy ye ampambok.
31 Haanin, hilay mangaloke a ihpidito, nakiiingalo hila kanan Apo Jesus,
a wanla, “No paalihen mo kayi, palakwen mo kayina tana ha kawan nin
bababoy.”
32 “Higi, kokawoyna,” wanan Apo Jesus. Kaya-bay inumalih hila kanlan
luway laki. Ket nakew hilaynan hinumlep ha bababoy. Haanin, hilay
bababoy, nipapayew hilan nipataboy ha bengaw dagatdagatan. Ket ihtew
hilaynan nangaalimeh.
33 Haanin, hilay ampanayhay nin bababoy, nayew hilan nangibalita
kanlan tatao ha banwa nin nalyadi ha bababoy boy kanlan luway lalakin
hinelpan nin mangaloke a ihpidito.

34 Kaya-bay hilay kaganaan a tataon anti ha banwa a nakange nin yati,
nakew hila kanan Apo Jesus. Ket impakihabi la kana, a wanla, “Umalih
kayna dayi ihti ha lugal mi.”

9

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Lumpo
(Marcos 2:1-12; Lucas 5:17-26)

1 Kaya-bay hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, nilumugan hilayna
ha bangka. Ket nilumipay hila ha dagatdagatan nin Galilea. Ha nakalipay
hilayna, nuli yay Apo Jesus ha banwa na.
2 Haanin, ha anti yayna ihtew, main nilumateng a nangaanon lakin
ampanambayok nin maghay lakin lumpo. Ket inlakew laya kanan Apo
Jesus. Ha nakit nan Apo Jesus ye kayadet nin pamteg la kana, hinabi
na kanan lumpo, “Inong, pakhawen moy nakem mo. Napatawad anay
kakahalanan mo.”
3 Pamakange lan mamaihtodo nin Bibilin ye hinabi nan Apo Jesus, ket
inihip lay wanae, “Yatin tao, ampahalumbangan na yay Apo Dioh.”
4 Noba hiyay Apo Jesus, tanda nay an-ihipen la. Kaya-bay hinabi na kanla,
“Koynan kalok-an ye ihip yo.
5 Matataloh a habiyen kananyatin lumpo, ‘Napatawad kayna ha kakaha-
lanan mo’, ta ahe yo makit no napatawad o ahe. Noba habiyen ko kana,
‘Mideng ka ta kumodang kayna’
6 ta-omen yo makit a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket main
kapalyadiyan a mamatawad nin kakahalanan ihti ha babe-luta.” Ket hinabi
na kanan lumpo, “Mideng ka. Ket kadten moy apay mo, ta muli kayna.”
7 Ket nideng ya boy nuli yayna.
8 Ha nakit lan tatao a ampakakodang yayna, nagtaka hilan tubat. Ket
inggalang la yay Apo Dioh a namyay nin wanabay a kapalyadiyan ha
maghay tao.

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanan Mateo
(Marcos 2:13-17; Lucas 5:27-32)

9 Ha umalih yaynay Apo Jesus ihtew, nakit na yay Mateo a ampikno
ha pamayadan nin bowih. Ket hinabi na kana, “Kilakew ka kangko.” Ket
nideng yay Mateo boy nakilakew ya kanan Apo Jesus.
10 Ha ampangan yay Apo Jesus boy hilay mānumbong na ha baey nan
Mateo, nilumateng hilay malabong a māningil nin bowih boy hilay kanayon
a naibilang a māgkahalanan. Ket nakidungo hilan mangan.
11 Ha nakit lan Papariseo a kadungo na hilan mangan, nanepet hila
kanlan mānumbong nan Apo Jesus, “Taket ta ampakidungo yan man-
gan ye maihtodo yo kanlan māningil nin bowih boy kanlan kanayon a
māgkahalanan?”
12 Pamakange nan Apo Jesus nin tepet la, hinabi na kanla, “Hilay
homain hakit, ahe la katapulan ye doktol, no aliwan hilay ampaghakit ye
ampagkatapulan.
13 Balotboten yoy labay habiyen nin yatin anti ha kahulatan, ‘Aliwan
hiyay ihagpa yo kangko ye labay ko, no aliwan labay kon mapangingalo
kawo.’ Ta nakew ako ihti a managyat kanlan māgkahalanan, aliwa kanlan
tataon ampangibaan nin hadili la a matoynong hila.”

Hiyay tepet tungkol ha Pagpaltan Mangan
(Marcos 2:18-22; Lucas 5:33-39)

14 Haanin, main nangaanon mānumbong nan Juan a Māmawtihmo ye
nakew nanepet kanan Apo Jesus nin wanae, “Hikayi boy hilay Papariseo
ket ampagpaltan mangan. Haanin, taket ta hilay mānumbong mo, ket ahe?”
15 Inlalayi nan Apo Jesus ye hadili na ha maghay lakin nagkahal, a wana,
“Legan kalamo laya po nin kinumbida ha poniyan ye lakin nagkahal, ahe
hila malyadin magpaltan mangan, kali? Noba maabot lano ye panaon a
maialih yayna kanla ye lakin nagkahal. Ket kananyatew hila po magpaltan
mangan uli ha kalelean la.”
16 Hinabi na po Apo Jesus, “Homain taon mangitakop nin bayon tapih
ha alan a bado. Ta no wanabay ye diyagen na, ket mailbah, magkotet yay
bayon tapih, ket lalo yayna ingat umway ye ginit nin alan a bado.
17 Homain met taon mangikonin nin bayon alak ha alan a kubot a katat.
Ta no diyagen na yatew, lumtoh yay alan a kubot boy mabullog yay alak.
Ha wanabay, padiho hilayna lanon mahayang. No aliwan hiyay bayon
alak, ket ikonin ya ha bayon kubot a katat. Ha wanabay, padiho hilan ahe
mahayang.”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Anak nan Mānguna boy ha Babayin Andayaen
(Marcos 5:21-43; Lucas 8:40-56)

18 Legan anhabiyen nan Apo Jesus yatew, nilumateng yay maghay
mānguna ha pāytiponan lan Jujudio. Ket nanalimukod ya ha adapan nan
Apo Jesus, a wana, “Hiyay balatang ko, kamamatey nan bengat. Lakwen
moya dayi, ta tanda ko a mabi-ay yan uman no kimpaan moya.”
19 Kaya-bay hiyay Apo Jesus, nakilakew ya kana, lamo na hilay
mānumbong na.
20-21 Legan angkumodang hila po, main maghay babayi a nakipaletpet
met kanlan tatao angga ha niabot ya ha golotan nan Apo Jesus. Yatin babayi,
ket labinluway taon yaynan andayaen. An-ihipen nan babayi, “No makiwit
kon bengat ye laylay nin bado na, ket mitaah akoyna.” Kaya-bay kiniwit na
ye laylay nin bado nan Apo Jesus.
22 Haanin, namalingay yay Apo Jesus, ket nakit na yay babayi. Hinabi na
kana, “Inang, pakhawen moy nakem mo. Nitaah ka uli ha pamteg mo.” Ket
kananyatew met ateed, nitaah yayna.
23 Haanin, ha niabot yaynay Apo Jesus ha baey nan mānguna ha
pāytiponan lan Jujudio, nalatngan na hilay ampanigtigan boy hilay ampan-
gandang.
24 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Lumwah kawon kaganaan! Ta
yain a anak, ket ahe ya natey, no aliwan angkatuloy yan bengat!” Ket
kinailiyan laya, ta tanda la a natey yaynay anak.
25 Ket ha nakalwah hilaynay tatao, nilumoob yayna met ye Apo Jesus.
Ginemgeman nay gamet nan anak, ket nimata ya.
26 Yatew a nalyadi, nabalitaan nin kaganaan a tatao nin yatew a lugal.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Luway Kapkap

27 Ha umalih yaynay Apo Jesus ha baey nan mānguna ha pāytiponan lan
Jujudio, nanumbong hila kana ye luway lakin kapkap a ampangha, a wanla,
“Apo a Lahi nan Poon David,* ingalowan mo kayi!”
28 Haanin, ha nilumateng yaynay Apo Jesus ha baey a angkunaan na,
hinumaley hilay luway lakin kapkap. Ket tinepet na hila, “Pamtegan yo
nayi a mapaitaah katawo?”

---

* **9:27** Namteg hilay Jujudio a mangibat ya ha lahin Poon David ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.

"Awo, Apo. Ampamteg kayi," wanla.
29 Haanin, hiyay Apo Jesus, kinimpaan nay mamata la boy hinabi na
kanla, "Uli ha pamteg yo kangko, makakit kawoyna."
30 Ket kananyatew met ateed, ampakakit hilayna. Pangayadi, mahehpet
na hilan binilinan Apo Jesus, "Adi yo anhabiyen ha agya ayaman ye nalyadi
kanyo."
31 Noba ha inumalih hilaynay luwa, ket imbabalita la ha kaganaan a tatao
nin yatew a lugal ye dinyag nan Apo Jesus kanla.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Angang

32 Haanin, ha an-umalih hilaynan Apo Jesus, main nangilakew kana nin
lakin pinaangang nin maloke a ihpidito.
33 Ha napaalih na yaynan Apo Jesus ye maloke a ihpidito, ampakahabi
yaynay laki. Ket hilay tatao, nagtaka hila, a wanla, "Yo! Ahe kitawo po bega
nakakit nin wanabay ihti ha Israel."
34 Noba hinabi lan Papariseo, "Ah! Ampakapaalih yan mangaloke a
ihpidito, ta hiyay Satanas a poon nin mangaloke a ihpidito ye namyay kana
nin kapalyadiyan a manyag nin wanabay."

Nalunoh yay Apo Jesus kanlan tatao

35 Haanin, hiyay Apo Jesus, nilakew nay babanwa boy babadiyo. Ket
nangiadal ya ha pāytiponan lan Jujudio. Impatanda nay Manged a Balita
tungkol ha panakop nan Apo Dioh boy pinaitaah na hilay tatao ha kaganaan
a kalahin hakit.
36 Ha nakit nan Apo Jesus ye malabong a tatao, nalunoh ya kanla, ta nakit
na a malabong a tubat ye gotgot la boy homain bega ampanaglap kanla a
ba-mo hilan tupa a homain pahtol.
37 Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Bilewen yo
hilay malabong a tataon nakahadya anan pahakop kanan Apo Dioh a ba-
mon paday a malyadinan pupolen, noba kulang ye māmupol.
38 Kaya-bay ipakigwang yo kanan Apo a nagkonin nin pupolen a mangi-
tubol yan malabong a māmupol."

10

Hilay Labinluwan Apohtol
(Marcos 3:13-19; Lucas 6:12-16)

1 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilay labinluwan mānumbong
na a humaley kana. Ket binyan na hilan kapalyadiyan a mamaalih nin
mangaloke a ihpidito boy kapalyadiyan a mamaitaah nin hinyaman a hakit.
2 Hilayati ye ngangalan nin labinluwan mānumbong nan Apo Jesus a
anhabtan nan apohtol. Hiyay nuna, hiyay Simon a anhabtan Pedro, hiyay
Andres a katongno nan Pedro, hiyay Santiago boy Juan a mikatongno a
aanak nan Zebedeo,
3 hiyay Felipe, hiyay Bartolome, hiyay Tomas, hiyay Mateo a māningil nin
bowih, hiyay Santiago a anak nan Alfeo, hiyay Tadeo,
4 hiyay Simon a ampangimahakit kanlan Israelita boy hiyay Judas
Iscariote a nangiopit kanan Apo Jesus.

Hiyay Pangitubol nan Apo Jesus ha Labinluwan Apohtol
(Marcos 6:7-13; Lucas 9:1-6)

5 Hiyay Apo Jesus, intubol na hilay labinluwan mānumbong na boy
binilinan na hila, "Adi kawo ampakew kanlan aliwan Judio o ha babanwa
lan Samaritano,

6 no aliwan makew kawo kanlan kapadiho tawon Israelita a ba-mon
tupan ampipakat.
7 Ipatanda yo kanla a madanon anay panakop nan Apo Dioh.
8 Paitaahen yo hilay ampaghakit boy hilay kinating. Bi-ayen yo hilay
nangamatey boy paalihen yo hilay mangaloke a ihpidito kanlan tatao. Yatin
kapalyadiyan a tinanggap yo, ket homain bayad. Kaya-bay adi yo hila met
ampabayaden ye tataon mahaglapan yo.
9 Adi kawo ampangaget nin pilak.
10 Boy ha pangumodang yo, adi kawo met ampangaget nin bakoto, bado a
paghagiliyan, ihtiping, o teken. Ta hiyay māg-obda, katapulan a biyan yan
matapul na."
11 "Pamiabot yo ha maghan banwa o badiyo, manapul kawon taon
malabay mamadagoh kanyo. Ket ihtewbay kawoyna kumonin kana angga
ha umalih kawo nin yatew a lugal.
12 Ha panhumlep yo ha baey la, habiyen yoy wanae, 'Magkamain hila
dayin katanaan ye nagbaey.'
13 No manged ye pananggap la kanyo, peteg a magkamain hilan katanaan
nan Apo Dioh. Noba no aliwan manged ye pananggap la kanyo, ahe hila
magkamain.
14 No ahe la kawo tanggapen o leng-en nin tatao ha maghay baey o
banwa, ikampag yo po ye tuwapok ha bibitih yo bilang pangipatanda kanla
a maloke ye dinyag la. Ket alihan yo hilayna.
15 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha Mangaamot nin Panuhga,
mamabyat ye ipaduha kanla dinan kanlan taga Sodoma boy taga Gomorra
a nanyag nin kalok-an hatew."

Hiyay Lumateng a Pangipaloke
(Marcos 13:9-13; Lucas 12:12-17)

16 Hinabi na po Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Leng-en yoko. Itubol
katawo a ba-mon tupa kanlan tataon ba-mon ahontawon. Kaya-bay
pakahidi kawo a ba-mon bikat boy magpakaamo a ba-mon kalapati.
17 Mag-alla kawo, ta dakpen la kawon ilakew kanlan mānungkolan boy
hibladen la kawo ha loob nin pāytiponan lan Jujudio.
18 Ket uli ha panumbong yo kangko, dakpen la kawon iadap kanlan
gogobilnadol boy kanlan popoon. Ket yabaytew yaynay panaon yo a
mangipapteg kanla boy kanlan aliwan Judio nin tungkol kangko.
19 Ket no dakpen la kawon iadap ha panuhgaan, adi yo angkahindakan
no way-omen kawo makibat o no hinyay habiyen yo. Ta kananyatew met
ateed, ket ipaihip nan Ihpiditon Dioh kanyo ye habiyen yo.
20 Ta aliwan hikawo ye maghabi, no aliwan hiyay Ihpidito nan Bapa yon
Dioh ye maghabi makauli kanyo."
21 "Kananyatew a panaon, main tataon mangiopit nin kakatongno la ta-
omen pateyen. Main met tutoan mangiopit nin aanak la. Boy main met
aanak a lumaban ha tutoa la boy mangipapatey.
22 Uli ha panumbong yo kangko, pag-inakitan la kawon kaganaan a
tatao. Noba ayaman a mikakaantin mapatayaan anggan kalampuhan, ket
miligtah ya.
23 No ipaloke la kawo ha maghay banwa, makew kawo ha kanayon a
banwa. Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ahe yo po lano nayadi
a lakwen ye kaganaan a babanwa ha Israel, ket hiko a ibat ha langit a in-
Anak nin Tao, mag-udong akoyna ihti."

24 “Homain ampag-adal a umiigit kanan maihtodo na. Boy homain met
ipoh a umiigit kanan amo na.
25 Kaya-bay no hiyay an-adalan, ket makadiha yan omen ha nadihaan
nan maihtodo na, huhto bengat yain. Boy no hiyay ipoh, ket makadiha yan
omen ha nadihaan nan amo na, huhto bengat yain. No hikon mānguna yo,
ket hinabtan la kon Satanas, hikawo po lagi?”

Hiyay Katapulan a Kalimowan
(Lucas 12:2-7)

26 “Kaya-bay adi kawo angkalimo kanlan tatao. Ta homain nakatayo a ahe
lano mibagwa boy homain met hiklito a ahe lano matandaan.
27 Hinyaman ye anhabiyen ko kanyo ha maliteh, ket habiyen yo ha
mahnag. Ket hilay an-ionanah ko, ipangha yo ha kaganaan.
28 Adi yo hila angkalimowan ye malabay mamatey kanyo, ta hiyay laman
yon bengat ye mababa lan pateyen, noba aliwan kalelwa yo. Hiyay Apo
Dioh ye kalimowan yo, ta hiyabay ye malyadin mamatey boy mangitapon
kanyo ha impilno.
29 Aliwa nayi a mamoda bengat ye alaga nin luway piliw? Noba homain
kanla ye matey a ahe na kamatandaan nin Bapa yon Dioh.
30 Hikawo po lagi, ket agya bilang nin labok yo, ket tanda na.
31 Kaya-bay adi kawo angkalimo, ta mamabli kawo ha pamilew nan Apo
Dioh dinan ha malabong a piliw.”

Hiyay Pangipatanda kanan Apo Jesus
(Lucas 12:8-9)

32 Hinabi na po Apo Jesus, “Ayaman a ahe mangikading-ey kangko ha
adapan lan tatao, ket ahe koya met ikading-ey ha adapan nan Bapa kon
Dioh a anti ha langit.
33 Noba ayaman a mangikading-ey kangko ha adapan lan tatao, ket
ikading-ey koya met ha adapan nan Bapa ko ha langit.”

Hiyay Paykuntada nin Mitapamilya uli kanan Cristo
(Lucas 12:51-53; 14:26-27)

34 “Adi yo an-ihipen a nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen ko hila
paykakahundoen ye tatao. Nakew ako ihti ta-omen ko hila paykukun-
tadaen.
35 Uli kangko, hiyay anak a laki, kuntadaen na yay bapa na. Hiyay anak
a babayi, kuntadaen naya met ye indo na. Ket hiyay manuyang a babayi,
kuntadaen naya met ye ampo na a babayi.
36 Hiyay mag-ilyadin kaaway nin maghay tao ket hiyay pamilya na met
ateed.”
37 “Ayaman a umiigit ye pangado na kanlan tutoa na dinan kangko, ket
ahe yan katanggap-tanggap a mag-ilyadin mānumbong ko. Wanabay met
kanan taon umiigit ye pangado na kanan anak na dinan kangko.
38 Ayaman a ahe nakahadya a matey ha panumbong na kangko a ba-mo
yan ampamatay nin kodoh, ket ahe yan katanggap-tanggap a mag-ilyadin
mānumbong ko.
39 Ayaman a taon ampangihilib nin bi-ay na, ket maanam na. Noba
ayaman a nakahadya a matey uli ha panumbong na kangko, ket mabyayan
yan bi-ay a homain anggaan.”

Hiyay Plimyo ha Langit
(Marcos 9:41)

40 “Ayaman a ampananggap kanyo, ket antanggapen na koyna met. Ket
ayaman a ampananggap kangko, ket antanggapen na yayna met ye Bapa
kon Dioh a nangitubol kangko.
41 Ayaman a ampananggap nin maghay podopita uli ha pagkapodopita
na, ket makatanggap ya met lano nin omen ha plimyo nin podopita.
Ayaman a ampananggap nin taon matoynong ulita matoynong ya, ket
makatanggap ya met lano nin omen ha plimyo nin taon matoynong.
42 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a mamyay nin agya
maghay bahon lanom a malay-ep ha maghay pinakamaaypa a mānumbong
ko ulita magha yan mānumbong ko, ket homain hapo a makatanggap yan
plimyo a ibat kanan Apo Dioh.”

11

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Juan a Māmawtihmo
(Lucas 7:18-35)

1 Pangayadi na hilan binilinan Apo Jesus ye labinluway mānumbong
na, nakew yan nangiadal boy nangipatanda nin Manged a Balita ha
mangahaley a babanwa ihtew.
2 Hiyay Juan a Māmawtihmo, legan anti ya ha pidihowan, nangean nay
tungkol ha andiyagen nan Apo Jesu Cristo. Kaya-bay nangitubol yan ano
kataon mānumbong na
3 a makew manepet kanan Apo Jesus. Ket ha niabot hilayna kana, hinabi
la, “Intubol na kayin Juan a Māmawtihmo a manepet kammo no hikayna
ye Cristo a impangako nan Apo Dioh a lumateng, o mangagad kayi po nin
lumbo?”
4 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Mag-udong kawoyna kanan Juan. Ket
ibalita yo kana ye nange boy nakit yo.
5 Hilay kakapkap, ampakakit hilayna. Hilay lulumpo, ampakakodang
hilayna. Hilay kinating, nitaah hilayna. Hilay teteek, ampakange hilayna.
Hilay natey, nabi-ay hilan uman boy hiyay Manged a Balita, an-ipatanda
ana met kanlan mangaidap.
6 Boy habiyen yo met kana a minged ye taon ahe ampagluwaluwa
kangko.”
7 Ha umalih hilaynay mānumbong nan Juan, hinabi nan Apo Jesus
kanlan malabong a tatao, “Ha nakew kawo ihtew ha wangwang, hinyay
anhigudowen yon makit? Maghay malawak a ampiangin-angin? Ahe!
8 Maghay taon nakabado nin matampa? Ahe, ta hilay tataon ampagbado
nin matampa, ket ihtew yo hila makit ha mangayadet a baey lan popoon.
9 Nakew kawo kana, ta labay yon makakit nin maghay podopita nin Dioh,
kali? Awo, peteg a magha yan podopita ye Juan a Māmawtihmo. Ket habiyen
ko kanyo a umiigit ya po ha maghay podopita.
10 Ta hiyabay ye andektan nan Apo Dioh ha naihulat a Habi na,
‘Mangitubol akon māngihabi ko a mauna kammo ta-omen na italadan ye
danan mo.’ ”*
11 Hinabi na po Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko.
Ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta, homain umiigit kanan Juan a
Māmawtihmo. Noba agya wanabay man, hiyay pinakamaaypa kanlan
anhakopen nan Apo Dioh, ket umiigit ya po kanan Juan.†

* **11:10** Malakias 3:1. † **11:11** Umiigit hila kanan Juan, ta hilabay ye makakit nin pandugi nin panakop nan Apo Dioh. Hiyay Juan, natey yayna bayo nandugi ye panakop nan Apo Dioh.

12 Ket impaibat ha nangiadal yay Juan a Māmawtihmo anggayna haanin,
an-ipilit lan tatao ye hadili la a maibilang ha panakopan nan Apo Dioh.
13 Ta ha ahe ya po nilumateng ye Juan a Māmawtihmo, hiyay tungkol ha
panakop nin Dioh, ket impatanda laynan kaganaan a popodopita boy anti
ya met ha Bibilin a impahulat kanan Moises. Noba angga yan bengat yain
ha panaon nan Juan a Māmawtihmo.
14 Ket no ampamtegan yoy anhabiyen la, hiyay Juan ye Elias a an-agaden
yon lumateng.
15 Hikawon ampanlenge, pakaihipen yo yatin manged."
16 Hinabi na po Apo Jesus, "Hinya lagi ye pangilalayian ko kanlan tatao
kananyatin panaon? Ilalayi ko hila ha aanak a ampikno ha paydagawan a
ampanghaan lay kadagaw la, a wanla,
17 'Tinigtigan mi kawon pangkahal, noba ahe kawo tinumalek!
Kinantaan mi kawon kanta no main natey, noba ahe kawo met tinumangih!'
"
18 "Wanabay hila met ye tatao haanin. Ta ha nilumateng yay Juan a
Māmawtihmo, nakit la yan ampagpaltan mangan boy ahe ampinom nin alak.
Noba hinabi lan tatao, 'Hi! Hinelpan yan maloke a ihpidito.'
19 Ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ha nilumateng ako, nakit la
kon ampangan boy ampinom nin alak. Noba hilay tataon nakakit kangko,
hinabi la met, 'Mahiba yan mangan, māglahing, boy gayyem lan mangakuhit
a māningil nin bowih boy kanayon po a māgkahalanan.' Agya wanabay man,
hiyay kadunongan nin Dioh, ket angkakit ha didiyag lan ampanumbong ha
kalabayan na."

Babala kanlan tataon Ahe Maghehe
(Lucas 10:13-15)

20 Haanin, hiyay Apo Jesus, pinaghabiyan na hilay tataon angkumonin ha
babanwan nanyagan nan malabong a kapagtakaan, ta ahe hila naghehe ha
kakahalanan la.
21 Hinabi na, "Hikawon taga Corazin boy taga Bethsaida, kakaingalo kawo
lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta no hiyay kapagtakaan a dinyag
ko kanyo, ket ihtew koyna dayin dinyag ha Tiro boy ha Sidon, ket nabuyot
hilayna dayin naghoot nin tapih a mangitit a pamaneh ye angkumonin
ihtew boy nagbodobod nin tubog ha ō la bilang pagkakitan a ampaghehe
hilayna ha kakahalanan la.
22 Noba pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha Mangaamot nin
Panuhga, mamabyat ye ipaduha kanyo dinan kanlan taga Tiro boy taga
Sidon. Ta agya nakit yoynay kapagtakaan a dinyag ko, ket ahe kawon teed
naghehe ha kakahalanan yo.
23 Ket hikawo met a taga Capernaum, nabaan yo nayi a midangal kawo
angga ha langit? Ahe! Itapon na kawon Apo Dioh ha impilno! Ta no hiyay
kapagtakaan a dinyag ko kanyo, ket ihtew koyna dayin dinyag ha banwan
Sodoma, ket ahe na dayin inulam Apo Dioh ye banwa la boy anti ya po dayi
angga haanin.
24 Kaya-bay pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha Mangaamot nin
Panuhga, mamabyat ye ipaduha kanyo dinan kanlan taga Sodoma."

Main Kapainawaan kanan Apo Jesus
(Lucas 10:21-22)

25 Kananyatew a odah, nakigwang yay Apo Jesus nin wanae, "Bapa ko
a Apo ha langit boy ihti ha babe-luta, ampahalamatan kata, ta hilatin
kaptegan, ket ahe mo impatanda kanlan tataon ampangibaan nin hadili

la a mangahidi boy mangadunong, no aliwan kanlan tataon mangakandin
bengat ye tinanda a omen kanlan mangakandin aanak.
26 Awo, Bapa ko, dinyag mo yatew, ta yabaytew ye kalabayan mo."
27 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao, "Impabaala naynan Bapa
kon Dioh kangko ye kaganaan a babagay. Ket homain nagtanda kangko,
no aliwan hiyay Bapa kon Dioh bengat. Homain met nagtanda kanan Bapa
kon Dioh, no aliwan hikon bengat a Anak na boy hilay tataon labay kon
pangipatandaan kana."
28 "Hikawon kaganaan a angkabyatan boy angkaidapan, humaley kawo
kangko, ta hikoy mamainawa kanyo.
29 Humbongen yoy bibilin ko boy paadal kawo kangko, ta maanoh ako
boy mapagmakaaypa. Ket pakatanaen koy ihip yo.
30 Ta mataloh man a humbongen ye bibilin ko boy makumpang bengat a
diyagen ye an-ipadyag ko."

12

Hiyay Tepet tungkol ha Mangaamot nin Pagpainawa
(Marcos 2:23-28; Lucas 6:1-5)

1 Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, hiyay Apo Jesus boy hilay
mānumbong na, nipadān hila ha katidigowan. Ket legan ampagdān hila
ihtew, hilay mānumbong na, nandayon hilan nante nin tidigo. Ket an-
itatangay lan antim-en, ta mabitil hilayna.
2 Ha nakit lan Papariseo yatew, hinabi la kanan Apo Jesus, "Bilewen
moy andiyagen lan mānumbong mo! Ampante hilan tidigo. Bawal yain ha
Mangaamot nin Pagpainawa!"*
3 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Ahe yo po nayi nabaha ye dinyag nan
David hatew? Ha nabitlan ya boy hilay kalalamoan na,
4 hinumlep ya ha Toldan Panggalangan kanan Apo Dioh. Ket nangwa yan
tinapay a inhagpa kanan Apo Dioh. Kinan na boy pinakan na hila met ye
kalalamoan na. Noba ahe ya nagkahalanan agya po man bawal yatew ha
Bibilin, ta hilay papadi bengat ye malyadin mangan nin inhagpa kanan Apo
Dioh.
5 Boy ahe yo met nayi nabaha ha impahulat kanan Moises a hilay papadi,
ket ampag-obda hila ha Timplo agya Mangaamot nin Pagpainawa, noba ahe
hila ampagkahalanan?
6 Habiyen ko kanyo a anti ya ihti haanin ye umiigit po dinan ha Timplo.
7-8 Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket main kapalyadiyan
a mangihabi no hinyay huhton diyagen ha Mangaamot nin Pagpainawa.
Hinabi nan Apo Dioh ha naihulat a Habi nin Dioh, 'Aliwan hiyay ihagpa
yo kangko ye labay ko, no aliwan labay kon mapangingalo kawo.' No
natalohan yon bengat ye labay habiyen nin yatew, adi yo hila dayi an-
uhgaan ye tataon homain kahalanan."

Hiyay taon Kinumpit ye maghay Gamet na
(Marcos 3:1-6; Lucas 6:6-11)

9 Inumalih yay Apo Jesus ihtew. Ket nakew ya ha pāytiponan lan Jujudio.
10 Haanin, main maghay laki ihtew a kinumpit ye maghay gamet na.
Main met nangaanon Papariseo ihtew a ampagbantay no paitaahen na yan

* **12:2** Ha bibilin lan Jujudio, no magdān ye tao ha padayan nin kanayon, malyadi yan mante nin nangaanon dawa (Deuteronomio 23:25). Ha bibilin lan Jujudio hatew, main tatlompo boy hiyam a bawal diyagen ha Mangaamot nin Pagpainawa, ket maghayna ye pamupol, ta anhabtan laynan obda (Exodo 34:21). Bilang yaynan pamupol ye pante kanla.

Apo Jesus ta-omen laya maidalom. Nanepet hila kanan Apo Jesus, “An-
ipaluboh nayi ha Bibilin ye mamaitaah nin ampaghakit ha Mangaamot nin
Pagpainawa?”
11 Nakibat yay Apo Jesus kanla nin wanae, “No hiyay maghan tupa yo,
ket maampag ya ha lubot ha Mangaamot nin Pagpainawa, ahe yoya nayi
iawah?”
12 “No maalaga yay tupa yo, lalalo ana ingat a maalaga yay tao. Kaya-
bay an-ipaluboh nin Bibilin ye panyag nin manged ha Mangaamot nin
Pagpainawa.”
13 Ket haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan lakin kinumpit ye gamet na,
“Ipanat moy gamet mo.” Impanat nay gamet na, ket nitaah yayna. Ket
padihoyna ha maghay gamet na.
14 Haanin hilay Papariseo, nilumwah hilayna ha pāytiponan. Ket pinay-
tongtongan la no way-omen laya maipapatey ye Apo Jesus.

Hiyay Napili a Māghilbi

15 Noba tanda nan Apo Jesus ye tikih lan Papariseo kana. Kaya-bay
inumalih ya ihtew. Malabong hilay tataon hinumumbong kana. Ket hilay
kaganaan a ampaghakit, pinaitaah na hila.
16 Noba impahehpet nan imbilin kanla, “Adi yo an-ibalita kanlan kanayon
a tatao no aya ko.”
17 Yabayti ye katupadan nin hinabi nan Apo Dioh kanan podopita Isaias
hatew,

18 “Yabayti ye pinili kon māghilbi ko.
An-adoen koya boy angkaaliketan ko yan tubat.
Itubol ko kanay Ihpidito ko,
boy ipatanda na ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta ye katoynongan.
19 Adi ya ampakingatngat, adi ya ampamalingha
boy ahe mange ye bihnga na ha dān.
20 Hilay tataon mangakapey ye pamteg la, ket pakhawen na hila.
Boy hilay angkaalihan nin kahigudowan, ket angkalingayen na hila.
Ahe ya tumgen anggan ahe na maipanambot ye katoynongan.
21 Ket hiyabay ye kahigudowan lan kaganaan a tatao ihti ha babe-luta.”†

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Satanas
(Marcos 3:20-30; Lucas 11:14-23)

22 Haanin, main ano kataon nangilakew kanan Apo Jesus nin maghay
lakin pinakapkap boy pinaangang nin maloke a ihpidito. Haanin, pinaitaah
na yan Apo Jesus ye laki. Kaya-bay ampakakit boy ampakahabi yayna.
23 Ket hilay tatao ihtew, nagtaka hila boy hinabi la, “Ah! Hiyabay ana
laweh ye impangako nan Apo Dioh a Māngiligtah a lahi nan Poon David?”
24 Pamakange lan Papariseo yatew, hinabi la, “Ah! Ampakapaalih yan
mangaloke a ihpidito, ta hiyay Satanas‡ a poon lan mangaloke a ihpidito ye
namyay kana nin kapalyadiyan a manyag nin wanabay.”
25 Noba tanda nan Apo Jesus ye an-ihipen la. Kaya-bay hinabi na kanla,
“No hilay tataon angkumonin ha maghay panakopan ket mapay-away-away,
madama ye panakopan. Wanabay met ha maghay banwa o pamilya. No
mapay-away-away hila, ket ahe hila magbuyot.
26 Kaya-bay no paalihen na hilan Satanas ye anhakopen na, ket ahe ya
magbuyot ye panakop na, kali?

† **12:21** Isaias 42:1-4. ‡ **12:24** *Satanas:* ha habin Griego ket Beelzebul.

27 Haanin, no hiyay Satanas ye namyay kangko nin kapalyadiyan a
mamaalih nin mangaloke a ihpidito, aya met awod ye namyay kanlan
mānumbong yo nin kapalyadiyan, ta ampamaalih hila met nin mangaloke
a ihpidito? Hilay mānumbong yoyna met ye makapipapteg a aliwan huhto
ye an-ihipen yo.
28 Noba ulita ampamaalih akon maloke a ihpidito makauli ha Ihpiditon
Dioh, hiyay labay habiyen, nilumateng yaynay panakop nan Apo Dioh
kanyo."
29 Inlalayi na yan Apo Jesus ye Satanas ha maghay lakin makhaw,
"Homain taon makababa a lumoob manakaw ha babandi nin makhaw a
laki, no aliwan hiyay mamakhaw po kana. Ket no mabalol na yaynay
makhaw a laki, malyadi naynan kowen ye hinyaman a malabayan na ha
loob nin baey."
30 "Haanin, ayaman a ahe ampakitupig kangko, ket angkumuntada ya
kangko. Ayaman a ahe ampanaglap kangkon mangihaley nin tatao kanan
Apo Dioh, ket ampangitaang ya kana.
31 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! Kaganaan a kakahalanan
boy pangumih ha ayaman, ket mapatawad ya. Noba ayaman a mangumih
kanan Ihpiditon Dioh, ket ahe ya mapatawad.
32 Ayaman a mangumih kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket
mapatawad ya. Noba ayaman a mangumih kanan Ihpiditon Dioh, ahe ya
mapatawad haanin o makanoman."

Matandaan yay Poon-kayo makauli ha Dawa na
(Lucas 6:43-45)

33 Hinabi na po Apo Jesus, "Matandaan ye poon-kayo ha dawa na. No
manged ye poon-kayo, manged met ye dawa na. Noba no aliwan manged
ye poon-kayo, aliwa met manged ye dawa na.
34 Hikawon lalahi nin bikat, mangaloke kawo! Way-omen kawon
makapaghabin manganged? Ta no hinyay anti ha puho nin maghay tao,
ket wanabay ya met ye anhabiyen na.
35 Hiyay taon manged, ket ampaghabi yan kangedan, ta pawa kangedan
ye anti ha puho na. Noba hiyay taon maloke, ampaghabi yan mangaloke,
ta pawa mangaloke ye anti ha puho na.
36 Pakaihipen yon manged yatin habiyen ko. Lano ha mangaamot nin
panuhga nin Dioh, ket pakibatan nin balang tao ye kaganaan a hinabi na a
homain kowinta.
37 Ta matandaan makauli ha hahabi mo no paduhaan na kan Apo Dioh o
ahe."

Hiyay Pangawok la nin Kapagtakaan kanan Apo Jesus
(Marcos 8:11-12; Lucas 11:29-32)

38 Haanin, main nangaanon mamaihtodo nin Bibilin boy Papariseo ye
naghabi kanan Apo Jesus nin wanae, "Maihtodo, mangipakit ka man awod
nin kapagtakaan bilang pagkakitan a hikan peteg ye intubol nan Apo Dioh."
39 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Hikawon tatao kananyatin panaon, tubat
ye kalok-an yo boy ahe na kawo mapatayaan Apo Dioh. Ampakikwa kawon
kapagtakaan bilang pagkakitan a hiko ye intubol nan Apo Dioh. Noba
homain akon ipakit kanyo, no aliwan hiyay kapagtakaan a omen ha nalyadi
kanan podopitan Jonas hatew.
40 No way-omen yan nagbuyot nin tatloy mangaamot boy madeglem ye
Jonas ha loob nin bitoka nin digdig a malanghit, hiko a ibat ha langit a in-
Anak nin Tao, tatloy mangaamot boy madeglem ko met lano a nakailbeng.

41 Ha Mangaamot nin Panuhga nan Apo Dioh, hilay taga Nineve a
naghehe, ket mideng hilan manihtigon laban kanyon tatao kananyatin
panaon. Ta hatew ha nange lay impatanda nan Jonas, ket pinaghehean
lay kakahalanan la. Ket haanin, anti ko ihti a madadangal po kanan Jonas.
Noba agya po man nange yoy impatanda ko, ahe kawon teed naghehe ha
kakahalanan yo.
42 Ha Mangaamot nin Panuhga nan Apo Dioh, hiyay Reyna ha Abagatan,
mabi-ay ya met uman. Ket mideng yan manihtigon laban kanyon tatao
kananyatin panaon. Ta hatew, agya angkumonin ya ha mataang a lugal, ket
nakew yan teed nanlenge nin kadunongan nan Poon Solomon. Ket haanin,
anti ko ihti a madadangal po kanan Solomon, noba ahe yoko met anleng-
en."

Hiyay Pag-udong nin Maloke a ihpidito
(Lucas 11:24-26)

43 Hinabi na po Apo Jesus, "No alihan na yan maloke a ihpidito ye maghay
tao, hiyay maloke a ihpidito, ket makew yan magpahyal ha maklang a lugal
ta-omen ya manapul nin pagpainawaan na. Ket no homain yan makitan,
44 habiyen na ha hadili na, 'Hi! Udongen ko yaynan bengat ye taon ibatan
ko hatew.' Ha pag-udong na kanan taon ibatan na, ket malatngan naya a
ba-mon maghay baey a homain angkumonin kana, malinih boy malimpeh.
45 Kaya-bay umalih yayna man, ta managyat ya po nin pitoy ihpidito
a maloloke po kana. Ket humlep hila kana. Kaya-bay maloloke po
ye kahahaad na lano dinan ha una. Wanabay met ye malyadi kanyon
mangaloke a tatao kananyatin panaon."

Hiyay Indo boy Kakatongno nan Apo Jesus
(Marcos 3:31-35; Lucas 8:19-21)

46 Haanin, legan ampaghabi ya po ye Apo Jesus kanlan tatao, nilumateng
yay indo na boy hilay kakatongno na a lalaki. Ket ampideng hila ha ilwah,
ta labay la yan katongtongen ye Apo Jesus.
47 Haanin, main tao a naghabi kanan Apo Jesus, "Hiyay indo mo boy hilay
kakatongno mon laki, anti hila ha ilwah. Ket labay la kan makatongtong."
48 Nakibat yay Apo Jesus kana, "Aya hila lagi ye indo ko boy kakatongno
ko?"
49 Haanin, intamudo na hilay mānumbong na. Ket hinabi na, "Hilati ye
kakatongno ko boy indo ko,
50 ta ayaman a ampanumbong ha kalabayan nan Bapa kon anti ha langit,
ket hilabay ye kakatongno ko boy indo ko."

13

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mānabwag
(Marcos 4:1-9; Lucas 8:4-8)

1 Kananyatew a mangaamot, hiyay Apo Jesus, inumalih ya ihtew ha baey
a naytiponan lan tatao. Ket nakew yan nikno ha ambay dagatdagatan.
2 Malabong a tubat ye tataon namalibot kana. Kaya-bay nakew yan
nilumampat ha bangka. Ket nikno ya, ta ihtew yan mangiadal. Hilay tatao
met, ket ampideng hilan ampanlenge kana ha gilid lanom.
3 Malabong ye in-adal na kanla makauli ha pangilalayi.
Hinabi na kanla, "Main maghay māgtalon ye nakew nanabwag nin bini
ha pananeman na.
4 Ha panabwag na, main nangaanon bini ye naampag ha dān. Ket hilatin
bibini, kinan nin mamanokmanok.

5 Main met nangaanon bini ye naampag ha kadapahan a main maimpih
a luta. Ket mapadah yan tinumubo ye bibini, ta maimpih ye luta.
6 Noba ha naamotan hilayna, ket nangalangey boy nangayango, ta
mangaababe ye yamot la.
7 Main met nangaampag ha antuboan nin madiwin iilamon. Ket ha
tinumubo hilatew a bini, tinumubo hilayna met ye madiwin iilamon. Ket
tinugpawan lay tinumubo a bibini.
8 Main met bibini a naampag ha mabona a luta. Ket malambot ye tubo la
boy nanawa hila. Main nanawan magatoh, anemapo, boy main tatlompo."
9 Hinabi na po Apo Jesus, "Hikawon ampanlenge, pakaihipen yo yatin
manged."

Hiyay Tikih nin Pangilalayi
(Marcos 4:10-12; Lucas 8:9-10)

10 Haanin, hinumaley hila kanan Apo Jesus ye mānumbong na. Ket tinepet
laya, "Apo, taket ta no mangiadal ka kanlan tatao, ket pawa makauli ha
pangilalayi ye paghabi mo kanla?"
11 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Nabyayan kawon pagkataloh nin hiklito
nin tungkol ha panakop nan Apo Dioh, noba hilay kanayon, ahe.
12 Ta hiyay taon ampanumbong nin nange na a kaptegan, ket lalo ya po
mabyayan nin pagkataloh. Noba hiyay taon ahe ampanumbong nin nange
na a kaptegan, agya po hiyay makandin pagkataloh na, ket kowen ya po
kana.
13 Kaya-bay pawa makauli ha pangilalayi ye paghabi ko kanlan kanayon.
Ta agya po man mamilew hilan mamilew, ket ahe hila makabalay boy agya
po man manlenge hilan manlenge, ket ahe hila makataloh.
14 Natupad kanla ye impahulat nan Apo Dioh kanan podopita Isaias
hatew,
'Agya po man manlenge kawon manlenge, ket ahe kawo makataloh
boy agya po man mamilew kawon mamilew, ket ahe kawo makabalay.'
15 Ta hilatin tatao, ket mabyang ye ō la.
Hinakeban lay talinga la boy in-ipleng lay mata la.
No aliwa dayin wanabay, ket makakit ye mata la
boy makange ye talinga la, ket makataloh hilayna.
Ha wanabay, mag-udong hilayna kangko, ket paitaahen ko hila."*
16 Hinabi na po Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Noba minged kawo, ta
angkakit yoy andiyagen ko boy angkatalohan yoy anhabiyen ko.
17 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! Hatew, malabong hilay
popodopita boy matoynong a tatao ye malabay makakit boy makange nin
nakit boy nange yo haanin. Noba ahe nalyadi yati ha panaon la."

Hiyay Labay Habiyen nin Pangilalayi tungkol ha Mānabwag
(Marcos 4:13-20; Lucas 8:11-15)

18 Hinabi nan Apo Jesus, "Leng-en yoy labay habiyen nin pangilalayi
tungkol ha mānabwag.
19 Hiyay bini ket Habi nin Dioh. Hiyay dān a kinaampagan nin bini, ket
hilabay ye tataon nakange nin Habi nin Dioh a tungkol ha panakop na, noba
ahe la natalohan. Haanin, nilumateng yay Satanas. Ket inalih na ha puho
la ye nange la."
20 "Ket hiyay kadapahan a main maimpih a luta, ket hilabay ye tataon
angkaaliket a nakange boy nananggap nin Habi nin Dioh.

---

* **13:15** Isaias 6:9-10.

21 Noba ahe ya nanyamot ha puho la. Kaya-bay ha nilumateng ye
kaidapan o pangipaloke uli ha pananggap la nin Habi nin Dioh, ket tampol
la yaynan tinalingkukolan ye pamteg la.
22 Hiyay luta a antuboan nin madiwin iilamon a kinaampagan nin bibini,
ket hilabay ye tataon nakange nin Habi nin Dioh. Noba uli ha malabong
a babagay a ampakayootan la boy uli ha pagkapulag la ha kabatnangan,
naliwaan laynay Habi nin Dioh a nange la. Kaya-bay ahe ya nakapanawa
ye Habi nin Dioh ha bi-ay la.
23 Noba hiyay mabona a luta a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye
tataon nakange boy nakataloh nin Habi nin Dioh. Kaya-bay nanawa ya
ha bi-ay la. Main nanawan magatoh, main anemapo, boy main nanawan
tatlompo."

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Iilamon

24 Hiyay Apo Jesus, naghabi yayna man nin pangilalayi kanla, "Hiyay
panakop nan Apo Dioh, mailalayi ya ha dinyag nin maghay tao a nanabwag
nin manged a bini ha pananeman na.
25 Noba ha madeglem ana, legan angkatuloy hilay tatao, nilumateng yay
kaaway na. Ket hinabwagan na met nin lahi nin iilamon ye pananeman
haka ya inumalih.
26 Ha tinumubo yaynay bini boy nanawa, nakit met a main iilamon.
27 Kaya-bay nakew hilay iipoh kanan amo la. Ket magha kanla ye naghabi
kana, 'Apo, aliwa nayi a manged ye inhabwag mon bibini? Taket ta main
ana met iilamon ha nananeman mo? Way-ihtew ibat ye iilamon?' "
28 "Nakibat yay amo kana, 'Ah! Dapat nan kaaway ko yatew.' "
"Haanin, nanepet hilay iipoh kana, 'Labay mo nayi, Apo, a uloten mi
yaynay iilamon?' "
29 " 'Adey, ta no uloten yo, maka midaman yon maulot ye tidigo.
30 Paolayan yo po angga ha pamupol. Ket kananyatew a panaon, habiyen
ko kanan māmupol, "Uloten yo po muna ye iilamon boy pethen haka yo
iulam. Pangayadi, pupolen yoynay tidigo, ket ikonin yo ha kamalig ko." ' "

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Makandin Lahi'
(Marcos 4:30-32; Lucas 13:18-19)

31 Naghabi yayna man ye Apo Jesus nin maghay pangilalayi, "Hiyay
panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi ya ha pinakamakandin lahi' a intanem
nin maghay tao ha pananeman na.
32 Agya pinakamakandi yan lahi', noba no tumubo yan lumake a poon-
kayo, ket paghayan yan mamanokmanok ye hahanga na."

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Pamalbag
(Lucas 13:20-21)

33 Magha po a pangilalayi ye hinabi nan Apo Jesus, "Hiyay panakop nan
Apo Dioh, ket mailalayi ya ha makandin pamalbag a inggameh nin maghay
babayi ha tatloy takal nin tapok, ta diyagen nan tinapay. Ket napalbag nan
kaganaan yatew."

Hiyay Panggawi nan Apo Jesus nin Pangilalayi
(Marcos 4:33-34)

34 Pawa pangilalayi ye anggawien nan Apo Jesus ha pangiadal na kanlan
tatao tungkol ha panakop nin Dioh.
35 Ha wanabay a pangiadal na, natupad anay impahulat nan Apo Dioh
hatew kanan podopita na,
"Maghabi ko kanlan tatao makauli ha pangilalayi.

Habiyen ko kanla ye babagay a nakatayo paibat po ha pinalhowa ye babe-
luta."†

Hiyay Labay Habiyen nin Pangilalayi tungkol ha Iilamon ha Tidigowan

36 Haanin, hiyay Apo Jesus, nilakwanan na hilay tatao. Ket nilumoob
ya ha maghay baey. Hinumaley hilay mānumbong na kana. Ket hinabi la,
"Apo, habiyen mo man kammi no hinyay labay habiyen nin pangilalayi mo
tungkol ha iilamon ha pananeman."
37 Nakibat yay Apo Jesus, "Hiyay nanabwag nin manged a bini ket hiko a
ibat ha langit a in-Anak nin Tao.
38 Hiyay pananeman ket babe-luta. Hiyay manged a bini ket hilay tataon
anhakopen nan Apo Dioh. Ket hilay iilamon ket hilay tataon anhakopen
nan Satanas.
39 Hiyay kaaway a nangihabwag nin lahi iilamon ket hiyay Satanas met
ateed. Hiyay labay habiyen nin pamupol ket kapopohan nin babe-luta.
Hilay māmupol ket hilay aanghil.
40 No way-omen lan inulot boy inulam ye iilamon, ket wanabay met ateed
lano ye malyadi kanlan hakop nan Satanas ha kapopohan nin babe-luta.
41 Ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, mangitubol akon aanghil
ko. Ket alihen la ha panakopan ko ye kaganaan a pagkahalananan boy hilay
kaganaan a ampanyag nin kalok-an.
42 Maitapon hila ha manliyabliyab a apoy. Ket ihtew hilaynan tumangih
boy mangiinaet.
43 Noba hilay mangatoynong, kuminlab hila a ba-mon henag nin man-
gaamot ha panakopan nan Bapa la a Dioh. Hikawon ampanlenge, pakai-
hipen yo yatin manged."

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Maalaga a Babandi

44 Hinabi na po Apo Jesus, "Hiyay panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi
ya ha maalaga a babandi a ingkali ha luta. Ha nakali yan maghay tao,
tinagpenan na yan uman. Ket angkaaliket yan nuli boy inlako nay kaganaan
a babandi na. Ket hinaliw na yay luta a kinakitan nan maalaga a babandi
ta-omen naya mapagkonin."
45 Hinabi na po Apo Jesus, "Hiyay panakop nan Apo Dioh, mailalayi ya
met ha dinyag nin maghan mānaliw a ampanapul nin mablin dapah.
46 Haanin, ha nakatapul yan maghay mablin dapah, inlako nay kaganaan
a babandi na. Ket hinaliw na yay mablin dapah."

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Kalinah

47 Hinabi na po Apo Jesus, "Hiyay panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi
ha kalinah a nakakwa nin hadihadi a malanghit.
48 Ha napno anay kalinah, ingguloy lan mānlapet ha gilid dagatdagatan.
Ket nikno hila, ta payngilboen lay nakwa lan malanghit. Pinili la hilay
makna, ket ingkonin la hila ha pangikunaan. Noba hilay ahe makna, ket
intapon la.
49 Wanabay met ateed ye malyadi lano ha kapopohan nin babe-luta.
Lumateng hila lanoy anghil, ta ilbo la hilay matoynong a tatao kanlan
mangaloke.
50 Hilay mangaloke a tatao, ihapog la hila ha manliyabliyab a apoy. Ket
ihtewbay hilan tumangih boy mangiinaet."
51 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Natalohan yo laweh ye labay habiyen nin
kaganaan a hinabi kon pangilalayi?"

† **13:35** Kakanta 78:2.

Nakibat hila kana, “Awo Apo, natalohan mina.”
52 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Kaya-bay balang maihtodo nin
Bibilin a naadalan nin tungkol ha panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi
ya ha maghay taon nagkonin nin baey a mangilwah nin bayo boy alan a
babandi ha nangihinopan na.”

Hiyay Ahe Pamiha kanan Apo Jesus ha Nazaret
(Marcos 6:1-16; Lucas 4:16-30)

53 Pangayadi nan in-adal Apo Jesus hilatin pangilalayi, inumalih yayna
nin yatew a lugal.
54 Nakew ya ha Nazaret a lugal a kinalakean na. Ket nangiadal ya ha
pāytiponan lan Jujudio. Ket hilay ampanlenge kana, ampagtaka hila, a
wanla, “Way-ihtew nangibat ye kadunongan na boy kapalyadiyan a nanyag
nin kapagtakaan?
55 Aliwa nayi a hiyabay ye anak nan māg-alowagi boy hiyay Maria ye indo
na? Aliwa nayi a hiyay Santiago, Jose, Simon, boy Judas ye kakatongno na
a laki?
56 Boy aliwa nayi a hilay kakatongno nan babayi, ket angkumonin hila
met ihti? Way-ihtew na awod nakwa ye wanabay a kadunongan boy
kapalyadiyan?”
57 Ket hilay tatao ihtew, ahe la yan biniha ye Apo Jesus.
Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiyay podopita, ambihaen laya ha
agya way-ihtew man a lugal, powidan bengat ha lugal na boy papamilya
na.”
58 Ket hiyay Apo Jesus, nangaanon bengat a kapagtakaan ye dinyag na nin
yatew a lugal, ta ahe hila ampamteg kana.

14

Hiyay Pagkamatey nan Juan a Māmawtihmo
(Marcos 6:14-29; Lucas 9:7-9)

1 Kananyatew a panaon, nabalitaan nan Gobilnadol Herodes Antipas ye
tungkol kanan Apo Jesus.
2 Kaya-bay hinabi na kanlan oopihyal na, “Hiyabay ye Juan a Māmawtihmo
a nabi-ay uman! Kaya-bay ampakadyag yan kapagtakaan.”
3-4 Yati ye nalyadi ha ahe ya po natey ye Juan a Māmawtihmo. Hiyay
Gobilnadol Herodes Antipas, impadakep na yay Juan a Māmawtihmo haka
naya impabalol boy impapidiho, ta maheheg nan anhabiyen kana, “Apo
Gobilnadol, aliwan huhto ye dinyag mo, ta pinag-ahawa mo yay Herodias
a ahawa nan Felipe a katongno mo.”
5 Hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, labay naya dayin ipapatey ye Juan.
Noba angkalimo ya kanlan Jujudio, ta ampamtegan la a podopita na yan
Apo Dioh.
6 Ha kompalanyoh nan Gobilnadol Herodes Antipas, tinumalek yay
balatang nan Herodias ha adapan lan bibihita na. Uli ha panumalek na,
naaliket yay Gobilnadol.
7 Kaya-bay impangako na boy nanumpa ya po, a wana, “Hinyaman a
awoken mo, ket ibyay ko kammo.”
8 Uli ha hinabi nan Gobilnadol Herodes Antipas, nakew yay balatang
kanan indo na. Ket tinepet naya no hinyay awoken na. Ket hinabi na kanan
balatang, “Hiyay ō nan Juan a Māmawtihmo ye labay kon ibyay mo kangko
a naikonin ha bandihado.” Kaya-bay nag-udong ya kanan Gobilnadol
Herodes Antipas. Ket hinabi na yatew.

9 Pamakange nan Gobilnadol Herodes Antipas, nalele ya. Noba ulita
nagpangako ya ha adapan lan bibihita na, inawo nay awok nan balatang.
10 Ket haanin, hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, nangitubol yan mamu-
toh nin leey nan Juan a anti ha pidihowan.
11 Ket ingkonin layna ha bandihado. Pangayadi, inggawang naya kanan
balatang. Ket hiyay balatang, inggawang naya met kanan indo na.
12 Haanin, hilay mānumbong nan Juan, kingwa lay bangkay na boy in-
ilbeng laya. Pangayadi, imbalita la kanan Apo Jesus ye nalyadi kanan Juan.

Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Liman Libo katao
(Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

13 Pamakange nan Apo Jesus ye nalyadi kanan Juan, inumalih ya ihtew.
Nilumugan ya ha bangka. Ket nakew ya wangwang. Noba ha natandaan
lan tatao ha babanwa a inumalih yay Apo Jesus, kinumodang hilan
hinumumbong kana.
14 Ha nilumumbah yay Apo Jesus ha bangka, nakit na hilay malabong a
tatao. Ket nalunoh ya kanla. Ket hilay ampaghakit, pinaitaah na hila.
15 Ha andudumeglem ana, hilay mānumbong na, hinumaley hila kana. Ket
hinabi la, “Apo, anti kitawo ha wangwang boy andudumeglem ana. Kaya-
bay Apo, habiyen moyna kanlan tatao a makew hilayna ha babadiyo ta-
omen hila po makahaliw nin pamangan la.”
16 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe hilayna katapulan a makew.
Hikawoy mamyay nin pamangan la.”
17 Nakibat hila kanan Apo Jesus, “Yo! Limay tinapay boy luway malanghit
bengat ye anti ihti.”
18 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Igawang yo kangko.”
19 Haanin, pinaikno na hilay tatao ha kailamonan. Pangayadi, kingwa
nay limay tinapay boy luway malanghit. Tinumangal ya ha langit. Ket
pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Binih-ilbih-il na yay tinapay boy
pinutoh-putoh na yay malanghit. Ket in-ibyay na kanlan mānumbong na.
Ket impatped la met kanlan tatao.
20 Nangan hilan kaganaan boy nangabhoy. Pangayadi lan nangan,
hilay mānumbong na, tinipon lay tela lan tatao. Ket nakapno hila po nin
labinluwan belyag.
21 Hiyay bilang nin lalakin nangan, mangalimay libo, powida hila po ye
babayi boy aanak.

Hiyay Pangumodang nan Apo Jesus ha Babe Lanom
(Marcos 6:45-52; Juan 6:15-21)

22 Legan ampaulien na hilan Apo Jesus ye tatao, pinalugan na hilaynay
mānumbong na ha bangka. Ket pinauna na hilaynan lumipay ha dagatda-
gatan.
23 Ket ha nakaalih hilaynay tatao, hinumaka yan bubukod na ye Apo Jesus
ha mapantay ta-omen ya makigwang. Ket nadegleman ya ihtew.
24 Haanin, hiyay bangka a anluganan lan mānumbong na, ket anti yayna
ha bunak nin dagatdagatan a ampihahanggiyap, ta angkadupag hilan angin
boy mangakhaw a dawyon.
25 Ha palbangon ana, kinumodang yay Apo Jesus ha babe lanom palakew
kanla.
26 Ha natamulaw la a main angkumodang ha babe lanom, nalimowan
hilan tubat. Ket kinumolih hila, a wanla, “Anito!”
27 Noba hinabi nan tampol Apo Jesus kanla, “Adi kawo angkalimo, ta hiko
yati! Pakatana kawon bengat!”

28 Haanin, nakibat yay Pedro, “Apo! No peteg a hika yain, palakwen moko
man awod ihen a kumodang ha babe lanom!”
29 Nakibat yay Apo Jesus kanan Pedro, “Awo, makew ka ihti.” Nilumum-
bah yay Pedro ha bangka. Ket kinumodang yan peteg ha babe lanom
palakew kana.
30 Noba ha natanam nan Pedro ye makhaw a angin, nalimowan ya. Ket
anlumdeg yayna. Kaya-bay impangha nay, “Apo! Apo! Iligtah moko!”
31 Hiyay Apo Jesus, tampol na yan ginawang boy hinabi na kana, “Koynan
kakandi ye pamteg mo! Taket ta ampagluwaluwa ka?”
32 Haanin, ha nakalampat hilayna ha bangka, tinumgen anay makhaw a
angin.
33 Hilay mānumbong na a anti ha bangka, ha nakit laynan tinumgen ye
makhaw a dawyon boy angin, ket inggalang laya, a wanla, “Apo, hikan peteg
ye Anak nin Dioh!”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus kanlan Ampaghakit ha Genesaret
(Marcos 6:53-56)

34 Haanin, ha nakalipay hilayna ha dagatdagatan, nilumateng hila ha
Genesaret.
35 Hilay tatao ihtew, ha nabalayan la yay Apo Jesus, ket tampol hilan
nangitubol nin mangibalita kanlan tatao ha palibot nin yatew a lugal. Ket
hilay ampaghakit, inlakew la hila kanan Apo Jesus.
36 Impakiiingalo la kana a no malyadi, agya makiwit lan bengat am-
paghakit ye laylay nin bado na. Ket hilay kaganaan a nangiwit, nitaah hila.

15

Hiyay Kaugalian tungkol ha Pag-ibano
(Marcos 7:1-13)

1 Haanin, main nangaanon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin a ibat
ha banwan Jerusalem ye nakew kanan Apo Jesus. Ket tinepet laya,
2 “Taket ta ahe la anhumbongen nin mānumbong mo ye kaugalian lan
tutoa tawo tungkol ha pag-ibano bayo mangan?”
3 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Ket hikawo met lagi, taket ta anlabagen
yoy Bibilin nan Apo Dioh ta-omen yon bengat mahumbong ye naiknaan yon
kaugalian lan tutoa yo?
4 Alimbawa, imbilin nan Apo Dioh, ‘Bihaen moy bapa mo boy indo mo’
boy imbilin na po, ‘Ayaman a maghabin maloke kanlan tutoa na, ket hukat
a pateyen.’
5 Noba lumbo ya met ye an-iadal yo kanlan tatao, ta anhabiyen yo a
malyadi yon habiyen kanlan tutoa yo, ‘Hikawon tutoa ko, biyan katawo
dayin pilak, noba ibyay ko tana kanan Apo Dioh.’
6 Ulin yain, an-iadal yoyna met a ahe layna bihaen ye tutoa la. Ha
wanabay, andiyagen yon homain hilbi ye Bibilin nan Apo Dioh uli ha
panumbong yo ha kaugalian lan tutoa yo.
7 Hikawon ampagmamangedan! Petegbay ye impahulat nan Apo Dioh
kanan podopita Isaias hatew a tungkol kanyo,
8 ‘Hilatin tatao, anggalangen lako ha habi bengat,
noba mataang ya met ye puho la kangko.
9 Homain hilbi ye panggalang la kangko,
ta hiyay an-iadal la ket bibilin bengat nin tao.’ ”*

* **15:9** Isaias 29:13.

Hiyay Makapadinat ha tao
(Marcos 7:14-23)

10 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilay tataon humaley kana. Ket
hinabi na, “Leng-en yoko boy ihipen yon manged ye habiyen ko.
11 Aliwan hiyay an-ipahlep nin tao ha bebey na ye ampakapadinat kana,
no aliwan hiyay habi a anlumwah ha bebey na.”
12 Haanin, hilay mānumbong na, hinumaley hila kana. Ket hinabi la, “Apo,
ahe mo nayi tanda a nahakitan hilay Papariseo ha hinabi mo?”
13 Noba nakibat yay Apo Jesus kanla, “Hinyaman a tanaman a ahe na
intanem nin Bapa ko a anti ha langit, ket maulot ya.
14 Paolayan yo hila, ta ba-mo hilan kapkap a ampangakay nin kapadiho
lan kapkap. Ha wanabay, padiho hilan maampag ha lubot.”
15 Haanin, hinabi nan Pedro, “Apo, habiyen mo man kammi no hinyay
labay habiyen nin yain a pangilalayi mo.”
16 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Agya hikawo nayi, ahe kawo ampakat-
aloh?
17 Ahe yo nayi tanda a agya hinyaman a an-ipahlep ha bebey, ket
ampilaloh ya ha bitoka, ket mailwah ya met ateed?
18 Noba hiyay habi a anlumwah ha bebey nin tao, ket ibat ya ha puho.
Ket yati ye ampakapadinat kana,
19 ta ibat ha puho na ye mangaloke a ihip. Ket yatin mangaloke a ihip
ye ampangitudon kana a mamatey, makilaki o mamabayi, mandamog,
manakaw, manago, boy mandama nin kanayon.
20 Hilayati ye ampakadinat, noba hiyay mangan a ahe mag-ibano, ket
aliwa yain ye ampakapadinat ha tao.”

Hiyay Pamteg nin Babayin Aliwan Judio
(Marcos 7:24-30)

21 Haanin, hiyay Apo Jesus, inumalih ya nin yatew a lugal. Ket nakew ya
ha lulugal a mahaley ha banwan Tiro boy Sidon.†
22 Main babayin Cananea a angkumonin ihtew ye nakew nakiingalo kana,
a wana, “Apo a Lahi nan Poon David, ingalowan moko! Ta hiyay anak kon
babayi, ket hinelpan yan maloke a ihpidito boy angkaidapan yan tubat.”
23 Noba ahe naya pinakibatan Apo Jesus. Haanin, hinumaley hilay
mānumbong na. Ket hinabi la kana, “Apo, paalihen mo yayna yain a babayi,
ta pihuhumbong na kitawo boy mahneg ya.”
24 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan babayi, “Naitubol ako ihti ulin
bengat kanlan Israelita a ba-mon tutupa a nangaipakat.”
25 Noba hiyay babayi, hinumaley yan nanalimukod kanan Apo Jesus, a
wana, “Apo, haglapan moko dayi!”
26 Noba hinabi nan Apo Jesus kana makauli ha kahabiyan, “Aliwan huhto
a kowen ye pamangan lan aanak haka ipakan ha aaho.”
27 Hinabi na met babayi kanan Apo Jesus, “Awo, peteg yain, Apo. Noba
hilay aaho, angkanen la met ye mumom angkaampag a ibat ha lamihaan
nin amo la.”
28 Haanin, hinabi nan Apo Jesus, “Koynan kayadet ye pamteg mo!
Mapalyadi ye an-awoken mo.” Ket kananyatew met ateed, nitaah yay anak
na.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Malabong a Tatao

† **15:21** *Tiro boy Sidon* ket babanwa lan aliwan Judio.

29 Haanin, hiyay Apo Jesus, inumalih ya nin yatew a lugal. Ket nakew
ya ha ambay dagatdagatan nin Galilea boy hinumaka ya ha mapantay. Ket
nikno ya ihtew.
30 Malabong hilay tataon nangilakew kana nin pipilay, kakapkap, lu-
lumpo, angang boy malabong po a ampaghakit. Inhaley la hila ha aphayan
nan Apo Jesus, ket pinaitaah na hila met.
31 Ha nakit lan tatao a ampakahabi hilaynay angang, ampakakodang
hilaynay pipilay boy lulumpo, boy ampakakit hilaynay kakapkap, nagtaka
hilan tubat. Kaya-bay inggalang la yay Dioh lan Israelita.

Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Apat a Libo katao (Marcos 8:1-10)

32 Haanin, hiyay Apo Jesus, pinahaley na hilay mānumbong na boy
hinabi na kanla, “Angkalunoh akon tubat kanlan hilatin tatao, ta tatloynan
mangaamot a kalamo tawo hila, ket haanin, homain hilaynan pamangan.
Ahe ko hila malyadin paulien a angkabitil, ta maka mawe hila ha dān.”
33 Hinabi lan mānumbong na kana, “Apo, way-ihtew kitawo nayi mangwa
nin pamangan ihti ha wangwang a mignap kanlan hilatin kalabong a
tatao?”
34 Tinepet na hilan Apo Jesus, “Anoy tinapay ye anti kanyo?”
“Pito,” wanla, “boy main met nangaanon mangakandin malanghit.”
35 Haanin, hiyay Apo Jesus, pinaikno na hilay tatao ha luta.
36 Ha nakaikno hilayna, kingwa nay pitoy tinapay boy nangaanon
malanghit haka naya pinahalamatan kanan Apo Dioh. Pangayadi, binih-
ilbih-il naya haka na in-ibyay kanlan mānumbong na ta-omen la ipatped
kanlan tatao.
37 Haanin, nangan hilan kaganaan boy nangabhoy. Pangayadi lan
nangan, hilay mānumbong na, tinipon lay tela lan tatao. Ket nakapno hila
po nin piton belyag.
38 Hiyay bilang nin lakin nangan, mangaapat a libo, powida hila po ye
babayi boy aanak.
39 Ha napauli na hilaynan Apo Jesus ye tatao, nilumugan yayna met ha
bangka boy nakew ya ha lugal a Magadan.

16

Hiyay Pangawok lan Papariseo boy Sasaduseo nin Kapagtakaan (Marcos 8:11-13; Lucas 12:54-56)

1 Ha maghay mangaamot, main Papariseo boy Sasaduseo ye nakew kanan
Apo Jesus ta-omen laya huboken. Ket nakikwa hilan kapagtakaan kana
bilang pagkakitan a hiyabay ye intubol nan Apo Dioh.
2 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “No ampitanghob yayna ye man-
gaamot boy makit yo a matibya ye luwang, anhabiyen yon ‘Manged ye
panaon mabekah.’
3 Boy no mahanib ket makit yon matibya boy maowep ye lowang,
anhabiyen yon ‘Mangudan ya haanin.’ Tanda yon italohan ye angkakit yo
ha lowang. Noba ahe yo met tanda a italohan ye pagkakitan a andiyagen
nan Apo Dioh makauli kangko kananyatin panaon?
4 Hikawon tatao kananyatin panaon, tubat ye kalok-an yo boy ahe na
kawo mapatayaan Apo Dioh. Ampakikwa kawon kapagtakaan bilang
pagkakitan a hiko ye intubol nan Apo Dioh. Noba homain akon ipakit
kanyo, no aliwan hiyay kapagtakaan a omen ha nalyadi kanan podopitan
Jonas hatew.” Pangayadi nan hinabi yatew, nilakwanan na hilayna.

Hiyay Babala nan Apo Jesus tungkol ha aadal lan Papariseo boy Sasaduseo (Marcos 8:14-21)

5 Ha nakalipay hilayna ha dagatdagatan, natandaan lan mānumbong a
naliwaan lay nagbawon nin tinapay.
6 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Mag-alla kawo ha pamalbag lan
Papariseo boy Sasaduseo.”
7 Pamakange lan mānumbong na, hinabi la ha magha boy magha, “Hinabi
na yatew, ta naliwaan tawon nagbawon nin tinapay.”
8 Noba tanda nan Apo Jesus ye ampaytongtongan la. Kaya-bay tinepet
na hila, “Taket ta ampaytongtongan yoy ahe yo pagbawon nin tinapay?
Kakandi ye pamteg yo!
9 Ahe kawo po nayi ampakataloh? Naliwaan yoyna nayi ye pamih-ilbih-il
ko nin limay tinapay a impakan ha limay libo katao, ket nangabhoy hila?
Anoy belyag ye natipon yon tela lan tatao?
10 Wanabay met ateed ha pitoy tinapay a impakan ha apat a libo katao.
Anoy belyag ye natipon yon tela lan tatao?
11 Taket ta ahe yo po angkatalohan a aliwan tinapay ye labay kon habiyen
ha hinabi ko a mag-alla kawo ha pamalbag lan Papariseo boy Sasaduseo?”
12 Ket kananyatew la po bengat natalohan a aliwa manaytin pamalbag
ha tinapay ye labay nan habiyen Apo Jesus a pag-allaan la, no aliwan hiyay
aadal lan Papariseo boy Sasaduseo.

Hiyay Pangipatanda nan Pedro nin tungkol kanan Apo Jesus (Marcos 8:27-30; Lucas 9:18-21)

13 Ha niabot hilaynan Apo Jesus boy mānumbong na ha haley nin banwan
Cesarea Filipos, tinepet na hilay mānumbong na, “Ha ihip lan tatao, aya ko
kano a ibat ha langit a in-Anak nin Tao?”
14 Nakibat hila, “Anhabiyen lan kanayon a hika ye Juan a Māmawtihmo.
Hilay kanayon met, anhabiyen la a hika ye podopitan Elias. Ket hilay
kanayon po, anhabiyen la met a hika ye podopitan Jeremias o magha ka
kanlan popodopita.”
15 Tinepet na hilay mānumbong na, “Hikawo nayi, aya ko?”
16 Nakibat yay Simon Pedro, “Hika ye Cristo a Anak nan Apo Dioh a
angkabi-ay.”
17 Hinabi nan Apo Jesus kanan Simon, “Minged ka, Simon a anak nan
Jonas! Ta aliwan tao ye nangipatanda kammo yati, no aliwan hiyay Bapa
kon Dioh ha langit.
18 Ket haanin, hika ye Pedro* boy kananyatin dapah,† ipaideng koy
pangkat lan māmteg ko a ahe mahambot, agya po man kapalyadiyan nin
kamateyan.
19 Ibyay ko kammo ye kapalyadiyan ha panakopan ha langit a omen ha
tulbek a malyadin panleneb boy panlukat. Hinyaman a ibawal mo ihti ha
babe-luta, ket ibawal na met Apo Dioh ha langit. Boy hinyaman a ipaluboh
mo ihti ha babe-luta, ket ipaluboh na met Apo Dioh ha langit.”
20 Pangayadi, mahehpet na hilan binilinan Apo Jesus ye mānumbong na,
“Adi yo anhabiyen ha agya ayaman a hiko ye Cristo a impangako nan Apo
Dioh.”

---

* **16:18** *Pedro:* hiyay labay habiyen ket dapah. † **16:18** Hilay mangadunong tungkol ha Biblia, main hilan tatlon katalohan ha labay habiyen nin dapah kananyatin bersikulo. Hiyay una, hiyay dapah ye Pedro o pamapteg nan Pedro tungkol kanan Apo Jesus (Mateo 16:16). Hiyay ikalwa, hiyay dapah ye kaganaan a mānumbong nan Apo Jesus (Efeso 2:20; Impakit 21:14). Hiyay ikatlo, hiyay dapah ye Apo Jesus o pangiadal na (1 Corinto 3:11, 10:4; 1 Pedro 2:6-8).

Hiyay Unan Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na
(Marcos 8:31-9:1; Lucas 9:22-27)

21 Paibat kananyatew, impatanda naynan Apo Jesus kanlan mānumbong
na, "Katapulan akon makew ha banwan Jerusalem. Ket ihtew akon magdiha
nin tubat a pamaidap lan tutoan Jujudio a mānungkolan, mānguna a papadi
boy mamaihtodo nin Bibilin. Ipapatey lako, noba mabi-ay akon uman ha
ikatlon mangaamot."
22 Pamakange nan Pedro yatew, intaang na yan makandi ye Apo Jesus
haka na yan pinaghabiyan, "Ahe na dayin ipaluboh Apo Dioh yatew! Ahe
malyadi yain kammo, Apo."
23 Haanin, hiyay Apo Jesus, inadap na yay Pedro. Ket hinabi na kana,
"Pakataang ka kangko, Satanas. Ta anhaaden moy panumbong ko ha
kalabayan nin Dioh. Hiyay an-ihipen mo, aliwan kalabayan nin Dioh, no
aliwan ihip bengat nin tao."
24 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Ayaman a
malabay manumbong kangko, ket katapulan a liwaan nay hadili nan
kalabayan boy maghadya yan matey ha panumbong na kangko a ba-mo
yan ampamatay nin kodoh.
25 Ta ayaman a ampangihilib nin bi-ay na, maanam na. Noba ayaman a
matey uli kangko, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.
26 Agya mapagkonin nin maghay tao ye kaganaan a babandi ihti ha babe-
luta, no mipalakew ya met ha kapaduhaan a homain anggaan ye kalelwa
na, main ya nayi pakinabang kana ye babandi na? Main nayi malyadin
pamayad ye tao ta-omen ya mabyayan nin bi-ay a homain anggaan?
27 Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket mag-udong a main ka-
palyadiyan nan Bapa kon Dioh, lamo ko hilay aanghil na. Ket kananyatew
a mangaamot, ibyay ko ye kaeteban nin didiyag nin balang magha.
28 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Main nangaano kanyo ihti ye
ahe po matey anggan makit la ye panlumateng kon ibat ha langit a in-Anak
nin Tao bilang Poon."

17

Hiyay Pagkauman nin Kadih nan Apo Jesus
(Marcos 9:12-13; Lucas 9:28-36)

1 Pangalabah nin anem a mangaamot, hiyay Apo Jesus, inlamo na yay
Pedro boy hilay mikatongno a Santiago boy Juan ha matagay a mapantay a
hilahilan bengat.
2 Ket legan anti hila ihtew, nakit la a nauman ye kadih nan Apo
Jesus. Hinumnag ye lupa na a omen ha mangaamot boy hiyay bado na,
ampakapulag a ba-mon henag.
3 Kapipikhaan, nakit la yay Moises boy Elias a ampakitongtong kanan Apo
Jesus.
4 Haanin, hinabi nan Pedro kanan Apo Jesus, "Apo, manged, ta anti kitawo
ihti. No labay mo, manyag akon tatlon hongab ihti. Hiyay maghan hongab,
kammo. Hiyay ikalwa, kanan Moises. Boy hiyay ikatlo, kanan Elias."
5 Legan ampaghabi ya po ye Pedro, inameyan hilan ampakapulag a owep
boy main hilan nange a bihnga ha owep a ampaghabin wanae, "Yabayti ye
ampakaadoen kon Anak a luboh kon angkaaliketan. Leng-en yoy habiyen
na!"
6 Ha nange lan mānumbong na ye bihnga, nalimowan hilan tubat. Ket
nilumukob hila ha luta.

7 Noba hinumaley yay Apo Jesus kanla. Ket dinapikpik na hila, a wana,
"Mideng kawo! Adi kawo angkalimo."
8 Ha namilew hilayna, homain hilaynan nakit a kanayon, no aliwan hiyay
Apo Jesus anan bengat.
9 Ha anlumohan hilayna ha mapantay, binilinan na hilan Apo Jesus, a
wana, "Adi yo anhabiyen ha agya ayaman ye nakit yo anggan hiko a ibat ha
langit a in-Anak nin Tao, ket mabi-ay uman."
10 Haanin, hilay mānumbong na, tinepet la yay Apo Jesus, "Taket ta
anhabiyen lan mamaihtodo nin Bibilin a hiyay Elias a podopita hatew, ket
katapulan a muna yan lumateng kanan Cristo?"
11 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Peteg yain. Katapulan a muna ya po
lumateng ye Elias ta-omen na italadan ye kaganaan.
12 Noba leng-en yoy habiyen ko. Nilumateng yaynay Elias, noba ahe la
yan nabalayan nin tatao. Ket dinyag lay labay lan diyagen kana. Wanabay
met ateed ye malyadi kangkon ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ta paidapan
lako met lano."
13 Ket natalohan lan mānumbong na a hiyay Juan a Māmawtihmo ye
andektan na.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Anak a Lakin Hinelpan nin Maloke a Ihpidito

(Marcos 9:14-29; Lucas 9:37-43)

14 Ha nag-udong hilaynan Apo Jesus ihtew kanlan tatao, main maghay
lakin hinumaley a nanalimukod ha adapan na, a wana,
15 "Apo, ingalowan mo yay anak kon laki, ta ampamaktong ya. Ket
angkaidapan yan tubat. Maheheg yan ampihapog ha apoy boy angkapuang
ha lanom.
16 Inlakew ko yayna kanlan mānumbong mo, noba ahe la yan napaitaah."
17 Haanin, hinabi nan Apo Jesus, "Hikawon tatao haanin a panaon,
homain kawon pamteg kanan Apo Dioh boy matiko ye ihip yo. Anggan
makano katawo po lagin pag-anohan? Ilakew yoya ihti ye anak."
18 Haanin, hiyay Apo Jesus, pinaghabiyan na yay maloke a ihpidito. Ket
kananyatew met ateed, inalihan na yan maloke a ihpidito ye anak. Ket
nitaah yayna.
19 Ha hilahilaynan bengat, hinumaley hilay mānumbong na kana. Ket
tinepet laya, "Taket ta ahe miya napaalih ye maloke a ihpidito kanan anak?"
20 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Ulita kulang ye pamteg yo! Pakaleng-en
yon manged ye habiyen ko. No main kawon pamteg, agya bengat omen ha
lahi muhtaha kakandi, malyadi yon habiyen kananyatin mapantay, 'Makew
ka ihtew', ket makew ya. Homain babagay a ahe yo madyag.
21 [Noba yatin kalahin maloke a ihpidito, mapaalih yo yan bengat makauli
ha pamakigwang boy pagpaltan mangan."]

Hiyay Ikalwan Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na

(Marcos 9:30-32; Lucas 9:43-45)

22 Haanin, ha ampaytipon hilay mānumbong na boy Apo Jesus ha Galilea,
hinabi na kanla, "Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket maigawang
lano kanlan mānungkolan.
23 Pateyen lako, noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay akon uman."
Haanin, uli ha hinabi na, nilumele hilan tubat ye mānumbong na.

Hiyay Pamayad nin Bowih ha Timplo

24 Ha niabot yaynay Apo Jesus boy hilay mānumbong na ha banwan
Capernaum, hilay māningil nin bowih ha Timplo, ket nakew hilan nanepet

kanan Pedro, “Hiyay maihtodo yo, ampamayad ya nayi nin bowih ha
Timplo?”
25 Nakibat yay Pedro, “Awo, ampamayad ya.”
Haanin, ha nag-udong yaynay Pedro ha baey a ampagdagohan la, tinepet
na yan Apo Jesus, “Pedro, ha ihip mo, aya hilay ampamayad nin bowih
kanlan popoon? Hilay aanak la o hilay dadayohan?”
26 Nakibat yay Pedro, “Hilay dadayohan, Apo.”
Ket hinabi nan Apo Jesus kana, “No wanabay awod, aliwan aanak lan
poon ye mamayad nin bowih.
27 Noba agya wanabay man, kokaynan mamaniwit ha dagatdagatan. Ket
hiyay una mon makwan malanghit, bengaen moy bebey na. Ket main kan
makit a palata a mignap a bowih tan luwa. Kowen moya, ket ibayad mo
kanlan māningil nin bowih ha Timplo ta-omen la kitawo ahe pag-inakitan.”

18

Hiyay Pinakamatagay
(Marcos 9:33-37; Lucas 9:46-48)

1 Kananyatew a odah, hinumaley hilay mānumbong nan Apo Jesus kana.
Ket tinepet laya, “Apo, ayay pinakamatagay kanlan anhakopen nan Apo
Dioh?”
2 Haanin, hiyay Apo Jesus, nanagyat yan maghay anak. Ket pinaideng
naya ha adapan lan mānumbong na haka na hinabi,
3 “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No ahe yo umanen ye
pangugali yo a omen ha pangugali nin makandin anak a mapagmakaaypa,
ahe kawo maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
4 Kaya-bay ayaman a ampagmakaaypa nin omen kananyatin anak, ket
hiya ye pinakamatagay kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
5 Ket ayaman a ampananggap nin omen kananyatin anak uli ha panum-
bong na kangko, ket hikoynay antanggapen na.”

Hiyay Panyag nin Pagkahalananan
(Marcos 9:42-48; Lucas 17:1-2)

6 “Noba ayaman a manyag nin pagkahalananan lan hilatin aanak a
ampamteg kangko, ket mamanged po a bitinan yan mayadet a gilingan a
dapah ye leey na haka ya iampag ha bunak nin dagat.”
7 “Kakaingalo hilay tatao ihti ha babe-luta, ta malabong a tukho ye
pagkahalananan la. Katapulan a lumateng hilayatin pagkahalananan,
noba kakaingalo ye malyadi ha taon ampanyag nin pagkahalananan nin
kapadiho nan tao.”
8 “No hiyay maghay gamet mo o bitih mo ye pagkahalananan mo, putohen
mo tanan itapon. Mamanged po a mamaghay gamet mo o bitih mo, noba
mabyayan kan bi-ay a homain anggaan dinan ha luway gamet mo o bitih
mo, noba mipalakew ka met ha apoy a ahe angkalep.
9 No hiyay maghay mata mo ye hangkan nin pagkahalananan mo, luowen
moyna ingat haka itapon. Mamanged po a mamaghay mata mo, noba
mabyayan kan bi-ay a homain anggaan dinan ha luway mata mo, noba
maihapog ka met ha impilno.”

Pangilalayi tungkol ha Tupa a Nipakat
(Lucas 15:3-7)

10 “Pakahigudowen yon adi yo anyamo-yamoen ye agya magha man
kanlan hilain a aanak. Pakaleng-en yon manged yatin habiyen ko. Hilay

aanghil a ampagbantay kanla, ket anti hilan anti ha adapan nan Bapa kon
Dioh ha langit.
11 [Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, nakew ako ihti ha babe-luta
ta-omen ko hila tapulen boy iligtah ye tataon nipakat.”]
12 “Ha ihip yo, hinyay diyagen nin taon main magatoh a tupa, no mipakat
yay magha? Yo! Ket katapulan pa a lakwanan na hilay hiyamapo boy hiyam
ha nagmamapantay, ta tapulen na yay maghay tupa a nipakat?
13 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No makitan na yay nipakat a
tupa, ket maaaliket ya po ha magha dinan kanlan hiyamapo boy hiyam a
ahe nipakat.
14 Wanabay met ateed ye tanam nan Bapa yon Dioh ha langit, ta ahe na
labay a mipakat ye agya magha kanlan hilain a aanak.”

Hinyay Katapulan a Diyagen ha Katongnon Nagkahalanan

15 “No magkahalanan ya kammo ye katongno mo kanan Apo, lakwen mo
yan bubukod na, ta ipalinaw mo kana ye dinyag na a kahalanan. No leng-en
naka, maiudong ye alan yon paymamagha bilang mikatongno ha pamteg.
16 Noba no ahe naka leng-en, managyat kan magha o luwa a katongno
mo ha pamteg ta-omen ‘paptegan nin luwa o tatloy tihtigo ye kaganaan a
paytongtongan yo.’*
17 Ket no adi yan teed manlenge, ipatanda mo yayna ha pangkat lan
māmteg nan Apo Jesus. No ahe ya po ateed manlenge kanlan kakatongno
ha pamteg, ibilang mo yaynan ahe ampamteg kanan Apo Dioh o maghan
makuhit a māningil nin bowih.”

Hiyay Maipaluboh boy hiyay Maibawal

18 “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hinyaman a ibawal yo ihti
ha babe-luta, ket ibawal na met nin Apo Dioh ha langit. Boy hinyaman a
ipaluboh yo ihti ha babe-luta, ket ipaluboh na met ha langit.”
19 “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko a no mapaykahundoan nin
luwa kanyo ye hinyaman a ipakigwang yon awoken, ket ibyay na kanyon
Bapa kon Dioh a anti ha langit.
20 Ta no main luwa o tatlo kataon ampaytipon uli kangko, ket anti ko met
kanla.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Ipoh a Ahe Mamatawad

21 Haanin, hinumaley yay Pedro kanan Apo Jesus. Ket tinepet naya, “Apo,
mikano koya nayi patawaden ye katongno kon maheheg a ampagkahalanan
kangko? Mikapito nayi a ukdo?”
22 Nakibat yay Apo Jesus kanan Pedro, “Aliwan bengat mikapito, no
aliwan pitompo boy piton ukdo.
23 Ta hiyay panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi ya ha panakop nin
maghay poon a namadakit kanlan iipoh na, ta hingilen na hilayna ha
uutang la.
24 Ha ikana nayna ye maningil, in-adap la yayna kana ye maghay ipoh a
nakautang nin milyon-milyon kana.
25 Ulita ahe ya makabayad, hinabi nan poon, ‘Ilako yo hilan mitapamilya
boy hiyay kabandiyan na ta-omen ya makabayad nin inutang na.’ ”
26 “Haanin, hiyay ipoh, nanalimukod yan nakiiingalo kanan poon, ‘Apo,
pangiingalo mo. Biyan moko po dayin makandin panaon ta-omen ako
makabayad ha kaganaan a utang ko.’

---

* **18:16** Deuteronomio 19:15.

27 Haanin, hiyay poon, ket kinalunohan naya. Kaya-bay ahe na yayna
pinabayadan ye utang na. Ket pinauli na yayna."
28 "Noba ha ampuli yaynay ipoh, nahagana na yay maghay ipoh a
nakautang kana nin makandin alaga. Ket hiyay dinyag na kana, dinakep
na yan binikke. Ket hinabi na, 'Bayadan moynay utang mo kangko!' "
29 "Haanin, nanalimukod yan nakiiingalo kana ye kapadiho nan ipoh a
nakautang kana, 'Pangiingalo mo. Biyan moko po dayin makandin panaon
ta-omen ako makabayad ha kaganaan a utang ko kammo.'
30 Noba ahe naya kinalunohan, no aliwan impapidiho naya anggan
mabayadan nay utang na."
31 "Haanin, hilay kanayon a iipoh a nakakit ha nalyadi, nalele hila. Kaya-
bay nakew hila kanan poon. Ket hinabi lay kaganaan a nalyadi."
32 "Haanin, hiyay poon, impadakit na yain a ipoh. Ket hinabi na, 'Maloke
kan tubat a ipoh! Ahe koynabay pinabayadan ye utang mo ulita nakiiingalo
ka kangko.
33 Taket ta ahe moya met iningalowan ye kapadiho mon ipoh a omen ha
pangingalo ko kammo?'
34 Uli ha tubat a poot nan poon, ket impapidiho naya angga ha mabayadan
nay kaganaan a utang na."
35 Haanin, hinabi nan Apo Jesus, "No ahe yo yan luboh patawaden ye
kapadiho yo, wanabay met ateed ye diyagen na kanyon Bapa kon Dioh a
anti ha langit."

19

Hiyay Adal tungkol ha Payngihyay nin Miahawa
(Marcos 10:1-12)

1 Pangayadi nan in-adal Apo Jesus yatew a babagay, inumalih ya ha
plobinhiyan Galilea. Ket nakew ya ha plobinhiyan Judea ha lipay nin
kabatowan Jordan.
2 Malabong hilay tataon hinumumbong kana. Ket pinaitaah na hilay
ampaghakit.
3 Haanin, nilumateng hilay nangaanon Papariseo. Ket hinumaley hila
kanan Apo Jesus, ta huboken laya. Kaya-bay tinepet laya, "An-ipaluboh nayi
nin Bibilin a ihyay nin laki ye ahawa na ha agya hinyaman a hangkan?"
4 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Ahe yo po nayi nabaha ye anti ha naihulat
a Habi nin Dioh a ha pamalhowa nan babe-luta, ket pinalhowa na ye laki
boy babayi.*
5 Boy naihulat met, 'Kaya-bay lakwanan nan laki ye bapa boy indo na ta-
omen hilayna mapaylamo a miahawa. Ket mag-ilyadi hilaynan mamaghan
laman.'†
6 Ha wanabay, aliwa hilaynan luwa, no aliwan mamagha. Kaya-bay hiyay
pinaylamo nan Apo Dioh, ket aliwan hukat payngihyayen nin tao."
7 Haanin, nanepet hilayna man ye Papariseo kanan Apo Jesus, a wanla,
"No wanabay awod, taket ta hinabi nan Moises hatew a malyadi na yan
ihyay nin laki ye ahawa na, no biyan na yan kahulatan nin payngihyay?"‡
8 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Uli ha kabyangan nin ō yo, impaluboh nan
Moises a ihyay nan laki ye ahawa na. Noba ha pinalhowa nan Apo Dioh ye
laki boy babayi, aliwan wanabay ye labay nan malyadi.
9 Kaya-bay pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a lakin
mangihyay nin ahawa na, ket mangahawa yan lumbo, magkahalanan yan

* **19:4** Genesis 1:27. † **19:5** Genesis 2:24. ‡ **19:7** Deuteronomio 24:1.

pamabayi, powidan bengat no nakilaki ye ahawa na. [Ket ayaman a mangahawa met kanan babayin in-ihyay na, magkahalanan yayna met nin pamabayi.”]

10 Haanin, hinabi lan mānumbong nan Apo Jesus, “Ah, no wanabay ye tungkol ha main ahawa, mamanged po a ahe ana mangahawa.”

11 Nakibat yay Apo Jesus, “Aliwan kaganaan a tatao ket mababa lan tanggapen yain, no aliwan hilay tataon bengat a intaladan nin Dioh a ahe mangahawa.

12 Main nakahinadi a hahangkan no taket ta ahe hila nangahawa ye nangaanon tatao. Hilay kanayon, in-anak hilaynan kulang ye hangkap la. Hilay kanayon met, tinatala lay nagpakapon. Hilay kanayon po, ahe nakiahawa uli ha paghilbi la ha panakop nan Apo Dioh. Hilay makababa a manyag nin yati, diyagen la awod.”

Hiyay Pangipakigwang nan Apo Jesus kanlan Aanak
(Marcos 10:13-16; Lucas 18:15-17)

13 Ha maghay mangaamot, main ano kataon nangilakew nin mangakandin aanak la kanan Apo Jesus ta-omen la awoken kana a ipalonto na ye gamet na kanla boy ipakigwang. Noba pinaghabiyan la hilan mānumbong na.

14 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Paolayan yo hilay mangakandin aanak a humaley kangko. Adi yo hila anhaaden, ta hilay tataon main pangugali a omen kanlan hilatin aanak ye maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”

15 Pangayadi nan impalonto ye gamet na ha ō nin balang magha kanla boy in-inged, ket inumalih yayna.

Hiyay Lakin Mabatnang
(Marcos 10:17-31; Lucas 18:18-30)

16 Ha maghay mangaamot, main maghay lakin nakew nanepet kanan Apo Jesus nin wanae, “Maihtodo, hinyay manged a diyagen ko ta-omen ako mabyayan nin bi-ay a homain anggaan?”

17 Nakibat yay Apo Jesus, “Taket ta antepeten moko no hinyay manged? Mamaghan bengat ye manged, homain kanayon, no aliwan hiyay Apo Dioh. No labay mo ye mabyayan nin bi-ay a homain anggaan, humbongen moy Bibilin.”

18 Nanepet yayna man ye laki, “Hinya kanlan hilain a bibilin ye humbongen ko?”

Nakibat yay Apo Jesus, “Adi ka mamatey nin tao, adi ka mamabayi o makilaki, adi ka manakaw, adi ka manihtigoh nin katagowan,

19 bihaen moy bapa boy indo mo,§ boy adoen moy kapadiho mo a omen ha pangado mo nin hadili mo.”*

20 Hinabi nan laki, “Kaganaan hilain a bibilin, ket anhumbongen koyna. Hinya po nayi ye hukat kon diyagen?”

21 Nakibat yay Apo Jesus, “No labay moy mag-ilyadin genap, muli ka, ta ilako moy babandi mo. Ket hiyay mapaglakoan mo, ibyay mo kanlan mangaidap. Ha wanabay, magkamain kan kabatnangan ha langit. Pangayadi, mag-udong ka ihti, ket manumbong kayna kangko.”

22 Pamakange nan laki ye hinabi nan Apo Jesus, malele yan inumalih, ta mabatnang yan tubat.

---

§ **19:19** Exodo 20:12-16; Deuteronomio 5:16. * **19:19** Levitico 19:18.

23 Hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Pakaleng-en yon manged
ye habiyen ko. Koynan kaidap a maibilang ye mabatnang kanlan an-
hakopen nan Apo Dioh.
24 Matataloh ya po a humlep ye maghay kamelyo ha lubot nin kadayem
dinan ha maibilang ye taon mabatnang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”
25 Pamakange lan mānumbong nan Apo Jesus ye hinabi na, nagtaka hilan
tubat. Kaya-bay nanepet hila kana, “No wanabay awod Apo, aya hilaynay
miligtah?”
26 Ket binilew na hilan Apo Jesus boy hinabi na, “Ahe na mapalyadi nin
tao, noba mapalyadi nan kaganaan nin Apo Dioh.”
27 Haanin, hiyay Pedro, hinabi na met, “Hikayi nayi, Apo? Ket nilakwanan
mi ye kaganaan ta-omen kayi manumbong kammo. Hinya met awod ye
pakinabang mi lano?”
28 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko!
Lano ha bayowen nan Apo Dioh ye kaganaan a babagay, hiko a ibat ha
langit a in-Anak nin Tao, ket mikno akoyna ha madangal a pamiknoan nin
poon. Ket hikawon mānumbong ko, mikno kawo met lano ha labinluwan
pamiknoan a mamoon kanlan labinluwan lalahi nin Israel.
29 Ket ayaman a nanlakwan nin baey na, kakatongno na, tutoa na, aanak
na, o luta na uli ha panumbong na kangko, ket malalabong po ye matanggap
na dinan ha nilakwanan na boy mabyayan ya po nin bi-ay a homain
anggaan.
30 Malabong a angkauna haanin ye mipahuyot lano boy malabong met a
angkahuyot haanin ye miuna lano.”

20

Hilay Māg-obda ha Pananeman nin Ubah

1 Hinabi na po Apo Jesus kanla, “Hiyay diyagen nan Apo Dioh ha
panakopan na, mailalayi ya ha dinyag nin maghay taon main pananeman
nin ubah. Ha mahanibhanib po, nakew yan nanapul nin upaan nan mag-
obda ha pananeman na.
2 Ket ha nakatapul yayna, nakikahundo ya kanla a upaan na hilan alaga
nin upa ha maghay mangaamot. Pangayadi, intubol na hilaynan mag-obda
ha pananeman na nin ubah.
3 Ha magaynan ikahiyam nin mahanib, nakew ya ha haley nin palingki.
Ket nakakit yan anoy lakin ampideng, ta homain hilan obda.”
4 “Hinabi na kanla, ‘Makew kawon mag-obda ha pananeman kon ubah.
Ket upaan katawon huhton upa.’ ‘Awo’, wanla. Kaya-bay nakew hilaynan
mag-obda.
5 Ha magaynan miugtoy mangaamot, nakew yayna man ha haley nin
palingki. Ha nakakit yan nangaanon katao ihtew, ket pinaobda na hila met.
Wanabay met ateed ye dinyag na ha ikatloyna nin mahilem.”
6 “Ha magaynan ikalima nin mahilem, nakew yayna man. Ket nakakit
yayna man nin ano kataon homain obda. In-idlaw na hila, ‘Taket ta
ampikahilem kawoynan bengat ihti a homain andiyagen?’ ”
7 “Nakibat hila kana, ‘Homain kaya-bay ampamaobda kammi.’ ”
“Hinabi na kanla, ‘Kokawoynan mag-obda ha pananeman kon ubah.’ ”
8 “Ha andumeglem ana, hinabi nan nagkonin nin pananeman kanan
ampabaalaen na, ‘Hagyaten mo hilaynay māg-obda, ta ibyay moynay upa
la. Ket hiyay unaen mon biyan, hilay nahuyot a nag-obda.’

9 Haanin, nilumateng hilay pinaobda na ha odah nin ikalima nin
mahilem. Ket inupaan na hilan upa nin maghay mangaamot."
10 "Ha nilumateng hilaynay nauna nan pinaobda, nabaan la a malalabong
ye upa la dinan kanlan nahuyot a pinaobda na. Noba ahe, ta padiho met
ateed ye in-upa na kanla.
11 Pamakatanggap lay upa la, nagdiklamo hila kanan nagkonin nin
pananeman ubah,
12 a wanla, 'Hi! Hilay nahuyot kammi a pinaobda mo, maghay odah
bengat ye pag-obda la. Noba hikayi, nikahilem kayin nag-obda boy
nangikpe nin amot. Taket ta padihoy upa mi?' "
13 "Hiyay nagkonin nin pananeman ubah, nakibat ya kanan magha kanla,
'Gayyem, ahe kata kinuhit. Aliwa nayi a napaykahundoan ta a biyan katan
upa nin maghay mangaamot?
14 Kaya-bay kowen moynay upa mo. Ket muli kayna. Kalabayan ko a
ipadiho kanyo ye upa lan nag-obda a nahuyot kanyo.
15 Taket, homain ako nayi katulidan a manyag nin labay ko ha pilak ko o
angkaibeg kan bengat kanla ha dinyag kon manged?' "
16 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus, "Wanabay met lano ye malyadi ha
huyot a mangaamot. Hilay angkahuyot haanin, ket miuna hila lano. Ket
hilay angkauna haanin, mipahuyot hila lano."

Hiyay Ikatlon Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na (Marcos 10:32-34; Lucas 18:31-34)

17 Legan angkumodang yay Apo Jesus palakew ha banwan Jerusalem, in-
ilbo na hilay labinluway mānumbong na kanlan tatao. Ket hinabi na kanla,
18 "Leng-en yo yatin habiyen ko. Makew kitawo haanin ha Jerusalem.
Ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, maigawang kanlan mānguna a
papadi boy mamaihtodo nin Bibilin. Uhgaan la kon matey.
19 Pangayadi, igawang lako kanlan aliwan Judio. Umih-umihen lako,
hibladen boy ipako ha kodoh. Noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay akon
uman."

Hiyay Awok nan Indo nan Santiago boy Juan (Marcos 10:35-45)

20 Hiyay ahawa nan Zebedeo, hinumaley ya kanan Apo Jesus, lamo na
hilay luway aanak na a laki. Ket nanalimukod ya ha adapan na boy hinabi
na, "Apo, main ako dayin labay awoken kammo."
21 Tinepet na yan Apo Jesus, "Hinyay labay mo?"
Nakibat ya, "No malyadi dayi, Apo, lano ha mamoon kayna, paiknoen mo
hilatin luwan aanak ko ha talig mo. Hiyay magha, ha dapit wanan mo. Boy
hiyay magha met, ha dapit odi mo."
22 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, "Ahe yo tanda ye an-awoken yo.
Mababa yo nayi a ikpe ye pamaidap a dihaen ko?"
Nakibat hila, "Awo Apo, mababa mi!"
23 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Peteg a madihaan yo met ye pamaidap a
dihaen ko. Noba aliwan hikoy mamili no ayay mikno ha dapit wanan o odi
ko, ta yabay-in a iknoan, ket kanlan tataon nangitaladanan nan Bapa ko."
24 Ha natandaan lan mapo a mānumbong na ye an-awoken lan mika-
tongno, napoot hila kanla.
25 Kaya-bay hinagyat na hilan kaganaan Apo Jesus a humaley kana. Ket
hinabi na kanla, "Tanda yoynabay met a hilay aliwan Judion mānungkolan,
an-ipilit lay labay la kanlan tataon angkahakopan la. Ket agya hinyaman a
labay la, ket angkahumbong.

26 Noba kanyo, aliwan wanabay. No aliwan, ayaman kanyo ye malabay a
mag-ilyadin matagay, katapulan a mag-ilyadi yan māghilbi yo.
27 Boy ayaman kanyo ye malabay mag-ilyadin mānguna, katapulan a mag-
ilyadi yan ipoh yo.
28 Tuwaden yoko, ta agya hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket
nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen maghilbi boy ibyay koy bi-ay ko a
pambeh ha malabong a tatao. Ahe ako nakew ihti ta-omen paghilbiyan nin
tatao."

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Luwan Kapkap
(Marcos 10:46-52; Lucas 18:35-43)

29 Ha umalih hilaynan Apo Jesus ha banwan Jerico, hinumbong hilan
malabong a tatao.
30 Haanin, main luway lakin kapkap a ampikno ha gilid dān. Ha nange
lan anhumapid yaynay Apo Jesus, nangha hila, "Apo, Lahi nan Poon David,
ingalowan mo kayi!"
31 Noba hilay tatao, pinaghabiyan la hilay kapkap, "Pakal-em kawo!"
Noba inlalo layna ingat impangha, "Apo, Lahi nan Poon David, ingalowan
mo kayi!"
32 Pamakange nan Apo Jesus nin pangha la, tinumgen ya haka na hila
pinahaley. Ket tinepet na hila, "Hinyay labay yo a diyagen ko kanyo?"
33 Nakibat hila, "Apo, labay mi ye makakit."
34 Nalunoh yay Apo Jesus kanla. Kaya-bay kinimpaan nay mamata la.
Tampol hilaynan ampakakit boy nanumbong hilayna kana.

21

Hiyay Mahayaghag a Panumlep nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem
(Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

1 Haanin, ha maga hilaynan miabot ye Apo Jesus ha banwan Jerusalem,
tinumgen hila ha mahaley nin Betfage ha Mapantay nin Oolibo. Ket
pinauna na hilay luway mānumbong na,
2 a wana, "Makew kawo ha dongla a badiyo. Ket pamiabot yo ihtew, main
kawon makit a mitaindo a ahnon nakah-el. Loaten yoya boy tengtengen yo
hila kangko.
3 No main manepet kanyo, 'Uy! Taket ta anloaten yo yay ahno?' habiyen
yo kana, 'Matapul na yan Apo.' Ket palubohan na kawo."
4 Nalyadi yati ta-omen matupad ye hinabi nin podopita nin Dioh hatew,
5 "Habiyen yo kanlan tataon angkumonin ha banwan Zion,*
'Bilewen yo! Anlumateng yaynay Poon yo.
Mapagmakaaypa ya, ta oybon ahno bengat ye anhakayan na.' "†
6 Haanin, hilay luway mānumbong nan Apo Jesus, nakew hilayna. Ket
dinyag lay hinabi na kanla.
7 Hilay luwan mānumbong, tinengteng la hilay mitaindo a ahno kanan
Apo Jesus. In-apay lay kepkep la ha golot nin oybon ahno. Ket hinakayan
na yayna met Apo Jesus.
8 Malabong hilay tataon nangiamlak nin kepkep la ha pagdanan nan Apo
Jesus.‡ Hilay kanayon met, nanlahngi hilan papalapa a mablong. Ket in-
amlak la met ha pagdanan na.

---

* **21:5** *Zion:* hiyay labay habiyen ket Jerusalem. † **21:5** Zacarias 9:9. ‡ **21:8** Hiyay pangiamlak nin kepkep ha pagdanan nan Apo Jesus ye andyagen la bilang panggalang la kana.

9 Ket hilay tatao a anti ha unaan boy huyotan nan Apo Jesus, an-ipapangha
la, a wanla, “Galangen tawo yatin Lahi nan Poon David! Inged na yan Apo
Dioh ye anlumateng ha ngalan na! Galangen yay Apo Dioh a anti ha langit!”
10 Pamiabot nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem, naahwag ye kaganaan
a tataon anti ha banwa. Ket napaytepet-tepet hila, “Aya yain a tao?”
11 Hinabi la met anhumumbong kana, “Ah! Hiyay Apo Jesus yain. Hiyabay
ye podopita a ibat ha banwan Nazaret ha plobinhiyan Galilea.”

Hiyay Pangitaboy nan Apo Jesus nin tatao ha Timplo (Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

12 Haanin, nakew yay Apo Jesus ha mahlang nin Timplo. Ket intaboy
na hilay tataon ampaglako boy ampanaliw ihtew. Imbabalintog nay
lalamihaan lan mānagilin pilak lan dadayohan boy iknoan lan māglako nin
kalapati a an-ihagpa kanan Apo Dioh.
13 Haanin, hinabi na kanla, “Hiyay naihulat a Habi nin Dioh, ‘Hiyay
baey ko, mahabtan yan baey pamakigwangan.’§ Noba dinyag yo yan
payngikbengan nin mānakaw.”*
14 Legan anti ya po ye Apo Jesus ha Timplo, main kakapkap boy pipilay a
hinumaley kana. Ket pinaitaah na hila.
15 Noba hilay mānguna a papadi boy hilay mamaihtodo nin Bibilin,
ha nakit lay kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus boy ha nange lay an-
ipapangha lan aanak ha Timplo a wanae, “Galangen tawo yay Lahi nan Poon
David,” ket napoot hila.
16 Kaya-bay hinabi la kanan Apo Jesus, “Ahe mo nayi angkange ye an-
ipapangha lan hilain a aanak? Taket ta ahe mo hila haaden?”
Inhebat nan Apo Jesus, “Awo, angkange ko. Noba ahe yo nayi nabaha ye
naihulat a Habi nin Dioh a wanae, ‘Hilay mangakandin aanak, ket inadalan
na hilan Apo Dioh a manggalang kana’?”†
17 Pangayadi, nilakwanan na hilan Apo Jesus. Ket nakew ya ha badiyon
Betania. Ket ihtew yan kinaid-an.

Hiyay Panuboy nan Apo Jesus nin Poon-kayon Igoh (Marcos 11:12-14; 11:20-24)

18 Kabekahan, ha ampag-udong hilayna ha banwan Jerusalem, nabitlan
yay Apo Jesus.
19 Haanin, nakakit yan poon-kayon igoh ha gilid dān. Ket hinaleyan
naya. Noba homain yan nakit a dawa, no aliwan kabobong bengat. Kaya-
bay hinabi nan Apo Jesus ha poon-kayon igoh, “Paibat haanin, agkayna
makapanawa makanoman.” Ket tampol yan nayango.
20 Hilay mānumbong na, pamakakit la ha nalyadi, nagtaka hila, a wanla,
“Yo! Way-omen yan tampol nayango ye poon-kayon igoh?”
21 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko.
No main kawon pamteg boy adi kawo ampagluwaluwa, ket madyag yo met
ye dinyag ko kananyatin poon-kayon igoh. Aliwan bengat yain. Malyadi
yo po habiyen kananyatin mapantay, ‘Kokayna ha dagat’, ket mapalyadi ye
hinabi yo.
22 Hinyaman a awoken yo kanan Apo Dioh makauli ha pamakigwang, no
pamtegan yo a ibyay na kanyo, ket homain hapo a matanggap yo.”

Hiyay Tepet tungkol ha Katulidan nan Apo Jesus (Marcos 11:27-33; Lucas 20:1-8)

§ **21:13** Isaias 56:7. * **21:13** Jeremias 7:11. † **21:16** Kakanta 8:2.

23 Haanin, hiyay Apo Jesus, nag-udong yayna man ha Timplo. Ket legan
ampangiadal ya ha mahlang nin Timplo, hinaleyan la yan mānguna a
papadi boy tutoan Jujudio a mānungkolan. Tinepet laya, “Hinyay katulidan
mon manyag nin didinyag mo naapon? Ayay namyay kammo nin katuli-
dan?”
24 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Tepeten katawo met. No pakibatan yoko,
habiyen ko kanyo no ayay namyay kangko nin katulidan a manyag nin
wanabay.
25 Yati ye tepet ko kanyo, ‘Ayay namyay kanan Juan nin katulidan a
mamawtihmo? Hiyay Apo Dioh o tao?’ ”

Ket pinaytongtongan la, a wanla, “No habiyen tawo a hiyay Apo Dioh, ket
habiyen na met kantawo, ‘Taket awod ta ahe yoya pinamtegan ye Juan?’
26 Noba no habiyen tawo met a tao, kapootan la kitawon tatao, ta
ampamtegan lan kaganaan a hiyay Juan, ket podopita na yan Apo Dioh.”
27 Kaya-bay hinabi la, “Ahe mi tanda.”

Hinabi na met Apo Jesus kanla, “No wanabay awod, ahe ko met habiyen
kanyo no ayay namyay kangko nin katulidan a manyag nin andyagen ko.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mikatongnon laki

28 Hinabi na po Apo Jesus kanla, “Ha ihip yo, hinyay labay habiyen nin
yati? Main maghay bapa a main luway anak a laki. Haanin, hinumaley ya
kanan makaagat. Ket hinabi na, ‘Anak ko, kokaynan mag-obda haanin ha
pananeman tawon ubah.’
29 ‘Hi! Agko’, wanan anak na. Noba nauman ye ihip na. Kaya-bay nakew
ya met ateed a nag-obda.
30 Hinabi na met bapa kanan makaydeng, ‘Anak ko, kokaynan mag-obda
haanin ha pananeman tawon ubah.’ ”

“Inhebat nan makaydeng, ‘Awo, Tatang’, noba ahe ya met nakew.”
31 Haanin, hiyay Apo Jesus, tinepet na hilay mānguna a papadi boy
hilay tutoan Jujudio a mānungkolan, “Aya awod kanlan mikatongno ye
nanumbong ha kalabayan nan bapa la?”

Nakibat hila kana, “Hiyay makaagat.”

Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko.
Hilay an-ibilang yon mangaloke a omen kanlan mangakuhit a māningil
nin bowih boy babayin babayadan, muna hila po a maibilang kanlan
anhakopen nan Apo Dioh dinan yo.
32 Ta ha nakew yan nangiadal kanyo ye Juan a Māmawtihmo no way-omen
kawo magbi-ay a matoynong, ahe yo pinamtegan. Noba hilay mangakuhit a
māningil nin bowih boy hilay babayin babayadan, ket namteg hila kana. Ket
agya nakit yobayna, ahe kawo po naghehe ha kakahalanan yo boy namteg
kana.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Maloke a Māmakitalon
(Marcos 12:1-12; Lucas 20:9-19)

33 Hinabi na po Apo Jesus, “Leng-en yo po yatin pangilalayi. Main
maghay laki a nananem nin ubah ha pananeman na. Pinaaladan naya boy
namadyag yan pamihnakan ubah. Namadyag ya po nin baag a matagay
a kunaan nin māgbantay. Pangayadi, pinaabangan nay ubahan na kanlan
māmakitalon. Ket nakew yayna ha mataang a lugal.
34 Ket ha panaon anan pamupol nin ubah, nangitubol yan tatloy iipoh na
a mangwa nin dakay na kanlan māmakitalon.

35 Noba hilay māmakitalon, dinakep la hilay iipoh a intubol na. Ket hiyay
magha, binogbog laya. Hiyay magha met, pinatey laya. Hiyay ikatlo,
tinapontapon la yan dadapah angga ha natey ya.
36 Haanin, nangitubol yayna man nin kanayon a iipoh na a malalabong
dinan ha nauna. Ket ha niabot hilayna kanlan māmakitalon, wanabay met
ateed ye dinyag la kanla.
37 Ha kalinghuyotan, intubol nay anak na, ta an-ihipen na a bihaen la yay
anak na.
38 Noba ha natamulaw la yan māmakitalon ye anak na a andumaho, hinabi
la, ‘Anti yaynay manawid! Pateyen tawo ya ta-omen tawo mapagkonin ye
tawiden na.’
39 Kaya-bay hiyay dinyag la kana, dinakep la yan ingguloy a pinatey ha
ilwah nin ubahan.”
40 Haanin, nanepet yay Apo Jesus, “Lano ha mag-udong yaynay nagkonin
nin ubahan, hinya lagi ye diyagen na kanlan māmakitalon?”
41 Nakibat hilay mānguna a papadi boy tutoan Jujudio, “Homain hapo a
pateyen na hilay mangaloke a māmakitalon haka na ipaupa kanlan kanayon
a māmakitalon a mamyay nin dakay na ha panaon nin pamupol.”
42 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe yo nayi nabaha yati ha naihulat a
Habi nin Dioh,
‘Hiyay dapah a ingkahwil lan māmaideng nin baey,
hiyabay ye ginawi a pundahyon nin baey.
Diyag nin Dioh yati ket koynan kapagtakaan kantawo.’ ”‡
43 Hinabi na po Apo Jesus, “Leng-en yo yati. Aliwaynan hikawo ye
anhakopen nan Apo Dioh, no aliwan hilay tataon ampanumbong ha
kalabayan na.
44 [Ayaman a maampag kananyatin dapah, ket mapha ya. Ket ayaman a
maondagan na, ket matamek ya.”]
45 Pamakange lan mānguna a papadi boy Papariseo ye pangilalayi nan
Apo Jesus, natalohan la a hilabay ye andektan na.
46 Kaya-bay labay la yayna dayin dakpen. Noba angkalimo hila kanlan
tatao, ta ampamtegan la a magha yan podopita nan Apo Dioh.

22

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Poniyan ha Banhal
(Lucas 14:15-24)

1 Naghabi yayna man ye Apo Jesus kanla makauli ha pangilalayi,
2 “Hiyay panakop nan Apo Dioh, mailalayi ya ha dinyag nin maghay poon
a nangitaladan nin poni ha banhal nin anak na a laki.
3 Haanin, intubol na hilay iipoh na a managyat kanlan kinumbida na.
Noba ahe la labay ye makibanhal.”
4 “Ulita ahe hila nakew, hiyay poon, nangitubol yayna man nin kanayon a
iipoh na a managyat kanlan nakumbidayna boy habiyen kanla, ‘Nakahadya
anan kaganaan. Nahapo ana ye bobolog a baka boy kanayon a aayop a
pinataba. Nakaapag ana ye pamangan. Kaya-bay makew kawoyna!’
5 Noba ahe la hila imbabano. Hiyay magha, nakew yan nag-obda ha
pananeman na. Ket hiyay magha, nakew ya ha pagpanapulan na.
6 Hilay kanayon, dinakep la hilay intubol nan poon, pinapading-eyan la
hila haka la hila pinatey.”

‡ **21:42** Kakanta 118:22-23.

7 “Uli ha dinyag lan nakumbidayna, napoot yan tubat ye poon. Kaya-bay
nangitubol yan huhundaloh na a mamatey kanlan namatey nin iipoh na
boy mangulam nin banwa la.”
8 “Haanin, hinabi nan poon kanlan kanayon a iipoh na, ‘Nakahadya anay
poniyan ha banhal. Noba ahe hilayna malyadin dumongo ye kinumbida
ko.
9 Kaya-bay makew kawo ha dādān. Ket balang makit yon tao, hagyaten
yo hila a makew ihti.’
10 Ket hilay iipoh, nakew hila ha dādān. Hinagyat la hilay kaganaan a
tataon nakit la, mangaloke man o manganged. Ket napno yan bibihita ye
banhalan.”
11 “Haanin, hinumlep yay poon ha banhalan ta-omen na hila bilewen ye
bibihita na. Nakakit yan maghay lakin ahe nakabado nin pambanhal.
12 Kaya-bay tinepet naya, ‘Gayyem, way-omen ka nakahlep ihti a ahe
nakabadon pambanhal?’ Ket hiyay laki, ahe ya nakatnoy.”
13 “Haanin, hinabi nan poon kanlan māghilbi na, ‘Higi! Gapohen yoy gamet
boy bitih na, ta itapon yoya ha ilwah ha kalitehan. Ta ihtew yan tumangih
boy manginaet.’ ”
14 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus, “Hiyay labay habiyen nin yatin
pangilalayi, ket malabong hilay tataon hinagyat nan Apo Dioh a maibilang
kanlan anhakopen na, noba nangaanon bengat kanla ye napili.”

Hiyay Tepet tungkol ha Pamayad nin Bowih
(Marcos 12:13-17; Lucas 20:20-26)

15 Haanin, inumalih hilay Papariseo, ta mangihip hilan papadan no way-
omen laya makalot ye Apo Jesus makauli ha hahabi na.
16 Kaya-bay nangitubol hilan mānumbong la boy nangaanon tatao nan
Gobilnadol Herodes Antipas a makew manepet kanan Apo Jesus, “Maihtodo,
tanda mi a pawa peteg ye anhabiyen mo. Hiyay kaptegan tungkol ha
kalabayan nan Apo Dioh ye an-iadal mo kanlan tatao. Homain kan
antupigan a tao, ta padipadiho ye pamilew mo ha kaganaan.
17 Haanin, habiyen mo man kammi. Ha ihip mo, huhto laweh a mamayad
kitawon bowih ha Emperador nin Roma o ahe?”
18 Noba tanda nan Apo Jesus a maloke ye tikih la. Kaya-bay hinabi na
kanla, “Hikawon māgkonwadi, taket ta labay yo kon kaloten?
19 Gawangan yoko man nin palatan Roma.” Ket ginawangan la yan palata.
20 Haanin, hiyay Apo Jesus, impakit nay palata boy tinepet na hila, “Ayay
naglupa boy nagngalan ye nakadokit ihti?”
21 “Hiyay Emperador Cesar,” wanla.
Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “No wanabay awod, hiyay kanan
Emperador Cesar, ibyay yo kana. Ket hiyay kanan Apo Dioh, ibyay yo met
kana.”
22 Pamakange lan pakibat nan Apo Jesus, nagtaka hila. Kaya-bay
nilakwanan la yayna.

Hiyay Tepet tungkol ha Pagkabi-ay Uman
(Marcos 12:18-27; Lucas 20:27-40)

23 Kananyatew met ateed a mangaamot, hilay Saduseo, nakew hilan
nanepet kanan Apo Jesus. Hilabay ye pangkat nin tatao a ahe ampamteg
a mabi-ay uman ye nangamatey. Hinabi la kanan Apo Jesus,
24 “Maihtodo, hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, wanae
ya, ‘No matey yay ahawan laki, ket ahe ya nagkaanak kanan ahawa na,

katapulan a ikahal nin katongno nan laki ye bawo. Ket no magkaanak hila,
maibilang yan anak nin katongno na a natey.'*
25 Haanin, main pitoy lalaki a mikakatongno. Hiyay punganay, nanga-
hawa ya. Noba natey yan ahe hila nagkaanak kanan ahawa na. Ket haanin,
hiyay ali na, inahawa naya met ye ipag na. Noba natey ya met ateed a ahe
hilan nagkaanak.
26 Wanabay met ateed ye nalyadi ha kakatlo angga ha ikapiton katongno
na. Kaganaan hilatin mikakatongno, napag-ahawa laya yatin babayi, noba
ahe hila nagkaanak kana.
27 Ha kalinghuyotan, natey ya met ye babayi.
28 Haanin, wanae ye tepet mi kammo, 'Ha panaon a mabi-ay uman ye
nangamatey, aya lagi kanlan pitoy mikakatongno ye ahawa nan babayi, ta
napag-ahawa na hilan kaganaan?' "
29 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Aliwan huhto ye ihip yo, ta ahe yo
angkatalohan ye naihulat a Habi nin Dioh boy hiyay kapalyadiyan nan Apo
Dioh.
30 Ta hilay nabi-ay uman, ahe hilaynan mangahawa. Mag-ilyadi hilaynan
omen kanlan aanghil ha langit a ahe ampangahawa.
31 Ket hiyay tungkol met ha pagkabi-ay uman, ahe yo po nayi nabaha ye
naihulat a Habi nin Dioh a wanae,
32 'Hikoy Dioh nan Abraham, Dioh nan Isaac boy Dioh nan Jacob.'† Hiyay
labay habiyen, angkabi-ay hila po. Ta hiyay Apo Dioh, ket Dioh nin angkabi-
ay, aliwan nangamatey."
33 Pamakange lan tatao yatew, nagtaka hila ha pangiadal na.

Hiyay Pinakamaalaga a Bilin
(Marcos 12:28-34; Lucas 10:25-28)

34 Ha nabalitaan lan Papariseo a homain hilan maihebat ye Saduseo
kanan Apo Jesus, naytitipon hilayna man. Ket hinumaley hila kana.
35 Ket hiyay magha kanla a maihtodo nin Bibilin, nanepet ya kanan Apo
Jesus ta-omen naya kaloten ha hahabi na,
36 "Maihtodo, ha kaganaan a bilin nan Apo Dioh, hinyay pinakamaalaga?"
37 Nakibat yay Apo Jesus kana, " 'Adoen mo yay Apo mon Dioh a luboh ha
puho, luboh ha kalelwa boy luboh ha ihip.'‡
38 Yabay-in ye pinakamaalaga ha kaganaan a bibilin.
39 Wanabay ya met ateed kaalaga ye kakalwa, 'Adoen moy kapadiho mon
tao a omen ha pangado mo nin hadili mo.'§
40 Hilay kaganaan a bibilin a impahulat nan Apo Dioh kanan Moises boy
hilay kaganaan a inhulat lan popodopita, ket anti hila kananyatin luwan
bibilin."

Hiyay Tepet tungkol kanan Cristo
(Marcos 12:35-37; Lucas 20:41-44)

41 Legan napaytipon hila po ye Papariseo, nanepet yay Apo Jesus kanla,
42 "Hinyay pagkatanda yo kanan Cristo? Hinyay lahi ye pangibatan na?"
Nakibat hila kana, "Lahi na yan Poon David."
43 Hinabi na met Apo Jesus kanla, "No lahi na yan Poon David, taket awod
ta hiyay David, hinabtan na yan 'Apo' ye Cristo. Ta makauli ha Ihpiditon
Dioh, hinabi nan Poon David ye tungkol kanan Cristo,
44 'Hinabi nan Apo Dioh kanan Apo ko,

---

* **22:24** Deuteronomio 25:5. † **22:32** Exodo 3:6. ‡ **22:37** Deuteronomio 6:5. § **22:39** Levitico 19:18.

"Mikno ka ha dapit wanan* ko
angga ha mapahuko ko hila kammo ye kakaaway mo." ' " †
45 "No hiyay Poon David ket hinabtan na yan 'Apo' ye Cristo, way-omen la
yan mahabi nin tatao a lahi na yan bengat nin David ye Cristo?"
46 Agya maghan bengat, homain bega nakahebat ha tepet nan Apo Jesus.
Ket paibat ana kananyatew, homain anan bega nagngaya a manepet kana.

23

Hiyay Babala laban kanlan Mamaihtodo nin Bibilin boy Papariseo
(Marcos 12:38-39; Lucas 11:43; 11:46; 20:45-46)

1 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao boy kanlan mānumbong
na,
2 "Hilay mamaihtodo nin Bibilin boy hilay Papariseo ye nabyayan nin
katulidan a mangipalinaw nin Bibilin a impahulat kanan Moises.
3 Kaya-bay leng-en boy humbongen yo ye kaganaan a iadal la kanyo.
Noba adi yo antuwaden ye andiyagen la, ta ahe la andiyagen ye an-iadal
la kanyo.
4 An-ipahumbong la kanyo ye impahan la a bibilin a maidap humbongen.
Noba ahe la kawo met anhaglapan ha panumbong nin yatew a bibilin.
5 Kalalabay lay dangalen nin tatao. Kaya-bay pinabilal lay natopitopi a
papil a main hulat a habi nin Dioh a naipaklap ha kiding la boy takyay la.
Boy pinakadang la ye laylay nin hoot la.
6 Boy kalalabay lay mikno ha pamiknoan a nakataladan kanlan man-
gadangal a tatao ha poniyan boy ha pāytiponan lan Jujudio.
7 Kalalabay la met ye maidlaw nin tataon angkadanan la boy mahabtan
'maihtodo'."
8 "Noba hikawo, adi kawo pahabtan 'Maihtodo', ta mikakatongno kawo
boy hikon bengat ye Maihtodo yo.
9 Boy adi yo hila habtan 'Bapa' ye ayaman a tao ihti ha babe-luta, ta
mamagha yan bengat ye Bapa yo, hiyay Bapa yo ha langit.
10 Boy adi kawo met pahabtan 'Apo', ta mamagha yan bengat ye Apo yo a
homain kanayon no aliwan hiko a 'Cristo'.
11 Ayaman kanyo ye malabay mag-ilyadin pinakamatagay, katapulan a
hiyabay ye māghilbi yo.
12 Ta ayaman a ampagmatagay, ket iaypa na yan Apo Dioh. Boy ayaman
a ampagmaaypa, ket itagay na yan Apo Dioh."

Hiyay Pangapoot nan Apo Jesus kanlan Mamaihtodo nin Bibilin boy Papariseo
(Marcos 12:40; Lucas 11:39-42; 11:44; 11:52; 20:47)

13 Hinabi na po Apo Jesus, "Kakaingalo kawon Papariseo boy mamaihtodo
nin Bibilin, hikawon ampagmamangedan, ta paduhaan na kawon Apo
Dioh! Hikawo ye hangkan no taket ta hilay tatao, ket ahe hila maibilang
kanlan anhakopen nan Apo Dioh. Ahe yobayna labay ye maibilang kanlan
anhakopen na. Ket antapaen yo hila po ye malabay maibilang kanlan
anhakopen na."
14 [Kakaingalo kawon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon
ampagmamangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ampaglanganan
yo hilay bawon babayi ta-omen yon bengat makwa ye babandi la. Boy
anhakban yo po yatin andiyagen yo makauli ha makadang a pamakigwang

* **22:44** Hiyay taon ampikno ha dapit wanan nin poon ket hiyabay ye main matagay a katungkolan.
† **22:44** Kakanta 110:1.

yo ha adapan lan tatao. Kaya-bay mamabyat lano ye ipaduha nan Apo Dioh kanyo.]

15 “Kakaingalo kawon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagmamangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Anlipayen yoy dagat boy anhoyhoyen yo po ye mangataang a lulugal ta-omen kawon bengat makakumbinyo nin aliwan Judio a manumbong ha pamteg yo. Ket no mapahumbong yo hilayna, andiyagen yo hilan maloloke po dinan yo. Kaya-bay lalalo hilayna ingat maipalakew ha impilno.”

16 “Kakaingalo kawo. Ba-mo kawon kapkap a ampangakay nin kanayon, ta an-iadal yo, ‘No idamit yoy Timplo ha panumpa yo, homain bali. Noba no idamit yoy balitok ha loob nin Timplo, hukat yon tupaden.’

17 Hikawon mumutaw a kapkap, nabaan yo nayi a maaalaga ye balitok dinan ha Timplo nan Apo Dioh? Ahe, ta hiyay balitok, mag-ilyadi yan maalaga kanan Apo Dioh no anti yayna ha loob nin Timplo.

18 Boy an-iadal yo po, ‘No idamit yoy pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh ha panumpa yo, homain bali. Noba no idamit yoy digalo ha pangihagpaan, hukat yon tupaden.’

19 Petegbay a kapkap kawo! Nabaan yo nayi a maaalaga ye digalo dinan ha pangihagpaan? Ahe, ta mag-ilyadin maalaga ye digalo no anti yayna ha pangihagpaan.

20 Kaya-bay pakaihipen yo. No idamit yoy pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh ha panumpa yo, an-idamit yoyna met ye kaganaan a digalo a nakahagpa ihtew.

21 Ket no idamit yoy Timplo ha panumpa yo, ket an-idamit yoyna met ye Apo Dioh a angkumonin ihtew.

22 Ket no idamit yoy langit ha panumpa yo, ket an-idamit yoyna met ye pamiknoan nin Dioh boy hiyay Apo Dioh a ampikno ihtew.”

23 “Kakaingalo kawon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagmamangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta agya po man an-ihagpa yo kanan Apo Dioh ye ikamapo nin pupol yon dikado ha tanaman yo, ampaolayan yo met ye maaalaga po a bibilin tungkol ha katoynongan, pangingalo boy pag-ilyadin mapatayaan. Huhto a ibyay yoy ikamapo yo. Noba adi yo ampaolayan ye maaalaga a bibilin.

24 Hikawon kapkap a ampangakay. Mahehpet yon anhumbongen ye aliwan minga maalaga a bibilin, noba ampaolayan yoy maaalaga. Ba-mon anhagaten yoy ilek ha inomen yo, noba an-ibolon yo met ye kamelyo.”

25 “Kakaingalo kawon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagmamangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta anlinihan yoy ilwah nin babaho boy pipinggan yo, noba napno met nin babagay a kinuhit yo kanlan tatao uli ha kaakokohan yo.

26 Hikawon kakapkap a Papariseo, pakahigudowen yon manged a aliwan kinuhit ye an-ikonin yo ha babaho boy pipinggan yo, ket mag-ilyadi ya met a malinih ye ilwah.”

27 “Kakaingalo kawon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagmamangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta ba-mo kawon bibito a pinaputi boy matampa ye ilwah na, noba ha loob, pawa bobot-o boy dinat.

28 Wanabay kawo met, ta ha pamilew lan tatao, matoynong kawo. Noba hiyay anti ha puho yo, pawa kalok-an boy pagkonwadi.”

Hiyay Pamaduha kanlan Mamaihtodo nin Bibilin boy kanlan Papariseo (Lucas 11:47-51)

29-30 Hinabi na po Apo Jesus, “Kakaingalo kawon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagmamangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta hilay tutoa yo, pinatey la hilay unan popodopita boy mangatoynong a tatao. Ket haanin, ampamadyag kawo nin bilang pagkakitan nin nakailbengan lan popodopita boy ampatampaen yoy bibito lan pinatey la. Boy anhabiyen yo po, ‘No anti kayina dayi ha panaon lan tutoa mi hatew, ket ahe mi dayi pinaolayan a pateyen la hilay popodopita.’
31 Makauli yatin hinabi yo, ampaptegan yo a lalahi la kawon namatey kanlan popodopita.
32 Higina, iyadi yoyna awod ye indugi lan tutoa yo!”
33 “Hikawon lalahi nin bikat! Ahe yo bega maliklikan ye kapaduhaan ha impilno.
34 Kaya-bay manlenge kawo! Mangitubol ako lano kanyo nin popodopita, mangadunong boy mamaihtodo nin Bibilin. Hilay nangaano kanla, pateyen yo. Ket hilay kanayon, ipako yo ha kodoh. Hilay kanayon met, badogen yo hila ha loob nin pāytiponan yo boy hilay kanayon po, pakikamatan yo hilan paidapan ha agya way-ihtew hila man makew.
35 Kaya-bay mapaduhaan kawo uli ha pamatey yo. Aliwan bengat yain. Pakibatan yo po ye pamatey kanlan kaganaan a tataon mangatoynong paibat kanan Abel angga kanan Zacarias a anak nan Baraquias. Ta hilay tutoa yoynabay met ye namatey kanan Zacarias a pinatey la ha pietan nin Timplo boy pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh.
36 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Kaganaan yatin kakahalanan, ket pakibatan la lanon tatao kananyatin panaon.”

Hiyay Pangado nan Apo Jesus kanlan tatao ha banwan Jerusalem (Lucas 13:34-35)

37 Hinabi na po Apo Jesus, “Hikawon tatao ha Jerusalem, leng-en yo yati. Pinatey yo hilay popodopita nin Dioh boy binegbaan yo hilan dadapah angga ha natey hilay kanayon a intubol na kanyo. Nikanon ukdo katawoynan labay halokoban a omen ha panalokob nin toan manok ha hihiwhiw na, noba ahe yo labay.
38 Kaya-bay agya main mangagwat nin kunaan* yo, baala kawoyna.
39 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ahe yo koynan makit uman anggan ahe yo habiyen, ‘Inged na yan Apo Dioh ye anlumateng ha ngalan na.’ ”†

24

Hiyay Pangipaltep nan Apo Jesus nin Pagkadama nin Timplo (Marcos 13:1-2; Lucas 21:5-6)

1 Hiyay Apo Jesus, legan antumaang ya ha Timplo, hinumaley hila kana ye mānumbong na. Ket intamudo la kana ye mangayadet a dowag nin Timplo.
2 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Awo! Angkakit yo hilan kaganaan yain. Noba pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Mangaagwat hilan kaganaan. Ket homain lanon bega mabantak a dadapah a naypalingping.”

Hiyay Kaidapan boy Pangipaloke a Lumateng (Marcos 13:3-13; Lucas 21:7-19)

3 Legan ampikno yay Apo Jesus ha gilid Mapantay nin Oolibo, hinumaley hilay mānumbong na kana. Ket hiklito la yan tinepet, “Apo, habiyen mo

* **23:38** Luway malyadin labay habiyen nin kunaan ihti, Timplo o banwan Jerusalem. † **23:39** Kakanta 118:26.

man kammi no makano ya lumateng yain a panaon a hinabi mo boy hinyay
pagkakitan lano nin pag-udong mo boy hiyay kalampuhan nin babe-luta?”

4 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Mag-alla kawo ta-omen la kawo ahe
matalingo nin agya ayaman,
5 ta malabong hila lanoy lumateng a manggawi nin ngalan ko, a wanla,
‘Hiko ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.’ Ket ulin yati, malabong hila
lanoy tataon matalingo.
6 Makange kawo lanon gubat ha mahaley kanyo boy ha mataang a lulugal.
Noba adi kawo angkahindak, ta katapulan a malyadi hilatew. Noba aliwa
po yain ye kalampuhan nin babe-luta.
7 Ta maygugubat lano ye nanahyon boy wanabay met ye papanakopan.
Ket magkamain nin bitil boy manlayon nin mangakhaw ha nakahinadi a
lulugal.
8 Noba yatin kaganaan ket pandugi po bengat nin kaidapan a omen ha
pandugi nin panlamlam nin babayin manganak.”

9 “Kananyatew a panaon, uli ha panumbong yo kangko, pag-inakitan la
kawon kaganaan a tatao. Dakpen la kawon ipaloke boy pateyen.
10 Ket malabong hilay manalingkukol nin pamteg la kangko. Mapaykahu-
log hila boy iopit lay kapadiho lan māmteg.
11 Malabong lanoy lumateng a ampagkonwadin podopita. Ket malabong
met lanoy matalingo la.
12 Lumabong ye kalok-an ihti ha babe-luta. Ket ulin yati, malabong lanon
māmteg ye lumay-ep ye pangado la.
13 Noba ayaman a mikakaantin mapatayaan anggan kalampuhan, ket
miligtah ya.
14 Maipatanda ya po muna ha kaganaan a nanahyon ihti ha babe-luta ye
Manged a Balita tungkol ha panakop nan Apo Dioh bilang pamapteg kanla
bayo lumateng ye kalampuhan.”

Hiyay Ampakailoy a Makapadinat nin Timplo a Lumateng (Marcos 13:14-23; Lucas 21:20-24)

15 Hinabi na po Apo Jesus, “Hinabi nan podopitan Daniel hatew a makit
ye ampakailoy a makapadinat nin Timplo. Hikawon ampamaha nin yati,
katapulan a pakaihipen yo yatin manged. No makit yo a ampideng yayna
ha lugal a bawal nan pidengan,
16 hilay anti ha plobinhiyan Judea, katapulan laynan tumakah palakew
ha mamapantay.
17 Hiyay anti ha ilwah nin baey na, ket adi yayna lumoob a mangwan
hinyaman a bagay ha baey na.
18 Ket hiyay anti ha talon, adi yayna muli a mangwan kepkep na.
19 Kananyatew a mangaamot, kakaingalo hilay mangabuktot boy hilay
iindo a ampamahoho, ta maidapan hilan mayew.
20 Ipakigwang yo kanan Apo Dioh a hiyay pamayew yo, ket ahe dayin
maigena ha panaon nin kaudanan o Mangaamot nin Pagpainawa.
21 Ta kananyatew a panaon, madihaan lan tatao ye tubat a kaidapan a ahe
po nalyadi paibat ha pinalhowa ye babe-luta angga haanin boy ahe yayna
lano mauman.
22 Ket no ahe na tekbean Apo Dioh yatew a panaon, homain taon mapatla
a angkabi-ay. Noba uli kanlan tataon pinili na, ket tekbean na yatew a
panaon.”

23 “Ket kananyatew a panaon, no main maghabi kanyo nin wanae,
‘Bilewen yo! Anti ya ihti ye Cristo!’ o ‘Anti ya ihtew!’ ket adi yoya
ampamtegan.
24 Ta lumtaw hila lano ye ampagkonwadin Cristo boy ampagkonwadin
popodopita. Ket mangipakit hilan pagkakitan boy kapagtakaan, ta labay la
hilan talingowen ye kaganaan a tatao boy no malyadi bengat, agya hilay
pinili nan Apo Dioh.
25 Kaya-bay mag-alla kawo awod! Hinabi koyna kanyo yatin babagay
bayo ya po malyadi ta-omen kawo ahe matalingo.”
26 “Kaya-bay no main taon maghabi kanyo, ‘Anti ya ihtew ha wangwang
ye Cristo’, adi yo anlakwen boy no main maghabi kanyo, ‘Anti ya ha hilid
ye Cristo’, adi yo ampamtegan.
27 Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mag-udong lano ihti ha
babe-luta a makit nin kaganaan a tatao. Ta ba-mo kon kilat a kuminlab
paibat ha daya angga ha laod.”
28 “No way-ihtew ye bangkay, ket matandaan lan kaganaan, ta anti hila
ihtew ye oowak a naytitipon.”

Hiyay Panlumateng nan ibat ha langit a in-Anak nin Tao
(Marcos 13:24-27; Lucas 21:25-28)

29 Hinabi na po Apo Jesus, “Pangalabah nin hilatew a mangaamot nin
tubat a kaidapan, tampol yan lumiteh ye mangaamot boy ahe yayna
bega humnag ye bowan. Hilay bibitoen, mangaampag hila boy eyegen
nan Apo Dioh ye kaganaan a babagay a anti ha lowang anggayna ha
mapaywahagwahag hilayna.
30 Pangayadi, makit yoyna ha lowang ye pagkakitan nin pag-udong ko. Uli
kananyatin pagkakitan, ket kumolih hilay kaganaan a tatao ihti ha babe-
luta. Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, makit la kon anti ha owep
a an-umaypa a main kapalyadiyan boy tubat a kahnagan.
31 Kadlan nin makhaw a tonoy nin tamboyok, itubol ko hilay aanghil ko
ha kaganaan a pahen nin babe-luta ta-omen la hila tiponen ye tataon pinili
ko.”

Hiyay Maadal tungkol ha Poon-kayon Igoh
(Marcos 13:28-31; Lucas 21:29-33)

32 Hinabi na po Apo Jesus, “Pakatalohan yon manged yatin adal tungkol
ha poon-kayon igoh. No tumbek yaynay bayon bōng ha hahanga na, tanda
yoyna a madanon anay kaingitan.
33 Wanabay met ateed lano. No makit yoynan angkalyadina yatin
anhabiyen ko, tanda yoyna a madanon akoynan lumateng a ba-mo koynan
anti ha ilwangan.
34 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Bayo hila po matey ye
kaganaan a tataon angkabi-ay kananyatin panaon, matupad ana hilatin
kaganaan a hinabi ko.
35 Hiyay lowang boy babe-luta, ket maanam ya. Noba hilay hahabi ko, ket
mikakaanti yan makanoman.”

Hiyay Apo Dioh Bengat ye Nagtanda nin Panlumateng nan Apo Jesus
(Marcos 13:32-37; Lucas 17:26-30; 17:34-36)

36 Hinabi na po Apo Jesus, “Homain kanayon a nagtanda nin mangaamot
o odah nin pag-udong ko, agya po hilay aanghil ha langit o hiko man a Anak
nin Dioh, no aliwan hiyay Bapa a Dioh bengat.

37-38 Ha panaon nan Noe, bayo po malanab ye babe-luta, hilay tatao, ahe
la tanda a manlanab. Ampangan hila, ampinom boy ampangahawa a omen
ha alan a andiyagen la angga ha hinumlep yaynay Noe ha daong. Wanabay
met ateed ye andiyagen lan tatao lano ha mag-udong ako a ibat ha langit a
in-Anak nin Tao.
39 Hilay tatao, homain hilan kamatandaan ha malyadi anggan nilumateng
ye lanab a nangalimeh kanla. Wanabay met ateed lano ha mag-udong ako a
ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ta hilay tatao, homain hilan kamatandaan
ha panlumateng ko.
40 Ta lano ha mag-udong ako, main lanon luway laki a ampag-obda ha
talon. Hiyay magha, mipalakew ya ha langit. Noba hiyay magha, mabantak
ya.
41 Boy main met lanon luway babayi a ampanggiling. Hiyay magha,
mipalakew ya ha langit. Noba hiyay magha, mabantak ya."
42 "Kaya-bay lanang kawon nakahadya, ta ahe yo tanda ye mangaamot
nin panlumateng nin Apo yo.
43 Pakaihipen yo yati. No tanda nan nagbaey ye odah nin panlumateng
nin mānakaw, magbantay yayna ta-omen ahe maloob nin mānakaw ye baey
na.
44 Kaya-bay lanang kawo met a nakahadya, ta hiko a ibat ha langit a in-
Anak nin Tao, ket mag-udong ihti ha babe-luta ha odah a ahe yo an-ihipen
a lumateng ako."

Hiyay Ipoh a Mapatayaan boy hiyay Ipoh a Ahe Mapatayaan (Lucas 12:41-48)

45 Hinabi na po Apo Jesus, "Hiyay ipoh a mapatayaan boy madunong, hiya
ye pabaalaen nan amo na kanlan kaganaan a ipoh na. Ket hiya ye mamakan
kanla ha huhton odah.
46 Minged yay ipoh a malatngan a andyagen nay imbilin nan amo na.
47 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hiyabay lano ye pabaalaen
nan amo na nin kaganaan a babandi na.
48 Noba yain a ipoh, kakaingalo ya no mag-ilyadi yan maloke boy habiyen
na ha hadili na, 'Ah, mabuyot ya po lumateng ye amo ko',
49 ket bogbogen na hilay kapadiho nan ipoh boy makipangan boy
makiinoman kanlan maglahing.
50 Lumateng yay amo na ha mangaamot a ahe na tanda.
51 Yatew a ipoh, paduhaan na yan amo na nin mabyat boy itapon naya
ha lugal a nakaitaponan lan māgkonwadi. Ket ihtew yan tumangih boy
mangiinaet."

25

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mapo a Balatang

1 Hinabi nayna man Apo Jesus, "Kananyatew a panaon, hiyay pagkaibi-
lang kanlan anhakopen nan Apo Dioh, ket mailalayi ya ha nalyadi kanlan
mapo a babalatang a ampangaget nin kingki a makew managana kanan
lakin magkahal.
2 Hilay lima kanla, mumutaw. Hilay lima met, mangadunong.
3 Hilay mumutaw, nangaget hilan kingki, noba homain hilan pakalan a
hedden.
4 Noba hilay mangadunong, main hilan pakalan a hedden.
5 Haanin, ulita nibuyot yan nilumateng ye lakin magkahal, ket nipakatu-
loy hilay babalatang."

6 “Ha bunak anan madeglem, nange lay pangha a wanae, ‘Anti yaynay
lakin ikahal! Haganaen yo yayna!’
7 Haanin, hilay mapo a babalatang, nimata hila. Ket intaladan lay kikingki
la.
8 Noba hilay limay mutaw a babalatang, hinabi la kanlan limay man-
gadunong, ‘Atagan yo kayi man nin hedden yo, ta angkalep ana ye kingki
mi.’ ”
9 “Noba nakibat hilay mangadunong a babalatang, ‘Agi! Ahe malyadi, ta
huhton bengat kammi ye hedden mi. Makew kawoyna tanan manaliw.’
10 Ket hilay limay mumutaw a balatang, nakew hilan manaliw nin hedden
a gawien la. Legan ampanaliw hila, nilumateng ya met ye lakin magkahal.
Ket hilay limay mangadunong, inlamo na hilan lakin magkahal a hinumlep
ha pagponiyan. Pamakahlep la, naileneb anay ilwangan.”
11 “Ha ahe nabuyot, nilumateng hilayna met ye limay balatang a mu-
mutaw. Anti hila ha ilwah nin ilwangan a ampangha nin wanae, ‘Kaka,
Kaka, ilukatan mo kayi dayi ta-omen kayi makahlep!’ ”
12 “Noba nakibat yay lakin magkahal, ‘Aya kawo yain? Ahe katawo
katatanda.’ ”
13 Haanin, hinabi na po Apo Jesus, “Kaya-bay lanang kawon nakahadya,
ta ahe yo tanda ye mangaamot o odah nin pag-udong ko.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Tatloy Iipoh a Binyanan nin Pilak (Lucas 19:11-27)

14 Hinabi na po Apo Jesus, “Hiyay pag-udong ko, ket mailalayi ya ha dinyag
nin maghay taon mabatnang a makew ha mataang a lugal. Noba bayo ya
inumalih, impadakit na hila po ye iipoh na boy impataya na kanlay pilak
na.
15 Balang magha kanlan iipoh na, binyan nan alaga a mababa lan
ipagpanapulan. Hiyay magha, binyan na yan liman libon palatan balitok.
Hiyay magha, luway libo boy hiyay magha, malibo. Pangayadi, inumalih
yayna.
16 Hiyay ipoh a binyanan nan limay libon palatan balitok, tampol na yan
impanapulan. Ket nakatubo ya nin limay libo.
17 Wanabay met ye dinyag nan nabyayan nin luway libo. Nakatubo ya
met nin luway libo.
18 Noba hiyay ipoh a nabyayan nin malibo, ket ingkutkot na ha luta ye
palatan balitok a naipataya kana.”
19 “Pangalabah nin nabuyot a panaon, nag-udong ya ye amo la. Ket
impadakit na hilay iipoh na ta-omen na hila tepeten tungkol ha palatan
balitok a impataya na kanla.
20 Hinumaley ya kana ye ipoh a pinatayaan nan limay libo. Hinabi na,
‘Apo, tiya ye liman libo a impataya mo kangko boy hiyay tubo na a liman
libo.’ ”
21 “Hinabi nan amo na, ‘Manged boy mapatayaan a ipoh, manged ye
dinyag mo! Ulita mapatayaan ka nin makandin alaga, patayaan kata po
nin mayayadet a alaga. Kaya-bay tayna ta maghayaghag kita.’ ”
22 “Pangayadi, hiyay ipoh a pinatayaan nan luway libo, hinumaley ya met
kana. Ket hinabi na, ‘Apo, tiya ye pilak mo a luway libo boy hiyay tubo na
a luway libo.’ ”
23 “Hinabi na met amo na, ‘Manged ye dinyag mo, mapatayaan kan
ipoh! Ulita mapatayaan ka ha makandin alaga, ket patayaan kata po nin
mayayadet a alaga. Kaya-bay tayna, ta maghayaghag kita.’ ”

24 “Haanin, hiyay maghay ipoh a pinatayaan nan malibo, hinumaley ya
met kanan amo na. Ket hinabi na kana, ‘Apo, tanda kobay a homain kan
ingalo, ampamupol ka nin ahe mo intanem boy ampakinabangan moy ahe
mo nagbannogan.
25 Ket angkalimo ko kammo. Kaya-bay hiyay palata mon balitok,
ingkutkot ko hila ha luta. Tiya ye palata mon balitok, bilewen mo!’ ”
26 “Hinabi nan amo na, ‘Maloke boy mahado kan ipoh! Tanda mo manayti
a ampamupol akon ahe ko intanem boy ampakinabangan koy ahe ko
nagbannogan.
27 Taket ta ahe mo imbangko ye palata kon balitok ta-omen ha pag-udong
ko, main yayna dayin tubo?’ ”
28 “Haanin, hinabi nan amo kanlan kanayon a iipoh, ‘Kowen yoya kana
ye papalata kon balitok, ta ibyay yo kanan main mapo a libo.
29 Ta hiyay taon mainan, ket mabyayan ya po nin malalabong boy
umando ya po. Noba hiyay taon homainan, agya hiyay makandin anti kana,
kowen ya po kana.
30 Ket yain a ipoh a homain hilbi, itapon yoya ha ilwah ha kalitehan, ta
ihtew ya tumangih boy mangiinaet.’ ”

Hiyay Kalampuhan a Panuhga

31 Hinabi nan Apo Jesus, “Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, mag-
udong ako lano a main kapalyadiyan a kalamo ko hilay kaganaan a anghil.
Ket mikno ako ha madangal a pamiknoan.
32 Tiponen ko hila ha adapan ko ye kaganaan a tatao ihti ha babe-luta,
ta payngilboen ko hila a omen ha pangilbo nin māgpahtol ha kambing boy
tupa.
33 Hilay tatao a nailalayi ha tupa, ket ikonin ko hila ha dapit wanan ko.
Noba hilay nailalayi ha kambing, ket ikonin ko hila ha dapit odi ko.”
34 “Pangayadi, hiko a Poon, habiyen ko kanlan tataon anti ha dapit wanan
ko, ‘Makew kawo ihti, hikawon in-inged nan Bapa kon Dioh. Tawiden yo ye
panakopan a naitaladan kanyo paibat po ha napalhowa ye babe-luta.
35 Ta ha nabitlan ako, pinakan yoko. Ha naplangan ako, pinainom yoko.
Ha dinumayo ako kanyo, pinadagoh yoko ha baey yo.
36 Ha loh-ok ako, binadowan yoko. Ha naghakit ako, hinayhay yoko. Boy
ha napidiho ko, kinewahan yoko.’ ”
37 “Haanin, habiyen lan mangatoynong, a wanla, ‘Apo, nakano mi kan
nakit a nabitlan, ket pinakan mika? Nakano mi kan nakit a naplangan, ket
pinainom mika?
38 Nakano ka dinumayo kammi, ket pinadagoh mika boy nakano ka loh-
ok, ket binadowan mika?
39 Nakano met a nakit mi kan ampaghakit, ket hinayhay mika boy
nakapidiho, ket kinewahan mika?’ ”
40 “Hiko a Poon, habiyen ko kanla, ‘Pakaleng-en yon manged ye habiyen
ko! Ha dinyag yo yati kanlan pinakamaaypa a kakatongno ko, ket dinyag
yoyna met kangko.’ ”
41 “Pangayadi, habiyen ko met kanlan tataon anti ha dapit odi ko,
‘Hikawon tinuboyan nan Apo Dioh, pakataang kawo kangko! Ihtew kawo
ha apoy a ahe angkalep a naitaladan kanan Satanas boy kanlan aanghil na.
42 Ta ha nabitlan ako, ahe yoko pinakan. Ha naplangan ako, ahe yoko
pinainom.

43 Ha dinumayo ako kanyo, ahe yoko pinadagoh ha baey yo. Ha loh-ok
ako, ahe yoko binadowan. Ha ampaghakit ako boy nakapidiho, ahe yoko
kinewahan.' "
44 "Haanin, habiyen la met, 'Apo, nakano mi kan nakit a nabitlan,
naplangan, dinumayo kammi, loh-ok, ampaghakit o nakapidiho, ket ahe
mi kan hinaglapan?'
45 Ket ipakibat ko met kanla, 'Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha
ahe yo hila hinaglapan ye pinakamaaypa a kakatongno ko, ket hikoyna ye
ahe yo hinaglapan.' "
46 Hinabi na po Apo Jesus, "Ulin yati, hilatin tatao, ipalakew ko hila ha
kapaduhaan a homain anggaan. Noba hilay mangatoynong, biyan ko hilan
bi-ay a homain anggaan."

26

Hiyay Tangka kanan Apo Jesus
(Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)

1 Hiyay Apo Jesus, pangayadi nan iadal yatin kaganaan, hinabi na kanlan
mānumbong na,
2 "Tanda yo a luluwa tanan mangaamot ket Pihtayna nin Pangihipan nin
Pangiligtah. Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket maigawang lano
kanlan tatao a angkahulog kangko ta-omen lako ipako ha kodoh."
3 Kananyatew a odah, hilay mānguna a papadi boy hilay tutoan Jujudio a
mānungkolan, napaytipon hila ha mayadet a baey nan Caifas a pinakapoon
a padi,
4 ta ampaytotongtongan la no way-omen laya dakpen ye Apo Jesus a
homain kanayon a makatanda haka laya ipapatey.
5 Hinabi la, "Noba ahe tawo igena ha pihta, ta maka magkagulo hilay
tatao."

Hiyay Pangitiih nin Pabango ha ō nan Apo Jesus
(Marcos 14:3-9; Juan 12:1-8)

6 Anti yay Apo Jesus ha badiyon Betania ha baey nan Simon a kinating
hatew.
7 Legan ampakidungo yay Apo Jesus, hinumaley ya kana ye maghay
babayin ampangaget nin pabangon mablin tubat a naikonin ha maghay
botin alabahtodo.* Ket intiih na yay pabango ha ō nan Apo Jesus.
8 Hilay mānumbong na, ha nakit lay dinyag nan babayi, napoot hila, a
wanla, "Taket ta hinayang na yain a pabango?
9 Mailako ya dayi yain ha mayadet a alaga. Ket hiyay mapaglakoan,
maibyay kanlan mangaidap."
10 Noba tanda nan Apo Jesus ye ampaytotongtongan la. Kaya-bay hinabi
na kanla, "Taket ta ampakibalabalaan yo yatin babayi? Manged ye dinyag
na kangko.
11 Hilay mangaidap, lanang hilan anti kanyo noba hiko, ahe.
12 Intiih nay pabango ha laman ko bilang pangitaladan ha pagkailbeng.
13 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Agya way-ihtew man a lugal
ihti ha babe-luta maipatanda ye Manged a Balita, ket maipatanda ya met
ye dinyag nin yatin babayi kangko bilang pangihipan kana."

Hiyay Pangiopit nan Judas Iscariote kanan Apo Jesus
(Marcos 14:10-11; Lucas 22:3-6)

---

* **26:7** *alabahtodo* ket maghan kalahi nin mablin dapah a maputi boy maholyaw ye kadih na.

14 Haanin, hiyay Judas Iscariote a magha kanlan labinluway mānumbong
nan Apo Jesus, nakew ya kanlan mānguna a papadi.
15 Hinabi na, “Hinyay ibyay yo kangko no haglapan katawon mandakep
kanan Jesus?”
Nakibat hila, “Biyan mi kan tatlompo a mital.”
Haanin, binyanan la yan tatlompo a mital.
16 Impaibat ana kananyatew, ampangagad yayna nin panaon a ma-
haglapan na hilan mandakep kanan Apo Jesus.

Hiyay Pandem nan Apo Jesus boy Mānumbong na ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah
(Marcos 14:21-22; Lucas 22:7-14; 22:21-23; Juan 13:21-30)

17 Ha unan mangaamot nin Pihtan Tinapay a Homain Pamalbag, hilay
mānumbong nan Apo Jesus, ket hinumaley hila kana, a wanla, “Way-ihtew
nayi ye labay mon pangitaladanan min pandem ha Pihtan Pangihipan nin
Pangiligtah?”
18 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Makew kawo ha banwan Jerusalem
kanan taon hinabi ko kanyo. Ket habiyen yo kana, ‘Hinabi nan Maihtodo a
madanon ana ye odah na. Ket ihti ha baey mo ye labay na a pandeman ha
Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah a kadungo na hilay mānumbong na.’ ”
19 Ket hilay mānumbong na, hinumbong la ye bilin nan Apo Jesus. Ket
intaladan lay pandeman la ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.
20 Ha madeglem ana, hiyay Apo Jesus boy hilay labinluwan mānumbong
na, dinumongo hilaynan mangan ha lamihaan.
21 Legan ampangan hila, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon
manged ye habiyen ko. Magha lano kanyo ye mangiopit kangko.”
22 Hilay mānumbong na, nalele hila. Ket balang magha kanla, nanepet
kana, “Apo, hiko nayi yatew?”
23 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Hiyay kadlan kon ampangidede nin
tinapay ha kulo, hiyabay ye mangiopit kangko.
24 Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket katapulan a matey a omen
ha naihulat a Habi nin Dioh. Noba kakaingalo yay taon mangiopit kangko.
Mamanged po dayi a ahe yayna nianak.”
25 Haanin, hiyay Judas a nangiopit kana, nanepet ya met, “Maihtodo, hiko
nayi yatew?”
Nakibat yay Apo Jesus kana, “Hinabi moyna.”

Hiyay Pinagkalaman boy Pinagkadaya nan Apo Jesus
(Marcos 14:22-26; Lucas 22:14-20; 1 Corinto 11:23-25)

26 Legan ampangan hila, hiyay Apo Jesus, nangwa yan tinapay. Ket
pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Pangayadi, binih-ilbih-il na haka na
inggawang kanlan mānumbong na, a wana, “Kowen yo yati boy kanen yo.
Yati ye pinagkalaman ko.”
27 Pangayadi, nangwa ya po nin maghay bahon alak ubah. Pinahala-
matan naya kanan Apo Dioh haka na inggawang kanlan mānumbong na,
“Hikawon kaganaan, inomen yo yati.
28 Ta yati ye pinagkadaya ko a maibuhboh ha kapatawadan nin kakaha-
lanan nin malabong a tatao. Yati ye pamapteg nin bayon kahundoan nan
Apo Dioh ha tao.
29 Habiyen ko kanyo a ahe akoynan minom nin alak ubah angga ha
mangaamot a mapagkalamo katawo ha panakopan nan Bapa kon Dioh.”

30 Ket nagkanta hilan panggalang kanan Apo Dioh. Pangayadi, nakew
hilayna ha Mapantay nin Oolibo.

Impatanda nan Apo Jesus ye Pangibudi nan Pedro kana
(Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

31 Legan angkumodang hila, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na,
"Kananyatin madeglem, hikawon kaganaan, ket lakwanan yoko, ta wanae
ye naihulat a Habi nin Dioh, 'Pateyen ko yay pahtol, ket maahwag hilay
tutupa.'†
32 Noba lano ha mabi-ay akon uman, mauna ko kanyo ha plobinhiyan
Galilea."
33 Haanin, hinabi nan Pedro kanan Apo Jesus, "Apo, agya lakwanan la kan
kaganaan, noba hiko, ahe kata bega lakwanan!"
34 Hinabi nan Apo Jesus kana, "Pakaleng-en mon manged ye habiyen
ko kammo. Bayo ya tumnoy ye tandang haanin a madeglem, nikatlo mo
koynan imbudi."
35 Noba hinabi nan Pedro, "Agya lamo mo kon matey, ahe kata bega ibudi."
Wanabay met ateed ye hinabi lan kaganaan a mānumbong na.

Hiyay Pamakew nan Nakigwang Apo Jesus
(Marcos 14:32-42; Lucas 22:39-46)

36 Pangayadi, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, nakew hilayna
ha lugal a anhabtan Getsemani. Ha niabot hilayna ihtew, hinabi na kanlan
mānumbong na, "Mikno kawo ihti, ta makew akon makigwang ihtew."
37 Inlamo na yay Pedro boy hilay luway aanak nan Zebedeo. Haanin,
hiyay Apo Jesus, tubat ye kalelean na boy angkayoot yayna.
38 Hinabi na kanla, "Ba-mon ikamatey koynay kalelean ko. Ihti kawo po
boy lamoan yo kon magpoyat."
39 Ha nitaang yaynan makandi ye Apo Jesus, nilumukob yan nakigwang,
a wana, "Bapa ko, no malyadi dayi, alihen mo yatin pamaidap a dihaen ko.
Noba aliwan kalabayan ko ye mahumbong, no aliwan hiyay kalabayan mo."
40 Pangayadi, inudong na hilan Apo Jesus ye tatlon mānumbong na. Ket
nalatngan na hilan angkatuloy. Hinabi nan Apo Jesus kanan Pedro, "Ahe yo
nayi maikpe ye ahe matuloy, agya maghay odah bengat?
41 Magpoyat kawo boy makigwang ta-omen kawo ahe mahambot nin
tukho. Ha nakem yo, nakahadya kawon manumbong, noba makapey ye
laman yo."
42 Tinumaang yan uman ye Apo Jesus. Ket nakigwang ya, "Bapa ko, no
katapulan a madihaan ko yatin pamaidap, kalabayan mo ye mahumbong."
43 Pangayadi, inudong na hilayna man ye mānumbong na. Ket nalatngan
na hilayna man a angkatuloy, ta makakatuloy hilaynan tubat.
44 Ha ikatlon ukdo, hiyay Apo Jesus, tinumaang yayna man. Ket
nakigwang ya nin omen met ateed ha unan pakigwang na.
45 Pangayadi, inudong na hilayna man ye mānumbong na. Ket hinabi na
kanla, "Angkatuloy kawo po boy ampagpainawa? Bilewen yo! Naabot ana
ye odah a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket maigawang kanlan
tataon māgkahalanan.
46 Mimata kawo! Tawoyna! Ta anti yayna ye taon nangiopit kangko."

Hiyay Pandakep kanan Apo Jesus
(Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)

† **26:31** Zacarias 13:7.

47 Legan ampaghabi ya po ye Apo Jesus, hiyay Judas a magha kanlan
labinluwan mānumbong na, ket nilumateng yan main lamo a malabong a
tataon ampangaget nin keya boy pamadog. Intubol la hilan mānguna a
papadi boy tutoan Jujudio a mānungkolan.
48 Yati ye pagkakitan a hinabi nan Judas kanlan kalalamoan na no ayay
dakpen la, "Hiyay umaan ko ye dakpen yo."
49 Ket hiyay Judas, hinaleyan na yay Apo Jesus. Ket hinabi na kana,
"Manged a madeglem, Maihtodo." Ket inumaan nay pingipingi na.
50 Hinabi nan Apo Jesus kana, "Diyagen moyna ye tikih mo." Haanin, hilay
kalalamoan nan Judas, hinaleyan la yaynan dinakep ye Apo Jesus.
51 Ket hiyay magha kanlan mānumbong nan Apo Jesus, binagot nay keya
na. Tinaya na yay ipoh nin pinakapoon a padi. Ket napunggohan yan
talinga.
52 Hinabi nan Apo Jesus, "Igoma moy keya mo. Ta hiyay ampanggawi nin
keya, matey ya met ha keya.
53 Ahe mo nayi tanda a no makigwang ako kanan Bapa kon Dioh, ket
tampol nan itubol ye libo-libon anghil na?
54 Noba no diyagen ko yatew, way-omen po matupad ye anti ha naihulat
a Habi nin Dioh a katapulan malyadi?"
55 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinabi na kanlan tatao, "Tolihan ako nayi,
ta impangaget yo kon keya boy pamadog? Minamangaamot akon ampan-
giadal ha mahlang nin Timplo. Taket ta ahe yoko dinakep ihtew?
56 Noba nalyadi yatin kaganaan ta-omen matupad ye impahulat nan Apo
Dioh kanlan popodopita na hatew." Haanin, hilay kaganaan a mānumbong
na, nilakwanan la yay Apo Jesus boy tinumakah hilayna.

Hiyay Pangiadap la kanan Apo Jesus ha Panuhgaan lan Jujudio
(Marcos 14:53-63; Lucas 22:54-55; 22:63-71; Juan 18:13-14; 18:19-24)

57 Pangayadi, inlakew la yay Apo Jesus ha baey nan Caifas a pinakapoon
a padi. Ket hilay mamaihtodo nin Bibilin boy tutoan Jujudio a mānungkolan,
naytipon hila ihtew.
58 Hiyay Pedro, anhumumbong ya ha aliwan minga mataang. Ket ha anti
yayna ha mahlang nin baey nin pinakapoon a padi, nakiikno ya kanlan
māgbantay, ta an-imatonan na no hinyay diyagen la kanan Apo Jesus.
59 Haanin, hilay mānguna a papadi boy hilay kaganaan a mānungkolan ha
Panuhgaan lan Jujudio, nanapul hilan tihtigo a maghabin katagowan laban
kanan Apo Jesus ta-omen laya maipapatey.
60 Noba homain hilan nakit a hangkan nin pamateyan la kana, agya
malabong hilay tihtigo a naghabin katagowan laban kana. Ha kalampuhan,
main luway tao a hinumaley.
61 Ket hinabi la, "Yatin tao, hinabi na, 'Mababa kon agwaten yatin Timplo
nan Apo Dioh. Ket ha loob nin tatloy mangaamot, ipaideng ko yan uman.' "
62 Haanin, hiyay pinakapoon a padi, nideng ya. Ket tinepet na yay Apo
Jesus, "Homain ka lawen maipakibat ha bada la a laban kammo?"
63 Noba ahe ya nakibat ye Apo Jesus.
Ket hinabi nayna man nin pinakapoon a padi, "Ha ngalan nan Apo Dioh a
angkabi-ay, habiyen mo kammi haanin no hika ye Cristo a Anak nin Dioh."
64 Nakibat yay Apo Jesus kana, "Hinabi moyna! Ket yati ye habiyen ko
kanyon kaganaan. Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, makit yoko a
ampikno ha dapit wanan nan Makapalyadiyan a Dioh. Boy ha pag-udong
ko, makit yoko ha owep a an-umaypa a ibat ha langit."

65 Pamakange nan pinakapoon a padi yatew, napoot yan tubat, giniwak
nay bado na, ket hinabi na, “Ampahalumbangan na yay Apo Dioh! Ahe
tawoyna katapulan nin kanayon po a mamapteg. Nange yoyna a ampa-
halumbangan na yay Apo Dioh, ta impadiho nay hadili na kana.
66 Hinya awod ye iuhga yo kana?”
Nakibat hilay tatao kana, “Katapulan yan matey.”
67 Haanin, linod-an lay lupa nan Apo Jesus boy dinihmog laya. Legan
napedengan ya, tinampaling la yan kanayon
68 haka la hinabi kana, “No hika ye Cristo, pal-eban mo man kammi no
ayay nanampaling kammo!”

Hiyay Pangibudi nan Pedro kanan Apo Jesus
(Marcos 14:66-72; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18; 18:25-27)

69 Hiyay Pedro, anti yan ampikno ha mahlang nin baey nan pinakapoon
a padi. Haanin, main met maghay babayi ihtew a ipoh. Hinumaley yan
naghabi kana, “Kalamo naka met Jesus a taga Galilea.”
70 Noba hiyay Pedro, imbudi naya ha adapan lan kaganaan a anti ihtew,
a wana, “Ahe ko tanda ye anhabiyen mo.”
71 Haanin, hiyay Pedro, nakew ya ha gilid ilwangan nin alad. Ket nakit
yan kanayon a babayin ipoh. Hinabi nan babayi kanlan tataon anti ihtew,
“Yatin tao, kalamo na yay Jesus a taga Nazaret.”
72 Ket imbudi na yayna man Pedro, “Agya matey ako, ahe koya katatanda
yain a tao!”
73 Ha ahe nabuyot, hilay tataon anti ihtew a ampideng, hinumaley hila
kanan Pedro. Ket hinabi la kana, “Petegbay a magha ka met kanlan kalamo
nan Jesus, ta angkatandaan miya ha paghabi mo.”
74 Hiyay Pedro, hinabi na, “Hi, ahe! Agya matey ako haanin, ahe koya
katatanda yain a tao.” Kapipikhaan, tinumnoy yay tandang.
75 Ket naihipan nay hinabi nan Apo Jesus hatew, “Bayo ya tumnoy ye
tandang, ket nikatlo mo koynan imbudi.” Ket hiyay Pedro, inumalih ya ha
mahlang. Ket tinumangih yan malaem.

27

Hiyay Pangilakew la kanan Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato
(Marcos 15:1; Lucas 23:1-2; Juan 18:28-32)

1 Kabekahan, ha mahanibhanib po, hilay kaganaan a mānguna a papadi
boy hilay tutoan Jujudio a mānungkolan, naytongtongan la no way-omen la
yan ipapatey ye Apo Jesus.
2 Binalol lay gamet nan Apo Jesus. Ket inlakew laya kanan Gobilnadol
Pilato.

Hiyay Pagkamatey nan Judas Iscariote
(Didiyag 1:18-19)

3 Haanin, hiyay Judas Iscariote a nangiopit kanan Apo Jesus, ha natan-
daan nan nauhgaan yan matey ye Jesus, naghehe ya ha dinyag na. Kaya-
bay in-udong nay tatlompo a mital kanlan mānguna a papadi boy kanlan
tutoan Jujudio a mānungkolan.
4 Hinabi na kanla, “Nagkahalanan ako, ta in-opit ko yay maghay taon
homain kahalanan.”
Noba hinabi la kana, “Hi! Baala ka payna ha hadili mo. Homain kayinan
pakibalabalaan kammo.”

5 Haanin, hiyay Judas, inhabol nay tatlompo a mital ihtew ha Timplo.
Pangayadi, inumalih yayna. Ket nagbikke ya.
6 Ket hilay mānguna a papadi, pinulot lay mital boy hinabi la, “Ahe tawo
malyadin ikonin yati ha pangikunaan nin pilak ha Timplo, ta bayad nin
bi-ay nin maghay tao yati. Ket bawal yain ha Bibilin.”
7 Kaya-bay napaykahundoan la a ihaliw laynan bengat nin luta nan
mānyag nin koden, ta diyagen lan pangilbengan nin nangamatey a daday-
ohan.
8 Kaya-bay anggayna haanin, yatin luta ket anhabtan yan “Luta nin Daya.”
9 Ha wanabay, natupad ye hinabi nan podopita Jeremias hatew, a wanae,
“Kingwa lay tatlompo a mital, ta yati ye napaykahundoan lan Israelita a
alaga nin bi-ay na.
10 Ket inhaliw lan luta nan mānyag nin koden, ta yatew ye imbilin nan
Apo Dioh kangko.”*

Hiyay Panlitih nan Gobilnadol Pilato kanan Apo Jesus
(Marcos 15:2-5; Lucas 23:3-5; Juan 18:33-38)

11 Ket ha in-adap la yaynay Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato, tinepet
naya, “Hika nayi ye Poon lan Jujudio?”
Nakibat yay Apo Jesus, “Hikaynay naghabi.”
12 Noba ha binadaan la yan tutoan Jujudio a mānungkolan boy mānguna a
papadi ye Apo Jesus, ahe yan bega nakibat.
13 Kaya-bay hiyay Gobilnadol Pilato, tinepet na yayna man, “Malabong ye
bada la laban kammo. Ahe mo nayi nange?”
14 Noba hiyay Apo Jesus, ahe ya nakibat. Kaya-bay nagtaka yan tubat ye
Gobilnadol Pilato.

Hiyay Panuhga nin Kamateyan kanan Apo Jesus
(Marcos 15:6-15; Lucas 23:13-25; Juan 18:39-19:16)

15 Hiyay Gobilnadol Pilato, tepe Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah, ket
ugali nayna ye mamalihway nin maghay pidiho a awoken lan tatao.
16 Ket kananyain a panaon, main met maghay pidiho a nagngalan
Barabbas a kamatandaan ha panyag na nin maloke.
17 Ha naytitipon hilayna ye tatao, nanepet yay Gobilnadol Pilato kanla,
“Ayay labay yon palihwayen ko? Hiyay Barabbas o hiyay Jesus a anhabtan
Cristo?”
18 Wanabay ye tepet nan Gobilnadol Pilato, ta tanda na a inlakew la yay
Apo Jesus kana uli ha ibeg la.
19 Haanin, legan ampikno ya po ye Gobilnadol Pilato ha pamiknoan nin
mānuhga, impahabi nan ahawa na kana ye wanae, “Adi mo ampakibala-
balaan yain a taon homain kahalanan, ta nanaynep ako. Ket ha taynep ko,
angkayoot akon tubat uli kana.”
20 Noba hilay mānguna a papadi boy hilay tutoan Jujudio a mānungkolan,
inggaygay la hilay malabong a tatao a hiyay Barabbas ye awoken lan
palihwayen nan Gobilnadol Pilato. Ket hiyay Apo Jesus, ipapatey naya.
21 Haanin, hiyay Gobilnadol Pilato, tinepet na hilayna man, “Aya kanlan
luwa ye labay yon palihwayen ko?”
“Hiyay Barabbas,” wanla.
22 Tinepet na hilayna man, “Hinya awod ye diyagen ko kanan Jesus a
anhabtan Cristo?”
Nakibat hilan kaganaan, “Ipako ya ha kodoh!”
23 “Taket? Hinyay kalok-an a dinyag na?” wanan Gobilnadol Pilato.

---

* **27:10** Zacarias 11:12-13.

Noba lalo layna ingat impakakhaw ye nangha, a wanla, “Ipako ya ha
kodoh!”
24 Ha naimatonan nan Gobilnadol Pilato a homain yaynan madyag, ta
angkagulo hilaynay tatao, namakwa yan lanom. Ket inuyahan nay gamet
na ha adapan lan tatao boy hinabi na, “Homain akon pakibalabalaan ha
pagkamatey na yatin tao. Hikawoy makibat.”
25 Nakibat hilay tatao, “Awo, hikayi boy hilay aanak mi ye makibat ha
pagkamatey na.”
26 Haanin, hiyay Gobilnadol Pilato, pinalihway na yay Barabbas. Noba
hiyay Apo Jesus, impalatiko naya haka na inggawang kanlan huhundaloh
ta-omen laya ipako ha kodoh.

Hiyay Pangilungolungo lan Huhundaloh kanan Apo Jesus (Marcos 15:16-20; Juan 19:2-3)

27 Haanin, hilay huhundaloh, inlakew la yay Apo Jesus ha palahyo nan
Gobilnadol. Ket pinalibotan la yan kaganaan a kalalamoan lan huhundaloh.
28 Niloh-okan la yay Apo Jesus haka la yan pinabadowan nin kadih
matibya a omen ha badon poon.
29 Nangwa hilan kawat a madiwi. Ket dinyag la yan ba-mon kodona haka
la ingkodona kana. Boy pinagemgeman laya po ha dapit wanan gamet
na nin tambo a ba-mon teken nin poon. Pangayadi, nanalimukod hila ha
adapan na haka la yan inlungolungo, a wanla, “Yehey! Minged ye Poon lan
Jujudio!”
30 Pangayadi, linulud-an laya boy kingwa lay pinagkateken na haka la
piuman-uman a pinatok ye ō na.
31 Pangayadi la yan inlungolungo ye Apo Jesus, niloh-ok la ye impabado
la kana haka la yan imbadon uman kana ye bado na. Pangayadi, inlakew
laya ha ilwah nin banwa ta-omen la yayna ipako ha kodoh.

Hiyay Pangipako la kanan Apo Jesus ha Kodoh (Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

32 Ha anlumwah hilayna ha banwa, nahagana la yay maghay laki a
nagngalan Simon a taga Cirene. Ket impilit lan impabatay kana ye
pagkodoh nan Apo Jesus.
33 Ket niabot hila ha lugal a anhabtan Golgotha. Hiyay labay habiyen,
“Lugal nin Bungo.”
34 Hiyay Apo Jesus, binyan la yan alak a nahalean aplo. Noba ha
natawayan naya, ahe na in-itlen.
35 Hilay huhundaloh, ha impako la yaynay Apo Jesus ha kodoh, pinay-
dadakayan lay babado na makauli ha pandaw-an ta-omen la matandaan
no ayay makwa nin magha boy magha kanla.
36 Pangayadi, nikno hila, ta bantayan la yaynay Apo Jesus.
37 Ket ha dapit tagay nin ō na, nangikonin hila nin nakaihulatan nin bada
kana a wanae, “YATI YE JESUS A POON LAN JUJUDIO.”
38 Main met luway tulihan a kadlan nan Apo Jesus a impako la ha
timaghay kodoh. Hiyay magha, ha dapit wanan na. Ket hiyay magha met,
ha dapit odi na.
39 Hilay tataon anhumapid ihtew, ampameyeng-peyeng hilan am-
pangilungolungo kana, a wanla,
40 “Aliwa nayi a hinabi mo a agwaten moy Timplo, ket ha loob nin tatloy
mangaamot, ipaideng mo yan uman? Higi man awod! No peteg a hika ye
Anak nin Dioh, lumumbah ka man ihen ha kodoh, ta iligtah moy hadili mo!”

41 Hilay mānguna a papadi, mamaihtodo nin Bibilin boy tutoan Jujudio a
mānungkolan, an-ilungolungo laya met, a wanla,
42 “Nangiligtah yan kanayon, noba ahe na mababa a iligtah ye hadili na.
Aliwa nayi a hiya ye Poon nin Israel? No makalumbah ya ihen ha kodoh,
mamteg kayina kana.
43 Napataya ya kanan Apo Dioh boy anhabiyen na a hiyabay ye Anak nin
Dioh. Higi man awod, bilewen tawo man no peteg a iligtah na yan Apo Dioh
haanin.”
44 Ket agya hilay tutulihan a kadlan nan naipako ha kokodoh, ket
inlungolungo laya met ye Apo Jesus.

Hiyay Pagkamatey nan Apo Jesus
(Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

45 Ha kauugtowan ana, nilumiteh yan kaganaan yatew a lugal anggayna
ha alah tidih nin mahilem.
46 Ha alah tidih ana nin mahilem, nangha yan makhaw ye Apo Jesus ha
habin Aramaic, a wana, “Eli, Eli, lema sabachthani?” Hiyay labay habiyen,
“Dioh ko, Dioh ko, taket ta pinaolayan moko?”†
47 Pamakange la yatew nin tatao a ampideng ihtew, hinabi la, “An-ingaten
na yay podopita Elias.”
48 Hiyay magha kanla, nayew yan nangwa nin ihpongha haka na
indede ha maahem a alak haka na inhipit ha tampoh nin palat haka na
impahephep kanan Apo Jesus.
49 Noba hinabi lan kanayon, “Paolayan moya, ta bilewen tawo man no
lumateng yay Elias ta-omen naya iligtah.”
50 Haanin, hiyay Apo Jesus, nangha yayna man nin makhaw. Pangayadi,
naboytoan yaynan angeh.
51 Ket kananyatew met ateed, hiyay makugpan tabing ha loob nin Timplo,
ket nagiwak yan nagitna paibat ha tagay anggan aypa. Nanlayon boy
nangapapaka ye dadapah.
52 Nangalukatan ye bibito boy nabi-ay hilan uman ye malabong a pagtao
nin Dioh a nangamatey hatew.
53 Ket nilumwah hila ha bibito. Ket ha nabi-ay yan uman ye Apo Jesus,
nakew hila ha banwan Jerusalem. Ket malabong a tatao ye nakakit kanla.
54 Ket hiyay kapitan boy hilay huhundaloh na a ampagbantay kanan Apo
Jesus, ha nanlayon boy ha nakit lay kaganaan a nalyadi, nalimowan hilan
tubat. Kaya-bay hinabi la, “Petegbay a Anak yan Dioh!”
55 Ha aliwan minga mataang, main malabong a babayi ye ampangimaton
nin angkalyadi kanan Apo Jesus. Hilabay ye hinumumbong boy naghilbi
kana paibat ha plobinhiyan Galilea.
56 Kabilang kanla ye Maria a taga Magdala, Maria a indo nan Santiago
boy Jose boy hiyay ahawa nan Zebedeo.

Hiyay Pangilbeng kanan Apo Jesus
(Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

57 Ket ha andudumeglem ana, nilumateng yay maghay mabatnang a tao
a nagngalan Jose a taga Arimatea. Magha ya met a mānumbong nan Apo
Jesus.
58 Nakew ya kanan Gobilnadol Pilato boy inawok na kana a hiyayna ye
mangilbeng ha bangkay nan Apo Jesus. Ket imbilin na met nin Gobilnadol
Pilato a ibyay la kana.

---

† **27:46** Kakanta 22:1.

59 Kaya-bay kingwa naynan Jose ye bangkay. Ket pinutot na yan tapih a
lino a malinih
60 haka na in-ihlep ha bayon inyukib a pangilbengan. Pangayadi, intulin
naynan inleneb ye mayadet a dapah ha ilwangan nin pangilbengan haka
ya inumalih.
61 Hiyay Maria a taga Magdala boy hiyay maghay Maria, anti hila met
ihtew a ampikno ha adapan nin pinangilbengan.

Hilay Māgbantay ha Pinangilbengan kanan Apo Jesus

62 Kabekahan ha Mangaamot nin Pagpainawa, hilay mānguna a papadi
boy hilay Papariseo, nakew hila kanan Gobilnadol Pilato.
63 Ket hinabi la, "Gobilnadol, naihipan mi a ha angkabi-ay ya po yain
a mānalingo, hinabi na, 'Pangalabah nin tatloy mangaamot, mabi-ay akon
uman.'
64 Kaya-bay awoken mi kammo a bilinan mo hilay huhundaloh mo a
pakabantayan la yan manged ye nangilbengan kana anggan malabah ye
tatloy mangaamot. Ta maka takawen la yan mānumbong na ye bangkay na
haka la ibalita a nabi-ay yan uman. No wanabay ye malyadi, ket lumalo
yatin panalingo dinan ha una."
65 Noba hinabi nan Gobilnadol Pilato kanla, "Kokawoyna. Mangwa kawon
huhundaloh boy pabantayan yon manged ye nangilbengan."
66 Ket nakew hilayna ha nangilbengan. Ha niabot hilayna ihtew, mi-
nalkaan la yay dapah a pinanleneb ha nangilbengan ta-omen la matandaan
no main manlukat. Boy nangibantak hila nin nangaanon bantay.

28

Hiyay Pagkabi-ay nan Uman Apo Jesus
(Marcos 16:1-10; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

1 Pangalabah nin Mangaamot nin Pagpainawa, ha pahanib nin Dominggo,
hiyay Maria a taga Magdala boy hiyay maghay Maria, nakew hila ha
nangilbengan kanan Apo Jesus.
2 Haanin, kapipikhaan nanlayon nin makhaw, ta hiyay anghil nin Dioh,
inumaypa yan ibat ha langit. Ket intulin na yay mayadet a dapah a
pinanleneb ha nangilbengan haka naya iniknoan.
3 Hiyay lupa na, ampakapulag ya a ba-mon henag kilat boy hiyay bado
na, tubat ye kaputian.
4 Ket hilay māgbantay, ha nakit la yay anghil, namigpig hilan nangapuang
a ba-mon natey, uli ha tubat a limo la.
5 Haanin, hiyay anghil, hinabi na kanlan babayi, "Adi kawo angkalimo.
Tanda ko a antapulen yo yay Apo Jesus a impako ha kodoh.
6 Ahe yayna ihti. Nabi-ay yaynan uman a omen ha hinabi na kanyo hatew.
Higi, makew kawo ihti, ta bilewen yoy nangikunaan nin bangkay na.
7 Kokawoyna kanlan mānumbong na, ta habiyen yo kanla a nabi-ay
yaynan uman boy muna yayna ha Galilea. Ihtewbay yo yayna makit.
Wanabay tana ye mahabi ko kanyo."
8 Haanin, tampol hilaynan inumalih ha nangilbengan. Ket agya
angkalimo hila, angkaaliket hila uli ha imbalita nin anghil. Nayew hilan
nakew kanlan mānumbong nan Apo Jesus ta-omen la ibalita ye nalyadi.
9 Legan ampayew hila, hinagana na hilan Apo Jesus. Hinabi na kanla,
"Kumohta kawoyna?" Hinumaley hila kana. Ket ginemgeman lay bitih na a
nanggalang kana.

10 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Adi kawo angkalimo. Kokawoyna
kanlan kakatongno ko. Ket habiyen yo kanla a makew hilayna ha Galilea.
Ket ihtew lako makit.”

Hiyay Imbalita lan Māgbantay

11 Pamikuyot lan luway babayi, hilay ano kanlan māgbantay ha
nangilbengan, ket nakew hila met ha banwan Jerusalem. Ket imbalita la
kanlan mānguna a papadi ye kaganaan a nalyadi.
12 Haanin, hilay mānguna a papadi, nakitipon hila kanlan tutoan Jujudio
a mānungkolan. Ket naytotongtongan la a oy-oyen la hilan mayadet a alaga
nin pilak ye māgbantay.
13 Hinabi la kanla, “Ibalita yo a legan angkatuloy kawo ha madeglem,
nilumateng hilay mānumbong nan Jesus. Ket tinakaw la yay bangkay na.
14 Ket no matandaan nan Gobilnadol yati, hikayinay baala a mangipali-
naw kana ta-omen kawo ahe mapano.”
15 Haanin, hilay māgbantay, tinanggap lay mayadet a alaga nin pilak a
pinangoy-oy la kanla. Pangayadi, hinabi la met nin māgbantay ye impahabi
la kanla. Kaya-bay angga haanin, wanabay po ye anhabiyen lan Jujudio.

Napakit yay Apo Jesus kanlan Mānumbong na
(Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Didiyag 1:6-8)

16 Haanin, hilay labinmaghan mānumbong nan Apo Jesus, nakew hilayna
ha Galilea ha mapantay a hinabi nan Apo Jesus a lakwen la.
17 Ket ha nakit la yay Apo Jesus, nanggalang hila kana. Noba main
nangaano kanla ye ampagluwaluwa a hiyabay ye Apo Jesus.
18 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinumaley ya kanla. Ket hinabi na, “In-ibyay
nayna kangkon Bapa ko ye kaganaan a kapalyadiyan ha langit boy ihti ha
babe-luta.
19 Kaya-bay lakwen yo hilay tatao ha kaganaan a nanahyon ihti ha babe-
luta, ket diyagen yo hilan mānumbong ko. Bawtihmowan yo hila ha ngalan
nan Bapa, Anak, boy Ihpiditon Dioh.
20 Adalan yo hilan manumbong ha kaganaan a imbilin ko kanyo. Pakai-
hipen yo yati. Lanang yo kon kalamo angga ha kalampuhan nin babe-luta.”

Hiyay Manged a Balita a inhulat nan MARCOS

Hiyay Pangipatanda nan Juan a Māmawtihmo
(Mateo 3:1-12; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)

1-2 Yati ye Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesu Cristo a Anak nin
Dioh. Nandugi ya ha natupad ye inhulat nan podopita Isaias a diyagen na
lanon Apo Dioh,
"Mangitubol akon māngihabi ko a mauna kammo
ta-omen na italadan ye danan mo.*
3 Hiyabay ye ampangipangha ha wangwang nin wanae,
'Ihadya yoy dān nan Apo.
Itoynong yoy pagdanan na.' "†
4 Ket natupad yati ha nilumateng yay Juan ha wangwang a ampangipatanda
nin wanae, "Paghehean boy itgen yoynay panyag nin kahalanan boy
pabawtihmo kawo ta-omen na kawo patawaden Apo Dioh."
5 Ket malabong a tatao ye nakew kana a taga banwan Jerusalem boy
kaganaan a lulugal ha plobinhiyan Judea. Ket inhabi lay kakahalanan la.
Kaya-bay binawtihmowan na hilan Juan ha kabatowan nin Jordan.
6 Hiyay bado nan Juan, ket yadi ha labok nin kamelyo. Boy hiyay akeh
na, yadi met ha katat ayop. Hiyay pamangan na ket kowangey boy pulot
panilan.
7 Yati ye an-ipatanda na, "Main taon lumateng a igit a makapalyadiyan
dinan ko, ta agya mangaget bengat nin hapatoh na, ket ahe ako katanggap-
tanggap.
8 Bawtihmowan katawo nin lanom. Noba hiya, bawtihmowan na kawo
nin Ihpiditon Dioh."

Hiyay Pamawtihmo kanan Apo Jesus
(Mateo 3:13-4:11; Lucas 3:21-22; 4:1-13)

9 Kananyatew a panaon, legan ampamawtihmo yay Juan ha kabatowan
nin Jordan, nilumateng yay Apo Jesus ihtew a ibat ha banwan Nazaret ha
plobinhiyan Galilea. Ket binawtihmowan na yan Juan.
10 Ha an-umawah yaynay Apo Jesus ha lanom, nakit na a ba-mon naglukat
ye langit. Ket hiyay Ihpiditon Dioh ha kadih kalapati, inumaypa yan
inumapon kana.
11 Ket main bihnga a nangibat ha langit a naghabi nin wanae, "Hika ye
Anak kon ampakaadoen ko a angkaaliketan kon tubat."

Hiyay Panukho kanan Apo Jesus
(Mateo 4:1-11; Lucas 4:1-13)

12 Ket kananyatew met ateed, hiyay Apo Jesus, impalakew na yan
Ihpiditon Dioh ha wangwang.
13 Ket apatapo a mangaamot a antukhoen na yan Satanas ihtew. Ket
main met mangatubag a aayop ihtew boy main met aanghil nin Dioh a
nangalingay kana.

Hiyay Pandugi nin Pangipatanda nan Apo Jesus
(Mateo 4:12-17; Lucas 4:14-15)

---

* **1:1-2** Malakias 3:1. † **1:3** Isaias 40:3.

14 Ha napidiho yaynay Juan, hiyay Apo Jesus, nakew ya ha plobinhiyan
Galilea. Ket impatanda na ihtew ye Manged a Balita a ibat kanan Apo Dioh.
15 “Nilumateng anay naitaning a panaon a mamoon yaynay Apo Dioh.
Kaya-bay paghehean boy itgen yoynay panyag nin kahalanan boy pamtegan
yoy Manged a Balita,” wanan Apo Jesus.

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanlan Apat a Mānlapet (Mateo 4:18-22; Lucas 5:1-11)

16 Ha maghay mangaamot, legan angkumodang yay Apo Jesus ha ambay
dagatdagatan nin Galilea, nakit na hilay mikatongno a nagngalan Simon
boy Andres a ampangikatkat nin higay la, ta mānlapet hila.
17 “Kilakew kawo kangko,” wanan Apo Jesus, “ta diyagen katawoynan
māngumbinyo nin tatao a mamteg kangko a ba-mo kawon ampanlapet nin
malanghit.”
18 Ket tampol laynan nilakwanan ye higay la boy nakilakew hilayna
kanan Apo Jesus.
19-20 Inhulong nan Apo Jesus ye pangumodang na. Ha aliwan minga
mataang, anti yay Santiago boy Juan a lamo la yay bapa la a Zebedeo a
ampangayuma nin higay ha bangka la. Ket ha nakit na hilan Apo Jesus,
hinagyat na hilan makilakew kana. Haanin, hilay mikatongno, nilakwanan
la yay bapa la ha bangka boy hilay tataon an-upaan. Ket nakilakew hilayna
kanan Apo Jesus.

Hiyay Lakin Hinelpan nin Maloke a ihpidito (Lucas 4:31-37)

21 Haanin, hiyay Apo Jesus boy kalalamoan na, nakew hila ha banwan
Capernaum. Ha naabot anay Mangaamot nin Pagpainawa, nakew hila ha
pāytiponan lan Jujudio. Ket hiyay Apo Jesus, nangiadal ya ihtew.
22 Nagtaka hilay tatao ha pangiadal na, ta main yan kapalyadiyan ha
pangiadal na, aliwan omen ha pangiadal lan mamaihtodo nin Bibilin.
23 Ket legan ampangiadal ya, main maghay taon hinelpan nin maloke a
ihpidito ye
24 nangha nin wanae, “Aya ka nayi kammi, Jesus a taga Nazaret? Nakew
ka nayi ihti ta-omen mo kayi apoen? Tanda ko no aya ka! Hika ye Pinili nan
Apo Dioh a intubol na!”
25 Noba pinaghabiyan na yan Apo Jesus, “Pakal-em ka! Umalih kayna
kana!”
26 Ket haanin, hiyay maloke a ihpidito, pinapigpig na yay laki boy
angkumolih yan an-umalih kana.
27 Ket nagtaka hilay kaganaan a anti ihtew. Kaya-bay napaytepet-
tepet hila, “Hinyati? Bayon adal a main kapalyadiyan! Ampaalihen nay
mangaloke a ihpidito, ket an-umalih hila met!” wanla.
28 Ket hiyay balita tungkol kanan Apo Jesus, mapadah yan nitayak ha
plobinhiyan Galilea.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus kanlan Malabong a Tatao (Mateo 8:14-17; Lucas 4:38-41)

29 Hiyay Apo Jesus boy kalalamoan na, ha inumalih hilayna ha pāytiponan
lan Jujudio, nakew hila ha baey lan Simon boy Andres. Hiyay Santiago boy
hiyay Juan, nakilakew hila met kanla.
30 Ha nilumateng hilayna ihtew, tampol lan hinabi kanan Apo Jesus a
hiyay babayi a ampo nan Simon, ket ampida ya, ta angkahalot ya.

31 Haanin, hinaleyan na yan Apo Jesus ye angkahalot, ket ginemgeman
nay gamet na boy in-imata naya. Ket nitaah yayna. Ket inapagan na
hilayna.
32 Kananyatew met ateed a mangaamot, ha nitanghob yaynay man-
gaamot, malabong a ampaghakit boy hinelpan nin mangaloke a ihpidito
ye inlakew la kanan Apo Jesus.
33 Ket hilay tatao nin yatew a banwa, naytipon hila ha adapan nin baey.
34 Ket malabong hilay tataon ampaghakit nin nakahinadi ye pinaitaah
nan Apo Jesus. Malabong met a mangaloke a ihpidito ye pinaalih na kanlan
hinelpan la. Noba binawalan na hilay mangaloke a ihpidito a maghabi, ta
tanda la a hiyabay ye Anak nin Dioh.

Hiyay Pangiadal nan Apo Jesus ha Galilea
(Lucas 4:42-44)

35 Kabekahan, ha palbangon po, inumalih yay Apo Jesus ha baey. Ket
nakew yan nakigwang ha wangwang.
36 Haanin, hiyay Simon boy kalalamoan na, tinapul la yay Apo Jesus.
37 Ha nakitan la yayna, hinabi la kana, “Antapulen la kan malabong a
tatao!”
38 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Lakwen tawo po ye dongla a
babanwa ta-omen ko met ipatanda kanla ye Manged a Balita, ta yabayti
ye nakaitubolan ko ihti ha babe-luta.”
39 Ket hiyay Apo Jesus, nakew yan nangipatanda nin Manged a Balita ha
pāytiponan lan Jujudio ha kaganaan a lulugal ha plobinhiyan Galilea boy
namaalih nin mangaloke a ihpidito kanlan hinelpan la.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Kinating
(Mateo 8:1-4; Lucas 5:12-16)

40 Main maghay lakin kinating ye hinumaley kanan Apo Jesus. Nanal-
imukod yan nakiiingalo kana, a wana, “Apo, no labay mo, mapaitaah moko.”
41 Nalunoh yay Apo Jesus kana. Kaya-bay kinimpaan naya boy hinabi na,
“Awo, labay ko. Mitaah kayna!”
42 Ket tampol yan naalih ye kating na. Ket niluminih anay luti na.
43 Haanin, hiyay Apo Jesus, binilinan boy pinaalih na yaynan tampol ye
laki, a wana,
44 “Adi mo anhabiyen ha ayaman ye nalyadi kammo, no aliwan makew
ka tana ha padi.‡ Ket ipabilew moy luti mo kana. Pangayadi, mangihagpa
ka nin omen ha imbilin nan Moises bilang pamapteg a nitaah kayna.”
45 Noba ha inumalih yayna, imbabalita nan teed ye nalyadi kana. Kaya-
bay hiyay Apo Jesus, ahe yayna makalakew ha babanwa, ta ampaypapalet-
petan la yan tatao. Kaya-bay ihtew yaynan bengat ha wangwang. Noba
nilakew la yan teed nin tatao a ibat ha kanayon a lulugal.

2

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Lumpo
(Mateo 9:1-8; Lucas 5:17-26)

1 Pangalabah nin nangaanon mangaamot, hiyay Apo Jesus, nag-udong ya
ha banwan Capernaum. Ket nabalitaan lan tatao a anti yayna ha baey a
ampagdagohan na.

‡ **1:44** Hatew, hiyay taon kinating, ahe ya malyadin humlep ha pāytiponan lan Jujudio. Noba no mitaah ana, katapulan a muna ya po makew ha padi ta-omen na po paptegan a homain anan kating, ket malyadi anan humlep ha pāytiponan.

2 Kaya-bay napaytipon ye malabong a tatao ha baey a angkunaan na. Ket
homain anan letletan, agya ha ilwah nin ilwangan. Ket legan an-ipatanda
nan Apo Jesus ye Manged a Balita,
3 main nilumateng a apat a kataon ampanambayok nin lakin lumpo, ta
ilakew laya kana.
4 Noba uli ha kalabong nin tatao, ahe laya maihaley kanan Apo Jesus.
Kaya-bay nanik hila ha bobongan nin baey. Ket nanlabkat hilan atep ha
eteb nan Apo Jesus a nangiloyloyan la kanan lakin lumpo ha adapan na.
5 Ha nakit nan Apo Jesus ye kayadet nin pamteg la kana, hinabi na kanan
lumpo, "Inong, napatawad anay kakahalanan mo."
6 Main met nangaanon mamaihtodo nin Bibilin ye anti ihtew. Pamakange
lay hinabi nan Apo Jesus, ket inihip lay wanae,
7 "Taket ta wanabay ye anhabiyen na yatin tao? Ampahalumbangan na
yay Apo Dioh, ta homain anan ayaman a makapatawad nin kakahalanan
no aliwan hiyay Apo Dioh bengat!"
8 Noba hiyay Apo Jesus, tanda nay an-ihipen la. Kaya-bay hinabi na kanla,
"Taket ta wanabay ye ihip yo?
9 Matataloh a habiyen kananyatin lumpo, 'Napatawad kayna ha kakaha-
lanan mo', ta ahe yo makit no napatawad o ahe. Noba habiyen ko kana,
'Mideng ka, kadten moy inid-an mo boy kumodang kayna'
10 ta-omen yo makit a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket main
kapalyadiyan a mamatawad nin kakahalanan ihti ha babe-luta." Ket hinabi
na kanan lumpo,
11 "Mideng ka. Ket kadten moy apay mo, ta muli kayna."
12 Ket nideng yay lumpo, kinaget nayna ye apay na boy nilumwah ya ha
baey a ambilewen nin kaganaan. Nagtaka hilan kaganaan. Ket inggalang la
yay Apo Dioh, a wanla, "Yoh! Haanin kayin bengat nakakit nin wanabay!"

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanan Levi a Māningil nin Bowih (Mateo 9:9-13; Lucas 5:27-32)

13 Haanin, hiyay Apo Jesus, nakew yayna man ha ambay dagatdagatan
nin Galilea. Nilakew la yan malabong a tatao. Ket inadalan na hila.
14 Legan angkumodang ya, nakit na yay Levi* a māningil nin bowih a anak
nan Alfeo. Ampikno yay Levi ha pamayadan nin bowih. Ket hinabi nan Apo
Jesus kana, "Kilakew ka kangko." Ket nideng ya met ye Levi boy nakilakew
ya kana.
15 Hinagyat na hilan Levi ye Apo Jesus boy mānumbong na a makew
mangan ha baey na. Malabong a māningil nin bowih boy kanayon a
naibilang a māgkahalanan ye nakidungon mangan kanan Apo Jesus boy
kanlan mānumbong na, ta malabong hilay anhumumbong kanan Apo Jesus.
16 Main met mamaihtodo nin Bibilin a Papariseo ihtew. Ket ha nakit la yay
Apo Jesus a ampakidungo kanlan māningil nin bowih boy kanlan kanayon
a naibilang a māgkahalanan, tinepet la hilay mānumbong na, "Taket ta
ampakidungo yan mangan kanlan māningil nin bowih boy kanlan kanayon
a māgkahalanan?"
17 Pamakange nan Apo Jesus nin tepet la, hinabi na kanla, "Hilay
homain hakit, ahe la katapulan ye doktol, no aliwan hilay ampaghakit ye
ampagkatapulan. Nakew ako ihti a managyat kanlan māgkahalanan, aliwa
kanlan tataon ampangibaan nin hadili la a matoynong."

---

* **2:14** Hiyay Levi, anhabtan ya met Mateo (Mateo 9:9).

Hiyay Tepet tungkol ha Pagpaltan Mangan
(Mateo 9:14-17; Lucas 5:33-39)

18 Minghan, legan ampagpalta hilan mangan ye mānumbong nan Juan
a Māmawtihmo boy mānumbong lan Papariseo, main nangaanon tatao ye
nakew nanepet kanan Apo Jesus nin wanae, "Hilay mānumbong nan Juan
boy mānumbong lan Papariseo, ket ampagpalta hilan mangan. Noba hilay
mānumbong mo, ket ahe?"
19 Inlalayi nan Apo Jesus ye hadili na ha maghay lakin nagkahal, a wana,
"Legan kalamo laya po nin kinumbida ha poniyan ye lakin nagkahal, ahe
hila malyadin magpaltan mangan, kali?
20 Noba maabot lano ye panaon a maialih kanla ye lakin nagkahal. Ket
kananyatew hila po magpaltan mangan uli ha kalelean la."
21 Hinabi na po Apo Jesus, "Homain taon mangitakop nin bayon tapih ha
alan a bado. Ta no wanabay ye diyagen na ket mailbah, magkotet yay bayon
tapih, ket lalo yayna ingat umway ye ginit nin alan a bado.
22 Homain met taon mangikonin nin bayon alak ha alan a kubot a katat,
ta lumtoh yay alan a katat.† Ha wanabay, padiho hilayna lanon mahayang.
No aliwan hiyay bayon alak, ket katapulan a ikonin ya ha bayon kubot a
katat."

Hiyay Tepet tungkol ha Mangaamot nin Pagpainawa
(Mateo 12:1-8; Lucas 6:1-5)

23 Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, nipadān hilan Apo Jesus ha
katidigowan. Ket legan ampagdān hila ihtew, hilay mānumbong na, nante
hilan tidigo. Ket an-itatangay lan antim-en.
24 Haanin, main met Papariseo ihtew a nakakit kanla. Kaya-bay hinabi
lan Papariseo kanan Apo Jesus, "Bilewen moy andiyagen lan mānumbong
mo. Ampante hilan tidigo. Ket bawal yain ha Mangaamot nin Pagpainawa!"
25 Hinabi nan Apo Jesus, "Ahe yo nayi nabaha ye dinyag nan David hatew?
Ha nabitlan ya boy hilay kalalamoan na ta homain hilan makan,
26 hinumlep ya ha Toldan Panggalangan kanan Apo Dioh. Ket nangwa
yan tinapay a inhagpa kanan Apo Dioh. Kinan na boy pinakan na hila met
ye kalalamoan na. Noba ahe ya nagkahalanan agya po man bawal yatew
ha Bibilin, ta hilay papadi bengat ye malyadin mangan nin inhagpa kanan
Apo Dioh. Nalyadi yati ha panaon a hiyay Abiatar ye pinakapoon a padi."
27 Hinabi na po Apo Jesus, "Dinyag na yan Apo Dioh ye Mangaamot nin
Pagpainawa ha ikanged nin tao. Ahe na yan pinalhowa ye tao ha ikanged
nin Mangaamot nin Pagpainawa.
28 Kaya-bay hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket main kapalyadiyan
a mangihabi no hinyay huhton diyagen ha Mangaamot nin Pagpainawa."

3

Hiyay Lakin Kinumpit ye maghay Gamet na
(Mateo 12:9-14; Lucas 6:6-11)

1 Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, nakew yayna man ye Apo
Jesus ha pāytiponan lan Jujudio. Main maghay laki ihtew a kinumpit ye
maghay gamet na.
2 Main tatao ihtew a ampagbantay no paitaahen na yan Apo Jesus ha
Mangaamot nin Pagpainawa. Ta no diyagen na yain, ket main hilaynan
pangidaloman kana.

† **2:22** Lumtoh ya, ta palbagen na yan bayon alak ye kubot.

3 Hinabi nan Apo Jesus kanan laki a kinumpit ye gamet na, “Makew ka
ihti ha adapan.”
4 Pangayadi, tinepet na hilay tatao, “Hinyay an-ipaluboh nin Bibilin a
malyadin diyagen ha Mangaamot nin Pagpainawa? Manyag nayin manged
o maloke? Mangiligtah nayi o mamatey?” Noba nilong-em hilan bengat.
5 Angkapoot ya boy angkalelean na hilan binilew ye kaganaan uli ha
kabyangan nin ō la. Ket inumadap ya kanan lakin kinumpit ye gamet.
Hinabi na, “Ipanat moy gamet mo.” Impanat nay gamet na, ket nitaah yayna.
6 Haanin, hilay Papariseo, tampol hilan nilumwah ha pāytiponan. Ket
nakew hilan nakitupig kanlan tatao nan Gobilnadol Herodes Antipas. Ket
pinaytongtongan la no way-omen laya maipapatey ye Apo Jesus.

Hinumbong la yan Malabong a Tatao ye Apo Jesus

7 Inumalih yay Apo Jesus boy mānumbong na. Ket nakew hila ha ambay
dagatdagatan nin Galilea. Malabong a tatao ye hinumumbong kana. Main
nangibat ha plobinhiyan Galilea, ha Judea,
8 ha banwan Jerusalem, ha plobinhiyan Idumea, ha lipay nin kabatowan
Jordan boy ha palibot nin banwan Tiro boy Sidon. Nakew hilan kaganaan
kanan Apo Jesus, ulita nabalitaan lay kaganaan a andiyagen na.
9 Ket uli ha kalabong nin tatao, nagpahadya yay Apo Jesus kanlan
mānumbong na nin bangka a iknoan na ta-omen ya ahe mapidit.
10 Malabong hilay pinaitaah nan Apo Jesus. Kaya-bay pinaypaletpetan la
yan kaganaan a ampaghakit ta-omen la yan bengat makimpaan.
11 Hilay mangaloke a ihpidito, balang makakit kanan Apo Jesus, ket
ampatalimukoden la yay taon hinelpan la boy an-ikolih lay wanae, “Hika
ye Anak nin Dioh!”
12 Noba impahehpet nan imbilin kanla, “Adi yo an-ibalita kanlan kanayon
a tatao no aya ko.”

Hiyay Pamili nan Apo Jesus nin Labinluway Apohtol
(Mateo 10:1-4; Lucas 6:12-16)

13 Pangayadi, hinumaka yay Apo Jesus ha mapantay. Hinagyat na hilay
tataon labay nan pilien. Ket hinaleyan laya.
14 Namili ya nin labinluwa [a hinabtan na nin apohtol] a pagkalamo na
boy itubol na a mangipatanda nin Manged a Balita
15 boy binyan na hilan kapalyadiyan a mamaalih nin mangaloke a
ihpidito.
16 Hilabayti ye labinluwan pinili na, hiyay Simon a pinangalanan na nin
Pedro,
17 hilay aanak nan Zebedeo a hilay Santiago boy Juan a pinangalanan na
nin Boanerges a hiyay labay habiyen aanak nin kodol,
18 hiyay Andres, hiyay Felipe, hiyay Bartolome, hiyay Mateo, hiyay Tomas,
hiyay Santiago a anak nan Alfeo, hiyay Tadeo, hiyay Simon a magha kanlan
ampangimahakit kanlan Israelita,
19 boy hiyay Judas Iscariote a nangiopit kanan Apo Jesus.

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Satanas
(Mateo 12:22-32; Lucas 11:14-23; 12:10)

20 Ha nuli yaynay Apo Jesus ha angkunaan na, malabong a naman a tatao
ye naytitipon ihtew. Kaya-bay hiyay Apo Jesus boy mānumbong na, ahe
layna angkaadap ye mangan.
21 Ha nabalitaan lan papaltido na ye angkalyadi, nilakew la yan iuli, ta
anhabiyen lan tatao a angkaengew ya.

22 Anhabiyen la met mamaihtodo nin Bibilin a nilumateng ibat ha
Jerusalem, “Hinelpan na yan Satanas* a poon lan mangaloke a ihpidito.
Ampakaalih yan mangaloke a ihpidito, ta hiyay Satanas ye namyay kana
nin kapalyadiyan a manyag nin wanabay.”
23 Kaya-bay hiyay Apo Jesus, pinahaley na hilay tatao kana. Ket hinabi na
kanla makauli ha pangilalayi, a wana, “Ahe na malyadin paalihen Satanas
ye hadili na.
24 Ta no hilay angkumonin ha maghay panakopan ket mapay-away-away,
ahe magbuyot ye panakopan.
25 Wanabay met ye malyadi ha maghay pamilya. No mapay-away-away
hila, ket ahe magbuyot ye paylamo la.
26 Ket no kalabanen na hilan Satanas ye anhakopen na, ket ahe ya
magbuyot ye panakop na, kali?”
27 Inlalayi na yan Apo Jesus ye Satanas ha maghay makhaw a laki,
“Homain taon makababa a lumoob manakaw ha babandi nin makhaw a
laki, no aliwan hiyay mamakhaw po kana. Ket no mabalol na yaynay
makhaw a laki, malyadi naynan kowen ye hinyaman a malabayan na ha
loob nin baey.”
28 “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! Kaganaan a kakahalanan nin
tao boy pangumih ha ayaman, ket mapatawad ya.
29 Noba ayaman a mangumih kanan Ihpiditon Dioh, ket ahe ya
mapatawad makanoman, ta nakadyag yan kahalanan a mikakaanti
makanoman.”
30 Hinabi nan Apo Jesus yatew, ta anhabiyen lan mamaihtodo nin Bibilin,
“Hinelpan yan maloke a ihpidito.”

Hilay Peteg a Pamilya nan Apo Jesus
(Mateo 12:46-50; Lucas 8:19-21)

31 Haanin, nilumateng yay indo boy kakatongno nan Apo Jesus. Ampi-
deng hila ha ilwah nin baey boy impaingat la yay Apo Jesus.
32 Ha loob nin baey, malabong a tatao ha palibot nan Apo Jesus ye
ampikno a ampanlenge nin an-iadal na. Ket main naghabi kana, “Hiyay
indo mo boy hilay kakatongno mon laki, anti hila ha ilwah. Ket an-
ipahagyat laka.”
33 Nakibat yay Apo Jesus, “Aya hila lagi ye indo ko boy kakatongno ko?”
34 Binilew na hilay tataon ampikno ha palibot na. Ket hinabi na, “Hilati
ye indo ko boy kakatongno ko,
35 ta ayaman a ampanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh, ket hilabay
ye kakatongno ko boy indo ko.”

4

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mānabwag
(Mateo 13:1-9; Lucas 8:4-8)

1 Ha maghay mangaamot, hiyay Apo Jesus, nakew yayna man nangiadal
ha ambay dagatdagatan nin Galilea. Malabong a tubat ye tataon namalibot
kana. Kaya-bay nilumampat ya ha bangka. Ket nikno ya, ta ihtew yan
mangiadal. Ket hilay tatao, anti hila met ha gilid lanom a ampanlenge.
2 Malabong ye in-adal na kanla makauli ha pangilalayi. Hinabi na kanla,
3 “Leng-en yo yati! Main maghay māgtalon ye nakew nanabwag nin bini
ha pananeman na.

* **3:22** *Satanas* ha habin Griego ket Beelzebul.

4 Ha panabwag na, main nangaanon bini ye naampag ha dān. Ket hilatin
bibini, kinan nin mamanokmanok.
5 Main met nangaanon bini ye naampag ha kadapahan a main maimpih
a luta. Ket mapadah yan tinumubo ye bibini, ta maimpih ye luta.
6 Noba ha naamotan hilayna, ket nangalangey boy nangayango, ta
mangaababe ye yamot la.
7 Main met nangaampag ha antuboan nin madiwin iilamon. Ket ha
tinumubo hilatew a bini, tinumubo hilayna met ye madiwin iilamon. Ket
tinugpawan lay tinumubo a bibini. Kaya-bay ahe hilayna nakapanawa.
8 Main met bibini a naampag ha mabona a luta. Ket malambot ye tubo
la boy nanawa hila. Main nanawan magatoh, anemapo, boy main met
tatlompo."
9 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus, "Hikawon ampanlenge, pakaihipen yo
yatin manged."

Hiyay Tikih nin Pangilalayi
(Mateo 13:10-17; Lucas 8:9-10)

10 Ha nuli hilaynay kalabongan a tatao, hilay labinluwan mānumbong nan
Apo Jesus boy nangaanon tataon anti ha haley na, tinepet laya no hinyay
labay habiyen nin pangilalayi na.
11 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Nabyayan kawon pagkataloh nin hiklito
tungkol ha panakop nan Apo Dioh. Noba kanlan kanayon, ampaghabi kon
bengat makauli ha pangilalayi
12 ta-omen matupad ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae,
'Agya po man mamilew hilan mamilew, ket ahe hila makabalay
boy agya po man manlenge hilan manlenge, ket ahe hila makataloh.
Ta no makataloh hila dayi, maghehe hila ha kakahalanan la.
Ket ha wanabay, patawaden na hila met Apo Dioh.' "*

Hiyay Labay Habiyen nin Pangilalayi
(Mateo 13:18-23; Lucas 8:11-15)

13 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, "No ahe yo natalohan yatin
pangilalayi, way-omen yo matalohan ye kanayon po a pangilalayi?
14 Wanae ye labay nan habiyen. Hilay bibini a inhabwag nan māgtalon
ket Habi nin Dioh.
15 Hiyay dān a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye tataon nakange nin
Habi nin Dioh. Noba pamakange la, nilumateng yay Satanas. Ket inalih na
kanla ye Habi nin Dioh.
16 Ket hiyay kadapahan a main maimpih a luta, ket hilabay ye tataon
angkaaliket a nakange boy tampol nananggap nin Habi nin Dioh.
17 Noba ahe ya nanyamot ha puho la. Kaya-bay ha nilumateng ye
kaidapan o pangipaloke uli ha pananggap la nin Habi nin Dioh, ket tampol
la yaynan tinalingkukolan ye pamteg la."
18 "Hiyay luta a antuboan nin madiwin iilamon a kinaampagan nin bibini,
ket hilabay ye tataon nakange nin Habi nin Dioh.
19 Noba uli ha malabong a babagay a ampakayootan la, pagkapulag la ha
kabatnangan boy kalabayan a mapagkonin ye kanayon po a babagay, ket
naliwaan laynay Habi nin Dioh a nange la. Kaya-bay ahe ya nakapanawa
ye Habi nin Dioh ha bi-ay la.
20 Noba hiyay mabona a luta a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye
tataon nanlenge boy nananggap nin Habi nin Dioh. Kaya-bay nanawa ya

* **4:12** Isaias 6:9-10.

ha bi-ay la. Main nanawan tatlompo, main anemapo boy main nanawan magatoh."

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Kingki
(Lucas 8:16-18)

21 Hinabi na po Apo Jesus, "Homain taon mamaet nin kingki haka na hakeban nin takalan o ikonin ha hilong nin papag, no aliwan ikonin naya ha hadya a pangikunaan.
22 Ta homain nakatayo a ahe lano mibagwa boy homain met hiklito a ahe lano matandaan.
23 Hikawon ampanlenge, pakaihipen yo yatin manged."
24 Hinabi na po Apo Jesus, "Pakaihipen yon manged ye nange yo. Hiyay panukad a anggawien yo kanlan kanayon, ket hiya met ateed ye gawien nan Apo Dioh a panukad nin ibyay na kanyo boy malalabong po ihtew.
25 Ta hiyay taon ampanumbong nin nange na a kaptegan, ket mapahanan ya po ye tinanda na. Noba hiyay taon ahe ampanumbong nin nange na a kaptegan, agya hiyay makandin tinanda na, ket maalih po kana."

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Bibini a Antumubo

26 Hinabi na po Apo Jesus, "Hiyay panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi ya ha dinyag nin maghay māgtalon a nanabwag nin bini ha pananeman na.
27 Ha mangaamot boy madeglem, angkatuloy man o ampag-obda ya, hiyay bini, ket anlumgi boy antumubo ya. Noba hiyay māgtalon, ahe naya tanda no way-omen.
28 Ket hiyay luta ye ampamatubo boy ampamadawa nin tatanem. Ha una, bōng. Hiyay dumondon, dawayna. Hiyay huyot, maglaman yaynay dawa na.
29 Ket no naom yayna, baloten naynan māgtalon, ta panaon anan pamupol."

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Pinakamakandin Lahi'
(Mateo 13:31-32; 13:34; Lucas 13:18-19)

30 Hinabi na po Apo Jesus, "Hinyay pangilalayian tawo nin panakop nan Apo Dioh? Hinyay pangipadihowan ko?
31 Ipadiho koya ha pinakamakandin lahi' ha kaganaan a lahi'.
32 Noba no maitanem boy tumubo yayna, ket mag-ilyadi yan mayadet a kayo ha pananeman. Maghanga ya nin malyadin paghayan nin mamanok-manok."
33 Malabong po a pangilalayi a omen kananyati ye ginawi nan Apo Jesus ha pangiadal na kanlan tatao ha kaeteban nin pagkataloh la.
34 Ha pangiadal na kanla, ket pawa pangilalayi ye anggawien na. Noba an-ipalinaw na met ye kaganaan kanlan mānumbong na no hilahilaynan bengat.

Hiyay Pamatgen nan Apo Jesus nin Makhaw a Angin
(Mateo 8:23-27; Lucas 8:22-25)

35 Kananyatew a mangaamot, ha andudumeglem ana, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Lumipay kitawoyna."
36 Ket hilay mānumbong na, nilakwanan la hilay tatao. Ket nakew hilaynan nilumampat ha mayadet a bangka a anluganan nan Apo Jesus. Main nangaanon mayadet a bangka a hinumumbong kanla.
37 Legan anlumipay hila, kapipikhaan kinumhaw ye angin. Ket angkahipwak-hipwakan ana nin mangayadet a dawyon ye mayadet a bangka la. Ket magaynan mapno nin lanom ye mayadet a bangka la.

38 Ket hiyay Apo Jesus, nakaunan yan angkatuloy ha dapit golotan nin
mayadet a bangka. Ket hilay mānumbong na, pinokaw laya, a wanla,
“Maihtodo! Lumdeg kitawoyna! Homain nayi bali kammo no maalimeh
kitawo?”
39 Nimata yay Apo Jesus. Ket pinaghabiyan na yay angin, a wana,
“Tumgen ka!” Boy hinabi na ha dawyon, “Pakatana ka!” Ket tinumgen ye
angin boy tinumana yaynay dawyon.
40 Pangayadi, tinepet na hilay mānumbong na, “Taket ta angkalimo kawo?
Homain kawo po nayi pamteg kangko?”
41 Nalimowan hilan tubat. Ket napayhahabi hila, a wanla, “Aya ya lagi
yatin tao? Ta agya angin boy dawyon, ket angkapatgen na!”

5

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Hinelpan nin Maloke a Ihpidito (Mateo 8:28-34; Lucas 8:26-39)

1 Nilumateng yay Apo Jesus boy mānumbong na ha lipay nin dagatdagatan
ha lugal lan tataon anhabtan Geraseno.
2 Ha nakalumbah yaynay Apo Jesus ha bangka, hinagana yan maghay
lakin hinelpan nin maloke a ihpidito. Yatin laki, ket nilumwah ya ha yukib
a pangilbengan,
3 ta ihtew yayna angkumonin. Ahe yayna maibalol nin mabuyot, agya
tanikala anay pamalol kana.
4 Malabong anan ukdo a binalol la yan tanikala ye gagamet boy bibitih
na, noba angkaboyto naya. Ket uli ha kakhawan na, homain makabenben
kana.
5 Minamangaamot boy dinedeglem yan angkumolih ha pangilbengan boy
ha mamapantay. Boy anhugat-hugaten nan dapah ye laman na.
6 Haanin, ha natamulaw na yan laki ye Apo Jesus, nayew yan nanagana
kana. Ket nanalimukod ya ha adapan na.
7-8 Hinabi nan Apo Jesus ha maloke a ihpidito, “Hikan maloke a ihpidito,
alihan mo yatin laki!” Impangha nan laki, a wana, “Jesus a Anak nin
Pinakamakapalyadiyan a Dioh, aya ka nayi kammi? An-ipakiiingalo ko
kammo ha ngalan nan Apo Dioh a adi moko dayi paidapan!”
9 Tinepet na yan Apo Jesus, “Hinyay ngalan mo?”
Nakibat yay maloke a ihpidito, “ ‘Kawan’, ta malabong kayi.”
10 Ket nakiiingalo hilan tubat kanan Apo Jesus, a wanla, “Adi mo kayi dayi
itaboy ihtin lugal.”
11 Ket ihtew ha haley la, main malabong a bababoy ye ampambok ha aling
nin mapantay.
12 Haanin, hilay mangaloke a ihpidito, nakiiingalo hila kanan Apo Jesus,
a wanla, “Palakwen mo kayina tana ha bababoy boy palubohan mo kayi
dayin humlep kanla.”
13 “Higi, kokawoyna,” wanan Apo Jesus. Haanin, hilay mangaloke a
ihpidito, inumalih hila kanan laki. Ket nakew hilaynan hinumlep ha luwan
libon bababoy. Ket hilay bababoy, nipapayew hilan nipataboy ha bengaw
dagatdagatan. Ket ihtew hilaynan nangaalimeh.
14 Hilay ampanayhay nin bababoy, nayew hila ha banwa boy babadiyo.
Ket imbabalita lay nalyadi. Kaya-bay hilay tatao, nakew hila met ihtew ta-
omen la bilewen ye nalyadi.

15 Pamiabot la kanan Apo Jesus, hiyay lakin inalihan nin mangaloke a
ihpidito, nakit la yayna a ampikno a nakabadoyna boy matino yayna. Ket
nalimowan hilay tatao uli ha nalyadi.
16 Ket hilay tataon nakakit nin dinyag nan Apo Jesus, imbalita la kanlan
tataon kapipilateng ye nalyadi kanan lakin inalihan nin mangaloke a
ihpidito boy hiyay nalyadi ha bababoy.
17 Ket hilay tatao, impakihabi la kanan Apo Jesus, a wanla, "Umalih kayna
dayi ihti ha lugal mi."

18 Ket ha anlumugan yaynay Apo Jesus ha bangka, hiyay lakin inalihan
nin mangaloke a ihpidito, nakiiingalo ya, a wana, "Makilakew ako met dayi
kammo!"
19 Noba ahe na inawo Apo Jesus, no aliwan hinabi na kana, "Muli kayna
ha pamilya mo, ket hiyay kapagtakaan a dinyag nan Apo Dioh kammo boy
no way-omen na kan iningalowan, ibalita mo kanla."

20 Ket nuli yan peteg ye laki. Ket imbalita na ha Decapolis ye kapagtakaan
a dinyag nan Apo Jesus kana. Ket hilay kaganaan a tataon nakange, nagtaka
hila.

Hiyay Anak a Bini-ay Uman boy hiyay Babayin Pinaitaah (Mateo 9:18-26; Lucas 8:40-56)

21 Ket ha nag-udong yay Apo Jesus ha lipay dagatdagatan, pinaytitiponan
la yan malabong a tatao.
22 Haanin, nilumateng ye maghay lakin nagngalan Jairo a maghay
mānguna ha pāytiponan lan Jujudio. Pamakakit na kanan Apo Jesus,
nanalimukod ya ha adapan na
23 boy nakiiingalo yan tubat, a wana, "Hiyay anak kon balatang, angkaka-
matey yayna. Pangiingalo mo, Apo. Lakwen moya dayin kimpaan ye anak
ko ta-omen yan mitaah boy ahe matey."
24 Haanin, hiyay Apo Jesus, nakilakew ya kanan Jairo.

Malabong a tatao ye ampakilakew kanla boy ampaypapaletpet kanan Apo
Jesus.
25 Main met maghay babayi kanla a labinluway taon anan andayaen.
26 Tubat yaynan angkaidapan boy malabong anan dodoktol ye nagpatam-
balan na. Ket nauboh anay kabandiyan na. Noba ahe yan teed nitaah, no
aliwan nilumalo ya po ye hakit na.
27 Ha nange nay anhabiyen lan tatao a tungkol ha kapagtakaan a
andiyagen nan Apo Jesus, ket nakipaletpet ya met kanlan tatao angga ha
niabot ya ha golotan nan Apo Jesus. Ket kiniwit nay bado na.
28 Ta an-ihipen na, "No makiwit kon bengat ye bado na, ket mitaah
akoyna."
29 Ket ha nakiwit na yayna, tampol anan tinumgen ye pandumaya na boy
natanam na a nitaah yayna.

30 Haanin, hiyay Apo Jesus, tampol na met natanam a main kapalyadiyan
a nilumwah kana. Kaya-bay nagpeyeh yan inumadap kanlan tatao. Ket
tinepet na hila, "Ayay nangiwit nin bado ko?"

31 Hinabi lan mānumbong na kana, "Angkakit moynan malabong a tatao
ye ampaypapaletpet kammo. Taket ta antepeten mo po no ayay nangiwit
nin bado mo?"
32 Noba hiyay Apo Jesus, iniwah na hilay tatao ta-omen na matandaan no
ayay nangiwit nin bado na.

33 Ket hiyay babayi, ulita tanda nay nalyadi, ampamigpig yan angkalimo
a hinumaley kanan Apo Jesus boy nilumukob ya ha adapan na. Ket inhabi
nay dinyag na boy hiyay nalyadi kana.
34 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Inang, nitaah ka uli ha pamteg mo. Muli
kaynan main katanaan, ta nitaah kayna.”
35 Legan angkatongtongen naya po Apo Jesus ye babayi, main nangaanon
lalaki ye nilumateng a ibat ha baey nan Jairo. Hinabi la kanan Jairo, “Adi
mo yayna an-abaen ye Maihtodo, ta natey yaynay anak mo.”
36 Noba hiyay Apo Jesus, ahe na imbabano ye hinabi la, no aliwan hinabi
na kanan Jairo, “Adi ka angkalimo. Mamteg kan bengat.”
37 Haanin, nagpahulong hilaynan palakew ha baey nan Jairo, noba
homain yan kanayon a inlamo no aliwan hiyay Pedro boy mikatongnon
Santiago boy Juan.
38 Ha niabot hilayna ha baey nan Jairo, nakit nan Apo Jesus a angkagulo
hilay tatao. Main antumangih boy main ampangandang.
39 Hinumlep yay Apo Jesus. Ket tinepet na hila, “Taket ta angkagulo boy
ampangandang kawo? Ahe yan natey ye anak, no aliwan angkatuloy yan
bengat.”
40 Ket kinailiyan la yan tatao ye Apo Jesus, ta tanda la a natey yaynay
anak. Haanin, pinalwah na hilan kaganaan, powida kanlan tutoa nan anak
boy hilay mānumbong na. Ket hinaleyan la yay anak a nakaida.
41 Ginemgeman na yan Apo Jesus ye gamet nan anak boy hinabi na kana,
“Talitha koum!” hiyay labay habiyen, “Inang, mimata ka!”
42 Ket tampol yan nimata ye anak boy kinumodang-kodang yayna.
Labinluway taon naynan anak. Ket hilay tatao ihtew, nagtaka hilan tubat.
43 Impahehpet nan imbilin Apo Jesus kanla, a wana, “Yatin nalyadi, adi
yo yan bega anhabiyen ha agya ayaman.” Pangayadi, hinabi na kanla,
“Pakanen yoya.”

6

Hiyay Apo Jesus, ahe laya Biniha ha Nazaret
(Mateo 13:53-58; Lucas 4:16-30)

1 Haanin, inumalih yay Apo Jesus ihtew. Ket nuli yayna ha lugal a
nilakean na, kalamo na hilay mānumbong na.
2 Pangaabot nin Mangaamot nin Pagpainawa, hiyay Apo Jesus, nakew ya
ha pāytiponan lan Jujudio. Ket ihtew ya nandugin nangiadal. Kalabongan
kanlan nakange kana, ket ampagtaka, a wanla, “Way-ihtew nangibat ye
kadunongan na? Hinyatin kadunongan a naibyay kana? Way-omen yan
ampakadyag nin kapagtakaan?
3 Aliwa nayi a hiyabay ye māg-alowagi a anak nan Maria boy katongno
nan Santiago, Jose, Judas boy Simon? Aliwa nayi a hilay kakatongno nan
babayi, ket angkumonin hila met ihti?” Kaya-bay napoot hila kana boy ahe
laya pinamtegan.
4 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiyay podopita, ambihaen laya ha agya
way-ihtew man a lugal, powidan bengat ha lugal na, ha papaltido na boy
pamilya na.”
5 Hiyay Apo Jesus, ahe ya nakadyag nin kapagtakaan ha lugal na, powidan
bengat kanlan nangaanon ampaghakit a nangipalontoan na nin gamet na
boy pinaitaah.
6 Nagtaka ya ulita ahe hila namteg kana.

Hiyay Pangitubol nan Apo Jesus kanlan Labinluwan Mānumbong na (Mateo 10:5-15; Lucas 9:1-6)

Haanin, nakew yan nangiadal ha binabadiyo.
7 Hinagyat na hilay labinluwan mānumbong na a humaley kana. Ket
intubol na hilan maniluwa. Binyan na hilan kapalyadiyan a mamaalih nin
mangaloke a ihpidito kanlan tatao.
8 Binilinan na hila, "Ha pangumodang yo, adi kawo ampangaget nin
hinyaman, agya pamangan, bakoto o pilak, no aliwan teken bengat.
9 Malyadi kawon mag-ihtiping, noba ahe kawo ampangaget nin bado a
paghagiliyan yo."
10 Hinabi na po Apo Jesus, "No main mamadagoh kanyo, ihtewbay kawo
tana kumonin angga ha umalih kawo nin yatew a lugal.
11 Noba no main lugal a ahe mananggap o manlenge kanyo, ikampag yo
po ye tuwapok ha bibitih yo bilang pangipatanda kanla a maloke ye dinyag
la. Ket alihan yo hilayna."
12 Kaya-bay nakew hilaynay labinluwa. Ket impatanda la kanlan tatao,
"Maghehe kawoyna ha kakahalanan yo!"
13 Pinaalih la ye malabong a mangaloke a ihpidito a hinumlep kanlan
tatao boy tiniihan lan ladak ye malabong a tataon ampaghakit, ket nitaah
hila.

Hiyay Pagkamatey nan Juan a Māmawtihmo (Mateo 14:1-12; Lucas 9:7-9)

14 Nabalitaan nan Gobilnadol Herodes Antipas ye tungkol kanan Apo
Jesus, ta angkabalitaan yayna ha kaganaan a lugal. Anhabiyen lan tatao,
"Hiyabay ye Juan a Māmawtihmo a nabi-ay uman. Kaya-bay ampakadyag
yan kapagtakaan."
15 Noba anhabiyen lan kanayon, "Hiyabay ye podopita Elias a nabi-ay
uman."
Anhabiyen la met nin kanayon, "Magha yan podopita a omen kanlan
popodopita hatew."
16 Noba ha nangean nan Gobilnadol Herodes Antipas ye anhabiyen lan
tatao, hinabi na, "Hiyabay ye Juan a pinaputohan kon leey hatew noba nabi-
ay uman."
17-18 Yati ye nalyadi ha ahe ya po natey ye Juan a Māmawtihmo. Hiyay
Gobilnadol Herodes Antipas, impadakep na yay Juan a Māmawtihmo haka
naya impapidiho, ta maheheg nan anhabiyen kana, "Apo Gobilnadol,
aliwan huhto ye dinyag mo, ta pinag-ahawa mo yay Herodias a ahawa nan
Felipe a katongno mo."
19 Ket hiyay Herodias, tubat ye poot na kanan Juan boy labay naya dayin
ipapatey, noba ahe na madyag.
20 Ta hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, ket an-allaan na yay Juan boy
ambihaen naya, ta tanda na a matoynong ya boy ampanumbong ya ha
kalabayan nan Apo Dioh. Agya po man angkayootan yay Gobilnadol
Herodes Antipas uli ha anhabiyen nan Juan kana, labay naya po ateed ye
manlenge ha an-iadal na.
21 Noba naabot met ateed ye panaon a ampakaagaden nan Herodias
a maipapatey na yay Juan. Ha naabot ye kompalanyoh nan Gobilnadol
Herodes Antipas, nangihadya yan mayadet a poniyan. Kinumbida na
hilay mānungkolan, hilay mānguna nin huhundalon Romano boy hilay
ambigbigen a tataon taga Galilea.
22 Ha odah ana nin hayaghagan, nilumoob yay balatang nan Herodias.
Ket tinumalek ya ha adapan lan kaganaan. Naaliket yay Gobilnadol

Herodes Antipas boy hilay bibihita na. Ket uli ha kaaliketan na, hinabi na
kanan balatang, “Awoken mo kangko ye hinyaman a labay mo, ket ibyay
ko.”
23 Boy impangako na boy nanumpa ya po, a wana, “Hinyaman a awoken
mo, ibyay ko kammo, agya po yay kagitna nin panakopan ko!”
24 Haanin, nilumwah yay balatang. Ket nakew yan nanepet kanan indo
na, “Indang, hinyay awoken ko?”
“Hiyay ō nan Juan a Māmawtihmo,” wanan indo na.
25 Ket hiyay balatang, dinandali nay nag-udong kanan Gobilnadol
Herodes Antipas. Ket hinabi na kana, “Hiyay labay kon ibyay mo kangko
haanin met ateed, ket hiyay ō nan Juan a Māmawtihmo a naikonin ha
bandihado.”
26 Pamakange nan Gobilnadol Herodes Antipas yatew, nalele yan tubat.
Noba ulita nagpangako ya ha adapan lan bibihita na, ahe yayna makaadey
kana.
27 Kaya-bay tampol yan nangitubol nin maghay māmatey a mamutoh nin
leey nan Juan. Kaya-bay nakew yay māmatey ha pidihowan. Ket pinutoh
nay leey nan Juan.
28 Ha naputoh na yayna, ingkonin naya ha bandihado. Pangayadi,
inggawang naya kanan balatang. Ket hiyay balatang, inggawang naya met
kanan indo na.
29 Ha nabalitaan lan mānumbong nan Juan ye nalyadi kana, nilakew la
yan kingwa ye bangkay na. Ket in-ilbeng laya.

Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Liman Libo katao
(Mateo 14:13-21; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

30 Haanin, hilay aapohtol nan Apo Jesus a intubol na a mangiadal, ket nag-
udong hilayna kana. Ket imbalita la ye kaganaan a didinyag boy in-adal la.
31 Noba uli ha kalabong nin tatao a anlumateng boy man-umalih,
ahe layna maadap ye mangan. Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanlan
mānumbong, “Lakwanan tawo hilatin tatao, ta makew kitawo ha wangwang
ta-omen kitawo makapagpainawa.”
32 Kaya-bay nilumugan hila ha bangka. Ket nakew hilayna ha wangwang.
33 Noba malabong ye nakakit nin pangumalih la. Ket tanda la no way-
ihtew hila makew. Kaya-bay hilatin tatao a nangibat ha binabanwa, ket
nayew hilan nakew ha lakwen lan Apo Jesus. Ket nuna hila po a nilumateng
ihtew.
34 Ha nilumumbah yay Apo Jesus ha bangka, nakit na hilay malabong a
tatao. Nalunoh ya kanla, ta ba-mo hilan tupa a homain pahtol. Ket inadalan
na hilan malabong a babagay.
35 Ha ampitanghob anay mangaamot, hilay mānumbong na, hinumaley
hila kanan Apo Jesus. Ket hinabi la kana, “Apo, anti kitawo ihti ha
wangwang boy ampitanghob anay mangaamot.
36 Kaya-bay habiyen moyna kanlan tatao a makew hilayna ha man-
gahaley a pananamanan boy babadiyo ta-omen hila po makahaliw nin
pamangan la.”
37 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe, hikawoy mamyay nin paman-
gan la.”
Hinabi lan mānumbong na, “Hiyay labay mon habiyen nayi makew kayin
manaliw nin tinapay a ipakan kanla? Alaga nin waloy bowan a howildo
nin magha katao ye alaga a panaliw nin tinapay a ipakan kanla.”
38 Nanepet yay Apo Jesus kanla, “Anoy tinapay ye bawon yo? Bilewen yo
man.”

Ket binilew la yan peteg. Pangayadi, hinabi la kana, “Main kitawon limay
tinapay bengat boy luway malanghit.”
39 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Paiknoen yo hilan puhto-puhto ha
kailamonan.”
40 Ket nikno hilan puhto-puhto. Main manilimampo boy main met
manigatoh.
41 Haanin, kingwa nan Apo Jesus ye limay tinapay boy luway malanghit.
Tinumangal ya ha langit. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Binih-
ilbih-il na yay tinapay boy pinutoh-putoh na yay malanghit, ket in-ibyay na
kanlan mānumbong na. Ket impatped la met kanlan tatao.
42 Nangan hilan kaganaan boy nangabhoy.
43 Pangayadi lan nangan, hilay mānumbong na, tinipon lay tela lan tatao
a tinapay boy malanghit. Ket nakapno hila po nin labinluwan belyag.
44 Hiyay bilang nin lalakin nangan, mangalimay libo.

Hiyay Pangumodang nan Apo Jesus ha Babe Lanom (Mateo 14:22-33; Juan 6:15-21)

45 Legan ampaulien na hilan Apo Jesus ye tatao, pinalugan na hilaynay
mānumbong na ha bangka. Ket pinauna na hilaynan lumipay palakew ha
banwan Bethsaida.
46 Ket ha nakaalih hilaynay tatao, hinumaka yay Apo Jesus ha mapantay
ta-omen ya makigwang.
47 Ket nadegleman ya ihtew. Haanin, hiyay bangka a anluganan lan
mānumbong na, ket anti yayna ha bunak nin dagatdagatan. Ket hiyay Apo
Jesus, bubukod nayna ha mapantay.
48 Angkakit na a hilay mānumbong na, ket angkaidapan hilan ampaggaod
nin bangka la, ta angkadupag hilan angin. Ha palbangon ana, kinumodang
yay Apo Jesus ha babe lanom palakew kanla. Labhan na hila dayi,
49 noba ha natamulaw la yan mānumbong na a angkumodang ya ha babe
lanom, nabaan la yan anito. Kinumolih hila,
50 ta nalimowan hilan tubat. Noba hinabi nan tampol Apo Jesus kanla,
“Adi kawo angkalimo, ta hiko yati! Pakatana kawon bengat!”
51 Haanin, hiyay Apo Jesus, nilumampat ya ha bangka. Ket tinumgen ye
angin. Ampagtaka hilan tubat ye mānumbong na,
52 ta ahe la angkatalohan agya nakit lay kapagtakaan a dinyag nan Apo
Jesus ha tinapay. Ahe la makwan ihipen, ta mangabyang ye puho la.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus kanlan Ampaghakit ha Genesaret (Mateo 14:34-36)

53 Haanin, ha nakalipay hilayna ha dagatdagatan, nilumateng hila ha
Genesaret. Ket ihtew laya intanghad ye bangka la.
54 Ha nakalumbah hilayna, hilay tatao ihtew, tampol la yan nabalayan ye
Apo Jesus.
55 Kaya-bay hilay tatao, nayew hilan nakew nangipatanda ha kaganaan
a pahen nin yatew a lugal a nilumateng yay Jesus. Ket hilay ampaghakit,
ingkonin la ha apay haka la hila inlakew kanan Apo Jesus agya way-ihtew
man a lugal a pakabalitaan la kana.
56 Agya way-ihtew man a badiyo, banwa, o lugal umabot ye Apo Jesus,
hilay tatao a ampaghakit, ket an-ilakew la hila ha palingki. Ket an-
ipakiiingalo la kana a no malyadi, agya makiwit lan bengat ampaghakit
ye laylay nin bado na. Ket hilay kaganaan a nangiwit, nitaah hila.

7

Hiyay Kaugalian lan Tutoa
(Mateo 15:1-9)

1 Ha maghay mangaamot, main nangaanon Papariseo boy mamaihtodo
nin Bibilin a ibat ha banwan Jerusalem ye nakitipon kanan Apo Jesus.
2 Nakit la hilay nangaanon mānumbong nan Apo Jesus a ahe nanumbong
ha kaugalian lan tutoa tungkol ha pag-ibano bayo mangan.
3 Hilay Jujudio, lalo ana kanlan Papariseo, mag-ibano hila po bayo hilan
mangan, bilang panumbong la ha naiknaan la a kaugalian lan tutoa la.
4 Boy no ibat hila ha palingki, mag-ibano hila po muna bayo hila mangan
nin agya hinyaman a hinaliw la. Malabong po a naiknaan a kaugalian ye
anhumbongen la a omen ha panguyah nin paminoman, pithil boy takodi.
5 Kaya-bay hilay Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, tinepet la yay
Apo Jesus, "Taket ta hilay mānumbong mo, ket ahe hila ampanumbong ha
kaugalian lan tutoa tawo tungkol ha pag-ibano bayo mangan?"
6 Nakibat yay Apo Jesus, "Petegbay ye impahulat nan Apo Dioh kanan
podopita Isaias hatew a tungkol kanyon ampagmamangedan,
'Hilatin tatao, anggalangen lako ha habi bengat,
noba mataang ya met ye puho la kangko.
7 Homain hilbi ye panggalang la kangko,
ta hiyay an-iadal la ket bibilin bengat nin tao.' "*
8 "Pinaolayan yoynay Bibilin nan Apo Dioh, ket hiyay anhumbongen yo,
hiyay naiknaan yon kaugalian lan tutoa yo."
9 Hinabi na po Apo Jesus, "Kanged ye papadan yon nangalih nin hilbi nin
Bibilin nan Apo Dioh ta-omen yon bengat mahumbong ye naiknaan yon
kaugalian lan tutoa yo!
10 Alimbawa, impahulat nan Apo Dioh kanan Moises, 'Bihaen moy bapa
mo boy indo mo'† boy 'Ayaman a maghabin maloke kanlan tutoa na, ket
hukat a pateyen.'‡
11 Noba lumbo ya met ye an-iadal yo kanlan tatao, ta anhabiyen yo a
malyadi yon habiyen kanlan tutoa yo, 'Hikawon tutoa ko, biyan katawo
dayin pilak, noba ibyay ko tana kanan Apo Dioh.'
12 Ulin yain a an-iadal yo, anhaaden yo hilayna a managlap kanlan tutoa
la.
13 Ha wanabay, andiyagen yon homain hilbi ye Bibilin nan Apo Dioh uli
ha panumbong yo ha naiknaan yo a kaugalian lan tutoa yo. Aliwan bengat
yain, malabong po ye kanayon a andiyagen yo a omen kananyati."

Hiyay Ampakadinat ha tao
(Mateo 15:10-20)

14 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilay tataon humaley kana. Ket
hinabi na, "Hikawon kaganaan, leng-en yoko boy ihipen yon manged ye
habiyen ko.
15 Aliwan hiyay an-ipahlep nin tao ha bebey na ye ampakapadinat kana,
no aliwan hiyay habi a anlumwah ha bebey na.
16 [Pakaihipen yon manged yatin nange yo."]
17 Pangayadi, inalihan na hilaynay tatao haka yan nilumoob ha baey
kalamo hilay mānumbong na. Ha nakaloob yayna, tinepet la yan
mānumbong na, no hinyay labay habiyen nin pangilalayi na.

---

* **7:7** Isaias 29:13. † **7:10** Exodo 20:12; Deuteronomio 5:16. ‡ **7:10** Exodo 21:17; Levitico 20:9.

18 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Agya hikawo nayi, ahe kawo ampakat-
aloh? Ahe yo nayi tanda a hiyay pamangan a angkanen nin tao, aliwan
yatew ye ampakapadinat kana.
19 Ta hinyaman a kanen na, ahe ya humlep ha puho na, no aliwan ha
bitoka na. Pangayadi, itaka naya met ateed.” Ha wanabay a hinabi nan Apo
Jesus, an-ipatanda na a malyadin kanen ye agya hinyaman a pamangan.
20 Hinabi na po Apo Jesus, “Hiyay habi a anlumwah ha bebey nin tao ye
ampakapadinat kana,
21 ta ibat ha puho na ye mangaloke a ihip. Ket yatin mangaloke a ihip ye
ampangitudon kana a manyag nin kadamogan, manakaw, mamatey,
22 makilaki o mamabayi, mangakokoh, manyag nin kaganaan a kalahin
kalok-an a omen ha panguhit, mangadinat a didiyag, pangaibeg, pandama
ha kanayon, kalambongan, boy kamutawan.
23 Yatin kaganaan a kalok-an, ket ampangibat ya ha puho nin tao. Hilayati
ye ampakapadinat kana.”

Hiyay Pamteg nin Babayin Aliwan Judio
(Mateo 15:21-28)

24 Pangayadi, inumalih yay Apo Jesus. Ket nakew ya ha lulugal a mahaley
ha banwan Tiro. Ket nakidagoh ya ihtew. Ahe na dayi labay a matandaan
lan tatao a anti ya ihtew, noba natandaan lan teed tatao.
25-26 Main maghan babayi a main anak a babayin hinelpan nin maloke
a ihpidito. Yatin babayi, ket Griego ya a taga Sirofenicia. Ha nabalitaan
na yan nilumateng ye Apo Jesus ihtew, tampol yan nakew kana. Ket
nanalimukod yan nakiiingalo a paalihen na dayi ye maloke a ihpidito kanan
anak na.
27 Noba hinabi nan Apo Jesus kana makauli ha kahabiyan, “Katapulan a
muna hila po pakanen ye aanak, ta aliwan huhto a kowen ye pamangan lan
aanak haka ipakan ha aaho.”
28 Hinabi na met babayi kanan Apo Jesus, “Awo, peteg yain, Apo. Noba
hilay aaho a anti ha hilong nin lamihaan, angkanen la met ye mumom
angkaampag a ibat ha angkanen lan aanak.”
29 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Uli ha wanabay a pakibat mo, malyadi
kaynan muli, ta hiyay maloke a ihpidito, inalihan na yaynay anak mo.”
30 Ket nuli yay babayi boy nalatngan na yaynay anak na a mayaman anan
ampida, ta inalihan na yaynan maloke a ihpidito.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Teek boy Angang

31 Pangayadi yatew, inumalih yay Apo Jesus ha banwan Tiro. Ket nagdān
ya ha banwan Sidon boy ha lulugal a Decapolis angga ha inumabot ya ha
dagatdagatan nin Galilea.
32 Ha anti yaynay Apo Jesus ihtew, main nangaanon tatao ye nangilakew
kana nin lakin teek boy angang ya. Impakiiingalo la kana a kimpaan naya
ta-omen yan mitaah.
33 Intaang na yan makandin Apo Jesus ye laki kanlan tatao. Pangayadi,
impuhek nay tatamudo na ha mitaligmang a talinga nan laki haka na nilod-
an ye maghay gamet na haka na in-aploh ha dila nan laki.
34 Ket tinumangal yay Apo Jesus ha langit, inumingah ya haka na hinabi,
“Effata!” Hiyay labay habiyen, “Maglukat ka!”
35 Ket tampol yaynan makange boy ampakahabet ye laki.
36 Imbilin nan Apo Jesus kanlan tatao a ahe la yan man-ibalita ha agya
ayaman ye nakit la. Noba agya binilinan na hila, ket lalo layna ingat
imbabalita.

37 Tubat ye pagtaka lan tataon nakange nin yatin balita boy anhabiyen la,
“Koynan kanged ye dinyag na! Ampakange yaynay teek boy ampakahabet
yaynay angang!”

8

Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Apat a Libo katao (Mateo 15:32-39)

1 Pangalabah nin anoy mangaamot, main ana man malabong a tatao ye
nakitipon kanan Apo Jesus. Ha homain hilaynan makan, pinahaley na hilay
mānumbong na boy hinabi na kanla,
2 “Angkalunoh akon tubat kanlan hilatin tatao, ta tatloynan mangaamot
a kalamo tawo hila, ket haanin, homain hilaynan makan.
3 No paulien ko hilan mabitil, maka mawe hila ha dān, ta hilay kanayon
kanla, ket mataang met awod ye ulien la.”
4 Hinabi lan mānumbong na kana, “Apo, way-ihtew kitawo nayi mangwa
nin pamangan ihti ha wangwang a mignap kanla?”
5 Tinepet na hilan Apo Jesus, “Anoy tinapay ye anti kanyo?”
“Pito,” wanla.
6 Haanin, hiyay Apo Jesus, pinaikno na hilay tatao ha luta. Ha nakaikno
hilayna, kingwa nay pitoy tinapay haka naya pinahalamatan kanan Apo
Dioh. Pangayadi, binih-ilbih-il naya haka na in-ibyay kanlan mānumbong
na ta-omen la ipatped kanlan tatao.
7 Main hila met nangaanon mangakandin malanghit. Pinahalamatan
naya kanan Apo Dioh. Pangayadi, hinabi na kanlan mānumbong na a
ipatped la kanlan tatao.
8 Nangan hilay tatao boy nangabhoy. Pangayadi lan nangan, hilay
mānumbong na, tinipon lay tela lan tatao. Ket nakapno hila po nin pitoy
belyag.
9 Hiyay bilang nin tataon nangan, mangaapat a libo. Haanin, pinauli na
hilaynan Apo Jesus ye tatao.
10 Pangayadi, tampol yan nilumugan ha bangka lamo na hilay
mānumbong na. Ket nakew hilayna ha lugal a Dalmanuta.

Hiyay Pamakikwa lan Papariseo boy Sasaduseo nin Kapagtakaan (Mateo 16:1-4)

11 Ha nangean lan Papariseo a niabot yaynay Apo Jesus ihtew, nakew
hilan nakingatngat kana. Labay la yan huboken. Kaya-bay nakikwa hilan
kapagtakaan kana bilang pagkakitan a hiyabay ye intubol nan Apo Dioh.
12 Inumingah ya boy hinabi na, “Taket ta hilatin tatao kananyatin panaon,
ket ampakikwa hilan kapagtakaan bilang pagkakitan a hiko ye intubol nan
Apo Dioh? Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Homain akon ipakit
kanyo a hinyaman a kapagtakaan bilang pagkakitan.”
13 Pangayadi, nilakwanan na hilayna. Ket nilumugan ya ha bangka lamo
na hilay mānumbong na. Ket nilumipay hilayna ha dagatdagatan.

Hiyay Pamalbag lan Pariseo boy Gobilnadol Herodes Antipas (Mateo 16:5-12)

14 Hilay mānumbong nan Apo Jesus, naliwaan lay nagbawon nin tinapay,
noba main hilan maghay tinapay a anti ha bangka la.
15 Haanin, legan anlumipay hila, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Mag-alla
kawo ha pamalbag lan Papariseo boy Gobilnadol Herodes Antipas.”

16 Uli ha hinabi nan Apo Jesus, hinabi la ha magha boy magha, “Hinabi na
yatew, ta homain kitawon bawon a tinapay.”
17 Noba tanda nan Apo Jesus ye ampaytongtongan la. Kaya-bay tinepet
na hila, “Taket ta ampaytongtongan yoy ahe yo pagbawon nin tinapay? Ahe
kawo po nayi ampakataloh? Koynan kabyang ye puho yo!
18 Main kawon mata, kali? Noba ahe kawo ampakakit. Main kawon
talinga, kali? Noba ahe kawo ampakange. Naliwaan yoyna nayi
19 ye pamih-ilbih-il ko nin limay tinapay a impakan ha limay libo katao,
ket nangabhoy hila? Anoy belyag ye natipon yon tela lan tatao?”
“Labinluway belyag Apo,” wanla.
20 “Boy hiyay pamih-ilbih-il ko nin pitoy tinapay a impakan ha apat a libo
katao, anoy belyag ye natipon yon tela lan tatao?”
“Pitoy belyag Apo!” wanla.
21 Hinabi nan Apo Jesus, “Ahe yo po nayi angkatalohan?”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin lakin Kapkap ha Bethsaida

22 Ha nilumateng hilaynan Apo Jesus boy mānumbong na ha Bethsaida,
main nangaanon tatao ihtew ye nangilakew kana nin maghay lakin kapkap.
An-ipakiiingalo la kana a no malyadi dayi, ket kimpaan na yan paitaahen.
23 Ket hiyay Apo Jesus, inakay na yan palakew ha ilwah nin Bethsaida ye
lakin kapkap. Ket ha anti hilayna ihtew, nilawayan na ye mata nan lakin
kapkap haka na kinimpaan boy tinepet naya, “Main kan angkakit?”
24 Namilew yay laki ha palibot na. Ket hinabi na, “Awo, angkakit ko hilan
angkumodang ye tatao, noba ba-mo hilan popoon-kayo.”
25 Kinimpaan na yan uman Apo Jesus ye mata nan laki. Pangayadi,
impudek nan laki ye mata na. Ket nitaah yayna boy makinang anay
pamilew na.
26 Bayo na yan pinauli Apo Jesus ye laki, binilinan naya, “Adi kaynan
angkadān ha Bethsaida.”

Hiyay Pangipatanda nan Pedro nin tungkol kanan Apo Jesus (Mateo 16:13-20; Lucas 9:18-21)

27 Pangayadi, hiyay Apo Jesus boy mānumbong na, ket nakew hilayna ha
binabadiyo a hakop nin banwan Cesarea Filipos. Legan angkumodang hila,
hiyay Apo Jesus, tinepet na hilay mānumbong na, “Aya ko kano ha ihip lan
tatao?”
28 Nakibat hila, “Anhabiyen lan kanayon a hika ye Juan a Māmawtihmo.
Hilay kanayon met, anhabiyen la a hika ye podopitan Elias. Ket hilay
kanayon po, magha ka kanlan popodopita.”
29 Haanin, tinepet na hila met Apo Jesus, “Hikawo nayi, aya ko?”
Nakibat yay Pedro, “Hika ye Cristo.”
30 Mahehpet na hilan binilinan Apo Jesus, “Adi yoyna anhabiyen ha agya
ayaman.”

Hiyay Unan Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na (Mateo 16:21-28; Lucas 9:22-27)

31 Paibat kananyatew, indugi naynan Apo Jesus a ipatanda kanlan
mānumbong na, a wana, “Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket
katapulan a magdiha nin malabong a pamaidap. Ikahwil la kon tutoan
Jujudio a mānungkolan, mānguna a papadi boy mamaihtodo nin Bibilin.
Ipapatey lako noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay akon uman.”
32 Impalinaw na yatin kaganaan kanlan mānumbong na. Ulin yati, intaang
na yan makandi Pedro ye Apo Jesus haka naya pinaghabiyan.

33 Noba inumadap yay Apo Jesus kanlan mānumbong na haka na
pinaghabiyan ye Pedro, “Pakataang ka kangko, Satanas! Hiyay an-ihipen
mo, aliwan kalabayan nin Dioh, no aliwan ihip bengat nin tao!”
34 Pangayadi, hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilan humaley kana ye
tatao boy hilay mānumbong na. Hinabi na kanla, “Ayaman a malabay
manumbong kangko, ket katapulan a liwaan nay hadili nan kalabayan boy
maghadya yan matey ha panumbong na kangko a ba-mo yan ampamatay
nin kodoh.
35 Ta ayaman a ampangihilib nin bi-ay na, ket maanam na. Noba ayaman
a matey uli kangko boy ha Manged a Balita, ket mabyayan yan bi-ay a
homain anggaan.
36 Agya mapagkonin nin maghay tao ye kaganaan a babandi ihti ha babe-
luta, no mipalakew ya met ha kapaduhaan a homain anggaan ye kalelwa
na, main ya nayi pakinabang kana ye babandi na?
37 Main nayi malyadin pamayad ye tao ta-omen ya mabyayan nin bi-ay a
homain anggaan?
38 Ayaman a mangikading-ey kangko boy hahabi ko haanin kanlan hilatin
tatao a māgkahalanan boy ahe mapatayaan kanan Apo Dioh, hiko a ibat ha
langit a in-Anak nin Tao, ket ikading-ey koya met lano ha pag-udong ko a
main kapalyadiyan nan Bapa boy kalamo ko hilay aanghil nin Dioh.”

9

1 Hinabi na po Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen
ko. Main nangaano kanyo ihti ye ahe po matey anggan makit la ye
makapalyadiyan a panakop nan Apo Dioh.”

Hiyay Pagkauman nin Kadih nan Apo Jesus
(Mateo 17:1-13; Lucas 9:28-36)

2 Pangalabah nin anem a mangaamot, hiyay Apo Jesus, inlamo na yay
Pedro, Santiago boy Juan ha matagay a mapantay a hilahilan bengat. Ket
legan anti hila ihtew, nakit la a nauman ye kadih nan Apo Jesus.
3 Ket hiyay bado na, ampakapulag uli ha tubat a kaputian. Homain
hinyaman ihti ha babe-luta ye makapaputi nin wanabay.
4 Ket nakit la yay Elias boy Moises a ampakitongtong kanan Apo Jesus.
5 Hinabi nan Pedro kanan Apo Jesus, “Maihtodo! Manged, ta anti kitawo
ihti. Manyag kayin tatlon hongab. Hiyay magha, kammo. Hiyay ikalwa,
kanan Moises. Boy hiyay ikatlo, kanan Elias.”
6 Nahabi nan Pedro yatew, ta ahe na tanda no hinyay habiyen na, ulita
nalimo hilan tubat.
7 Kapipikhaan, inameyan hilan owep boy main hilan nange a bihnga ha
owep a ampaghabin wanae, “Yabayti ye ampakaadoen kon Anak. Leng-en
yoy habiyen na!”
8 Pamakange la nin bihnga, in-iwah lay pamilew la, noba homain
hilaynan nakit a kanayon, no aliwan hiyay Apo Jesus anan bengat.
9 Ha anlumohan hilayna ha mapantay, binilinan na hilan Apo Jesus, a
wana, “Adi yo anhabiyen ha agya ayaman ye nakit yo anggan hiko a ibat ha
langit a in-Anak nin Tao, ket mabi-ay uman.”
10 Ket tinupad la met ye bilin na, noba naytepet-tepet hila no hinyay labay
habiyen nin hinabi nan Apo Jesus a mabi-ay uman.
11 Ket hilay mānumbong na, tinepet la yay Apo Jesus, “Taket ta anhabiyen
lan mamaihtodo nin Bibilin a hiyay Elias a podopita hatew, ket katapulan
a muna yan lumateng kanan Cristo?”

12-13 Nakibat yay Apo Jesus, “Peteg a muna ya po lumateng ye Elias* ta-
omen na italadan ye kaganaan. Noba anhabiyen ko kanyo a nilumateng
yayna. Ket dinyag lay labay lan diyagen kana a omen ha nakahulat tungkol
kana. Noba nakahulat met a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket
magdiha nin tubat a pamaidap boy umih-umihen lako.”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Anak a Lakin Hinelpan nin Maloke a Ihpidito
(Mateo 17:14-21; Lucas 9:37-43)

14 Ha nag-udong hilayna kanlan kanayon po a mānumbong, nakit lay mal-
abong a tataon naytipon ihtew kanla. Anti hila met ihtew ye mamaihtodo
nin Bibilin a ampakingatngat kanla.
15 Ha nakit la yan tatao ye Apo Jesus, nagtaka hilan tubat. Ket nayew hilan
nanagana kana. Ket in-idlaw laya.
16 Haanin, hiyay Apo Jesus, tinepet na hilay mānumbong na, “Hinyay
ampayngatngatan yo?”
17 Nakibat yay maghan laki kanlan kalabongan nin tatao, “Maihtodo,
inlakew koya kammoy anak kon laki, ta hinelpan yan maloke a ihpidito.
Ket ahe yayna makahabi.
18 No anhigiyan yan maloke a ihpidito, ket ampipuang ya boy ampagbola-
bola ye bebey na, ampanginaet ya boy ampamaktong. Impakihabi ko
kanlan mānumbong mo a paalihen lay maloke a ihpidito kana, noba ahe
la yan mapaalih.”
19 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hikawon tatao haanin a panaon a homain
pamteg kanan Apo Dioh, anggan makano katawo po lagin pag-anohan?
Ilakew yoya kangko ye anak!”
20 Ket inhaley la yan peteg kanan Apo Jesus. Noba ha nakit na yan
maloke a ihpidito ye Apo Jesus, tampol na yan pinakolimpatang ye anak.
Ket napuang ya ha luta, pinatulin-tulin naya boy pinabola-bola nay bebey
na.
21 Tinepet na yan Apo Jesus ye bapa nan anak, “Nakano ya po nandugi
yain?”
Nakibat yay bapa na, “Impaibat po ha makandi ya.
22 Maheheg na yan ipuang nin maloke a ihpidito ha apoy o ha lanom ta-
omen naya pateyen. Kaya-bay Apo, no main kan madyag, pangiingalo mo,
haglapan mo kayi dayi.”
23 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Taket ta hinabi mon no main akon
madyag? Mapalyadi ye kaganaan ha taon ampamteg kangko.”
24 Haanin, hiyay bapa, tampol na yan impakakhaw a hinabi, “Ampamteg
ako Apo, noba kulang po! Pahanan mo dayi!”
25 Ha nakit nan Apo Jesus a anlumabong hilaynay tatao, pinaghabiyan na
yay maloke a ihpidito, “Hikan ihpidito a ampamateek boy ampamaangang
kana, ambilinan kata. Umalih ka kana, ket ahe kaynan bega mag-udong
kana.”
26 Kinumolih yay maloke a ihpidito, pinapigpig na yay anak, ket inumalih
yayna kana. Ket ba-mo yaynan natey ye anak. Kaya-bay hinabi lan tatao,
“He, natey yayna!”
27 Noba hiyay Apo Jesus, ginemgeman nay gamet nan anak, hinaglapan
na yan mideng. Ket nideng yay anak.

---

* **9:12-13** Hiyay labay habiyen nin Elias ihti ket Juan a Māmawtihmo (Mateo 17:13).

28 Pangayadi yatew, ha nakaloob hilaynan Apo Jesus ha baey boy
hilahilaynan bengat, tinepet la yan mānumbong na, “Taket ta ahe miya
napaalih ye maloke a ihpidito kanan anak?”
29 Nakibat yay Apo Jesus, “Hiyay wanabay a kalahin ihpidito, ket mapaalih
yan bengat makauli ha pamakigwang.”

Hiyay Ikalwan Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na (Mateo 17:22-23; Lucas 9:43-45)

30 Haanin, inumalih hilayna ihtew. Ket ha pangumalih la, nagdān hila ha
plobinhiyan Galilea. Hiyay Apo Jesus, ahe na labay a matandaan lan tatao
a anti ya ihtew,
31 ulita ampangiadal ya kanlan mānumbong na. Hinabi na kanla, “Hiko a
ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket maigawang lano kanlan mānungkolan.
Pateyen lako, noba mabi-ay akon uman ha ikatlon mangaamot.”
32 Ahe la natalohan ye hinabi na, noba angkalimo hilan manepet kana.

Hiyay Pinakamatagay ha Panakopan nan Apo Dioh (Mateo 18:1-5; Lucas 9:46-48)

33 Haanin, nilumateng hila ha banwan Capernaum. Ha anti hilayna
ha loob nin baey, nanepet yay Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Hinyay
ampayngatngatan yo nangon ha anti kitawo po ha dān?”
34 Noba nilong-em hila, ta hiyay pinayngatngatan la, ket no ayay pinaka-
matagay kanla.
35 Haanin, nikno yay Apo Jesus haka na hila hinagyat a humaley kana ye
mānumbong na. Hinabi na kanla, “Ayaman a malabay mag-ilyadin mānguna,
katapulan a mag-ilyadi yan pinakamaaypa boy ipoh ya nin kaganaan.”
36 Haanin, hiyay Apo Jesus, nanagyat yan maghay makandin anak. Ket
pinaideng naya ha adapan la. Pangayadi, binibi naya boy hinabi na kanla,
37 “Ayaman a ampananggap nin omen kananyatin anak uli ha panum-
bong na kangko, ket antanggapen na koyna met. Ket ayaman a am-
pananggap kangko, aliwan hikon bengat ye antanggapen na, no aliwan
antanggapen na yayna met ye Bapa ko a nangitubol kangko.”

Katupig Tawo ye Ahe Angkumuntada Kantawo (Lucas 9:49-50)

38 Hinabi nan Juan kanan Apo Jesus, “Maihtodo, main kayin nakit a taon
ampamaalih nin mangaloke a ihpidito ha ngalan mo. Binawalan miya, ta
ahe tawo yan kalamo.”
39 Noba hinabi nan Apo Jesus, “Adi yoya ambawalan, ta hiyay taon
ampanyag nin kapagtakaan ha ngalan ko, ahe ya maghabin maloke laban
kangko.
40 Ta ayaman a ahe angkumuntada kantawo, ket katupig tawo ya.
41 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a mamyay kanyon
agya maghay bahon lanom bengat ulita mānumbong katawo, ket homain
hapo a makatanggap yan plimyo a ibat kanan Apo Dioh.”

Hiyay Pagkahalananan (Mateo 18:6-9; Lucas 17:1-2)

42 “Noba ayaman a manyag nin pagkahalananan lan hilatin aanak a
ampamteg kangko, ket mamanged po a bitinan yan mayadet a dapah ye
leey na haka ya iampag ha dagat.
43 No hiyay gamet mo ye pagkahalananan mo, putohen mo yayna.
Mamanged po a mamaghay gamet mo, noba mabyayan kan bi-ay a homain

anggaan dinan luwa, noba mipalakew ka met ha impilno a ahe angkalep ye apoy.
44 [Ket ihtew, hilay oowel a ampangna nin laman la, ahe angkatey boy ahe
met angkalep ye apoy.]"
45 "No hiyay bitih mo ye pagkahalananan mo, putohen mo yayna.
Mamanged po a mamaghay bitih mo, noba mabyayan kan bi-ay a homain
anggaan dinan luwa, noba mipalakew ka met ha impilno.
46 [Ket ihtew, hilay oowel a ampangna kanla, ahe hila angkatey boy hiyay
apoy ihtew, ket ahe ya angkalep.]"
47 "Ket no hiyay mata mo ye hangkan nin pagkahalananan mo, luowen
moyna. Mamanged po a mamaghay mata mo a maibilang kanlan an-
hakopen nan Apo Dioh dinan luwa, noba mipalakew ka met ha impilno.
48 Ket ihtew hilay oowel a ampangna kanla, ahe hila angkatey boy hiyay
apoy ihtew, ket ahe ya angkalep.
49 Ta kaganaan a ampamteg, ket magdiha nin kaidapan a omen ha hagpa
a kena a ahinan bayo ya ipadan ha apoy."†
50 "Manged ye ahin. Noba no maalih anay apgad na, ahe yayna maiudong.
Mag-ilyadi kawo dayin mahilbi ha magha boy magha a omen ha ahin a
mahilbi ha kena. Ha wanabay, magkamain kawon paykahundo ha balang
magha."

10

Hiyay Adal nan Apo Jesus tungkol ha Payngihyay nin Miahawa
(Mateo 19:1-12; Lucas 16:18)

1 Pangayadi, inumalih yay Apo Jesus ha banwan Capernaum. Ket nakew
ya ha plobinhiyan Judea. Nilumipay ya ha kabatowan nin Jordan. Legan
anti ya ihtew, malabong ana man a tatao ye nakew nakitipon kana. Ket
inadalan na hila a omen ha alan naynan andiyagen.
2 Legan ampangiadal yay Apo Jesus, main nangaanon Papariseo ye
hinumaley kana, ta huboken laya. Kaya-bay tinepet laya, "An-ipaluboh nayi
nin Bibilin a ihyay nin laki ye ahawa na?"
3 Tinepet na hila met Apo Jesus, "Hinyay imbilin nan Moises kanyo tungkol
ha payngihyay nin miahawa?"
4 Nakibat hila, "Impaluboh nan Moises a malyadin manyag ye laki nin
kahulatan nin payngihyay. Pangayadi, malyadi na yaynan ihyay ye ahawa
na."*
5 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Inhulat nan Moises yatew a bilin uli ha
kabyangan nin ō yo.
6 Noba ha pamalhowa nan Apo Dioh nin babe-luta, pinalhowa nay tao a
laki boy babayi.†
7 'Kaya-bay lakwanan nan laki ye bapa boy indo na ta-omen hilayna
mapaylamo a miahawa.
8 Ket mag-ilyadi hilaynan mamaghan laman. Ha wanabay, aliwa hilaynan
luwa, no aliwan mamagha.'‡
9 Kaya-bay hiyay pinaylamo nan Apo Dioh, ket aliwan hukat payngi-
hyayen nin tao."
10 Ha anti hilayna ha baey, hilay mānumbong na, tinepet la yayna man ye
Apo Jesus tungkol ha payngihyay nin miahawa.

---

† **9:49** Main luway malyadin labay habiyen nin ahinan. Hiyay una, "linihan nin apoy." Hiyay ikalwa, "paduhaan ha apoy." Aliwan padiho ye iihip lan iskolar no hinyay labay habiyen nin yatin birsikulo.

* **10:4** Deuteronomio 24:1. † **10:6** Genesis 1:27. ‡ **10:8** Genesis 2:24.

11 Hinabi na kanla, “Ayaman a lakin mangihyay nin ahawa na ket
mangahawa yan lumbo, magkahalanan yan pamabayi boy magkahalanan
ya kanan unan ahawa na.
12 Wanabay met ateed ye babayi. No makihyay ya kanan ahawa na ket
makiahawa yan kanayon a laki, ampakilaki yayna.”

Hiyay Panginged nan Apo Jesus nin Aanak
(Mateo 19:13-15; Lucas 18:15-17)

13 Ha maghay mangaamot, main ano kataon nangilakew nin man-
gakandin aanak la kanan Apo Jesus ta-omen la awoken kana a ipalonto
na ye gamet na kanlan aanak boy inged. Noba pinaghabiyan la hilan
mānumbong na.
14 Ha nakit nan Apo Jesus ye angkalyadi, napoot ya kanlan mānumbong
na, a wana, “Paolayan yo hilay mangakandin aanak a humaley kangko. Adi
yo hila anhaaden, ta hilay tataon main pangugali a omen kanlan hilatin
aanak ye maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
15 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a ahe ampahakop
kanan Apo Dioh a omen ha pagpahakop nin makandin anak, ahe ya bega
maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”
16 Pangayadi, inapnon na hilay aanak boy impalonto nay gamet na ha ō
nin balang magha kanla. Ket in-inged na hila.

Hiyay Mabatnang a Laki
(Mateo 19:16-30; Lucas 18:18-30)

17 Ha an-umalih yaynay Apo Jesus, main maghan laki ye nayew a nakew
nanalimukod ha adapan na. Ket tinepet naya, “Manged a Maihtodo, hinyay
hukat kon diyagen ta-omen ako mabyayan nin bi-ay a homain anggaan?”
18 Nakibat yay Apo Jesus kana, “Taket ta anhabtan mo kon manged? Hiyay
Apo Dioh bengat ye manged, homain anan kanayon.
19 Haanin, hiyay tungkol ha tepet mo, tanda moy Bibilin nan Apo Dioh,
‘Adi ka mamatey nin tao. Adi ka makilaki o mamabayi. Adi ka manakaw.
Adi ka manihtigoh nin katagowan. Adi ka manguhit. Bihaen moy bapa boy
indo mo.’ ”§
20 Nakibat yay laki, “Maihtodo, kaganaan hilain, anhumbongen koyna
paibat po ha anak ako.”
21 Maado na yan binilew Apo Jesus. Ket hinabi na kana, “Magha po
ye hukat mon diyagen. Muli ka, ta ilako moy kaganaan a babandi mo.
Ket hiyay mapaglakoan mo, ibyay mo kanlan mangaidap. Ha wanabay,
magkamain kan kabatnangan ha langit. Pangayadi, mag-udong ka ihti, ket
manumbong kayna kangko.”
22 Pamakange nan laki ye hinabi nan Apo Jesus, nilumele ye lupa na. Ket
malele yan inumalih, ta mabatnang yan tubat.
23 Haanin, hiyay Apo Jesus, iniwah na hilay tatao haka na hinabi
kanlan mānumbong na, “Koynan kaidap maibilang ye mabatnang kanlan
anhakopen nan Apo Dioh.”
24 Nagtaka hilay mānumbong na ha hinabi na. Noba naghabi yayna man
Apo Jesus, “Iinong ko, koynan kaidap ye maibilang kanlan anhakopen nan
Apo Dioh!
25 Matataloh ya po a humlep ye maghay kamelyo ha lubot nin kadayem
dinan ha maibilang ye taon mabatnang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”

§ **10:19** Genesis 20:12-16; Deuteronomio 5:16-20.

26 Lalalo hilayna man nagtaka ye mānumbong na. Kaya-bay nanepet hila,
“No wanabay awod Apo, aya hilaynay miligtah?”
27 Binilew na hilan Apo Jesus boy hinabi na, “Ahe na mapalyadi nin tao,
noba mapalyadi na yan Apo Dioh, ulita mapalyadi nay kaganaan.”
28 Haanin, hinabi nan Pedro kanan Apo Jesus, “Hikayi nayi, Apo? Ket
nilakwanan mi ye kaganaan ta-omen kayi manumbong kammo.”
29 Nakibat yay Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko.
Ayaman a nanlakwan nin baey na o kakatongno na o tutoa na o aanak na
o luta na uli kangko boy ha pangipatanda na nin Manged a Balita,
30 ket makatanggap ya haanin met ateed a panaon nin magatoh a ukdo
ha nilakwanan na a babaey, kakatongno, iindo, aanak boy luta, kalakhip
ye pangipaloke. Ket ha lumateng a panaon, mabyayan ya po nin bi-ay a
homain anggaan.
31 Noba malabong a angkauna haanin ye mipahuyot lano boy malabong
met a angkahuyot haanin ye miuna lano.”

Hiyay Ikatlon Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na (Mateo 20:17-19; Lucas 18:31-34)

32 Ha palakew hilayna ha banwan Jerusalem a angkauna yay Apo Jesus
kanla, ampagtaka hilay mānumbong na boy angkalimo hilay kanayon a
anhumumbong kanla. Haanin, hiyay Apo Jesus, in-ilbo na hilay labinluwan
mānumbong na. Ket hinabi nayna man kanla ye malyadi kana.
33 Hinabi na, “Leng-en yo yatin habiyen ko! Makew kitawo haanin ha
Jerusalem. Ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, maigawang kanlan
mānguna a papadi boy mamaihtodo nin Bibilin. Uhgaan la kon matey.
Pangayadi, igawang lako kanlan aliwan Judio.
34 Umih-umihen lako, luda-ludaan, hibladen boy pateyen. Noba ha
ikatlon mangaamot, mabi-ay akon uman.”

Hiyay Awok nan Santiago boy Juan (Mateo 20:20-28)

35 Pangayadi, hiyay Santiago boy Juan a aanak nan Zebedeo, hinumaley
hila kanan Apo Jesus. Ket hinabi la kana, “Maihtodo, main kayi dayin labay
awoken kammo.”
36 “Hinyay awoken yo?” wanan Apo Jesus.
37 Nakibat hila, “No malyadi dayi, Apo, lano ha mamoon kayna, hikayin
luwan mikatongno ye mikno ha talig mo. Hiyay magha, ha dapit wanan
mo. Hiyay magha met, ha dapit odi mo.”
38 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe yo tanda ye an-awoken yo.
Mababa yo nayi a ikpe ye pamaidap a dihaen ko?* Boy nakahadya kawoyna
lagi a magdiha nin kamateyan a omen ha dihaen ko?”†
39 “Awo Apo, mababa mi!”
Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiyay kaptegan, mangikpe kawon pa-
maidap a omen ha pangikpe ko boy magdiha kawon kamateyan a omen
ha dihaen ko,
40 noba aliwan hikoy mamili no ayay mikno ha dapit wanan o odi ko, ta
yabay-in a iknoan, ket kanlan tataon nangitaladanan nan Bapa ko.”
41 Ha natandaan lan mapo a mānumbong na ye an-awoken lan Santiago
boy Juan, napoot hila kanla.

---

* **10:38** *Mababa yo nayi a ikpe ye pamaidap a dihaen ko:* ha Griego ket “Mababa yo nayin inomen ye baho a an-inomen ko?” † **10:38** *nakahadya kawoyna lagi a magdiha nin kamateyan a omen ha dihaen ko:* ha Griego ket “Pabawtihmo kawo nayi ha bawtihmo a mabawtihmowan ko?”

42 Kaya-bay hinagyat na hilan kaganaan Apo Jesus a humaley kana. Ket
hinabi na kanla, “Tanda yoynabay met a hilay aliwan Judion mānungkolan,
ket an-ipilit lay labay la kanlan tataon angkahakopan la. Ket agya hinyaman
a labay la, ket angkahumbong.
43 Noba kanyo, aliwan wanabay. No aliwan, ayaman kanyo ye malabay
mag-ilyadin matagay, katapulan a mag-ilyadi yan māghilbi yo.
44 Ket ayaman kanyo ye malabay mag-ilyadin mānguna, katapulan a mag-
ilyadi yan ipoh nin kaganaan.
45 Ta hiko, agya ibat ako ha langit a in-Anak nin Tao, ket nakew ako ihti ha
babe-luta ta-omen maghilbi boy ibyay koy bi-ay ko a pambeh ha malabong
a tatao. Ahe ako nakew ihti ta-omen paghilbiyan nin tatao.”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Maghay Lakin Kapkap
(Mateo 20:29-34; Lucas 18:35-43)

46 Ha ahe nabuyot, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, niabot
hilayna ha banwan Jerico. Ket ha an-umalih hilayna ihtew a lamo la
hilay malabong a tatao, ha danan la, main maghay kapkap a ampikno a
ampagpalimoh ha gilid nin dān. Hiyay ngalan na ket Bartimeo a anak nan
Timeo.
47 Haanin, ha nange nan Bartimeo a hiyay Jesus a taga Nazaret, ket
anhumapid yayna ha eteb na, nangha ya, a wana, “Apo Jesus a Lahi nan
David, ingalowan moko!”
48 Pinaghabiyan la yan tatao, a wanla, “Pakal-em ka!”
Noba inlalo nayna ingat impangha, a wana, “Lahi nan David, ingalowan
moko!”
49 Pamakange nan Apo Jesus nin pangha na, tinumgen ya. Ket hinabi na,
“Hagyaten yo yan makew ihti.”
Ket hinagyat la yay kapkap, a wanla, “Pakhawen moy nakem mo! Mideng
ka, ta man-ipahagyat na kan Jesus!”
50 Haanin, inwahik nay kepkep na. Ket tampol yan nideng. Ket hinumaley
ya kanan Apo Jesus.
51 Tinepet na yan Apo Jesus, “Hinyay labay mo a diyagen ko kammo?”
Nakibat yay Bartimeo, “Apo, labay koy makakit.”
52 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Muli kayna. Nitaah kayna uli ha pamteg
mo kangko!” Ket tampol yaynan ampakakit boy nanumbong yayna kanan
Apo Jesus.

11

Hiyay Mahayaghag a Panumlep nan Apo Jesus ha Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

1 Haanin, ha maga hilaynan miabot ye Apo Jesus ha banwan Jerusalem,
tinumgen hila ha Mapantay nin Oolibo a mahaley met ha Betfage boy
Betania. Pinauna na hilay luway mānumbong na,
2 a wana, “Makew kawo ha dongla a badiyo. Ket pamiabot yo ihtew, main
kawon makit a maghay oybon ahnon nakah-el a ahe po bega nahakayan.
Loaten yoya boy tengtengen yoya ihti.
3 No main manepet kanyo, ‘Uy! Taket ta anloaten yo yay ahno?’ habiyen
yo kana, ‘Matapul na yan Apo, ket tampol naya met iudong.’ ”
4 Kaya-bay nakew hilaynay luwa. Ket nakit la yan peteg ye oybon ahno
ha gilid dān a nakah-el ha ilwangan nin baey. Ha anloaten layna,
5 tinepet hilan nangaanon tataon ampideng ihtew, “Uy! Taket ta anloaten
yo yay oybon ahno?”

6 Haanin, hinabi lay impahabi nan Apo Jesus kanla. Ket pinalubohan la
hilayna.
7 Haanin, hilay luwan mānumbong, tinengteng la yay oybon ahno kanan
Apo Jesus. In-apay lay kepkep la ha golot nin oybon ahno. Ket hinakayan
na yayna met Apo Jesus.
8 Malabong a tatao ye nangiamlak nin kepkep la ha pagdanan nan
Apo Jesus. Hilay kanayon met, nanlahngi hilan papalapa a mablong ha
pananeman. Ket in-amlak la met ha pagdanan na.
9 Ket hilay tatao a anti ha unaan boy huyotan nan Apo Jesus, an-ipapangha
la, a wanla, "Galangen yay Apo Dioh! Inged na yan Apo Dioh ye anlumateng
ha ngalan na.*
10 Inged na yan Apo Dioh ye anlumateng a panakopan nan unan tutoa
tawon Poon David! Galangen tawo yay Apo Dioh a anti ha langit!"
11 Pamiabot nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem, nakew ya ha mahlang
nin Timplo. Binilew nay kaganaan ihtew. Ket ulita andudumeglem ana,
nilumwah ya. Ket nag-udong yayna ha Betania, lamo na hilay labinluwan
mānumbong na.

Hiyay Panuboy nan Apo Jesus nin Poon-kayon Igoh
(Mateo 21:18-19)

12 Kabekahan, ha an-umalih hilayna ha Betania paudong ha Jerusalem,
nabitlan yay Apo Jesus.
13 Haanin, natamulaw nay mablong a poon-kayon igoh. Hinaleyan na yan
binilew no main yan dawa. Noba homain yan nakit, no aliwan kabobong
bengat, ta aliwa po panaon nin panawa nin poon-kayon igoh.
14 Hinabi nan Apo Jesus ha poon-kayo, "Agya makanoman, agkayna
makapanawa." Ket hilay mānumbong na, nange lay hinabi na.

Hiyay Pangimahakit nan Apo Jesus ha Timplo
(Mateo 21:12-17; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

15 Ha nakaudong hilayna ha Jerusalem, nakew yay Apo Jesus ha mahlang
nin Timplo. Ket intaboy na hilay ampaglako boy ampanaliw ihtew.
Imbabalintog nay lalamihaan lan mānagilin pilak lan dadayohan boy
imbabalintog nay iknoan lan māglako nin kalapati a an-ihagpa kanan Apo
Dioh.
16 Binawalan na hilaynan mangaget nin lalako la ha mahlang nin Timplo.
17 Boy inadalan na hilay tatao ihtew, a wana, "Hiyay naihulat a Habi nin
Dioh, 'Hiyay baey ko, mahabtan yan baey pamakigwangan nin kaganaan a
nanahyon.' Noba dinyag yo yan payngikbengan nin mānakaw!"
18 Hilay mānguna a papadi boy mamaihtodo nin Bibilin, nangean lay
dinyag nan Apo Jesus. Kaya-bay paibat kananyatew, ampangihip hilaynan
papadan no way-omen la yan maipapatey. Angkalimo hila kana, ulita
ampagtaka hilay malabong a tatao ha pangiadal na.
19 Ha madeglem ana, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, inumalih
hilayna ha banwan Jerusalem.

Hiyay Maadal ha Nayangon Poon-kayon Igoh
(Mateo 21:20-22)

20 Kabekahan ha mahanib, ha ampag-udong hilayna man ha banwan
Jerusalem, nadanan la yay poon-kayon igoh. Ket nakit lan mānumbong a
nayango yayna.

---

* **11:9** Kakanta 118:26.

21 Haanin, naihipan nan Pedro ye hinabi nan Apo Jesus ha poon-kayon igoh. Kaya-bay hinabi na kanan Apo Jesus, “Maihtodo, bilewen mo ye poon-kayon igoh a tinuboyan mo naapon. Nayango yayna.”
22 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Mamteg kawo kanan Apo Dioh.
23 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No main kawon pamteg boy adi kawo ampagluwaluwa, malyadi yon habiyen kananyatin mapantay, ‘Kokayna ha dagat’, ket mapalyadi ye hinabi yo.
24 Kaya-bay pakaihipen yo. Hinyaman a awoken yo kanan Apo Dioh makauli ha pamakigwang, pamtegan yo a ibyay na kanyo, ket homain hapo a matanggap yo.
25 No makigwang kawo, patawaden yo hila po ye nagkahalanan kanyo ta-omen na kawo met patawaden Bapa yon anti ha langit.
26 [Ta no ahe kawo mamatawad, hiyay Apo Dioh a Bapa tawo ha langit, ahe na kawo met patawaden.”]

Hiyay Tepet tungkol ha Katulidan nan Apo Jesus
(Mateo 21:23-27; Lucas 20:1-8)

27 Ha niabot hilaynan Apo Jesus ha Jerusalem, nakew yayna man ha Timplo. Ket legan angkumodang ya ha mahlang nin Timplo, hinaleyan la yan mānguna a papadi, mamaihtodo nin Bibilin boy tutoan Jujudio a mānungkolan.
28 Tinepet laya, “Hinyay katulidan mon manyag nin didinyag mo naapon? Ayay namyay kammo nin katulidan?”
29 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Tepeten katawo met. No pakibatan yoko, habiyen ko kanyo no ayay namyay kangko nin katulidan a manyag nin wanabay.
30 Yati ye tepet ko kanyo, ‘Ayay namyay kanan Juan nin katulidan a mamawtihmo? Hiyay Apo Dioh o tao? Hinyay mahabi yo?’ ”
31 Ket pinaytongtongan la, a wanla, “No habiyen tawo a hiyay Apo Dioh, habiyen na met kantawo, ‘Taket awod ta ahe yoya pinamtegan ye Juan?’
32 Noba no habiyen tawo met a tao, kapootan la kitawon tatao!” Angkalimo hila kanlan tatao, ta ampamtegan lan kaganaan a hiyay Juan, ket podopita na yan Apo Dioh.
33 Kaya-bay hinabi la, “Ahe mi tanda!”
Hinabi na met Apo Jesus kanla, “No wanabay awod, ahe ko met habiyen kanyo no ayay namyay kangko nin katulidan a manyag nin andyagen ko.”

12

Hiyay Pangilalayi tungkol kanlan Mangaloke a Māmakitalon
(Mateo 21:33-46; Lucas 20:9-19)

1 Pangayadi yatew, impahulong nan Apo Jesus ye paghabi na kanlan tatao makauli ha pangilalayi, a wana, “Main maghay laki a nananem nin ubah ha pananeman na. Pinaaladan naya boy namadyag yan pamihnakan ubah. Namadyag ya po nin matagay a baag a kunaan nin māgbantay. Pangayadi, pinaabangan nay ubahan na kanlan māmakitalon. Ket nakew yayna ha mataang a lugal.
2 Ha panaon anan pamupol nin ubah, nangitubol yan maghay ipoh na a mangwa nin dakay na kanlan māmakitalon.
3 Noba dinakep la yan māmakitalon ye intubol na, binogbog laya haka la yan pinaalih a homain kaget.
4 Ket nangitubol yayna man nin kanayon a ipoh na ye nagkonin nin ubahan, noba binadog lay ō na haka laya pinapading-eyan.

5 Nangitubol yayna man nin kanayon a ipoh na, noba pinatey laya.
Malabong hila po ye intubol na, noba binogbog la hilay kanayon. Ket hilay
kanayon met, pinatey la hila."
6 "Haanin, mamagha yaynan bengat ye malyadi nan itubol, hiyay am-
pakaadoen na a anak. Ket intubol naya, ta an-ihipen na a bihaen lay anak
na.
7 "Noba ha natamulaw la yan māmakitalon ye anak na a andumaho, hinabi
la, 'Anti yaynay manawid! Pateyen tawo ya ta-omen tawo mapagkonin ye
tawiden na.'
8 Kaya-bay hiyay dinyag la kana, dinakep la yan ingguloy a pinatey ha
ilwah nin ubahan."
9 Haanin, nanepet yay Apo Jesus, "Hinya lagi ye diyagen nan nagkonin
nin ubahan? Homain hapo a lakwen na hilan pateyen. Pangayadi, ipaupa
nayna ha kanayon ye ubahan na.
10 Ahe yo po nayi nabaha ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae,
'Hiyay dapah a ingkahwil lan māmaideng nin baey,
hiyabay ye ginawi a pundahyon nin baey.
11 Diyag nin Dioh yati, ket koynan kapagtakaan kantawo!' "*
12 Natalohan lan māngunan Jujudio a hilabay ye andektan nin pangilalayi
nan Apo Jesus. Kaya-bay labay la yayna dayin dakpen. Noba angkalimo
hila kanlan tatao. Kaya-bay pinaolayan la yayna. Ket inumalih hilayna.

Hiyay Tepet tungkol ha Pamayad nin Bowih
(Mateo 22:15-22; Lucas 20:20-26)

13 Ha ahe nabuyot, hilay māngunan Jujudio, nangitubol hilan nangaanon
Papariseo boy tatao nan Gobilnadol Herodes Antipas a makew manepet
kanan Apo Jesus, ta labay la yan kaloten ha hahabi na.
14 Hinumaley hila kanan Apo Jesus. Ket hinabi la, "Maihtodo, tanda
mi a pawa peteg ye anhabiyen mo boy homain kan antupigan a tao, ta
padipadiho ye pamilew mo ha kaganaan. Boy hiyay kaptegan tungkol ha
kalabayan nan Apo Dioh ye an-iadal mo kanlan tatao. Haanin, main kayin
tepet kammo. Ha ihip mo, huhto laweh a mamayad kitawon bowih ha
Emperador nin Roma o ahe?"
15 Noba tanda nan Apo Jesus a ampagkonwadi hilan bengat. Kaya-bay
hinabi na kanla, "Taket ta labay yo kon kaloten? Gawangan yoko man nin
palatan Roma, ta bilewen ko man!"
16 Ket ginawangan la yan palata. Haanin, hiyay Apo Jesus, impakit nay
palata boy tinepet na hila, "Ayay naglupa boy nagngalan ye nakadokit ihti?"
"Hiyay Emperador Cesar," wanla.
17 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Hiyay kanan Emperador Cesar, ibyay yo.
Ket hiyay kanan Apo Dioh, ibyay yo met." Ket nagtaka hila kanan Apo Jesus.

Hiyay Tepet tungkol ha Pagkabi-ay Uman
(Mateo 22:23-33; Lucas 20:27-40)

18 Haanin, hilay Sasaduseo, nakew hilan nanepet kanan Apo Jesus. Hil-
abay ye pangkat nin tatao a ahe ampamteg a mabi-ay uman ye nangamatey.
Hinabi la kanan Apo Jesus,
19 "Maihtodo, hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, wanae
ya. No matey yay ahawan laki, ket ahe ya nagkaanak kanan ahawa na,
katapulan a ikahal nin katongno nan laki ye bawo. Ket no magkaanak hila,
maibilang yan anak nin katongno na a natey."†

---

* **12:11** Kakanta 118:22-23. † **12:19** Deuteronomio 25:5.

20 “Haanin, main pitoy lalaki a mikakatongno. Hiyay punganay, nanga-
hawa ya. Noba natey yan ahe nagkaanak kanan ahawa na.
21 Ket hiyay ikalwa, inahawa na yay ipag na a bawo. Noba natey ya met
ateed a ahe hila nagkaanak. Wanabay met ateed ye nalyadi ha ikatlo. Natey
ya met ateed a ahe nagkaanak.
22 Kaganaan hilatin mikakatongno, napag-ahawa la yay ipag la, noba ahe
hila nagkaanak kana. Ha kalinghuyotan, natey ya met ye babayi.
23 Haanin, wanae ye tepet mi kammo, ‘Ha panaon a mabi-ay uman ye
nangamatey, aya lagi kanlan pitoy mikakatongno ye ahawa nan babayi, ta
napag-ahawa na hilan kaganaan?’ ”
24 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Aliwan huhto ye ihip yo, ta ahe yo
angkatalohan ye naihulat a Habi nin Dioh boy hiyay kapalyadiyan nan Apo
Dioh.
25 Ta lano ha mabi-ay hilaynan uman ye nangamatey, ket ahe hilaynan
mangahawa. Mag-ilyadi hilaynan omen kanlan aanghil ha langit a ahe
ampangahawa.
26 Ket hiyay tungkol met ha pagkabi-ay uman nin nangamatey, ahe yo
nayi nabaha ye impahulat kanan Moises? Ha anti yay Moises ha haley nin
mahipok a poon-kayon andumlag, hinabi nan Apo Dioh kana, ‘Hikoy Dioh
nan Abraham, Dioh nan Isaac boy Dioh nan Jacob.’‡
27 Hiyay labay habiyen, angkabi-ay hila po. Ta hiyay Apo Dioh, ket Dioh
nin angkabi-ay, aliwan nangamatey. Kaya-bay nagkamali kawo.”

Hiyay Pinakamaalaga a Bilin
(Mateo 22:34-40; Lucas 10:25-28)

28 Haanin, main maghay maihtodo nin Bibilin a anti ihtew. Ket nange
nay payngangatngat la. Nange na met a manged ye pakibat nan Apo Jesus
kanlan Saduseo. Kaya-bay nanepet ya met, “Hinyay pinakamaalaga kanlan
kaganaan a bibilin nan Apo Dioh?”
29 Nakibat yay Apo Jesus, “Hiyay pinakamaalaga a bilin nin Dioh, ket
wanae ya, ‘Leng-en yon lahin Israel. Hiyay Apo tawon Dioh, mamagha ya
boy homain anan kanayon.
30 Kaya-bay adoen mo yay Apo mon Dioh nin luboh ha puho mo, luboh
ha kalelwa mo, luboh ha ihip mo boy ha kaganaan a kakhawan mo.’§
31 Hiyay ikalwa, wanae ya, ‘Adoen moy kapadiho mon tao nin omen ha
pangado mo nin hadili mo.’* Homain anan kanayon a bilin ye maaalaga po
kanlan hilatin luwa.”
32 Hinabi nan maihtodo nin Bibilin kanan Apo Jesus, “Huhto ye hinabi mo,
Maihtodo, a mamaghan bengat ye Apo Dioh boy homain anan kanayon, no
aliwan hiyabay bengat.
33 Boy katapulan yan adoen nin luboh ha puho, luboh ha ihip, boy ha
kaganaan a kakhawan. Boy hiyay kapadiho tawon tao met, katapulan tawo
yan adoen nin omen ha pangado tawo nin hadili tawo. Igit hilan maalaga
hilatin luwan bibilin dinan ha kaganaan a hagpa a iulam boy hilay kanayon
po a hahagpa.”
34 Pamakange nan Apo Jesus a huhto ye pakibat na, hinabi na kana,
“Madanon kaynan maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh!” Ket paibat
ana kananyatew, homain anan bega nagngaya a manepet kana.

Hiyay Tepet tungkol kanan Cristo
(Mateo 22:41-46; Lucas 20:41-44)

‡ **12:26** Exodo 3:6. § **12:30** Deuteronomio 6:4-5. * **12:31** Levitico 19:18.

35 Minghan, legan ampangiadal yay Apo Jesus ha mahlang nin Timplo,
tinepet na hilay tatao, “Taket ta anhabiyen lan mamaihtodo nin Bibilin a
hiyay Cristo, ket lahi na yan Poon David?
36 Ket hinabi na met David makauli ha haglap nin Ihpiditon Dioh ye
tungkol kanan Cristo,
‘Hinabi nan Apo Dioh kanan Apo ko,
“Mikno ka ihti ha dapit wanan ko
angga ha mapahuko ko hila kammo ye kakaaway mo!” ’ ”†
37 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao, “No hiyay Poon David ket
hinabtan na yan ‘Apo’ ye Cristo, way-omen la yan mahabi nin tatao a lahi
na yan bengat nin David ye Cristo?” Ket hilay malabong a tatao, naaliket
hilan nanlenge kanan Apo Jesus.

Hiyay Babala nan Apo Jesus tungkol kanlan Mamaihtodo nin Bibilin (Mateo 23:1-36; Lucas 20:45-47)

38 Hinabi na po Apo Jesus ha pangiadal na, “Mag-alla kawo kanlan ma-
maihtodo nin Bibilin. Kalalabay lay magpahyal a nakahoot nin makadang
a tapih ta-omen la ihipen nin tatao a mangatoynong hilan tatao. Kalalabay
la met ye maidlaw nin tataon angkadanan la
39 boy kalalabay la po ye mikno ha pamiknoan a nakataladan kanlan
mangadangal a tatao ha pāytiponan lan Jujudio boy ha poniyan.
40 Ampaglanganan la hilay bawon babayi. Ampagmamangedan hila ha
adapan lan malabong a tatao makauli ha makadang a pakigwang la. Kaya-
bay mamabyat lano ye ipaduha nan Apo Dioh kanla.”

Hiyay Intukoy nin Bawon Babayi (Lucas 21:1-4)

41 Pangayadi yatew, hiyay Apo Jesus, nikno ya ha haley nin pangitukoyan
nin pilak a magawi ha Timplo. Nakit na hilay tataon ampangitukoy nin
pilak. Ket malabong a mangabatnang ye nangitukoy nin malabong a pilak.
42 Haanin, main maghay maidap a bawon babayi a nangitukoy nin luway
palatan tanho.
43 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilan humaley kana ye
mānumbong na. Ket hinabi na, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko.
Hiyay intukoy nan maidap a bawon babayi, ket maiigit ya dinan ha intukoy
lan kaganaan a nangitukoy.
44 Ta hiyay intukoy lan kaganaan a mangabatnang, ket hiyay ahe layna
minga katapulan ha bi-ay la. Noba hiyay maidap a bawon babayi, ket
inlumpoh nan intukoy ye ikabi-ay na.”

13

Hiyay Pangipaltep nan Apo Jesus nin Pagkadama nin Timplo (Mateo 24:1-2; Lucas 21:5-6)

1 Ha an-umalih hilaynan Apo Jesus boy mānumbong na ha Timplo,
hinabi nin magha kanlan mānumbong na, “Maihtodo, bilewen mo hilatin
impaideng ha palibot nin Timplo! Koynan kaada hilatin babaey boy
kangayadet a dadapah ye ginawi lan nanyag!”
2 Hinabi nan Apo Jesus, “Angkakit yo hilain a mangayadet a babaey.
Lumateng lanoy panaon a mangaagwat hilan kaganaan. Ket homain lanon
bega mabantak a dadapah a naypalingping.”

† **12:36** Kakanta 110:1.

Hiyay Kaidapan boy Pangipaloke a Lumateng
(Mateo 24:3-14; Lucas 21:7-19)

3 Haanin, ha ampikno hilaynan Apo Jesus ha gilid nin Mapantay nin
Oolibo a nakaadap ha Timplo, hiklito la yan tinepet Pedro, Santiago, Juan,
boy Andres, a wanla,
4 "Apo, habiyen mo man kammi no makano lumateng yain a panaon a
hinabi mo boy hinyay pagkakitan no madanon anan malyadi?"
5 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Mag-alla kawo ta-omen la kawo ahe
matalingo nin agya ayaman,
6 ta malabong hila lanoy lumateng a manggawi nin ngalan ko, a wanla,
'Hiko ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.' Ket ulin yati, malabong hila
lanoy tataon matalingo.
7 No mangean yoynay gubat ha mahaley kanyo boy ha mataang a lulugal,
adi kawo angkahindak, ta katapulan a malyadi hilatew, noba aliwa po yain
ye kalampuhan nin babe-luta.
8 Ta maygugubat lano ye nanahyon boy wanabay met ye papanakopan.
Manlayon nin mangakhaw ha nakahinadi a lulugal boy magkamain met
nin bitil. Noba yatin kaganaan ket pandugi po bengat nin kaidapan a omen
ha pandugi nin panlamlam nin babayin manganak."
9 "Mag-alla kawo, ta dakpen la kawon ilakew kanlan mānungkolan boy
hibladen la kawo ha loob nin pāytiponan lan Jujudio. Ket uli ha panumbong
yo kangko, dakpen la kawon iadap kanlan gogobilnadol boy kanlan popoon.
Ket yabaytew yaynay panaon yo a mangipapteg kanla nin tungkol kangko.
10 Katapulan po a maipatanda ye Manged a Balita ha kaganaan a
nanahyon bayo ya maabot ye kalampuhan."
11 "No dakpen la kawon iadap ha panuhgaan, adi yo angkahindakan no
hinyay habiyen yo. Kananyatew met ateed, habiyen yoyna bengat ye an-
ipahabi nin Ihpiditon Dioh kanyo, ulita aliwan hikawo ye maghabi, no
aliwan hiyay Ihpiditon Dioh makauli kanyo.
12 Kananyatew a panaon, main tataon mangiopit nin kakatongno la ta-
omen pateyen. Main met tutoan mangiopit nin aanak la ta-omen pateyen.
Boy main met aanak a lumaban ha tutoa la boy mangipapatey.
13 Uli ha panumbong yo kangko, pag-inakitan la kawon kaganaan a
tatao. Noba ayaman a mikakaantin mapatayaan anggan kalampuhan, ket
miligtah ya."

Hiyay Ampakailoy a Makapadinat nin Timplo
(Mateo 24:15-28; Lucas 21:20-24)

14 Hinabi na po Apo Jesus, "Makit yoya lano ye ampakailoy a makapadinat
nin Timplo a ampideng ha lugal a bawal nan pidengan. Hikawon
ampamaha nin yati, katapulan a pakaihipen yo yatin manged. No malyadi
yayna yati, hilay anti ha plobinhiyan Judea, katapulan laynan tumakah
palakew ha mamapantay.
15 Hiyay anti ha ilwah nin baey na, ket adi yayna lumoob a mangwan
hinyaman a bagay ha baey na.
16 Ket hiyay anti ha talon, adi yayna muli a mangwan kepkep na.
17 Kananyatew a mangaamot, kakaingalo hilay mangabuktot boy hilay
iindo a ampamahoho, ta maidapan hilan mayew!
18 Ipakigwang yo kanan Apo Dioh a hilatin mangalyadi, ket ahe dayin
maigena ha panaon nin kaudanan.

19 Ta kananyatew a mangaamot, madihaan lan tatao ye tubat a kaidapan
a ahe po nalyadi paibat ha pinalhowa nan Apo Dioh ye babe-luta angga
haanin a panaon boy ahe yayna lano mauman.
20 Ket no ahe na tekbean Apo Dioh yatew a panaon, homain taon mapatla
a angkabi-ay. Noba uli kanlan tataon pinili na, intekbe na yatew a panaon."
21 "Ket kananyatew a panaon, no main maghabi kanyo nin wanae,
'Bilewen yo, anti ya ihti ye Cristo!' o 'Bilewen yo, anti ya ihtew ye Cristo!'
ket adi yoya ampamtegan.
22 Ta lumtaw hila lano ye ampagkonwadin Cristo boy ampagkonwadin
popodopita. Ket mangipakit hilan pagkakitan boy kapagtakaan, ta labay la
hilan talingowen ye kaganaan a tatao boy no malyadi bengat, agya hilay
pinili nan Apo Dioh.
23 Kaya-bay mag-alla kawo awod! Hinabi koyna kanyo yatin kaganaan a
babagay bayo ya po malyadi ta-omen kawo ahe matalingo."

Hiyay Pag-udong nan Jesus ihti ha Babe-luta
(Mateo 24:29-31; Lucas 21:25-28)

24 Hinabi na po Apo Jesus, "Pangayadi nin yatew a panaon nin tubat a
kaidapan, tampol yan lumiteh ye mangaamot boy ahe yayna bega humnag
ye bowan.
25 Hilay bibitoen, mangaampag hila boy eyegen nan Apo Dioh ye
kaganaan a babagay a anti ha lowang anggayna ha mapaywahag-wahag
hilayna.
26 Pangayadi, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket makit la kon anti
ha owep a an-umaypa a main tubat a kapalyadiyan boy kahnagan.
27 Ket itubol ko hilay aanghil ko ha kaganaan a pahen nin babe-luta ta-
omen la hila tiponen ye tataon pinili ko."

Hiyay Maadal ha Poon-kayon Igoh
(Mateo 24:32-35; Lucas 21:29-33)

28 Haanin, hinabi na po Apo Jesus, "Pakatalohan yon manged yatin adal
tungkol ha poon-kayon igoh. No tumbek yaynay bayon bōng ha hahanga
na, tanda yoyna a madanon anay kaingitan.
29 Wanabay met ateed lano. No makit yoynan angkalyadina yatin
anhabiyen ko, tanda yoyna a madanon akoynan lumateng a ba-mo koynan
anti ha ilwangan.
30 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Bayo hila po matey ye
kaganaan a tataon angkabi-ay kananyatin panaon, matupad ana hilatin
kaganaan a hinabi ko.
31 Hiyay lowang boy babe-luta, ket maanam ya. Noba hilay hahabi ko, ket
mikakaanti yan makanoman."

Hiyay Apo Dioh Bengat ye Nagtanda nin Panlumateng nan Apo Jesus
(Mateo 24:36-44)

32 Hinabi na po Apo Jesus, "Homain kanayon a nagtanda nin mangaamot
o odah nin pag-udong ko, agya po hilay aanghil ha langit o hiko man a Anak
nin Dioh, no aliwan hiyay Bapa a Dioh bengat.
33 Kaya-bay mag-alla kawo boy lanang kawon nakahadya, ta ahe yo tanda
no makano kon lumateng."
34 "Hiyay pag-udong ko, ket mailalayi ya ha dinyag nin maghay taon
nakew ha mataang a lugal. Noba bayo ya inumalih ha baey na, binyan
na hilan obdaen ye balang ipoh na boy binilinan na yay māgbantay ha

ilwangan nin baey na a katapulan yan lanang a nakahadya ha panlumateng na."
35 "Kaya-bay lanang kawon nakahadya, ta ahe yo tanda no makano
yan lumateng ye nagkonin nin baey. Mapalyadin madeglem o bengay
madeglem, palbangon o mahanib.
36 Maka mioblak akon lumateng, ket malatngan katawon angkatuloy.
37 Kaya-bay hiyay anhabiyen ko kanyo, anhabiyen ko met ha kaganaan a
tatao, 'Lanang kawo dayin nakahadya!' "

14

Hiyay Tangka kanan Apo Jesus
(Mateo 26:1-5; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)

1 Haanin, luluwa tanan mangaamot, ket Pihtayna nin Pangihipan nin
Pangiligtah boy Pihtan Tinapay a Homain Pamalbag. Hilay mānguna a
papadi boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ket ampangihip hilan papadan no
way-omen la yan dakpen boy ipapatey ye Apo Jesus a homain bega kanayon
a makatanda.
2 Hinabi la, "Noba ahe tawo igena ha pihta, ta maka magkagulo hilay
tatao."

Hiyay Pangitiih nin Pabango ha ō nan Apo Jesus
(Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8)

3 Haanin, anti yay Apo Jesus ha badiyon Betania ha baey nan Simon a
kinating hatew. Legan ampakidungo yay Apo Jesus, hinumaley ya kana
ye maghay babayin ampangaget nin pabangon mablin tubat a naikonin ha
maghay botin alabahtodo. Yatin pabango ket pudon nardo.* Linokatan na
yan babayi ye boti haka na yan intiih ha ō nan Apo Jesus.
4 Ket hilay nangaanon tatao a anti ihtew, napoot hila, a wanla, "Taket ta
hinayang na yain a pabango?
5 Mailako ya dayi yain ha alaga nin howildo nin maghay tao ha maghay
taon. Ket hiyay mapaglakoan, maibyay kanlan mangaidap." Ket tubat ye
pangapoot la kanan babayi.
6 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, "Taket ta ampakibalabalaan yoya?
Manged ye dinyag na kangko.
7 Hilay mangaidap, lanang hilan anti kanyo boy hinyaman a odah a labay
yo, ket malyadi yo hilan haglapan noba hiko, ahe.
8 Yatin babayi, dinyag nay kaganaan mababa nan diyagen kangko. Intiih
nay pabango ha laman ko bilang pangitaladan ha pagkailbeng.
9 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Agya way-ihtew man a lugal
ihti ha babe-luta maipatanda ye Manged a Balita, ket maipatanda ya met
ye dinyag nin yatin babayi kangko bilang pangihipan kana."

Hiyay Pangiopit nan Judas Iscariote kanan Apo Jesus
(Mateo 26:14-16; Lucas 22:3-6)

10 Haanin, hiyay Judas Iscariote a magha kanlan labinluway mānumbong
nan Apo Jesus, nakew ya kanlan mānguna a papadi ta-omen naya iopit ye
Apo Jesus kanla.
11 Ha natandaan lay tikih nan Judas Iscariote, naaliket hila. Ket impan-
gako la kana a biyan la yan pilak. Kaya-bay impaibat ana kananyatew,
ampangagad yayna nin panaon a mahaglapan na hilan mandakep kanan
Apo Jesus.

---

* **14:3** *nardo* ket tanaman a ibat ha lumbo a nahyon.

Hiyay Huyot a Pandem nan Apo Jesus Kalamo lan Mānumbong na (Mateo 26:17-30; Lucas 22:7-23; Juan 13:21-30; 1 Corinto 11:23-25)

12 Ha unan mangaamot nin Pihtan Tinapay a Homain Pamalbag, hilay
Jujudio, katapulan lay manapo nin oybon tupa a kena la ha Pihtan
Pangihipan nin Pangiligtah. Kaya-bay hilay mānumbong nan Apo Jesus,
tinepet laya, "Way-ihtew nayi ye labay mon pangitaladanan min pandem
ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah?"
13 Haanin, hiyay Apo Jesus, nangitubol yan luway mānumbong na, a wana,
"Makew kawo ha banwan Jerusalem. Ket makahagana kawon maghay lakin
ampangaget nin halaw a main lanom. Humbongen yoya
14 ha baey a looben na. Ket habiyen yo kanan nagbaey, 'An-ipatepet
nan Maihtodo no way-ihtew ye hilid a malyadi nan pandeman ha Pihtan
Pangihipan nin Pangiligtah a kadungo na hilay mānumbong na?'
15 Ket ipakit na kanyo ye maghay maway a hilid ha tagay a main anan
nakataladan a kahangkapan. Ihtewbay kawo mangitaladan nin pandeman
tawo."
16 Ket hilay luway mānumbong na, inumalih hilayna. Ket ha niabot
hilayna ha banwan Jerusalem, nakit lay kaganaan a omen ha hinabi nan
Apo Jesus kanla. Ket intaladan lay pandeman la ha Pihtan Pangihipan nin
Pangiligtah.
17 Ha madeglem ana, hiyay Apo Jesus boy hilay labinluwan mānumbong
na, nakew hilayna ihtew ha maway a hilid.
18 Ha ampangan hilayna, hinabi nan Apo Jesus kanla, "Pakaleng-en
yon manged ye habiyen ko. Magha kanyo a kadungo kon ampangan ye
mangiopit kangko."
19 Pamakange lan mānumbong na, nalele hila. Ket balang magha kanla,
nanepet kana, "Hiko nayi yatew?"
20 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Magha ya kanyon labinluwan
mānumbong ko, hiyay kakidlan kon ampangidede nin tinapay ha kulo.
21 Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket katapulan a matey a omen
ha naihulat a Habi nin Dioh. Noba kakaingalo yay taon mangiopit kangko.
Mamanged po dayi a ahe yayna nianak."
22 Legan ampangan hila, hiyay Apo Jesus, nangwa yan tinapay. Ket
pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Pangayadi, binih-ilbih-il na haka na
inggawang kanlan mānumbong na, a wana, "Kowen yo yati boy kanen yo.
Yati ye pinagkalaman ko."
23 Pangayadi, nangwa ya po nin maghay bahon alak ubah. Ket pinaha-
lamatan naya kanan Apo Dioh. Inggawang na kanlan mānumbong na. Ket
ninom hilan kaganaan.
24 Hinabi na kanla, "Yatin alak ye pinagkadaya ko a maibuhboh ha
ikanged nin malabong a tatao. Yati ye pamapteg nin bayon kahundoan nan
Apo Dioh ha tao.
25 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ahe akoynan minom nin alak
ubah angga ha mangaamot a minom akon bayon alak ha panakopan nan
Apo Dioh."
26 Ket nagkanta hilan panggalang kanan Apo Dioh. Pangayadi, nakew
hilayna ha Mapantay nin Oolibo.

Impatanda nan Apo Jesus ye Pangibudi nan Pedro kana (Mateo 26:31-35; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

27 Legan angkumodang hila, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na,
“Hikawon kaganaan, lakwanan yoko lano, ta wanae ye naihulat a Habi nin
Dioh, ‘Pateyen ko yay pahtol, ket maahwag hilay tutupa.’†
28 Noba lano ha mabi-ay akon uman, mauna ko kanyo ha plobinhiyan
Galilea.”
29 Hinabi nan Pedro, “Apo, agya lakwanan la kan kaganaan, noba hiko,
ahe kata lakwanan!”
30 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Pakaleng-en mon manged ye habiyen
ko kammo. Pedro, haanin met ateed a madeglem, bayo yan tumnoy nin
mikalwa ye tandang, nikatlo mo koynan imbudi.”
31 Noba mahehpet nan hinabin Pedro, “Agya lamo mo kon matey, ahe kata
bega ibudi.” Wanabay met ateed ye hinabi lan kaganaan a mānumbong na.

Hiyay Pamakigwang nan Apo Jesus ha Getsemani
(Mateo 26:36-46; Lucas 22:39-46)

32 Pangayadi yatew, hiyay Apo Jesus boy mānumbong na, nakew hilayna
ha lugal a anhabtan Getsemani. Ha niabot hilayna ihtew, hinabi na kanlan
mānumbong na, “Mikno kawo ihti, ta makew akon makigwang.”
33 Inlamo na yay Pedro, Santiago boy hiyay Juan. Haanin, hiyay Apo Jesus,
angkalele boy angkayoot yayna.
34 Hinabi na kanla, “Ba-mon ikamatey koynay kalelean ko. Ihti kawo po
boy magpoyat kawo.”
35 Tinumaang yan makandi ye Apo Jesus. Ket nilumukob yan nakigwang
kanan Apo Dioh a no malyadi dayi, ket ahe nayna dihaen ye pamaidap a
lumateng kana.
36 Ket hinabi na, “Bapa, Bapa ko! Mapalyadi moy kaganaan. Pangiingalo
mo, no malyadi dayi, alihen mo yatin pamaidap a dihaen ko. Noba aliwan
kalabayan ko ye mahumbong, no aliwan hiyay kalabayan mo.”
37 Pangayadi, inudong na hilan Apo Jesus ye tatlon mānumbong na. Ket
nalatngan na hilan angkatuloy. Hinabi na kanan Simon Pedro, “Simon,
angkatuloy ka nayi? Ahe mo nayi maikpe ye ahe matuloy, agya maghay
odah bengat?
38 Magpoyat kawo boy makigwang ta-omen kawo ahe mahambot nin
tukho. Ha nakem yo, nakahadya kawon manumbong, noba makapey ye
laman yo.”
39 Pangayadi, tinumaang yayna man ye Apo Jesus boy nakigwang ya nin
omen ha unan pakigwang na.
40 Pangayadi, inudong na hilayna man ye mānumbong na. Ket nalatngan
na hilayna man a angkatuloy, ta makakatuloy hilaynan tubat. Ket ha nimata
hilayna, ahe la tanda ye habiyen la.
41 Ha ikatlon pag-udong na kanla, hinabi na kanla, “Angkatuloy kawo po
boy ampagpainawa? Huhtoyna yain! Naabot ana ye odah a hiko a ibat ha
langit a in-Anak nin Tao, ket maigawang kanlan tataon māgkahalanan.
42 Mimata kawo! Tawoyna! Ta anti yayna ye taon nangiopit kangko.”

Hiyay Pandakep kanan Apo Jesus
(Mateo 26:47-56; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)

43 Legan ampaghabi ya po ye Apo Jesus, hiyay Judas a magha kanlan
labinluwan mānumbong na, ket nilumateng yan main lamo a malabong a
tataon ampangaget nin keya boy pamadog. Intubol la hilan mānguna a
papadi, mamaihtodo nin Bibilin boy tutoan Jujudio a mānungkolan.

† **14:27** Zacarias 13:7.

44 Yati ye pagkakitan a hinabi nan Judas kanlan kalalamoan na no ayay
dakpen la, “Hiyay umaan ko ye dakpen boy kadten yo. Pakabantayan yon
manged.”
45 Kaya-bay ha nilumateng yaynay Judas, tampol yan hinumaley kanan
Apo Jesus. Ket in-idlaw naya, “Maihtodo!” Ket inumaan nay pingipingi na.
46 Ket hilay tatao, dinakep la yay Apo Jesus.
47 Haanin, hiyay maghay mānumbong nan Apo Jesus a ampideng ha haley
na, binagot nay keya na. Ket tinaya na yay ipoh nan pinakapoon a padi. Ket
napunggohan yan talinga.
48 Hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao, “Tolihan ako nayi, ta impangaget
yo kon keya boy pamadog a mandakep kangko?
49 Minamangaamot akon ampangiadal ha mahlang nin Timplo. Ket anti
kawo met ihtew. Taket ta ahe yoko dinakep ihtew? Noba katapulan malyadi
yati ta-omen ya matupad ye naihulat a Habi nin Dioh.”
50 Haanin, hilay kaganaan a mānumbong na, nilakwanan la yay Apo Jesus
boy tinumakah hilayna.
51 Haanin, main maghay binatilyo a anhumumbong kanan Apo Jesus a
nakapatapat yan bengat nin makadang a tapih a lino. Dinep-an la yan tatao,
52 noba nabokangan laya. Ket tinumakah yan loh-ok ta nahagep la ye
patapat na.

Hiyay Pangiadap la kanan Apo Jesus ha Panuhgaan lan Jujudio (Mateo 26:57-68; Lucas 22:54-55; 22:63-71; Juan 18:13-14; 18:19-24)

53 Ket inlakew la yay Apo Jesus ha baey nin pinakapoon a padi. Ket hilay
mānguna a papadi, tutoan Jujudio a mānungkolan boy hilay mamaihtodo nin
Bibilin, naytipon hilan kaganaan ihtew.
54 Hiyay Pedro, anhumumbong ya ha aliwan minga mataang. Ket ha anti
yayna ha mahlang nin baey nin pinakapoon a padi, nikno yan nakiimodo
kanlan māgbantay.
55 Haanin, hilay mānguna a papadi boy hilay kaganaan a mānungkolan ha
Panuhgaan lan Jujudio, nanapul hilan tihtigo a maghabin laban kanan Apo
Jesus ta-omen laya maipapatey. Noba homain hilan nakit a hangkan nin
pamateyan la kana.
56 Malabong hilay tihtigo a naghabin katagowan laban kanan Apo Jesus,
noba aliwan padipadiho ye hinabi la.
57 Haanin, main nangaanon nideng a nanihtigoh nin katagowan laban
kanan Apo Jesus, a wanla,
58 “Nange mi a hinabi na, ‘Agwaten ko yatin Timplo a dinyag nin tao.
Ket ha loob nin tatloy mangaamot, mangipaideng akon kanayon a timplo a
aliwan dinyag nin tao.’ ”
59 Noba aliwa met padipadiho ye anhabiyen la.
60 Haanin, hiyay pinakapoon a padi, nideng ya ha adapan. Ket tinepet na
yay Apo Jesus, “Homain ka lawen maipakibat ha bada la laban kammo?”
61 Noba ahe ya nakibat ye Apo Jesus.

Kaya-bay hiyay pinakapoon a padi, tinepet na yayna man ye Apo Jesus,
“Hika nayi ye Cristo a Anak nin Anggalangen a Dioh?”
62 Nakibat yay Apo Jesus, “Awo, hikobayna! Ket hiko a ibat ha langit
a in-Anak nin Tao, makit yoko lano a ampikno ha dapit wanan nan
Makapalyadiyan a Dioh. Boy ha pag-udong ko, makit yoko lano ha owep
a an-umaypa a ibat ha langit.”

63 Pamakange nan pinakapoon a padi yatew, napoot yan tubat, giniwak
nay bado na, ket hinabi na, “Ahe tawoyna katapulan nin kanayon po a
mamapteg!
64 Nange yoyna a ampahalumbangan na yay Apo Dioh, ta impadiho nay
hadili na kana. Hinya awod ye iuhga yo kana?” Ket hilay kaganaan,
inuhgaan la yan kamateyan ye Apo Jesus.
65 Haanin, hilay nangaano kanla, linod-an la yay Apo Jesus. Pinedengan
boy tinampaling laya haka la hinabi, “Pal-eban mo man kammi no ayay
nanampaling kammo!” Pangayadi, hilay māgbantay, kingwa la yay Apo
Jesus haka laya binogbog.

Hiyay Pangibudi nan Pedro kanan Apo Jesus
(Mateo 26:69-75; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18; 18:25-27)

66 Legan anti ya po ye Pedro ha mahlang nin baey nan pinakapoon a padi,
magha kanlan babayi a ipoh nan pinakapoon a padi ye manhumapid ha
haley nan Pedro.
67 Ha nakit na yay Pedro a ampakiimodo, ket pinudek na yan manged
haka na hinabi kana, “Kalamo naka met Jesus a taga Nazaret.”
68 Noba hiyay Pedro, nagbudi ya, a wana, “Ahe ko tanda ye anhabiyen
mo.” Pangayadi, inumalih yaynan palakew ha ilwangan. Haanin, tinumnoy
ye tandang.
69 Haanin, ha nakit na yayna man babayin ipoh ye Pedro, hinabi na
kanlan tataon ampideng ihtew, “Yatin tao, ket magha ya kanlan mānumbong
nan Jesus.”
70 Noba hiyay Pedro, nagbudi yayna man.
Ha ahe nabuyot, hilay tataon anti ihtew a ampideng, hinabi la kanan
Pedro, “Peteg a magha ka kanlan mānumbong nan Jesus, ta taga Galilea ka
met.”
71 Noba hinabi nan Pedro, “Hi, ahe! Agya matey ako haanin, ahe koya
katatanda yain a taon anhabiyen yo!”
72 Pangahabi nan Pedro yatew, kapipikhaan tinumnoy yayna man ye
tandang. Ket naihipan nay hinabi nan Apo Jesus kana a wanae, “Bayo ya
tumnoy nin ikalwa ye tandang, ket nikatlo mo koynan imbudi.” Ket hiyay
Pedro, tubat ye panumangih na uli ha lele na.

15

Hiyay Pangilakew la kanan Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato
(Mateo 27:1-2; 27:11-14; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)

1 Kabekahan, ha mahanibhanib po, naytongtong hilay mānguna a papadi,
hilay tutoan Jujudio a mānungkolan, mamaihtodo nin Bibilin boy hilay
kaganaan a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio. Impabalol lay gamet
nan Apo Jesus. Ket inlakew laya kanan Gobilnadol Pilato.
2 Haanin, tinepet na yan Gobilnadol Pilato ye Apo Jesus, “Hika nayi ye
Poon lan Jujudio?”
Nakibat yay Apo Jesus, “Hikaynay naghabi.”
3 Hilay mānguna a papadi, malabong ye an-ibada la kanan Apo Jesus.
4 Kaya-bay hiyay Gobilnadol Pilato, tinepet na yayna man, “Homain ka
nayin maipakibat? Malabong ye bada la laban kammo.”
5 Noba hiyay Apo Jesus, ahe ya nakibat. Kaya-bay nagtaka yay Gobilnadol
Pilato.

Hiyay Panuhga nin Kamateyan kanan Apo Jesus
(Mateo 27:15-26; Lucas 23:13-25; Juan 18:39-19:16)

6 Hiyay Gobilnadol Pilato, tepe Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah, ket
ugali nayna ye mamalihway nin maghay pidiho a awoken lan tatao.
7 Haanin, magha kanlan lalakin nakapidiho ye nagngalan Barabbas.
Naipidiho ya ulita nakilamo ya kanlan kinumuntada ha gobilno boy
nakapatey yan tao.
8 Haanin, hilay tatao, nilakew la yay Gobilnadol Pilato. Ket inawok la
kana a diyagen nayna man ye nakaugalian na a pamalihway nin maghay
pidiho.
9 Ket hiyay Gobilnadol Pilato, tinepet na hila, “Labay yo nayi a hiyay Poon
yon Jujudio ye palihwayen ko?”
10 Wanabay ye tepet nan Gobilnadol Pilato, ta tanda na a inlakew la yay
Apo Jesus kana uli ha ibeg la.
11 Noba hilay mānguna a papadi, inggaygay la hilay malabong a tatao a
hiyay Barabbas ye awoken lan mapalihway.
12 Kaya-bay hiyay Gobilnadol Pilato, tinepet na hilayna man, “Hinya awod
ye diyagen ko kanan taon anhabiyen yon Poon nin Jujudio?”
13 Ket impangha lan tatao, a wanla, “Ipako ya ha kodoh!”
14 “Taket? Hinyay kalok-an a dinyag na?” wanan Gobilnadol Pilato.
Noba lalo layna ingat impakakhaw ye nangha, a wanla, “Ipako ya ha
kodoh!”
15 Haanin, hiyay Gobilnadol Pilato, pinalihway na yay Barabbas ta-omen
na hila mapaaliket ye tatao. Ket hiyay Apo Jesus, impalatiko naya haka na
inggawang kanlan huhundaloh ta-omen laya ipako ha kodoh.

Hiyay Pangilungolungo lan Huhundaloh kanan Apo Jesus (Mateo 27:27-31; Juan 19:2-3)

16 Haanin, hilay huhundaloh, inlakew la yay Apo Jesus ha mahlang nin
palahyo nan Gobilnadol. Ket tinipon la hilay kaganaan a kalalamoan lan
huhundaloh.
17 Pinabadowan la yay Apo Jesus nin kadih obi a omen ha badon poon.
Boy nangwa hilan kawat a madiwi. Ket dinyag la yan ba-mon kodona haka
la ingkodona kana.
18 Pangayadi, inlungolungo laya, a wanla, “Yehey! Minged ye Poon lan
Jujudio!”
19 haka la yan piuman-uman a pinatok ye ō na nin tambo boy nilulud-
an laya. Nanalimukod hila konwadi ha adapan na boy naggalang-galangan
kana.
20 Pangayadi la yan inlungolungo ye Apo Jesus, niloh-ok la ye kadih obi a
imbado la kana haka la yan imbadon uman kana ye bado na. Pangayadi,
inlakew laya ha ilwah nin banwa ta-omen la yayna ipako ha kodoh.

Hiyay Pangipako la kanan Apo Jesus ha Kodoh (Mateo 27:32-44; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

21 Legan angkumodang hilaynan papalwah ha banwa, nahagana la yay
maghay laki a ibat ha baytan, hiyay Simon a taga Cirene a bapa nan
Alejandro boy Rufo. Ket impilit lan impabatay kana ye pagkodoh nan Apo
Jesus.
22 Ket haanin, hiyay Apo Jesus, inlakew laya ha lugal a anhabtan Golgotha.
Hiyay labay habiyen, “Lugal nin Bungo.”
23 Ket ihtew, binyan la yan alak a main hale a mira, noba ahe na ininom
Apo Jesus.

24 Haanin, impako la yayna ha kodoh. Ket pinaydadakayan lay babado na
makauli ha pandaw-an ta-omen la matandaan no hinyay makwa nin magha
boy magha kanla.
25 Ikahiyam nin mahanib hatew, ha impako la yay Apo Jesus ha kodoh.
26 Ha dapit tagay nin ō na, main naipako a nakaihulatan nin bada kana a
wanae, "HIYAY POON LAN JUJUDIO."
27 Main met luway tulihan a kadlan nan Apo Jesus a impako ha timaghay
kodoh. Hiyay magha, ha dapit wanan na. Ket hiyay magha, ha dapit odi na.
28 [Ha wanabay, natupad ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae, "Imbilang
la yan mapanlabag nin Bibilin."]
29 Ket hilay tataon anhumapid ihtew, ampameyeng-peyeng hilan am-
pangilungolungo kana, a wanla, "Hi! Aliwa nayi a hinabi mo a agwaten
moy Timplo, ket ipaideng mo yan uman ha loob nin tatloy mangaamot?
30 Higi man awod, lumumbah ka man ihen ha kodoh, ta iligtah moy hadili
mo!"
31 Wanabay met ye dinyag lan mānguna a papadi boy mamaihtodo nin
Bibilin. An-ilungolungo laya met boy anhabiyen la ha magha boy magha,
"Nangiligtah yan kanayon, noba ahe na mababa a iligtah ye hadili na.
32 Bilewen tawo man awod no makalumbah ya ha kodoh yatin Cristo a
poon kanon Jujudio! No makalumbah ya, mamteg kitawoyna kana." Ket
hilay kanayon po a nakapako ha kokodoh, ket inlungolungo laya met ye
Apo Jesus.

Hiyay Pagkamatey nan Apo Jesus
(Mateo 27:45-56; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

33 Ha kauugtowan ana, nilumiteh yan kaganaan yatew a lugal anggayna
ha alah tidih nin mahilem.
34 Ha alah tidih ana nin mahilem, nangha yan makhaw ye Apo Jesus
ha habin Aramaic, a wana, "Eloi, Eloi, lema sabachthani?" Hiyay labay
habiyen, "Dioh ko, Dioh ko, taket ta pinaolayan moko?"*
35 Pamakange la yatew nin tatao a ampideng ihtew, hinabi la, "Leng-en
yo! An-ingaten na yay podopita Elias."
36 Haanin, magha kanlan lalaki a anti ihtew ye nayew nangwa nin
ihpongha haka na indede ha maahem a alak haka na inhipit ha tampoh
nin palat haka na impahephep kanan Apo Jesus. Pangayadi, hinabi
na, "Paolayan tawo ya, ta bilewen tawo man no lumateng yay Elias a
mangilumbah kana."
37 Haanin, hiyay Apo Jesus, nangha yayna man nin makhaw. Ket
naboytoan yaynan angeh.
38 Haanin, hiyay makugpan tabing ha loob nin Timplo, ket nagiwak yan
nagitna paibat ha tagay anggan aypa.
39 Haanin, hiyay maghay kapitan nin huhundaloh a anti ihtew a
nakaadap kanan Apo Jesus, ha nange nay pangha na boy nakit na no way-
omen yan naboytoan angeh, hinabi na, "Petegbay a Anak yan Dioh yatin
tao!"
40 Ha aliwan minga mataang, main nangaanon babayi ye ampangimaton
nin angkalyadi. Kabilang kanla ye Maria a taga Magdala, Maria a indo nan
Jose boy Santiago a ali na, boy anti ya met ihtew ye Salome.
41 Hilabay ye babayin hinumumbong boy naghilbi kanan Apo Jesus ha
plobinhiyan Galilea hatew. Anti hila met ihtew ye kanayon a babayin
nakilakew kanan Apo Jesus ha banwan Jerusalem.

---

* **15:34** Kakanta 22:1.

Hiyay Pangilbeng kanan Apo Jesus
(Mateo 27:57-61; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

42 Nangalyadi yatin kaganaan ha mangaamot nin paghadya bayo Mangaamot nin Pagpainawa. Haanin, ha andudumeglem ana,
43 hiyay Jose a taga Arimatea a maghay ambihaen a matoan mānungkolan
ha Panuhgaan lan Jujudio boy magha kanlan tataon ampangagad nin
panakop nan Apo Dioh, makhaw ye nakem na a nakew kanan Gobilnadol
Pilato. Ket inawok na a hiyayna ye mangilbeng nin bangkay nan Apo Jesus.
44 Ha nange nan Gobilnadol Pilato a natey yaynay Apo Jesus, nagtaka ya.
Haanin, impadakit na yay kapitan lan huhundaloh. Ket tinepet na kana no
peteg a natey yaynay Apo Jesus.
45 Ha natandaan nan Gobilnadol Pilato kanan kapitan a natey yaynay Apo
Jesus, pinalubohan na yaynay Jose a kowen na yaynay bangkay nan Apo
Jesus.
46 Haanin, hiyay Jose, nanaliw yan tapih a lino. Pangayadi, nilakew na
yaynan inlumbah ye bangkay nan Apo Jesus ha kodoh. Ket pinutot na
yan tapih a lino haka naya in-ihlep ha inyukib a pangilbengan. Pangayadi,
intulin naynan inleneb ye mayadet a dapah ha ilwangan nin pangilbengan.
47 Hiyay Maria a taga Magdala boy hiyay Maria a indo nan Jose, nakit la
ye nangilbengan nin bangkay nan Apo Jesus.

16

Hiyay Pagkabi-ay nan Uman Apo Jesus
(Mateo 28:1-8; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

1 Ha madeglem ana pangalabah nin Mangaamot nin Pagpainawa, hiyay
Maria a taga Magdala, Salome boy Maria a indo nan Santiago, ket nakew
hilan nanaliw nin pabango a itiih la ha bangkay nan Apo Jesus.
2 Ket ha Dominggo, ha anhumila anay mangaamot, nakew hila ha
nangilbengan kana.
3 Ket legan angkumodang hila, ampaytepet hila, a wanla, “Aya lagi ye
mangitulin ha mayadet a dapah a pinanleneb ha ilwangan nin nangilbengan?”
4 Noba ha angkatamulaw la yaynay nangilbengan, nakit la a naitulin
yaynay mayadet a dapah a pinanleneb.
5 Ket ha hinumlep hila ha nangilbengan, nalimowan hila, ta main lakin
nakabadon maputi a ampikno ha dapit wanan la.
6 Noba hinabi nan laki kanla, “Adi kawo angkalimo. Tanda ko a antapulen
yo yay Jesus a taga Nazaret a impako ha kodoh! Ahe yayna ihti. Nabi-ay
yaynan uman! Bilewen yoy nangikunaan nin bangkay na.
7 Kokawoyna kanlan mānumbong na boy Pedro, ta habiyen yo kanla a
muna yaynay Apo Jesus ha Galilea. Ihtewbay yo yayna makit a omen ha
hinabi na kanyo hatew.”
8 Haanin, ampamigpig boy ampagtaka hilan nayew a inumalih ihtew ha
nangilbengan. Ket uli ha tubat a limo la, homain hilan bega nangihabiyan
nin nalyadi.

Napakit yay Apo Jesus kanan Maria a taga Magdala
(Mateo 28:9-10; Juan 20:11-18)

9 [Hiyay Apo Jesus, nabi-ay yan uman ha mahanib nin Dominggo. Ket
hiyay Maria a taga Magdala ye nuna nan nagpakitan. Hiyabay ye babayin
hinelpan nin piton mangaloke a ihpidito a pinaalih nan Apo Jesus hatew.

10 Haanin, nakew ya kanlan mānumbong nan Apo Jesus. Ket nalatngan na
hilan malele boy antumangih. Haanin, hinabi na kanla
11 a angkabi-ay yay Apo Jesus boy napakit ya kana. Noba ahe la yan
pinamtegan.

Napakit yay Apo Jesus ha Luwan Mānumbong na
(Lucas 24:13-35)

12 Pangayadi, napakit yayna man ye Apo Jesus ha luwan mānumbong na
a angkumodang palakew ha badiyo, noba lumbo ye kadih na.
13 Haanin, ha nabalayan la a hiyabay ye Apo Jesus, mapadah hilan nag-
udong kanlan kalalamoan la ha banwa. Ket imbalita la kanla a napakit yay
Apo Jesus kanla. Noba ahe la hila met pinamtegan.

Napakit yay Apo Jesus kanlan Labinmaghan Mānumbong na
(Mateo 28:16-20; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Didiyag 1:6-8)

14 Ha ahe nabuyot, legan ampangan hilay labinmaghan mānumbong,
napakit ya met kanla ye Apo Jesus. Ket pinaghabiyan na hila, uli ha ahe
la pamteg boy kabyangan nin ō la, ta ahe la pinamtegan ye hinabi lan
nagpakitan na a nabi-ay yaynan uman.
15 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Makew kawo ha kaganaan a
lulugal ihti ha babe-luta boy ipatanda yoy Manged a Balita ha kaganaan
a tatao.
16 Ket ayaman a mamteg boy pabawtihmo, miligtah ya ha kapaduhaan.
Noba ayaman a ahe mamteg, ket paduhaan na yan Apo Dioh.
17 Ayaman a mamteg kangko, mabyayan hilan kapalyadiyan a manyag
nin kapagtakaan bilang pagkakitan. Ket makauli ha ngalan ko, mapaalih la
hilay mangaloke a ihpidito boy makapaghabi hila nin bayon habi.
18 No mangemgem hilan bikat o makainom hilan makapatey, ahe hila
mapano. Boy no palontowan la hilan gagamet la ye ampaghakit, ket mitaah
hila.”

Hiyay Pamakew nan Apo Jesus ha langit
(Lucas 24:50-53; Didiyag 1:9-11)

19 Pangayadi nan naghabi ye Apo Jesus kanlan mānumbong na, nipatagay
yayna ha langit. Ket ihtew ya nikno ha dapit wanan nan Apo Dioh.
20 Haanin, hilay mānumbong na, nakew hilayna ha kaganaan a lulugal, ket
impatanda lay Manged a Balita. Ket hiyay Apo Jesus, hinaglapan na hila boy
pinaptegan na ye an-iadal la makauli ha in-ibyay na kanla a kapalyadiyan
a manyag nin malabong a kapagtakaan bilang pagkakitan.]

Hiyay Manged a Balita a inhulat nan LUCAS

1-2 Anggalangen kon Teofilo, hatew, ha anti ya po ye Apo Jesus kantawo,
malabong hilay nakakit nin didinyag na. Ket impatanda la ye nangalyadi
paibat ha una yan nangiadal nin Habi nin Dioh. Malabong hila met ye
kanayon a tataon nanulat nin yatin impatanda la.
3 Ket pangayadi kon pinag-adalan a manged yatin kaganaan a nangalyadi
impaibat ha una, naihipan ko met a ihulat kammo nin matunong ye
nangalyadi kanan Apo Jesus, anggalangen a Teofilo
4 ta-omen luboh mon mahigudo a peteg ye naiadal ana kammo.

Hiyay Pangipatanda nin Anghil tungkol ha Pangianak kanan Juan a Māmawtihmo

5 Ha panaon nin pamoon nan Herodes ha plobinhiyan Judea, main
maghay padi a nagngalan Zacarias. Kabilang ya ha pangkat lan papadi a
anhabtan pangkat nan Abias. Ket hiyay ngalan nin ahawa na, Elisabet a
lahi na met Aaron.
6 Hiyay Zacarias boy Elisabet, padiho hilan matoynong ha pamilew nan
Apo Dioh boy luboh ye panumbong la ha kaganaan a bibilin nan Apo.
7 Homain hilan anak, ta baug yay Elisabet boy padiho hilaynan matoa.

8 Haanin, naabot anay mangaamot a hiyay pangkat nan Zacarias ye
maghilbi ha Timplo nan Apo Dioh.
9 Hiyay kaugalian lan papadi, ampaydawoan la no ayay humlep a
mangulam nin insenso ha Timplo nan Apo Dioh. Ket hiyay ngalan nan
Zacarias ye nadawo. Kaya-bay hinumlep yayna met ha Timplo.
10 Legan an-ulamen nay insenso, main met malabong a tataon ampakig-
wang ha ilwah nin Timplo.
11 Ket kapipikhaan, napakit ya kanan Zacarias ye maghay anghil nin Dioh
a ampideng ha dapit wanan nin pangihagpaan a pangulaman nin insenso.
12 Pamakakit nan Zacarias kana, naigat ya boy nalimowan ya.
13 Noba hinabi nan anghil kana, “Adi ka angkalimo, Zacarias! Ta linnge
nan Apo Dioh ye pakigwang mo. Ket hiyay Elisabet a ahawa mo, manganak
ya lanon maghay lakin pangalanan mon Juan.
14 Ket no mianak yayna, maaliket kan tubat boy malabong hila met ye
tataon maaliket.
15 Ta hiyay anak mo, mag-ilyadi yan madangal ha pamilew nan Apo Dioh.
Katapulan a ahe ya minom nin alak o hinyaman a makalahing. Ket paibat
ha ibuktot ya po, naheb yaynan Ihpiditon Dioh.
16 Ket makauli kana, malabong hilay Israelita a maghehe ha kakahalanan
la boy mag-udong kanan Apo lan Dioh.
17 Boy muna ya lano kanan Apo ta-omen na hila ihadya ye tatao ha
panlumateng nan Apo. Diyagen na yati ha haglap nin Ihpiditon Dioh boy
ha kapalyadiyan a omen kanan podopita Elias hatew. Boy ipaudong nay
pangado lan babapa kanlan aanak la boy ipaudong na hila ha matoynong
a pangihip ye tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh.”

18 Haanin, nanepet yay Zacarias kanan anghil, “Way-omen kayi po
magkamain nin anak, ket padiho kayinan matoan ahawa ko?”

19 Nakibat yay anghil, “Hiko yay Gabriel a lanang ampaghilbi kanan Apo
Dioh. Ket hiyabay ye nangitubol kangkon mangihabi kammo nin yatin
manged a balita.
20 Hilatin hinabi ko kammo, ket homain hapo a malyadi lano ha panaon
a intaning nan Apo Dioh. Noba ulita ahe mo pinamtegan, maumel ka. Ket
ahe ka makahabi angga ha manganak yay ahawa mo.”
21 Haanin, hilay tatao, an-agaden la yan lumwah ye Zacarias ha Timplo.
Ampagtaka hila, ta nabuyot ya ha loob.
22 Ha nilumwah yayna, ket ahe yayna makahabi. Ampaghinyah yaynan
bengat kanlan tatao. Kaya-bay inihip la a main yan impakit ye Apo Dioh
kana ihtew ha loob nin Timplo.
23 Ha nayadi anay panaon nin paghilbi nan Zacarias ha Timplo, ket nuli
yayna.
24 Ket ha ahe nabuyot, binumuktot yaynay Elisabet a ahawa na. Ket ha
loob nin limay bowan, ahe ya nilumwah ha baey la.
25 Haanin, hinabi na ha hadili na, “Yati ye kangedan nan Apo Dioh kangko,
ta inalih nay kamading-eyan ko kanlan tatao a ahe ako magkaanak.”

Hiyay Pangipatanda nin Anghil tungkol ha Pangianak kanan Apo Jesus

26 Ha anem anan bowan ye buktot nan Elisabet, intubol na yan Apo Dioh
ye anghil na a hiyay Gabriel a makew ha banwan Nazaret ha plobinhiyan
Galilea.
27 Intubol naya kanan Maria a maghay balatang a homain po diha a
naitaning anan ikahal nan Jose. Ket hiyay Jose, magha ya kanlan lalahi
nan David a poon hatew.
28 Haanin, hiyay Gabriel, nakew ya kanan Maria. Ket hinabi na kana,
“Mag-aliket ka, ta in-inged na kan Apo Dioh! Ket anti yayna kammo.”
29 Ket uli ha hinabi nan anghil, nayoot yay Maria boy inihip na yan
manged no hinyay labay nan habiyen.
30 Noba hinabi nan anghil kana, “Adi ka angkalimo, Maria, ta kinaaliketan
na kan Apo Dioh.
31 Leng-en moko! Bumuktot ka boy manganak ka lano nin maghay lakin
pangalanan mon Jesus.
32 Mag-ilyadi yan madangal boy mahabtan yan ‘Anak nin Katatagayan
a Dioh.’ Ibyay nan Apo Dioh kana ye katulidan a manakop a omen ha
panakop nan Poon David hatew a unan tutoa na.
33 Manakop ya kanlan lalahi nan Jacob. Ket hiyay panakop na, homain
anggaan.”
34 Haanin, nanepet yay Maria kanan anghil, “Way-omen ako nayi man-
ganak, ket homain ako po diha?”
35 Nakibat yay anghil, “Hiyay Ihpiditon Dioh, makew ya kammo. Ket
makauli ha kapalyadiyan nan Katatagayan a Dioh, bumuktot ka. Kaya-bay
hiyay ianak mo, ket homain bega kahalanan boy mahabtan yan Anak nin
Dioh.
36 Hiyay paltido mon Elisabet, tanda lan tatao a baug ya. Noba haanin,
mabuktot ya agya matoa yayna. Ket anem anan bowan ye buktot na.
37 Ta homain babagay a ahe na mapalyadin Apo Dioh.”
38 Nakibat yay Maria, “Ipoh na kon Apo Dioh. Magkapeteg yain a hinabi
mo kangko.” Haanin, inumalih yaynay anghil.

Hiyay Pangumewah nan Maria kanan Elisabet

39-40 Ha ahe nabuyot, nag-aligwat yay Maria, ta makew ya ha baey
nan Zacarias boy Elisabet a anti ha maghay banwa ha mapantay nin

plobinhiyan Judea. Ha niabot yayna ha baey nan Elisabet, in-idlaw naya,
“Oh! Kumohta kayna?”
41 Pamakange nan Elisabet ye pangumohta nan Maria, ket naggalaw yay
ongi ha loob nin bitoka na. Ket hiyay Elisabet, naheb yan Ihpiditon Dioh.
42 Ket impakakhaw nan hinabi kanan Maria, “Igit na kan in-inged Apo
Dioh dinan kanlan kaganaan a babayi boy in-inged naya met ye ianak mo!
43 Yo! Aya ko nayi, ta kinewahan na kon indo nan Apo ko?
44 Ta pamakange koy pangidlaw mo kangko, naggalaw yay ongi ha loob
nin bitoka ko uli ha aliket na.
45 Minged ka, ta pinamtegan mo a matupad ye hinabi nan Apo Dioh
kammo!”

Hiyay Panggalang nan Maria kanan Apo Dioh

46 Ket hinabi nan Maria,
“Anggalangen ko yay Apo Dioh nin luboh ha puho ko.
47 Ket angkaaliket ako kanan Apo Dioh a Māngiligtah ko.
48 Ta in-inged nako a maaypa a ipoh na.
Kaya-bay paibat haanin, habtan lako nin kaganaan a tatao a minged.
49 Anhabtan la kon minged uli ha kangedan a didinyag na kangkon
Makapalyadiyan a Dioh.
Homain yan kapadiho!
50 An-ingalowan na hilay kaganaan a tataon main limo kana
paibat po ha unan panaon anggan makanoman.
51 Impakit nay kapalyadiyan na makauli ha kapagtakaan a didinyag na.
Ket pinaykatak-katak na hilay tataon mapangitagay nin hadili la.
52 Inalih na hilay makapalyadiyan a popoon ha katungkolan la.
Ket hilay ampagmakaaypa ye intagay na.
53 Ket hilay tataon angkabitlan, pinabhoy na hila.
Noba hilay mangabatnang, pinaalih na hilan homain bega kaget.
54-55 Hinaglapan na kitawon Israelita a māghilbi na,
ulita ahe na naliwaan ye pangako na kanan Abraham boy kanlan lalahi
na a
ingalowan na makanoman,” wanan Maria.
56 Ket hiyay Maria, kinumonin ya po nin mangatatloy bowan kanlan
Elisabet bayo ya nuli.

Hiyay Pangianak kanan Juan a Māmawtihmo

57 Haanin, naabot anay odah nin panganak nan Elisabet. Ket nanganak
yan maghay laki.
58 Nabalitaan lan kakaaluba na boy papaltido na no way-omen na yan
iningalowan Apo ye Elisabet. Kaya-bay nakihayaghag hila kana.
59 Haanin, ha kinawalowan yaynay ongi, hilay kakaaluba boy hilay
papaltido nan Elisabet, nakew hilan nakitipon ha baey lan Elisabet, ta
panaon yaynan matuli ye ongi. Pangalanan laya dayin Zacarias, ta wanabay
ye ngalan nan bapa na.
60 Noba hinabi nan Elisabet, “Yoh! Ahe malyadi yain! Juan ye ipangalan
kana.”
61 Hinabi la kanan Elisabet, “Noba homain wanabay a ngalan ha papaltido
yo.”
62 Haanin, tinepet la yay Zacarias makauli ha hinyah no hinyay labay na
a ipangalan kanan anak na.
63 Naninyah yan makikwa nin panulatan. Ket inhulat na, “Juan ye
ipangalan kana.” Uli ihti, ket nagtaka hilan tubat.

64 Ket kapipikhaan, nakapaghabi yaynan uman ye Zacarias. Ket nang-
galang ya kanan Apo Dioh.
65 Hilay kakaaluba la, nalimowan hilan kaganaan. Ket hilayatin babagay
a nalyadi, pinaytotongtongan lan tataon angkumonin ha mamapantay nin
plobinhiyan Judea.
66 Ket hilay kaganaan a tataon nakange nin balita, ampangihip boy
ampanepet, "Hinya lagi ye kalakwan na lano nin yatin anak?" Angkaihip
la yatew, ta angkatanam la a anti ya kanay kapalyadiyan nan Apo Dioh.

Hiyay Impahabi nan Apo Dioh kanan Zacarias

67 Haanin, hiyay Zacarias a bapa nan Juan, naheb yan Ihpiditon Dioh. Ket
impatanda nay impahabi nin Dioh a wanae,
68 "Galangen tawo yay Apo a Dioh tawon Israelita,
ta nilakew na hilan hinaglapan ye tatao na boy pinalihway na hila.
69 Intubol naya kantawo ye makapalyadiyan a Māngiligtah
a ibat ha lahi nan Poon David a māghilbi na.
70 Ket makauli kanlan popodopita na hatew,
impangako na a
71 iligtah na kitawo kanlan kakaaway tawo
boy kanlan kaganaan a ampag-inakit kantawo.
72 Impangako na met a ingalowan na hilay nangaunan tutoa tawo
boy tupaden nay nahantowan a pangako na kanla.
73 Yatew ye impangako na kanan Abraham a toa tawo.
74 Iligtah na kitawo kanlan kakaaway tawo
ta-omen kitawo makapaghilbi kana a homain limo.
75 Ket mag-ilyadi kitawon homain kahalanan boy matoynong ha pamilew
nan Apo Dioh
legan angkabi-ay kitawo po.
76 Ket hika, anak ko, habtan la kan podopita nin Katatagayan a Dioh,
ta muna ka kanan Apo ta-omen mo hila italadan ye tatao ha panlu-
mateng na.
77 Ipatanda mo kanla ye tungkol ha kaligtahan
makauli ha pamatawad nin kakahalanan la.
78 Ulita mapangingalo yay Apo tawon Dioh,
itubol nay Māngiligtah kantawo a omen ha panhumila nin mangaamot
a mamahnag nin kaganaan a tatao
79 ta-omen hila mapahnagan ye tataon ampagbi-ay ha kalitehan a angkaam-
poling matey.
Boy iugot na kitawo palakew ha dān nin katanaan."
80 Haanin, hiyay Juan, nilumake yan makhaw ye nakem na. Kinumonin
ya ha wangwang angga ha nandugi yaynan mangiadal kanlan tatao ha
Israel.

2

Hiyay Pangianak kanan Apo Jesus
(Mateo 1:18-25)

1 Kananyatew a panaon, hiyay Emperador Augusto a pinakamatagay a
poon ha Roma, impabalita nay wanae ha kaganaan a tatao ha lulugal a
angkahakopan na, "Makew kawoyna ha lugal lan nangaunan tutoa yo ta-
omen kawo magpalihta!"
2 Yabayti ye kaunaunaan a pagpalihta ha panaon a hiyay Cirenio ye
gobilnadol ha plobinhiyan Siria.

3 Kaya-bay hilay kaganaan a tatao, nakew hilaynan peteg ha lugal lan
nangaunan tutoa la ta-omen hila magpalihta.
4 Ket hiyay Jose, ulita ibat ya ha lahi nan Poon David a taga Betlehem,
inumalih ya ha banwan Nazaret ha plobinhiyan Galilea. Ket nakew ya ha
banwan Betlehem ha plobinhiyan Judea
5 a lamo na yay Maria a kabaang na ta-omen ya met magpalihta. Ket
kananyatew, hiyay Maria, madanon yaynan manganak.
6 Ket legan anti hila ha banwan Betlehem, naabot anay odah nin
panganak na.
7 Ket namunganay yan maghay laki. Haanin, nilampinan na yay ongi
na haka naya impaida ha lambangan, ta homain anan kanayon a hilid a
malyadi lan kunaan.

Napakit hilay Aanghil kanlan Papahtol

8 Kananyatew a madeglem, main papahtol a ampagbantay nin tutupa la
ha pagpahtolan nin aayop.
9 Kapipikhaan napakit ye maghay anghil nin Dioh kanla. Boy nahnagan
hilan kahnagan nan Apo. Ket nalimowan hilan tubat.
10 Noba hinabi nin anghil kanla, “Yeh! Adi kawo angkalimo! Ta nakew
ako ihtibay a mangipatanda kanyo nin manged a balita a makaibyay nin
tubat a kaaliketan ha kaganaan a tatao.
11 Haanin a madeglem, nianak ya ha banwa nan David ye Māngiligtah,
hiyay Cristo a Apo nin kaganaan.
12 Yati ye pagkakitan ta-omen yoya mabalayan. Makit yo yay ongi a
nalampinan a impaida ha lambangan.”
13 Kapipikhaan, malabong anay aanghil a kapadiho nan nangibat ha
langit. Ket hilan kaganaan, naymamagha hilan nanggalang kanan Apo
Dioh,
14 “Galangen yay Apo Dioh a anti ha langit!
Ket ihti ha babe-luta, main anan katanaan kanlan tataon angkaaliketan
nan Apo Dioh,” wanlan aanghil.
15 Ha inumalih hilaynay aanghil paudong ha langit, pinaytongtongan lan
papahtol, a wanla, “Yo! Tawoyna ha banwan Betlehem, ta bilewen tawoy
nangalyadi a impabalita nan Apo kantawo.”
16 Kaya-bay magagah hilan nanige. Ket ha niabot hilayna ha Betlehem,
nakit la yay Maria boy Jose a nakaikno ha talig nan ongi a impaida ha
lambangan.
17 Ket imbalita la kanan Maria boy Jose ye hinabi nin anghil kanla tungkol
kanan ongi.
18 Ket nagtaka hilan kaganaan a nakange nin hinabi lan papahtol.
19 Noba hiyay Maria, intanem na ha puho na ye hinabi la boy ampakai-
hipen na yan manged.
20 Haanin, nag-udong hilaynay papahtol ha pagpahtolan la. Ampang-
galang hila kanan Apo Dioh uli ha nange boy nakit la, ta peteg ye kaganaan
a hinabi nin anghil kanla.

Hiyay Pangilakew la kanan Jesus ha Timplo

21 Ha kinawalowan yaynay ongi, impatuli la yan tutoa na kanlan papadi
boy pinangalanan la yan Jesus, ta bayo ya po in-inaw, yabay-in a ngalan ye
hinabi nin anghil.
22 Ket ha naabot anay mangaamot nin panlinih kanan Maria, nakew hilan
miahawa ha banwan Jerusalem. Nakew hila ihtew ta-omen la tupaden ye

anti ha Bibilin nan Apo Dioh a impahulat kanan Moises.* Kinaget laya met
ye ongi ta-omen laya ihagpa kanan Apo Dioh.
23 Ta wanae ye anti ha Bibilin nan Apo Dioh, “Balang punganay a anak a
laki, katapulan yan maihagpa kanan Apo Dioh.”†
24 Ket hiyay Maria boy Jose, nakew hila ha Timplo ta-omen laya tupaden
ye anti ha Bibilin nan Apo Dioh a mangihagpa hilan “maghay padih nin
bato-bato o hiwhiw kalapati.”‡
25 Haanin, main maghay laki ha Jerusalem a nagngalan Simeon. Ma-
toynong ya boy main yan limo kanan Apo Dioh boy anti kana ye Ihpiditon
Dioh. Mahabek yan ampangagad nin panlumateng nan Cristo a mangilig-
tah kanlan Israelita.
26 Impatanda nin Ihpiditon Dioh kana, “Ahe ka matey legan ahe moya
makit ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.”
27 Kananyatew a mangaamot, hiyay Simeon, impalakew na yan Ihpiditon
Dioh ihtew ha mahlang nin Timplo. Ket nahagana na hilay Maria boy Jose
a kaget la yay ongi la a nakew ha Timplo ta-omen la tupaden ye anti ha
Bibilin a tungkol ha punganay a anak.
28 Haanin, inawok na yan Simeon ye ongi kanan Maria. Ket inggawang
naya met. Ket hiyay Simeon, ginawang na yan inapnon ye ongi boy
nanggalang ya met kanan Apo Dioh, a wana,
29-32 “Makapalyadiyan a Dioh, magha kon māghilbi mo.
Haanin, nakit ko yaynay impangako mon Māngiligtah
a intaladan mo ha kaganaan a nanahyon.
Ket hiya ye makapahnag nin ihip lan aliwan Judio
boy mamyay kadangalan kanlan tatao mon Israelita.
Ket haanin awod Apo, palubohan mo koynan matey a main katanaan a
omen ha impangako mo.”
33 Nagtaka yay Maria boy Jose ha hinabi nan Simeon tungkol ha anak la.
34 Haanin, in-inged na hilan Simeon boy hinabi na kanan Maria, “Uli
kananyatin anak mo, malabong a tatao ha Israel ye maitagay boy malabong
met ye maiaypa. Agya hiyabay ye pagkakitan a ibat kanan Apo Dioh,
malabong hila po ateed ye kumuntada kana.
35 Kaya-bay hikan mihmo, ket mahakitan a ba-mon antoyhoken nin
manawing a keya ye puho mo. Ta uli ha diyagen na, ket mibagwa ye anti
ha ihip lan malabong a tao.”
36 Kananyatew met ateed a mangaamot, anti ya met ihtew ha Timplo ye
maghay matoan babayin podopita a nagngalan Ana. Anak na yan Fanuel a
ibat ha lahi nan Aser. Pitoy taon hilan bengat a naylamo kanan ahawa na,
37 ket nabawo yayna. Ket haanin, walompo boy apat a taon yayna.
Lanang yan ampakew ihtew ha Timplo. Ket mangaamot boy madeglem yan
ampanggalang kanan Apo Dioh makauli ha pamakigwang boy pagpaltan
mangan.
38 Kananyatew met a odah, hiyay Ana, hinumaley ya kanan Maria boy
Jose. Ket nagpahalamat ya met kanan Apo Dioh. Ket hinabi nan Ana
kanlan tataon ampangagad nin panlumateng nan Cristo, “Yabayti yaynay
Māngiligtah a impangako nan Apo Dioh! Hiyabay ye Cristo a mambeh nin
kakahalanan tawon Israelita!”

---

* **2:22** Ha Levitico 12:1-8, hilay babayin nanganak, madinat hila. Kaya-bay katapulan hilan mangagad nin apatapo a mangaamot haka hila mangidigalo kanan Apo Dioh ta-omen hila mag-ilyadin malinih uman. † **2:23** Exodo 13:2-12. ‡ **2:24** Levitico 12:8.

39 Ha nadyag laynan Maria boy Jose ye kaganaan a hukat lan diyagen a
anti ha Bibilin nan Apo Dioh, nag-udong hilayna ha Nazaret a banwa la ha
plobinhiyan Galilea.
40 Haanin, hiyay Jesus, nilumake yan makhaw ye laman na. Madunong
ya boy kinaaliketan na yan Apo Dioh.

Hiyay Anak a Jesus ha Timplo

41 Hilay tutoa nan Jesus, tinaon hilan ampakipihta ha Jerusalem ha Pihtan
Pangihipan nin Pangiligtah.
42 Haanin, ha labinluwaynay taon nan Apo Jesus, inlamo la yan tutoa na
a makipihta, ta wanabay ye kaugalian la.
43 Pangayadi nin pihta, ha muli hilayna, nagbantak yay Apo Jesus ha
Jerusalem a ahe la naedepan nin tutoa na.
44 Nabaan lan tutoa na a lamo la yay Apo Jesus ha pangumodang lan
ampuli. Kaya-bay pahulong ye pangumodang la ha loob nin maghay
mangaamot. Ha mahilem ana, tinapul laya kanlan papaltido la boy kanlan
gagayyem la.
45 Ket ha ahe laya nakitan, nag-udong hila ha Jerusalem, ta ihtew la yan
tapulen.
46 Pangalabah nin tatloy mangaamot, nakitan la yay Jesus a ampikno
ha mahlang nin Timplo a kalamo na hilay mamaihtodo nin Bibilin.
Ampanlenge boy ampanepet ya kanla.
47 Hilay kaganaan a ampanlenge, ampagtaka hila kana, ta mataloh yan
makataloh boy makibat ha tetepet lan mamaihtodo nin Bibilin.
48 Ha nakitan la yan tutoa na, nagtaka hila. Kaya-bay hinabi nan indo
na kana, “Yo! Anti ka met manayti ihtibay, anak ko! Taket ta wanabay ye
dinyag mo kammi? Angkahindak kayinan bapa mon ampanapul kammo.”
49 Nakibat yay Jesus, “Taket ta antapulen yoko? Ahe yo nayi tanda a
katapulan a anti ko ihti ha baey nan Bapa ko?”
50 Noba ahe la natalohan nin tutoa na ye labay nan habiyen.
51 Haanin, nakilakew yaynay Jesus kanlan tutoa na a muli ha banwan
Nazaret. Ket mapanumbong ya kanla. Ket hilatin kaganaan, in-it-em nan
indo na ha puho na.
52 Ket hiyay Jesus, pahulong yan nilumake boy dinumunong. Kinaalike-
tan na yan Apo Dioh boy tatao.

3

Hiyay Pangiadal nan Juan a Māmawtihmo
(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Juan 1:19-28)

1 Ha ikalabinliman taon nin panakop nan Emperador Tiberio ha Roma,
hiyay Poncio Pilato ye gobilnadol ha Judea, hiyay Herodes Antipas ye
gobilnadol ha Galilea, hiyay Felipe a katongno nan Herodes Antipas ye
gobilnadol ha Iturea boy Traconite, ket hiyay Lisanias ye gobilnadol ha
Abilinia.
2 Hatew hilan Anas boy Caifas ye pinakapoon a padi lan Jujudio.
Kananyatew met a panaon, hiyay Juan a anak nan Zacarias, angkumonin
ya ha wangwang. Ket impatanda nan Apo Dioh ye hahabi na kana.
3 Kaya-bay nilakew nay kaganaan a lulugal ha mitaligmang a pahen
nin kabatowan Jordan. Ket impatanda nay wanae, “Paghehean boy itgen
yoynay panyag nin kahalanan boy pabawtihmo kawo ta-omen na kawo
patawaden Apo Dioh.”

4 Ha wanabay, natupad ye nakahulat ha libdo nan podopita Isaias. Yati ye hinabi na,
“Main maghay ampangipangha ha wangwang,
‘Ihadya yoy pagdanan nan Apo.
Itoynong yoy pagdanan na.
5 Tagpenan yoy nagkokolih-ong.
Tebagen yoy mamatundol boy patalen yoy mangabakil.
Itoynong yoy dādān a mangatiko
boy dimengen yoy madapah a dādān.
6 Ket makit nin kaganaan a tao ye pangiligtah a diyagen nan Apo Dioh!’ ”*
7 Malabong hilay tataon nakew kanan Juan ta-omen pabawtihmo. Noba hinabi na kanla, “Hikawon ba-mon bibikat, ayay naghabi kanyo a takahan yoy anlumateng a pamaduha nin Dioh?
8 No peteg a pinaghehean yo ye kakahalanan yo, ipakit yo awod ha didiyag yo. Adi yo an-ihipen, ‘Hi! Ahe kayi mapaduhaan, ta lalahi na kayin Abraham.’ Pakaihipen yo a agya hilatin dadapah, mababa na yan diyagen Apo Dioh a aanak nan Abraham.
9 Haanin met ateed, ket nakahadya yaynay Apo Dioh a mamaduha kanyo a ba-mon nakahapda anay wahay ha poon-kayo a palagen na. Ket hiyay balang poon-kayo a ahe ampanawa nin manged, putohen naya boy itapon ha apoy.”
10 Tinepet la yan tatao ye Juan, “Hinya awod ye katapulan min diyagen?”
11 Nakibat ya kanla, “No main kawon luway bado, ibyay yo ye magha ha homain bado. Wanabay met a no main kawon pamangan, biyan yo yay taon homain pamangan.”
12 Main met māningil nin bowih ye nilumateng ta-omen pabawtihmo. Nanepet hila met kana, “Maihtodo, hinya met nayi ye katapulan min diyagen?”
13 Nakibat yay Juan, “Adi kawo ampaningil nin igit dinan ha an-ipahingil kanyo nin gobilno.”
14 Main met huhundalon nanepet kana, “Hikayi nayi? Hinyay katapulan min diyagen?”
Hinabi nan Juan kanla, “Adi yo ampiliten a mamyay kanyo nin pilak ye kanayon o mamada nin aliwan peteg. Mapda kawoyna ha howildo yo.”
15 Hilay tatao, angkahabek hilaynan ampangagad nin panlumateng nan Cristo a impangako nan Apo Dioh. Ket an-ihipen la, “Hiyayna lagi ye Cristo?”
16 Kaya-bay hinabi nan Juan kanla, “Bawtihmowan katawo nin lanom bilang pagkakitan a pinaghehean yoynay kakahalanan yo. Noba main lumateng a igit a makapalyadiyan dinan ko, ta agya mangaget bengat nin hapatoh na, ket ahe ako katanggap-tanggap. Ket lano, bawtihmowan na kawo nin Ihpiditon Dioh boy apoy.
17 Mailalayi ya ha maghay mamalohboh nin giniek. Hiyay ilik, ket ikamalig na. Noba hiyay apah, iulam naya ha apoy a ahe angkalep makanoman.”
18 Ha pangipatanda nan Juan nin Manged a Balita, malabong po ye in-aadal na kanlan tatao.
19 Ket hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, malabong ye andiyagen na a mangaloke boy pinag-ahawa naya met ye Herodias a ipag na. Kaya-bay hiyay Juan a Māmawtihmo, dinlaw naya, “Apo Gobilnadol, aliwan huhto ye dinyag mo, ta pinag-ahawa mo yay Herodias a ahawa nan katongno mo!”

---

* **3:6** Isaias 40:3-5.

20 Ket hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, impapidiho na yay Juan. Ulin
yati, napahanan yayna man ye kakahalanan na.

Hiyay Pamawtihmo kanan Apo Jesus
(Mateo 3:13-17; Marcos 1:9-11)

21 Ha ahe ya po napidiho ye Juan, ampamawtihmo ya kanlan tatao.
Binawtihmowan naya met ye Apo Jesus. Ket legan ampakigwang yay Apo
Jesus, ba-mon naglukat ye langit.
22 Ket hiyay Ihpiditon Dioh ha kadih kalapati, inumaypa yan inumapon
kana. Ket main bihnga a nangibat ha langit a naghabi nin wanae, “Hika ye
Anak kon ampakaadoen ko a angkaaliketan kon tubat.”

Hilay Nangaunan Tutoa nan Apo Jesus
(Mateo 1:1-17)

23 Hiyay Apo Jesus, ha mandugi yan mangiadal, magtatlompo a taon
nayna. Agya nianak ya makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh, ha
pagkatanda lan tatao, ket anak na yan Jose a anak nan Eli.
24 Hiyay Eli ket anak nan Matat. Hiyay Matat ket anak nan Levi. Hiyay
Levi ket anak nan Melqui. Hiyay Melqui ket anak nan Janai. Hiyay Janai
ket anak nan Jose.
25 Hiyay Jose ket anak nan Matatias. Hiyay Matatias ket anak nan Amos.
Hiyay Amos ket anak nan Nahum. Hiyay Nahum ket anak nan Esli. Hiyay
Esli ket anak nan Nagai.
26 Hiyay Nagai ket anak nan Maat. Hiyay Maat ket anak nan Matatias.
Hiyay Matatias ket anak nan Semei. Hiyay Semei ket anak nan Josec. Hiyay
Josec ket anak nan Joda.
27 Hiyay Joda ket anak nan Joanan. Hiyay Joanan ket anak nan Resa.
Hiyay Resa ket anak nan Zerubabel. Hiyay Zerubabel ket anak nan Salatiel.
Hiyay Salatiel ket anak nan Neri.
28 Hiyay Neri ket anak nan Melqui. Hiyay Melqui ket anak nan Adi. Hiyay
Adi ket anak nan Cosam. Hiyay Cosam ket anak nan Elmadam. Hiyay
Elmadam ket anak nan Er.
29 Hiyay Er ket anak nan Josue. Hiyay Josue ket anak nan Eliezer. Hiyay
Eliezer ket anak nan Jorim. Hiyay Jorim ket anak nan Matat. Hiyay Matat
ket anak nan Levi.
30 Hiyay Levi ket anak nan Simeon. Hiyay Simeon ket anak nan Juda.
Hiyay Juda ket anak nan Jose. Hiyay Jose ket anak nan Jonam. Hiyay Jonam
ket anak nan Eliaquim.
31 Hiyay Eliaquim ket anak nan Melea. Hiyay Melea ket anak nan Menna.
Hiyay Menna ket anak nan Matata. Hiyay Matata ket anak nan Natan.
Hiyay Natan ket anak nan David.
32 Hiyay David ket anak nan Jesse. Hiyay Jesse ket anak nan Obed. Hiyay
Obed ket anak nan Boaz. Hiyay Boaz ket anak nan Salmon. Hiyay Salmon
ket anak nan Naason.
33 Hiyay Naason ket anak nan Aminadab. Hiyay Aminadab ket anak nan
Admin. Hiyay Admin ket anak nan Arni. Hiyay Arni ket anak nan Esrom.
Hiyay Esrom ket anak nan Farez. Hiyay Farez ket anak nan Juda.
34 Hiyay Juda ket anak nan Jacob. Hiyay Jacob ket anak nan Isaac. Hiyay
Isaac ket anak nan Abraham. Hiyay Abraham ket anak nan Terah. Hiyay
Terah ket anak nan Nahor.
35 Hiyay Nahor ket anak nan Serug. Hiyay Serug ket anak nan Reu. Hiyay
Reu ket anak nan Peleg. Hiyay Peleg ket anak nan Eber. Hiyay Eber ket
anak nan Sala.

36 Hiyay Sala ket anak nan Cainan. Hiyay Cainan ket anak nan Arfaxad.
Hiyay Arfaxad ket anak nan Shem. Hiyay Shem ket anak nan Noe. Hiyay
Noe ket anak nan Lamec.
37 Hiyay Lamec ket anak nan Matusalem. Hiyay Matusalem ket anak nan
Enoc. Hiyay Enoc ket anak nan Jared. Hiyay Jared ket anak nan Mahalaleel.
Hiyay Mahalaleel ket anak nan Kenan.
38 Hiyay Kenan ket anak nan Enos. Hiyay Enos ket anak nan Set. Hiyay
Set ket anak nan Adan. Hiyay Adan ket anak nan Apo Dioh.

4

Hiyay Panukho nan Satanas kanan Apo Jesus
(Mateo 4:1-11; Marcos 1:12-13)

1 Haanin, hiyay Apo Jesus a naheb nin Ihpiditon Dioh, inumalih ya ha
kabatowan nin Jordan. Ket in-ugot na yan Ihpiditon Dioh ha wangwang.
2 Ket ha loob nin apatapo a mangaamot, antukhoen na yan Satanas.
Kananyatew a panaon, ahe yan bega nangan. Kaya-bay nabitlan yaynan
tubat.
3 Hinabi nan Satanas kanan Apo Jesus, “No peteg a hika ye Anak nin Dioh,
diyagen mo man awod a makan yatin dapah.”
4 Nakibat yay Apo Jesus, “Yati ye naihulat a Habi nin Dioh,
‘Aliwan bengat makan ye pagbi-ay nin tao.’ ”*
5 Haanin, hiyay Satanas, inlakew na yay Apo Jesus ha matagay a lugal.
Ket impahiglap na kana ye kaganaan a panakopan ihti ha babe-luta.
6 Hinabi nan Satanas kana, “Kaganaan a kapalyadiyan boy kabatnangan
nin hilatin panakopan, ket naibyay ana kangko. Ket maibyay ko ha ayaman
a labay kon pamyayan.
7 Ibyay ko kammo hilatin kaganaan dapot tana manggalang ka kangko.”
8 Nakibat yay Apo Jesus, “Yati ye naihulat a Habi nin Dioh,
‘Hiyay Apo mon Dioh ye galangen mo boy hiyan bengat ye paghilbiyan mo.’
”†
9 Haanin, hiyay Satanas, inlakew na yay Apo Jesus ha banwan Jerusalem.
Ket pinaideng naya ha pinakamatagay a pahen nin bobongan nin Timplo
haka na hinabi kanan Apo Jesus, “No peteg a hika ye Anak nin Dioh,
magtaboy ka man awod.
10 Ahe ka mapano, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, ‘Itubol na hilan
Apo Dioh ye aanghil na a manalima kammon
11 manampopo ta-omen ahe mahugatan ha dadapah ye bibitih mo.’ ”‡
12 Noba nakibat yay Apo Jesus, “Yati ye naihulat a Habi nin Dioh,
‘Adi mo anhuboken ye Apo mon Dioh.’ ”§
13 Pangayadi na yan tinukhon Satanas, nilakwanan na yayna, ta manga-
gad yayna man nin manged a panaon a tukhoen na yayna man.

Hiyay Pandugi nin Pangiadal nan Apo Jesus
(Mateo 4:12-17; Marcos 1:14-15)

14 Pangayadi, hiyay Apo Jesus a naheb nin kapalyadiyan nin Ihpiditon
Dioh, nag-udong ya ha plobinhiyan Galilea. Kananyatew nitayak anay
balita tungkol kana ha kaganaan a lulugal ihtew.
15 Ket ampakew yan ampangiadal ha pāytiponan lan Jujudio. Ket ginalang
yan kaganaan a tatao ihtew.

---

* **4:4** Deuteronomio 8:3. † **4:8** Deuteronomio 6:13. ‡ **4:11** Kakanta 91:11-12. § **4:12** Deuteronomio 6:16.

Ahe la yan Biniha ye Apo Jesus ha Nazaret
(Mateo 13:53-58; Marcos 6:1-6)

16 Haanin, nag-udong yay Apo Jesus ha Nazaret a lugal a kinalakean na.
Ket ha Mangaamot nin Pagpainawa, nakew ya ha pāytiponan lan Jujudio, ta
wanabay ye kinalmawan na. Ket haanin, nideng ya ta-omen ya mamaha
nin Habi nin Dioh.
17 Ket inggawang la kana ye nakehkeh a nakaihulatan nin hahabi nan
podopita Isaias. Biniklal na yatew. Ket ha nakit nay pahen a antapulen na,
wanae ye imbaha na,
18 "Hiyay Ihpidito nan Apo, anti ya kangko.
Ta pinili na kon mangipatanda nin Manged a Balita kanlan mangaidap.
Intubol na kon mangipatanda kanlan nakapidiho a mapalihway hilayna,
ket hilay kakapkap, makakit hilayna.
Intubol nako met a mamalihway kanlan tataon an-apiyen
19 boy mangipatanda a nilumateng anay panaon nin pangiligtah nan
Apo."*
20 Pangayadi nin pamaha na, kinehkeh na yan uman ye kahulatan haka
naya inggawang kanan māghilbi. Ket nikno yayna ta-omen mangiadal. Ket
hilay kaganaan a tatao ihtew, ket ampamilew hila kana.
21 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Haanin met ateed, legan ampanlenge
kawo, natupad ana yatin naihulat a Habi nin Dioh."
22 Ket hilay kaganaan a anti ihtew, nagtaka hila. Ket hinabi la, "Kanged
nan maghabi! Noba aliwa nayi a anak na yan Jose?"
23 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Homain hapo a habiyen yo kangko yatin
kahabiyan, 'Doktol, tambalan moy hadili mo.' Ta labay yo a diyagen ko
ihti ha hadili kon banwa ye nabalitaan yo a didinyag kon kapagtakaan ha
Capernaum."
24 Hinabi na po Apo Jesus kanla, "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko.
Homain podopita a ambihaen ha lugal na.
25 Leng-en yo. Hatew, ha panaon nan podopitan Elias, peteg a malabong
hilay bawon babayi ha nahyon Israel. Ket kananyatew a panaon, ahe ya
nangudan ha loob nin tatloy taon boy anem a bowan. Kaya-bay nagkamain
nin tubat a bitil ha kaganaan a lulugal ha Israel.
26 Noba hiyay podopitan Elias, ahe naya intubol Apo Dioh a managlap
kanlan babawo ha Israel. No aliwan intubol na yan managlap ha maghay
bawon babayi ha banwan Sarepta a hakop nin Sidon.†
27 Ket ha panaon nan podopitan Eliseo, malabong hilay tataon am-
paghakit nin kating ihtew ha Israel. Noba agya magha, homain yan
pinaitaah kanla, no aliwan hiyay Naaman a maghan aliwan Judio a taga
Siria."
28 Ket hilay kaganaan a anti ha pāytiponan lan Jujudio, pamakange lay
hinabi nan Apo Jesus a hinaglapan na hilan Apo Dioh ye aliwan Judio,
napoot hilan tubat.
29 Kaya-bay nideng hila. Ket intudon-tudon la yan papalwah ha banwa la
a anti ha babe matundol, ta iampag laya dayi ha maalale a bengaw.
30 Noba hiyay Apo Jesus, nagdān ya ha pibunakan la. Ket nilakwanan na
hilayna.

Hiyay Pamaalih nan Apo Jesus nin Maloke a ihpidito
(Marcos 1:21-28)

---

* **4:19** Isaias 61:1-2. † **4:26** Hiyay Sidon ket banwa lan aliwan Judio.

31 Ket paibat ihtew, hiyay Apo Jesus, nakew ya ha banwan Capernaum ha
plobinhiyan Galilea. Ket ha Mangaamot nin Pagpainawa, nangiadal ya ha
pāytiponan lan Jujudio.
32 Ampagtaka hilay tatao ha pangiadal na, ta main yan kapalyadiyan ha
hahabi na.
33 Kananyatew, main maghay laki ihtew a hinelpan nin maloke a ihpidito.
Nangha ya, a wana,
34 "Jesus a taga Nazaret, aya ka nayi kammi? Nakew ka nayi ihti ta-omen
mo kayi apoen? Tanda ko no aya ka! Hika ye Pinili nan Apo Dioh a intubol
na."
35 Noba pinaghabiyan na yan Apo Jesus, "Pakal-em ka! Umalih kayna
kana!" Ket haanin, hiyay maloke a ihpidito, impuang na yay tao ha
pibunakan lan kaganaan haka naya inalihan a ahe bega pinahakitan.
36 Hilay kaganaan a nakakit, ket nagtaka hila boy napaytepet-tepet, a
wanla, "Hinyati? Tubat yan makapalyadiyan ye habi na! Ampaalihen nay
mangaloke a ihpidito, ket an-umalih hila met!"
37 Kaya-bay hiyay balita tungkol kanan Apo Jesus, ket nitayak ya ha
kaganaan a pahen nin yatew a lugal.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus kanlan Malabong a Tatao (Mateo 8:14-17; Marcos 1:29-34)

38 Haanin, hiyay Apo Jesus, inumalih ya ha pāytiponan lan Jujudio. Ket
nakew ya ha baey nan Simon. Hiyay babayi a ampo nan Simon, ket tubat
ye halot na. Kaya-bay impakihabi laya kanan Apo Jesus a paitaahen naya.
39 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinumaley yan nideng ha talig nan am-
paghakit. Ket pinaghabiyan na yay halot na. Kapipikhaan, nitaah yayna
boy tampol yan nideng. Ket inapagan na hilayna.
40 Ha ampitanghob anay mangaamot, hilay tatao, malabong a ampaghakit
nin nakahinadi ye inlakew la kanan Apo Jesus. Ket hiyay balang magha
kanla, kinimpaan na hilan pinaitaah.
41 Boy pinaalih na met Apo Jesus ye mangaloke a ihpidito kanlan
malabong a tatao. Ket legan an-alihan la hilay tatao, an-ipangha lan
mangaloke a ihpidito, "Hika ye Anak nin Dioh!" Noba hiyay Apo Jesus,
pinaghabiyan na hila boy binawalan na hilan maghabi, ta tanda la a
hiyabay ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.

Hiyay Pangiadal nan Apo Jesus ha plobinhiyan Judea (Marcos 1:35-39)

42 Kabekahan, ha mahanibhanib po, inumalih yay Apo Jesus. Ket nakew
ya ha wangwang. Haanin, tinapul la yan tatao. Ket ha natapulan la yayna,
impakihabi la kana, "Apo, no malyadi dayi, adi ka po an-umalih."
43 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, "Ahe malyadi, ta katapulan ko met
ipatanda kanlan tatao ha kanayon a lulugal ye Manged a Balita tungkol ha
panakop nan Apo Dioh, ta yabayti ye nakaitubolan ko ihti ha babe-luta."
44 Kaya-bay hiyay Apo Jesus, nagpahulong yan nangipatanda nin Manged
a Balita ha kanayon po a pāytiponan lan Jujudio ha plobinhiyan Judea.

5

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanlan Naunan Mānumbong na (Mateo 4:18-22; Marcos 1:16-20)

1 Ha maghay mangaamot, legan ampangiadal yay Apo Jesus ha ambay
dagatdagatan nin Genesaret, malabong hilay tataon ampaipaletpet kana a
manlenge nin Habi nin Dioh.

2 Ket ha gilid lanom, nakit nay luway bangka a homain tao. Ta hilay
nagkonin, ket ampangiwahwah hilan hihigay la.
3 Haanin, hiyay Apo Jesus, nilumampat ya ha bangka nan Simon. Ket
hinabi na kana, “Itaang mo yan makandi ha gilid yatin bangka.” Ha nitaang
na yaynan makandi ha gilid, nikno yaynay Apo Jesus. Ket nangiadal yayna
kanlan tatao.
4 Pangayadi nan nangiadal, hinabi na kanan Simon, “Ilakew yoya yatin
bangka ha maalale, ket ikatkat yoy higay yo ta-omen kawo makakwa nin
malanghit.”
5 Nakibat ya, “Maihtodo, mikahumda kayin nanlapet, ket homain kayin
bega nakwa. Noba ulita hinabi mo, ket ikatkat kon uman ye higay mi.”
6 Kaya-bay inlakew lay bangka la ha maalale. Ingkatkat lay higay la. Ket
malabong a malanghit ye nakwa la. Magaynan maginit ye higay la.
7 Kaya-bay kinawey la hilay kalalamoan la a anti ha kanayon a bangka,
ta pahaglap hila kanla. Nakew hila met a managlap kanla. Ket napno nin
malanghit ye luway bangka la anggan magaynan lumdeg.
8 Ha nakit nan Simon Pedro ye nalyadi, nanalimukod ya ha adapan nan
Apo Jesus. Ket hinabi na kana, “Taangan moko Apo, ta māgkahalanan ako.”
9 Hinabi nan Simon Pedro yatew, ta hiya boy hilay kalamoan na, ket
ampagtaka ha kalabong nin malanghit a nakwa la.
10 Nagtaka hila met ye Santiago boy Juan a anak nan Zebedeo boy katag-
op nan Simon Pedro.
Ket hinabi nan Apo Jesus kanan Simon Pedro, “Adi ka angkalimo. Ket
paibat haanin, diyagen kataynan māngumbinyo nin tatao a mamteg kangko
a ba-mo kawon ampanlapet nin malanghit.”
11 Kaya-bay ha naigilid laynay babangka la, nilakwanan layna ye ka-
ganaan boy nakilakew hilayna kanan Apo Jesus.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha lakin Kinating
(Mateo 8:1-4; Marcos 1:40-45)

12 Legan anti yay Apo Jesus ha maghay banwa, hinumaley ya kana ye
maghay lakin napampoh nin kating. Nilumukob ya ha luta ha adapan na.
Ket nakiiingalo ya, a wana, “Apo, no labay mo, mapaitaah moko.”
13 Ket hiyay Apo Jesus, kinimpaan naya boy hinabi na, “Awo, labay ko.
Mitaah kayna!” Ket tampol yaynan naalih ye kating na.
14 Pangayadi, binilinan na yan Apo Jesus, “Adi mo anhabiyen ha agya
ayaman ye nalyadi kammo, no aliwan makew ka tana ha padi. Ket ipabilew
moy luti mo kana. Pangayadi, mangihagpa ka nin omen ha imbilin nan
Moises bilang pamapteg a nitaah kayna.”
15 Noba lalo ya po naitayak ye balita tungkol kanan Apo Jesus. Kaya-bay
nilumateng ye malabong po a tatao ta-omen hila manlenge nin an-iadal na
boy mapaitaah ha hakit la.
16 Agya wanabay man, lanang ya po ampakew ye Apo Jesus ha wangwang
ta-omen ya makigwang.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Lumpo
(Mateo 9:1-8; Marcos 2:1-12)

17 Ha maghay mangaamot, legan ampangiadal yay Apo Jesus, anti hila
met ihtew a ampikno ye nangaanon Papariseo boy mamaihtodo nin
Bibilin. Main nangibat ha banwan Jerusalem boy ha kaganaan a lulugal
ha plobinhiyan Galilea boy ha plobinhiyan Judea. Ket hiyay kapalyadiyan
nan Apo Dioh a mamaitaah, anti ya kanan Apo Jesus.

18 Haanin, main nilumateng a nangaanon lakin ampanambayok nin
maghay lakin lumpo. An-apehen la yan iloob ha baey ta-omen laya
maihaley kanan Apo Jesus.
19 Noba uli ha kalabong nin tatao, ket ahe hila makaloob. Kaya-bay nanik
hila ha bobongan nin baey. Ket nanlabkat hilan atep a nangiloyloyan la
kanan lakin lumpo ha adapan nan Apo Jesus.
20 Pamakakit nan Apo Jesus nin kayadet nin pamteg la kana, ket hinabi
na kanan lumpo, "Gayyem, napatawad anay kakahalanan mo."
21 Hilay Papariseo boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, inihip lay wanae,
"Yatin tao, ampahalumbangan na yay Apo Dioh, ta homain anan ayaman a
makapatawad nin kakahalanan no aliwan hiyay Apo Dioh bengat!"
22 Noba hiyay Apo Jesus, tanda nay an-ihipen la. Kaya-bay tinepet na hila,
"Taket ta wanabay ye ihip yo?
23 Matataloh a habiyen kananyatin lumpo, 'Napatawad kayna ha kakaha-
lanan mo', ta ahe yo makit no napatawad o ahe. Noba habiyen ko kana,
'Mideng ka ta kumodang kayna'
24 ta-omen yo makit a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket main
kapalyadiyan a mamatawad nin kakahalanan ihti ha babe-luta."
Ket hinabi na kanan lumpo, "Mideng ka. Ket kadten moy apay mo, ta muli
kayna!"
25 Ket tampol yan nideng ye lumpo ha adapan lan kaganaan boy kinaget
nay apay na. Ket nuli yaynan ampanggalang kanan Apo Dioh.
26 Kaganaan lan tataon nakakit nin nalyadi, nagtaka hilan tubat. Ket
inggalang la yay Apo Dioh, a wanla, "Koynan kapagtakaan a babagay ye
nakit tawo haanin!"

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanan Levi
(Mateo 9:9-13; Marcos 2:13-17)

27 Pangayadi nin pamaitaah nan Apo Jesus, inumalih yayna. Haanin,
nakit na yay maghay lakin māningil nin bowih a nagngalan Levi a ampikno
ha pamayadan nin bowih. Hinabi nan Apo Jesus kana, "Kilakew ka kangko."
28 Nideng yay Levi, imbantak nay kaganaan, ket nakilakew yayna kanan
Apo Jesus.
29 Haanin, bilang pamadangal nan Levi kanan Apo Jesus, nangihadya yan
mayadet a poniyan ha baey na. Ket malabong a māningil nin bowih boy
kanayon po a tatao ye nakidungon mangan kanla.
30 Noba ha nakit la hilan Papariseo boy hilay kalalamoan la a mamaihtodo
nin Bibilin, ket hinaleyan la hilan dinlaw ye mānumbong nan Apo Jesus,
"Taket ta ampakidungo kawon mangan boy minom kanlan māningil nin
bowih boy kanlan kanayon a māgkahalanan?"
31 Pinakibatan na hilan Apo Jesus, "Hilay homain hakit, ahe la katapulan
ye doktol, no aliwan hilay ampaghakit.
32 Nakew ako ihti a managyat kanlan māgkahalanan a maghehe, aliwa
kanlan tataon ampangibaan nin hadili la a matoynong hila."

Hiyay tungkol ha Pagpaltan Mangan
(Mateo 9:14-17; Marcos 2:18-22)

33 Haanin, hinabi nin ano katao kanan Apo Jesus, "Hilay mānumbong
nan Juan a Māmawtihmo, ket maheheg hilan magpaltan mangan boy
makigwang. Wanabay met kanlan mānumbong lan Papariseo. Noba hilay
mānumbong mo, maheheg hilan mangan boy minom."

34 Inlalayi nan Apo Jesus ye hadili na ha maghay lakin nagkahal, a wana,
"Legan kalamo laya po nin kinumbida ha poniyan ye lakin nagkahal, ahe
hila malyadin magpaltan mangan, kali?
35 Noba maabot lano ye panaon a maialih yayna kanla ye lakin nagkahal.
Ket kananyatew hila po magpaltan mangan uli ha kalelean la."
36 Hinabi na po Apo Jesus kanla ye maghay pangilalayi tungkol ha bayon
adal na, "Homain taon mangginit ha bayon bado nin itakop na ha alan
a bado. Ta no diyagen na yatew, mahayang yay bayon bado boy hiyay
intakop, aliwa yan padiho ha nakaitakopan na."
37 Hinabi na po Apo Jesus, "Homain met taon mangikonin nin bayon alak
ha alan a kubot a katat. Ta no diyagen na yatew, lumtoh yay alan a kubot
boy mabullog yay alak. Ha wanabay, padiho hila lanon mahayang.
38 No aliwan hiyay bayon alak, ket katapulan a ikonin ya ha bayon kubot
a katat.
39 Homain met taon nakainom nin alan a alak ye malabay minom nin
bayon alak, ta habiyen na, 'Malalahap ye alan a alak.' "

6

Hiyay Tepet tungkol ha Mangaamot nin Pagpainawa
(Mateo 12:1-8; Marcos 2:23-28)

1 Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, hiyay Apo Jesus boy hilay
mānumbong na, nipadān hila ha katidigowan. Haanin, hilay mānumbong
na, nandayon hilan nante nin tidigo. Ket an-itatangay lan antim-en.
2 Haanin, main met nangaanon Papariseo ihtew. Ket hinabi la, "Taket
ta andiyagen yoy wanabay? Ampante kawon tidigo, ket bawal yain ha
Mangaamot nin Pagpainawa!"
3 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Ahe yo po nayi nabaha ye dinyag nan
David hatew? Ha nabitlan ya boy hilay kalalamoan na,
4 hinumlep ya ha Toldan Panggalangan kanan Apo Dioh. Ket nangwa yan
tinapay a inhagpa kanan Apo Dioh. Kinan na boy pinakan na hila met ye
kalalamoan na. Noba ahe ya nagkahalanan agya po man bawal yatew ha
Bibilin, ta hilay papadi bengat ye malyadin mangan nin inhagpa kanan Apo
Dioh."
5 Hinabi na po Apo Jesus, "Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket
main kapalyadiyan a mangihabi no hinyay huhton diyagen ha Mangaamot
nin Pagpainawa."

Hiyay taon Kinumpit ye maghay Gamet na
(Mateo 12:9-14; Marcos 3:1-6)

6 Ha kanayon a Mangaamot nin Pagpainawa, hiyay Apo Jesus, nakew
ya ha pāytiponan lan Jujudio, ta mangiadal ya. Main maghay laki ihtew a
kinumpit ye dapit wanan a gamet na.
7 Kananyatew a mangaamot, hilay Papariseo boy hilay mamaihtodo nin
Bibilin, ambantayan laya no paitaahen na yan Apo Jesus agya Mangaamot
nin Pagpainawa. Ta no diyagen na yain, ket main hilaynan pangidaloman
kana.
8 Noba tanda nan Apo Jesus ye an-ihipen la. Kaya-bay hinabi na kanan
laki a kinumpit ye gamet na, "Mideng ka, ket makew ka ihti ha adapan." Ket
nideng ya met ye laki haka ya nakew ha adapan la.
9 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanlan Papariseo boy kanlan ma-
maihtodo nin Bibilin, "Tepeten katawo. Hinyay an-ipaluboh nin Bibilin a

malyadin diyagen ha Mangaamot nin Pagpainawa? Manyag nayin manged
o maloke? Mangiligtah nayi o mamatey?”
10 Binilew na hilan kaganaan ye anti ha palibot na haka na hinabi kanan
lakin kinumpit ye gamet na, “Ipanat moy gamet mo.” Impanat nay gamet
na, ket nitaah yayna.
11 Noba napoot hilan tubat ye Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin,
ta namaitaah yay Apo Jesus ha Mangaamot nin Pagpainawa. Kaya-bay
pinaytotongtongan la no hinyay diyagen la kanan Apo Jesus.

Hiyay Pamili nan Apo Jesus nin Labinluwan Pag-apohtol na (Mateo 10:1-4; Marcos 3:13-19)

12 Ha maghay mangaamot, hiyay Apo Jesus, hinumaka ya ha mapantay.
Ket mikahumda yan nakigwang kanan Apo Dioh ihtew.
13 Kabekahan, hinagyat na hilay mānumbong na. Ket namili ya kanla nin
labinluwan lalaki a hinabtan nan apohtol.
14 Hilabayti ye Simon a anhabtan Pedro, hiyay Andres a katongno nan
Pedro, hiyay Santiago, hiyay Juan, hiyay Felipe, hiyay Bartolome,
15 hiyay Mateo, hiyay Tomas, hiyay Santiago a anak nan Alfeo, hiyay
Simon a magha kanlan ampangimahakit kanlan Israelita,
16 hiyay Judas a anak nin lumbo a Santiago boy hiyay Judas a anhabtan
Iscariote a nangiopit kanan Apo Jesus.

Hiyay Pangiadal boy Pamaitaah nan Apo Jesus (Mateo 4:23-25; 5:1-12)

17 Haanin, hiyay Apo Jesus boy hilay aapohtol na, dinumoong hilayna.
Ket tinumgen hila ha napo, ta anti hila ihtew ye malabong a mānumbong
na boy malabong a tataon nangibat ha kaganaan a lulugal nin plobinhiyan
Judea, banwan Jerusalem, boy ha lulugal ha ambay dagat nin banwan Tiro
boy banwan Sidon.
18 Nakew hila ihtew ta-omen manlenge kanan Apo Jesus boy mapaitaah
hila ha hahakit la. Ket hilay tataon hinelpan nin maloke a ihpidito,
pinaitaah na hila met.
19 Kaganaan lan ampaghakit, ket ampakaapehen la yan makimpaan ye
Apo Jesus, ta main kapalyadiyan a ampangibat kana a mamaitaah nin agya
hinyaman a hakit.
20 Haanin, binilew na hilan Apo Jesus ye mānumbong na boy hinabi na
kanla,
“Minged kawon mangaidap,
ta maibilang kawo kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
21 Minged kawon angkabitlan haanin,
ta mabhoy kawo lano.
Minged kawon antumangih haanin,
ta kumaili kawo lano.
22 Minged kawo no uli ha panumbong yo kangko a ibat ha langit a in-Anak
nin Tao,
ket pag-inakitan la kawo,
ikahwil la kawo,
umihen la kawo
boy damaen la kawo.
23 Ta wanabay met ateed ye dinyag lan nangaunan tutoa yo hatew kanlan
popodopita nin Dioh. Kaya-bay no diyagen la yati kanyo, ket maghayaghag
kawo boy umugto-ugto ha kaaliketan yo, ta mayadet ye plimyo yo ha langit.
24 Noba kakaingalo kawon mangabatnang,

ta napakinabangan yoynay kainomayan yo.
25 Kakaingalo kawon angkabhoy haanin,
ta mabitlan kawo lano.
Kakaingalo kawon angkumaili haanin,
ta lumele boy tumangih kawo lano.
26 Kakaingalo kawo no andangalen la kawon kaganaan a tatao,
ta wanabay met ateed hatew ye dinyag lan nangaunan tutoa kanlan aliwan peteg a popodopita."

Hiyay Pangado kanlan Kakaaway
(Mateo 5:38-48; 7:12)

27 "Noba yati ye habiyen ko kanyon ampanlenge kangko," wanan Apo Jesus. "Adoen yo hilay kakaaway yo boy manyag kawon kangedan kanlan ampangahulog kanyo.
28 Inged yo hilay ampanuboy kanyo. Ket hilay ampangapi kanyo, ipakigwang yo hila met.
29 No main manikpa nin pingipingi mo, iadap mo po kana ye kahampad. No main manamham nin hamda mo, ket ibyay mo, dayon bado mo.
30 No main met makikwa kammo, biyan moya. Ket no main mangwa nin bandi yo, adi yoyna an-ipaudong.
31 Diyagen yo kanlan kanayon ye labay yon diyagen la kanyo."
32 "No hilay ampangado bengat kanyo ye adoen yo, homain kawon plimyo a maagad kanan Apo Dioh. Ta agya hilay māgkahalanan, ket ampangado hila met kanlan ampangado kanla.
33 Ket no hilay manged kanyon bengat ye panyagan yon manged, homain kawon plimyo a maagad kanan Apo Dioh. Ta agya hilay māgkahalanan, ket andiyagen la met yain.
34 No hilay makabayad bengat kanyo ye padaman yo, homain kawon maagad a plimyo kanan Apo Dioh. Ta agya hilay māgkahalanan, ket ampamadam hila met kanlan kapadiho lan māgkahalanan a angkahigudo lan makabayad kanla.
35 Aliwan wanabay ye diyagen yo, no aliwan adoen yo hilay kakaaway yo, manyag kawo kanla nin manged boy padaman yo hila a ahe yoyna an-ihipen no makabayad hila kanyo o ahe. No wanabay ye diyagen yo, ket mayadet ye plimyo yo boy mapaptegan a aanak na kawon Katatagayan a Dioh. Ta mapangingalo yay Apo Dioh agya kanlan ahe ampagpahalamat boy kanlan mangaloke.
36 Mag-ilyadi kawon mapangingalo a omen kanan Bapa yon Dioh a mapangingalo."

Hiyay tungkol ha Panuhga kanlan Kanayon
(Mateo 7:1-5)

37 "Adi kawo ampanuhga nin kapadiho yon tao ta-omen na kawo met ahe uhgaan Apo Dioh. Mamatawad kawo ta-omen na kawo met patawaden Apo Dioh.
38 Mamyay kawo ta-omen na kawo met biyan nin Apo Dioh. Biyan na kawon huhton takal, hekhek, hedhed boy anhumwa ha takalan. Ulita no way-omen ye pamyay yo kanlan kanayon, ket wanabay met ateed ye pamyay nan Apo Dioh kanyo."
39 Hinabi na po Apo Jesus makauli ha pangilalayi, "Hiyay kapkap, malyadi na nayi akayen ye kapadiho nan kapkap? Ahe, ta padiho hilan maampag ha lubot.

40 Homain ampag-adal a umiigit kanan maihtodo na. Noba no maadalan
yan luboh, mag-ilyadi yan omen kanan maihtodo na."
41 "Taket ta andelawen moy kahalanan nin katongno mo a ba-mon bengat
makandin buwag ha mata na, noba ahe mo an-ibabano ye kahalanan mo a
ba-mon mayadet a buwag ha mata mo?
42 Way-omen mo habiyen ha katongno mo, 'Katongno, paolayan mon
alihen koy buwag ha mata mo', noba ahe moya met angkakit ye mayayadet
a buwag a ba-mon batang a nipabanlag? Hikan ampagmamangedan! Muna
mo po alihen ye mayadet a buwag mo ta-omen mo makit a manged ye
makandin buwag nan katongno mo."

Matandaan ye Kayo makauli ha Dawa na
(Mateo 7:16-20; 12:33-35)

43 "Hiyay manged a poon-kayo, ket manged ya met ye dawa na. Noba
hiyay aliwan manged a poon-kayo, aliwa ya met manged ye dawa na.
44 Balang poon-kayo, ket matandaan ya ha dawa na. Ta hiyay poon-kayon
madiwi, ahe yan manawa nin igoh o ubah.
45 Wanabay met ye tao. Hiyay taon manged, ket ampaghabi yan
kangedan, ta pawa kangedan ye anti ha puho na. Noba hiyay taon maloke,
ampaghabi yan mangaloke, ta pawa mangaloke ye anti ha puho na."

Hilay Luway Kalahin Mānyag nin Baey
(Mateo 7:24-27)

46 Hinabi na po Apo Jesus, "Taket ta anhabtan yo kon 'Apo', noba ahe yo
met anhumbongen ye anhabiyen ko?
47 Hiyay taon anhumaley kangko, ampanlenge boy anhumbongen nay
anhabiyen ko. Ket ilalayi koya
48 ha taon nangipaideng nin baey. Nangali yan maalale a lubot. Ket
impaideng nay baey na ha pundahyon a dapah. Ket ha nayadi na yaynay
baey, nilumateng ye lanab. Ket nadugoh ye baey, noba ahe ya naagwat, ta
maghen ye pagkadyag na.
49 Noba ayaman a nakange nin hahabi ko a ahe na anhumbongen,
ilalayi koya ha taon nangipaideng nin baey a homain pundahyon. Kaya-
bay ha nadugoh yan lanab ye baey a impaideng na, ket napuang ya boy
nangaagwat kaganaan."

7

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Ipoh nin maghay Kapitan lan Huhundalon Romano
(Mateo 8:5-13)

1 Pangayadi nan in-adal Apo Jesus yatew kanlan tatao, nakew yayna ha
banwan Capernaum.
2 Ket ihtew, main maghay kapitan nin huhundalon Romano. Yatin
kapitan, main yan ipoh a ampakaadoen na. Ket yatin ipoh na, ampaghakit
ya boy angkakamatey yayna.
3 Ha nabalitaan nan kapitan ye tungkol kanan Apo Jesus, nangitubol yan
nangaanon tutoan Jujudio a mānungkolan a makew kanan Apo Jesus. Ket
imbilin na kanla, "Makew kawo kanan Apo Jesus. Ket ipakiiingalo yo kana
a lakwen naya ihtin paitaahen ye ipoh ko."
4 Ket hilay intubol na, ha niabot hilayna kanan Apo Jesus, impakihabi la
kana, "Apo, pangiingalo mo. No malyadi dayi, haglapan mo yay kapitan, ta
manged yan tao.

5 Ta agya aliwa yan Judio, ket maado ya kantawon Jujudio boy nangi-
paideng ya po nin pāytiponan tawo."
6 Haanin, hiyay Apo Jesus, nakilakew ya kanla. Ha mahaley hilayna ha
baey nan kapitan nin huhundaloh, impahagana na yan kapitan kanlan
gagayyem na ta-omen la habiyen kana, "Apo, agya adi kawoyna kano
magbannog a umabot ha baey na. Ta ahe ya kano katanggap-tanggap a
lakwen mo ha baey na.
7 Kaya-bay ahe ya nakew kammo. Noba agya wanabay man, habiyen
moynan bengat kano a mitaah yay ipoh na, ket mitaah yan peteg, wanan
kapitan kammi.
8 Tanda na a main madyag ye bilin nin maghay main kapalyadiyan, ta
anti ya met ha hilong nin kapalyadiyan lan matatagay po kana. Boy main
met huhundaloh a anti ha hilong nin kapalyadiyan na. Ket no habiyen na
ha magha, 'Makew ka ihtew!' ket makew ya ihtew, boy no habiyen na met
ha magha, 'Makew ka ihti!' ket makew ya. Boy no habiyen na ha ipoh na,
'Diyagen mo yati!' ket diyagen naya."
9 Pamakange nan Apo Jesus nin impahabi nan kapitan, nagtaka ya boy
inumadap ya kanlan malabong a tataon anhumumbong kana. Ket hinabi
na kanla, "Yo! Haanin akon bengat nakange nin wanabay a kayadet a
pamteg! Agya kanlan Israelita, homain ako po nange nin main wanabay
a pamteg."
10 Haanin, ha nag-udong hilaynay intubol nan kapitan, ket nakit la a
nitaah yaynay ipoh.

Hiyay Pami-ay nan Apo Jesus nin Bugtong a Anak nin Bawon Babayi

11 Pangayadi yatew, nakew yay Apo Jesus ha lugal a Nain. Ket nakilakew
hila kana ye mānumbong na boy hilay malabong a tatao.
12 Ha mahaley hilayna ha ilwangan nin Nain, ket nahagana la hilay
malabong a tataon anlumwah nin yatew a lugal a makew mangilbeng nin
bugtong a lakin anak nin bawon babayi.
13 Ha nakit na yan Apo Jesus ye bawon babayi, nalunoh ya. Kaya-bay
hinabi na kana, "Dada, adi kayna tumangih."
14 Haanin, hinaleyan na yan Apo Jesus ye ampamatayan lan bangkay. Ket
kinimpaan naya. Ket nagpaked hilayna met ye ampamatay. Hinabi nan Apo
Jesus kanan lakin natey, "Inong, mimata ka."
15 Nimata yan peteg haka yan naghabi. Haanin, hinabi nan Apo Jesus
kanan indo, "Ti yaynay anak mo."
16 Uli ha nalyadi, nalimowan hilay kaganaan boy inggalang la yay Apo
Dioh. Hinabi la, "Anti yayna kantawo ye makapalyadiyan a podopita. Ket
hiyay Apo Dioh, anhaglapan na hilaynay tatao na."
17 Ket nitayak ye tungkol kanan Apo Jesus ha kaganaan a lulugal ha
plobinhiyan Judea boy ha palibot na.

Hiyay Pangitubol nan Juan a Māmawtihmo nin Mānumbong na kanan Apo Jesus

(Mateo 11:2-19)

18-19 Haanin, hilay mānumbong nan Juan a Māmawtihmo, imbalita la kana
ye didinyag nan Apo Jesus. Kaya-bay hiyay Juan, intubol na hilay luwan
mānumbong na a makew manepet kanan Apo Jesus nin wanae, "Hikayna
lagi ye Cristo a impangako nan Apo Dioh a lumateng, o mangagad kayi po
nin lumbo?"

20 Ket ha niabot hilayna kanan Apo Jesus, hinabi la, “Intubol na kayin
Juan a Māmawtihmo a manepet kammo no hikayna ye Cristo a impangako
nan Apo Dioh, o mangagad kayi po nin lumbo?”
21 Kananyatew, hiyay Apo Jesus, nalatngan la yan ampamaitaah nin
malabong a tataon ampaghakit. Ampamaalih ya po nin maloke a ihpidito
kanlan tatao boy ampaitaahen na hilay kakapkap.
22 Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanlan intubol nan Juan, “Mag-udong
kawoyna kanan Juan. Ket ibalita yo kana ye nange boy nakit yo. Hilay
kakapkap, ampakakit hilayna. Hilay lulumpo, ampakakodang hilayna.
Hilay kinating, nitaah hilayna. Hilay teteek, ampakange hilayna. Hilay
natey, nabi-ay hilan uman boy hiyay Manged a Balita, an-ipatanda ana met
kanlan mangaidap.
23 Minged yay taon ahe ampagluwaluwa kangko.”
24 Pamikuyot lan intubol nan Juan, hinabi nan Apo Jesus kanlan mal-
abong a tatao, “Ha nakew kawo ihtew ha wangwang, hinyay anhigudowen
yon makit? Maghay malawak a ampiangin-angin? Ahe!
25 Maghay taon nakabado nin matampa? Ahe, ta hilay tataon nakabado
nin matampa boy ampagbi-ay nin pagpapakapda, ket ihtew yo hila makit
ha mangayadet a baey.
26 Nakew kawo kana, ta labay yon makakit nin maghay podopita nin Dioh,
kali? Awo, peteg a magha yan podopita ye Juan a Māmawtihmo. Ket habiyen
ko kanyo a umiigit ya po ha maghay podopita.
27 Ta hiyay Juan ye andektan nan Apo Dioh ha naihulat a Habi na,
‘Mangitubol akon māngihabi ko a mauna kammo ta-omen na italadan ye
danan mo.’ ”*
28 Hinabi na po Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko.
Ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta, homain umiigit kanan Juan a
Māmawtihmo. Noba agya wanabay man, hiyay pinakamaaypa kanlan
anhakopen nan Apo Dioh, ket umiigit ya po kanan Juan.”†
29 Ket hilay kaganaan a tatao, agya hilay māningil nin bowih, pamakange
lan hinabi nan Apo Jesus, hinabi la, “Huhto ye man-ipadyag nan Apo Dioh.”
Hinabi la yatew, ta napabawtihmo hila kanan Juan.
30 Noba hilay Papariseo boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ahe la inawo
ye man-ipadyag nan Apo Dioh ha bi-ay la, ta ahe hila napabawtihmo kanan
Juan.
31 Hinabi na po Apo Jesus, “Hinya lagi ye pangilalayian ko kanlan tatao
kananyatin panaon? Boy hinya lagi ye pangipadihowan ko kanla?
32 Ipadiho ko hila ha aanak a ampikno ha paydagawan a ampanghaan lay
kadagaw la, a wanla,
‘Tinigtigan mi kawon pangkahal,
noba ahe kawo tinumalek!
Kinantaan mi kawon kanta no main natey,
noba ahe kawo met tinumangih!’
33 Wanabay ya met ateed ye dinyag yo kammin Juan a Māmawtihmo, ta
padiho yo kayin impwida. Ta ha nilumateng yay Juan kanyo, ket nakit yo
yan ampagpaltan mangan boy ahe ampinom nin alak. Noba hinabi yo, ‘Hi!
Hinelpan yan maloke a ihpidito.’
34 Ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ha nilumateng ako ihti ha babe-
luta, nakit yo kon ampangan boy ampinom. Noba hinabi yo met, ‘Mahiba

* **7:27** Malakias 3:1. † **7:28** Umiigit hila kanan Juan, ta hilabay ye makakit nin pandugi nin panakop nan Apo Dioh. Hiyay Juan, natey yayna bayo nandugi ye panakop nan Apo Dioh.

yan mangan, māglahing, boy gayyem lan mangakuhit a māningil nin bowih
boy kanayon po a māgkahalanan.'
35 Agya wanabay man, hiyay kadunongan nan Apo Dioh, ket angkakit ha
didiyag lan kaganaan a aanak nin Dioh."

Hiyay Apo Jesus ha Baey nan Simon a maghan Pariseo

36 Ha maghay mangaamot, magha kanlan Papariseo a nagngalan Simon
ye nanagyat kanan Apo Jesus a makew makipangan ha baey na. Kaya-bay
hiyay Apo Jesus, nakew ya met. Ket nakidungo yan mangan.
37 Kananyatew a lugal, main maghay babayin katatanda nin kaganaan a
māgkahalanan ya. Ha nabalitaan na a anti yay Apo Jesus ha baey nan Simon,
ket nilakew naya boy nangaget ya nin pabangon mablin tubat a naikonin
ha maghay botin alabahtodo.
38 Ket nakew yan nideng ha golotan nan Apo Jesus. Antumangih ya ha
aphayan na. Impatulo nay luwa na ha bitih nan Apo Jesus. Ket pinunahan
na nin labok na haka na inumaan boy tiniihan nin pabango.
39 Pamakakit nan Simon ha andiyagen nan babayi ha bitih nan Apo Jesus,
inihip na, "No peteg a podopita ya yatin tao, tanda na dayi a māgkahalanan
yatin babayi a ampangimpa kana."
40 Noba tanda nan Apo Jesus ye an-ihipen nan Simon. Kaya-bay hinabi
na kana, "Simon, main akon habiyen kammo."
Nakibat yay Simon, "Hinyatew, Maihtodo?"
41 Hinabi nan Apo Jesus, "Main luway taon nangutang ha maghay taon
māmautang. Hiyay inutang nan magha ket limanggatoh. Ket hiyay magha
met, limampo.
42 Ha ahe hilayna makabayad, pinaulayan naynan māmautang ye utang
la. Haanin, aya kanlan luwa ye igit a mangado kanan māmautang?"
43 Nakibat yay Simon, "Kadihko, hiyay nakautang nin malalabong."
"Huhto ye pakibat mo," wanan Apo Jesus.
44 Haanin, pinalingayan na yan Apo Jesus ye babayi. Ket hinabi na kanan
Simon, "Angkakit mo nayi yatin babayi? Ha hinumlep ako ihti ha baey mo,
ket ahe moko bega binyan nin lanom a panguyah nin bibitih ko. Noba yatin
babayi, luwa na ye pinanguyah nan bibitih ko boy labok nay pinamunah
na.
45 Boy ahe moko inumaan bilang pagkakitan nin aliket mon nananggap
kangko. Noba yatin babayi, paibat po ha hinumlep ako ihti ha baey mo, ket
homain tegen ye panguma na ha bibitih ko.
46 Ahe mo tiniihan nin ladak ye ō ko. Noba yatin babayi, tiniihan nay
bibitih ko nin mablin pabango.
47 Kaya-bay hiyay mayadet a pangado na a impakit na kangko ye
ampamapteg a napatawad anay malabong a kakahalanan na. Noba hiyay
taon makandi ye kahalanan na a napatawad, ket makandi met ye pangado
na a ipakit na."
48 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan babayi, "Napatawad anay kakaha-
lanan mo."
49 Ket hilay kadungo nan Apo Jesus ha panganan, wanla ha ihip la, "Aya
ya lagi yatin tao a ampagngaya a mamatawad nin kakahalanan?"
50 Hinabi nan Apo Jesus kanan babayi, "Inligtah na kan pamteg mo. Muli
kaynan main katanaan."

8

Hilay Babayin Nangalingay kanan Apo Jesus

1 Ha ahe nabuyot, hiyay Apo Jesus, nilakew nay babanwa boy babadiyo.
Ket impatanda nay Manged a Balita tungkol ha panakop nan Apo Dioh.
Kalamo na hilay labinluwan mānumbong na
2 boy nangaanon babayin pinaitaah na ha hahakit la boy hilay namaal-
ihan na nin mangaloke a ihpidito. Magha ya kanla ye Maria a anhabtan
Magdala ye namaalihan na nin piton mangaloke a ihpidito.
3 Kalamo laya met ye Juana a ahawa nan Cusa a mamaala ha mayadet
a baey nan Gobilnadol Herodes Antipas, hiyay Susana, boy hilay kanayon
po a babayi. Hilabay ye ampangalingay kanan Apo Jesus boy kanlan
mānumbong na. Ket hadili lan babandi ye anggawien la ha pangalingay
la.

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mānabwag
(Mateo 13:1-9; Marcos 4:1-9)

4 Haanin, malabong a tataon nangibat ha kanayon a babanwa ye
ampakew kanan Apo Jesus. Ket in-adal na kanla yatin pangilalayi,
5 "Main maghay māgtalon ye nakew nanabwag nin bini ha pananeman
na. Ha panabwag na, main nangaanon bini ye naampag ha dān. Ket hilatin
bibini, natudakan lan tatao boy kinan nin mamanokmanok.
6 Main met nangaanon bini ye naampag ha kadapahan a main maimpih
a luta. Tinumubo hila noba kadudumali hilan nalangey, ta mamala ye luta.
7 Main met nangaampag ha antuboan nin madiwin iilamon. Ket ha
tinumubo hilatew a bini, kadlan lan nilumake ye madiwin iilamon. Ket
tinugpawan lay tinumubo a bibini.
8 Noba main met bibini a naampag ha mabona a luta. Ket malambot ye
tubo la boy nanawa hilan titigatoh." Pangayadi, impakakhaw nan hinabin
Apo Jesus, "Hikawon ampanlenge, pakaihipen yo yatin manged."

Hiyay Tikih nin Pangilalayi
(Mateo 13:10-17; Marcos 4:10-12)

9 Haanin, hilay mānumbong nan Apo Jesus, nanepet hila kana, "Hinyay
labay habiyen nin pangilalayi mo?"
10 Nakibat yay Apo Jesus, "Nabyayan kawon pagkataloh nin hiklito nin
tungkol ha panakop nan Apo Dioh. Noba kanlan kanayon, ampaghabi
kon bengat makauli ha pangilalayi ta-omen agya po man 'mamilew hilan
mamilew, ket ahe hila makabalay boy agya po man manlenge hilan
manlenge, ket ahe hila makataloh.' "*

Hiyay Labay Habiyen nin Pangilalayi nan Apo Jesus tungkol ha Mānabwag
(Mateo 13:18-23; Marcos 4:13-20)

11 Hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Wanae ye labay habiyen
nin pangilalayi tungkol ha mānabwag. Hiyay bini ket Habi nin Dioh.
12 Ket hiyay dān a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye tataon nakange
nin Habi nin Dioh. Noba nilumateng yay Satanas. Ket inalih na ha puho la
ye Habi nin Dioh ta-omen hila ahe mamteg boy ahe miligtah.
13 Ket hiyay kadapahan a main maimpih a luta, ket hilabay ye tataon
angkaaliket a nakange boy nananggap nin Habi nin Dioh. Noba ahe
ya nanyamot ha puho la. Kaya-bay ahe nagbuyot ye pamteg la, ta ha
nilumateng ye papanubok kanla, ket tinalingkukolan la yaynay pamteg la.
14 Hiyay luta a antuboan nin madiwin iilamon a kinaampagan nin bibini,
ket hilabay ye tataon nakange nin Habi nin Dioh. Noba hiyay Habi nin Dioh
a nange la, ket natugpawan yan malabong a babagay a ampakayootan la,

* **8:10** Isaias 6:9.

kalabayan a bumatnang boy panumbong ha kalabayan nin laman la. Kaya-
bay ahe ya nakapanawa ye Habi nin Dioh ha bi-ay la.
15 Noba hiyay mabona a luta a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye
tataon luboh a nanlenge nin Habi nin Dioh. Ket intanem la ha puho la boy
pinaghehpetan la yan hinumbong anggaynan nanawa ha bi-ay la."

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Kingki
(Marcos 4:21-25)

16 Hinabi na po Apo Jesus, "Homain taon mamaet nin kingki haka na
hakeban nin koden o ikonin ha hilong nin papag, no aliwan ikonin naya ha
hadya a pangikunaan ta-omen mahnag ye loob nin baey kanlan lumoob.
17 Ta homain nakatayo a ahe lano mibagwa boy homain hiklito a ahe lano
matandaan."
18 "Kaya-bay pakaleng-en yon manged ye anhabiyen ko. Ta hiyay taon
ampanumbong nin nange na a kaptegan, ket mapahanan ya po ye tinanda
na. Noba hiyay taon ahe ampanumbong nin nange na a kaptegan, ket agya
po man hiyay nibaan na a anti kana, ket maalih po kana."

Hiyay Indo boy hilay Kakatongno nan Apo Jesus
(Mateo 12:46-50; Marcos 3:31-35)

19 Haanin, hiyay indo nan Apo Jesus boy hilay kakatongno na a lalaki, ket
nakew hila kana. Noba ahe hila makahaley kana uli ha kalabong nin tatao.
20 Kaya-bay main tao a nangihabi kanan Apo Jesus, "Hiyay indo mo
boy hilay kakatongno mon laki, anti hila ha ilwah. Ket labay lay makikit
kammo."
21 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, "Hilay ampanlenge boy ampanum-
bong nin Habi nin Dioh, ket hilabay ye kakatongno ko boy indo ko."

Hiyay Pamatgen nan Apo Jesus nin Makhaw a Angin
(Mateo 8:23-27; Marcos 4:35-41)

22 Ha maghay mangaamot, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na,
ket nilumugan hila ha mayadet a bangka. Hinabi nan Apo Jesus kanla,
"Lumipay kitawo ha dagatdagatan." Ket ginaodan laynay mayadet a bangka
la.
23 Ket legan anlumipay hila, hiyay Apo Jesus, ket nipakatuloy ya. Haanin,
kinumhaw ye angin. Ket hiyay mayadet a bangka la, magaynan mapno nin
lanom. Kaya-bay ampipaloke hilayna, ta lumdeg yaynay mayadet a bangka
la.
24 Haanin, hilay mānumbong na, pinokaw la yay Apo Jesus, a wanla, "Apo!
Apo! Lumdeg kitawoyna!"
Nimata yay Apo Jesus. Ket pinaghabiyan na yay angin boy dawyon, a
wana, "Tumgen kawo!" Ket tinumgen ye angin boy dawyon. Ket tinumana
ana.
25 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Way-ihtew ye
pamteg yo?" Ket hilay mānumbong na, nagtaka hila boy nangalimowan.
Kaya-bay napaytepet-tepet hila, "Aya ya lagi yatin tao? Ta agya angin boy
dawyon, ket angkapatgen na."

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Hinelpan nin Mangaloke a Ihpidito
(Mateo 8:28-34; Marcos 5:1-20)

26 Haanin, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, ket niabot hilayna
ha lugal lan tataon anhabtan Geraseno, ha lipay nin dagatdagatan Galilea.
27 Ha nakalumbah yaynay Apo Jesus ha bangka, hinagana yan maghay
laki a angkumonin ana ihtew a hinelpan nin maloke a ihpidito. Nabuyot

anan panaon a loh-ok ya boy ahe yayna angkumonin ha baey, no aliwan angkumonin yaynan bengat ha yukib a pangilbengan.

28-29 Agya ikulong laya man o balolen nin tanikala ye gagamet boy bibitih na, ket angkaboyto na. Maheheg yan anhigiyan nin mangaloke a ihpidito boy an-iugot ha wangwang. Hinabi nan Apo Jesus kana, "Hikan maloke a ihpidito, alihan mo yayna!"

Pamakange nan laki ye hinabi nan Apo Jesus, nangha ya boy nilumukob ya ha adapan na. Ket angkumolih yan ampaghabi, "Jesus, tanda ko a hika ye Anak nan Pinakamakapalyadiyan a Dioh. Aya ka nayi kangko? Pangiingalo mo, adi moko dayi paidapan!"

30 Haanin, tinepet na yan Apo Jesus, "Hinyay ngalan mo?"

"Kawan." Wanabay ye inhebat na, ta malabong a maloke a ihpidito ye hinumlep kana.

31 Haanin, hilay mangaloke a ihpidito, impakiiingalo la kanan Apo Jesus, a wanla, "Adi mo kayi dayi palakwen ha maalale a tubat a kulongan ha lale-luta!

32 No aliwan palubohan mo kayi tana a humlep ha malabong a bababoy a ampambok ha aling nin mapantay."

Ket hinabi nan Apo Jesus, "Higi, kokawoyna!"

33 Kaya-bay inumalih hilay mangaloke a ihpidito kanan laki. Ket nakew hilaynan hinumlep ha bababoy. Haanin, hilay bababoy, nipapayew hilan nipataboy ha bengaw nin dagatdagatan. Ket ihtew hilaynan nangaalimeh.

34 Ha nakit lan ampanayhay nin bababoy ye nalyadi, ket nayew hilan nangibalita kanlan tatao ha banwa boy babadiyo.

35 Kaya-bay hilay tataon nakange, nakew hila ihtew ta-omen la bilewen ye nalyadi. Pamiabot la kanan Apo Jesus, hiyay lakin inalihan nin mangaloke a ihpidito, nakit la a matino yayna boy nakabadoyna a ampikno ha haley bitih nan Apo Jesus. Ket nalimowan hilay tatao uli ha nakit la.

36 Haanin, hilay tataon nakakit nin nalyadi, imbalita la kanlan tataon kapipilateng, "Hiyay Apo Jesus, pinaalih na hilay mangaloke a ihpidito kanan laki."

37 Ket hilay tataon taga Geraseno, impakihabi la kanan Apo Jesus, a wanla, "Umalih kayna ihti ha lugal mi, ta angkalimo kayinan tubat kammo."

Kaya-bay hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, nilumugan hilayna ha bangka. Ket inumalih hilayna nin yatew a lugal.

38 Bayo yan inumalih ye Apo Jesus, hiyay lakin inalihan nin mangaloke a ihpidito, ket nakiiingalo ya kana, a wana, "Makilakew ako met dayi kammo." Noba ahe na inawo Apo Jesus, no aliwan pinauli na yaynan ingat, a wana,

39 "Muli kayna ha angkunaan yo. Ket hiyay kapagtakaan a dinyag nan Apo Dioh kammo, ibalita mo kanlan tatao." Ket nuli yan peteg ye laki. Ket imbalita na kanlan kaganaan a tatao nin yatew a banwa ye kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus kana.

Hiyay Anak nan Jairo boy hiyay Babayin Andayaen (Mateo 9:18-26; Marcos 5:21-43)

40 Ha nag-udong yay Apo Jesus ha lipay dagatdagatan, hilay tatao ihtew, ket angkaaliket hilan nananggap kana, ta an-agaden laya.

41 Haanin, main nilumateng a maghay lakin nagngalan Jairo a maghay mānguna ha pāytiponan lan Jujudio. Nanalimukod ya ha adapan nan Apo Jesus. Ket hinabi na, "Pangiingalo mo, Apo, ta makew ka dayi ha baey ko.

42 Ta hiyay bugtong a anak kon balatang a nagtaon labinluwa, ket angkakamatey yayna."

Ket legan anlakwen na yan Apo Jesus ye anak nan Jairo, malabong hilay
tataon ampaypapaletpet kanan Apo Jesus.
43 Haanin, main met maghay babayi kanla ihtew ye labinluway taon anan
andayaen. [Ket nauboh nayna ye babandi na ha pagpapatambal na.] Noba
homain bega nakapaitaah kana.
44 Ket nakipaletpet ya met kanlan tatao angga ha niabot ya ha golotan nan
Apo Jesus. Ket kiniwit nay laylay nin bado na. Ket kapipikhaan, tinumgen
anay pandumaya na.
45 Ket haanin, nanepet yay Apo Jesus, “Ayay nangiwit kangko?”
Noba hinabi lan kaganaan, “Aliwan hiko!”
Kaya-bay hinabi nan Pedro, “Apo, tanda moynabay met a malabong ye
tataon ampaypapaletpet kammo.”
46 Noba hinabi nan Apo Jesus kanan Pedro, “Main nangiwit kangko, ta
natanam kon main kapalyadiyan a nilumwah kangko.”
47 Haanin, ha natandaan nan babayi a ahe na maitayo kanan Apo Jesus ye
dinyag na, ampamigpig yan hinumaley kana boy nilumukob ya ha adapan
na. Ket hinabi na kanlan kaganaan a tatao a anti ihtew no taket ta kiniwit
na yay Apo Jesus boy no way-omen yan nitaah.
48 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kana, “Inang, nitaah ka uli ha pamteg
mo. Muli kaynan main katanaan.”
49 Legan angkatongtongen naya po Apo Jesus ye babayi, main nilumateng
a taon nangibat ha baey nan Jairo. Hinabi na, “Adi mo yayna an-abaen ye
Maihtodo, ta natey yaynay anak mo.”
50 Pamakange nan Apo Jesus ye hinabi nan tao, hinabi na kanan Jairo,
“Adi ka angkalimo. Mamteg kan bengat, ket mabi-ay yan uman ye anak
mo.”
51 Pamiabot nan Apo Jesus ha baey nan Jairo, homain yan kanayon a
inlamo ha loob nin baey, no aliwan hiyay Pedro, Santiago, Juan, boy hilay
tutoa nan anak bengat.
52 Hilay kaganaan a tataon anti ihtew, antangihan boy an-andangan la
yay anak a natey.
Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Adi kawo antumangih, ta ahe yan
natey ye anak, no aliwan angkatuloy yan bengat.”
53 Ket kinailiyan laya, ta tanda la a natey yaynay anak.
54 Haanin, ginemgeman na yan Apo Jesus ye gamet nan anak. Ket hinabi
na, “Inang, mimata ka.”
55 Ket kananyatew met ateed, nabi-ay yay anak boy nimata ya. Hinabi
nan Apo Jesus kanla, “Pakanen yoya.”
56 Haanin, nagtaka hilan tubat ye tutoa nan anak. Noba imbilin nan Apo
Jesus kanla, “Yatin nalyadi, ket adi yo anhabiyen ha agya ayaman a tao.”

9

Hiyay Pangitubol nan Apo Jesus ha Labinluwan Apohtol
(Mateo 10:5-15; Marcos 6:7-13)

1 Ha maghay mangaamot, hinagyat na hilay labinluwan mānumbong
na a humaley kana. Ket binyan na hilan kapalyadiyan boy katulidan a
mamaalih nin kaganaan a mangaloke a ihpidito boy mamaitaah kanlan
ampaghakit.
2 Ket intubol na hilaynan mangipatanda nin tungkol ha panakop nan Apo
Dioh boy mamaitaah hilan ampaghakit.

3 Binilinan na hila, “Ha pangumodang yo, adi kawo ampangaget nin
hinyaman, agya teken, bakoto, pamangan, pilak o bado a paghagiliyan yo.
4 Makidagoh kawo kanlan ayaman a mamadagoh kanyo. Ket ihtewbay
kawo tana kumonin angga ha umalih kawo nin yatew a lugal.
5 Noba no ahe la kawo tanggapen, ikampag yo po ye tuwapok ha bibitih
yo bilang pangipatanda kanla a maloke ye dinyag la. Ket alihan yo hilayna.”
6 Haanin, nanige hilaynay mānumbong nan Apo Jesus. Ket nakew hila
ha binabadiyo a nangipatanda nin Manged a Balita boy namaitaah hilan
ampaghakit ha agya way-ihtew man a anlakwen la.

Hiyay Pagkayoot nin Ihip nan Gobilnadol Herodes Antipas (Mateo 14:1-12; Marcos 6:14-29)

7 Haanin, hiyay Herodes Antipas a gobilnadol ha plobinhiyan Galilea, ha
nabalitaan nay kaganaan a andiyagen nan Apo Jesus, nayoot ye ihip na, ta
main ampaghabi, “Nabi-ay yan uman ye Juan a Māmawtihmo.”
8 Ket hilay kanayon met, anhabiyen la, “Hiyabay ye podopita Elias a nabi-
ay uman. Ket napakit yayna man!”
Ket anhabiyen la met nin kanayon, “Ah, hiyabay ye magha kanlan
podopita hatew a nabi-ay uman!”
9 Noba hinabi nan Gobilnadol Herodes Antipas, “Hiyay Juan, natey yayna,
ta pinaputohan ko yan leey. Noba aya yatin taon angkabalitaan kon
ampanyag nin kapagtakaan?” Kaya-bay hiyay Gobilnadol Herodes Antipas,
pinakikwanan na yan makit ye Apo Jesus.

Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Liman Libo katao (Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Juan 6:1-14)

10 Ha nag-udong hilaynay apohtol, imbalita la kanan Apo Jesus ye
kaganaan a didinyag la. Pangayadi, pinagkalamo na hilan nakew ha
banwan Bethsaida a hilahilan bengat.
11 Noba ha natandaan lan tatao a inumalih hilayna, hinumumbong hila
kanla. Ket ha panlumateng la ihtew, tinanggap na hila met Apo Jesus. Ket
in-adal na kanla ye tungkol ha panakop nan Apo Dioh boy pinaitaah na
hilay ampaghakit.
12 Ha ampitanghob anay mangaamot, hinumaley hilay labinluwan apo-
htol kana. Ket hinabi la, “Maihtodo, anti kitawo ha wangwang. Kaya-bay
habiyen moyna kanlan tatao a makew hilayna ha mangahaley a babadiyo
boy pananamanan ta-omen hila manapul nin pamangan la boy pagdagohan
la.”
13 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe, hikawoy mamyay nin paman-
gan la.”
Nakibat hila, “Limay tinapay boy luway malanghit bengat ye anti ihti.
Makew kayi lawen manaliw nin pamangan la?”
14 Hiyay bilang lan lalaki ihtew, mangalimay libo.
Noba hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Paiknoen yo hilan
puhto-puhto nin manilimampo.”
15 Ket pinaikno la hilan kaganaan.
16 Haanin, kingwa nan Apo Jesus ye limay tinapay boy luway malanghit.
Tinumangal ya ha langit. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Binih-
ilbih-il na yay limay tinapay boy pinutoh-putoh na yay luway malanghit.
Ket in-ibyay na kanlan mānumbong na. Ket impatped la met kanlan tatao.
17 Nangan hilan kaganaan boy nangabhoy. Pangayadi lan nangan,
hilay mānumbong na, tinipon lay tela lan tatao. Ket nakapno hila po nin
labinluwan belyag.

Hiyay Pangipatanda nan Pedro nin tungkol kanan Apo Jesus
(Mateo 16:13-28; Marcos 8:27-9:1)

18 Ha maghay mangaamot, legan ampakigwang yay Apo Jesus a bubukod
na, hinumaley hilay mānumbong na kana. Haanin, tinepet na hila, "Aya ko
kano ha ihip lan tatao?"
19 Nakibat hila, "Anhabiyen lan kanayon a hika ye Juan a Māmawtihmo.
Hilay kanayon met, anhabiyen la a hika ye podopitan Elias. Ket hilay
kanayon po, anhabiyen la met a hika ye magha kanlan podopita hatew a
nabi-ay uman."
20 Haanin, tinepet na hilan Apo Jesus, "Hikawo nayi, aya ko?"
Nakibat yay Pedro, "Hika ye Cristo a impangako nan Apo Dioh."
21 Noba mahehpet na hilan binilinan Apo Jesus ye mānumbong na, "Adi
yoyna anhabiyen ha agya ayaman."
22 Hinabi na po kanla, "Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket
katapulan a magdiha nin malabong a pamaidap. Ikahwil la kon tutoan
Jujudio a mānungkolan, mānguna a papadi, boy mamaihtodo nin Bibilin.
Ipapatey lako, noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay akon uman."
23 Haanin, hinabi na kanlan kaganaan a anti ihtew, "Ayaman a malabay
manumbong kangko, ket katapulan a liwaan nay hadili nan kalabayan boy
minamangaamot yan nakahadya a matey ha panumbong na kangko a ba-
mo yan ampamatay nin kodoh.
24 Ta ayaman a taon ampangihilib nin bi-ay na, ket maanam na. Noba
ayaman a taon matey uli kangko, ket mabyayan yan bi-ay a homain
anggaan.
25 Main nayi pakinabang ha maghay tao, no mapagkonin nay kaganaan
a babandi ihti ha babe-luta, noba mipalakew ya met ha kapaduhaan a
homain anggaan ye kalelwa na?
26 Ta ayaman a mangikading-ey kangko boy hahabi ko, ikading-ey koya
met lano ha pag-udong ko. Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ha pag-
udong ko, main akon kahnagan boy anti kangko ye kahnagan nan Apo Dioh
boy kalamo ko hilay aanghil nin Dioh.
27 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Main nangaano kanyo ihti ye
ahe po matey anggan makit la ye panakop nan Apo Dioh."

Hiyay Pagkauman nin Kadih nan Apo Jesus
(Mateo 17:1-8; Marcos 9:2-8)

28 Pangalabah nin mangawaloy mangaamot, hiyay Apo Jesus, hinumaka
ya ha mapantay ta-omen ya makigwang. Inlamo na yay Pedro, Juan boy
Santiago.
29 Haanin, legan ampakigwang ya, ket nauman ye kadih na. Ket hiyay
bado na, ampakapulag uli ha tubat a kaputian.
30 Kapipikhaan, main luway laki a napakit kanla a ampakitongtong kanan
Apo Jesus, hiyay Moises boy Elias a podopita hatew.
31 Ket ampakapulag hila met a omen kanan Apo Jesus. Hinabi la kana,
"Madanon kaynan matey. Ket ihtew ka matey ha banwan Jerusalem."
32 Hiyay Pedro boy hilay kalalamoan na, ket maiplek hilan angkatuloy,
noba nakaimukat hila. Ket nakit lay ampakapulag a kahnagan nan Apo
Jesus boy nakit laya met ye Moises boy Elias a ampideng ha talig na.
33 Haanin, legan an-umalih yaynay Moises boy Elias ha talig nan Apo
Jesus, hinabi nan Pedro kanan Apo Jesus, "Maihtodo! Manged, ta anti
kitawo ihti. Manyag kayin tatlon hongab ihti. Hiyay maghan hongab,

kammo. Hiyay ikalwa, kanan Moises. Boy hiyay ikatlo, kanan Elias."
Nahabi na yatew, ta ampangalimokaw ya.
34 Legan ampaghabi ya po ye Pedro, inameyan hilan owep. Ket nal-
imowan hila.
35 Haanin, main bihnga a ibat ha owep a ampaghabin wanae, "Yabayti ye
Anak kon pinili ko. Leng-en yoy habiyen na."
36 Ha tinumgen yaynay bihnga, nakit lan mānumbong na a bubukod
naynan Apo Jesus. Ket yatin nakit la, ahe la po hinabi ha agya ayaman
kananyatew a panaon.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Anak a Lakin Hinelpan nin Maloke a Ihpidito
(Mateo 17:14-18; Marcos 9:14-27)

37 Kabekahan, ha nakaduong hilaynan Apo Jesus boy mānumbong na
paibat ha mapantay, hinagana hilan malabong a tatao.
38 Haanin, main maghay lakin nangha kanan Apo Jesus nin wanae,
"Maihtodo, bilewen moya man ye bugtong kon anak a laki.
39 No anhigiyan na yan maloke a ihpidito, kapipikhaan ket angkumolih,
ampangolimpatang boy ampagbola-bola ye bebey na. Ahe na yaynan an-
alihan nin maloke a ihpidito boy tubat na yaynan ampatiyatiyaan.
40 Impakihabi ko kanlan mānumbong mo, 'Pangiingalo yo man, ta paali-
hen yo yay maloke a ihpidito kanan anak ko.' Noba ahe la yan mapaalih."
41 Nakibat yay Apo Jesus, "Hikawon tatao haanin a panaon, homain
kawon pamteg kanan Apo Dioh boy matiko ye ihip yo. Anggan makano
katawo po lagin pag-anohan? Ilakew moya ihti ye anak mo."
42 Ha anhumaley yaynay anak kanan Apo Jesus, impuang na yan
pinakolimpatang nin maloke a ihpidito. Noba hiyay Apo Jesus,
pinaghabiyan na yay maloke a ihpidito boy pinaitaah na yay anak. Ket
inggawang na yayna kanan bapa na.
43 Ket hilay tatao, nagtaka hilan tubat ha nakit lay kapalyadiyan nan Apo
Dioh.

Hiyay Ikalwan Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na
(Mateo 17:22-23; Marcos 9:30-32)

Legan ampagtaka hilay tatao ha dinyag nan Apo Jesus, hinabi na kanlan
mānumbong na,
44 "Pakaleng-en boy pakaihipen yon manged yatin habiyen ko. Hiko a ibat
ha langit a in-Anak nin Tao, ket maigawang lano kanlan mānungkolan."
45 Noba hilay mānumbong na, ahe la natalohan ye hinabi na, ta ahe na
impaluboh Apo Dioh a matalohan la. Ket angkalimo hila met a manepet
kana.

Hiyay Pinakamatagay
(Mateo 18:1-5; Marcos 9:33-37)

46 Ha maghay mangaamot, hilay mānumbong nan Apo Jesus, ket pinayn-
gatngatan la no aya kanlay maibilang a pinakamatagay.
47 Noba tanda nan Apo Jesus ye ihip la. Kaya-bay nanagyat yan maghay
makandin anak haka na yan pinaideng ha talig na.
48 Ket hinabi nan Apo Jesus kanla, "Ayaman a ampananggap nin omen
kananyatin anak uli ha panumbong na kangko, ket antanggapen na koyna
met. Ket ayaman a ampananggap kangko, ket antanggapen na yayna met
ye Bapa kon Dioh a nangitubol kangko. Ta ayaman kanyon kaganaan ye
mapagmakaaypa a omen kananyatin anak, ket hiyayna ye pinakamatagay."

Hilay Ahe Angkumuntada kantawo ket Katupig tawo
(Marcos 9:38-40)

49 Haanin, hinabi nan Juan kanan Apo Jesus, “Apo, main kayin nakit a
taon ampamaalih nin mangaloke a ihpidito ha ngalan mo. Ket binawalan
miya, ta aliwa tawo yan kalamo.”
50 Noba hinabi nan Apo Jesus, “Adi yoya ambawalan, ta ayaman a ahe
angkumuntada kantawo, ket katupig tawo ya.”

Hiyay Ahe la Pananggap kanan Apo Jesus ha plobinhiyan Samaria

51 Haanin, ha madanon yaynan mag-udong ha langit ye Apo Jesus,
imbuton na ha ihip na ye makew ha banwan Jerusalem.
52 Kaya-bay nangitubol yan ano kataon mauna kana ha maghay badiyo
ha plobinhiyan Samaria ta-omen hila mangihadya nin pagdagohan na.
53 Noba hiyay Apo Jesus, ahe laya tinanggap nin tatao ha plobinhiyan
Samaria, ta tanda lan palakew ya ha banwan Jerusalem.*
54 Ha natandaan lan Santiago boy Juan a homain nananggap kanan Apo
Jesus ihtew, nanepet hila kana, “Apo, labay mo nayi a paudanan mi hilan
apoy ta-omen hila maulam?”
55 Noba pinalingayan na hilan Apo Jesus boy pinaghabiyan.
56 Ket nakew hilayna ingat ha kanayon a badiyo.

Hiyay Panumbong kanan Apo Jesus
(Mateo 8:19-22)

57 Ket legan angkumodang hila, main maghay lakin hinumaley boy
naghabi kanan Apo Jesus nin wanae, “Kilakew ako kammo, agya way-ihtew
ka makew.”
58 Noba nakibat yay Apo Jesus kana, “Hilay ahontawon, main hilan
lubot a angkunaan boy hilay mamanokmanok, main hilan hāy. Noba
hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket homain akon hadilin baey a
mapagpainawaan.”
59 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan magha po a laki, “Kilakew ka
kangko.”
Noba nakibat yay laki, “Apo, palubohan moko po dayin muli ta-omen koya
po ipailbeng ye bapa ko.”
60 Nakibat yay Apo Jesus kana, “Ipailbeng moya tana ye minatey mo
kanlan nangamatey ha pamilew nan Apo Dioh. Noba hika, makew kayna.
Ket ipatanda moy tungkol ha panakop nan Apo Dioh.”
61 Main po kanayon a naghabi kanan Apo Jesus, “Kilakew ako kammo,
Apo. Noba paolayan moko po muli, ta magpatanid ako po kanlan pamilya
ko.”
62 Noba nakibat yay Apo Jesus kana, “Ayaman a malabay makilakew
kangko noba pamapalingay na, ket ahe ya malyadin maghilbi kanan Apo
Dioh ha panakopan na. Nailalayi ya ha taon ampangadado a pamapalingay.
Kaya-bay tiko-tiko ye dinanan na.”

10

Hiyay Pangitubol nan Apo Jesus ha Pitompo boy Luway Mānumbong na

1 Pangayadi yatew, namili yay Apo Jesus nin pitompo boy luwa katao. Ket
intubol na hilan maniluwa a mauna kana ha balang banwa boy lulugal a
lakwen na.

* **9:53** Hilay Samaritano, main hilan hadilin timplo ihtew ha matundol nin Gerazim ha Samaria. Kaya-bay ahe la labay a magdān hilay Jujudio ha banwa la ta-omen maghimba ha Timplo ha Jerusalem.

2 Hinabi na kanla, “Bilewen yo hilay malabong a tataon nakahadya anan
pahakop kanan Apo Dioh a ba-mon paday a malyadinan pupolen, noba
kulang ye māmupol. Kaya-bay ipakigwang yo kanan Apo a nagkonin nin
pupolen a mangitubol yan malabong a māmupol.
3 Higi, manige kawoyna! Itubol katawo a ba-mon tupa kanlan tataon ba-
mon ahontawon.
4 Adi kawo ampangaget nin pitaka, kubot, o pakalan a ihtiping. Ket ha
pangumodang yo, adi kawo tumgen uli ha pangidlaw yo ha agya ayaman
ha dān.
5 Ket ha panhumlep yo ha maghay baey, habiyen yoy wanae, ‘Magkamain
hila dayin katanaan ye nagbaey.’
6 Ket no manged ye pananggap la kanyo, peteg a magkamain hilan
katanaan nan Apo Dioh. Noba no aliwan manged ye pananggap la kanyo,
ahe hila magkamain.
7 Ihtew kawoyna kumonin kanlan mamadagoh kanyo. Adi kawoyna
pamakew-pakew kanlan kanayon. Kanen yo boy inomen yoy agya hinya-
man a iapag la kanyo. Ta hiyay māg-obda, katapulan a biyan yan matapul
na.
8 No makew kawo ha maghay banwa boy tanggapen la kawo ihtew, kanen
yoy hinyaman a iapag la kanyo.
9 Paitaahen yo hilay ampaghakit ihtew boy habiyen yo kanla, ‘Madanon
anay panakop nan Apo Dioh kanyo.’
10 Noba no ahe la kawo tanggapen ha maghay banwa, ket makew kawo
ha dān nin yatew a banwa, ket habiyen yoy wanae,
11 ‘Ulita ahe yo labay tanggapen ye ipatanda mi kanyo, agya tuwapok nin
banwa yo a nipayket ha bibitih mi, ket ikampag mi bilang pangipatanda
kanyo a maloke ye dinyag yo. Noba pakaihipen yo yati. Madanon anay
panakop nan Apo Dioh.’
12 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha Mangaamot nin Panuhga,
mamabyat ye ipaduha kanlan tatao kananyatin banwa dinan kanlan taga
Sodoma a nanyag nin kalok-an hatew.”

Babala kanlan tataon Ahe Maghehe
(Mateo 11:20-24)

13 Hinabi na po Apo Jesus, “Hikawon taga Corazin boy hikawon taga
Bethsaida, kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta no
hiyay kapagtakaan a dinyag ko kanyo, ket ihtew koyna dayin dinyag ha
Tiro boy ha Sidon,* ket nabuyot hilayna dayin naghoot nin tapih a mangitit
a pamaneh ye angkumonin ihtew boy nikno ha tubog bilang pagkakitan a
ampaghehe hilayna ha kakahalanan la.
14 Noba ha Mangaamot nin Panuhga, mamabyat ye ipaduha kanyo dinan
kanlan taga Tiro boy taga Sidon.
15 Ket hikawon taga Capernaum, nabaan yo nayi a midangal kawo angga
ha langit? Ahe! Itapon na kawon Apo Dioh ha impilno!”
16 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Ayaman a
ampanlenge kanyo, ket hikoynay anleng-en na. Ayaman a ampangikahwil
kanyo, ket hikoynay an-ikahwil na. Ket hiyay ampangikahwil kangko, an-
ikahwil na yayna met ye Bapa a Dioh a nangitubol kangko.”

Hiyay Pag-udong lan Pitompo boy Luwa

* **10:13** Hilay taga Tiro boy taga Sidon, ket aliwa hilan Jujudio, mangaloke hila boy ahe hila naghehe ha kakahalanan la.

17 Haanin, hilay pitompo boy luwa kataon intubol nan Apo Jesus,
mahayaghag hilan nag-udong kana. Ket hinabi la kana, “Apo, agya hilay
maloke a ihpidito, angkapaalih mi hila makauli ha ngalan mo.”
18 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Nakit ko yay Satanas a naalih kana ye
kapalyadiyan na a omen ha kapadah nin kilat.
19 Binyanan katawon kapalyadiyan ta-omen yoya hamboten ye kaganaan
a kapalyadiyan nan Satanas a kaaway tawo a ba-mon pangitutudak nin
bibikat boy kokoninipit, noba ahe kawo mapano.
20 Noba agya wanabay man, adi yo an-ikaaliket ye pamaalih yon manga-
loke a ihpidito, no aliwan hiyay ikaaliket yo, ket nakalihtaynay ngangalan
yo ha libdo nin bi-ay ha langit.”

Naaliket yay Apo Jesus
(Mateo 11:25-27; 13:16-17)

21 Kananyatew met ateed a odah, hiyay Apo Jesus, ket naheb yan
kaaliketan nin Ihpiditon Dioh. Ket nakigwang yan wanae, “Bapa ko a Apo ha
langit boy ihti ha babe-luta, ampahalamatan kata, ta hilatin kaptegan, ket
ahe mo impatanda kanlan tataon ampangibaan nin hadili la a mangahidi
boy mangadunong, no aliwan kanlan tataon mangakandin bengat ye
tinanda a omen kanlan mangakandin aanak. Awo, Bapa ko, dinyag mo
yatew, ta yabaytew ye kalabayan mo.”
22 Pangayadi nan nakigwang, hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao, “Im-
pabaala naynan Bapa kon Dioh kangko ye kaganaan a babagay. Ket homain
nagtanda kangko, no aliwan hiyay Bapa kon Dioh bengat. Homain met
nagtanda kanan Bapa kon Dioh, no aliwan hikon bengat a Anak na boy
hilay tataon labay kon pangipatandaan kana.”
23 Haanin, hiyay Apo Jesus, inadap na hilay mānumbong na. Ket hinabi
na kanla a hilabay bengat ye ampakange, “Minged kawo, ta nakit yo ye
didinyag ko.
24 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! Hatew, malabong hilay
popodopita boy popoon ye malabay makakit boy makange nin nakit boy
nange yo haanin. Noba ahe nalyadi yati ha panaon la.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Manged a Samaritano

25 Ha maghay mangaamot, legan ampangiadal yay Apo Jesus kanlan tatao,
main maghay maihtodo nin Bibilin ihtew. Nideng yan nanepet, ta labay na
yan kaloten ye Apo Jesus ha hahabi na. Hinabi na, “Maihtodo, hinyay hukat
kon diyagen ta-omen ako mabyayan nin bi-ay a homain anggaan?”
26 Nakibat yay Apo Jesus kana, “Hinyay anti ha Bibilin? Hinyay angkabaha
mo ihtew?”
27 Nakibat yay maihtodo nin Bibilin, “Hiyay Apo mon Dioh, ket adoen mo
yan luboh ha puho, luboh ha kalelwa, luboh ha kakhawan boy luboh ha
ihip mo.† Boy hiyay kapadiho mon tao met, katapulan mo yan adoen nin
omen ha pangado mo nin hadili mo.”‡
28 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Huhto ye pakibat mo. Kaya-bay wanabay
ye diyagen mo ta-omen ka mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.”
29 Noba hiyay maihtodo nin Bibilin, ket ahe na labay a mipading-ey ya.
Kaya-bay nanepet yayna man, “Aya yain a kapadiho kon tao a katapulan
kon adoen?”
30 Nakibat yay Apo Jesus kana makauli ha pangilalayi, “Main maghay
taon ibat ha banwan Jerusalem a palakew ha banwan Jerico. Legan
angkumodang ya, hinagana yan tutulihan. Niloh-okan laya, kingwa lay

† **10:27** Deuteronomio 6:5. ‡ **10:27** Levitico 19:18.

bado na boy pilak na, boy binogbog laya angga ha angkakamatey yayna haka la yayna inalihan.
31 Haanin, main padi a nipadān ihtew. Ha nakit na yay lakin nabogbog, niliklikan naya. Ket nagpahulong yayna ha pangumodang na.
32 Haanin, nipadān ya met ihtew ye maghay lakin lahi nan Levi.§ Noba ha nakit na yay lakin nabogbog, niliklikan naya met. Ket nagpahulong yayna ha pangumodang na.
33 Haanin, main met maghay Samaritano* a nipadān ihtew. Ket ha nakit na yay lakin nabogbog, nalunoh ya kana.
34 Hinaleyan naya haka na inuyahan nin ladak boy alak ye huhugat na haka na binelbelan nin tapih. Pangayadi, inhakay naya ha ahno na. Ket inlakew na yayna ha baey a an-abangan. Ket ihtew naya hinayhay.
35 Kabekahan, hiyay Samaritano, binyanan na yan luway palata a mital ye nagbaey haka na hinabi, 'Hayhayen mo yan manged. Ket no magkulang man yati, ket bayadan ko lano ha pag-udong ko.' "
36 Haanin, nanepet yay Apo Jesus kanan maihtodo nin Bibilin, "Aya lagi kanlan tatlo ye main pangado kanan taon binogbog lan tutulihan?"
37 Nakibat yay maihtodo nin Bibilin, "Hiyay nangingalo kana."
Hinabi nan Apo Jesus kana, "Kokayna awod, ket wanabay met ateed ye diyagen mo."

Hiyay Pangumewah nan Apo Jesus kanan Marta boy Maria

38 Ha pangumodang lan Apo Jesus boy mānumbong na, ket niabot hila ha maghay badiyo. Main babayi ihtew a nagngalan Marta. Ket angkaaliket yan nananggap kanlan Apo Jesus ha baey na.
39 Hiyay Marta, main yan katongno a nagngalan Maria. Hiyay Maria, ampikno yan bengat ha aphayan nan Apo Jesus, ta ampanlenge ya ha an-iadal na.
40 Noba hiyay Marta, ket angkagagah ya ha pangihadya nan pamangan boy inomen nan Apo Jesus boy hilay mānumbong na. Kaya-bay hinumaley ya kanan Apo Jesus. Ket hinabi na kana, "Apo, homain nayi bali kammo a hiyay katongno ko, ket ampikno yan bengat boy ampaolayan na kon ampangihadya? Habiyen mo man kana a haglapan nako met."
41 Noba hinabi nan Apo Jesus kana, "Marta, angkayoot ka boy angkagagah ka ha malabong a babagay.
42 Noba mamaghan bengat ye katapulan. Ket yati ye pinili nan Maria, hiyay manlenge kangko. Ket yabayti ye mamanged. Ket ahe yayna maalih kana agya makanoman."

11

Hiyay Pangiadal nan Apo Jesus nin tungkol ha Pakigwang (Mateo 6:9-13; 7:7-11)

1 Ha maghay mangaamot, hiyay Apo Jesus, nakew yan nakigwang ha maghay lugal. Pangayadi nan nakigwang, hinabi nin magha kanlan mānumbong na, "Apo, adalan yo kayi man no hinyay habiyen mi ha pamakigwang mi a omen ha dinyag nan Juan a Māmawtihmo kanlan mānumbong na."

---

§ **10:32** Kaganaan a lalakin Levi, ket ampanaglap hila kanlan papadi ha Timplo nan Apo Dioh.
* **10:33** Hiyay lahi lan tataon Samaritano, ket main hale a daya lan Jujudio boy daya lan kanayon po a lahi. Kaya-bay maaypa ye pamilew lan Jujudio kanla boy main hilan hakit nakem kanlan Samaritano.

2 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “No makigwang kawo, wanae ye habiyen yo,
‘Bapa min Dioh, galangen laka dayin kaganaan a tatao.
Apo, hakopen mo kayinan kaganaan.
3 Biyan mo kayin pamangan mi ha minamangaamot.
4 Boy patawaden mo kayi ha kakahalanan mi,
ta pinatawad mi hilayna met ye kaganaan a nagkahalanan kammi.
Adi mo kayi ampaolayan a matukho.’ ”
5 Haanin, hinabi na po nin Apo Jesus kanla, “Alimbawa, ha bunak madeglem, magha kanyo ye makew ha baey nin gayyem na. Ket nakihabi ya, ‘Gayyem, padaman moko man nin tatloy tinapay mo.
6 Ta hiyay gayyem ko a ibat ha mataang, ket anti ya ha baey ko. Ket homain akon maipakan kana.’
7 Haanin, wanae ya met ye pakibat nan gayyem mo a anti ha loob nin baey na, ‘Adi mo koyna an-abaen, ta ampida kayinan aanak ko boy nakaleneb yaynay ilwangan. Kaya-bay ahe koynan labay ye mimatan mamyay kammo.’ ”
8 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Habiyen ko kanyo, agya po man mita-gayyem kawo, ahe na kan imataen. Noba ulita mauplit ka, imataen na kan teed ta-omen na ibyay ye ampakikwaen mo kana.”
9 “Kaya-bay wanae ye habiyen ko. Mangawok kawo kanan Apo Dioh, ket biyan na kawo. Tapulen yo kana ye matapul yo, ket matapulan yo. Paapo kawo kana, ket palooben na kawo.
10 Ta hilay kaganaan a ampangawok kanan Apo Dioh, ket ambiyan na hila. Hilay kaganaan a ampanapul kana nin matapul la, ket ampakatapul. Hilay kaganaan a ampaapo, ket ampalooben na.
11 Hikawon babapa, no makikwa yan malanghit ye anak yo, ahe yoya biyan nin bikat, kali?
12 Ket no makikwa yan talay, ahe yoya biyan nin koninipit, kali?
13 Haanin no hikawo po man a mangaloke ket tanda yoy mamyay nin manganged a babagay kanlan aanak yo, lalalo yaynay Bapa yon Dioh a anti ha langit! Ta ibyay nay Ihpidito na kanlan ampakikwa kana.”

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Beelzebul
(Mateo 12:22-30; Marcos 3:20-27)

14 Ha maghay mangaamot, hiyay Apo Jesus, namaalih yan maloke a ihpidito a ampamaangang nin maghay laki. Ha inumalih yaynay maloke a ihpidito kanan laki, ket ampakahabi yayna. Ket hilay tatao ihtew, nagtaka hila.
15 Noba hinabi lan kanayon, “Ah! Ampakaalih yan mangaloke a ihpidito, ta hiyay Satanas a poon lan mangaloke a ihpidito ye namyay kana nin kapalyadiyan a manyag nin wanabay.”
16 Hilay kanayon kanla, labay la yan huboken ye Apo Jesus. Kaya-bay nakikwa hilan kapagtakaan kana bilang pagkakitan a hiyabay ye intubol nan Apo Dioh.
17 Noba tanda nan Apo Jesus ye an-ihipen la. Kaya-bay hinabi na kanla, “No hilay tataon angkumonin ha maghay panakopan ket mapay-away-away, madama ye panakopan. Wanabay met ye malyadi ha maghay pamilya a ampay-away-away.
18 Kaya-bay no kalabanen na hilan Satanas ye anhakopen na, ket ahe ya magbuyot ye panakop na, kali? Anhabiyen yon ampamaalih akon maloke

a ihpidito makauli ha kapalyadiyan nan Satanas, noba aliwan peteg yain a
anhabiyen yo!
19 Haanin, no hiyay Satanas ye namyay kangko nin kapalyadiyan a
mamaalih nin mangaloke a ihpidito, aya met awod ye namyay nin ka-
palyadiyan kanlan mānumbong yo, ta ampamaalih hila met nin mangaloke
a ihpidito? Hilay mānumbong yoyna met ye makapipapteg a aliwan huhto
ye an-ihipen yo.
20 Noba ulita ampamaalih akon maloke a ihpidito makauli ha ka-
palyadiyan nin Dioh, hiyay labay habiyen, nilumateng yaynay panakop nan
Apo Dioh kanyo."
21 Inlalayi na yan Apo Jesus ye Satanas ha maghay lakin makhaw, "No
hiyay makhaw a laki a main genap a almah, ket ambantayan nay baey na,
homain makatakaw nin babandi na.
22 Noba no main lumateng a mamakhaw po kana, ket mahambot ya.
Kowen nan mamakhaw a laki ye aalmah a anhigudowen nan nagbaey
a makapiligtah kana. Pangayadi, kowen nay kaganaan a labay nan
hamhamen haka na idakay."
23 "Ayaman a ahe ampakitupig kangko, ket angkumuntada ya kangko.
Ayaman a ahe ampanaglap kangkon mangihaley nin tatao kanan Apo Dioh,
ket ampangitaang ya kana."

Hiyay Pag-udong nin Maloke a ihpidito
(Mateo 12:43-45)

24 Haanin, hinabi na po Apo Jesus, "No alihan na yan maloke a ihpidito
ye maghay tao, hiyay maloke a ihpidito, ket makew yan magpahyal ha
maklang a lugal ta-omen ya manapul nin pagpainawaan na. Ket no homain
yan makitan, habiyen na ha hadili na, 'Hi! Udongen ko yaynan bengat ye
taon ibatan ko hatew.'
25 Ha pag-udong na kanan taon ibatan na, ket malatngan naya a ba-mon
maghay baey a malinih boy malimpeh.
26 Kaya-bay umalih yayna man, ta managyat ya po nin pitoy ihpidito
a maloloke po kana. Ket humlep hila kana. Kaya-bay maloloke po ye
kahahaad na lano dinan ha una."

Hiyay Taon Minged

27 Haanin, legan ampaghabi ya po ye Apo Jesus, main maghay babayi ha
kalabongan lan tatao ihtew ye nangipangha kana nin wanae, "Minged yay
babayin nangianak boy namahoho kammo!"
28 Noba nakibat yay Apo Jesus kana, "Awo, noba lalalo hilaynan minged
ye tataon ampanlenge boy ampanumbong nin Habi nin Dioh."

Hiyay Pamakikwa la nin Kapagtakaan kanan Apo Jesus
(Mateo 12:38-42)

29 Ha anlumabong hilaynay tataon anhumaley kanan Apo Jesus, hinabi
na, "Koynay kalok-an yon tatao kananyatin panaon! Ampakikwa kawon
kapagtakaan bilang pagkakitan a hiko ye intubol nan Apo Dioh. Noba
homain akon ipakit kanyo, no aliwan hiyay kapagtakaan a omen ha nalyadi
kanan podopitan Jonas hatew. Tatloy mangaamot boy madeglem na ha
bitoka nin digdig a malanghit,* noba ha impagtol na yan malanghit, ket
angkabi-ay ya po.†
30 Ta hiyay nalyadi kanan Jonas, ket nag-ilyadi yan pagkakitan a intubol
na yan Apo Dioh kanlan taga Nineve. Wanabay met kangko a ibat ha langit

* **11:29** Jonas 1:17. † **11:29** Jonas 2:10.

a in-Anak nin Tao. Mag-ilyadi kon pagkakitan kanlan tatao kananyatin panaon.
31 Ha Mangaamot nin Panuhga nan Apo Dioh, hiyay Reyna ha Abagatan, mabi-ay ya met uman. Ket mideng yan manihtigon laban kanyon tatao kananyatin panaon. Ta hatew, agya angkumonin ya ha mataang a lugal, ket nakew yan teed nanlenge nin kadunongan nan Poon Solomon. Ket haanin, anti ko ihti a madadangal po kanan Solomon, noba ahe yoko met anleng-en.
32 Ha Mangaamot nin Panuhga nan Apo Dioh, hilay taga Nineve a naghehe, ket mideng hilan manihtigon laban kanyon tatao kananyatin panaon. Ta hatew ha nange lay impatanda nan Jonas, ket pinaghehean lay kakahalanan la. Ket haanin, anti ko ihti a madadangal po kanan Jonas. Noba agya po man nange yoy impatanda ko, ahe kawon teed naghehe ha kakahalanan yo."

Hiyay Tillag nin Laman
(Mateo 5:15; 6:22-23)

33 Hinabi na po Apo Jesus, "Homain taon mamaet nin kingki haka na itayo o hakeban nin takalan. No aliwan ikonin naya ha hadya a pangikunaan ta-omen mahnag ye loob nin baey kanlan lumoob."
34 Hinabi nan Apo Jesus, "Hiyay mata ye pinagkatillag a mamahnag nin laman mo. Kaya-bay no makinang ye pamilew mo, ket angkapahnagan ye matiboen laman mo. Noba no aliwan makinang ye pamilew mo, ket angkalitehan ye matiboen laman mo.
35 Kaya-bay pakahigudowen mon peteg a kahnagan ye anti kammo. Ta maka hiyay nabaan mon kahnagan a anti kammo, ket kalitehan ya met manayti.
36 No pawa yan kahnagan ye anti kammo boy homain bega maliteh, angkahnagan ye bi-ay mo a ba-mon angkahnagan kan tillag."

Hiyay Babala Laban kanlan Mamaihtodo nin Bibilin boy Papariseo
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)

37 Pangayadi nan naghabin Apo Jesus, main maghay Pariseo ye nanagyat kana a makew mangan ihtew ha baey na. Ket nakilakew ya met ye Apo Jesus kana. Ket ha niabot hilayna ha baey nan Pariseo, nakidungo yan nangan.
38 Hilay Papariseo, main hilan kaugalian no way-omen mag-ibano bayo mangan, noba ahe na yan hinumbong Apo Jesus yatew. Kaya-bay nagtaka yay Pariseo.
39 Hinabi nan Apo Jesus kana, "Hikawon Papariseo, anlinihan yoy ilwah nin babaho boy pipinggan yo, noba napno met nin babagay a kinuhit yo kanlan tatao uli ha kaakokohan yo.
40 Mutaw kawobay! Ahe yo nayi tanda a hiyay Apo Dioh ye nanyag nin laman boy puho.
41 Kaya-bay ingalowan yo hilay mangaidap boy haglapan yo hila ha matapul la ta-omen ya maibilang a malinih ye puho boy laman yo ha pamilew nan Apo Dioh."
42 "Hikawon Papariseo, kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta agya po man an-ihagpa yo kanan Apo Dioh ye ikamapo nin pupol yon dikado ha tanaman yo boy agayep yo, ampaolayan yoy matoynong a pamakilamo ha kapadiho yon tao boy pangado kanan Apo Dioh. Huhto a ibyay yoy ikamapo yo. Noba adi yo ampaolayan ye maaalaga a bibilin."

43 “Hikawon Papariseo, kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon
Apo Dioh! Ta no anlumoob kawo ha pāytiponan yo, kalalabay yoy mikno
ha pamiknoan a nakataladan kanlan mangadangal a tatao. Ket no ampag-
pahyal kawo ha banwa, kalalabay yoy maidlaw nin tataon angkadanan yo.”
44 “Hikawon Papariseo, kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon
Apo Dioh! Ta nabaan lan tatao a malinih kawo. Noba madinat kawo met a
omen ha nangilbengan a angkatudakan lan tatao, ta homain pagkakitan.”‡
45 Haanin, hinabi nan maghan maihtodo nin Bibilin kanan Apo Jesus,
“Maihtodo, ulin yain a hinabi mo, pinading-eyan mo kayi met.”
46 Nakibat yay Apo Jesus kana, “Hikawon mamaihtodo nin Bibilin, kakain-
galo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta an-ipahumbong
yo kanlan tatao ye impahan yo a bibilin a maidap humbongen. Noba
hikawo, homain kawon bega andiyagen ta-omen yo hila mahaglapan ha
panumbong nin yatew a bibilin.
47 Kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta ampa-
madyag kawo nin bilang pagkakitan nin nakailbengan lan popodopita a
pinatey lan nangaunan tutoa yo.
48 Kaya-bay hikawoynabay met ye ampamapteg a an-umayon kawo ha
dinyag lan nangaunan tutoa yo. Ta hilabay ye namatey kanlan popodopita,
ket hikawo met ye ampamadyag nin bilang pagkakitan nin nangilbengan
kanla.
49 Kaya-bay hiyay Apo Dioh a madunong, ket hinabi na, ‘Mangitubol ako
kanla nin popodopita boy aapohtol ko. Hilay nangaano kanla, pateyen la.
Ket hilay kanayon, ipaloke la.’
50 Kaya-bay hikawon tatao kananyatin panaon, paduhaan na kawo met
Apo Dioh uli ha pamatey kanlan popodopita paibat po ha pinalhowa ye
babe-luta anggayna haanin
51 boy paibat po ha pinatey la yay Abel angga kanan Zacarias§ a pinatey
la ha pietan nin Timplo boy pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh.
Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hikawon tatao kananyatin
panaon, homain hapo a paduhaan na kawon Apo Dioh uli ha dinyag lan
nangaunan tutoa yo.”
52 “Hikawon mamaihtodo nin Bibilin, kakaingalo kawo lano, ta paduhaan
na kawon Apo Dioh! Ta ahe yo impatanda kanlan tatao ye kaptegan tungkol
kanan Apo Dioh. Ba-mon kingwa yoynay tulbek nin baey. Ahe yobayna
labay ye humlep ha baey. Ket anhaaden yo hila po ye malabay humlep.”
53 Ha inumalih yaynay Apo Jesus ihtew ha baey nan Pariseo a nanagyat
kana, hilay mamaihtodo nin Bibilin boy hilay Papariseo, ket tubat anay
panguntada la kana. Ket pinanepetan la yan malabong a babagay,
54 ta labay la yan bengat makalot ha hehebat na.

12

Hiyay Babala Laban ha Pagkonwadi
(Mateo 10:26-27)

1 Haanin, linibo-libo hilay tataon ampakitipon kanan Apo Jesus. Ket
ampaypapaletpet hilayna. Hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na,
“Mag-alla kawo a adi kawo ampagkonwadi a omen kanlan Papariseo. Ta

‡ **11:44** Hiyay kaugalian lan Jujudio, madinatan ye tao no tudakan na yay pangilbengan o bangkay. Ket no madinatan ye tao, ahe ya makapaghimba kanan Apo Dioh. § **11:51** *Abel angga kanan Zacarias:* hiyay labay habiyen ket hilay kaganaan a matoynong a tatao a pinatey hatew.

hiyay pagkonwadi la, mailalayi ha pamalbag a mapalbag nay kaganaan a
nakaihalean na.
2 Ta homain nakatayo a ahe lano mibagwa boy homain met hiklito a ahe
lano matandaan.
3 Kaya-bay hinyaman ye hinabi yo ha maliteh, ket mange ya ha mahnag.
Boy hinyaman ye in-onanah yo ha loob nin hilid yo, ket ipangha ya ha
kaganaan."

Hiyay Katapulan a Kalimowan
(Mateo 10:28-31)

4 Hinabi nan Apo Jesus, "Gagayyem ko, pakaleng-en yon manged ye
habiyen ko. Adi yo hila angkalimowan ye malabay mamatey kanyo, ta hiyay
laman yon bengat ye mababa lan pateyen. Pangayadi, homain hilaynan
madyag.
5 Noba habiyen ko kanyo a hiyay Apo Dioh ye kalimowan yo, ta hiyabay
ye main kapalyadiyan a mamatey boy mangitapon kanyo ha impilno. Kaya-
bay katapulan yo yan kalimowan."
6 "Aliwa nayi a mamoda bengat ye alaga nin limay piliw? Noba agya
magha kanla, ket ahe na naliwaan Apo Dioh.
7 Agya bilang nin labok yo, ket tanda na. Kaya-bay adi kawo angkalimo,
ta mamabli kawo ha pamilew nan Apo Dioh dinan ha malabong a piliw."

Hiyay Pamalay kanan Apo Jesus
(Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 Hinabi na po Apo Jesus, "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko.
Ayaman a ahe mangikading-ey kangko ha adapan lan tatao, hiko a ibat ha
langit a in-Anak nin Tao, ket ahe koya met ikading-ey ha adapan lan anghil
nin Dioh.
9 Noba ayaman a mangikading-ey kangko ha adapan lan tatao, ket
ikading-ey koya met ha adapan lan anghil nin Dioh.
10 Boy ayaman a mangumih kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket
mapatawad ya. Noba ayaman a mangumih ha Ihpiditon Dioh, ket ahe ya
mapatawad."
11 "No ilakew la kawon litihen ha pāytiponan lan Jujudio o kanlan
mānungkolan uli ha panumbong yo kangko, adi yo angkahindakan no way-
omen yo ikatulidan ye hadili yo o no hinyay habiyen yo.
12 Ta kananyatew met ateed, ket ipaihip nin Ihpiditon Dioh kanyo ye
hukat yon habiyen."

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mutaw a Mabatnang

13 Haanin, magha kanlan kalabongan a tatao ye naghabi kanan Apo Jesus,
"Maihtodo, habiyen yo man kanan katongno ko a ibyay nayna kangko ye
atag ko ha tawid mi kanan bapa mi."
14 Noba nakibat yay Apo Jesus kana, "Agi! Homain akon katulidan a
mamietan kanyo o mangatag nin babandi yo."
15 Haanin, hinabi na kanlan kaganaan, "Mag-alla kawo ha kaganaan a
kalahi nin kaakokohan. Ta hiyay bi-ay nin tao, ket ahe yan nakaeteb ha
kalabong nin kabatnangan na."
16 Haanin, in-ihtolya nan Apo Jesus ye maghay pangilalayi kanla a wanae,
"Main taon mabatnang a nakapupol nin malabong ha pananeman na.
17 Noba kulang ye kamalig na a pangikunaan nan pupol na. Kaya-bay
inihip na, 'Hinya lagi ye diyagen ko? Homain akoynan pangikunaan nin
pupol ko.

18 Ah, tanda koyna! Ipaagwat koya man ye kakamalig ko, ket mamadyag
akon mayayadet po a pangikunaan kon pupol ko boy kaganaan a babandi
ko.
19 Pangayadi, habiyen ko ha hadili ko, “Inumando akoyna, ta antina
kangko ye kaganaan a babagay a matapul ko ha mabuyot a panaon.
Kaya-bay haanin, magpainawa koynan bengat. Mangan ako, minom boy
maghayaghag ako.” ’ ”
20 “Noba hinabi nan Apo Dioh kana, ‘Mutaw ka! Haanin met ateed a
madeglem, ket kowen koynay bi-ay mo. Aya awod haanin ye makinabang
nin tinipon mo ha hadili mo?’ ”
21 Hinabi nan Apo Jesus, “Wanabay ye malyadi ha taon ampanipon nin
kabatnangan ha hadili na, noba maidap ya met ha pamilew nan Apo Dioh.”

Hiyay Pataya kanan Apo Dioh
(Mateo 6:25-34)

22 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Kaya-bay
pakaleng-en yon manged yatin habiyen ko. Adi yo angkayootan ye tungkol
ha pamangan yo o maihoot yo.
23 Ta hiyay bi-ay, maaalaga ya dinan ha pamangan. Boy hiyay laman,
maaalaga ya dinan ha bado.
24 Ihipen yo hilay oowak. Ahe hila ampananem o ampamupol boy homain
hilan kamalig, noba ampakanen na hilan Apo Dioh. Maaalaga kawo po
dinan ha mamanokmanok. Kaya-bay homain hapo a kalingayen na kawon
Apo Dioh.
25 Homain ayaman a makapakadang nin bi-ay na, agya maghay odah
bengat, makauli ha pangayoot na.
26 Kaya-bay adi yoyna angkayootan ye kanayon po a babagay, ta agya
maghay odah bengat, ahe yo met mapakadang ye bi-ay yo.”
27 “Ihipen yo man ye bubulak ha nikabalang no way-omen hila antumubo.
Ahe hila ampag-obda o ampanyag nin maihoot la. Noba yati ye habiyen ko
kanyo. Hiyay Poon Solomon hatew, agya mabatnang yan tubat, ahe ya bega
nakaihoot nin tapih a omen ha katampa nin bulak ilamon.
28 No hilay iilamon a angkabi-ay haanin boy maulam kabekahan ket
angkalingayen nan Apo Dioh, hikawo po lagi? Koynan kakandi ye pamteg
yo kana!
29 Kaya-bay adi yo ampagkayootan ye pamangan o inomen yo.
30 Ta hilain a babagay ye ampakaapehen lan tataon ahe ampanumbong
kanan Apo Dioh. Noba hikawo, tanda nan Bapa yon Dioh a matapul yo
hilain.
31 Kaya-bay unaen yo po ye pahakop kanan Apo Dioh, ket ibyay nay
kaganaan a matapul yo.”

Hiyay Kabatnangan ha Langit
(Mateo 6:19-21)

32 Hinabi na po Apo Jesus, “Kaya-bay agya nangaano kawon bengat a
mānumbong ko, adi kawo angkalimo. Ta hiyay Bapa yon Dioh, angkaaliket
ya a mananggap kanyon maibilang kanlan anhakopen na.
33 Ilako yoy babandi yo, ket ibyay yoy napaglakoan yo kanlan mangaidap.
No diyagen yo yain, makatipon kawo nin kabatnangan ha langit a ahe
angkabaakan, ahe angkauboh, boy ahe matakaw nin agya ayaman boy ahe
maanag.
34 Ta no way-ihtew ye kabatnangan yo, ket anti ya met ihtew ye ihip yo.”

Hiyay Ipoh a Lanang Nakahadya

35-36 Hinabi na po Apo Jesus, “Katapulan a lanang kawon nakahadya ha panlumateng ko a omen kanlan iipoh a nikakakaantin andumlag ye kingki la a ampangagad nin pamuli nin amo lan nakew nakibanhal. Ta no mag-apo yayna ha ilwangan, ket tampol la yan mailukatan.
37 Minged hilay iipoh a malatngan a nakaimukat a ampangagad nin amo la. Peteg a minged hila. Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Yatew a amo la, maghadya ya boy padungowen na hilan mangan. Ket apagan na hila.
38 Minged hilay iipoh a malatngan nin amo la a nakahadya ha hinyaman a odah, bunak man nin madeglem o palbangon.”
39 Hinabi na po Apo Jesus, “Pakaihipen yo yati. No tanda nan nagbaey ye odah nin panlumateng nin mānakaw, ket ahe yayna matuloy boy ahe naya paolayan a makahlep ha baey na.
40 Wanabay met kanyo. Katapulan a lanang kawon nakahadya, ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mag-udong ihti ha babe-luta ha odah a ahe yo an-ihipen a lumateng ako.”

Hiyay Mapatayaan boy hiyay Ahe Mapatayaan a Ipoh (Mateo 24:45-51)

41 Haanin, nanepet yay Pedro, “Apo, hikayi nayi ye inlalayi mo ha ipoh o kaganaan a tatao?”
42 Nakibat yay Apo Jesus, “Hiyay ipoh a mapatayaan boy madunong, hiya ye pabaalaen nan amo na kanlan kaganaan a ipoh na. Ket hiya ye mamakan kanla ha huhton odah.
43 Minged yay ipoh a malatngan nan amo na a andyagen nay imbilin nan amo na.
44 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hiyabay lano ye pabaalaen nan amo na nin kaganaan a babandi na.
45 Noba yain a ipoh a pinabaala na, kakaingalo ya no habiyen na ha hadili na, ‘Ah, mabuyot ya po lumateng ye amo ko’, ket bogbogen na hilay kapadiho nan iipoh a lalaki boy babayi haka yan magpapakapda a mangan, minom boy maglahing.
46 Haanin, lumateng yay amo na ha mangaamot a ahe na tanda. Yatew a ipoh, paduhaan na yan amo na nin mabyat boy itapon naya ha lugal a nakaitaponan lan tataon ahe mapatayaan.”
47 “Hiyay ipoh a nagtanda nin an-ipadyag nin amo na, noba ahe ya met naghadya o ahe na dinyag, ket paduhaan na yan mabyat nin amo na.
48 Noba hiyay ipoh a ahe nagtanda nin an-ipadyag nan amo na, ket ampakadyag yan ikaduha na, makumpang bengat lanoy paduha na. Hiyay taon nabyayan nin malabong, ket panapulan ya met lano nin malabong. Ket hiyay taon pinabaalaan nin malabong, lalo ana ingat a malabong ye babagay a pakibatan na lano.”

Hiyay Paykuntada nin Mitapamilya uli kanan Cristo (Mateo 10:34-36)

49 Hinabi na po Apo Jesus, “Nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen mangilakew nin apoy.* Ket hiyay labay ko, dumlag ana yati!
50 Noba bayo yain, main pamaidap a katapulan kon madihaan. Ket angkayoot akon tubat anggan ahe ko madihaan yatin pamaidap!”

---

* **12:49** Aliwan padiho ye ihip lan tatao no hinyay labay habiyen nin apoy ihti. Kadihko nailalayi ye apoy ha paylalaban lan tatao. Kadihko nailalayi ye apoy ha pagbayo nin Apo Dioh ha bi-ay lan tatao. Kadihko nailalayi ye apoy ha kapaduhaan nan Apo Dioh kanlan tatao.

51 “Nabaan yo nayi a nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen ko hila
paykakahundoen ye tatao? Ahe! Nakew ako ihti ta-omen ko hila
paykukuntadaen.
52 Paibat haanin, hiyay lima katao ha maghay pamilya, maykukuntada
hila. Hilay tatlo, kuntadaen lay luwa boy hilay luwa, kuntadaen la met ye
tatlo.
53 Hiyay bapa, kuntadaen na yay anak na a laki. Ket hiyay anak a laki,
kuntadaen naya met ye bapa na. Hiyay indo, kuntadaen na yay anak
na a babayi. Ket hiyay anak a babayi, kuntadaen naya met ye indo na.
Hiyay ampo a babayi, kuntadaen na yay manuyang na a babayi. Ket hiyay
manuyang a babayi, kuntadaen naya met ye ampo na a babayi.”

Imatonan yoy Angkalyadi Kananyatin Panaon
(Mateo 16:2-3)

54 Hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao, “No makakit kawon makugpan
owep ha dapit laod, anhabiyen yo, ‘Mangudan ya!’ Ket angkalyadi ya met
yatew.
55 No angkatanam yoy angin a ampangibat ha dapit abagatan, anhabiyen
yo, ‘Maamot ya haanin!’ Ket angkalyadi ya met.
56 Hikawon ampaggaling-galingan, tanda yon italohan ye angkakit yo
ha lowang boy ihti ha babe-luta. Noba ahe yo met tanda a italohan ye
pagkakitan a andiyagen nan Apo Dioh makauli kangko kananyatin panaon.”

Pamakikahundo kanlan Kakaaway
(Mateo 5:25-26)

57 Hinabi na po Apo Jesus, “Ihipen yo no hinyay huhto yon diyagen.
58 No main mangidalom kammo, bayo na kan idalom, muna kaynan
makikahundo kana. Ta no ahe kawo mapaykahundo, ket uhgaan na kan
uhgado. Pangayadi, igawang naka ha polih a mangipidiho kammo.
59 Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko. No nakapidiho kayna, ket ahe
kayna milwah anggan ahe mo mabayadan ye kaganaan a multa mo.”

13

Hiyay Paghehe ha Kakahalanan

1 Haanin, main ano kataon anti ihtew ye nangibalita kanan Apo Jesus nin
tungkol kanlan taga plobinhiyan Galilea a impapatey nan Gobilnadol Pilato
legan ampangihagpa hila kanan Apo Dioh.
2 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Uli ha nalyadi kanla, ket nabaan yo laweh
a malalabong ye kakahalanan la dinan lan kanayon a taga Galilea a ahe na
impapatey Gobilnadol Pilato?
3 Ahe! Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No ahe yo paghehean
ye kakahalanan yo, ket mipalakew kawo met ha kapaduhaan a homain
anggaan.
4 Ket hilay labinwalo kataon natey a naondagan nin todi ha Siloe, nabaan
yo met laweh a malalabong ye kakahalanan la dinan kanlan kanayon a
angkumonin ha banwan Jerusalem a ahe natey?
5 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No ahe yo paghehean ye
kakahalanan yo, agya hikawo met, ket mipalakew kawon kaganaan ha
kapaduhaan a homain anggaan a omen kanla.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Poon-kayon Igoh a Ahe Nanawa

6 Pangayadi, in-ihtolya nan Apo Jesus yatin pangilalayi, “Main maghay
taon nananem nin poon-kayon igoh ha pananamanan nan ubah. Haanin,
nilakew na yan binilew no main yan dawa, noba homain yan nakit.
7 Kaya-bay hinabi na kanan mānayhay nin tanaman na, ‘Bilewen mo.
Tatloy taon akoynan pag-udong-udong ihtin mamilew no main yaynan
dawa yatin poon-kayon igoh. Noba homain akon nakit. Putohen mo yayna!
Angkahayang bengat ye luta a pinangitaneman.’
8 Noba nakibat yay mānayhay, ‘Apo, paolayan yo po kananyatin taon, ta
kaliyen ko yan abonowan ye palibot nin yatin poon-kayo.
9 No manawa ya ha dumondon a taon, manged ya. Noba no ahe, putohen
ko yayna.’ ”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha maghay Babayin Kayo-ko

10 Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, hiyay Apo Jesus, ampangiadal
ya ha maghay pāytiponan lan Jujudio.
11 Main maghay babayi ihtew a labinwaloy taon anan pinakayo-ko nin
maloke a ihpidito. Kaya-bay ahe na yaynan maitoynong ye golot na.
12 Ha nakit na yan Apo Jesus, ket pinahaley naya boy hinabi na, “Nitaah
kayna ha hakit mo.”
13 Haanin, impalonto nan Apo Jesus ye gamet na kanan babayi. Ket
tampol yaynan tinumoynong ye golot na. Ket nanggalang ya kanan Apo
Dioh.
14 Noba hiyay mānguna ha pāytiponan lan Jujudio ihtew, ket napoot ya,
ta namaitaah yay Apo Jesus ha Mangaamot nin Pagpainawa. Kaya-bay
hinabi na kanlan tatao, “Ha maghay dominggo, main anem a mangaamot
a malyadin mag-obda. Kanlan hilain a mangaamot kawon makew ihtin
mamaitaah, aliwan ha Mangaamot nin Pagpainawa.”
15 Nakibat yay Apo Jesus kana, “Hikawon māgkonwadin ampanumbong
ha kalabayan nan Apo Dioh! No main kawon baka o ahnon nakagawot
a angkaplangan ana, ahe yoya nayi loaten a ipainom, agya po man
Mangaamot nin Pagpainawa?
16 No an-ingalowan yoy aayop yo, lalalo yo yaynan ingalowan yatin
babayi a ginapoh nan Satanas ha loob nin labinwaloy taon, ket lahi naya
met Abraham. Ahe koya nayi malyadin palihwayen ha Mangaamot nin
Pagpainawa?”
17 Uli ha hinabi nan Apo Jesus, nading-eyan hilay kaganaan a tataon
angkumuntada kana. Noba angkaaliket hila met ye kanayon uli ha
kapagtakaan a dinyag na.

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Pinakamakandin Lahi'
(Mateo 13:31-32; Marcos 4:30-32)

18 Haanin, nagpahulong yay Apo Jesus ha pangiadal na, “Habiyen ko ye
kalalayian nin panakop nan Apo Dioh.
19 Ilalayi koya ha pinakamakandin lahi' a intanem nin maghay tao ha
pananeman na. Tinumobo yan nilumake a poon-kayo. Ket pinaghayan yan
mamanokmanok ye hahanga na.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Pamalbag
(Mateo 13:33)

20 Haanin, hinabi na po Apo Jesus, “Habiyen ko ye kalalayian nin panakop
nan Apo Dioh.

21 Ilalayi koya ha makandin pamalbag a inggameh nin maghay babayi ha
tatloy takal nin tapok, ta diyagen nan tinapay. Ket napalbag nan kaganaan
yatew."

Hiyay Mahepey a ilwangan
(Mateo 7:13-14; 7:21-23)

22 Nagpahulong yay Apo Jesus ha pangiadal na ha babanwa boy ha
babadiyo a angkadanan na palakew ha banwan Jerusalem.
23 Haanin, main nanepet kana, "Apo, makandin bengat nayi ye tataon
miligtah?"
Nakibat yay Apo Jesus makauli ha pangilalayi,
24 "Paghehpetan yoy makahlep ha mahepey a ilwangan, ta malabong hilay
mangapeh a humlep ihtew, noba ahe hila makahlep.
25 No ileneb naynan nagbaey ye ilwangan, ket ahe kawoyna makahlep.
Mideng kawo tana ha ilwah a paapo, 'Apo, ilukatan mo kayi dayi ta-omen
kayi makahlep.' Noba habiyen na kanyo, 'Ahe katawo katatanda.'
26 Haanin, habiyen yo met, 'Kalamo mi kan nangan boy ninom boy
nangiadal ka po ha lugal mi.'
27 Noba habiyen na kanyo, 'Ahe katawo katatanda. Pakataang kawo
kangko, hikawon kaganaan a ampanyag nin maloke!'
28 Tumangih boy manginaet kawo lano ha ilwah no makit yo yay Abra-
ham, Isaac, Jacob, boy hilay kaganaan a popodopita a anti ha panakopan
nan Apo Dioh, noba hikawo, ket mitaboy kawo.
29 Makit yo hila lanon lumateng ye aliwan Judio a mangibat ha nakahi-
nadi a lulugal ihti ha babe-luta a makidungon mangan ha poniyan nan Apo
Dioh ha panakopan na ha langit.
30 Ket peteg a main angkahuyot a miuna lano boy main met angkauna a
mipahuyot lano."

Hiyay Pangado nan Apo Jesus kanlan tatao ha Jerusalem
(Mateo 23:37-39)

31 Kananyatew met ateed, main anon Papariseo ye nakew kanan Apo
Jesus. Ket hinabi la kana, "Umalih kawoyna ihti, ta hiyay Gobilnadol
Herodes Antipas, labay na kan pateyen."
32 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Makew kawo kananyain a māgkonwadi.
Ket habiyen yo kana a ihulong koy pamaalih kon mangaloke a ihpidito
kanlan tatao boy pamaitaah ko kanlan ampaghakit anggan mabekah. Ket
ha ikatlon mangaamot, mayadi koynay abala ko.
33 Noba katapulan kon ihulong ye pamakew ko ha Jerusalem haanin,
mabekah boy makalwa a mangaamot, ta malabong a popodopita ye pinatey
la hatew ha banwan Jerusalem. Ket ulita magha ko met a podopita, ahe ako
malyadin matey ha ilwah nin Jerusalem."
34 Haanin, hinabi nan Apo Jesus, "Hikawon tatao ha Jerusalem, leng-en
yo yati. Pinatey yo hilay popodopita nin Dioh boy hilay kanayon a intubol
na kanyo, binegbaan yo hilan dadapah angga ha natey. Nikanon ukdo
katawoynan labay halokoban a omen ha panalokob nin toan manok ha
hihiwhiw na, noba ahe yo labay.
35 Kaya-bay agya main mangagwat nin kunaan yo, baala kawoyna.
Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ahe yo koynan makit uman
anggan ahe yo habiyen, 'Inged na yan Apo Dioh ye anlumateng ha ngalan
na.' "*

---

* **13:35** Kakanta 118:26.

14

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Angkabaya

1 Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, main maghay mānguna lan
Pariseo ye nanagyat kanan Apo Jesus a makew mangan ha baey na. Ket
hilay tataon angkumuntada kana, ambantayan la yan manged.
2 Haanin, hinumaley ya kanan Apo Jesus ye maghay lakin angkabaya.
3 Hiyay Apo Jesus, tinepet na hilay mamaihtodo nin Bibilin boy Papariseo,
"An-ipaluboh nayi nin Bibilin ye mamaitaah nin ampaghakit ha Mangaamot
nin Pagpainawa?"
4 Noba ahe hila nakibat kana. Haanin, ginemgeman na yan Apo Jesus ye
taon angkabaya. Ket pinaitaah naya boy pinauli na yayna.
5 Haanin, tinepet na hila, "No maampag yay anak yo o baka yo ha maalale
a libon ha Mangaamot nin Pagpainawa, ahe yoya nayi dandanen a iawah?"
6 Noba homain hilan maihebat kana, ta peteg ye hinabi na.

Babala kanlan Mangumbida boy kanlan Nakumbida

7 Haanin, naedepan nan Apo Jesus a ampilien lan bibihita ye pamiknoan
a naitaladan kanlan tataon andangalen. Kaya-bay hinabi na makauli ha
pangilalayi, a wana,
8 "No main mangumbida kammo ha banhal, adi ka mikno ha pamiknoan
a naitaladan kanlan tataon andangalen, ta maka main nakumbida a
madadangal po kammo.
9 Ket no nakaikno kayna ihtew, humaley ya kammo ye nangumbida
boy habiyen na, 'Pangingalo mo, ta main nakataladan a mikno ihen.' Ha
wanabay, mading-eyan ka. Ket mikno kaynan bengat ha pamiknoan lan
aliwan andangalen a tatao.
10 Kaya-bay no nakumbida ka ha banhal, mamanged a ihtew kawo
mikno ha pamiknoan lan tataon aliwan andangalen. Ta no lumateng yay
nangumbida kanyo, ket habiyen na kanyo, 'Makew ka ihti, gayyem. Ihti ka
mikno ha manged a pamiknoan.' Ha wanabay, midangal kawo ha adapan
lan kaganaan a nakumbida a anti ihtew.
11 Ta ayaman a ampagmatagay, ket iaypa na yan Apo Dioh. Boy ayaman
a ampagmaaypa, ket itagay na yan Apo Dioh."
12 Haanin, hinabi na po nin Apo Jesus kanan Pariseon nanagyat kana,
"No mangitaladan kan poniyan, aliwan hilay gagayyem mo o kakatongno
mo o papaltido mo o kakaaluba mon mangabatnang ye kumbidaen mo. Ta
no hilabay ye kumbidaen mo, diyagen la met lano kammo ye dinyag mo
kanla. Ket ha wanabay, naitumbae layna kammo ye manged a dinyag mo.
13 No aliwan hilay kumbidaen mo, ket hilay mangaidap, hilay lulumpo,
hilay pipilay, boy hilay kakapkap.
14 Ket no diyagen moy wanabay, minged ka, ta ahe la mitumbae kammo
ye manged a dinyag mo kanla. Hiyaynay Apo Dioh ye mamyay kammo nin
plimyo lano ha bi-ayen na hilan uman ye mangatoynong a tatao."

Hiyay Pangilalayi a tungkol ha Mayadet a Poniyan
(Mateo 22:1-10)

15 Haanin, pamakange nan magha kanlan kadungo nan Apo Jesus yatew,
hinabi na kana, "Minged yay taon makidungon mangan ha poniyan ha
panakopan nan Apo Dioh!"
16 Nakibat yay Apo Jesus makauli ha pangilalayi, "Main maghay taon
nangitaladan nin mayadet a poniyan. Ket nangumbida yan malabong a
tatao.

17 Ha naihadya anay kaganaan, intubol na yay ipoh na a managyat kanlan
kinumbida na. Hinabi na kanla, ‘Tawoyna, ta nakataladan anan kaganaan!’
18 Noba hilan kaganaan a nakumbida, nagbadaan hila. Hinabi nin magha,
‘Nakahaliw akon luta. Ket katapulan ko yan bilewen. Kaya-bay pahinhiya
kayna.’ ”
19 “Hinabi na met nin magha, ‘Nanaliw akon mapo a baka. Ket huboken
ko hilan pang-adado. Kaya-bay pahinhiya kayna.’ ”
20 “Hinabi na met nin magha po, ‘Kapipiyadi kon bengat nagkahal. Kaya-
bay ahe ako makalakew.’ ”
21 “Haanin, nag-udong yaynay ipoh. Ket hinabi na kanan amo na ye
nalyadi. Napoot yay amo na. Ket intubol na yayna man ye ipoh na,
‘Manandali kan makew ha dādān boy ha makpit a dādān nin banwa. Ket
ilakew mo hila ihti ye mangaidap, pipilay, kakapkap, boy hilay lulumpo.’ ”
22 “Ha nag-udong yaynay ipoh, hinabi na kanan amo na, ‘Apo, nadyag
koynay hinabi mon diyagen ko, noba malabong po ye iknoan a homain tao.’
”
23 “Kaya-bay hinabi nayna man nin amo ha ipoh na, ‘Manige kayna man,
ta makew ka ha dādān boy ha makpit a dādān ha ilwah nin banwa. Ta piliten
mo hilan makew ihti ye tatao ta-omen ya mapno nin bihita ye baey ko.
24 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Agya maghan bengat kanlan
kinumbida ko, ket ahe la matawayan ye intaladan kon pamangan.’ ”

Hiyay Panumbong kanan Apo Jesus
(Mateo 10:37-38)

25 Malabong hilay tataon ampakilakew kanan Apo Jesus. Haanin,
nagpeyeh yan inumadap kanla. Ket hinabi na,
26 “Ayaman a taon makilakew kangko a ampangado kangko nin igit ha
pangado na kanan bapa na boy indo na, kanan ahawa na boy aanak na,
kanlan kakatongno na boy ha hadili na, ket malyadi yan mānumbong ko.
27 Ayaman a ahe nakahadya a matey ha panumbong na kangko a ba-mo
yan ampamatay nin kodoh, ket ahe ya malyadin mānumbong ko.”
28 “Ayaman a malabay manumbong kangko, ihipen na po nin manged
no mababa na ye kaidapan a madihaan na ha panumbong na kangko.
Ilalayi koya ha taon mamaideng nin matagay a baey a panamulawan nin
māgbantay. Bayo na yan dugiyan, mikno ya po ta-omen na ihipen no anoy
magahtoh na boy no mignap ya ye pilak nan pangiyadi na.
29 Ta no ahe na diyagen yatew, maka pundahyon bengat ye maikonin na.
Ket ahe na yayna maiyadi ye todi. Ket balang makakit nin yatew, umihen
la yay mamaideng, a wanla,
30 ‘Hi! Bilewen mo man yain a tao. Dinugiyan naynan manyag nin todi,
noba ahe naya met manayti maiyadi.’ ”
31 “Wanabay met ha maghay poon a malabay makilaban ha kapadiho nan
poon. Ihipen na po muna no mababa lan hamboten nin mapo a libo a
huhundaloh na ye luwampo a libo a huhundaloh nin kalaban na.
32 Ket no ha ihip na, ahe la hilan mababa hamboten, legan mataang hila
po ye kalaban na, ket mangitubol yaynan ano kataon maunan managana a
makikahundo kanan kalaban na.
33 Wanabay met ateed kanyo. Pakaihipen yo po nin manged no mababa
yoy manumbong kangko. Ta no ahe yoya ihuko ye kaganaan ha bi-ay yo,
ket ahe kawo malyadin mānumbong ko.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Ahin
(Mateo 5:13; Marcos 9:50)

34 Hinabi na po Apo Jesus, “Manged ye ahin. Noba no maalih anay apgad
na, ahe yayna maiudong ye apgad na.
35 Homain yaynan hilbi agya ihale ya ha luta o ha dinat a pang-abono
nin luta. Kaya-bay itapon yayna tana nin tatao. Hikawon ampanlenge,
pakaihipen yo yatin manged.”

15

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Tupa a Nipakat
(Mateo 18:12-14)

1 Haanin, hilay māningil nin bowih boy hilay kanayon po a māgkahalanan,
ket nakew hilan manlenge kanan Apo Jesus.
2 Haanin, hilay Papariseo boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ket naytata-
labotob hila, “Bilewen yo yain a tao! Ampakihale ya kanlan māgkahalanan
boy ampakidungo yan mangan kanla.”
3 Kaya-bay in-ihtolya nan Apo Jesus kanla yatin alimbawa,
4 “No hiyay maghay tao a main magatoh a tupa, ket mipakat ye magha,
hinyay diyagen na? Ahe na hila nayi lakwanan ye hiyamapo boy hiyam ha
pagpahtolan na, ta tapulen na yay tupa a nipakat anggan makitan naya?
5 Ket no makitan na yayna, mahayaghag na yan ibatay a iuli yatew a tupa.
6 Ket no miabot yayna ha baey na, hagyaten na hilay gagayyem na boy
kakaaluba na. Ket habiyen na kanla, ‘Makihayaghag kawo kangko, ta
nakitan ko yaynay tupa ko a nipakat!’ ”
7 Hinabi na po Apo Jesus kanlan ampaytatalabotob, “Wanabay met ateed
kanlan anti ha langit. Mahayaghag hila uli ha hiyamapo boy hiyam a tataon
matoynong a homain paghehean. Noba mahahayaghag hila po no main
maghay māgkahalanan a maghehe ha kakahalanan na.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Palata a Nikatak

8 Haanin, in-ihtolya na po nin Apo Jesus yatin pangilalayi, “No hiyay
maghay babayi a main mapo a palatan mital, ket mikatak ye magha, hinya
nayi ye diyagen na? Aliwa nayi a mamaet yan kingki a pamaliwag na haka
na yan kaykayan ye baey na, ket maalla na yan tapulen ye nikatak angga
ha makitan naya?
9 Ket no makitan na yayna, hagyaten na hilay gagayyem na boy kakaaluba
na. Ket habiyen na kanla, ‘Makihayaghag kawo kangko, ta nakitan ko
yaynay palata kon nikatak!’ ”
10 Hinabi nan Apo Jesus, “Wanabay met ateed ha langit. Ampaghayaghag
hilay aanghil nin Dioh uli ha maghay taon māgkahalanan a naghehe ha
kakahalanan na.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Anak a Nagbalangbalang

11 Hinabi na po Apo Jesus, “Main maghay bapa a main luway anak a laki.
12 Hinabi nan makaydeng kanan bapa na, ‘Tatang, ibyay moyna kangko
ye atag ko a tawiden ko.’ Kaya-bay hiyay bapa la, inatag nay babandi na
kanlan luway aanak na.”
13 “Pangalabah nin anoy mangaamot, hiyay makaydeng, inlako nay
kaganaan a atag na. Ket nakew yayna ha mataang a lugal. Ket hiyay
napaglakoan na, ginahtoh na ha bihyo boy ha palugad a pagbi-ay.
14 Haanin, ha nauboh na yaynay pilak na, nagkamain nin tubat a bitil nin
yatew a lugal a nilakew na. Ket angkabitlan yayna met.

15 Hiyay dinyag na, nakew yan nakiupa kanan maghay tao ihtew. Haanin,
intubol na yan taon nakiupaan na ihtew ha baboyan na. Ket dinyag na yan
mānayhay nin bababoy.
16 Ulita homain namyay kana nin kanen, angkabitlan yaynan tubat. Ket
agya pamangan nin bababoy, labay nayna dayin kanen."
17 "Ha naihipan nay kaganaan a dinyag na, hinabi na ha hadili na, 'Ihtew
kammi, hilay iipoh nan bapa ko, angkabhoy hila boy luhbo ye pamangan
la. Noba hiko, anti ko ihtin angkakamatey anan bitil.
18 Ah, mamanged po a mag-udong akoyna kanan bapa ko. Ket habiyen ko
lano kana, "Tatang, nagkahalanan ako kanan Apo Dioh boy kammo.
19 Ahe akoyna katanggap-tanggap a ibilang mon anak. No malyadi dayi,
agya ibilang mo koynan bengat a magha kanlan iipoh mo." '
20 Kaya-bay nuli yayna kanan bapa na. Ha mataang-taang ya po ha baey
la, natamulaw na yaynan bapa na. Ket nalunoh ya kana. Kaya-bay nayew
yan nanagana kana. Ket tinakeh boy inumaan naya."
21 "Hinabi nan anak, 'Tatang, nagkahalanan ako kanan Apo Dioh boy
kammo. Ket ahe akoyna katanggap-tanggap a ibilang mon anak.' "
22 "Noba hinabi nan bapa na kanlan iipoh na, 'Padah yo! Ilakew yo ihti
ye pinakamatampa a bado, ket ihoot yo kana. Pahinghingan yoya boy
paihtipingan.
23 Boy kowen yo yay pinataba a oybon baka, ket hapoen yoya, ta mangan
boy maghayaghag kitawo!
24 Ta yatin anak kon nabaan koynan natey, ket angkabi-ay ya met
manayti! Nagbalangbalang ya, noba nag-udong ya met ateed!' Ket haanin,
ingkana laynay maghayaghag."
25 "Kananyatew a odah, hiyay makaagat a katongno na, ket anti ya ha
padayan. Ha ampuli yayna boy mahaley yayna ha baey la, nange nay
tigtigan boy talekan ha baey la.
26 Kaya-bay ningat na yay magha kanlan iipoh la. Ket tinepet naya, 'Taket
ta main tigtigan?' "
27 "Nakibat yay ipoh, 'Nag-udong yaynay katongno mo a angkabi-ay boy
maligha. Kaya-bay impahapo na yan bapa mo ye pinataba a oybon baka.' "
28 "Haanin, nagpoot yay makaagat. Ket ahe nayna labay ye lumoob ha
baey la. Kaya-bay nilakew na yan bapa na. Ket inamuyot na, a wana, 'Inong,
lumoob kayna.' "
29 "Noba hinabi na kanan bapa na, 'Nabuyot akoynan ampaghilbi
kammo boy antupaden koy kaganaan a bilin mo. Noba nakakanoman,
ahe moko binyan nin agya maghan oybon kambing bengat ta-omen ako
makapaghayaghag a lamo ko hilay gagayyem ko.
30 Noba ha nilumateng yain a anak mon nangilumpoh nin babandi mo
kanlan babayin babayadan, ket impahapoan moya po nin oybon baka a
pinataba.' "
31 "Nakibat yay bapa na, 'Anak ko, hika ye lanang kon kalamo. Ket hilay
kaganaan a babandi ko, pagkonin moyna.
32 Noba katapulan tawoy maghayaghag boy mag-aliket haanin, ta hiyay
katongno mo a nabaan koynan natey, ket angkabi-ay ya met manayti!
Nagbalangbalang ya, noba nag-udong ya met ateed!' "

16

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mahidi a Ampatayaan

1 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Main maghay
taon mabatnang. Impataya nay babandi na ha maghay ampatayaan na.
Haanin, main naghumbong kana, ‘Hiyay ampatayaan mo, ket an-iuboh nay
babandi mo.’
2 Kaya-bay impadakit na yay ampatayaan na. Ket tinepet naya, ‘Hinyatin
humbong kangko a tungkol kammo? Ibyay mo kangko ye lihtaan nin
kaganaan a babandi ko a impataya ko kammo. Ta paibat haanin, ket ahe
kataynan patayaan nin babandi ko.’ ”
3 “Haanin, hiyay ampatayaan na, nangihip yan wanae, ‘Hinya lagi ye
diyagen ko? Alihen na koynan amo ko ha obda ko. Ket ahe koynan mababa
ye mag-obda nin mabyat boy angkading-ey akon magpalimoh.
4 Ah, tanda koyna! Manyag akon papadan ta-omen lako tanggapen nin
tatao ha baey la no maalih akoyna ha obda ko.’ ”
5 “Haanin, hiyay ampatayaan na, bayo naya in-ibyay ye lihtaan kanan
amo na, tinitimagha na hilan kinatongtong ye kaganaan a tataon nakautang
kanan amo na. Tinepet na yay naunan nakautang, ‘Anoy utang mo kanan
amo ko?’ ”
6 “Nakibat yay nakautang, ‘Hiyay utang ko ket magatoh a halaw nin ladak
olibo.’ ”*
“Hinabi nan ampatayaan na, ‘Yati ye lihtaan nin utang mo. Diyagen mo
tanan limampo.’ ”
7 “Haanin, tinepet naya met nin ampatayaan ye kakalwan nakautang,
‘Hika? Anoy utang mo?’ ”
“Nakibat yay tao, ‘Hiyay utang ko ket magatoh a kaban nin tidigo.’ ”†
“Ket hinabi nan ampatayaan, ‘Yati ye lihtaan nin utang mo. Diyagen mo
tanan walompo.’ ”
8 “Ha natandaan nan amo ye dinyag nan makuhit a nangipatayaan nan
babandi na, hinabi na, ‘Kagaling mon manyag nin papadan!’ Ta peteg
a hilay tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ket mahihidi hilan
mangihip nin papadan dinan kanlan tataon ampagbi-ay ha kahnagan.”
9 Ket nagpahulong yay Apo Jesus ha paghabi na, “Pakaleng-en yon
manged ye habiyen ko. Hilay kabatnangan yo ihti ha babe-luta, ket gawien
yo ha panyag nin manged kanlan kapadiho yon tao. Ta agya po man
mauboh ye kabatnangan yo, matanggap kawo ha angkunaan a mikakaanti
makanoman.”
10 “Hiyay taon mapatayaan ha makandin bagay, ket mapatayaan ya met
ateed ha malabong a babagay. Ket hiyay taon ahe mapatayaan ha makandin
bagay, ahe ya met mapatayaan ha malabong a babagay.
11 Kaya-bay no ahe kawo mapatayaan ha kabatnangan ihti ha babe-luta,
ket ahe na met maipataya nin Apo Dioh kanyo ye peteg a kabatnangan.
12 No ahe kawon mapatayaan ha kabatnangan nin kanayon, homain
lanoy mamyay kanyo nin kabatnangan a nakataladan ana kanyo.”
13 “Homain ipoh a mapayngidlan nan paghilbiyan ye luway amo. Ta no
adoen na yay magha, katapulan a kahulogan na yay magha. Ket no mag-
ilyadi yan mapatayaan ha magha, katapulan a umihen naya met ye magha.
Wanabay met ateed, ahe yo malyadin payngidlanen a paghilbiyan ye Apo
Dioh boy hiyay kabatnangan.”

---

* **16:6** Ha panaon nan Apo Jesus, hiyay alaga nin magatoh a halaw a main ladak ket padiho ha upa nin maghay tao ha tatloy taon. † **16:7** Ha panaon nan Apo Jesus, hiyay alaga nin magatoh a kaban nin tidigo ket padiho ha upa nin maghay tao ha waloy taon.

Hiyay Kanayon po a Hinabi nan Apo Jesus kanlan Papariseo
(Mateo 11:12-13; 5:31-32; Marcos 10:11-12)

14 Haanin, hilay Papariseo a lupan pilak, pamakange lay pangiadal nan
Apo Jesus tungkol ha kabatnangan, ket inlungolungo laya.
15 Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanla, "Ampagmamangedan kawo
kanlan tatao. Noba tanda nan Apo Dioh ye kaganaan a anti ha puho yo.
Ta hiyay an-ibilang lan tatao a maalaga, ket adi-adi nan Apo Dioh."
16 "Hiyay Bibilin a impahulat kanan Moises boy impahulat kanlan
popodopita hatew ye anhumbongen lan tatao angga ha namabala yay Juan
a Māmawtihmo. Ket paibat ha panaon nan Juan, an-ipatanda ana ye Manged
a Balita a tungkol ha panakop nan Apo Dioh. Ket malabong hilay tataon
mauplit a maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
17 Noba aliwan labay habiyen a homain anan hilbi ye Bibilin nan Apo
Dioh. Ta agya po man maanam ye langit boy luta, ket ahe ya maalihan hilbi
ye pinakamakandin pahen nin Bibilin."
18 "Alimbawa, ayaman a lakin mangihyay nin ahawa na ket mangahawa
yan lumbo, magkahalanan yan pamabayi. Ket hiyay lakin mangahawa
kanan babayin in-ihyay nin ahawa na, magkahalanan yayna met nin
pamabayi."

Hiyay Mabatnang boy hiyay Lazaro

19 Hinabi na po Apo Jesus kanlan Papariseo, "Main maghay taon ma-
batnang a nakahoot nin mablin bado boy palugad ye pagbi-ay na ha
minamangaamot.
20 Main met maghay maidap a nagngalan Lazaro. Ket hiyay laman na,
napampoh yan delat. An-ilakew la yan tatao ha talig ilwangan nin alad nin
baey nan mabatnang.
21 Ta labay nay makakan agya mumom bengat a angkaampag ha hilong
lamihaan nan mabatnang. Ket agya hilay aaho, anlakwen laya met a andil-
an ye dedelat na."
22 "Haanin, ha natey yaynay Lazaro, inlakew la yan aanghil ha langit ha
talig nan Abraham. Ket ha natey yayna met ye mabatnang, in-ilbeng laya.
23 Ket legan ampagdiha yan tubat a idap ha impilno, natangal na yay
Lazaro a lamo na yan Abraham ihtew ha langit.
24 Kaya-bay pinanghaan na yay Abraham, 'Bapa a Abraham, ingalowan
moko! Itubol moya dayi ye Lazaro a mangidede nin tamudo na ha lanom
ta-omen na ipatulo ha dila ko, ta tubat anay pagkalanglang kon apoy.' "
25 "Noba nakibat yay Abraham kanan mabatnang, 'Anak, pakaihipen mo
a ha angkabi-ay ka po ha babe-luta, ket pawa palugad ye pagbi-ay mo, noba
hiyay Lazaro, pawa kaidapan ye nadihaan na. Ket haanin, anti ya ihtin
mahayaghag noba hika, anti ka ihen a ampag-idap.
26 Ket magha po, main maway a pietan kantawo. Kaya-bay ahe ya
makalakew ihen ye anti ihti. Wanabay ya met ye anti ihen. Ahe ya
makalakew ihti.' "
27 "Haanin, hinabi nan mabatnang, 'No wanabay awod, an-ipakihabi ko
kammo, Bapa a Abraham a itubol moya dayi ye Lazaro a makew ha baey
nan bapa ko.
28 Ta main ako po katongnon limay lalaki. Babalaan na hila dayi ta-omen
hila ahe mipalakew ihtin lugal nin kapaduhaan.' "
29 "Noba hinabi nan Abraham kana, 'Agya ahe ana, ta anti yayna kanla ye
impahulat kanan Moises boy impahulat kanlan popodopita. Katapulan lan
bengat a humbongen ye nakahulat.' "

30 “Nakibat yay mabatnang, ‘Kulang po yatew, Bapa a Abraham! Ahe la humbongen yatew, noba no main anan natey a mabi-ay uman a makew kanla, ket paghehean laynay kakahalanan la.’ ”
31 “Noba hinabi nan Abraham, ‘No ahe la pamtegan ye impahulat kanan Moises boy hiyay impahulat kanlan popodopita, ahe la met ateed pamtegan agya po man main makew kanla a nabi-ay uman.’ ”

17

Hiyay Pagkahalananan
(Mateo 18:6-7; 18:21-22; Marcos 9:42)

1 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Homain hapo a lumateng ye pagkahalananan, noba kakaingalo ye malyadi ha taon ampanyag nin pagkahalananan nin kapadiho nan tao.
2 Ayaman a manyag nin pagkahalananan lan hilatin aanak a ampamteg kangko, ket mamanged po a bitinan yan mayadet a gilingan a dapah ye leey na haka ya iampag ha dagat.
3 Kaya-bay mag-alla kawo!”
“No hiyay katongno mo, ket magkahalanan ya kammo, babalaan moya. Ket no maghehe ya, patawaden moya.
4 No ha loob nin maghay mangaamot, ket mikapito yan magkahalanan kammo ket mikapito ya met a humaley kammo a makikwa nin patawad, patawaden moya.”

Hiyay Pamteg kanan Apo Dioh

5 Haanin, hinabi lan aapohtol nan Apo Jesus, “Pahanan mo po ye pamteg mi!”
6 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “No main kawon pamteg kanan Apo Dioh, agya bengat omen ha lahi' muhtaha kakandi, malyadi yon habiyen kanany-atin poon-kayo, ‘Maulot ka boy maitanem ha dagat.’ Ket manumbong ya kanyo.”

Hiyay Katulidan nan Ipoh

7-8 Hinabi na po Apo Jesus kanlan aapohtol na, “Alimbawa, main kan ipoh a nilumateng ibat ha padayan a nangadado o nagpahtol nin tupa. Aliwan hika ye mangitaladan nin pamangan nan ipoh, no aliwan habiyen mo kana, ‘Maghagili ka, ta italadanan mo kon pandeman ko boy paghilbiyan moko legan ampangan ako. Pangayadi kon mangan, mangan kayna met.’
9 Ahe moyna katapulan pahalamatan ye ipoh, ta andiyagen nan bengat ye katungkolan na.
10 Wanabay met ateed kanyo. No natupad yoynay kaganaan a imbilin kanyo, katapulan a habiyen yo, ‘Ipoh kayin bengat. Ahe kayi katapulan a pahalamatan, ta andiyagen min bengat ye katungkolan mi.’ ”

Hilay Mapo kataon Kinating

11 Haanin, legan angkumodang yay Apo Jesus boy hilay mānumbong na a palakew ha banwan Jerusalem, nagdān hila ha pietan nin plobinhiyan Samaria boy plobinhiyan Galilea.
12 Ha anhumlep hilayna ha maghay badiyo, hinagana hilan mapo kataon kinating. Tinumgen hila ha aliwan minga mataang
13 haka hila nangha, “Apo Jesus, ingalowan mo kayi!”
14 Pamakakit nan Apo Jesus kanla, hinabi na, “Makew kawo kanlan papadi, ta ipakit yoy laman yo kanla a nitaah kawoyna.” Ket legan ampakew hila kanlan papadi, kapipikhaan nitaah hilayna.

15 Ket ha naedepan nan magha kanla a nitaah yayna, nag-udong ya kanan
Apo Jesus a ampangha yan panggalang kanan Apo Dioh.
16 Nilumukob ya ha aphayan nan Apo Jesus. Ket nagpahalamat ya kana.
Yatin tao ket magha yan Samaritano.
17 Haanin, hinabi nan Apo Jesus, "Mapo kawon pinaitaah ko, noba way-
ihtew hilay hiyam?
18 Malele ako, ta yatin dayohan a Samaritano bengat ye nag-udong a
manggalang kanan Apo Dioh."
19 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan Samaritano, "Mideng ka ket muli
kayna, ta nitaah ka uli ha pamteg mo."

Hiyay Pandugi nin Panakop nan Apo Dioh (Mateo 24:23-28; 24:37-41)

20 Ha maghay mangaamot, tinepet la yan Papariseo ye Apo Jesus no
makano yan mandugi ye panakop nan Apo Dioh. Nakibat yay Apo Jesus
kanla, "Hiyay panakop nan Apo Dioh, ket homain pagkakitan no makano
yan mandugi.
21 Kaya-bay homain makapaghabi, 'Ihtibay yan manakop ye Apo Dioh!' o
'Ihtewbay yan manakop!' ta ampanakop yaynay Apo Dioh ha puho yo."
22 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Lumateng lano
ye panaon a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket labay yo koynan
makit a mag-udong a manakop, noba ahe yo makit.
23 Ket no main maghabi kanyo, 'Anti ya ihtew!' o 'Anti ya ihti!' adi yo hila
ampamtegan o makilakew kanla.
24 Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mag-udong ako ihti ha
babe-luta a omen ha kilat a angkapahnagan nay kaganaan a pahen nin
lowang.
25 Noba haanin, katapulan ako po a magdiha nin malabong a idap boy
ikahwil lan tatao kananyatin panaon."
26 "Hiyay andiyagen la lanon tatao ha mangaamot nin panlumateng ko a
ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket omen met ateed ha andiyagen lan tatao
ha panaon nan Noe.
27 Ha panaon nan Noe, bayo po malanab ye babe-luta, hilay tatao, ahe la
tanda a manlanab. Ampangan hila, ampinom boy ampangahawa a omen
ha alan a andiyagen la angga ha hinumlep yaynay Noe* ha daong. Ket
ha anti hilayna ha loob nin daong, nilumateng ana met ye lanab. Ket
nangaalimeh hilan kaganaan ye tatao ha babe-luta."
28 "Wanabay met ateed ye nalyadi ha panaon nan Lot.† Hilay tatao,
ampangan hila boy ampinom, ampanaliw hila boy ampaglako, ampananem
hila boy ampangipaideng hilan babaey.
29 Noba ha mangaamot a inumalih yaynay Lot ha banwan Sodoma,
namaudan yan apoy boy ahopli ye Apo Dioh. Ket hilay tatao ihtew, naulam
hilan kaganaan."
30 "Wanabay met ateed lano ha mag-udong ako a ibat ha langit a in-Anak
nin Tao.
31 Kananyatew a mangaamot, hiyay anti ha ilwah nin baey na, ket adi
yayna lumoob a mangwan hinyaman a bagay ha baey na. Ket hiyay anti ha
talon, adi yayna muli a mangwan hinyaman a babagay.

---

* **17:27** Genesis 6:5-8. † **17:28** Genesis 19:12-19.

32 Pakaihipen yoy nalyadi hatew kanan ahawa nan Lot.‡
33 Ayaman a ampangihilib nin bi-ay na, ket maanam na. Noba ayaman a
nakahadya a matey uli ha panumbong na kangko, ket mabyayan yan bi-ay
a homain anggaan.
34 Habiyen ko kanyo a ha panaon nin panlumateng ko, main lanon luway
tao a angkatuloy ha maghay pamid-an. Hiyay magha, mipalakew ya ha
langit. Noba hiyay magha, mabantak ya.
35 Main lanon luway babayi a ampanggiling. Hiyay magha, mipalakew ya
ha langit. Noba hiyay magha, mabantak ya.
36 [Main lanon luway lakin ampag-obda ha padayan. Hiyay magha kanla,
mipalakew ya ha langit. Noba hiyay magha, mabantak ya.]"
37 Haanin, hilay mānumbong nan Apo Jesus, nanepet hila kana, "Apo, way-
ihtew yan malyadi yain?"
Nakibat yay Apo Jesus kanla makauli ha kahabiyan, "No way-ihtew ye
bangkay, ket matandaan lan kaganaan, ta anti hila ihtew ye oowak a
naytitipon."

18

Hiyay Alimbawa tungkol ha Mauplit a Bawon Babayi

1 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na ye maghay
pangilalayi, ta labay nan ipalinaw kanla a katapulan a lanang hilan
makigwang boy ahe hila humawa a makigwang.
2 Hinabi na, "Ha maghay banwa, main uhgado a homain limo kanan Apo
Dioh boy homain yan ambihaen a tao.
3 Ket ha banwan yatew, main met maghay bawon babayi a panguoyaoy
kanan uhgado. Ket ampakiiingalo ya kana, a wana, 'Ikatulidan moko dayi
kanlan kakaaway ko!'
4 Ha una yan nakew kanan uhgado, ket ahe naya hinaglapan. Noba
ha kabuyotan nin panguoyaoy na, inihip nan uhgado ha hadili na, 'Agya
homain akon limo kanan Apo Dioh boy homain akon bega ambihaen a tao,
5 ket ikatulidan ko yayna yatin bawon babayi. Ta no ahe, maka humawa
ako ha panguoyaoy na.' "
6 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus, "Pakaihipen yoy hinabi nan maloke a
uhgado.
7 Ta agya maloke ya, ket hinaglapan na yan teed ye bawon babayi. Hiyay
Apo Dioh po nayi ye ahe managlap kanlan pinili na a mangaamot boy
madeglem a ampakiiingalo kana? Paagaden na hila nayi nin mabuyot?
8 Habiyen ko kanyo a tampol na hilan haglapan. Noba hiko a ibat ha
langit a in-Anak nin Tao, ha pag-udong ko ihti ha babe-luta, main ako lagin
malatngan a ampamteg kangko?"

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Pariseo boy Māningil nin Bowih

9 Haanin, main ano katao ihtew a ampangibaan a mangatoynong hilayna.
Ket hiyay pamilew la kanlan kanayon, maaypa bengat. Kaya-bay hinabi
nan Apo Jesus kanla yatin pangilalayi,
10 "Main luway lakin hinumlep a makigwang ha Timplo. Hiyay magha,
Pariseo ya. Ket hiyay magha met, māningil bowih.

‡ **17:32** Hatew, ha an-umalih yaynay Lot ha banwan Sodoma a lamo na hilay pamilya na, ket namalingay yay ahawa na. Kaya-bay nag-ilyadi yan kalintataon ahin. Natey ya, ta ahe ya nanumbong ha bilin nan Apo Dioh kana a ahe ya mamalingay ha banwan Sodoma (Genesis 19:17-26).

11 Haanin, hiyay Pariseo, nideng ya. Ket nakigwang yan tungkol ha
hadili na. Hinabi na, ‘Apo Dioh, ampahalamat ako kammo, ta aliwa kon
omen kanlan tataon mānakaw, mapanyag nin maloke, māmabayi o omen
kananyatin makuhit a māningil nin bowih.
12 Ha loob nin maghay dominggo, ampikalwa kon ampagpaltan mangan
boy an-ibyay koy ikamapo nin kaganaan a tapul ko.’ ”
13 “Noba hiyay māningil nin bowih, nideng ya ha main kataangan kanlan
tatao, ta angkading-ey ya. Angkading-ey yan tumangal boy andogdogen nay
pagaw na a anhabiyen na, ‘Apo kon Dioh, ingalowan moko, ta magha kon
māgkahalanan.’ ”
14 Hinabi nan Apo Jesus, “Habiyen ko kanyo a yatin māningil nin bowih,
nuli yan matoynong ha pamilew nan Apo Dioh. Noba hiyay Pariseo, ahe.
Ta ayaman a ampagmatagay, ket iaypa na yan Apo Dioh. Boy ayaman a
ampagmaaypa, ket itagay na yan Apo Dioh.”

Hiyay Panginged nan Apo Jesus kanlan Mangakandin Aanak (Mateo 19:13-15; Marcos 10:13-16)

15 Ha maghay mangaamot, main ano kataon nangilakew nin man-
gakandin aanak la kanan Apo Jesus ta-omen la awoken kana a ipalonto na
ye gamet na kanlan aanak boy inged. Ket hilay mānumbong na, ha nakit la
hilay tataon ampangilakew nin aanak la kanan Apo Jesus, pinaghabiyan la
hila.
16 Noba hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilay aanak. Ket hinabi na kanlan
mānumbong na, “Paolayan yo hilay mangakandin aanak a humaley kangko.
Adi yo hila anhaaden, ta hilay tataon main pangugali a omen kanlan hilatin
aanak ye maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
17 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a ahe ampahakop
kanan Apo Dioh a omen ha pagpahakop nin makandin anak, ket ahe ya
bega maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”

Hiyay tungkol ha Lakin Mabatnang (Mateo 19:16-30; Marcos 10:17-31)

18 Haanin, main maghay lakin mānungkolan ye nanepet kanan Apo Jesus,
“Manged a Maihtodo, hinyay hukat kon diyagen ta-omen ako mabyayan nin
bi-ay a homain anggaan?”
19 Nakibat yay Apo Jesus kana, “Taket ta anhabtan mo kon manged? Hiyay
Apo Dioh bengat ye manged, homain anan kanayon.
20 Tanda moy Bibilin nan Apo Dioh, ‘Adi ka makilaki o mamabayi, adi ka
mamatey nin tao, adi ka manakaw, adi ka manihtigoh nin katagowan, boy
bihaen moy bapa boy indo mo.’ ”*
21 Nakibat yay mānungkolan, “Kaganaan hilain a bibilin, anhumbongen
koyna paibat po ha anak ako.”
22 Pamakange nan Apo Jesus yatew, hinabi na kana, “Main po magha
a hukat mon diyagen. Ilako moy kaganaan a babandi mo. Ket hiyay
mapaglakoan mo, ibyay mo kanlan mangaidap. Ha wanabay, magkamain
kan kabatnangan ha langit. Pangayadi, mag-udong ka ihti, ket manumbong
kayna kangko.”
23 Noba pamakange nan mānungkolan ye hinabi nan Apo Jesus, ket
nilumele ya, ta mabatnang yan tubat.

---

* **18:20** Exodo 20:12-16; Deuteronomio 5:16-20.

24 Ha nakit na yan Apo Jesus a nilumele yay mānungkolan a mabatnang,
hinabi na, “Koynan kaidap a maibilang ye mabatnang kanlan anhakopen
nan Apo Dioh.
25 Matataloh ya po a humlep ye maghay kamelyo ha lubot nin kadayem
dinan ha maibilang ye taon mabatnang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”
26 Haanin, hilay nakange, tinepet la yay Apo Jesus, “No wanabay awod
Apo, aya hilaynay miligtah?”
27 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Hiyay ahe mapalyadi nin tao, ket
mapalyadi nan Apo Dioh.”
28 Ket haanin, hinabi nan Pedro, “Hikayi nayi, Apo? Ket nilakwanan mi
ye kaganaan ta-omen kayi manumbong kammo.”
29 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko.
Malabong ye matanggap yo, ta ayaman a nanlakwan nin baey na o ahawa
na o kakatongno na o tutoa na o aanak na uli ha pangipatanda na nin
panakop nan Apo Dioh,
30 ket makatanggap ya haanin met ateed a panaon nin malalabong po ha
nilakwanan na. Ket ha lumateng a panaon, mabyayan ya po nin bi-ay a
homain anggaan.”

Hiyay Ikatlon Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na (Mateo 20:17-19; Marcos 10:32-34)

31 Haanin, in-ilbo na hilan Apo Jesus ye labinluway mānumbong na. Ket
hinabi na kanla, “Leng-en yo yatin habiyen ko. Makew kitawo haanin
ha Jerusalem. Ket ihtewbay ana matupad ye kaganaan a inhulat lan
popodopita hatew tungkol kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao.
32 Ta maigawang ako kanlan aliwan Judio. Ket umih-umihen la kon
papading-eyan, luda-ludaan,
33 hibladen boy pateyen. Noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay akon
uman.”
34 Noba hilay mānumbong nan Apo Jesus, homain hilan natalohan ha
hinabi na, ta naitayo kanla ye labay habiyen nin yatew. Kaya-bay ahe la
tanda no hinyay andektan nin hinabi nan Apo Jesus.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha maghay Kapkap (Mateo 20:29-34; Marcos 10:46-52)

35 Ha mahaley hilaynan Apo Jesus boy mānumbong na ha banwan Jerico,
main maghay lakin kapkap a ampikno ha gilid dān a ampagpalimoh.
36 Ha nange na hilay malabong a tataon anhumapid ha haley na, tinepet
na hila, “Hinyay angkalyadi?”
37 Hinabi lan tatao kana, “Anhumapid yay Apo Jesus a taga Nazaret.”
38 Haanin, nangha yay lakin kapkap, “Apo Jesus a Lahi nan Poon David,
ingalowan moko!”
39 Ket hilay tataon ampuna kanan Apo Jesus, pinaghabiyan la yay kapkap,
a wanla, “Pakal-em ka!”
Noba inlalo nayna ingat impangha, a wana, “Lahi nan Poon David,
ingalowan moko!”
40 Pamakange nan Apo Jesus nin pangha na, tinumgen ya. Ket hinabi na,
“Ilakew yoya ihti kangko.” Ha anti yaynay kapkap ha adapan nan Apo Jesus,
tinepet naya,
41 “Hinyay labay mo a diyagen ko kammo?”
Nakibat yay kapkap, “Apo, labay koy makakit.”
42 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kana, “Makakit kayna! Nitaah kayna uli
ha pamteg mo kangko.”

43 Ket tampol yaynan ampakakit ye laki. Ket legan anhumumbong ya
kanan Apo Jesus, ampanggalang ya kanan Apo Dioh. Ha nakit lan kaganaan
a tataon anti ihtew ye nalyadi, nanggalang hila met kanan Apo Dioh.

19

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Zaqueo

1 Haanin, hiyay Apo Jesus, nilumateng yayna ha banwan Jerico, ta
ihtewbay ya magdān palakew ha Jerusalem.
2 Ket kananyatew a banwa, main maghay lakin mabatnang a nagngalan
Zaqueo. Magha ya kanlan mānguna lan māningil nin bowih.
3 Labay na yan makit ye Apo Jesus, noba ulita pandak ya boy malabong
hilay tatao, ket ahe naya makit.
4 Kaya-bay hiyay dinyag na, nayew yan nakew ha unaan haka ya nanik
ha poon-kayon anhabtan sikamoro ta-omen naya makit ye Apo Jesus a
magdān.
5 Ha niabot yaynay Apo Jesus ha eteb nan Zaqueo, ket tinangal naya boy
hinabi na, "Zaqueo, padah moy lumumbah, ta katapulan koy makidagoh ha
baey mo haanin."
6 Haanin, hiyay Zaqueo, mapadah yan nilumumbah. Ket angkaaliket yan
nananggap kanan Apo Jesus ha baey na.
7 Kaganaan lan tataon nakakit nin pamakew na ha baey nan Za-
queo, ket naytatalabotob hila, "Yo! Nakew yan napahangaili ha maghay
māgkahalanan."
8 Haanin, legan ampangan hila, nideng yay Zaqueo. Ket hinabi na
kanan Apo Jesus, "Apo, hiyay kagitna nin babandi ko, ibyay koyna kanlan
mangaidap. Ket no main ako man nakuhit, iudong kon mikapat a ukdo
kanla."
9 Hinabi nan Apo Jesus kana, "Haanin a mangaamot, naligtah hilaynay
nagbaey. Ta yatin tao, ket namteg ya met kanan Apo Dioh a omen ha dinyag
nan Abraham.
10 Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket nakew ako ihti ha babe-
luta a manapul boy mangiligtah kanlan nitaang kanan Apo Dioh."

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Balitok a Papalata
(Mateo 25:14-30)

11-12 Legan anhumaley yay Apo Jesus ha banwan Jerusalem, anleng-en
lan tatao ye pangiadal na. Ket ha ihip la nabaan la, a wanla, "Ha lumateng
yay Apo Jesus ha Jerusalem, ket manakop yayna." Kaya-bay in-ihtolya
nan Apo Jesus kanla yatin pangilalayi, "Main maghay laki a mabatnang
boy ambalayen a nakew ha mataang a lugal ta-omen na tanggapen ye
katungkolan na bilang poon. Ket no matanggap naynay katungkolan na,
mag-udong ya met ateed.
13 Noba bayo ya inumalih, impadakit na hila po ye mapo kanlan iipoh na.
Ket balang magha kanla, binyanan na hilan titimaghan palata a balitok.
Hinabi na kanla, 'Legan ahe ako po, ipanapulan yo yati.' "
14 "Noba kahulog la yan kalugalan na. Kaya-bay ha inumalih yayna,
nangitubol hilan tatao ha lakwen na ta-omen la habiyen, 'Hi! Ahe miya
labay yatin tao a mamoon kammi.' "
15 "Agya wanabay man, nadyag ya po ateed a poon. Ket ha nag-udong
yayna ha lugal la, impadakit na hilay iipoh na a binyan nan palatan balitok
hatew ta-omen na hila tepeten no anoy natubo nin balang magha kanla.

16 Haanin, hinumaley kana ye nauna. Ket hinabi na, ‘Apo, hiyay maghan
palata mon balitok a in-ibyay mo kangko hatew, ket nakatubo yan mapo.’ ”
17 “Hinabi nan poon kana, ‘Manged a ipoh, manged ye dinyag mo! Ket
ulita mapatayaan ka nin makandin bagay, diyagen katan māmaala nin
mapo a banwa.’ ”
18 “Haanin, hinumaley ya met kana ye ikalwan ipoh. Ket hinabi na, ‘Apo,
hiyay palata mon balitok a in-ibyay mo kangko hatew, nakatubo yan lima.’
”
19 “Hinabi nan poon kana, ‘Manged! Diyagen katan māmaala nin limay
banwa.’ ”
20 “Haanin, hinumaley yayna met ye ikatlon ipoh kana. Ket hinabi na,
‘Apo, anti yay palata mon balitok a in-ibyay mo kangko hatew. Pinutot ko
yan panyo haka ko yan inhinop,
21 ta angkalimo ko kammo. Tanda ko a homain kan ingalo boy ampakina-
bangan moy ahe mo nagbannogan boy ampamupol ka nin ahe mo intanem.’
”
22 “Hinabi nan poon, ‘Maloke kan ipoh! Uhgaan kata makauli ha hinabi
mo. Tanda mo manayti a homain akon ingalo, ampangwa kon aliwa kon
konin, boy ampamupol akon ahe ko intanem.
23 Taket man awod ta ahe mo imbangko ye palata kon balitok ta-omen ha
pag-udong ko, ket main akon makwan tubo nin pilak ko?’
24 Haanin, hinabi na kanlan tataon anti ihtew, ‘Kowen yoya kana ye palata
kon balitok, ta ibyay yo kanan main mapo a palatan balitok.’ ”
25 “Noba hinabi la kana, ‘Apo, main yaynabay mapo a palatan balitok!’ ”
26 “Nakibat yay poon, ‘Habiyen ko kanyo a hiyay taon mapatayaan ha
makandin bagay, ket biyan ya po nin malalabong. Noba hiyay taon ahe
mapatayaan, agya hiyay makandi a anti kana, ket kowen ya po kana.
27 Ket hiyay tungkol met kanlan kaaway ko a ahe malabay pahakop
kangko, ilakew yo hila ihti. Ket pateyen yo hila ha adapan ko.’ ”

Hiyay Panlumateng nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem (Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Juan 12:12-19)

28 Pangayadi nan nag-ihtolya Apo Jesus, ket nagpahulong yayna palakew
ha banwan Jerusalem a angkauna ya kanlan mānumbong na.
29 Ha maga hilaynan miabot ye Apo Jesus ha Betfage boy Betania ha
anhabtan Mapantay nin Oolibo, pinauna na hilay luway mānumbong na,
30 a wana, “Makew kawo ha dongla a badiyo. Ket pamiabot yo ihtew, main
kawon makit a maghay oybon ahnon nakah-el a ahe po bega nahakayan.
Loaten yoya boy tengtengen yoya ihti.
31 No main manepet kanyo, ‘Uy! Taket ta anloaten yo yay ahno?’ habiyen
yo kana, ‘Matapul na yan Apo.’ ”
32 Haanin, nakew hilaynay luway mānumbong na ha badiyon hinabi nan
Apo Jesus. Ket nakit la yan peteg ye oybon ahno a nakah-el.
33 Ket ha anloaten la yayna, tinepet na hilan nagkonin, “Uy! Taket ta
anloaten yo yay oybon ahno?”
34 Nakibat hila, “Matapul na yan Apo.”
35 Haanin, tinengteng la yay oybon ahno kanan Apo Jesus. Ket ha niabot
hilayna kana, in-apay lay kepkep la ha golot nin oybon ahno haka laya
pinahakay ye Apo Jesus.
36 Legan nakahakay yay Apo Jesus ha ahno palakew ha banwan
Jerusalem, hilay tatao, an-iamlak lay kekepkep la ha pagdanan na.

37 Ha mahaley yaynay Apo Jesus ha palohan nin Mapantay nin Oolibo,
hilay kaganaan a mānumbong na, ingkana laynay pangipangha nin aliket
boy panggalang la kanan Apo Dioh uli ha kaganaan a nakit la a kapagtakaan
a dinyag na.
38 An-ipapangha la, a wanla, "Inged na yan Apo Dioh ye poon a anlu-
mateng ha ngalan na!* Main katanaan ha langit! Galangen yay Apo Dioh a
anti ha langit!"
39 Haanin, hilay nangaanon Pariseo a nakihale kanlan malabong a tataon
anhumumbong kanan Apo Jesus, hinabi la kana, "Maihtodo, patgenen mo
hila man ye mānumbong mo."
40 Nakibat yay Apo Jesus, "Habiyen ko kanyo a no pakal-em hila, hilayatin
dadapah ye mangha nin panggalang kangko."

Tinangihan na hilan Apo Jesus ye tatao ha banwan Jerusalem

41 Ha mahaley yaynay Apo Jesus ha banwan Jerusalem boy angkatamu-
law nayna, tinangihan na hilay tatao ihtew, ta angkalunoh ya kanla.
42 Hinabi na, "Kakaingalo kawon angkumonin ha Jerusalem. No
nabalayan yon bengat ye makaibyay kanyon katanaan, agkawo dayin
kakaingalo! Noba ahe yo nabalayan.
43 Lumateng lano ye panaon a kobkoben la kawo nin kakaaway yo boy
liktopen la kawon dawohongen.
44 Hipeten la kawo boy damaen lay banwa yo. Homain lanon bega
mabantak a dadapah a naypalingping. Madihaan yo yatin kaganaan, ta
ahe yoya imbabano ye panlumateng nan Apo Dioh a mangiligtah kanyo!"

Hiyay Pangimahakit nan Apo Jesus nin Timplo
(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Juan 2:13-22)

45 Haanin, hiyay Apo Jesus, nakew ya ha mahlang nin Timplo. Ket intaboy
na hilay ampaglako.
46 Hinabi na, "Hiyay naihulat a Habi nin Dioh, 'Hiyay baey ko, ket baey
pamakigwangan.'† Noba dinyag yo yan payngikbengan nin mānakaw!"‡
47 Paibat kananyatew, minamangaamot yaynan ampangiadal ha mahlang
nin Timplo ye Apo Jesus. Noba hilay mānguna a papadi, mamaihtodo nin
Bibilin boy hilay mānungkolan, labay la yan maipapatey ye Apo Jesus.
48 Noba ahe la madyag, ulita kalalabay lan leng-en tatao ye pangiadal na.

20

Hiyay Tepet tungkol ha Katulidan nan Apo Jesus
(Mateo 21:23-27; Marcos 11:27-33)

1 Ha maghay mangaamot, legan ampangiadal yay Apo Jesus kanlan tatao
ha mahlang nin Timplo boy an-ipatanda nay Manged a Balita, hinaleyan la
yan mānguna a papadi boy mamaihtodo nin Bibilin a lamo la hilay tutoan
Jujudio a mānungkolan.
2 Haanin, hinabi la kana, "Hika! Habiyen mo man kammi no hinyay
katulidan mon manyag nin didinyag mo naapon. Ayay namyay kammo nin
katulidan?"
3 Nakibat yay Apo Jesus, "Tepeten katawo met. Habiyen yo man kangko
4 no ayay namyay kanan Juan nin katulidan a mamawtihmo? Hiyay Apo
Dioh o tao?"
5 Ket pinaytongtongan la, a wanla, "No habiyen tawo a hiyay Apo Dioh,
ket habiyen na met kantawo, 'Taket awod ta ahe yoya pinamtegan?'

* **19:38** Kakanta 118:26. † **19:46** Isaias 56:7. ‡ **19:46** Jeremias 7:11.

6 Noba no habiyen tawo a tao, ket tataponen la kitawon dadapah hilatin
malabong a tao, ta ampamtegan la a hiyay Juan, ket podopita na yan Apo
Dioh."
7 Kaya-bay hinabi la, "Ahe mi tanda."
8 Hinabi na met Apo Jesus kanla, "No wanabay awod, ahe ko met habiyen
kanyo no ayay namyay kangko nin katulidan a manyag nin andyagen ko."

Hiyay Pangilalayi tungkol kanlan Māmakitalon (Mateo 21:33-46; Marcos 12:1-12)

9 Haanin, in-ihtolya nan Apo Jesus kanlan tatao ye maghay pangilalayi,
"Main maghay laki a nananem nin ubah ha pananeman na. Pangayadi,
pinaabangan nay ubahan na kanlan māmakitalon, ta makew ya ha mataang
a lugal. Ket kumonin ya ihtew nin mabuyot a panaon.
10 Ha panaon anan pamupol nin ubah, nangitubol yan maghay ipoh na a
mangwa nin dakay na kanlan māmakitalon. Noba hiyay ipoh, ket binabadog
la yan māmakitalon haka la yan pinaalih a homain kaget.
11 Haanin, nangitubol yayna man nin kanayon a ipoh na. Noba binogbog
laya met ateed boy pinading-eyan laya haka la yan pinauli a homain kaget.
12 Ket haanin, intubol naya po ye kakatlon ipoh na. Noba hinugat-hugatan
laya haka laya intaboy.
13 Kaya-bay nangihip yay nagkonin nin ubahan, 'Hinya lagi ye diyagen
ko? Ah! Itubol ko yay ampakaadoen kon anak. Kadihko bihaen laya.' "
14 "Noba ha natamulaw la yan māmakitalon ye anak na a andumaho, hin-
abi la, 'Anti yaynay manawid! Pateyen tawo ya ta-omen tawo mapagkonin
ye tawiden na.'
15 Kaya-bay hiyay dinyag la kana, dinakep la yan ingguloy a pinatey ha
ilwah nin ubahan."
Haanin, nanepet yay Apo Jesus, "Hinya lagi ye diyagen nan nagkonin nin
ubahan kanlan māmakitalon?
16 Homain hapo a lakwen na hilan pateyen. Pangayadi, ipaabang nayna
ha kanayon ye ubahan na."
Pamakange lan tatao nin hinabi nan Apo Jesus, hinabi la, "Ahe na dayin
ipaluboh Apo Dioh a malyadi yatew."
17 Noba hiyay Apo Jesus, pinakabilew na hilay tatao haka na hinabi kanla,
"No wanabay ye ihip yo, hinya awod ye labay habiyen nin yatin naihulat a
Habi nin Dioh?
'Hiyay dapah a ingkahwil lan māmaideng nin baey,
hiyabay ye ginawi a pundahyon nin baey.' "*
18 Hinabi na po Apo Jesus, "Ayaman a maampag kananyain a dapah,
mapha ya. Ket ayaman a maondagan na, ket matamek ya."

Hiyay Tepet tungkol ha Pamayad nin Bowih (Mateo 22:15-22; Marcos 12:13-17)

19 Haanin, natalohan lan mamaihtodo nin Bibilin boy mānguna a papadi
a hilabay ye andektan nin pangilalayi nan Apo Jesus. Kaya-bay kananyatew
met ateed, labay la yayna dayin dakpen. Noba angkalimo hila kanlan tatao.
20 Kaya-bay nangagad hilan mamanged a panaon. Haanin, nangupa
hilan ano kataon manepet kanan Apo Jesus a konwadi manged ye tikih la
kana. Ta labay la yan kaloten ha hahabi na ta-omen laya maidalom kanan
Gobilnadol.
21 Ket hilatin inupaan la, hinabi la kana, "Maihtodo, tanda mi a huhto
ye kaganaan a anhabiyen mo boy an-iadal mo. Homain kan antupigan a

* **20:17** Kakanta 118:22.

tao boy hiyay kaptegan tungkol ha kalabayan nan Apo Dioh ye an-iadal mo
kanlan tatao.
22 Haanin, main kayin tepet kammo. Ha ihip mo, huhto laweh a mamayad
kitawon bowih ha Emperador nin Roma o ahe?"
23 Noba tanda nan Apo Jesus a ampagkonwadi hilan bengat. Kaya-bay
hinabi na kanla,
24 "Gawangan yoko man nin palatan Roma." Ket ha ginawangan la yan
palata, tinepet na hila, "Ayay naglupa boy nagngalan ye nakadokit ihti?"
"Hiyay Emperador Cesar," wanla.
25 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, "No wanabay awod, hiyay kanan
Emperador Cesar, ibyay yo kana. Ket hiyay kanan Apo Dioh, ibyay yo met
kana."
26 Ahe laya nakalot ye Apo Jesus ha hinabi na ha adapan lan tatao. Ket
uli ha pagtaka la ha pakibat na, napakal-em hila.

Hiyay Tepet tungkol ha Pagkabi-ay Uman
(Mateo 22:23-33; Marcos 12:18-27)

27 Haanin, main anoy Saduseo ye hinumaley a manepet kanan Apo
Jesus. Hilabay ye pangkat nin tatao a ahe ampamteg a mabi-ay uman ye
nangamatey.
28 Hinabi la kanan Apo Jesus, "Maihtodo, hiyay anti ha Bibilin a impahulat
kanan Moises, wanae ya, 'No matey yay ahawan laki, ket ahe ya nagkaanak
kanan ahawa na, katapulan a ikahal nin katongno nan laki ye bawo. Ket
no magkaanak hila, maibilang yan anak nin katongno na a natey.'†
29 Haanin, main pitoy lalaki a mikakatongno. Hiyay punganay, nanga-
hawa ya. Noba natey yan ahe nagkaanak kanan ahawa na.
30 Ket hiyay ikalwa, inahawa na yay ipag na a bawo. Noba natey ya met
ateed a ahe nagkaanak.
31 Wanabay met ateed ye nalyadi ha ikatlo. Natey ya met ateed a ahe
nagkaanak kana. Kaganaan hilatin mikakatongno, napag-ahawa la yay
ipag la, noba ahe hila nagkaanak kana.
32 Ha kalinghuyotan, natey ya met ye babayi.
33 Haanin, wanae ye tepet mi kammo, 'Ha panaon a mabi-ay uman ye
nangamatey, aya lagi kanlan pitoy mikakatongno ye ahawa nan babayi, ta
napag-ahawa na hilan kaganaan?' "
34 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Hilay tatao haanin, ket ampangahawa
hila.
35 Noba lano ha lumateng a panaon, hilay pinili nan Apo Dioh a bi-ayen
nan uman a mapagkalamo na ha langit, ket ahe hilayna mangahawa.
36 Ahe hilayna met matey a omen kanlan aanghil. Aanak na hilan Apo
Dioh, ta bini-ay na hilan uman.
37 Agya hiyay Moises, ket ampaptegan na met a mabi-ay uman ye nanga-
matey. Ta hiyay hulat na tungkol ha mahipok a poon-kayon andumlag,
hinabtan na yay Apo Dioh a 'Dioh nan Abraham, Dioh nan Isaac, boy Dioh
nan Jacob.'‡
38 Hiyay labay habiyen, angkabi-ay hila po, ta hiyay Apo Dioh, ket Dioh nin
angkabi-ay, aliwan nangamatey. Ta ha pamilew nan Apo Dioh, ket angkabi-
ay ye kaganaan a tatao."
39 Haanin, hinabi nin anoy mamaihtodo nin Bibilin, "Maihtodo, manged
ye pakibat mo."

† **20:28** Deuteronomio 25:5. ‡ **20:37** Exodo 3:6.

40 Ket paibat ana kananyatew, homain anan bega nagngaya a manepet
kana.

Hiyay Tepet tungkol kanan Cristo
(Mateo 22:41-46; Marcos 12:35-37)

41 Haanin, tinepet na hila met Apo Jesus, "Way-omen lan mahabi nin tatao
a hiyay Cristo, ket lahi na yan Poon David?
42 Ta hiyaynabay met Poon David ye nangihabi ha libdon Kakanta nin
wanae tungkol kanan Cristo,
'Hinabi nan Apo Dioh kanan Apo ko,
"Mikno ka ha dapit wanan ko
43 angga ha mapahuko ko hila kammo ye kakaaway mo." ' "§
44 Haanin, hinabi nan Apo Jesus, "No hiyay Poon David ket hinabtan na
yan Apo ye Cristo, way-omen la yan mahabi nin tatao a lahi na yan bengat
nin David ye Cristo?"

Hiyay Laban kanlan Mamaihtodo nin Bibilin
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)

45 Legan ampanlenge hilay kaganaan a tatao kanan Apo Jesus, hinabi na
kanlan mānumbong na,
46 "Mag-alla kawo kanlan mamaihtodo nin Bibilin. Kalalabay lay mag-
pahyal a nakahoot nin makadang a tapih ta-omen la ihipen nin tatao
a mangatoynong hilan tatao. Kalalabay la met ye maidlaw nin tataon
angkadanan la boy kalalabay la po ye mikno ha pamiknoan a nakataladan
kanlan mangadangal a tatao ha pāytiponan lan Jujudio boy ha poniyan.
47 Ampaglanganan la hilay bawon babayi. Ampagmamangedan hila ha
adapan lan malabong a tatao makauli ha makadang a pakigwang la. Kaya-
bay mamabyat lano ye ipaduha nan Apo Dioh kanla."

21

Hiyay Intukoy nin Bawon Babayi
(Marcos 12:41-44)

1 Legan anti ya po ye Apo Jesus boy hilay mānumbong na ha mahlang
nin Timplo, nakit na hilay mangabatnang a ampangitukoy nin pilak ha
pangitukoyan nin pilak a magawi ha Timplo.
2 Ket nakit naya met ye maghay maidap a bawon babayi a nangitukoy nin
luway palatan tanho.
3 Hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Pakaleng-en yon manged
ye habiyen ko. Hiyay intukoy nan maidap a bawon babayi, ket maiigit ya
dinan ha intukoy lan kaganaan.
4 Ta hiyay intukoy lan kaganaan a mangabatnang, ket hiyay ahe layna
minga katapulan ha bi-ay la. Noba hiyay maidap a bawon babayi, ket
inlumpoh nan intukoy ye ikabi-ay na."

Hiyay tungkol ha Pagkadama nin Timplo
(Mateo 24:1-2; Marcos 13:1-2)

5 Haanin, hilay nangaanoy mānumbong nan Apo Jesus, ampaytotongton-
gan lay tungkol ha Timplo nan Apo Dioh. Anhabiyen la, "Kangaada ye
mangablin dadapah a ginawi la ha Timplo boy hiyay indigalo lan tatao a
in-aalkoh la ha lingling."
Pamakange nan Apo Jesus ye ampaytongtongan la, hinabi na kanla,

§ **20:43** Kakanta 110:1.

6 “Hilain a mangaada a angkakit yo, lumateng lanoy panaon a mangaag-
wat hilan kaganaan. Ket homain lanon bega mabantak a naypalingping a
dadapah.”

Hilay Kaidapan boy Pangipaloke a Lumateng
(Mateo 24:3-14; Marcos 13:3-13)

7 Nanepet hilay mānumbong nan Apo Jesus kana, “Maihtodo, makano ya
lumateng yain a panaon a hinabi mo boy hinyay pagkakitan no madanon
anan malyadi?”
8 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Mag-alla kawo ta-omen la kawo ahe
matalingo nin agya ayaman. Ta malabong hila lanoy lumateng a manggawi
nin ngalan ko, a wanla, ‘Hiko ye Cristo a impangako nan Apo Dioh!’ Boy
habiyen la po, ‘Nilumateng anay kalampuhan nin panaon!’ Adi yo hila
ampamtegan, ta aliwan peteg yatew.
9 Kaya-bay no mangean yoynay gubat boy paylalaban, ket adi kawo
angkalimo. Ta katapulan a malyadi hilatew, noba aliwa po yain ye
kalampuhan nin babe-luta.”
10 Haanin, hinabi na po Apo Jesus kanla, “Maygugubat lano ye nanahyon
boy wanabay met ye papanakopan.
11 Kananyatew a panaon, manlayon nin mangakhaw ha nakahinadi
a lulugal. Magkamain nin bitil boy mitayak ye hahakit a makapatey
ha nakahinadi a lulugal. Ket makakit kawo lanon ampakalilimo boy
kapagtakaan a pagkakitan a ibat ha langit.”
12 “Noba bayo ya lumateng yatew a panaon, ket dakpen la kawo boy
ipaloke uli ha panumbong yo kangko. Ilakew la kawo lano kanlan
mānungkolan ha pāytiponan lan Jujudio ta-omen la kawo litihen boy ipa-
pidiho. Iadap la kawo kanlan popoon boy kanlan gogobilnadol.
13 Ket yabaytew yaynay panaon yo a mangipapteg kanla nin tungkol
kangko.
14 Itanem yo ha ihip yo a adi yo angkahindakan no way-omen yo
ikatulidan ye hadili yo.
15 Ta ipaihip ko lano kanyo ye huhton habiyen yo boy biyan katawon
kadunongan a ahe la mababa a kuntadaen o hamboten nin kakaaway yo.
16 Lano agya hilay tutoa yo boy kakatongno yo, hilay papaltido yo boy
hilay gagayyem yo, ket hila met ateed ye mangiopit boy mangipapatey nin
nangaano kanyo.
17 Ket uli ha panumbong yo kangko, pag-inakitan la kawon kaganaan a
tatao.
18 Noba adi kawo angkalimo. Ta agya maghay labok nin ō yo, ket homain
mikatak.
19 Ket no mateeh yo, mabyayan kawon bi-ay a homain anggaan.”

Hiyay tungkol ha Pagkadama nin banwan Jerusalem
(Mateo 24:15-21; Marcos 13:14-19)

20 Hinabi na po Apo Jesus ye malyadi lano ha Jerusalem, “No makit
yo yaynan naliktop nin huhundaloh ye banwan Jerusalem, tanda yoynan
madanon anay pagkadama nin banwa.
21 Kananyatew a panaon, hilay anti ha plobinhiyan Judea, katapulan
laynan tumakah palakew ha mamapantay. Ket hilay anti ha loob nin
banwan Jerusalem, katapulan laynay umalih. Ket hilay anti ha ilwah nin
yatew a banwa, ahe hilaynan mag-udong ihtew.
22 Ta yabaytew anay panaon nin pamaduha nan Apo Dioh ta-omen
matupad ye naihulat a Habi nin Dioh.

23 Kananyatew a mangaamot, kakaingalo hilay mangabuktot boy hilay
iindo a ampamahoho, ta maidapan hilan mayew. Magkamain nin tubat a
kaidapan kananyatin lugal uli ha tubat a poot nan Apo Dioh kanlan tatao.
24 Main matey nin keya. Ket hilay kanayon met, dakpen la hilan ilakew
ha mataang a lulugal. Ket hiyay banwan Jerusalem, hakopen lan aliwan
Judio anggan mayadi ye panaon a intaning nan Apo Dioh a panakop la."

Hiyay Pag-udong nan Apo Jesus ihti ha babe-luta
(Mateo 24:29-31; Marcos 13:24-27)

25 Hinabi na po Apo Jesus, "Makakit kawo lanon kapagtakaan a pagkak-
itan ha mangaamot, bowan, boy ha bibitoen. Kaganaan a nanahyon ihti
ha babe-luta, ket mahindakan hila boy mapaygulo-gulo uli ha heneg boy
mangatagay a dawyon ha dagat.
26 Hilay tatao ket mangabatang uli ha angkalyadi ha babe-luta. Ta eyegen
nan Apo Dioh ye kaganaan a anti ha lowang anggayna ha mapaywahag-
wahag hilayna.
27 Kananyatew met ateed a panaon, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin
Tao, ket makit la kon anti ha owep a an-umaypa a main kapalyadiyan boy
tubat a kahnagan.
28 No mandugi hilaynan malyadi hilatin babagay, mideng kawon tuman-
gal, ta madanon anay pangiligtah nan Apo Dioh kanyo."

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Poon-kayon Igoh
(Mateo 24:32-35; Marcos 13:28-31)

29 In-ihtolya nan Apo Jesus kanla ye maghay pangilalayi, "Bilewen yoy
poon-kayon igoh boy hilay kanayon po a poon-kayo.
30 No tumbek yaynay bayon bōng ha hahanga na, tanda yoyna a madanon
anay kaingitan.
31 Wanabay met ateed lano. No makit yoynan angkalyadina yatin
anhabiyen ko, tanda yoyna a madanon anay panakop nan Apo Dioh."
32 "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Bayo hila po matey ye
kaganaan a tataon angkabi-ay kananyatin panaon, matupad ana hilatin
kaganaan a hinabi ko.
33 Hiyay lowang boy babe-luta, ket maanam ya. Noba hilay hahabi ko, ket
mikakaanti yan makanoman."

Hiyay Pag-alla

34 Hinabi na po Apo Jesus, "Lumateng lanoy panaon a mioblak akon mag-
udong ihti ha babe-luta. Kaya-bay mag-alla kawo, ta maka malmaw kawo
ha palugad a pagbi-ay, paglahing boy ha kaabalaan ha kapanapulan. No
wanabay, malatngan katawon ahe nakahadya
35 a omen ha taon nakalot. Ta kananyatew a panaon, maoblakan ha
panlumateng ko ye kaganaan a tataon angkabi-ay ihti ha babe-luta.
36 Kaya-bay lanang kawon nakahadya. Ipakigwang yo a magkamain
kawon kinhawan ta-omen yo maligtahan ye kaganaan a kaidapan a
malyadi lano boy makaadap yoko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao a
homain kawon man-ikading-ey."
37 Hiyay Apo Jesus, minamangaamot yan ampakew mangiadal ha
mahlang nin Timplo. Noba ha madeglem, hiya boy hilay mānumbong na,
ampakew hila ha Mapantay nin Oolibo. Ket ihtew hilayna matuloy.
38 Ket ha mahanibhanib po, hilay kaganaan a tatao, ampakew hilayna ha
mahlang nin Timplo ta-omen hila manlenge kanan Apo Jesus.

22

Hiyay Tangka kanan Apo Jesus
(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Juan 11:45-53)

1 Kananyatew, madanon anay Pihta nin Tinapay a Homain Pamalbag a
anhabtan met Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.
2 Hilay mānguna a papadi boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ket ampangi-
hip hilan papadan no way-omen laya maipapatey ye Apo Jesus a homain
bega kanayon a makatanda, ta angkalimo hila kanlan tatao.

Hiyay Pangiopit nan Judas Iscariote kanan Apo Jesus
(Mateo 26:14-16; Marcos 14:10-11)

3 Hiyay Judas a anhabtan Iscariote, magha ya kanlan labinluway
mānumbong nan Apo Jesus, noba hinelpan na yan Satanas.
4 Ket hiyay Judas, nakew ya kanlan mānguna a papadi boy kanlan
mānguna lan gowaldiya ha Timplo. Ket in-ihtolya na kanla no way-omen
naya iopit ye Apo Jesus kanla.
5 Ket naaliket hila boy impangako la kana a biyan la yan pilak.
6 Ket inawo naya met Judas. Kaya-bay impaibat ana kananyatew,
ampangagad yayna nin panaon a mahaglapan na hilan mandakep kanan
Apo Jesus a homain kanayon a makatanda.

Hiyay Pangitaladan nin Pandem ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah
(Mateo 26:17-25; Marcos 14:12-21; Juan 13:21-30)

7 Haanin, naabot anay unan mangaamot nin Pihtan Tinapay a Homain
Pamalbag. Kananyain a mangaamot, hilay Jujudio, katapulan lay manapo
nin oybon tupa a kena la ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.
8 Kaya-bay hiyay Apo Jesus, intubol na yay Pedro boy Juan, a wana,
“Makew kawon mangitaladan nin pandeman tawo ha Pihtan Pangihipan
nin Pangiligtah.”
9 Nanepet yay Pedro boy Juan kana, “Way-ihtew kayi mangitaladan nin
pandem?”
10 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Makew kawo ha banwan Jerusalem. Ket
makahagana kawon maghay lakin ampangaget nin halaw a main lanom.
Humbongen yoya ha baey a looben na.
11 Ket habiyen yo kanan nagbaey, ‘An-ipatepet nan Maihtodo no way-
ihtew ye hilid a malyadi nan pandeman ha Pihtan Pangihipan nin Pangilig-
tah a kadungo na hilay mānumbong na.’
12 Ket ipakit na kanyo ye maghay maway a hilid ha tagay a main anan
nakataladan a kahangkapan. Ihtewbay kawo mangitaladan nin pandeman
tawo.”
13 Haanin, ha inumalih hilaynan Pedro boy Juan, nakit lay kaganaan a
omen ha hinabi nan Apo Jesus kanla. Ket intaladan lay pandeman la ha
Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.

Hiyay Kalampuhan a Pandem nan Apo Jesus a lamo na hilay Aapohtol na
(Mateo 26:26-30; Marcos 14:22-26; 1 Corinto 11:23-25)

14 Ha odah anan pandem, hiyay Apo Jesus boy hilay aapohtol na, ket
dinumongo hilaynan mangan ha lamihaan.
15 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinabi na kanla, “Angkahabekan katawon
mapagkadungon mangan nin yatin pandem ha Pihtan Pangihipan nin
Pangiligtah bayo ko magdiha nin pamaidap.
16 Ta ahe akoyna mangan uman nin omen yatin pandem angga ha
matupad ye labay habiyen nin yati ha panakop nan Apo Dioh.”

17 Haanin, hiyay Apo Jesus, nangwa yan maghay bahon alak ubah, ket
pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Pangayadi, hinabi na kanla, “Kowen
yo yati, ket paytitikandiyan yon inomen.
18 Ta anhabiyen ko kanyo a paibat haanin, ket ahe akoynan minom uman
nin yati anggan ahe ya po manakop ye Apo Dioh.”
19 Haanin, nangwa yan tinapay. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Dioh.
Pangayadi, binih-ilbih-il na haka na inggawang kanlan mānumbong na, a
wana, “Yatin tinapay ye pinagkalaman ko a an-ihagpa ko ha ikanged yo.
Diyagen yo yati bilang pangihipan kangko.”
20 Pangayadi lan nangan, wanabay met ateed ye dinyag na ha bahon
main laman a alak. Ket hinabi na kanla, “Yatin alak ye pinagkadaya ko
a mibuhboh ha ikanged yo. Yati ye pamapteg nin bayon kahundoan nan
Apo Dioh ha tao.”
21 Hinabi na po Apo Jesus, “Noba pakaleng-en yo! Hiyay taon mangiopit
lano kangko, ket anti ya ihtin kadungo ko!
22 Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket intaning nin Dioh a matey.
Noba kakaingalo yay taon mangiopit kangko!”
23 Pamakange lan mānumbong na, napaytepet-tepet hila, “Yo! Aya lagi
kantawo ye mangiopit kana?”

Hiyay Payngatngat lan Mānumbong nan Apo Jesus

24 Haanin, hilay mānumbong na, pinayngatngatan la no aya kanlay
maibilang a pinakamatagay.
25 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hi! Aliwan huhto ye ihip yo. Hilay aliwan
Judion mānungkolan, ket an-ipilit lay labay la kanlan tataon angkahakopan
la boy labay lay pagalang boy habtan hilan tatao a ‘Mapanaglap’.
26 Noba hikawo, aliwan wanabay, ta ayaman a pinakamatagay, ket
katapulan yan magmakaaypa boy ayaman a malabay manguna, katapulan
a maghilbi ya.
27 Ha ihip yo, ayay matatagay? Hiyay taon ampaghilbiyan pamangan o
hiyay taon ampaghilbi? Hiyay ampaghilbiyan pamangan, kali? Noba hiko,
agya po man Apo yoko, ket ampaghilbiyan katawo.”
28 “Ha nadihaan koy papanubok, ket nikakaanti kawon lamo ko.
29 Ket haanin, ulita binyan na kon Bapa ko nin kapalyadiyan a mamoon,
ambiyan katawo met nin wanabay a kapalyadiyan.
30 Diyagen ko yati ta-omen katawo makadungo lano a mangan boy minom
ha lamihaan ko ha panakopan ko. Boy mikno kawo ha pamiknoan a
mamoon kanlan labinluwan lalahi nin Israel.”

Hiyay Impatanda nan Apo Jesus ye Pangibudi nan Pedro kana (Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Juan 13:36-38)

31 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan Simon a anhabtan Pedro, “Simon,
leng-en mon manged yatin habiyen ko! Hiyay Satanas, nakikwa yan
paluboh kanan Apo Dioh a huboken na kawon kaganaan a omen ha
pamalohboh ilik.
32 Noba impakigwang kata, Simon, ta-omen ahe maanam ye pamteg mo
kangko. Ket lano ha maghehe kayna boy mag-udong kangko, pakhawen
moy pamteg lan lamo mon māmteg.”
33 Hinabi nan Simon Pedro, “Apo, nakahadya akon makilakew kammo ha
pidihowan o matey a lamo mo.”

34 Noba hinabi nan Apo Jesus kana, “Pedro, pakaleng-en mon manged ye
habiyen ko kammo. Papainghan ha madeglem, bayo ya tumnoy ye tandang,
nikatlo mo koynan imbudi.”

Hiyay Paghadya ha Lumateng a Panubok

35 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Ha intubol
katawon homain kaget a pilak, pahiking boy ihtiping, ahe kawo nagkulang
nin hinyaman a bagay, kali?”
Nakibat hila, “Awo, Apo.”
36 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Noba haanin, no main kawon pitaka o
pahiking, katapulan yoynan kadten. Ket no homain kawon keya, ilako yoy
bado yo. Ket manaliw kawon keya.
37 Ta habiyen ko kanyo a katapulan a matupad ye impahulat nan Apo
Dioh tungkol kangko, a wanae, ‘Imbilang la yan magha kanlan mapanlabag
nin Bibilin,’* ket angkatupad ana haanin.”
38 Hinabi lan mānumbong na, “Apo, bilewen mo! Main kayin luway keya
ihti!”
“Huhtoyna yain,” wanan Apo Jesus.

Hiyay Pamakew nan Nakigwang Apo Jesus ha Mapantay
(Mateo 26:36-46; Marcos 14:32-42)

39 Haanin, hiyay Apo Jesus, nakew ya ha Mapantay nin Oolibo, ta
wanabay ye nakailmawan na. Ket hilay mānumbong na, nakilakew hila met
kana.
40 Pamiabot la ihtew, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na,
“Makigwang kawo ta-omen kawo ahe mahambot nin tukho.”
41 Haanin, hiyay Apo Jesus, tinumaang yan makandi kanla haka yan
nanalimukod nakigwang, a wana,
42 “Bapa ko, no kalabayan mo, alihen mo yatin pamaidap a dihaen ko.
Noba aliwan kalabayan ko ye mahumbong, no aliwan hiyay kalabayan mo.”
43 [Haanin, napakit ya kana ye anghil a ibat ha langit, ket pinakhaw nay
nakem nan Apo Jesus.
44 Ket ulita angkalelean yaynan tubat ye Apo Jesus, lalo yaynan nakig-
wang nin luboh anggaynan nanaynget yan ba-mon daya a tinumulo ha
luta.]
45 Pangayadi nan nakigwang, nakew yayna man kanlan mānumbong na.
Ket nalatngan na hilan angkatuloy, ta linumopta hila ha kalelean la.
46 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Taket ta angkatuloy kawo? Mimata kawo
boy makigwang ta-omen kawo ahe mahambot nin tukho.”

Hiyay Pandakep kanan Apo Jesus
(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Juan 18:3-11)

47 Legan ampaghabi ya po ye Apo Jesus, nilumateng ye malabong a tatao.
Ket hiyay Judas a magha kanlan labinluwan mānumbong na ye ampanguna
kanla. Hinumaley ya kanan Apo Jesus. Ket inumaan naya.
48 Noba hinabi nan Apo Jesus kana, “Judas, uma nayi ye pangiopit mo
kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao?”
49 Ha naimatonan lan mānumbong na a lumbo anay malyadi, hinabi la
kanan Apo Jesus, “Apo, manaya kayina laweh?”
50 Haanin, hiyay maghay mānumbong nan Apo Jesus, tinaya na yay
maghay ipoh nin pinakapoon a padi. Ket napunggohan ye dapit wanan
a talinga na.

---

* **22:37** Isaias 53:12.

51 Noba hinabi nan Apo Jesus, “Huhtoyna yain!” Haanin, hinaleyan na yay
ipoh. Ket ginep-an nay talinga na. Ket pinaitaah naya.
52 Hinabi nan Apo Jesus kanlan mānguna a papadi, kanlan kakapitan lan
gowaldiya ha Timplo boy kanlan tutoan Jujudio a mānungkolan, “Tolihan
ako nayi, ta impangaget yo kon keya boy pamadog?
53 Minamangaamot akon anti kanyo ha mahlang nin Timplo. Taket ta
ahe yoko dinakep ihtew? Noba yati ye panaon a naibyay kanyo ta-omen yo
koyna dakpen, ta hiyay kapalyadiyan nan Satanas ye ampamatige kanyo.”

Hiyay Pangibudi nan Pedro kanan Apo Jesus
(Mateo 26:57-58; 26:69-75; Marcos 14:53-54; 14:66-72; Juan 18:12-18; 18:25-27)

54 Haanin, dinakep la yay Apo Jesus. Ket inlakew laya ha baey nin
pinakapoon a padi. Hiyay Pedro, anhumumbong ya ha aliwan minga
mataang.
55 Ihtew ha bunak mahlang nin yatew a baey, namadlag hilay tatao nin
apoy. Ket nikno hilan nimodo ha palibot nin apoy. Ket hiyay Pedro, nikno
ya met a nakiimodo kanla.
56 Haanin, ha napaliwagan ye lupa nan Pedro, nabalayan yan maghay
babayin ipoh ihtew. Ket pinudek naya, a wana, “Yatin laki, kalamo naya
met Jesus.”
57 Noba hinabi nan Pedro, “Yo! Ahe koya katatanda yain a tao.”
58 Ha ahe nabuyot, main ana man maghay nakakit kana. Ket tinepet naya,
“Magha ka met kanlan kalalamoan na, kali?”
Noba nakibat yay Pedro, “Hi, ahe!”
59 Pangalabah nin maghay odah, an-ipilit na met nin magha kanla, “Peteg
a yatin tao, kalamo na yan Jesus, ta taga Galilea ya met!”
60 Noba hinabi nan Pedro, “Hi, ahe ko tanda ye anhabiyen mo.” Legan
ampaghabi ya po, tinumnoy yay tandang.
61 Haanin, hiyay Apo Jesus, nagpeyeh yan namilew kanan Pedro. Ket
hiyay Pedro, naihipan nay hinabi nan Apo Jesus kana a wanae, “Papainghan
ha madeglem, bayo ya tumnoy ye tandang, nikatlo mo koynan imbudi.”
62 Ket hiyay Pedro, inumalih ya ha mahlang. Ket tinumangih yan malaem.

Hiyay Pangumih boy Pandihmog la kanan Apo Jesus
(Mateo 26:67-68; Marcos 14:65)

63 Haanin, hiyay Apo Jesus, an-umihen boy ambadogen la yan ampagban-
tay kana.
64 Pinedengan laya haka la yan dinihmog. Hinabi la kana, “Pal-eban mo
man kammi no ayay nandihmog kammo!”
65 Boy mikalabong la yan inumih-umih.

Hiyay Pangiadap la kanan Apo Jesus ha Panuhgaan lan Jujudio
(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Juan 18:19-24)

66 Kabekahan, naytitipon hilay tutoan Jujudio a mānungkolan ha Panuh-
gaan lan Jujudio. Hilay ano kanla, ket mamaihtodo nin Bibilin boy hilay
kanayon met, mānguna a papadi. Haanin, hiyay Apo Jesus, naiadap ya
kanla.
67 Hinabi la kana, “No hika ye Cristo a impangako nan Apo Dioh, habiyen
mo kammi.”
Nakibat yay Apo Jesus, “Agya po man habiyen ko kanyo, ahe yoko met
ateed pamtegan.
68 Ket no tepeten katawo, ahe yoko met pakibatan.

69 Noba paibat haanin, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, mikno
akoyna ha dapit wanan nan Makapalyadiyan a Dioh."
70 Haanin, hilay kaganaan a mānungkolan, hinabi la kana, "No wanabay
awod, anhabiyen mo a hika ye Anak nan Apo Dioh?"
Nakibat yay Apo Jesus, "Hikawoynabay met ye ampaghabi a hikobay."
71 Haanin, hinabi la, "Nange tawoyna! Hiyayna ye naghabi a Anak yan
Dioh. Kaya-bay ahe tawoyna katapulan nin kanayon po a mamapteg!"

23

Hiyay Pangilakew la kanan Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato
(Mateo 27:1-2; 27:11-14; Marcos 15:1-5; Juan 18:28-38)

1 Haanin, hilay mānungkolan a napaytipon, nideng hilan kaganaan. Ket
inlakew la yan in-adap ye Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato.
2 Ket ingkana laynan hinabi ye pamada la kana. Hinabi la kanan
Gobilnadol Pilato, "Yatin tao, nadulanan mi yan ampangumbinyo nin tatao
a kumuntada ha gobilno. Anhabiyen na, 'Adey kawoynan mamayad nin
bowih kanan Emperador Cesar.' Anhabiyen na po, 'Hikobay ye Cristo a
Poon a impangako nan Apo Dioh.' "
3 Kaya-bay tinepet na yan Gobilnadol Pilato ye Apo Jesus, "Hika nayi ye
Poon lan Jujudio?"
Nakibat yay Apo Jesus, "Hikaynay naghabi."
4 Haanin, hinabi nan Gobilnadol Pilato kanlan mānguna a papadi boy
kanlan tatao, "Homain akon nakit a kahalanan nin yatin tao."
5 Noba an-ipilit lan teed, a wanla, "Yain a tao, anggulowen na hilay tatao
ha kaganaan a lulugal ha plobinhiyan Judea makauli ha an-iadal na. Indugi
na ha Galilea ket haanin, niabot yayna ihti ha Jerusalem."

Hiyay Apo Jesus ha adapan nan Gobilnadol Herodes Antipas

6 Pamakange nan Gobilnadol Pilato ye hinabi la, tinepet na hila, "Taga
Galilea ya nayi yatin tao?"
7 "Awo," wanla met.
Hiyay Herodes Antipas ye gobilnadol ha plobinhiyan Galilea boy anti
ya met ha Jerusalem kananyatew a panaon. Kaya-bay ha natandaan nan
Gobilnadol Pilato a taga Galilea yay Apo Jesus, hinabi na, "Higi, ilakew yoya
kanan Gobilnadol Herodes Antipas."
8 Haanin, hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, pamakakit na kanan Apo Je-
sus, ket naaliket ya, ta nabuyot naynan angkangean ye tungkol kana. Kaya-
bay angkahabekan na yan makit, ta labay nay makakit nin kapagtakaan a
andiyagen na.
9 Ket ha anti yayna ha adapan nan Gobilnadol Herodes Antipas, malabong
ye tepet na kanan Apo Jesus, noba ahe yan bega nakibat.
10 Hilay mānguna a papadi boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ampideng
hilan ampangipangha nin bada la kanan Apo Jesus.
11 Haanin, hiyay Gobilnadol Herodes Antipas boy hilay huhundaloh na,
inumih-umih la yay Apo Jesus. Pinakepkepan laya po nin matampa a bado
a omen ha bado nin poon haka la yan impaudong kanan Gobilnadol Pilato.
12 Hiyay Gobilnadol Herodes Antipas boy Gobilnadol Pilato, ampayk-
abono hila hatew. Noba paibat kananyain a mangaamot, napaygayyem
hilayna.

Hiyay Panuhga nin Kamateyan kanan Apo Jesus
(Mateo 27:15-26; Marcos 15:6-15; Juan 18:39-19:16)

13 Haanin, hiyay Gobilnadol Pilato, impadakit na hilay mānguna a papadi,
hilay Jujudion mānungkolan boy hilay tatao.
14 Ket hinabi na kanla, “Inlakew yoya kangko yatin tao, ta anhabiyen yo
a ampangumbinyo yan tatao a kumuntada ha gobilno. Noba ha panlitih ko
kana ha adapan yo, napaptegan kon aliwan peteg ye bada yo laban kana.
15 Agya hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, wanabay met ye napaptegan
na. Kaya-bay impaudong naya ihti kantawo. Yatin tao, homain yan nadyag
a kahalanan a pamateyan kana.
16 Kaya-bay ipapatok ko yaynan bengat haka ko yayna palihwayen.”
17 [Hinabi nan Gobilnadol Pilato yatew, ta tepe Pihtan Pangihipan nin
Pangiligtah, ket ampamalihway ya nin maghay pidiho.]
18 Noba nayngingidlan lan impangha nin malabong a tatao, a wanla,
“Pateyen ya yain a tao! Hiyay Barabbas ye palihwayen mo!”
19 (Hiyay Barabbas, napidiho ya ulita kinumuntada ya ha gobilno ha
Jerusalem boy nakapatey yan tao.)
20 Nakihabi yayna man ye Gobilnadol Pilato kanlan tatao, “Hiyay Jesus
tana ye palihwayen ko!”
21 Noba hilay tatao, impapangha la, “Ipako ya ha kodoh! Ipako ya ha
kodoh!”
22 Ha ikatlon paghabi nan Gobilnadol Pilato kanla, hinabi na, “Taket?
Hinyay kalok-an a dinyag na? Ket homain ako met nakit a kahalanan
a pamateyan kana. Kaya-bay ipapatok ko yaynan bengat haka ko yan
palihwayen.”
23 Noba hilay tatao, lalo layna ingat impakakhaw ye nangha, a wanla,
“Ipako ya ha kodoh!” Ket uli ha pahulong lan pangipangha nin tatao,
homain yaynan madyag ye Gobilnadol Pilato.
24 Kaya-bay hinumbong naynan bengat ye labay lan tatao.
25 Pinalihway na yay Barabbas a napidiho ulita nangumbinyo yan tatao
a kumuntada ha gobilno boy uli ha pamatey na nin tao. Noba hiyay Apo
Jesus, impaolay na yaynan Gobilnadol Pilato kanlan tatao ta-omen layna
diyagen ye labay lan diyagen kana.

Hiyay Pangipako la kanan Apo Jesus ha Kodoh
(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Juan 19:17-27)

26 Haanin, inlakew la yan huhundaloh ye Apo Jesus ha ilwah nin banwa.
Legan angkumodang hila ha dān, nahagana la yay laki a nagngalan Simon
a taga Cirene a ibat ha baytan. Impilit lan impabatay kana ye pagkodoh
nan Apo Jesus haka la yan pinahumbong kanan Apo Jesus.
27 Malabong hilay tataon ampakilakew kanan Apo Jesus. Malabong hilay
babayin antumangih boy ampangandang uli ha kalelean la ha angkalyadi
kanan Apo Jesus.
28 Haanin, namalingay yay Apo Jesus kanlan babayi. Ket hinabi na kanla,
“Hikawon babayi ha Jerusalem, adi yoko antangihan. Hiyay tangihan yo ket
hiyay hadili yo boy hilay aanak yo.
29 Ta lumateng lano ye panaon a habiyen lan tatao, ‘Minged hilay babayin
baug boy hilay ahe namahoho.’
30 Kananyatew a panaon, habiyen lan tatao ha mamatundol, ‘Yegmaan yo
kayi!’ boy habiyen la met ha mamapantay, ‘Tagpenan yo kayi!’
31 Ta no andiyagen la yati ha poon-kayon hadiwa, way-omen ana lagi no
nayango yayna?”*

* **23:31** Hiyay labay habiyen nin poon-kayon hadiwa ket taon homain kahalanan. Hiyay nayango ket taon māgkahalanan.

32 Haanin, main luway tulihan a an-ilakew la met ihtew a pateyen.
33 Ha niabot hilayna ha lugal a anhabtan Bungo, impako la yay Apo Jesus
ha kodoh. Impako la hila met ye luway tulihan ha timaghay kodoh. Hiyay
magha, ha dapit wanan nan Apo Jesus. Ket hiyay magha met, ha dapit odi
na.
34 Haanin, hinabi nan Apo Jesus, "Bapa ko, patawaden mo hila, ta ahe la
tanda ye andiyagen la."
Ket hilay huhundaloh, pinaydadakayan lay babado na makauli ha
pandaw-an ta-omen la matandaan no hinyay makwa nin magha boy magha
kanla.
35 Malabong hilay tataon anti ihtew a ampamuya. Hilay mānungkolan a
anti ihtew, an-ilungolungo la yay Apo Jesus, "Hali man awod! Nangiligtah
yan kanayon a tao. Ket no peteg a hiyabay ye Cristo a Pinili nan Apo Dioh,
iligtah na met ye hadili na."
36 Hilay huhundaloh, an-umihen laya met ye Apo Jesus. Hinaleyan laya
ta painomen la yan maahem a alak.
37 Ket hinabi la kana, "No hikan peteg ye Poon lan Jujudio, iligtah moy
hadili mo."
38 Main naipako ha dapit tagay nin ō na a nakaihulatan nin wanae, "YATI
YE POON LAN JUJUDIO."
39 Haanin, hiyay maghay tulihan a nakapako ha kodoh, inlungolungo na
yay Apo Jesus, "Aliwa nayi a hika ye Cristo a impangako nan Apo Dioh?
Iligtah moy hadili mo boy iligtah mo kayi met!"
40 Noba dinlaw na yan maghay tulihan, "Adi mo anhabiyen yain. Ahe
ka nayi angkalimo kanan Apo Dioh? Padipadiho kitawobaynan angka-
paduhaan.
41 Hikita ye hukat lan pateyen uli ha dinyag tan kalok-an. Noba yatin tao,
homain yan bega dinyag a maloke."
42 Haanin, hinabi na kanan Apo Jesus, "Apo Jesus, no anti kayna ha
panakopan mo, adi moko dayi anliwaan."
43 Hinabi nan Apo Jesus kana, "Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko.
Haanin met ateed, ilamo katayna ha Pinakamanged a lugal."

Hiyay Pagkamatey nan Apo Jesus
(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Juan 19:28-30)

44 Ha miugtoynay mangaamot, nilumiteh yan kaganaan yatew a lugal
anggayna ha alah tidih nin mahilem.
45 Naanam ye henag nin mangaamot boy hiyay makugpan tabing ha loob
nin Timplo, ket nagiwak yan nagitna.
46 Haanin, hiyay Apo Jesus, impangha na nin makhaw, "Bapa ko, an-
ipataya koynay kalelwa ko kammo."† Pangahabi na yatew, naboytoan
yaynan angeh.
47 Hiyay kapitan nin huhundaloh, pamakakit nay nalyadi, dinangal na
yay Apo Dioh, a wana, "Peteg a matoynong ya yatin tao."
48 Haanin, hilay malabong a tataon naytitipon ihtew a ampamuya, ha
naimatonan lay nalyadi, ket nuli hilan ampanogdog nin pagaw la uli ha
tubat a kalelean la.
49 Noba hilay kaganaan a gayyem nan Apo Jesus boy hilay babayi a
hinumumbong kana paibat po ha plobinhiyan Galilea, ampideng hila ha
aliwan minga mataang. Ket nakit la met ye kaganaan a nalyadi kana.

† **23:46** Kakanta 31:5.

Hiyay Pangilbeng kanan Apo Jesus
(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Juan 19:38-42)

50-51 Haanin, main maghay laki a nagngalan Jose a taga Arimatea ha
plobinhiyan Judea. Manged yan tao boy matoynong ya. Agya magha ya
kanlan mangatoan mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio, ket ahe yan
nakitupig kanlan namatey kanan Apo Jesus. Magha ya met kanlan tataon
ampangagad nin panakop nan Apo Dioh.
52 Haanin, nakew yan nakihabi kanan Gobilnadol Pilato a hiyayna ye
mangilbeng nin bangkay nan Apo Jesus. Ket pinalubohan naya met.
53 Haanin, in-aypa na yan Jose ye bangkay nan Apo Jesus. Pinutot na
yan tapih a lino haka naya in-ihlep ha inyukib a pangilbengan a ahe po
nangilbengan.
54 Biyelneh kananyatew boy dihpidah anan Mangaamot nin Pagpainawa,
ta mahilem ana.
55 Hilay babayi a nakilakew kanan Apo Jesus paibat ha plobinhiyan
Galilea, ket nakilakew hila met kanan Jose. Nakit lay nangilbengan nin
bangkay nan Apo Jesus boy no way-omen la yan in-ilbeng.
56 Haanin, hilay babayi, nuli hilayna. Ket nangihadya hilan malabong
a pabango a itiih la ha bangkay nan Apo Jesus. Ket ha Mangaamot nin
Pagpainawa, nagpainawa hila, ta wanabay ye anti ha Bibilin lan Jujudio.

24

Hiyay Pagkabi-ay nan Uman Apo Jesus
(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Juan 20:1-10)

1 Ha mahanibhanib nin Dominggo, nakew hilay babayi ha nangilbengan
kanan Apo Jesus. Ket kinaget lay pabango a inhadya la.
2 Ha niabot hilayna ihtew, nakit la a naitulin yaynay mayadet a dapah a
pinanleneb ha nangilbengan kanan Apo Jesus.
3 Kaya-bay hinumlep hila ihtew, noba ahe la nakit ye bangkay nan Apo
Jesus.
4 Legan angkayoot hila ha nalyadi, kapipikhaan nakakit hilan luway lakin
ampideng ha talig la a ampakapulag ye hoot la.
5 Ket uli ha tubat a limo la, nilumukob hila ha luta. Haanin, tinepet la
hilan lalaki, “Taket ta antapulen yo ye angkabi-ay kanlan nangamatey?
6 Ahe yayna ihti. Nabi-ay yaynan uman. Ihipen yoy hinabi na kanyo
hatew. Ha anti ya po ha plobinhiyan Galilea, hinabi na,
7 ‘Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket katapulan akon maigawang
kanlan māgkahalanan boy maipako ha kodoh. Noba ha ikatlon mangaamot,
ket mabi-ay akon uman.’ ”
8-10 Hilay babayi a nakew ha nangilbengan, ket hiyay Maria a taga
Magdala, hiyay Juana, hiyay Maria a indo nan Santiago boy hilay kanayon
po a babayin kalamo la. Haanin, naihipan lay hinabi nan Apo Jesus
hatew. Kaya-bay inumalih hilayna ihtew. Ket nag-udong hilayna kanlan
labinmaghay apohtol nan Apo Jesus boy kanlan kanayon po a kalalamoan
la. Ket imbalita la kanla ye nakit la.
11 Noba hilay aapohtol nan Apo Jesus, ahe hila namteg, ta nabaan la a
palbowat lan bengat babayi ye anhabiyen la.
12 Agya wanabay man, hiyay Pedro, ket nayew yan nakew ha nangilben-
gan. Ket ha niabot yayna ihtew, hinilip nay loob nin nangilbengan. Nakit na
a hiyay tapih a pinamutot ha bangkay nan Apo Jesus bengat ye anti ihtew.
Kaya-bay nuli yaynan ampagtaka ha nalyadi.

Napakit yay Apo Jesus kanlan Luway Mānumbong na
(Marcos 16:12-13)

13 Haanin, kananyatew met ateed a mangaamot, main luwan mānumbong
nan Apo Jesus ye angkumodang palakew ha badiyon Emaus. Manga
labinmaghan kilomitodo ye kataang na ha banwan Jerusalem.
14 Legan angkumodang hila, ampaytongtongan lay kaganaan a nalyadi
kanan Apo Jesus.
15 Legan ampaytongtongan lay nalyadi, hiyay Apo Jesus, hinumaley ya
kanla. Ket nakiadaad ya ha pangumodang la.
16 Noba agya ampay-adaad hilayna, ket ahe la yan teed nabalayan.
17 Haanin, tinepet na hilan Apo Jesus, “Hinyay ampaytongtongan yo?” Ket
hilay luway mānumbong, nagpaked hila a angkalele.
18 Hiyay magha kanla a nagngalan Cleopas, nakibat ya, “Yo! Ahe mo nayi
tanda? Ha kalabong nin tataon ampakew ha banwan Jerusalem, hikan
bengat laweh ye ahe nakatanda nin nalyadi?”
19 Nanepet yay Apo Jesus, “Taket? Hinya ket ye nalyadi ha banwan
Jerusalem?”
Nakibat hila, “Hiyay nalyadi kanan Apo Jesus a taga Nazaret. Magha yan
podopita a makapalyadiyan ha pamilew nan Apo Dioh boy kanlan tatao.
Ket pinaptegan na yatew makauli ha makapalyadiyan a hahabi na boy ha
panyag nan kapagtakaan.
20 Noba hilay mānguna a papadi boy hilay mānungkolan kammi, im-
padakep laya ta-omen yan mauhgaan nin kamateyan. Ket impapako laya
ha kodoh.
21 Ba-minan hiyabay ye mamalihway kantawon Israelita. Aliwan bengat
yain, kinatlowan ana paibat ha pinatey laya.
22 Noba nagtaka kayi ha imbalita la kammin anoy babayi a kalalamoan
mi. Nangon bengat ha mahanib, nakew hila ihtew ha nangilbengan kana.
23 Ket hinabi la kammi a ahe layna nakit ye bangkay nan Apo Jesus ihtew.
Boy nakakit hila nin aanghil a nangihabi kanla a hiyay Apo Jesus, ket nabi-
ay yaynan uman.
24 Nakew hila met ye nangaanon kalalamoan mi ha nangilbengan kana.
Ket nakit la met a ahe yaynan peteg ye bangkay nan Apo Jesus ihtew a omen
ha hinabi lan babayi.”
25 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Koynan kamumoan yo boy kaidap
yon pamtegan ye kaganaan a hinabi lan popodopita hatew!
26 Tanda yoynabay met a hiyay Cristo a impangako nan Apo Dioh, ket
katapulan ya po a magdiha nin pamaidap bayo na yan padangalan Apo
Dioh.”
27 Ket hiyay Apo Jesus, impalinaw na kanla ye kaganaan a naihulat a Habi
nin Dioh a tungkol kana, paibat ha impahulat kanan Moises anggayna ha
inhulat lan kaganaan a popodopita.
28 Ha mahaley hilayna ha badiyo a lakwen la, hiyay Apo Jesus,
ampaglaloh-lalohan ya.
29 Noba impilit la, “Ihti kayna kammi matuloy, ta andudumeglem ana.”
Kaya-bay hiyay Apo Jesus, nakilakew yayna kanla.
30 Ha dinumongo hilaynan mangan, hiyay Apo Jesus, nangwa yan tinapay.
Ket pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Pangayadi, binih-ilbih-il naya
haka na inggawang kanla.
31 Haanin, ha dinyag na yatew, nabalayan la yaynay Apo Jesus, noba
tampol yan naplak ha pamilew la.

32 Hinabi la, “Kaya-bay manayti angkaaliket kitan tubat legan ampakitongtong ya kanta ha dān boy an-ipalinaw na kantay naihulat a Habi nin Dioh!”
33 Ket kananyatew met ateed, hilay luway mānumbong na, nag-udong hilayna ha banwan Jerusalem. Ket nalatngan la hila ihtew ye labinmaghay mānumbong nan Apo Jesus boy hilay kanayon po a kalalamoan lan ampaytipon.
34 Hinabi la kanlan luway mānumbong na, “Peteg awod a nabi-ay yan uman ye Apo Jesus, ta napakit ya kanan Simon Pedro!”
35 Ket haanin, hilay luway mānumbong a nangibat ha Emaus, in-ihtolya lay nalyadi kanla ha dān boy no way-omen la yan nabalayan ye Apo Jesus ha binih-ilbih-il na yaynay tinapay.

Napakit yay Apo Jesus kanlan Mānumbong na
(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Juan 20:19-23; Didiyag 1:6-8)

36 Legan ampaytongtongan la po ye nalyadi, kapipikhaan, hiyay Apo Jesus, napakit yan ampideng ha pibunakan la. Ket hinabi na kanla, “Magkamain kawo dayin katanaan.”
37 Naigat hila boy nalimowan, ta nibaan la yan anito.
38 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Taket ta angkalimo kawo boy ampagluwaluwa?
39 Hiko yati! Bilewen yoy gagamet boy bibitih ko. Kimpaan yoko boy bilewen. Hiyay anito, homain yan laman boy but-o. Noba hiko, main.”
40 [Pangahabi na yatew, impakit na kanlay gagamet boy bibitih na.]
41 Ket uli ha tubat a aliket boy pagtaka la, ahe la makwan pamtegan. Kaya-bay tinepet na hilan Apo Jesus, “Main kawo lawen makan ihen?”
42 “Main,” wanla. Ket ginawangan la yan kaputoh a malanghit a iniyaw.
43 Kingwa naya, ket kinan na ha adapan la.
44 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hatew ha kalamo yoko po, hinabi koyna kanyo a katapulan yan matupad ye kaganaan a nakahulat tungkol kangko ha impahulat kanan Moises, ha inhulat lan kanayon a popodopita boy ha libdon Kakanta.”
45 Haanin, binyan na hilan pagkataloh ta-omen la matalohan ye naihulat a Habi nin Dioh.
46 Hinabi na kanla, “Yati ye naihulat, ‘Hiyay Cristo a impangako nin Dioh, ket katapulan yan magdiha nin pamaidap boy matey. Noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay yan uman.’
47 Boy naihulat po a katapulan maipatanda paibat ha Jerusalem angga ha kaganaan a nanahyon ihti ha babe-luta a makauli kangko, ket patawaden nan Apo Dioh ye kaganaan a ampaghehe ha kakahalanan la.”
48 Hinabi na po Apo Jesus, “Ket hikawoynabay met ye nakakit nin kaganaan a nalyadi kangko. Kaya-bay katapulan a ipatanda yo yati kanlan tatao.
49 Itubol koya lano kanyo ye Ihpiditon Dioh a impangako nan Bapa ko. Kaya-bay adi kawo po an-umalih ihtin banwa angga ha lumateng kanyoy Ihpiditon Dioh boy biyan na kawon kapalyadiyan a ibat ha langit.”

Nipatagay yay Apo Jesus ha langit
(Marcos 16:19-20; Didiyag 1:9-11)

50 Haanin, hiyay Apo Jesus, inlakew na hilay mānumbong na ha badiyon Betania. Pamiabot la ihtew, intagay nan Apo Jesus ye gagamet na, ket in-inged na hila.
51 Legan an-inged na hilay mānumbong na, ket nipatagay yayna ha langit.

52 Haanin, hilay mānumbong na, ginalang la yay Apo Jesus. Ket angkaa-
liket hilan nag-udong ha banwan Jerusalem.
53 Ket maheheg hilan anti ha Timplo a ampanggalang kanan Apo Dioh.

Hiyay Manged a Balita a inhulat nan JUAN

Hiyay Apo Jesus ye anhabtan Habi

1 Ha ahe ya po pinalhowa ye kaganaan, hiyay anhabtan Habi, ket anti
yayna. Ket hiyay Habi, kalamo na yan Apo Dioh. Boy yatin Habi, ket Dioh
ya.
2 Ket impaibat ha unan panaon, lamo na yaynan Apo Dioh.
3 Hiyay kaganaan, ket impapalhowa nan Apo Dioh kanan Habi. Ket
homain hinyaman a napalhowa a aliwan makauli kanan Habi.
4 Ket hiyabay ye ampangibatan nin bi-ay. Ket yatin bi-ay ye tillag a
ampamahnag kanlan tatao.
5 Yatin tillag ye mamahnag kanlan tataon anti ha kalitehan boy ahe yan
mahambot nin kalitehan.
6 Haanin, hiyay Apo Dioh, nangitubol yan maghay taon nagngalan Juan
7 a mangipapteg a hiyay Apo Jesus ye tillag ta-omen hila mamteg kanan
Apo Jesus ye kaganaan a tatao.
8 Hiyay Juan, aliwan hiya ye tillag a mamahnag kanlan tatao, no aliwan
intubol yan bengat ihti a mangipapteg kanlan tatao no aya ye tillag.
9 Hiyay peteg a tillag, anti yayna ihti ha babe-luta boy hiyabay ye
ampamahnag kanlan tatao.
10 Nakew ya ihti ha babe-luta ye tillag. Agya namalhowa yan kaganaan,
ket ahe la yan bega binalay nin tatao.
11 Nakew ya ha lugal na, noba ahe la yan tinanggap nin kalabongan
kanlan kalugalan na.
12 Noba hilay kaganaan a nananggap kana boy namteg ha ngalan na, ket
binyanan na hilan katulidan a aanak na hilaynan Apo Dioh.
13 Aanak na hilaynan Apo Dioh, aliwan makauli ha pangianak nin tao o
ha kalabayan nin miahawa, no aliwan ha kalabayan nan Apo Dioh.
14 Hiyay anhabtan Habi, ket nag-ilyadi yan tao boy kinumonin ya ihti ha
babe-luta a kalamo tawo. Nakit mi ye pagkakitan nin kadangalan na bilang
bugtong a Anak nin Dioh. Naheb yan kangedan boy kaptegan.
15 Ket namapteg yay Juan nin tungkol kana. An-ipapangha na, a wana,
“Hiyabay ye andektan nin hinabi ko kanyo hatew, ‘Main lumateng a
madadangal po kangko, ta bayo ko po in-anak, ket anti yayna.’ ”
16 Uli ha luboh a kangedan na, ket pawa kitawon ampananggap nin
mahbol a kangedan.
17 Ta hiyay Bibilin, in-ibyay nan Apo Dioh kantawo makauli kanan
Moises, noba makauli kanan Apo Jesu Cristo, ket kangedan boy kaptegan
ye natanggap tawo.
18 Homain po nakakit kanan Bapa a Dioh nakakanoman, noba hiyay
bugtong a Anak nan Apo Dioh* a lanang nan kalamo, ket impatanda naya
kantawo.

Hiyay Pamapteg nan Juan a Māmawtihmo
(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18)

---

* **1:18** *bugtong a Anak nan Apo Dioh.* Ha kanayon a hulat ket “bugtong a Anak a Dioh”.

19 Haanin, hilay mānguna a Jujudio ha banwan Jerusalem, nangitubol
hilan papadi boy nangaanon Levita† a makew manepet kanan Juan a
Māmawtihmo nin wanae, “Aya ka kano?”
20 Hiyay Juan, ahe ya nagbudi no aliwan hinabi nay kaptegan, “Aliwan
hiko ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.”
21 Haanin, tinepet la yayna man, “No wanabay awod, aya ka? Hika laweh
ye podopitan Elias hatew a an-agaden min mag-udong?”
Nakibat yay Juan, “Aliwan hiko.”
Tinepet la yayna man, “Hika laweh ye Podopitan impangako nan Apo
Dioh a lumateng?”
Nakibat yayna man ye Juan, “Ahe!”
22 Haanin, hinabi layna man kanan Juan, “No aliwan hika, aya ka awod?
Habiyen moyna kammi ta-omen mi met habiyen kanlan nangitubol kammi.
Hinyay mahabi mo tungkol ha hadili mo?”
23 Nakibat yay Juan, “Hiko yay taon andektan nan podopita Isaias hatew
ha hinabi nay wanae,
‘Mange ha wangwang ye pangha nin maghay tao, a wanae,
“Itoynong yoy pagdanan nan Apo.” ’ ”‡
24-25 Haanin, main hila met intubol nin Papariseo a nanepet nin wanae,
“No aliwan hika ye Cristo o Elias o podopita, taket awod ta ampamawtihmo
ka?”
26 Nakibat yay Juan, “Ampamawtihmo ko ha lanom. Noba main maghan
ampideng a kalamo yo ihtin ahe yo katatanda.
27 Hiyabay ye andektan ko a lumateng kanyo. Ket agya mangaget bengat
nin hapatoh na, ket ahe ako katanggap-tanggap.”
28 Yatin pangipapteg nan Juan, nalyadi ha badiyon Betania ha lipay nin
kabatowan Jordan a ampamawtihmowan na.

Hiyay Apo Jesus ye Oybon Tupa nin Dioh

29 Kabekahan, ha nakit na yan Juan ye Apo Jesus a paugot kana, hinabi na
kanlan tatao, “Bilewen yo! Anti yaynay Oybon Tupa nin Dioh a mangalih
nin kakahalanan nin tao ihti ha babe-luta!
30 Hiyabay ye andektan nin hinabi ko kanyo hatew, ‘Main lumateng a
madadangal po kangko, ta bayo ko po in-anak, ket anti yayna.’
31-33 Hatew, ahe ko met tanda no aya ya. Noba hiyay Apo Dioh a
nangitubol kangkon mamawtihmo ha lanom, ket hinabi na kangko, ‘Makit
mo yan umaypa ye Ihpiditon Dioh. Ket umapon yan mikakaanti ha maghay
tao. Hiyabay ye mamawtihmo kanyo nin Ihpiditon Dioh.’ Ampaptegan ko a
nakit koy Ihpiditon Dioh a nagkadih kalapati a inumaypa paibat ha langit.
Ket inumapon ya kana. Kaya-bay nakew ako ihti a mamawtihmo ha lanom
ta-omen koya ipatanda kanyon Israelita.
34 Nakit kon peteg a inaponan yan Ihpiditon Dioh a nagkadih kalapati.
Kaya-bay ampaptegan ko kanyo a hiyabay ye Anak nin Dioh.”

Hilay Unan Mānumbong nan Apo Jesus

35 Kabekahan, anti yayna man ihtew ye Juan a Māmawtihmo, kalamo na
hilay luwa kanlan mānumbong na.
36 Ket ha nakit nan Juan a Māmawtihmo a anhumapid yay Apo Jesus, hinabi
na, “Bilewen yo! Yabay-in yaynay Oybon Tupa nin Dioh!”
37 Pamakange lan luwan mānumbong nan Juan ye hinabi na, ket hinum-
bong la yay Apo Jesus.

---

† **1:19** Hilay Levita ye ampanaglap kanlan papadi ha Timplo nan Apo Dioh. ‡ **1:23** Isaias 40:3.

38 Ket ha natanam nan Apo Jesus a main anhumumbong kana, namalingay ya. Ket tinepet na hila, “Hinyay labay yo kangko?”
Nakibat hila, “Maihtodo,§ labay mi dayin matandaan no way-ihtew ka angkumonin.”
39 Hinabi nan Apo Jesus, “Makilakew kawo kangko ta-omen yo matandaan.” Ket nakilakew hilaynay luwa boy natandaan la no way-ihtew ya angkumonin. Magaynan alah kowatodo nin mahilem hatew. Kaya-bay ihtewbay hilayna nakikatuloy kanan Apo Jesus kananyatew a madeglem.
40 Hiyay magha kanlan luwa a nakange nin hinabi nan Juan a Māmawtihmo boy nakilakew kanan Apo Jesus, ket hiyay Andres a katongno nan Simon Pedro.
41 Ha pahanib ana, hiyay Andres, tampol na yan tinapul ye Simon a katongno na. Ket ha nakitan naya, hinabi na kana, “Nakit mi yaynay Mesias.” Hiyay labay habiyen nin Mesias ket Cristo.*
42 Pangayadi, inlamo na yan Andres ye Simon a nakew kanan Apo Jesus. Ket ha nakalateng hilayna kanan Apo Jesus, binilew na yan Apo Jesus ye Simon boy hinabi na kana, “Hika ye Simon a anak nan Juan. Noba paibat haanin, pangalanan kataynan Cefas.” (Hiyay labay habiyen nin Cefas ket Pedro.)†

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanan Felipe boy Natanael

43 Kabekahan, inihip nan Apo Jesus ye makew ha Galilea. Pamiabot na ihtew, nakit na yay Felipe. Ket hinabi na kana, “Kilakew ka kangko.”
44 Hiyay Felipe, ket taga Bethsaida ya a omen kanan Andres boy Pedro.
45 Haanin, tinapul na yan Felipe ye Natanael boy hinabi na kana, “Nakit mi yaynay taon andektan nin Bibilin a impahulat kanan Moises boy hiyay impahulat kanlan popodopita. Hiyabay ye Jesus a anak nan Jose a taga Nazaret!”
46 Haanin, hinabi nan Natanael kanan Felipe, “Yo! Taga Nazaret yay Cristo? Main nayi manged a lumtaw ha Nazaret?”
“Tayna ta-omen moya makit!” wanan Felipe.
47 Pamakakit nan Apo Jesus kanan Natanael a anhumaley kana, hinabi na, “Yati ye peteg a Israelita, ahe ampanalingo.”
48 Haanin, hiyay Natanael, tinepet na yay Apo Jesus, “Way-omen moko natandaan?”
Nakibat yay Apo Jesus kana, “Bayo na kan hinagyat Felipe, nakit katayna ha hilong nin poon-kayon igoh.”
49 Pamakange nan Natanael, hinabi na, “Maihtodo, peteg a hika ye Anak nin Dioh boy hika ye Poon min Israelita.”
50 Hinabi nan Apo Jesus kanan Natanael, “Ampamtegan moko nayi ulita hinabi ko kammo a nakit katayna ha hilong nin poon-kayon igoh? Aliwan bengat yain ye makit mo, ta igit po lano.”
51 Hinabi na po Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko kanyo. Makit yo po lano a ba-mon maglukat ye langit boy makit yo hila po ye anghil nin Dioh a manik monaoy ha langit palakew kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao.”

2

Hiyay Banhal ha badiyon Cana

§ **1:38** *Maihtodo* ha habin Griego ket Rabbi. * **1:41** Mesias ha habin Hebreo o Cristo ha habin Griego. † **1:42** Ha habin Aramaic ket Cefas. Ha habin Griego ket Pedro. Padiho ye labay habiyen a dapah.

1 Pangalabah nin luway mangaamot, main banhal ha badiyon Cana ha
plobinhiyan Galilea. Hiyay indo nan Apo Jesus, anti ya ihtew.
2 Ket hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, anti hila met ihtew, ta
nahagyat hila met a makibanhal.
3 Ha nauboh anay alak ha banhal, hiyay indo nan Apo Jesus, hinabi na
kana, "Homain hilaynan alak."
4 Ket hinabi nan Apo Jesus kanan indo na, "Indang, adi moko ampangu-
naan. Aliwa po yati ye panaon a matandaan la no aya ko."
5 Haanin, hinabi nan indo na kanlan kahaglap, "Humbongen yoy hinya-
man a ipadyag na kanyo."
6 Haanin, main anem a bolnay ihtew a ampaglaman nin pitompo boy
lima angga ha magatoh boy labinlimay litodo. Yabay-in ye pangikunaan
nin lanom a panguyah lan Jujudio ha panumbong la nin kaugalian la.
7 Hinabi nan Apo Jesus kanlan kahaglap, "Pon-en yon lanom hilatin
bobolnay." Ket pinno lan peteg ye bobolnay anggan labi.
8 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanla, "Mangaod kawo. Ket ibyay yo
kanan māmaala nin poni." Nangaod hilan peteg haka la in-ibyay kanan
māmaala nin poni.
9 Haanin, hiyay lanom, nag-ilyadi yaynan alak. Ket ha tinawayan nan
māmaala, nalahapan naya. Hiyay māmaala, ahe na tanda no way-ihtew ibat
ye alak. Noba hilay kahaglap, tanda la, ta hilabay ye nangaod. Ket hiyay
māmaala, hinagyat na yay laki a an-ikahal.
10 Ket hinabi na kana, "Ha balang poniyan, an-iuna la yan iapag ye
malahap a alak. No malabong hilaynan nainom ye tatao, ket ilwah laynay
aliwan minga malahap a alak. Noba hika, lumbo ka, ta impahuyot mon
in-apag ye malahap a alak."
11 Yabayti ye unan kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus. Nalyadi yati ha
badiyon Cana ha plobinhiyan Galilea. Ihtew na impakit ye kapalyadiyan
na. Kaya-bay hilay mānumbong na, lalo hilaynan namteg kana.
12 Ha nayadi anay banhal, hiyay Apo Jesus boy indo na, kakatongno
na, boy hilay mānumbong na, nakew hilayna ha banwan Capernaum. Ket
ihtewbay hilayna kinumonin nin anon mangaamot.

Hiyay Pamakew nan Apo Jesus ha Timplo
(Mateo 21:12-13; Marcos 11:15-17; Lucas 19:45-46)

13 Madanon ana ye pihta lan Jujudio a anhabtan Pihtan Pangihipan nin
Pangiligtah. Kaya-bay hiyay Apo Jesus, nakew ya ha banwan Jerusalem.
14 Ket ha mahlang nin Timplo, nalatngan na hilay tataon ampaglako nin
babaka, tutupa boy kakalapati a an-ihagpa kanan Apo Dioh. Anti hila met
ihtew ye mānagilin pilak lan dadayohan.
15 Pamakakit nan Apo Jesus kanla, nangwa yan yubil a paniblad na kanla.
Ket intaboy na hila, dayon tutupa boy babaka la. Inhabol nay pipilak lan
mānagili boy imbalintog nay lalamihaan la.
16 Hinabi na kanlan ampaglako nin kakalapati, "Alihen yo hilayain ihti!
Adi yo andiyagen a paglakoan ye baey nan Bapa ko!"
17 Ket naihipan lan mānumbong nan Apo Jesus ye naihulat tungkol kanan
Cristo a wanae, "Bapa kon Dioh, uli ha pamabli ko nin baey mo, ket ikamatey
ko."*
18 Uli ha dinyag nan Apo Jesus, tinepet la yan mānguna a Jujudio,
"Hinyan kapagtakaan ye maipakit mo kammi bilang pagkakitan a main kan
katulidan a manyag nin wanabay?"

* **2:17** Kakanta 69:9.

19 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Damaen yo yatin Timplo, ket pangalabah
nin tatlon mangaamot, ipaideng ko yan uman.”
20 Ket hinabi la, “Hi, apatapo boy anem a taon a dinyag yatin Timplo! Noba
hika, tatlon mangaamot bengat ket maipaideng mo yaynan uman?”
21 Noba ahe la natalohan a aliwan Timplo ye andektan nan Apo Jesus, no
aliwan hiyay laman na.
22 Kaya-bay ha nabi-ay yan uman ye Apo Jesus, hilay mānumbong na,
naihipan la ye hinabi na hatew tungkol ha Timplo. Kaya-bay lalalo laynan
pinamtegan ye naihulat a Habi nin Dioh boy hiyay hinabi nan Apo Jesus
tungkol ha pagkabi-ay nan uman.

Tanda nan Apo Jesus ye Ihip nin Kaganaan a Tatao

23 Ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah, anti yay Apo Jesus ha banwan
Jerusalem. Ket nanyag yan malabong a kapagtakaan ihtew. Kaya-bay
malabong hilay tataon namteg a hiyabay ye Cristo a impangako nan Apo
Dioh.
24 Wanabay man, hiyay Apo Jesus, ahe yan napataya kanlan tatao, ta
tanda nay ihip nin kaganaan a tatao.
25 Ahe na katapulan a main mangihabi kana nin tungkol ha ayaman a tao,
ta tanda nay anti ha puho la.

3

Hiyay Apo Jesus boy Nicodemo

1 Main maghay Pariseo a nagngalan Nicodemo. Magha ya kanlan
mānguna a Jujudio.
2 Maghay madeglem, nakew ya kanan Apo Jesus. Ket hinabi na kana,
“Maihtodo, tanda mi a magha kan māngiadal a intubol nan Apo Dioh kammi.
Tanda mi yain, ta homain makadyag nin kapagtakaan a andiyagen mo, no
ahe ya kana ye Apo Dioh.”
3 Nakibat yay Apo Jesus kana, “Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko
kammo. No ahe ya mianak uman ye maghay tao, ket ahe ya maibilang
kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”
4 Ket tinepet na yan Nicodemo ye Apo Jesus, “Way-omen yan mianak
uman ye taon matoayna? Ahe yayna makaudong ha bitoka nan indo na
ta-omen yan mianak uman.”
5 Nakibat yay Apo Jesus kana, “Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko
kammo. Hiyay ahe nianak makauli ha lanom boy Ihpiditon Dioh, ahe ya
maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
6 Hiyay nianak makauli ha tao, main yan laman. Noba hiyay mianak
makauli ha Ihpiditon Dioh, main yaynan bayon bi-ay uli ha Ihpiditon Dioh.
7 Adi mo ampagtakaan ye hinabi kon katapulan moy mianak uman.
8 Ta hiyay Ihpiditon Dioh, ba-mo yan angin a ahe angkakit. Hiyay angin,
angkatandaan ya uli ha wagehweh na, noba ahe tawo tanda no way-ihtew
ye ibatan na o ugoten na. Wanabay met kanan taon antina kanay Ihpiditon
Dioh. Angkatandaan ya, ta main pagkakitan ha bi-ay na.”
9 Ket tinepet na yayna man Nicodemo ye Apo Jesus, “Way-omen awod a
malyadi yatew?”
10 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Magha kan angkabalitaan a māngiadal nin
Bibilin kanlan Israelita, kali? Noba ahe mo angkatalohan hilati?
11 Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. An-ipatanda mi ye
natandaan mi boy ampaptegan mi ye nakit mi. Noba ahe yo antanggapen
ye napaptegan mi.

12 No ahe yo pamtegan ye babagay a anhabiyen ko a tungkol ha babagay
ihti ha babe-luta, lalo yoynan ahe pamtegan no habiyen ko kanyo ye tungkol
ha babagay ha langit.
13 Ta homain nakalakew ha langit, no aliwan hikon bengat a ibat ha langit
a in-Anak nin Tao."
14 Hinabi na po Apo Jesus, "Intagay nan Moises ye bikat-bikatan a tanho
ha kayo ha wangwang* ta-omen ayaman a tinoka nin bikat a mamudek ha
bikat-bikatan ket miligtah. Wanabay ako met a ibat ha langit a in-Anak nin
Tao. Ket katapulan a itagay
15 ta-omen ayaman a mamteg kangko, ket mabyayan yan bi-ay a homain
anggaan."
16 "Uli ha tubat a pangado nan Apo Dioh ha kaganaan a tatao ihti ha babe-
luta, in-ibyay nay bugtong a Anak na ta-omen ayaman a mamteg kana, ket
ahe ya mipalakew ha kapaduhaan a homain anggaan, no aliwan mabyayan
yan bi-ay a homain anggaan.
17 Ta hiyay Apo Dioh, ahe naya intubol ye Anak na ihti ha babe-luta ta-
omen na hila uhgaan a mapaduhaan ye tatao uli ha kakahalanan la, no
aliwan ta-omen na hila iligtah."
18 "Ayaman a ampamteg kanan Anak na, ket ahe yaynan mauhgaan
a mapaduhaan. Noba ayaman a ahe ampamteg, ket nauhgaan yaynan
mapaduhaan, ta ahe ya namteg ha bugtong a Anak nin Dioh.
19 Nauhgaan hilaynay tatao, ta nilumateng yayna ihti ha babe-luta ye
Anak nin Dioh a bilang kahnagan. Noba uli ha mangaloke a andiyagen
la, kinalalabay la po ye mikakaanti ha kalitehan dinan ha humaley kana a
makapahnag kanla.
20 Ta ayaman a ampanyag nin maloke, ket ahe na labay ye kahnagan boy
ahe na labay met ye mahnagan, ta ahe na labay a mibagwa ye andiyagen
na.
21 Noba ayaman a ampagbi-ay ha kaptegan, ket kalalabay nay mahnagan
ta-omen la makit nin tatao a andiyagen nay kalabayan nan Apo Dioh."

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Juan a Māmawtihmo

22 Pangayadi yatew, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, nakew
hilayna ha plobinhiyan Judea. Ket ihtewbay hila kinumonin nin nangaanon
mangaamot boy namawtihmo hila kanlan tatao.
23 Ket kananyatew met ateed a panaon, hiyay Juan a Māmawtihmo,
ampamawtihmo ya met ha lugal a anhabtan Enon a mahaley ha lugal a
anhabtan Salim, ta malanom ihtewbay. Ket ampakew hilay tatao kana ta-
omen pabawtihmo.
24 Kananyatew a panaon, ahe ya po napidiho ye Juan.
25 Haanin, hilay mānumbong nan Juan boy hiyay maghay Judio, napayn-
gatngatan lay tungkol ha kaugalian nin panlinih.
26 Kaya-bay hilay mānumbong nan Juan, hinumaley hila kana boy hinabi
la, "Maihtodo, hiyay Apo Jesus a impatanda mo kanlan tatao ha lipay
kabatowan nin Jordan, ampamawtihmo yayna met haanin. Ket malabong
hilay tataon ampakew kana."
27 Nakibat yay Juan, "Adi kawo angkahindak, ta homain yan madyag ye
tao no ahe na ipaluboh Apo Dioh. Kaya-bay malalabong ye ampakew a
pabawtihmo kanan Apo Jesus, ta yain ye kalabayan nan Apo Dioh.

---

* **3:14** Bibilang 21:8-9.

28 Hikawoynabay met ye makapipapteg a hinabi koyna kanyo hatew a
aliwan hiko ye Cristo, no aliwan magha kon bengat a intubol nan Apo Dioh
a mauna kana ta-omen koya ipatanda ye panlumateng na.
29 Alimbawa ha maghay banhal, hiyay abay, no lumateng yaynay lakin
ikahal boy angkabihngaan na yayna, angkaaliket yan tubat ta hiyay lakin
ikahal, ket mapagkalamo na yaynay babayin ikahal na. Wanabay ako met.
Angkaaliket akon tubat, ta mapagkalamo la yaynan tatao ye Apo Jesus.
30 Katapulan a hiyabay ye mitagay, ket hikoy miaypa."

Hiyay Nangibat ha Langit

31 Hinabi na po Juan, "Hiyay Cristo, ibat ya ha langit. Kaya-bay igit ya ha
kaganaan. Hikitawo met a angkumonin ha babe-luta, ket ampaghabi nin
tungkol bengat ha babagay ihti ha babe-luta. Noba hiyay Cristo, ibat ya ha
langit. Kaya-bay igit ya ha kaganaan.
32 An-ipapteg nay nakit boy nange na ha langit, noba nangaanon bengat
ye namteg ha anhabiyen na.
33 Noba hiyay namteg ha hinabi na, ampaptegan na a mapatayaan ye
anhabiyen nan Apo Dioh.
34 Ta hiyay Apo Jesu Cristo a intubol nan Apo Dioh ye ampangipatanda
kantawo nin anhabiyen nan Apo Dioh, ta luboh na yan in-ibyay kanan Apo
Jesus ye Ihpidito na.
35 Hiyay Apo Dioh, an-adoen na yay Anak na boy impabaala nay kaganaan
kana.
36 Ket ayaman a ampamteg kanan Anak nin Dioh, ket mabyayan yan bi-ay
a homain anggaan. Noba ayaman a ahe ampanumbong kana, ket ahe yan
mabyayan nin bi-ay a homain anggaan, no aliwan mikakaanti ya kana ye
poot nan Apo Dioh."

4

Hiyay Apo Jesus ye Lanom a Ampakaibyay Bi-ay

1 Hilay Papariseo, nabalitaan la a hiyay Apo Jesus, malalabong anay
mānumbong boy binawtihmowan na dinan kanan Juan.
2 Noba hiyay kaptegan, aliwan hiyay Apo Jesus ye ampamawtihmo, no
aliwan hilay mānumbong na.
3 Ha natandaan nan Apo Jesus a nabalitaan lan Papariseo a malabong
hilaynay tataon ampamteg kana, inumalih ya ha plobinhiyan Judea a lamo
na hilay mānumbong na. Ket nag-udong yayna ha plobinhiyan Galilea.
4 Ket ha pangumodang la, katapulan lay magdān ha plobinhiyan Samaria.
5 Ket ha pagdān la ihtew ha plobinhiyan Samaria, niabot hila ha banwan
Sicar. Yatin banwa, mahaley ya ha luta a in-ibyay nan Jacob hatew kanan
Jose a anak na.
6 Main met libon ihtew a kinali nan Jacob hatew. Haanin, ulita nabannog
yaynay Apo Jesus ha pangumodang na, nikno yan nagpainawa ha haley nin
libon. Magaynan ugto kananyatew.
7-8 Hilay mānumbong na, nakew hila met ha banwa a manaliw nin
pamangan la. Legan ampikno yay Apo Jesus, main nilumateng a maghay
babayin Samaritana a manayeb. Hinabi nan Apo Jesus kana, "Malyadin
makiinom?"
9 Nakibat yay babayi, "Taket ta makiinom ka kangko? Judio ka, ket
Samaritana ko boy babayi ko po." Hinabi na yatew, ta hilay Jujudio, ket
ahe hila ampakilamo kanlan Samaritano.

10 Hinabi nan Apo Jesus kana, “No tanda mon bengat dayi ye an-ibyay
nan Apo Dioh boy no aya ko a ampakiinom kammo, ket hika ye makiinom
kangko. Ket biyan kata met nin lanom a ampakaibyay bi-ay.”
11 Noba ahe na natalohan nin babayi ye hinabi nan Apo Jesus. Kaya-
bay tinepet naya, “Apo, way-ihtew nayi ye pangwaan mon lanom a
ampakaibyay bi-ay? Ket maalale ya yatin libon boy homain ka po met awod
pangaod.
12 Taket, maiigit ka nayi kanan toa tawon Jacob a nangali nin yatin
libon? Hatew ihtibay ya ampanayeb boy hilay aanak na boy ihtibay ya met
ampamainom nin aayop la.”
13 Nakibat yay Apo Jesus, “Ayaman a minom nin lanom nin yatin libon,
ket maplangan yan uman.
14 Noba ayaman a minom nin lanom a ibyay ko, ket ahe yayna maplangan.
Ta hiyay lanom a ibyay ko kana, ket ba-mo yan hubol ha puho na a
ampamyay kana nin bi-ay a homain anggaan.”
15 Haanin, hinabi nan babayi kanan Apo Jesus, “Apo, pangiingalo mo.
Biyan mo ko man nin wanabay a lanom ta-omen ahe akoyna maplangan
boy pangooyaoy a manayeb ihti.”
16 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Muli ka po. Ket hagyaten mo yay ahawa
mo ihti.”
17 Nakibat yay babayi, “Homain akon ahawa!”
“Peteg yain,” wanan Apo Jesus,
18 “ta lima hilaynay napag-ahawa mo. Ket hiyay lakin ampaglamo mo
haanin ket ahe kawo kahal. Kaya-bay peteg ye hinabi mo.”
19 Hinabi nan babayi, “Ah! Apo, magha kan podopita.
20 Hilay nangaunan tutoa mi, ihtibay a mapantay ye ampanggalangan
la kanan Apo Dioh hatew. Noba hikawon Jujudio, ket anhabiyen yo a ha
Jerusalem bengat ye malyadin panggalangan kanan Apo Dioh.”
21 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Mamteg ka kangko a lumateng lanoy
panaon a aliwaynan kananyatin mapantay kawo manggalang kanan Apo
Dioh o ha Jerusalem.
22 Hikawon Samaritano, ahe yo katatanda no ayay anggalangen yo. Noba
hikayin Jujudio, katatanda mi ye anggalangen mi, ta ibat ya ha lahi min
Jujudio ye māngiligtah nin tatao.
23 Noba anlumateng anay panaon, ket haanin ana a hilay peteg a
ampanggalang kanan Bapa a Dioh, ket manggalang hilayna kana makauli
ha haglap nin Ihpiditon Dioh boy ha kaptegan, ta wanabay a panggalang ye
labay nan Apo Dioh.
24 Hiyay Apo Dioh, ket Ihpidito ya. Kaya-bay hilay manggalang kana,
katapulan a manggalang hila makauli ha Ihpiditon Dioh boy kaptegan.”
25 Hinabi nan babayi kanan Apo Jesus, “Tanda ko a lumateng lanoy Mesias
a anhabtan Cristo. Ha panlumateng na, ipalinaw na kammi ye kaganaan a
babagay.”
26 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Hikobayna a ampagkatongtong mo ye
Mesias a an-agaden yon lumateng.”
27 Ket kananyatew met ateed, nilumateng hilay mānumbong na a nanaliw
nin pamangan. Nagtaka hila ha nakit la yan ampakitongtong ha maghan
babayi. Noba agya magha kanla, ket homain nanepet no hinyay labay na o
taket ta ampakitongtong ya ha babayi.
28 Haanin, hiyay babayi, nilakwanan nay halaw na. Ket nag-udong ya ha
banwa boy hinabi na kanlan tatao,

29 “Tawoyna! Bilewen yo yay taon tanda nan tanda ye kaganaan a didinyag ko! Maka hiyaynay Cristo a an-agaden tawo.”
30 Kaya-bay hilay tataon nangibalitaan nan babayi, ket nilakew laya.
31 Ket kananyatew met ateed, hilay mānumbong na, pinakitongtongan la yay Apo Jesus, a wanla, “Maihtodo, mangan kayna.”
32 Noba hinabi nan Apo Jesus, “Main akon pamangan a ahe yo tanda.”
33 Ket hilay mānumbong na, naytepet-tepet hila, a wanla, “Main lagin nangilakew kana nin pamangan na?”
34 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiyay pamangan ko, ket hiyay panyag ko nin kalabayan nan Apo Dioh a nangitubol kangko boy hiyay pangiyadi nin an-ipadyag na kangko.
35 Aliwa nayi a main kawon kahabiyan a wanae, ‘Apat a bowan bayo ya pupolen ye intanem.’ Noba habiyen ko kanyo a bilewen yo hilan manged ye tataon anlumateng. Ba-mo hilan paday a naom ana boy malyadinan pupolen.
36 Kaya-bay pupolen yo hilayna! Ihaley yo hilay tatao kangko a ba-mon ampamupol kawon dadawa ta-omen hila mabyayan nin bi-ay a homain anggaan. Ket no way-omen yan makatanggap nin pakinabang ye mamupol, wanabay met ateed kanyo. Ha wanabay, hiyay nananem boy namupol, ket padiho hilan maaliket.
37 Peteg ye kahabiyan a ‘Lumbo ye nananem, ket lumbo ya met ye mamupol.’
38 Intubol katawon mamupol nin ahe yo intanem. Lumbo ye nananem nin Habi nin Dioh kanla, noba hikawo ye mamupol nin intanem a pinagbannogan la.”

Malabong a Samaritano a Namteg kanan Apo Jesus

39 Haanin, malabong hilay Samaritano ihtew a namteg kanan Apo Jesus uli ha hinabi nan babayi, “Tanda nan tanda ye kaganaan a didinyag ko.”
40 Kaya-bay ha nilumateng hilaynay Samaritano kanan Apo Jesus, inawok la kana, a wanla, “Maihtodo, kumonin ka po ihti ha lugal mi.” Ket kinumonin ya met ihtew nin luway mangaamot.
41 Uli ha pangiadal nan Apo Jesus, ket lalo anan nilumabong ye namteg kana.
42 Hinabi lan tatao kanan babayi, “Ampamteg kayi aliwaynan uli ha hinabi mo tungkol kana, no aliwan ulita hiyaynabay met ye nange mi. Ket haanin, tanda mina a peteg a hiyabay ye Māngiligtah nin kaganaan a tatao ihti ha babe-luta.”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Anak nin Opihyal

43 Pangalabah nin luway mangaamot a pangumonin nan Apo Jesus ha banwan Sicar, ket nakew yayna ha plobinhiyan Galilea.
44 Hiyaynabay met ye naghabi a hiyay maghay podopita, ahe la yan bihaen ha lugal na.
45 Ha niabot ya ha plobinhiyan Galilea, manged ye pananggap lan tatao kana, ta nakit la ye kaganaan a didinyag na ihtew ha banwan Jerusalem ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.
46 Haanin, hiyay Apo Jesus, nag-udong yan uman ha badiyon Cana ha plobinhiyan Galilea a nanyagan na nin alak a lanom. Ket main maghay opihyal nin gobilno ihtew a main anak a laki a ampaghakit a anti ha banwan Capernaum.
47 Ket ha nabalitaan nan opihyal a nag-udong yay Apo Jesus ha plobinhiyan Galilea paibat ha plobinhiyan Judea, nilakew na yan pinakihabiyan

ye Apo Jesus, “Maihtodo, no malyadi dayi, lakwen mo yan paitaahen ye
anak kon ampaghakit ha Capernaum, ta angkakamatey yayna.”
48 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Anggan ahe kawo makakit nin kapag-
takaan boy pagkakitan, ahe yoko pamtegan.”
49 Hinabi nan opihyal, “Apo, dandanen moya legan angkabi-ay ya po!”
50 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Muli kayna, ta nitaah yaynay anak mo.”
Pinamtegan nan opihyal ye hinabi nan Apo Jesus. Ket nuli yayna.
51 Ha anti ya po ha dān ye opihyal, hinagana la yan ipoh na. Ket hinabi la
kana, “Nitaah yaynay anak mo!”
52 Haanin, tinepet na hilay ipoh na, “Hinyan odah a nitaah ya?”
Nakibat hilay ipoh kana, “Naapon ha ala-una nin mahilem.”
53 Haanin, naihipan nan opihyal a yabaytew ye odah a hinabi nan Apo
Jesus kana, “Nitaah yaynay anak mo!” Kaya-bay hiyay opihyal boy hilay
kaganaan a kabaey na, ket namteg hilayna kanan Apo Jesus.
54 Yatin pamaitaah na ye ikalwan kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus ha
plobinhiyan Galilea ha pangaibat na ha plobinhiyan Judea.

5

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Mangaamot nin Pagpainawa

1 Pangayadi yatew, nakew yay Apo Jesus ha Jerusalem ha maghay pihta
lan Jujudio.
2 Ket ha maghay ilwangan nin alad ha Jerusalem a ampangidanan lan
tutupa, main pamalyoan a napalibotan nin liman pangameyan. Yatin
pamalyoan, anhabtan Bethzata ha habin Hebreo.
3-4 Ket ha pangameyan, malabong hilay tataon main hakit a ampida ihtew.
Main kakapkap, pipilay boy lulumpo.*
5 Haanin, main maghay lakin ampida ihtew a tatlompo boy waloy taon
anan ampaghakit.
6 Nakit na yan Apo Jesus boy tanda na a nabuyot yaynan ampaghakit.
Kaya-bay tinepet naya, “Labay mo nayi ye mitaah?”
7 Nakibat yay ampaghakit, “Awo, Apo! Noba no angkakibo yaynay lanom,
homain met managlap kangkon tumanghob. Kaya-bay legan ampag-aluhoy
akon palakew ha lanom, angkaunaan la kon kanayon.”
8 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Mideng ka, kadten moy apay mo boy
kumodang kayna.”
9 Ket kananyatew met ateed, nitaah ya. Ket kinaget nay apay na boy
kinumodang yayna. Nalyadi yati ha Mangaamot nin Pagpainawa.
10 Kaya-bay hilay mānguna a Jujudio, ha nakit la yay lakin pinaitaah nan
Apo Jesus, hinabi la kana, “Taket ta angkadten moy apay mo, ket bawal yain
ha Mangaamot nin Pagpainawa?”
11 Nakibat yay laki kanla, “Hiyay lakin namaitaah kangko ye nangihabin
kadten koy apay ko boy kumodang.”
12 Tinepet laya, “Ayatew a nangihabi kammo a kadten moy apay mo boy
kumodang kayna?”
13 Noba ahe naya nabalayan ye namaitaah kana, ta nakihale yaynay Apo
Jesus ha kalabongan lan tataon anti ihtew ha pamalyoan.
14 Ha ahe nabuyot, nakit na yan Apo Jesus ha Timplo ye lakin pinaitaah
na. Ket hinabi na kana, “Bilewen mo, manged kayna! Kaya-bay adi kayna

* **5:3-4** Ha kanayon a hulat, main met wanae ihti, “Ampangagad hilan makibo ye lanom. Ta no minghan, main anghil nan Apo Dioh a mangibo nin lanom. Ket hiyay mauna kanlan ampaghakit a tumanghob ha lanom, mitaah ya agya hinyaman ye hakit na.”

ampagkahalanan. Dat no magkahalanan kayna man, ket maloloke po ye
malyadi kammo."
15 Haanin, nakew ya kanlan mānguna a Jujudio boy hinabi na kanla,
"Hiyay Jesus manayti ye namaitaah kangko."
16 Kaya-bay paibat ana kananyatew, hilay mānguna a Jujudio, ingkana
la yaynan ipaloke ye Apo Jesus uli ha pamaitaah na ha Mangaamot nin
Pagpainawa.
17 Noba hiyay Apo Jesus, hinabi na kanla, "Hiyay Bapa kon Dioh, ket
lanang yan ampanyag. Kaya-bay katapulan a lanang ako met manyag."
18 Ulin yatew a hinabi nan Apo Jesus kanla, lalo la yaynan labay a
pateyen. Ta aliwa nan bengat nilabag ye Bibilin tungkol ha Mangaamot
nin Pagpainawa, no aliwan impadiho na po ye hadili na kanan Apo Dioh,
ulita hinabi na a Bapa na yay Apo Dioh.

Hiyay Katulidan nan Anak nin Dioh

19 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan Jujudio, "Pakaleng-en yon manged
ye habiyen ko kanyo. Hiko a Anak nin Dioh, ket homain akon madyag ha
hadili kon kalabayan, no aliwan hiyay andiyagen kon bengat, ket hiyay
angkakit kon andiyagen nan Bapa ko. Ta no hinyay andiyagen nan Bapa
ko, ket wanabay met ateed ye andiyagen ko.
20 Mapalyadi yati, ta an-adoen na kon Bapa kon Dioh boy an-ipakit na
kangko ye kaganaan a andiyagen na. Man-ipakit na kangko ye malabong a
kapagtakaan a umiigit po ha nakit yoyna ta-omen kawo magtaka.
21 No ambi-ayen na yan Bapa ye nangamatey, ket wanabay met ateed
kangko a Anak na, ta ambi-ayen koy ayaman a labay kon bi-ayen.
22 Hiyay Bapa a Dioh, ahe ya ampanuhga nin ayaman, no aliwan in-ibyay
nayna kangko a Anak na ye kaganaan a katulidan a manuhga
23 ta-omen la kon padangalan nin kaganaan a tatao a omen met ateed ha
pamadangal la kanan Bapa kon Dioh. Ayaman a ahe mamadangal kangkon
Anak na, ket ahe ya met ampamadangal kanan Bapa kon Dioh a nangitubol
kangko."
24 "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko kanyo. Ayaman a manlenge
nin hahabi ko boy mamteg kanan Bapa kon nangitubol kangko, ket
mabyayan yan bi-ay a homain anggaan. Ahe yayna mauhgaan, ta niligtah
yayna ha kamateyan boy mabi-ay ya makanoman.
25 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko kanyo. Hilay ahe po namteg a
naibilang a natey ha pamilew nan Apo Dioh, panaon ana a mange laynay
bihnga ko a Anak nin Dioh. Ket ayaman kanla a manlenge boy mamteg ha
anhabiyen ko, ket mabi-ay yan makanoman.
26 Ta hiyay Bapa a Dioh, ket main yan kapalyadiyan a mamyay nin bi-
ay. Wanabay met ateed kangkon Anak na, ta hiyay Bapa a Dioh ye namyay
kangkon kapalyadiyan a mamyay nin bi-ay.
27 Boy in-ibyay nayna kangkoy katulidan a manuhga, ta hiko ye ibat ha
langit a in-Anak nin Tao."
28 "Adi yo ampagtakaan yati, ta lumateng lano ye panaon a hilay kaganaan
a nangamatey a nailbeng, mange lay bihnga ko.
29 Ket lumwah hila ha nangilbengan. Hilay nanyag nin manged, ket bi-
ayen na hila makanoman. Noba hilay nanyag nin maloke, ket paduhaan na
hila a homain anggaan."

Hilay Ampangipapteg nin tungkol kanan Apo Jesus

30 Hinabi na po Apo Jesus, “Homain akon madyag ha hadili kon bengat,
ta no hinyay mange ko a iuhga nan Bapa a Dioh, ket wanabay met ye
iuhga ko. Kaya-bay matoynong ye uhga ko, ta aliwan yay kalabayan ko ye
anhumbongen ko, no aliwan hiyay kalabayan nan Bapa a Dioh a nangitubol
kangko.”
31 “No hikon bengat ye ampangipapteg nin tungkol kangko, ket panglepan
yo ye habiyen ko.†
32 Noba main maghay ampangipapteg nin tungkol kangko. Homain
kanayon no aliwan hiyay Bapa ko. Ket tanda ko a peteg ye anhabiyen na.”
33 “Ha nangitubol kawon tataon manepet kanan Juan a Māmawtihmo, ket
hinabi nay kaptegan kanla tungkol kangko.
34 Noba agya hinabi ko ye tungkol kanan Juan, ket ahe ko katapulan ye
pamapteg nin tao, no aliwan labay kon pamtegan yo ye pamapteg nan Juan
tungkol kangko ta-omen kawo miligtah.”
35 “Ta hiyay Juan a Māmawtihmo, mailalayi ya ha andumlag a kingki, ket
hiyay pamapteg na ye henag. Ket ha makandin panaon, naaliket kawo ha
pamapteg na.
36 Noba main po pamapteg tungkol kangko a maiigit ha pamapteg nan
Juan. Homain kanayon, no aliwan hilay an-ipadyag na kangkon Bapa a
Dioh, ta hilatin an-ipadyag na a andiyagen ko ye pagkakitan a hiyay Bapa
kon Dioh ye nangitubol kangko.
37 Ket hiyay Bapa kon Dioh a nangitubol kangko, ket hiya met ateed ye
ampamapteg nin tungkol kangko. Noba nakakanoman, ket ahe yo po nange
ye bihnga na o nakit no way-omen ye kadih na.
38 Boy ahe ya ha puho yo ye habi na, ta ahe kawo bega namteg kangko a
intubol na.
39 Ampag-adalan yo ye naihulat a Habi nin Dioh, ta nabaan yo a makauli
ha pag-adal yo, ket mabyayan kawon bi-ay a homain anggaan. Yabay-in
met ateed a naihulat a Habi nin Dioh ye ampamapteg tungkol kangko.
40 Noba ahe yon teed labay ye humaley kangko ta-omen kawo mabyayan
nin bi-ay a homain anggaan.”
41 “Ahe ako ampadangal kanyon tatao.
42 Noba katatanda katawo boy tanda ko met a homain kawon pangado
kanan Apo Dioh.
43 Nakew ako ihti ha babe-luta ha ngalan nan Bapa kon Dioh. Agya
wanabay man, ahe yo kon teed tinanggap. Noba no main kanayon a makew
kanyo makauli ha hadili lan ngalan, ket antanggapen yoya.
44 Way-omen yoko po awod pamtegan, no hiyay padangal bengat nin tao
ye an-apehen yo a aliwan hiyay padangal nan mamaghan Dioh?”
45 “Adi yo an-ihipen a hiko ye mangidalom kanyo kanan Bapa ko, no
aliwan hiyay Moises a anhigudowen yo ye mangidalom kanyo,
46 ta nanulat ya tungkol kangko. Kaya-bay no peteg a ampamtegan yo yay
Moises, ampamtegan yoko met dayi.
47 Noba way-omen yo awod pamtegan ye hahabi ko, no ahe yo met
ampamtegan ye inhulat nan Moises?”

6

Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Mangaliman Libo katao
(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17)

† **5:31** Ha bibilin lan Jujudio, katapulan a main luwa a mangipapteg.

1 Pangayadi nin pihta, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, nuli
hilayna ha plobinhiyan Galilea. Ha maghay mangaamot, nilumipay hila
ha dagatdagatan nin Galilea a anhabtan met dagatdagatan nin Tiberias.
2 Ket malabong ye tataon hinumumbong kana, ta nakit lay kapagtakaan
a didinyag na makauli ha pamaitaah na kanlan ampaghakit.
3 Hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, hinumaka hila ha nagmama-
pantay. Ket nikno hila ihtew.
4 Kananyatew, madanon anay pihta lan Jujudio a anhabtan Pihtan
Pangihipan nin Pangiligtah.
5 Ha in-iwah nay pamilew nan Apo Jesus, nakit na hilay malabong a tataon
anhumaley kana. Tinepet na yay Felipe, "Way-ihtew kitawo manaliw nin
pamangan a ipakan kanlan hilatin tatao?"
6 Tinepet na yay Felipe ta-omen na yan bengat huboken, agya tanda nayna
ye diyagen na.
7 Nakibat yay Felipe, "Ha kalabong lan hilatin tatao, Apo, ket agya waloy
bowan a howildo nin magha katao, ket kulang po ateed a panaliw nin
tinapay a ipakan kanla, agya titikandi hilan bengat."
8 Ket hinabi na met Andres a magha kanlan mānumbong na a katongno
nan Pedro,
9 "Anti ya ihti ye maghay anak a laki. Main yan limay tinapay boy luway
malanghit, noba way-omen yan mipatped ha kalabong lan tatao?"
10 Hinabi nan Apo Jesus, "Paiknoen yo hilan kaganaan." Ket nikno hila
met ye tatao, ta mailamon ihtew. Hiyay bilang lan lalaki, mangalimay libo.
11 Haanin, hiyay Apo Jesus, kingwa na yay limay tinapay boy luway
malanghit. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Pangayadi, in-ibyay
na kanlan mānumbong na, ket impatped la kanlan tatao. Ket nangan hila.
12 Ha nabhoy hilaynan kaganaan, hinabi nan Apo Jesus kanlan
mānumbong na, "Tiponen yoy tela lan tatao ta-omen homain mahayang."
13 Kaya-bay tinipon lay tinapay a tela lan tatao. Ket nakapno hila po nin
labinluwan belyag.
14 Pamakakit lan tatao kananyatin kapagtakaan a pagkakitan a dinyag
nan Apo Jesus, hinabi la, "Ah, hiyabay anay podopita a an-agaden tawon
lumateng ihti ha babe-luta!"
15 Noba tanda nan Apo Jesus a piliten la yan pagpoon la. Kaya-bay
inumalih yayna man kanlan tatao. Ket nambukod yan hinumaka ha
nagmamapantay.

Hiyay Pangumodang nan Apo Jesus ha Babe Lanom
(Mateo 14:22-33; Marcos 6:45-52)

16 Ha andumeglem ana, hilay mānumbong nan Apo Jesus, dinumoong
hilayna ha ambay dagatdagatan.
17 Maliteh ana ket ahe ya po ye Apo Jesus. Kaya-bay nilumugan hilayna
ha bangka. Ket nuna hilaynan lumipay palakew ha banwan Capernaum.
18 Ket legan anlumipay hila, kinumhaw ye angin boy niyumadet ye
dawyon.
19 Ha manga anem anan kilomitodo ye kataang la, main hilan natamulaw
a angkumodang ha babe lanom a anhumaley ha bangka la. Ket nalimowan
hilan tubat, ta ahe la yan nabalayan a hiyabay ye Apo Jesus.
20 Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, "Adi kawo angkalimo, ta hiko yati."
21 Kaya-bay pinalugan laya ha bangka la. Ket kapipikhaan, anti hilayna
ha lakwen la.

Hiyay Panapul lan Tatao kanan Apo Jesus

22 Kabekahan, anti hila po ateed ha lipay nin dagatdagatan ye malabong
a tataon pinakan nan Apo Jesus. Tanda lan tatao a mamagha yan bengat ye
bangka a anti ihtew kananyatew a madeglem. Ket yabaytew a bangka ye
niluganan lan mānumbong na. Boy tanda la met a ahe la yan lamo ye Apo
Jesus ha bangka la.
23 Haanin, main nilumateng a kanayon a babangka a nangibat ha Tiberias
a nilumanghad ha eteb nin lugal a namahalamatan nan Apo Jesus nin
tinapay a kinan lan tatao.
24 Ha naedepan lan malabong a tatao a ahe yayna ihtew ye Apo Jesus
boy hilay mānumbong na, ket nilumugan hilayna met kanlan hilatew a
babangka, ta lumipay hilaynan palakew ha banwan Capernaum ta-omen
laya tapulen ye Apo Jesus ihtew.

Hiyay Apo Jesus ye Pamangan a Ampamyay nin Bi-ay

25 Haanin, ha niabot hilayna ha Capernaum, nakitan la yay Apo Jesus. Ket
tinepet laya, “Maihtodo, nakano kan nakew ihti?”
26 Nakibat yay Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko.
Antapulen yoko, ulin bengat ha tinapay a ingkabhoy yo, aliwan uli ha nakit
yon kapagtakaan a pagkakitan a dinyag ko.
27 Aliwan bengat pamangan a bumangeh ye pagbannogan yo, no aliwan
hiyay pamangan a ampakaibyay nin bi-ay a homain anggaan boy ahe
ambumangeh. Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ye makaibyay nin
yatin pamangan. Ta makit yo ha kapagtakaan a andiyagen ko a hiyay Bapa
kon Dioh ye namyay kangko nin katulidan a mamyay nin bi-ay a homain
anggaan.”
28 Kaya-bay tinepet la yay Apo Jesus, “Hinya awod ye diyagen mi ta-omen
mi madyag ye an-ipadyag nan Apo Dioh?”
29 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Hiyay an-ipadyag nan Apo Dioh, mamteg
kawo kanan intubol na.”
30 Nanepet hilayna man, “Hinyan kapagtakaan ye maipakit mo ta-omen
kayi mamteg kammo?
31 Hilay nangaunan tutoa mi, ha anti hila ha wangwang, nangan hilan
pamangan a ibat ha langit. Ta yati ye naihulat, ‘Hiyay Moises, binyanan na
hilan pamangan a ibat ha langit.’ ”*
32 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko.
Aliwan hiyay Moises ye namyay nin pamangan a ibat ha langit kanlan
nangaunan tutoa yo, no aliwan hiyay Bapa kon Dioh. Ket haanin, hiya met
ateed ye ampamyay kanyo nin peteg a pamangan a ibat ha langit.
33 Ta hiyay pamangan a an-ibyay nin Dioh, ket hiyay nangibat ha langit
boy ampamyay nin bi-ay kanlan tatao ihti ha babe-luta.”
34 Hinabi la kanan Apo Jesus, “Apo, lanang mo kayi man awod biyan nin
pamangan a wanabay.”
35 Hinabi na met Apo Jesus kanla, “Hiko ye pamangan a ampamyay bi-
ay. Hilay anhumaley boy ampamteg kangko, ket ahe hilayna mabitlan o
maplangan makanoman.”
36 “Noba hinabi koyna kanyo hatew a agya nakit yoynay kapagtakaan a
dinyag ko, ahe yoko po ateed ampamtegan.
37 Hilay kaganaan a tataon impataya nan Bapa kon Dioh kangko, ket
humaley hila kangko. Ket ayaman a humaley kangko, tanggapen koya.
38 Ta nakew ako ihtin ibat ha langit ta-omen ko diyagen ye kalabayan nan
nangitubol kangko, aliwan hiyay kalabayan ko.

---

* **6:31** Exodo 16:4; Nehemias 9:15; Kakanta 78:24.

39 Ta hiyay kalabayan nan nangitubol kangko, ket ahe ko hila paolayan a
mipaloke agya magha man kanlan tataon impataya na kangko, no aliwan
bi-ayen ko hilan uman ha kalampuhan nin panaon.
40 Ta hiyay kalabayan nan Bapa kon Dioh, hilay kaganaan a ampamalay
boy ampamteg kangko a Anak na, ket mabyayan hilan bi-ay a homain
anggaan. Boy bi-ayen ko hilan uman ha kalampuhan nin panaon."

41 Kaya-bay hilay Jujudio, naytatalabotob hila, ta hinabi nan Apo Jesus a
hiyabay ye pamangan a nangibat ha langit.
42 Boy naytepet-tepet hila, a wanla, "Aliwa nayi a hiyabay ye Jesus a anak
nan Jose? Katatanda tawo yay bapa na boy indo na. Taket ta anhabiyen na
a nangibat ya ha langit?"

43 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Itgen yoynay paytatalabotob yo.
44 Homain taon mamteg kangko, no ahe na ihaley kangkon Bapa kon Dioh
a nangitubol kangko. Ket hilay tataon mamteg kangko, bi-ayen ko hila ha
kalampuhan nin panaon.
45 Ta wanae ye inhulat lan popodopita, 'Hilay kaganaan a tatao, adalan na
hilan Apo Dioh.'† Kaya-bay ayaman a ampanlenge boy ampakaadal kanan
Bapa kon Dioh, ket humaley ya kangko.
46 Noba aliwan labay habiyen a main taon nakakit kanan Bapa ko, ta
hikon bengat a nangibat kana ye nakakit kana."

47 "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hiyay ampamteg kangko,
mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.
48 Ta hiko ye pamangan a ampakaibyay bi-ay.
49 Hilay nangaunan tutoa yo, ha anti hila ha wangwang, nangan hilan
pamangan‡ a in-ibyay nan Apo Dioh, noba hilan kaganaan, ket natey hila
met ateed.
50 Noba anti yayna ihti ye pamangan a nangibat ha langit. Ket ayaman a
mangan nin yatin pamangan, ket ahe yayna matey.
51 Hiko ye pamangan a nangibat ha langit a ampakaibyay nin bi-ay. Ket
hiyay laman ko ye pamangan a ibyay kon ikabi-ay lan tatao ha babe-
luta. Ayaman a mangan nin laman ko, ket mabyayan yan bi-ay a homain
anggaan."

52 Uli yatin hinabi nan Apo Jesus, hilay Jujudio, ket napaytepet-tepet hila,
a wanla, "Way-omen na yan ipakan ye laman na kantawo?"

53 Haanin, hiyay Apo Jesus, hinabi na, "Pakaleng-en yon manged ye
habiyen ko! No ahe yo kanen ye laman ko boy inomen ye daya ko a ibat ha
langit a in-Anak nin Tao, ahe kawo mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.
54 Ayaman a ampangan nin laman ko boy ampinom nin daya ko, ket
mabyayan yan bi-ay a homain anggaan boy bi-ayen koya ha kalampuhan
nin panaon.
55 Ta hiyay laman ko ye peteg a pamangan boy hiyay daya ko ye peteg a
inomen.
56 Ayaman a ampangan nin laman ko boy ampinom nin daya ko, ket
mikakaanti ya kangko boy mikakaanti ko met kana.
57 Hiyay Bapa kon Dioh a nangitubol kangko, hiyabay ye ampangibatan
nin bi-ay boy angkabi-ay ako uli kana. Wanabay met a ayaman a ampangan
nin laman ko, mabi-ay ya met uli kangko.
58 Hiko ye pamangan a nangibat ha langit. Noba yatin pamangan, aliwan
omen ha pamangan a kinan lan nangaunan tutoa yo hatew. Ta agya po man

† **6:45** Isaias 54:13. ‡ **6:49** *pamangan.* Yatin pamangan ye anhabtan manna.

kinan la yatew, ket natey hilan teed. Noba ayaman a mangan nin laman ko,
mabyayan yan bi-ay a homain anggaan."
59 Hilatin kaganaan ye in-adal nan Apo Jesus ha pāytiponan lan Jujudio ha
banwan Capernaum.

Hilay Hahabi a Ampakaibyay nin Bi-ay a Homain Anggaan

60 Pamakange lan mānumbong nan Apo Jesus ye hinabi na, wanae ye
hinabi lan kalabongan kanla, "Maidap a tubat yain a an-iadal na. Aya lagi
ye mananggap nin yain?"
61 Noba agya ahe la hinabi kanan Apo Jesus, ket tanda na a ampaytatal-
abotoban lay an-iadal na. Kaya-bay hinabi na kanla, "Nahingo kawo nayi
ha hinabi ko kanyo a kanen yoy laman ko boy inomen yoy daya ko?
62 Lalo ana no makit yo kon ibat ha langit a in-Anak nin Tao a mag-udong
ha ibatan ko.
63 Hiyay Ihpiditon Dioh ye ampamyay nin bi-ay, aliwan tao. Ket hilay
hahabi a in-adal ko kanyo, ibat ya ha Ihpiditon Dioh boy ampakaibyay yan
bi-ay.
64 Noba main nangaano kanyo ye ahe ampamteg kangko." Hinabi nan
Apo Jesus yatew kanla, ta paibat po ha una yan nangiadal, ket tanda nayna
no aya hilay ahe ampamteg kana boy no ayay mangiopit kana.
65 Hinabi na po Apo Jesus, "Yabay-in ye hangkan a hinabi koyna kanyo
hatew po a homain taon humaley kangko no ahe na yan ipaluboh Bapa
kon Dioh."
66 Paibat ana kananyatew, ket malabong hilaynay mānumbong na ye
nanlakwan kana boy ahe hilayna ampakilakew kana.
67 Kaya-bay hiyay Apo Jesus, tinepet na hilay labinluwan mānumbong na,
"Hikawo nayi, lakwanan yoko met?"
68 Nakibat yay Simon Pedro kana, "Apo, way-ihtew kayi po nayi makew?
Ket hiyay hahabi mon bengat ye ampakaibyay nin bi-ay a homain anggaan.
69 Ampamteg kayi kammo boy tanda mi a hika ye pinili nan Apo Dioh a
intubol na."
70 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, "Hiko ye namili kanyon labinluwa,
kali? Noba hiyay magha kanyo, hakop na yan Satanas."
71 Hiyay andektan nan Apo Jesus ket hiyay Judas a anak nan Simon
Iscariote. Ta hiyay Judas, magha ya kanlan labinluwan mānumbong na,
noba hiya ye mangiopit lano kana.

7

Hiyay Ahe la Pamteg Kana nin Kakatongno nan Apo Jesus

1 Pangayadi yatew, hiyay Apo Jesus, nilibot nay plobinhiyan Galilea. Ahe
ya nakew ha plobinhiyan Judea, ta hilay mānguna a Jujudio ihtew, labay la
yan pateyen.
2 Haanin, madanon anay pihta lan Jujudio, a Pihtan Pangipaideng nin
Hongab.
3 Ket hinabi lan kakatongno nan Apo Jesus kana, "Makew kayna ha
plobinhiyan Judea ta-omen la makit nin kaganaan a mānumbong mo ye
kapagtakaan a andiyagen mo.
4 Ta homain taon ampangitayo nin andiyagen na no labay nay midangal.
Kaya-bay no peteg a ampakadyag ka nin kapagtakaan, ipakit moyna ha
kaganaan a tatao."
5 Hinabi lan kakatongno nan Apo Jesus yatew, ta agya hilabay, ket ahe
hila met ampamteg kana.

6 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Aliwa ko po panaon. Noba hikawo,
ket agya hinyan odah, malyadi yon diyagen ye labay yo.
7 Hilay tatao ihti ha babe-luta a ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ket
ahe la kawo kahulog. Noba kahulog lako, ta an-ibagwa ko ye kalok-an la.
8 Hikawo tanay makipihta ha Jerusalem. Ahe ako po makew, ta aliwa ko
po panaon.”
9 Ket pangahabi nan Apo Jesus yatew, nagbantak ya po ha plobinhiyan
Galilea.

Hiyay Pangiadal nan Apo Jesus ha Pihta

10 Ha nakaalih hilaynay kakatongno nan Apo Jesus a makew makipihta,
ket nakew ya met ateed makipihta a homain kanayon a nagtanda.
11 Ket ha pihtaan, antapulen la yan mānguna a Jujudio ye Apo Jesus. “Way-
ihtew ya lagi?” wanla.
12 Ket hilay tatao met, ampay-oonanahan lay tungkol kanan Apo Jesus.
Anhabiyen lan kanayon, “Manged yan tao,” noba anhabiyen la met nin
kanayon, “Ahe, antalingowen na hilan bengat ye tatao.”
13 Noba ampaytotongtongan la yan homain kanayon a ampakange ye
tungkol kanan Apo Jesus, ta angkalimo hila kanlan mānguna lan Jujudio.
14 Ha ikaapat anan mangaamot nin pihta, hiyay Apo Jesus, nakew yan
nangiadal ha mahlang nin Timplo.
15 Ket hilay mānguna lan Jujudio, nagtaka hilan tubat ha pangiadal nan
Apo Jesus. Ket hinabi la, “Tubat ye tinanda na! Way-ihtew ibat ye tinanda
na, ket ahe ya met nakapag-adal?”
16 Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanla, “Aliwan hadili kon ihip ye an-
iadal ko, no aliwan kanan nangitubol kangko.
17 No humbongen yoy kalabayan nin Dioh, matandaan yo a ibat ya kanan
Apo Dioh a nangitubol kangko ye an-iadal ko, aliwan hadili ko.
18 Hiyay taon ampangiadal nin hadili nan ihip, ket labay nan bengat ye
midangal. Noba hiyay taon ampakikwanan nay ikadangal nan nangitubol
kana, ket mapatayaan ya boy ahe ya ampagtago.
19 Aliwa nayi a in-ibyay naynan Moises kanyo ye Bibilin? Noba ahe
yon teed antupaden. Ta no antupaden yo hilayati, taket ta labay yo kon
pateyen?”
20 Hinabi lan tatao, “Hinelpan ka nin maloke a ihpidito! Aya met nayi ye
ampanangka a mamatey kammo?”
21 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Naigat kawo hatew ha pamaitaah
ko ha Mangaamot nin Pagpainawa.
22 Aliwa nayi a main yan in-ibyay a bilin kanyo ye Moises a tungkol ha
pagpatuli? Hiyay kaptegan, ahe ya nangibat kanan Moises yatew, no aliwan
kanlan nangaunan tutoa yo. Ket ulin yatew, antulien yoy aanak yo agya
Mangaamot nin Pagpainawa.
23 No tulien yo hilay aanak yo ta-omen yoya ahe malabag ye bilin a
impahulat kanan Moises, taket man awod ta angkapoot kawo kangko uli
ha pamaitaah ko nin matiboen laman nin maghay tao ha Mangaamot nin
Pagpainawa?
24 Adi kawo ampanuhga makaulin bengat ha makit yo, no aliwan
pakabilewen yon manged ta-omen yo matandaan ye kaptegan.”

Hiyay Tepet lan Tatao no hiyay Apo Jesus ye Cristo

25 Ket haanin, hinabi lan nangaanon taga Jerusalem, “Aliwa nayi a
hiyabay ye taon labay lan pateyen nin mānungkolan tawo?

26 Noba bilewen yo! Ampangiadal ya ha kalabongan nin tatao. Ket hilay
mānguna tawo, homain hila met angkahabi a laban kana. Ah! Maka namteg
hilayna a hiyabay ye Cristo.
27 Way-omen malyadi yain ket tanda tawo met ye nangibatan na? No
lumateng yay Cristo, ket homain makatanda no way-ihtew ya mangibat."
28 Haanin, legan ampangiadal yay Apo Jesus ha mahlang nin Timplo,
impakakhaw nan hinabi, "Peteg nayi a tanda yo ye nangibatan ko boy no
aya ko? Hiyay kaptegan, aliwa kon hadilin kalabayan ye pamakew ko ihti.
Hiyay Dioh a nangitubol kangko, peteg ya, noba ahe yoya katatanda.
29 Noba katatanda koya, ta nangibat ako kana boy intubol nako kanyo."
30 Haanin, uli ha hinabi nan Apo Jesus, ket labay la yaynan dakpen nin
mānguna a Jujudio. Noba ahe la nadyag, ta aliwa na po panaon.
31 Ket malabong hilay tataon namteg kana. Hinabi la, "Hiyabay ye Cristo,
ta homain anan makadyag nin igit ha kapagtakaan a pagkakitan a dinyag
na!"

Hiyay Pangitubol la kanlan Gogowaldiya a Mandakep kanan Apo Jesus

32 Pamakange lan Papariseo ye ampay-unanahan lan tatao, hilay
mānguna a papadi boy Papariseo, ket intubol la hilay gowaldiya ha Timplo
a mandakep kanan Apo Jesus.
33 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, "Makandi tanan panaon a
makalamo yoko, ket pangayadi, mag-udong akoyna kanan nangitubol
kangko.
34 Tapulen yoko, noba ahe yo koyna makitan, ta ahe kawo makalakew ha
lakwen ko."
35 Haanin, hilay mānguna a Jujudio, ket naytepet-tepet hila, "Way-ihtew
ya lagi makew? Ta anhabiyen na a ahe tawo yayna makit? Makew ya lagi
ha lugal lan Griego a angkunaan lan Jujudion nangaitayak ta-omen na hila
adalan ye Griego?
36 Hinyay labay nan habiyen ha hinabi na, 'Tapulen yoko, noba ahe yo
koyna makitan'? Boy anhabiyen na po, 'Ahe kawo makalakew ha lakwen
ko.' Hinya lagi ye labay nan habiyen?"

Hiyay Lanom a Ampakaibyay Bi-ay

37 Ha naabot ye huyot boy pinakamaalaga a mangaamot nin pihta,
hiyay Apo Jesus, ket nideng ya boy impakakhaw nan hinabi, "Ayaman a
angkaplangan, humaley ya kangko boy minom.
38 Ta hinabi nin naihulat a Habi nin Dioh a ayaman a mamteg kangko,
'Dumawoy ibat ha puho na ye lanom a ampakaibyay bi-ay a omen ha hubol.'
"
39 Hiyay andektan nan Apo Jesus a lanom a ampakaibyay bi-ay, ket hiyay
Ihpiditon Dioh a madanon laynan matanggap nin ampamteg kana. Ta
kananyatew a panaon, ket ahe na po in-ibyay Apo Dioh ye Ihpidito na
kanlan ampamteg. Ta hiyay Apo Jesus, ket ahe ya po nipatagay palakew
ha langit.

Aliwan Padihoy Ihip lan tatao nin tungkol kanan Apo Jesus

40 Pamakange lan tatao nin hinabi na, hinabi lan nangaano kanla, "Peteg
a hiyabay ana ye Podopita a an-agaden tawo!"*
41 Hilay kanayon, hinabi la met, "Hiyabay ana ye Cristo!"
Noba hilay kanayon po, ket hinabi la, "Aliwan peteg yain, ta taga Galilea
ya boy ahe malyadi a mangibat ha Galilea ye Cristo.

---

* **7:40** Deuteronomio 18:15.

42 Ta hinabi nin naihulat a Habi nin Dioh a hiyay Cristo, mangibat ya ha
lahi nan Poon David boy ianak ya ha Betlehem a badiyo nan Poon David."
43 Yabay-in ye hangkan no taket ta aliwan padiho ye ihip lan tatao tungkol
kanan Apo Jesus.
44 Main nangaano katao ihtew a malabay mandakep kanan Apo Jesus,
noba homain nagngaya.

Hiyay Ahe la Pamteg nin Mānguna lan Jujudio

45 Haanin, hilay gowaldiya ha Timplo a intubol lan mandakep kanan
Apo Jesus, ket nag-udong hilayna kanlan mānguna a papadi boy kanlan
Papariseo. Ket tinepet la hila, "Taket ta ahe yoya inlakew ihti?"
46 Nakibat hilay gowaldiya, "Haanin kayin bengat nakange nin omen ha
paghabi nan yain a tao."
47 Hinabi lan Papariseo, "Agya hikawo nayi, natalingo nayna met?
48 Main kawoyna nayi nakit a mānguna o kammin Papariseo ye namteg
kana?
49 Homain! Hilay tataon homain bega tinanda tungkol ha Bibilin a
impahulat kanan Moises ye ampamteg kanan Jesus. Kaya-bay paduhaan
na hilan Apo Dioh."
50 Noba hiyay Nicodemo a maghan Pariseo a nakew nakitongtong kanan
Apo Jesus hatew, hinabi na kanla,
51 "Aliwa nayi a labag ha Bibilin tawo a manuhga nin tao anggan ahe tawo
ya po malitih ta-omen tawo matandaan no hinyay dinyag na."
52 Hinabi la kanan Nicodemo, "Taket, taga Galilea ka nayi? No pag-
adalan mon manged ye naihulat a Habi nin Dioh, matandaan mo a homain
podopitan taga Galilea."
53 [Pangayadi, hiyay balang magha kanla, nuli ana.]

8

Hiyay Babayin Nadulanan a Ampakilaki

1 [Hiyay Apo Jesus, nakew ya met ha Mapantay nin Oolibo.
2 Kabekahan, ha mahanibhanib po, nag-udong yayna man ye Apo Jesus ha
mahlang nin Timplo. Ha anti yayna ihtew, malabong a tatao ye hinumaley
kana. Ket nikno yan nangiadal kanla.
3 Ket legan ampangiadal yay Apo Jesus, hilay mamaihtodo nin Bibilin
boy hilay Papariseo, inlakew laya kana ye maghay babayi a nadulanan a
ampakilaki. Ket in-adap laya kanlan tatao.
4 Boy hinabi la kanan Apo Jesus, "Maihtodo, yatin babayi, ket nadulanan
yan ampakilaki.
5 Anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises a ayaman a ampakilaki, ket
tapon-taponen yan dapah anggaynan matey ya. Haanin awod, hinyay
mahabi mo?"
6 Wanabay ye tepet la kana, ta labay la yan kaloten ha ihebat na ta-omen
hila main pangidaloman kana. Noba hiyay Apo Jesus, niyumoko ya. Ket
pinanulat nay tamudo na ha luta.
7 Ha pieel-el anay panepet la kana, hiyay Apo Jesus, nideng ya. Ket
hinabi na kanla, "Ayaman kanyo ye homain kahalanan, hiyabay ye maunan
manapon nin dapah kana."
8 Haanin, niyumoko yayna man ye Apo Jesus boy nanulat ha luta.
9 Pamakange la nin hinabi na, ket inoino hilan inumalih, nauna hilay
mangatoa. Ket hiyay nabantak tana ihtew, hiyay Apo Jesus boy hiyay
babayi.

10 Haanin, nideng yay Apo Jesus. Ket tinepet na yay babayi, “Way-ihtew hilayna? Homain nayi nagbantak a mamaduha kammo?”
11 Nakibat yay babayi, “Homain, Apo.”
Haanin, hinabi nan Apo Jesus kana, “Agya hiko met, ket ahe kata duhaen. Muli kayna. Noba paibat haanin, adi kayna manyag uman nin kahalanan.”]

Hiyay Apo Jesus ye Tillag ha Babe-luta

12 Hiyay Apo Jesus, naghabi yayna man kanlan tatao, “Hiko ye tillag ha babe-luta. Ayaman a ampanumbong kangko, ahe yayna ampagbi-ay ha kalitehan, no aliwan ampagbi-ay yayna ha kahnagan.”
13 Haanin, hinabi lan Papariseo kana, “Hikan bengat ye ampamapteg nin tungkol ha hadili mo. Ahe malyadi yain!”
14 Hinabi na met Apo Jesus kanla, “Agya hikoy ampamapteg nin hadili ko, peteg met ye anhabiyen ko. Ta tanda ko no way-ihtew ako ibat boy no way-ihtew ako palakew. Noba hikawo, ahe yo tanda no way-ihtew ako ibat boy no way-ihtew ako palakew.
15 An-uhgaan yoko makauli ha papadan bengat nin tao. Noba hiko, ahe ako ampanuhga ha agya ayaman.
16 Noba no manuhga ko, matoynong, ta aliwa kon bubukod ye manuhga, no aliwan lamo ko yay Bapa ko a nangitubol kangko.
17 Anti ha Bibilin a in-ibyay kanyo a no padiho ye anhabiyen nin luwan ampamapteg, ket pamtegan yo a peteg ye anhabiyen la.
18 Kaya-bay hukat yon pamtegan ye pamapteg ko tungkol ha hadili ko, ta aliwan hikon bengat ye ampamapteg nin tungkol ha hadili ko, no aliwan agya hiyay Bapa ko a nangitubol kangko.”
19 Haanin, tinepet la yay Apo Jesus, “Way-ihtew yay Bapa mo?”
Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Hiyay Bapa ko, ahe yoya katatanda boy ahe yoko met katatanda. Ta no katatanda yo koyna dayi, katatanda yo yayna met ye Bapa ko.”
20 Hinabi nan Apo Jesus yati legan ampangiadal ya ha haley nin pangi-tukoyan pilak ha mahlang nin Timplo. Noba homain nandakep kanan Apo Jesus, ta aliwa na po panaon.

Hiyay Ahe Makalakew ha Lakwen nan Apo Jesus

21 Haanin, hinabi nayna man Apo Jesus kanlan mānguna a Jujudio, “Umalih ako. Ket tapulen yoko. Noba matey kawo met lanon ahe napatawad ye kakahalanan yo. Boy ahe kawo makalakew ha lakwen ko.”
22 Haanin, naytepet-tepet hilay Jujudio, “Magpakamatey yayna laweh? Taket lagi, ta hinabi na a ahe kitawo makalakew ha lakwen na?”
23 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hikawo ket taga ihti ha aypa. Noba hiko, taga ihtew ha tagay. Hikawoy taga babe-luta. Noba hiko, aliwan taga babe-luta.
24 Hinabi kon matey kawo lanon ahe napatawad ye kakahalanan yo. Ta no ahe yo pamtegan a hiko ye Cristo, ket matey kawo lanon ahe napatawad ye kakahalanan yo.”
25 Tinepet laya, “Taket, aya ka nayi?”
Nakibat yayna man ye Apo Jesus kanla, “Hinabi koyna kanyo hatew po.
26 Malabong ye mahabi ko laban kanyo. Noba hiyay anhabiyen kon bengat kanlan tatao ha babe-luta, ket hiyay impahabi nan mapatayaan a nangitubol kangko.”
27 Noba ahe la po ateed natalohan nin tatao a tungkol kanan Bapa na a Dioh ye andektan na.

28 Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiko a ibat ha langit a in-Anak
nin Tao, no maitagay* yo koyna, matandaan yoyna a hiko ye Cristo. Boy
matandaan yo met a hilay kaganaan a andiyagen boy anhabiyen ko, ket
hiyay in-adal nan Bapa kon Dioh kangko.
29 Ket hiyay nangitubol kangko, lanang ko yan lamo. Ahe nako anlak-
wanan, ta lanang kon andiyagen ye ampakapaaliket kana.”
30 Pamakange lan tatao ye hinabi nan Apo Jesus, malabong ye namteg
kana.

Hiyay Kaptegan ye Mamalihway ha Tao

31 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan Jujudion namteg kana, “No
pahulong yon humbongen ye in-adal ko, ket peteg kawon mānumbong ko.
32 Matandaan yoy kaptegan. Ket hiyay kaptegan ye mamalihway kanyo.”
33 Nakibat hila kanan Apo Jesus, “Lalahi na kayin Abraham boy
nakakanoman, ket ahe kayin napaipoh nin agya ayaman. Taket ta hinabi
mon lumihway kayi lano?”
34 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko.
Ayaman a ampagkahalanan, ket ipoh yan kahalanan.
35 Hiyay ipoh, ahe yan kabilang ha pamilya. Noba hiyay anak, kabilang
ya makanoman.
36 Kaya-bay no hiyay Anak nin Dioh ye namalihway kanyo, ket peteg a
malihway kawoyna.
37 Tanda ko a lalahi na kawon Abraham. Noba agya wanabay man, labay
yo kon pateyen, ta ahe yo labay tanggapen ye an-iadal ko.
38 Anhabiyen koy nakit ko kanan Bapa ko. Noba hikawo, andiyagen yoy
nange yo kanan bapa yo.”
39 Nakibat hila, “Hiyay Abraham ye bapa mi.”
Hinabi nan Apo Jesus, “No peteg a hiyay Abraham ye bapa yo, ket
andiyagen yo met dayi ye manganged a didinyag na.
40 Noba hikawo, labay yo kon pateyen. Ket anhabiyen kon bengat ye
kaptegan a nange ko kanan Apo Dioh. Aliwan wanabay ye dinyag nan
Abraham.
41 Hikawo, andiyagen yoy omen ha andiyagen nan bapa yo.”
Nakibat hila kanan Apo Jesus, “Aliwa kayin anak ha ilwah! Mamaghay
bapa mi, hiyay Apo Dioh.”
42 Hinabi nayna man Apo Jesus kanla, “No peteg a hiyay Apo Dioh ye Bapa
yo, ket an-adoen yoko dayi, ta nangibat ako kana. Ahe ako nakew ihti ha
babe-luta ha hadili kon kalabayan, no aliwan intubol na kon Dioh.
43 Ahe yo angkatalohan ye anhabiyen ko, ta ahe yo labay tanggapen.
44 Hiyay Satanas ye bapa yo, ta hiyay labay na ye andiyagen yo. Paibat ana
hatew, hiyay Satanas, māmatey yayna nin tao boy ahe na labay ye kaptegan,
ta homain bega kanay kaptegan. Ugali nayna ye manago, ta hiya ye bapa
nin kaganaan a katagowan.
45 Noba agya pihahabi ko kanyoy kaptegan, ahe yo kon teed ampamtegan.
46 Haanin, homain kanyoy makapipapteg a nagkahalanan ako. Taket
awod ta ahe yoko ampamtegan agya kaptegan ana ye anhabiyen ko kanyo?
47 Ayaman a aanak nin Dioh, anleng-en nay anhabiyen nin Dioh. Kaya-
bay ahe yoya anleng-en, ta aliwa kawon aanak nin Dioh.”

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Abraham

---

* **8:28** *maitagay:* hiyay labay habiyen ket maipako ha kodoh.

48 Haanin, hilay mānguna lan Jujudio, hinabi la kanan Apo Jesus, “Ah!
Petegbay a Samaritano ka boy hinelpan kan maloke a ihpidito.”
49 Nakibat yay Apo Jesus, “Ahe ako hinelpan nin maloke a ihpidito, no
aliwan ampadangalan ko yay Bapa ko. Noba hikawo, ahe yoko andangalen.
50 Ahe ko ampakikwanan a midangal ako, noba hiyay Bapa ko, ampakik-
wanan na a midangal ako boy hiyabay ye mānuhga.
51 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a ampanumbong nin
an-iadal ko, ket ahe yayna matey makanoman.”
52 Hinabi lan Jujudio, “Haanin, napaptegan mina a hinelpan kan maloke
a ihpidito. Ta hiyay Abraham boy hilay popodopita, natey hilayna. Noba
anhabiyen mo a ayaman a ampanumbong nin an-iadal mo, ket ahe yayna
matey.
53 Maiigit ka po nayi dinan nan bapa min Abraham? Ta hiya boy hilay
popodopita, ket natey hilayna. Hinyay ampibaan mo ha hadili mo?”
54 Nakibat yay Apo Jesus, “No an-idangal koy hadili ko, homain yan
hilbi. Noba hiyay Bapa kon Dioh a anhabiyen yon Dioh yo, hiyabay ye
ampamadangal kangko.
55 Ahe yoya katatanda, noba katatanda koya. No habiyen kon ahe koya
katatanda, ket matago akoyna met a omen kanyo. Noba katatanda ko yan
peteg boy anhumbongen ko ye anhabiyen na.
56 Hiyay bapa yon Abraham, naaliket ya a makit nay kapanaonan ko. Ket
nakit naya. Kaya-bay angkaaliket yan tubat.”
57 Hinabi lan mānguna a Jujudio, “Homain ka po limampo a taon. Taket
ta anhabiyen mon nakit mo yaynay Abraham?”
58 Nakibat yay Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Bayo
ya po in-anak ye Abraham, Hiko Bayna.”†
59 Ulin yatew a hinabi na, hilay mānguna a Jujudio, namulot hilan
dadapah a panapon la kana. Noba hiyay Apo Jesus, intayo nay hadili na.
Ket inumalih yayna ha Timplo.

9

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Kapkap

1 Legan angkumodang yay Apo Jesus, main yan nakit a maghay lakin
kapkap yaynan in-anak.
2 Ket tinepet la yan mānumbong na, “Maihtodo, taket ta kapkap yan in-
anak yain a tao? Aya lagi ye nagkahalanan, hilay tutoa na o hiyabay?”
3 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Kapkap yaynan in-anak, aliwan ulita
nagkahalanan ya o hilay tutoa na. Wanabay ye nalyadi ta-omen makit kana
ye kapalyadiyan nin Dioh.
4 Legan mahnag po, katapulan awod a diyagen tawoynay an-ipadyag nan
nangitubol kangko. Ta no madeglem ana, ahe tawoyna madyag.
5 Legan anti ko ihti ha babe-luta, hiko ye tillag lan tatao.”
6 Pangahabi na yatew Apo Jesus, nanluda ya ha luta. Ket nanyag yan pita
haka na in-aploh ha mata nan kapkap.
7 Pangayadi, hinabi na kana, “Kokaynan mag-olameh ha pamalyoan a
anhabtan Siloe.” Hiyay labay habiyen nin Siloe, “Intubol.” Kaya-bay nakew
yaynan mag-olameh. Ha nag-udong ya, ampakakit yayna.
8 Hilay kakaaluba na boy hilay kanayon a tataon nakakit kana ha
ampakilimoh ya po, ket naytepet-tepet hila, “Yo! Aliwa nayi a yabay-in yay
taon pamipikno a ampakilimoh hatew?”

† **8:58** *Hiko Bayna* ket maghay ngalan nin Dioh ha Exodo 3:14.

9 Hinabi la met kanayon, “Hiyabay ana.”
Hilay kanayon met, hinabi la, “Aliwan hiya, kalupa na yan bengat.”
Noba hinabi nan laki, “Hikobayna yatew!”
10 Kaya-bay tinepet laya, “Way-omen kaynan ampakakit?”
11 Nakibat yay laki, “Main maghay tao a nagngalan Jesus. Nanyag yan pita haka na in-aploh ha mata ko boy hinabi na kangko, ‘Kokaynan mag-olameh ha Siloe.’ Kaya-bay nakew akon nag-olameh ihtew. Pangayadi, ampakakit akoyna.”
12 “Way-ihtew yayna nayi haanin?” wanla.
“Yo! Tawan ket,” wanan laki.

Hiyay Panepet lan Papariseo no Way-Omen yan Nitaah

13 Pangayadi, hiyay pinaitaah a kapkap, inlakew laya kanlan Papariseo.
14 Mangaamot nin Pagpainawa kananyatew ha nanyag yay Apo Jesus nin pita boy ha pinaitaah na yay kapkap.
15 Haanin, tinepet laya met nin Papariseo, “Way-omen kaynan ampakakit?”
Nakibat ya kanla, “In-aploh nay pita ha mata ko boy pinaolameh. Pangayadi, ampakakit akoyna.”
16 Ket hinabi lan nangaanon Papariseo, “Yatew a tao, ahe ya nangibat kanan Apo Dioh, ta ahe naya anhumbongen ye bilin tungkol ha Mangaamot nin Pagpainawa.”
Noba hinabi lan kanayon, “Way-omen yan makadyag nin wanabay a kapagtakaan ye taon māgkahalanan?” Ket ahe hila napaykakahundo, ta aliwan padipadiho ye ihip la tungkol kanan Apo Jesus.
17 Haanin, hilay Papariseo, tinepet la yayna man ye kapkap hatew, “Hinyay mahabi mo tungkol kanan namaitaah kammo?”
Nakibat ya kanla, “Magha yan podopita.”
18 Noba hilay mānguna a Jujudio, ahe la ampamtegan a kapkap ya hatew. Kaya-bay impadakit la hilay tutoa na.
19 Ket tinepet la hila, “Anak yoya nayi yati? Kapkap yayna nayi ha in-anak yoya? No kapkap yan peteg, way-omen yaynan ampakakakit haanin?”
20 Nakibat hilay tutoa na, “Tanda mi a anak miya boy kapkap yan in-anak.
21 Noba ahe mi tanda no way-omen yaynan ampakakit haanin boy no ayay namaitaah kana. Kaya-bay hiyaynan bengat ye tepeten yo. Tanda nayna ye makibat ha tetepet yo, ta naidadan yayna met.”
22 Wanabay ye hinabi lan tutoa na, ta angkalimo hila kanlan mānguna lan Jujudio, ta napaykahundoan layna a ikahwil la ha pāytiponan lan Jujudio ye ayaman a ampaghabin hiyay Jesus ye Cristo.
23 Kaya-bay hinabi lan tutoa na, “Hiyaynan bengat ye tepeten yo, ta naidadan yayna met.”
24 Kaya-bay impadakit la yayna man ye lakin kapkap hatew. Ket hinabi la kana, “Ipangako mo ha adapan nan Apo Dioh a maghabi kan kaptegan. Tanda mi a māgkahalanan ya yatew a tao.”
25 Nakibat ya kanla, “Ahe ko tanda no māgkahalanan ya o ahe. Hiyay tanda kon bengat, kapkap ako hatew, noba haanin, ampakakit akoyna.”
26 “Hinyay dinyag na kammo?” wanla. “Way-omen naka pinaitaah?”
27 Nakibat ya kanla, “Hinabi koyna kanyo, noba ahe yoko met ampamtegan. Taket ta labay yoyna man a mange? Labay yo met nayi ye mag-ilyadin mānumbong na?”
28 Haanin, inumih laya, “Hika pa ye mānumbong na. Noba hikayi, mānumbong nan Moises.

29 Tanda mi a naghabi yay Apo Dioh kanan Moises. Noba yatew a tao, ahe
mi tanda no way-ihtew ya ibat."
30 Nakibat yay laki, "Yabay-inbay ye ampakapagtaka. Ahe yo tanda no
way-ihtew ya nangibat, noba pinaitaah na ye mata ko!
31 Tanda tawo a hilay tataon māgkahalanan, ahe na hila anleng-en nin
Dioh. Noba anleng-en na hilay tataon ampanggalang kana boy ampanyag
nin kalabayan na.
32 Agya nakanoman, homain kitawo po natandaan a taon namaitaah nin
kapkap anan in-anak.
33 Ket yatew a tao, no ahe ya nangibat kanan Apo Dioh, ahe na dayi nadyag
yatin kapagtakaan."
34 Ket hinabi lan māngunan Jujudio kana, "Hika a in-anak boy nilumake a
māgkahalanan! Hikayi po nayi ye adalan mo?" Ket intaboy la yan pinaalih
ha pāytiponan lan Jujudio.

Hiyay Pamteg nan Kapkap

35 Haanin, nabalitaan nan Apo Jesus ye nalyadi kanan lakin kapkap
hatew. Ket tinapul naya. Ha nakitan na yayna, tinepet naya, "Ampamteg
ka nayi kanan ibat ha langit a in-Anak nin Tao?"
36 Nakibat yay laki, "Ayatew a tao, Apo? Habiyen mo man kangko ta-omen
ako mamteg kana."
37 Hinabi nan Apo Jesus kana, "Nakit mo yayna. Ket ampagkatongtong
moya haanin!"
38 "Awo Apo! Ampamteg ako kammo," wanan laki. Ket nanalimukod yan
nanggalang kanan Apo Jesus.
39 Hinabi na po Apo Jesus, "Nakew ako ihti ha babe-luta a mangipatanda
nin peteg a kahahaad nin tao ha pamilew nan Apo Dioh. Hilay ampamalay
a kapkap hila, ket makakit hilayna. Hilay ampaghabin ampakakit hila, ket
mag-ilyadi hilan kapkap."
40 Ket hilay nangaanon Papariseo a anti ihtew a nakange nin hinabi nan
Apo Jesus, hinabi la kana, "Anhabiyen mo nayi a kapkap kayi met?"
41 Nakibat yay Apo Jesus, "No ambalayen yo a kapkap kawo ha kaptegan,
homain kawo dayin kahalanan. Noba ulita anhabiyen yon ampakakit
kawo, mikakaanti ya po ye kahalanan kanyo."

10

Hiyay Manged a Māgpahtol

1 Haanin, hinabi nan Apo Jesus makauli ha pangilalayi, "Pakaleng-en
yon manged ye habiyen ko. Ayaman a lumoob ha kulongan nin tupa a
ahe magdān ha ilwangan, no aliwan manik ha alad, ket tulihan ya boy
manakaw.
2 Noba hiyay magdān ha ilwangan, ket hiyabay ye māgpahtol nin tupa.
3 Ket hiyay māgbantay nin ilwangan, ilukatan naya. Hiyay māgpahtol,
angkabihngaan la yan tutupa na. Anhabtan nay ngangalan nin tutupa na,
ket lumwah hilan manumbong kana.
4 Ket no nailwah na hilayna ha kulongan, angkauna ya kanla. Ket
manumbong hila met kana, ta angkabihngaan laya.
5 Ahe hila manumbong ha kanayon, no aliwan payewan laya, ta lumbo
ye bihnga na."
6 Noba ahe la natalohan nin tatao ye labay habiyen nin pangilalayi nan
Apo Jesus.

Hiyay Apo Jesus ye Manged a Māgpahtol

7 Kaya-bay naghabi yayna man ye Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon
manged ye habiyen ko. Hiko ye ilwangan a panhelpan palakew kanan Apo
Dioh a omen ha ilwangan a anhelpan nin tupa paloob ha kulongan.
8 Hilay kaganaan a nauna kangko a ampagkonwadin māngalingay yo, ket
tulihan boy mānakaw. Noba hilay tutupa ko, ahe hila nanlenge kanla.
9 Hiko ye ilwangan a panhelpan palakew kanan Apo Dioh. Ayaman a
magdān kangko, ket miligtah ya. Ba-mo yan tupan lumwah lumoob ha
kulongan boy makatapul yan pamangan na.
10 Hiyay mānakaw, makew yan manakaw, mamatey boy mandama. Noba
hiko, nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen hila magkamain nin genap a bi-
ay ye tatao.”
11 “Hiko ye manged a māgpahtol. Hiyay manged a māgpahtol, nakahadya
yan matey ha ikanged lan tutupa na.
12 Hiyay an-upaan a māgpahtol, no makakit yan ahontawon a anlumateng,
payewan na hilay tutupa, ulita aliwa na hilan konin. Kaya-bay duklohen
nan ahontawon ye tutupa. Ket mapayngingihyay hila.
13 Payewan na hilay tutupa, ta an-upaan yan bengat boy homain yan
pangimahakit ha tutupa.”
14-15 “Hiko yay manged a māgpahtol. No way-omen na kon katatanda Bapa
ko boy no way-omen koya met katatanda, wanabay ko hila met katatanda ye
tutupa ko boy katatanda lako met. Ket nakahadya akon matey ha ikanged
la.
16 Main ako po tutupa a ahe po nailoob ha pangikulongan ko. Katapulan
ko hila met a iloob. Angkabihngaan lako, ket iloob ko hila met ta-omen hila
maymamagha boy mamaghay na ye māgpahtol la.”
17 “An-adoen na kon Bapa, ulita nakahadya akon matey uli kanla ta-omen
ako mabi-ay uman.
18 Homain makakwa kangkon bi-ay ko, no aliwan luboh ha nakem kon an-
ibyay. Main akon kapalyadiyan a mangibyay nin bi-ay ko boy mangudong
uman, ta yati ye imbilin na kangkon Bapa ko.”
19 Ha wanabay a hinabi nan Apo Jesus, hilay Jujudio, ahe hila na-
paykakahundo.
20 Malabong kanla ye ampaghabi nin wanae, “Hi, hinelpan yan maloke a
ihpidito boy angkaengew ya! Taket ta ampanlenge kawo kana?”
21 Noba hinabi la met kanayon, “Hiyay taon hinelpan nin maloke a
ihpidito, aliwan wanabay ye anhabiyen na. No peteg a hinelpan yan maloke
a ihpidito, taket awod ta ampakapitaah yan kapkap?”

Hiyay Pangikahwil la kanan Apo Jesus

22 Haanin, ha banwan Jerusalem, anhayaghagan lan Jujudio ye Pihtan
Pangudong nin Timplo. Panaon nin lay-ep kananyatew.
23 Ket hiyay Apo Jesus, anti ya met ihtew. Legan angkumodang ya ha
maghay pahen nin Timplo a anhabtan balkon nan Solomon,
24 pinaydopongan la yan Jujudio haka laya tinepet, “Makano mo po
habiyen kammi no aya ka? No peteg a hika ye Cristo, habiyen moyna
kammi.”
25 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Hinabi koyna kanyo, noba ahe yoko met
ampamtegan. Hilay kapagtakaan a dinyag ko ha ngalan nan Bapa kon Dioh,
ket yabaytew yaynay ampamapteg no aya ko.
26 Noba ahe yoko ampamtegan, ta aliwa katawon tutupa.

27 Hilay tutupa ko, ket angkabihngaan lako. Katatanda ko hila boy
ampanumbong hila kangko.
28 Biyan ko hilan bi-ay a homain anggaan. Ket ahe hila bega mipalakew
ha kapaduhaan a homain anggaan. Anti hilayna kangko, ket homain anan
makahamham kanla kangko.
29 In-ibyay na hilayna kangkon Bapa ko a pinakamakapalyadiyan. Ket
homain ana met makahamham kanla kana.
30 Hiko boy hiyay Bapa ko, mamagha kayi."
31 Haanin, hilay Jujudio, namulot hilayna man nin dadapah a panapon la
kanan Apo Jesus.
32 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Impakit ko kanyo ye malabong a
manganged a didiyag a impadyag nan Bapa ko. Hinya kanlan hilatew ye
panaponan yo kangko?"
33 Hinabi lan Jujudio, "Aliwan uli ha manganged a didinyag mo ye
panaponan mi kammo, no aliwan hiyay pamahalumbang mo kanan Apo
Dioh, ta an-ipadiho moy hadili mo kanan Apo Dioh. Ket tao kan bengat."
34 Nakibat yay Apo Jesus, "Aliwa nayi a anti ha Bibilin a in-ibyay kanyo a
hinabi nan Apo Dioh a didioh kawo.*
35 Tanda tawo a ahe malyadin diyagen a homain hilbi ye naihulat a Habi
nin Dioh. Boy tanda yoyna met a hilay nangaunan tutoa yo a namyayan
nan habi na, ket hinabtan na hilan didioh.
36 Taket awod ta anhabiyen yon kapahalumbangan ye hinabi kon, 'Hiko
ye Anak nin Dioh'? Ket hikoy pinili nan Bapa boy intubol na ihti ha babe-
luta.
37 No ahe ko andiyagen ye an-ipadyag nan Bapa ko, adi yoko ampamtegan.
38 Noba andiyagen ko hila met ye an-ipadyag na. Kaya-bay agya ahe yoko
ampamtegan, pamtegan yo dayi ye kapagtakaan a pagkakitan a dinyag ko
ta-omen yo matandaan boy matalohan a anti ya kangko ye Bapa ko boy anti
ko met kana."
39 Pamakange lan Jujudio yatew, dakpen la yayna dayi ye Apo Jesus, noba
tinakahan na hila.
40 Haanin, hiyay Apo Jesus, nakew yan uman ha lipay kabatowan
nin Jordan, ha mahaley nin pinamawtihmowan nan Juan hatew. Ket
kinumonin ya ihtew nin nangaanon dominggo.
41 Ket malabong a tatao ye nakew kana. Hinabi la, "Hiyay Juan, ahe
ya nanyag nin kapagtakaan a pagkakitan, noba pawa peteg ye hinabi na
tungkol kananyatin tao."
42 Ket malabong a tatao ihtew ye namteg kanan Apo Jesus.

11

Hiyay Pagkamatey nan Lazaro

1 Main maghay laki a nagngalan Lazaro a angkumonin ha badiyon
Betania, lamo na hilay kakatongno na a hiyay Maria boy Marta.
2 Hiyay Maria ye maniih lano nin pabango ha bitih nan Apo Jesus haka
na ponahan nin labok na. Ket haanin, hiyay Lazaro, ampaghakit ya.
3 Kaya-bay hilay kakatongno na, nangitubol hilan mangihabi kanan Apo
Jesus nin wanae, "Apo, hiyay an-adoen mon gayyem, ket ampaghakit yan
mabyat."
4 Pamakange nan Apo Jesus yatew, hinabi na, "Ahe na ikamatey nin
Lazaro ye hakit na. Naghakit ya ta-omen ya midangal ye Dioh boy midangal
ya met ye Anak nin Dioh."

* **10:34** Kakanta 82:6.

5 An-adoen na hilan Apo Jesus ye mikakatongnon Marta, Maria, boy
Lazaro.
6 Noba agya natandaan nayna a ampaghakit yay Lazaro, ket namalabah
ya po nin luway mangaamot ha angkunaan na.
7 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Mag-udong
kitawoyna ha plobinhiyan Judea.”
8 Noba hinabi la met kana, “Maihtodo, hilay Jujudio ihtew, nakanon
bengat a labay la kan taponen nin dapah. Haanin, mag-udong kayna man
ihtew?”
9 Nakibat yay Apo Jesus, “Ha maghay mangaamot, main labinluwan odah
a mahnag. Hilay tataon angkumodang no kaamotan, ahe hila mitubkok, ta
mahnag ye babe-luta.
10 Noba hilay angkumodang no madeglem, mitubkok hila, ta maliteh ana.”
11 Pangayadi, hinabi na po Apo Jesus, “Hiyay Lazaro a gayyem tawo,
angkatuloy ya. Noba haanin, lakwen ko yan pokawen.”
12 Hinabi lan mānumbong na, “Apo, no angkatuloy yan bengat, umnged ya
lano!”
13 Nabaan la a angkatuloy yan bengat ye Lazaro. Noba hiyay labay nan
habiyen Apo Jesus, ket natey yayna.
14 Kaya-bay impatunong nan Apo Jesus kanla, “Hiyay Lazaro, ket natey
yayna.
15 Noba ha ikanged yo, ingkaaliket kon ahe ako ihtew, ta makauli ha
diyagen ko kana, lalalo kawoynan mamteg kangko. Higi, tawoyna, ta
lakwen tawo ya.”
16 Hiyay Tomas a anhabtan Kambal, hinabi na kanlan kalalamoan na a
mānumbong, “Makilakew kitawo kana agya midaman kitawon matey.”

Hiyay Apo Jesus ye Pagkabi-ay Uman

17 Ha nilumateng yaynay Apo Jesus ha badiyon Betania, natandaan na a
kinapatan yaynay Lazaro a nailbeng.
18 Hiyay badiyon Betania, tatloy kilomitodoy kataang na ha banwan
Jerusalem.
19 Ket malabong hilay Jujudio a ibat ha Jerusalem ye nakew manliwaliwa
kanlan Marta boy Maria ha pagkamatey nan katongno la.
20 Ha nabalitaan nan Marta a anlumateng yay Apo Jesus, hinagana naya.
Noba hiyay Maria, nagbantak ya ha baey la.
21 Haanin, hinabi nan Marta kanan Apo Jesus, “Apo, hiyay katongno ko,
ahe ya dayi natey no anti ka ihti.
22 Noba tanda ko a agya haanin, ibyay na kammon Apo Dioh ye hinyaman
a awoken mo kana.”
23 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Hiyay katongno mo, mabi-ay yan uman.”
24 Nakibat yay Marta, “Awo! Tanda ko, Apo a bi-ayen na yan uman Apo
Dioh lano ha bi-ayen na hilaynay nangamatey ha kalampuhan nin panaon.”
25 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Hikoy ampamyay bi-ay boy ampami-ay
uman kanlan nangamatey. Ayaman a ampamteg kangko, agya po matey
ya, ket mabi-ay yan uman.
26 Boy ayaman a angkabi-ay a ampamteg kangko, agya matey ya, mabi-ay
yan makanoman. Ampamtegan mo nayi ye hinabi ko?”
27 Nakibat yay Marta, “Awo, Apo. Ampamtegan ko a hika ye Cristo a Anak
nin Dioh a an-agaden min lumateng ihti ha babe-luta.”

Hiyay Panumangih nan Apo Jesus

28 Pangahabi nan Marta yatew, nag-udong yayna ha baey la. Ket
hinaleyan na yay Maria a katongno na boy in-onanah na kana, “Hiyay
Maihtodo, mahaley yayna ihti. Ket an-ipahagyat naka.”
29 Pamakange nan Maria, tampol yan nideng. Ket nanandali yaynan
nakew kanan Apo Jesus.
30 Hiyay Apo Jesus, ahe ya po niabot ha Betania, ta anti ya po ihtew ha
pinanaganaan nan Marta kana.
31 Hilay Jujudion ampanliwa-liwa kanlan mikatongno, ha nakit la yan
tampol nideng ye Maria boy nanandali yan inumalih, hinumbong laya, ta
nabaan la yan makew tumangih ha nangilbengan kanan Lazaro.
32 Ha niabot yay Maria kanan Apo Jesus, nanalimukod ya ha adapan na
boy hinabi na, “Apo, no anti kan bengat dayi ihti, ket ahe ya dayin natey ye
katongno ko.”
33 Ha nakit nan Apo Jesus a antumangih yay Maria boy hilay Jujudion
hinumumbong kana, ket napoot ya boy nalele ya.
34 Haanin, tinepet na hilan Apo Jesus, “Way-ihtew yoya in-ilbeng?”
Nakibat hila kana, “Apo, makilakew ka kammi ta-omen moya makit.”
35 Ket tinumangih yay Apo Jesus.
36 Haanin, hinabi lan Jujudio a anti ha haley na, “Bilewen yo. Petegbay a
ampakaadoen naya.”
37 Noba hinabi lan kanayon, “Namaitaah yan kapkap. Taket ta pinaolayan
na yan natey ye Lazaro?”

Hiyay Pami-ay nan Uman Apo Jesus kanan Lazaro

38 Napoot yayna man ye Apo Jesus. Kaya-bay nakew ya ha nangilbengan
kanan Lazaro. Inyukib ye nangilbengan kana a nileneban nin mayadet a
dapah.
39 Panlumateng la ihtew, hinabi nan Apo Jesus, “Alihen yoy dapah.”
Noba hinabi nan Marta a katongno nan natey, “Mabata yayna Apo, ta
kinapatan yayna.”
40 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Aliwa nayi a hinabi koyna kammo a no
mamteg ka, makit moy kapalyadiyan nin Dioh?”
41 Kaya-bay inalih lay dapah a pinanleneb. Tinumangal yay Apo Jesus.
Ket hinabi na, “Bapa ko, ampahalamat ako kammo, ta lingnge moko.
42 Tanda ko a lanang mo kon anleng-en, noba anhabiyen ko yati kammo
ha ikanged lan tataon ampideng ihti ta-omen hila mamteg a hika ye
nangitubol kangko.”
43 Pangahabi na yatew, nangha ya, “Lazaro, lumwah kayna!”
44 Ket hiyay Lazaro, nilumwah ya a nabelbelan nin tapih a pangilbeng ye
gagamet na boy bibitih na boy natugpawan nin tapih ye lupa na. Hinabi
nan Apo Jesus, “Alihen yoynay tapih a nakabelbel kana ta-omen yayna
malihway a kumodang.”

Hiyay Tangka kanan Apo Jesus
(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2)

45 Haanin, ha nakit lan Jujudion kalamo nan Maria ye dinyag nan Apo
Jesus, malabong kanla ye namteg kana.
46 Noba hilay kanayon kanla, nakew hila kanlan Papariseo. Ket hinabi
lay dinyag nan Apo Jesus.
47 Kaya-bay hilay mānguna a papadi boy Papariseo, impadakit la hilay
tutoan Jujudion mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio. Hinabi la, “Hinyay
diyagen tawo? Malabong anay didinyag nan kapagtakaan yatew a tao.

48 No paolayan tawo ya, mamteg hilaynay kaganaan a tatao a hiyabay
ye Cristo. Ket diyagen la yan pagpoon tawo. Ket no wanabay ye malyadi,
lakwen la kitawon huhundalon Romano ta-omen la damaen ye Timplo boy
nahyon tawo."
49 Noba hinabi nan Caifas a pinakapoon a padi kananyatew a taon, "Peteg
a homain kawon tinanda!
50 Ahe yo nayi naihip a mamanged a matey ye maghay tao ha ikanged nin
kalabongan dinan ha madama ye matiboen nahyon tawo?"
51 Yatew a hinabi nan Caifas, ket aliwa na yan hadilin ihip, no aliwan
bilang pinakapoon a padi kananyatew a taon, impahabi nan Apo Dioh kana
a matey yay Apo Jesus ha ikanged nin matiboen nahyon lan Jujudio.
52 Aliwan bengat ha ikanged nin nahyon lan Jujudio, no aliwan nin
kaganaan a aanak nin Dioh a ampitayak ha babe-luta ta-omen na hila
paymamaghaen.
53 Kaya-bay paibat kananyatew, hilay mānguna lan Jujudio, inihip la
yaynan ipapatey ye Apo Jesus.
54 Ket hiyay Apo Jesus, ahe yayna napakit kanlan Jujudio ha Jerusalem.
Nakew yayna tana ha banwan Efraim a mahaley ha wangwang. Ket ihtew
ya kinumonin a lamo na hilay mānumbong na.
55 Haanin, ha mahaley ana ye pihta lan Jujudio a Pihtan Pangihipan
nin Pangiligtah, malabong hilay tataon nakew ha banwan Jerusalem a
nangibat ha binabadiyo ta-omen la diyagen ye kaugalian lan panlinih bayo
mangaamot nin pihta.
56 Ket hilay tatao ha Jerusalem, antapulen la yay Apo Jesus. Ket ha anti
hila po ha mahlang nin Timplo, ampaytepet-tepet hila, "Ha ihip yo, makew
ya lagin makipihta ihti?"
57 Haanin, imbilin lan mānguna a papadi boy Papariseo, "No matandaan
yo no way-ihtew yay Jesus, ket ipatanda yo met kammi." Hinabi la yatew,
ta dakpen la yayna.

12

Hiyay Pangitiih nin Pabango ha Bibitih nan Apo Jesus
(Mateo 26:6-13; Marcos 14:3-9)

1 Haanin, anem a mangaamot bayo Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.
Hiyay Apo Jesus, ket nakew ya ha badiyon Betania ha angkunaan nan
Lazaro a bini-ay nan uman.
2 Hiyay Lazaro, Marta boy Maria a mikakatongno, intaladanan la yan
pandem ye Apo Jesus. Hiyay Marta, ampangiapag yan pamangan. Ket hiyay
Lazaro, magha ya kanlan kadungo nan Apo Jesus ha dulang.
3 Hiyay Maria, main yan pabangon mablin tubat a magaynan kagitna
litodo a pawa nardo.* Ket haanin, intiih naya ha bitih nan Apo Jesus haka
na pinunahan nin labok na. Ket nangalinghangaw ye bango ha loob nin
baey.
4 Hiyay Judas Iscariote a magha kanlan mānumbong nan Apo Jesus ye
mangiopit lano kana. Haanin, hinabi na,
5 "Hiyay alaga nin yatew a pabango, ket alaga nin howildo ha maghay
taon nin maghay tao. Inlako nayna dayi. Ket hiyay mapaglakoan, maibyay
kanlan mangaidap!"

* **12:3** *nardo* ket tanaman a ibat ha lumbo a nahyon.

6 Hinabi nan Judas yatew, aliwan ulita an-imahakit na hilay mangaidap,
no aliwan ulita mānakaw ya. Hiyabay ye ampangihinop nin pilak a an-ibyay
kanla nin tataon ampamteg kanan Apo Jesus, noba antakawan na.
7 Hinabi nan Apo Jesus kanan Judas, "Paolayan mo yay Maria, ta andyagen
na yain bilang pangitaladan nin pagkailbeng ko.
8 Hilay mangaidap, lanang yo hilan mapagkalamo. Noba hiko, ahe."

Hiyay Tangka kanan Lazaro

9 Malabong hilay Jujudion nakabalita a anti yaynay Apo Jesus ha badiyon
Betania. Kaya-bay nakew hila met ihtew, aliwan bengat uli kanan Apo Jesus,
no aliwan labay laya met makit ye Lazaro a bini-ay nan uman.
10 Kaya-bay hilay mānguna a papadi, napaykakahundoan laya met a
ipapatey ye Lazaro.
11 Ta uli ha pagkabi-ay nan uman, malabong hilaynay Jujudion nakihyay
kanla boy namteg kanan Apo Jesus.

Hiyay Mahayaghag a Panhumlep nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem (Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40)

12 Kabekahan, malabong a tataon nakew ha Pihtan Pangihipan nin
Pangiligtah. Ket nabalitaan la a palakew yaynay Apo Jesus ha banwan
Jerusalem.
13 Haanin, nanlahngi hilan papalapa nin takipan. Ket hinagana la yay
Apo Jesus. An-ipapangha la, a wanla, "Galangen yay Apo Dioh! Inged na
yan Apo Dioh ye anlumateng ha ngalan na! Inged na yay poon nin Israel!"†
14 Hiyay Apo Jesus, nakahakay ya ha maghay oybon ahno a omen ha
naihulat a Habi nin Dioh,
15 "Adi kawo angkalimo, hikawon tatao ihti ha banwan Zion.
Bilewen yo! Anlumateng yaynay Poon yon nagmakaaypa
a nakahakay ha oybon ahno."‡
16 Kananyatew a panaon, ahe la po angkatalohan nin mānumbong nan Apo
Jesus ye andiyagen lan tatao. Noba ha nag-udong yaynay Apo Jesus ha
langit, naihipan la boy natalohan layna a hiyay panggalang lan tatao kanan
Apo Jesus ye andektan nin paltep lan popodopita ha naihulat a Habi nin
Dioh.
17 Ha bini-ay na yan Apo Jesus ye Lazaro ha nangilbengan kana, malabong
hilay tataon nakakit nin kapagtakaan a dinyag na, ket imbabalita la.
18 Kaya-bay malabong ye tataon nanagana kana.
19 Ulin yati, nahabi lan Papariseo ha magha boy magha, "Bilewen yo!
Homain kitawoynan madyag! Hilay kaganaan a tatao, ket ampanumbong
hilayna kana."

Hilay Griego a Ampanapul kanan Apo Jesus

20 Main met nangaanon Griego ye nakew ha banwan Jerusalem ta-omen
manggalang kanan Apo Dioh ha panaon nin pihta.
21 Haanin, nakew hila kanan Felipe a taga Bethsaida ha plobinhiyan
Galilea. Hinabi la kana, "Gayyem, labay miya dayin makit ye Apo Jesus."
22 Nilakew na yan Felipe ye Andres boy hinabi na ye awok lan Griego.
Pangayadi, nilakew la yay Apo Jesus boy hinabi la kana ye awok la.
23 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Naabot anay odah a hiko a ibat ha langit
a in-Anak nin Tao, ket padangalan na koynan Bapa ko.

† **12:13** Kakanta 118:26. ‡ **12:15** Zacarias 9:9.

24 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hiyay maghay pinahi nin
tidigo, no ahe ya mailbeng ha luta, mikakaanti yan mamagha makanoman.
Noba no mailbeng ya, ket tumubo boy manawa yan malabong.
25 Ayaman a taon ampangihilib nin bi-ay na, ket maanam na. Noba
ayaman a taon ahe ampangihilib nin bi-ay na ihti ha babe-luta uli ha
panumbong na kangko, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.
26 Ayaman a malabay maghilbi kangko, ket katapulan a manumbong ya
kangko. Ket no way-ihtew ako, anti ya met ihtew ye māghilbi ko. Hiyay
ampaghilbi kangko, padangalan na yan Bapa kon Dioh."

Hiyay Pangipatanda nan Apo Jesus tungkol ha Kamateyan na

27 Hinabi na po Apo Jesus, "Angkayoot ako haanin. Habiyen ko lagi kanan
Bapa ko a iligtah nako ha pamaidap a madanon koynan madihaan? Ahe, ta
nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen ko dihaen yatin pamaidap."
28 Pangayadi, hinabi na, "Bapa ko, padangalan moy ngalan mo."
Haanin, main bihnga a ibat ha langit a ampaghabin wanae, "Pinadan-
galan koyna, ket padangalan ko yan uman."
29 Ha nange lan malabong a tatao ihtew ye bihnga, hinabi la, "Yo! Nandol
ya."
Hinabi la met nin kanayon, "Kinatongtong yan maghay anghil."
30 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, "Yatew a bihnga a nange yo,
impange na kanyo ha ikanged yo, aliwan ha ikanged ko.
31 Panaon anan panuhga nan Apo Dioh kanlan tatao ihti ha babe-luta. Ket
hiyay Satanas a ampanakop kanla, panaon nayna met a maitaboy.
32 No maitagay yo koyna,§ ihaley ko hilay kaganaan a tatao kangko."
33 Hinabi na yatew ta-omen na ipatanda kanlan tatao no way-omen yan
matey.
34 Nakibat hilay malabong a tatao kanan Apo Jesus, "Anti ha naihulat
a Habi nin Dioh a hiyay Cristo, ket mabi-ay yan makanoman. Taket ta
anhabiyen mo a hiyay in-Anak nin Tao, katapulan yan maitagay? Aya yain
a anhabiyen mon in-Anak nin Tao?"
35 Haanin, hinabi nan Apo Jesus ye tungkol ha hadili na makauli ha
pangilalayi, "Matekbe tanay panaon a mapagkalamo yo yay tillag. Kaya-
bay legan kalamo yoya po yatin tillag, magbi-ay kawoyna ha kahnagan ta-
omen kawo ahe mabonan nin kalitehan. Ta hiyay taon angkumodang ha
kalitehan, ket ahe na angkatumbokan ye lakwen na.
36 Kaya-bay mamteg kawo kangko a pinagkatillag yo legan anti ko po
kanyo ta-omen mahnagan ye ihip yo." Pangahabi nan Apo Jesus yatew,
inumalih yayna boy ahe yayna napakit kanlan tatao.

Hiyay Ahe la Pamteg nin Kanayon a Jujudio

37 Hilay tatao, agya nakit lay malabong a kapagtakaan a dinyag nan Apo
Jesus, ahe hila po ateed namteg kana.
38 Ha wanabay, natupad ye inhulat nan podopita Isaias hatew a wanae,
"Apo, makandin bengat ye namteg ha in-adal mi.
Agya impakit moynay kapalyadiyan mo kanla, ahe hilan teed namteg
kammo."*
39 Ahe hila mamteg a omen ha hinabi nan podopita Isaias,
40 "Pinakapkap na hilan Apo Dioh ta-omen hila ahe makakit
boy pinabyang nay puho la ta-omen hila ahe makataloh.
Ta no makakit hila boy makataloh,

§ **12:32** Hiyay labay habiyen nin maitagay ket maipako ha kodoh. * **12:38** Isaias 53:1.

maka mag-udong hila kana,
ket paitaahen na hila."†
41 Hinabi nan Isaias yatew, ta nakit na ye pagkakitan nin kadangalan nan
Apo Jesus. Ket hinabi nay tungkol kana.
42 Wanabay man, malabong hila met a mānguna a Jujudio ye namteg
kanan Apo Jesus. Noba ahe la impatanda ye pamteg la ha tatao ulita
angkalimo hila kanlan Papariseo, ta maka ikahwil la hila ha pāytiponan lan
Jujudio.
43 Ta kinalalabay la po ye padangal nin tao dinan ha padangal nan Apo
Dioh.

Mauhgaan ye tao makauli ha Hahabi nan Apo Jesus

44 Haanin, hiyay Apo Jesus, impakakhaw nan hinabi, "Ayaman a am-
pamteg kangko, aliwan hikon bengat ye pinamtegan na, no aliwan agya
hiyay nangitubol kangko.
45 Hiyay nakakit kangko, nakit na yayna met ye nangitubol kangko.
46 Nakew ako ihti bilang tillag ihti ha babe-luta ta-omen ayaman a mamteg
kangko, ket ahe yan mikakaanti ha kalitehan."
47 "Ayaman a nakange nin in-aadal ko, noba ahe na met anhumbongen,
mauhgaan ya. Noba aliwan hikoy manuhga kana, ta nakew ako ihti ha
babe-luta a mangiligtah kanlan tatao, aliwan manuhga.
48 Ayaman a ahe mananggap kangko boy ahe mamteg ha hahabi ko,
mauhgaan ya. Hilay hahabi a hinabi ko kanla ye manuhga kanla ha
kalampuhan nin panaon.
49 Ta hiyay anhabiyen ko, aliwan hadili ko, no aliwan nangibat kanan
Bapa ko a nangitubol kangko. Hiyabay ye nangihabi kangko a habiyen koy
kaganaan a hinabi koyna.
50 Boy tanda ko a hilay bibilin na, ket makaibyay yan bi-ay a homain
anggaan. Kaya-bay hiyay an-ipahabi na kangko ye anhabiyen kon bengat."

13

Hiyay Panguyah nan Apo Jesus nin Bibitih lan Mānumbong na

1 Haanin, ha madeglem po nin dihpidah nin Pihtan Pangihipan nin
Pangiligtah, tanda naynan Apo Jesus a panaon naynan umalih ihti ha babe-
luta, ta mag-udong yayna kanan Bapa na ha langit. Hiyay Apo Jesus,
ampakaado-adoen na hilay mānumbong na. Ket impakit nay pangado na
kanla anggan kalampuhan nin bi-ay na.
2 Haanin, legan ampandem hilan Apo Jesus boy mānumbong na, impaihip
nan Satanas kanan Judas a anak nan Simon Iscariote a iopit na yay Apo
Jesus.
3 Tanda nan Apo Jesus a kaganaan a kapalyadiyan nan Bapa na, ket in-
ibyay nayna kana. Boy tanda na met Apo Jesus a ihtewbay ya ibat kanan
Bapa a Dioh boy mag-udong ya met ateed kana.
4 Haanin, legan ampangan hila, nideng yay Apo Jesus. Ket inalih nay
kepkep na haka ya nangwa nin tuwalya a in-ipteh na ha awak na.
5 Pangayadi, pinalamnan na yan lanom ye palanggana. Ket ingkana
naynan uyahan ye bitih lan mānumbong na haka na pinunahan nin tuwalya
a in-ipteh na ha awak na.
6 Ha niabot yaynay Apo Jesus kanan Simon Pedro, tinepet na yan Pedro,
"Apo, hika nayi ye manguyah nin bibitih ko?"

† **12:40** Isaias 6:10.

7 Nakibat yay Apo Jesus, “Ahe mo po matalohan haanin ye andiyagen ko,
noba matalohan mo met lano.”
8 Hinabi nan Pedro kana, “Apo, agya makanoman ahe malyadin hika ye
manguyah nin bibitih ko.”
Nakibat yay Apo Jesus kana, “No ahe kata mauyahan, ahe kata ibilang a
mānumbong ko.”
9 “No wanabay awod, Apo, aliwan bengat bibitih ko, no aliwan agya gamet
boy ō ko,” wanan Simon Pedro.
10 Hinabi nan Apo Jesus, “Hiyay taon naliyo ana, bitih na tanay katapulan
uyahan. Malinih kawoyna, powida ye magha kanyo.”
11 Hinabi nan Apo Jesus a aliwan hilan kaganaan ket malinih, ta tanda na
no hinyay mangiopit kana.
12 Ha nauyahan naynan Apo Jesus ye bibitih la, nagkepkep yayna boy
nakidungo yayna man kanla ha dulang. Pangayadi, tinepet na hila,
“Natalohan yo laweh ye dinyag ko kanyo?
13 Anhabtan yo kon ‘Maihtodo’ boy ‘Apo’, ket huhto yain, ta peteg a hiko
ye maihtodo boy Apo yo.
14 No hikon maihtodo yo boy Apo yo ye nanguyah nin bibitih yo bilang
paghilbi kanyo, wanabay met dayi ye diyagen yo ha magha boy magha.
15 Dinyag ko yain bilang panuwadan yo. Kaya-bay diyagen yo met kanlan
kanayon ye dinyag ko kanyo.
16 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Homain ipoh a umiigit kanan
amo na boy homain met intubol a umiigit kanan nangitubol kana.
17 Haanin, ta tanda yoyna hilayati, ket minged kawo no diyagen yo.”
18 “Ahe ko anhabiyen a minged kawon kaganaan, ta tanda ko hilay pinili
ko. Noba katapulan a matupad ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae, ‘Iopit
na kon magha kanlan kadungo kon ampangan.’* ”
19 “Anhabiyen ko yati kanyo legan ahe po matupad ta-omen lano matupad
ana, ket mamteg kawo a hikobay ye Cristo.
20 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a ampananggap
ha intubol ko, ket antanggapen na koyna met. Ket ayaman a mananggap
kangko, ket antanggapen na yayna met ye Bapa ko a nangitubol kangko.”

Hiyay Pangipatanda nan Apo Jesus no Ayay Mangiopit kana (Mateo 26:20-25; Marcos 14:17-21; Lucas 22:21-23)

21 Pangahabi nan Apo Jesus yatew, nalele ya. Ket hinabi na, “Pakaleng-en
yon manged ye habiyen ko. Magha lano kanyo ye mangiopit kangko.”
22 Haanin, hilay mānumbong nan Apo Jesus, naybilew-bilew hila, ta ahe
la tanda no ayay andektan na.
23 Hiyay mānumbong na a an-adoen na, nakailig ya kanan Apo Jesus.
24 Ket hiyay Simon Pedro, hininyahan naya, a wana, “Tepeten moya man
no aya kantawo ye andektan na.”
25 Ket legan nakailig ya kanan Apo Jesus, tinepet naya, “Apo, aya kammi
ye andektan mo?”
26 Nakibat yay Apo Jesus, “Hiyay gawangan kon indede kon tinapay, ket
hiyabay.” Haanin, indede nayna ye tinapay haka na inggawang kanan Judas
a anak nan Simon Iscariote.
27 Ha nagawang naynan Judas ye tinapay, hinelpan na yaynan Satanas.
Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan Judas, “Diyagen moynan tampol ye
diyagen mo.”

---

* **13:18** Kakanta 41:9.

28 Hilay mānumbong nan Apo Jesus a kadungo na ha dulang, ahe la
natalohan no taket ta wanabay ye hinabi na kanan Judas.
29 Noba ulita hiyay Judas ye māngihinop nin pilak la, nabaan la a an-itubol
na yan Apo Jesus a manaliw nin matapul la ha pihta o mamyay nin pilak
kanlan mangaidap.
30 Ha nakan naynan Judas ye tinapay, tampol yaynan inumalih. Made-
glem ana kananyatew.

Hiyay Bayon Bilin

31 Ha nakaalih yaynay Judas, hinabi nan Apo Jesus, "Hiko a ibat ha langit
a in-Anak nin Tao, maidangal akoyna. Ket makauli kangko, maidangal ya
met ye Dioh.
32 No maidangal yay Dioh makauli kangko, ket padangalan nako met boy
diyagen na yan tampol."
33 Hinabi na po Apo Jesus, "An-adoen kon aanak, matekbe tanay panaon
a mapagkalamo yoko. Tapulen yoko, noba ahe yo koyna makitan. Hiyay
hinabi ko kanlan mānguna a Jujudio hatew, ket habiyen ko met kanyo
haanin, ahe kawo makalakew ha lakwen ko.
34 Ket haanin, maghay bayon bilin ye ibyay ko kanyo. May-ado kawo nin
omen ha pangado ko kanyo.
35 No ampay-ado kawo, matandaan lan kaganaan a tatao a mānumbong
katawo."

Hiyay Impatanda nan Apo Jesus ye Pangibudi nan Pedro kana
(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34)

36 Hiyay Simon Pedro, tinepet na yay Apo Jesus, "Apo, way-ihtew ka nayi
makew?"
Nakibat yay Apo Jesus, "Ahe ka po malyadin makilakew ha lakwen ko
haanin, noba makalakew ka met ateed lano."
37 Tinepet na yayna man, "Apo, taket ta ahe ako malyadin makilakew
kammo haanin? Ket nakahadya ako met a matey uli kammo."
38 Nakibat yay Apo Jesus, "Peteg nayi a nakahadya kan matey uli kangko?
Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. Bayo ya tumnoy ye
tandang, nikatlo mo koynan ibudi."

14

Hiyay Apo Jesus ye Dān palakew kanan Apo Dioh

1 Hinabi na po Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Adi kawo angkayoot.
Pataya kawo kanan Apo Dioh boy pataya kawo met kangko.
2 Ha baey nan Bapa ko, malabong ye hilid. Makew ako ihtew ta-omen
mangihadya nin kunaan yo. Ahe ko habiyen yati kanyo no aliwan peteg.
3 Ket lano anti koyna ihtew boy naihadya koynay kunaan yo, mag-udong
ako met ateed. Ket ilamo katawo ta-omen agya way-ihtew ako, anti kawo
met ihtew.
4 Ket tanda yoynay dān a palakew ha lakwen ko."
5 Hinabi nan Tomas kana, "Apo, way-omen mi matandaan ye dān a
palakew ha lakwen mo, ket ahe mi met tanda no way-ihtew ka makew?"
6 Nakibat yay Apo Jesus, "Hikoy dān, hikoy kaptegan boy hikoy bi-ay.
Homain makalakew kanan Bapa ko no ahe ya magdān kangko.
7 Haanin awod, no katatanda yo koyna, katatanda yo yayna met ye Bapa
ko. Ket paibat haanin, katatanda boy nakit yo yaynay Bapa."
8 Hinabi nan Felipe, "Apo, ipakit mo man kammi ye Bapa, ket huhtoyna
kammi."

9 Nakibat yay Apo Jesus, “Nabuyot kitawoynan ampaylamo, Felipe. Ahe
moko po manayti katatanda. Ayaman a nakakit kangko, nakit na yayna met
ye Bapa. Haanin, taket awoken mo po a ipakit koya kanyo ye Bapa?
10 Ahe mo lagi ampamtegan a anti ko kanan Bapa boy anti ya met kangko?
Hiyay hahabi a anhabiyen ko kanyo, aliwan hadili ko, no aliwan kanan
Bapa a anti kangko. Ket andyagen nay didiyag na makauli kangko.
11 Pamtegan yoko a anti ko kanan Bapa boy anti ya met kangko. Noba no
ahe yo pamtegan ye hinabi ko, pamtegan yoko tana uli ha kapagtakaan a
didinyag ko.
12 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a mamteg kangko,
makadyag ya met nin omen ha andiyagen ko boy maiigit po ye madyag na,
ta makew akoyna kanan Bapa.*
13 Hinyaman a awoken yo ha ngalan ko, diyagen ko ta-omen ya mapadan-
galan ye Bapa makauli kanan Anak.
14 Awo, hinyaman a awoken yo ha ngalan ko, diyagen ko.”

Impangako nan Apo Jesus ye Ihpiditon Dioh

15 Hinabi nan Apo Jesus, “No an-adoen yoko, humbongen yoy bibilin ko.
16 Ket awoken ko kanan Bapa a biyan na kawo po nin Mānaglap a
mikakaanti kanyo makanoman.
17 Hiyabay ye Ihpiditon Dioh a mangipatanda kanyo nin kaptegan. Ahe
laya matanggap nin tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ta ahe la
yan angkakit o katatanda. Noba hikawo, katatanda yoya, ta kalamo yoya
boy anti ya kanyo makanoman.”
18 “Lano ha makew akoyna kanan Bapa, ahe katawo lakwanan a homain
kalamo. Mag-udong ako met lano kanyo.
19 Madanon anay panaon a ahe la koyna makit nin tatao. Noba hikawo,
makit yoko lano. Ket ulita angkabi-ay ako, mabi-ay kawo met uman.
20 Lano ha maabot yain a mangaamot, matandaan yoyna a anti ko kanan
Bapa, anti kawo met kangko boy anti ko met kanyo.
21 Ayaman a mananggap boy manumbong nin bibilin ko, an-ipakit na a
an-adoen nako. Ket hiyay ampangado kangko, an-adoen naya met Bapa ko.
An-adoen koya met boy magpatanda ako kana.”
22 Haanin, hiyay Judas a aliwan Judas Iscariote, tinepet na yay Apo Jesus,
“Apo, taket ta hikayin bengat ye ampangipatandaan mon hadili mo? Taket
ta aliwan ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta?”
23 Nakibat yay Apo Jesus, “Ayaman a ampangado kangko, anhumbongen
nay hahabi ko. Adoen naya met Bapa ko. Ket kumonin kayi kana.
24 Ayaman a ahe ampangado kangko, ahe ya ampanumbong ha hahabi
ko. Hiyay hahabi a anhabiyen ko kanyo, aliwan hadili ko, no aliwan kanan
Bapa a nangitubol kangko.”
25 “Anhabiyen ko yati kanyo legan lamo yoko po.
26 Noba itubol nan Bapa kanyo ye Mānaglap a hiyay Ihpiditon Dioh bilang
kahagili ko. Iadal na kanyoy kaganaan boy ipaihip nay kaganaan a hinabi
koyna kanyo.
27 Adi kawo angkayoot o angkalimo, ta bayo ko po umalih, biyan katawon
katanaan. Ket yatin katanaan ko a ibyay ko kanyo, aliwa yan omen ha
katanaan a an-ibyay lan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ta
hiyay katanaan a ibyay ko kanyo, ket mikakaanti ha puho yo.”

---

* **14:12** Madyag nay umiigit po ta agya umalih yay Apo Jesus a makew ha langit, itubol nay Ihpiditon Dioh a managlap kanlan māmteg (Juan 14:26).

28 “Nange yoynan hinabi ko a ‘makew ako kanan Bapa, noba mag-udong
ako met ateed kanyo.’ Ket no an-adoen yoko, ikaaliket yo dayi ye pamakew
ko kanan Bapa, ta maiigit ya kangko.
29 Anhabiyen ko yati kanyo bayo po malyadi ta-omen lano ha malyadina,
ket mamteg kawo kangko.
30 Agkoyna magbuyot ha pamakitongtong kanyo, ta madanon yaynan
lumateng ye Satanas a manakop kanlan tataon ahe ampanumbong kanan
Apo Dioh. Homain yan kapalyadiyan kangko.
31 Noba katapulan a diyagen koy kaganaan a imbilin nan Bapa kangko ta-
omen la matandaan nin kaganaan a tatao a an-adoen ko yay Bapa. Mideng
kawoyna ta tawoyna.”

15

Hiyay Peteg a Poon-kawat Ubah

1 Hinabi na po Apo Jesus, “Hikoy peteg a poon-kawat ubah. Ket hiyay Bapa
ko met ye mānayhay.
2 Hilay hahanga ko a ahe ampanawa, ket putohen naya. Noba hilay
hahanga ko a ampanawa, ket himayan naya ta-omen ya po lalo lumabong
ye dawa na.
3 Uli ha hahabin hinabi ko kanyo, nalinihan kawoyna a omen ha
hahangan nahimayan.
4 Mikakaanti kawo kangko. Ket mikakaanti ko met kanyo. Ahe ya
makapanawa ye maghay hanga a ahe mikakaantin nakahuglong ha poon-
kawat. Wanabay kawo met kangko. Ahe kawo makapanawa no ahe kawo
mikakaanti kangko.”
5 “Nailalayi ako ha poon-kawat ubah. Ket hikawo met ye hahanga. No
mikakaanti kawo kangko boy mikakaanti ko met kanyo, ket makapanawa
kawon malabong. Ta homain kawon madyag, no ahe kawo mikakaanti
kangko.
6 Ayaman a ahe nikakaanti kangko, ket ba-mo yan hangan naputoh boy
mayango. Hilatin hahanga, matipon boy maitapon ha apoy.
7 No mikakaanti kawo kangko boy mikakaanti ya met ye hahabi ko kanyo,
awoken yoy hinyaman a labay yo, ket maibyay kanyo.
8 No manawa kawon malabong, midangal yay Bapa ko. Ha wanabay,
angkapaptegan yo a mānumbong katawo.”
9 “An-adoen katawo a omen ha pangado nan Bapa kangko. Kaya-bay
mikakaanti kawo ha pangado ko.
10 Nikakaanti ko ha pangado nan Bapa ko, ta anhumbongen koy bibilin
na. Wanabay kawo met kangko. Mikakaanti kawo ha pangado ko no
anhumbongen yoy bibilin ko.”
11 “Hinabi koyna kanyo yatin kaganaan ta-omen mikakaanti ye kaaliketan
ko kanyo boy maluboh ye kaaliketan yo.
12 Yati ye bilin ko kanyo. May-ado kawo nin omen ha pangado ko kanyo.
13 Homain pangado a umiigit ha pangado nin maghay taon ahe na
kawaenen ye bi-ay na uli ha gayyem na.
14 No anhumbongen yoy bibilin ko, gagayyem katawo.
15 Agkatawoynan an-ibilang a ipoh, ta hiyay ipoh, ahe na tanda no hinyay
andiyagen nin amo na. No aliwan, imbilang katawoynan gagayyem, ta
impatanda koyna kanyo ye kaganaan a nange ko kanan Bapa ko.

16 Aliwan hikawoy namili kangko, no aliwan hikoy namili kanyo a makew
boy manawa nin dawan mikakaanti makanoman. Ha wanabay, hinyaman
a awoken yo kanan Bapa ha ngalan ko, ket ibyay na kanyo.
17 Ket yati ye bilin ko kanyo, may-ado kawo."

Hiyay Pangahulog lan Ahe Ampanumbong kanan Apo Jesus

18 Hinabi na po Apo Jesus, "No kahulog la kawon tataon ahe ampanum-
bong kanan Apo Dioh, ihipen yo a hikoynay una lan kinahulog.
19 No kabilang kawo kanlan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh,
ket an-adoen la kawo dayi. Noba aliwa kawon kabilang kanla, no aliwan
pinili katawo kanla. Kaya-bay kahulog la kawo.
20 Pakaihipen yo ye hinabi koyna kanyo a homain ipoh a umiigit kanan
amo na. No impaloke lako, ipaloke lakawo met. Ket no hinumbong lay habi
ko, humbongen la met ye habi yo.
21 Diyagen la yatin kaganaan kanyo uli ha panumbong yo kangko, ta ahe
laya katatanda ye nangitubol kangko.
22 No ahe ako dayi nakew ihti ha babe-luta boy nangipatanda kanla,
malyadi lan habiyen a ahe la tanda a ampagkahalanan hila. Noba haanin,
homain hilaynan maikatulidan ha kakahalanan la.
23 Ayaman a angkahulog kangko, angkahulog yayna met kanan Bapa ko.
24 Malyadi lan habiyen a homain hilan kahalanan no ahe ako nanyag ha
adapan la nin kapagtakaan a homain kanayon a makadyag. Noba agya
nakit lay didinyag kon kapagtakaan, angkahulog hila po ateed kammin
Bapa ko.
25 Noba uli ha dinyag la, natupad ye anti ha Bibilin la, 'Angkahulog hila
kangko, agya homain hangkan.' "*
26 "Lano ha itubol ko yayna kanyo ye Ihpidito a ibat kanan Bapa, hiya ye
Mānaglap kanyo boy mangiadal nin kaptegan. No lumateng yayna, ipapteg
na kanyo no aya kon peteg.
27 Ket ulita kalalamoan katawoyna paibat po ha una kon nangiadal,
katapulan a ipapteg yo met no aya kon peteg."

16

1 "Hinabi koyna kanyo yatin kaganaan ta-omen yo ahe talingkukolan ye
pamteg yo kangko ha panaon a ipaloke la kawoyna.
2 Hilay kapadiho yon Jujudio, ikahwil la kawo lano ha pāytiponan boy ahe
la kawoyna ibilang a Judio. Aliwan bengat yain, ta lumateng lano ye panaon
a ayaman a mamatey kanyo, ket mibaan la a paghilbi yatew kanan Apo
Dioh.
3 Diyagen la yatew kanyo, ta ahe lako katatanda boy ahe laya katatanda
ye Bapa ko.
4 Hinabi koyna kanyo hilati ta-omen ha maabot ye panaon a ipaloke la
kawoyna, maihipan yo a hinabi koyna."

Hiyay Didiyag nin Ihpiditon Dioh

"Hatew, ahe ko po hinabi kanyo, ta kalamo yoko po.
5 Noba haanin, palakew akoyna kanan nangitubol kangko. Ket homain
man bega nanepet, agya magha kanyo, no way-ihtew ako makew,
6 no aliwan, nalele kawon tubat uli ha hinabi ko.
7 Noba hiyay kaptegan, hiyay pamakew ko kanan Bapa a nangitubol
kangko, ket ha ikanged yo. Ta no ahe ako makew kana, ahe ya met makew

* **15:25** Kakanta 35:19; 69:4.

kanyo ye Ihpiditon Dioh a Mānaglap yo. Noba no makew ako kanan Bapa, itubol koya kanyo.
8 Ket ha panlumateng na, paptegan na kanlan tataon ahe ampanumbong
kanan Apo Dioh a aliwan huhto ye pagkataloh la tungkol ha kahalanan, ha
katoynongan boy ha panuhga nan Apo Dioh.
9 Paptegan na kanla a nagkahalanan hila, ta ahe hila namteg kangko.
10 Paptegan na met kanla a matoynong ako, ta makew akoyna kanan Bapa
boy ahe yo koynan makit.
11 Paptegan na po kanla a uhgaan na hilan Apo Dioh, ta hiyay Satanas a
ampanakop kanla, nauhgaan yaynan mapaduhaan."
12 "Malabong po dayi ye habiyen ko kanyo, noba ahe yo po matalohan
haanin.
13 Noba ha panlumateng nan Ihpiditon Dioh a mangipatanda nin kapte-
gan, haglapan na kawo ta-omen yo matalohan ye kaganaan a kaptegan. Ta
ahe ya maghabi ha hadili nan ihip, no aliwan hiyay nange nan bengat ye
habiyen na kanyo boy ipatanda na kanyoy malyadi lano.
14 Padangalan nako lano, ulita hiyay kaganaan a kaptegan a anti kangko,
ket ipatanda na kanyo.
15 Hilay kaganaan a konin nan Bapa ko, ket konin ko met. Kaya-bay
hinabi ko kanyo a hiyay kaganaan a kaptegan a anti kangko, ket ipatanda
na kanyo."

Kalelean boy Kaaliketan

16 Hinabi na po Apo Jesus, "Matekbe tanay panaon ket ahe yo koyna makit.
Noba pangalabah nin matekbe a panaon, makit yo kon uman."
17 Hilay nangaanon mānumbong na, naytepet-tepet hila, "Hinya lagi ye
labay nan habiyen ha hinabi na a matekbe tanay panaon, ket ahe tawo
yayna makit, noba pangalabah nin matekbe a panaon, makit tawo yan
uman? Hinabi na po a 'ulita makew ako kanan Bapa ko'.
18 Hinyay labay nan habiyen ha 'matekbe tanay panaon'? Ahe tawo
matalohan ye labay nan habiyen."
19 Tanda nan Apo Jesus a labay la yan panepetan. Kaya-bay hinabi na
kanla, "Ampaytepet kawo no hinyay labay kon habiyen ha 'Matekbe tanay
panaon ket ahe yo koyna makit, noba ha pangalabah nin matekbe a panaon,
makit yo kon uman'?
20 Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko kanyo. Tumangih boy
mangandang kawo lano uli ha malyadi kangko, noba hilay tataon ahe
ampanumbong kanan Apo Dioh, maaliket hila. Lumele kawo, noba hiyay
kalelean yo, mahagiliyan yan kaaliketan.
21 Mailalayi ya ha babayin ampananam nin ilab, ulita manganak yayna.
Noba no nakaanak yayna, ket maliwaan nayna ye natanam na a ilab, uli ha
kaaliketan na ha anak na.
22 Wanabay met kanyo. Malele kawo haanin. Noba maaliket kawo met
lano ha mangaamot a mapayngingikit kitawon uman. Ket homain ana
lanon makahag-el kanyo ha pag-aliket yo."
23 "Pangaabot nin yatew a mangaamot, homain kawoynan katapulan
tepeten kangko. Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko kanyo. Hinyaman
a awoken yo kanan Bapa ha ngalan ko, ket ibyay na kanyo.
24 Angga haanin, homain kawo po inawok kana ha ngalan ko. Kaya-
bay haanin, mangawok kawoyna, ket matanggap yo ta-omen mignap ye
kaaliketan yo."

Hiyay Panambot nan Apo Jesus nin Makapalyadiyan ha babe-luta

25 Hinabi na po Apo Jesus, “Anhabiyen ko yatin babagay kanyo makauli
ha pangilalayi. Noba maabot lano ye panaon a aliwaynan wanabay ye
pangihabi ko kanyo nin tungkol kanan Bapa no aliwan matoynong ana.
26 Ket kananyatew met ateed a panaon, hikawoyna ye makikwa kanan
Bapa nin matapul yo makauli ha ngalan ko. Aliwaynan hiko po ye makikwa
kana nin matapul yo,
27 ta an-adoen na kawon Bapa. An-adoen na kawo, ta an-adoen yoko boy
namteg kawo a nangibat ako kana.
28 Awo! Nangibat ako kanan Bapa ket nakew ako ihti ha babe-luta. Noba
haanin, umalih akoyna ihti ha babe-luta boy mag-udong akoyna kanan
Bapa.”
29 Hinabi lan mānumbong na, “Haanin, matoynong anay pangihabi mo
kammi, ta aliwaynan pangilalayi.
30 Ket haanin, tanda mi a tanda mo ye kaganaan a babagay, ta agya ahe
kayi po nanepet kammo, ket tanda moyna no hinyay tepeten mi kammo.
Kaya-bay ampamtegan mi a nangibat ka kanan Apo Dioh.”
31 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ampamtegan yo koyna lagi?
32 Madanon anay odah a mapayngingihyay kawo boy hiyay balang magha
kanyo, muli ha angkunaan na. Lakwanan yo kon bubukod. Noba hiyay
kaptegan, aliwa kon bubukod, ta lamo ko yay Bapa kon Dioh.
33 Hinabi koyna yati kanyo ta-omen kawo magkamain katanaan ha
pamakimamagha yo kangko. Ihti ha babe-luta, madihaan yoy kaidapan.
Noba pakhawen yoy nakem yo, ta hinambot ko yaynay makapalyadiyan ha
babe-luta.”

17

Hiyay Pangipakigwang nan Apo Jesus kanlan Mānumbong na

1 Pangahabi nan Apo Jesus yatew kanlan mānumbong na, tinumangal ya
boy nakigwang, a wana, “Bapa ko, odah ana. Padangalan moko a Anak mo
ta-omen kata mapadangalan.
2 Ta binyan mo kon kapalyadiyan ha kaganaan a tatao ta-omen ko hila
met biyan nin bi-ay a homain anggaan ye tataon in-ibyay mo kangko.
3 Ta hilay nagtanda ana a hikan bengat ye peteg a Dioh boy hikoy Cristo
a intubol mo, ket hilabay ye mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.
4 Pinadangalan kata ihti ha babe-luta, ta inyadi koy impadyag mo kangko.
5 Haanin awod Bapa, padangalan moko ha adapan mo nin omen ha
kadangalan ko ha anti ko po ha talig mo bayo po palhowaen ye babe-luta.”
6 “Impatanda kata kanlan tataon in-ibyay mo kangko a ibat kanlan tatao
ihti ha babe-luta. Konin mo hila. Ket haanin, in-ibyay mo hila kangko. Ket
hinumbong lay habi mo.
7 Ket haanin, tanda layna a hiyay kaganaan a in-ibyay mo kangko, ket ibat
kammo.
8 Ta hilay aadal a in-ibyay mo kangko, in-adal ko met kanla, ket tinanggap
la. Tanda la met a nangibat ako kammo boy pinamtegan la a intubol moko.”
9 “An-ipakigwang ko hila. Aliwan hilay tataon ahe ampanumbong
kammo, no aliwan hilay tataon in-ibyay mo kangko, ta konin mo hila.
10 Hilay kaganaan a konin ko, konin mo hila met. Ket hilay kaganaan a
konin mo, ket konin ko met boy ampidangal ako makauli kanla.
11 Ahe akoyna magbuyot ihti ha babe-luta, ta makew akoyna kammo.
Noba mabantak hila ihti. Kaya-bay Bapa a homain kapadiho, kalingayen

mo hila dayi makauli ha kapalyadiyan nin ngalan mo a in-ibyay mo kangko
ta-omen hila mapaymamagha a omen kanta.
12 Legan kalamo lako, angkalingayen ko hila makauli ha kapalyadiyan nin
ngalan mo a in-ibyay mo kangko. Kaya-bay homain kanla ye mipalakew ha
kapaduhaan a homain anggaan powidan bengat ha magha a nakataladan
ha kapaduhaan a homain anggaan ta-omen matupad ye naihulat a Habi
mo."
13 "Haanin, makew akoyna ihen kammo. Anhabiyen koyna yati kanla
legan kalamo lako po ihti ha babe-luta ta-omen maluboh ye aliket la a omen
ha aliket ko.
14 In-adal koyna kanlan mānumbong ko ye Habi mo. Ket haanin, kinahulog
la hilan tataon ahe ampanumbong kammo, ta aliwa hilan kabilang kanla,
omen kangko a aliwa met kabilang kanla.
15 Ahe ko an-ipakigwang a kowen mo hila ihti ha babe-luta, no aliwan
ialla mo hila kanan Satanas.
16 Aliwa hilan omen kanlan tataon ahe ampanumbong kammo, a omen
met kangko a aliwan omen kanlan ahe ampanumbong kammo.
17 Ihadya mo hilan manyag nin kalabayan mo makauli ha kaptegan.
Hiyay Habi mo, hiyabay ye kaptegan.
18 No way-omen mo kon intubol ihti ha babe-luta a mangiadal nin Habi
mo, wanabay ko hila met an-itubol.
19 Uli kanla, inhadya koy hadili ko ha panyag nin kalabayan mo ta-omen
hila met maihadya ha panyag nin kalabayan mo makauli ha kaptegan."
20 "Aliwan bengat hilay mānumbong ko ye an-ipakigwang ko, no aliwan
agya hilay mamteg met lano kangko uli ha pangipatanda la.
21 An-ipakigwang ko kammo Bapa ko a mapaymamagha hila met a omen
kanta. No way-omen ye pamakimamagha mo kangko boy pamakimamagha
ko kammo, wanabay hila met dayi kanta ta-omen hila mamteg ye tatao a
hikay nangitubol kangko.
22 In-ibyay ko kanla ye kadangalan a in-ibyay mo kangko ta-omen hila
maymamagha a omen ha paymamagha ta.
23 Ampakimamagha ko kanla boy ampakimamagha ka met kangko ta-
omen luboh ye paymamagha la. Ha wanabay, matandaan lan tatao a
intubol moko boy an-adoen mo hilay māmteg ko a omen ha pangado mo
kangko."
24 "Bapa, hilay tataon in-ibyay mo kangko, labay ko hilan mapagkalamo
ha lakwen ko ta-omen la met makit ye pagkakitan nin kadangalan a in-ibyay
mo kangko, ta inado mo koyna bayo po pinalhowa ye babe-luta.
25 Bapa kon matoynong, ahe laka katatanda nin tataon ahe ampanum-
bong kammo. Noba katatanda kata boy tanda la met nin mānumbong ko a
intubol moko.
26 Impatanda katayna kanla boy pahulong katan ipatanda kanla ta-omen
hiyay pangado mo kangko, ket mikakaanti kanla boy mikakaanti ko met
kanla."

18

Hiyay Pandakep kanan Apo Jesus
(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53)

1 Pangayadi nan nakigwang Apo Jesus, inumalih yayna ihtew a lamo na
hilay mānumbong na. Ket nagdān hila ha pilkongan nin Kidron, ta makew
hila ha lugal a pananamanan oolibo.

2 Hiyay Judas a nangiopit kanan Apo Jesus, tanda na met yatew a lugal,
ta maheheg nan anlakwen Apo Jesus a lamo na hilay mānumbong na.
3 Haanin, hiyay Judas, nakew ya ihtew a kalamo nay maghay pangkat nin
huhundalon Romano boy anoy gowaldiya ha Timplo a intubol lan mānguna
a papadi boy Papariseo. Ampangaget hilan tillag, tiyo boy almah.
4 Tanda nan Apo Jesus ye kaganaan a malyadi kana. Kaya-bay hinumaley
ya kanla. Ket tinepet na hila, "Ayay antapulen yo?"
5 Nakibat hila, "Hiyay Jesus a taga Nazaret."
Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Hiko Bayna yati!" Hiyay Judas a nangiopit
kanan Apo Jesus, ket anti ya met ihtew a ampideng a kalamo lan ampanapul
kanan Apo Jesus.
6 Pangahabi nan Apo Jesus nin "Hiko Bayna," ket napaatadah hilan
nangapuang ha luta.
7 Haanin, tinepet na hilayna man Apo Jesus, "Ayay antapulen yo?"
Nakibat hila, "Hiyay Jesus a taga Nazaret."
8 Ket hinabi nan Apo Jesus kanla, "Hinabi koyna kanyo a Hiko Bayna. Ket
ulita hikoy antapulen yo, paolayan yo hilan umalih ye kalalamoan ko."
9 Hinabi na yatew ta-omen ya matupad ye hinabi na kanan Bapa na,
"Homain mipaloke kanlan in-ibyay mo kangko, agya magha."
10 Haanin, binagot nan Simon Pedro ye keya na. Ket tinaya na yay Malco
a ipoh nan pinakapoon a padi. Ket napunggohan ye dapit wanan a talinga
na.
11 Noba hinabi nan Apo Jesus, "Pedro! Igoma moy keya mo, ta katapulan
kon dihaen ye pamaidap a an-ipadiha nan Bapa kon Dioh kangko."

Hiyay Pangiadap la kanan Apo Jesus kanan Anas

12 Haanin, hilayatew a huhundaloh boy mānguna la boy hilay Jujudion
gowaldiya ha Timplo, ket dinakep la yay Apo Jesus haka laya binalol.
13 Inlakew laya kanan Anas a ampo nan Caifas. Hiyay Caifas ye
pinakapoon a padi kananyatew a taon.
14 Hiyaynabay met ye nangihabi kanlan mānguna a Jujudio hatew nin
tungkol kanan Apo Jesus a wanae, "Mamanged po a matey ye maghay tao ha
ikanged nin kalabongan ta-omen ahe madama ye matiboen nahyon tawo."

Hiyay Pangibudi nan Pedro kanan Apo Jesus
(Mateo 26:69-70; Marcos 14:66-68; Lucas 22:55-57)

15 Hiyay Simon Pedro boy magha po a mānumbong nan Apo Jesus, ket
anhumumbong hila kana. Yatin maghan mānumbong, ket katatanda na yan
pinakapoon a padi. Kaya-bay nakilakew ya kanan Apo Jesus a hinumlep ha
ilwangan nin alad nin mahlang nin baey nan pinakapoon a padi.
16 Noba hiyay Pedro, nabantak ya ha ilwah nin ilwangan. Kaya-bay
hiyay mānumbong a katatanda nan pinakapoon a padi, ket nag-udong yan
nakihabi kanan babayi a ampagbantay ihtew ha ilwangan nin alad, a wana,
"No malyadi, pahlepen mo yay Pedro." Kaya-bay pinahlep naya met ye
Pedro.
17 Haanin, hiyay babayi a ampagbantay, tinepet na yay Pedro, "Aliwa nayi
a magha ka kanlan mānumbong nan yatew a taon dinakep la?"
Nakibat yay Pedro, "Hi, ahe!"
18 Kananyatew a madeglem, malay-ep. Kaya-bay hilay iipoh boy hilay
gowaldiya, namaketket hilan imodowan la. Ket hiyay Pedro, nakiimodo ya
met kanla.

Hiyay Tepet nan Pinakapoon a Padi kanan Apo Jesus
(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Lucas 22:66-71)

19 Haanin, hiyay pinakapoon a padi, tinepet na yay Apo Jesus tungkol
kanlan mānumbong na boy tungkol ha an-iadal na.
20 Nakibat yay Apo Jesus, “Lanang akon ampangiadal ha adapan lan tatao
ha mahlang nin Timplo boy ha pāytiponan tawon Jujudio. Aliwan hiklito ye
pangiadal ko.
21 Taket ta hikoy antepeten mo? Hilay tataon nakange kangko ye tepeten
mo, ta tanda la no hinyay hinabi ko kanla.”
22 Pangahabi nan Apo Jesus yatew, tinikpa na yan maghay gowaldiya boy
hinabi na kana, “Taket ta wanabay ye pamakibat mo kanan pinakapoon a
padi?”
23 Nakibat yay Apo Jesus kana, “No main akon hinabi a aliwan huhto,
habiyen mo man kangko. Noba no huhto ye hinabi ko, taket awod ta tinikpa
moko?”
24 Haanin, hiyay Apo Jesus a nakabalol po, impailakew na yan Anas kanan
Caifas a pinakapoon a padi.

Hiyay Pangibudi nan Pedro kanan Apo Jesus
(Mateo 26:71-75; Marcos 14:69-72; Lucas 22:58-62)

25 Hiyay Pedro, legan ampakiimodo ya po, tinepet la yayna man nin
kanayon a tatao, “Aliwa nayi a magha kan mānumbong nan yatew a tao?”
Hiyay Pedro, nagbudi ya, “Hi, ahe!”
26 Haanin, hiyay magha kanlan ipoh nan pinakapoon a padi a paltido
nan napunggohan nan Pedro, ket hinabi na met kana, “Hika ye nakit ko a
kalamo nan Jesus ihtew ha pananamanan olibo, kali?”
27 Noba nagbudi yayna man ye Pedro. Ket kapipikhaan, tinumnoy yay
tandang.

Hiyay Pangiadap la kanan Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato
(Mateo 27:1-2; 11-14; Marcos 15:1-5; Lucas 23:1-5)

28 Ha mahanib ana, hiyay Apo Jesus a anti ha baey nan Caifas, ket kingwa
la yan mānguna a Jujudio, ta ilakew la yayna man ha mayadet a baey nan
Gobilnadol Pilato. Noba hilay mānguna a Jujudio, ahe la labay ye humlep
ha baey nan Gobilnadol Pilato. Ta hiyay kaugalian lan Jujudio, no humlep
hila ha baey nin aliwan Judio, maibilang hilaynan madinat boy ahe hilayna
malyadin makidungon mangan ha pandeman nin Pihtan Pangihipan nin
Pangiligtah.
29 Kaya-bay hiyay Gobilnadol Pilato, nakew ya ha ilwah. Ket tinepet na
hila, “Hinyay bada yo laban kana?”
30 Nakibat hila, “Ahe miya inlakew ihti kammo no ahe ya nanyag nin
maloke.”
31 Hinabi nan Gobilnadol Pilato kanla, “Kowen yoya, ta hikawo ye
manuhga kana makauli ha bibilin yo.”
Hinabi lan mānguna a Jujudio, “Homain kayin katulidan a mamaduha nin
kamateyan.”
32 Nalyadi yatew ta-omen matupad ye hinabi nan Apo Jesus no way-omen
yan matey.
33 Hiyay Gobilnadol Pilato, nag-udong ya ha loob nin mayadet a baey.
Ket impakwa na yay Apo Jesus haka naya tinepet, “Hika nayi ye Poon lan
Jujudio?”
34 Nakibat yay Apo Jesus, “Ihip mo nayi yain a tepet mo o nange mon
bengat kanlan kanayon?”

35 Nakibat yay Gobilnadol Pilato kanan Apo Jesus, “Aliwa kon Judio. Hilay
kapadiho mon Judio boy mānguna a papadi ye nangilakew kammo ihti
kangko. Hinya ket ye dinyag mo?”
36 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Peteg a poon ako, noba aliwan ihti ha babe-
luta ye panakopan ko. Ta no ihti ye panakopan ko, lumaban hilay tatao ko
ta-omen lako ahe madakep nin Jujudio. Noba aliwan ihti ha babe-luta ye
panakopan ko.”
37 Haanin, hinabi nan Gobilnadol Pilato kanan Apo Jesus, “Poon ka awod!”
Nakibat yay Apo Jesus, “Huhto ye hinabi mo a poon ako. Hiyay hangkan
nin pangianak kangko boy pamakew ko ihti ha babe-luta, ket ipatanda
ko ye kaptegan. Hilay kaganaan a malabay makatanda nin kaptegan, ket
ampanlenge hila kangko.”
38 Hinabi nan Gobilnadol Pilato, “Hmm, hinyain a kaptegan?”

Labay lan Tatao a Maipako yay Apo Jesus ha Kodoh
(Mateo 27:15-31; Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25)

Haanin, hiyay Gobilnadol Pilato, nilumwah yayna man. Nakew ya kanlan
mānguna a Jujudio. Ket hinabi na kanla, “Homain akon nakit a kahalanan
nin yatin tao.
39 Noba main kawon kaugalian a no Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah,
ket an-awoken yo kangko a mamalihway akon maghay pidiho. Haanin,
labay yo nayi a hiyay Poon yon Jujudio ye palihwayen ko?”
40 Impangha la, a wanla, “Aliwan hiya! Hiyay labay mi a palihwayen
mo, hiyay Barabbas.” Hiyay Barabbas, nilumaban ya hatew ha gobilnon
Romano.

19

1 Pangayadi, hiyay Gobilnadol Pilato, impakwa na yay Apo Jesus. Ket
impalatiko naya.
2 Hilay huhundaloh met, nangwa hilan kawat a madiwi. Ket dinyag la
yan ba-mon kodona haka la ingkodona kana. Boy pinabadowan laya po
nin kadih obi a omen ha badon poon.
3 Pangayadi, hinumaley hilay huhundaloh. Ket piuman-uman la yan
inlungolungo, a wanla, “Yehey! Minged ye Poon lan Jujudio!” haka laya
tinikpa.
4 Hiyay Gobilnadol Pilato, nilumwah yayna man. Ket hinabi na kanlan
Jujudio, “Haanin, iadap ko yan uman kanyo ta-omen yo matandaan a
homain akon nakit a kahalanan na.”
5 Ket in-ilwah na yay Apo Jesus a nakakodonan diwi boy nakakepkep
yaynan kadih obi. Hinabi nan Gobilnadol Pilato kanla, “Bilewen yoya
payna!”
6 Haanin, hilay mānguna a papadi boy hilay gowaldiya ha Timplo, ha nakit
la yay Apo Jesus, impapangha la, “Ipako ya ha kodoh! Ipako ya ha kodoh!”
Noba hinabi nan Gobilnadol Pilato kanla, “Kowen yoya awod, ta baala
kawoynan mangipako kana ha kodoh, ta homain akon nakit a kahalanan
na.”
7 Nakibat hilay Jujudio, “Ha bibilin min Jujudio, katapulan yan matey, ta
anhabiyen na a Anak yan Dioh.”
8 Pamakange nan Gobilnadol Pilato nin hinabi la, lalo yan nalimowan.
9 Kaya-bay inloob na yayna man Gobilnadol Pilato ha mayadet a baey
na ye Apo Jesus. Ket tinepet naya, “Way-ihtew kan peteg nangibat?” Noba
hiyay Apo Jesus, ahe ya nakibat.

10 Kaya-bay tinepet na yayna man nin Gobilnadol Pilato ye Apo Jesus,
"Taket ta ahe moko ampakibatan? Kadihko ahe mo tanda a main akon
kapalyadiyan a mamalihway o mangipapako kammo ha kodoh."
11 Nakibat yaynay Apo Jesus, "Homain ka dayin madyag kangko, no ahe
na impaluboh Apo Dioh. Kaya-bay hiyay nangilakew kangko ihti kammo,
mamabyat ye kahalanan na dinan ha kahalanan mo."
12 Pamakange nan Gobilnadol Pilato yatew, inihip na a palihwayen na yay
Apo Jesus. Noba hilay Jujudio, ket impangha la, a wanla, "No palihwayen
moya yain a tao, aliwa na kan gayyem nin Emperador. Ta ayaman a
maghabi a poon ya, ket angkalabanen na yay Emperador."
13 Pamakange nan Gobilnadol Pilato ye an-ipapangha lan Jujudio, in-
ilwah na yay Apo Jesus haka ya nikno ha pamiknoan nin mānuhga a anti
ha Intabladon Dapah. Anhabtan Gabatha ha habin Hebreo.
14 Ha magaynan miugto ha dihpidah nin Pihtan Pangihipan nin Pangilig-
tah, hinabi nan Gobilnadol Pilato kanlan Jujudio, "Yati ye poon yo!"
15 Noba impangha la, a wanla, "Pateyen ya! Pateyen ya! Ipako ya ha
kodoh!"
Tinepet na hilan Gobilnadol Pilato, "Labay yo nayi a ipapako koya ha
kodoh ye poon yo?"
Nakibat hilay mānguna a papadi, "Homain kayinan kanayon a poon, no
aliwan hiyay Emperador."
16 Ket hiyay Gobilnadol Pilato, inggawang na yayna kanla ye Apo Jesus
ta-omen laya ipako ha kodoh.

Hiyay Pangipako la kanan Apo Jesus ha Kodoh
(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43)

Hilay huhundaloh, kingwa la yay Apo Jesus.
17 Ket impabatay la kana ye pagkodoh na papalwah ha banwa a palakew
ha lugal a anhabtan "Lugal nin Bungo." Anhabtan Golgotha ha habin
Hebreo.
18 Panlumateng la ihtew, main met luway tulihan a kadlan nan Apo Jesus
a impako la ha timaghay kodoh. Hiyay magha, ha dapit wanan na. Hiyay
magha met, ha dapit odi na.
19 Impapako nan Gobilnadol Pilato ha kodoh ye impahulat na a wanae,
"JESUS A TAGA NAZARET, HIYAY POON LAN JUJUDIO."
20 Nakahulat ya yain ha habin Hebreo, Latin, boy Griego. Ket malabong
hilay Jujudion nakabaha nin yain, ta yain a lugal a nangipakoan la kanan
Apo Jesus, ket mahaley ya ha banwa.
21 Kaya-bay hinabi lan mānguna a papadi kanan Gobilnadol Pilato, "Aliwa
dayin 'POON LAN JUJUDIO' ye impahulat mo, no aliwan wanae dayi, 'Hinabi
nan yatin tao a hiyabay ye Poon lan Jujudio.' "
22 Noba hinabi nan Gobilnadol Pilato, "Hiyay impahulat ko, yabaytew
ana."
23 Hilay huhundaloh, ha naipako la yayna ye Apo Jesus ha kodoh, kingwa
lay bado na a niloh-ok la kana. Ket pinikapat la haka la yan pinaydakayan.
Hiyay makadang a pan-lale a bado na, ket ahe layna pinaydakayan, ta
homain topi boy mamaghan tapih bengat.
24 Kaya-bay hinabi lan huhundaloh ha magha boy magha, "Ahe tawoyna
giniten yati, no aliwan paydawoan tawo tana no ayay makakwa." Nalyadi
yati ta-omen ya matupad ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae,
"Paydakayan la
boy paydawoan lay bado ko."*

* **19:24** Kakanta 22:18.

Ket wanabay ye dinyag lan huhundaloh.
25 Ket ha haley nin kodoh a nakapakoan nan Apo Jesus, ihtewbay hila
met ampideng ye apat a babayi: hiyay indo na, hiyay katongno nan indo
na, hiyay Maria a ahawa nan Cleopas, boy hiyay Maria a taga Magdala.
26 Ha nakit na yan Apo Jesus ye indo na a ampideng ha haley
nan mānumbong na a an-adoen na, hinabi na kana, "Indang, hiyaynay
pinagkaanak mo."
27 Hinabi na met nin Apo Jesus kanan mānumbong na, "Hiyaynay
pinagkaindo mo." Ket paibat ana kananyatew, hiyay mānumbong na, in-uli
na yaynay pinagkaindo na, ta ihtewbay yayna kumonin.

Hiyay Pagkamatey nan Apo Jesus
(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49)

28 Tanda nan Apo Jesus a nayadi naynay kaganaan a impadyag nan Apo
Dioh kana. Kaya-bay hinabi na, "Angkaplangan ako." Hinabi na yatew ta-
omen ya matupad ye naihulat a Habi nin Dioh.†
29 Haanin, main met halaw ihtew a napno nin maahem a alak. Kaya-
bay nangwa hilan ihpongha a naidede ha maahem a alak. Ket inhipit la ha
pamalat a hangan isopo haka laya impepe ha bebey nan Apo Jesus.
30 Ha natawayan nayna, hinabi na, "Nayadi ana." Haanin, indeeng nan
Apo Jesus ye ō na. Ket naboytoan yaynan angeh.

Hiyay Panibhok ha Tagililan nan Apo Jesus

31 Biyelneh kananyatew, ket ahe la labay nin Jujudio a maleyan ha kodoh
ye babangkay angga ha Mangaamot nin Pagpainawa. Lalo kananyatin
Habado, ta nigena ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah. Kaya-bay hilay
Jujudio, nakew hila kanan Gobilnadol Pilato. Ket impakihabi la kana, "Apo
Gobilnadol, ipabali moyna dayi ye loloy lan tataon nakapako ha kodoh ta-
omen hilaynan kadudumali matey boy maialih hilayna ha kokodoh."
32 Kaya-bay nakew hilay huhundaloh. Ket binali lay loloy lan luwan lalaki
a kapadiho nan Apo Jesus a nakapako ha kodoh.
33 Noba ha hinaleyan la yay Apo Jesus, ta balian la yayna met dayin loloy,
nakit la a natey yayna. Kaya-bay ahe la yayna binalian nin loloy,
34 no aliwan hiyay maghay hundaloh, tinibhok na nin pika ye tagililan na
ta-omen na mahigudo a natey yayna. Ket tampol dinumawoy ye daya boy
lanom.
35 Hiko yay Juan a nakakit nin yatin nangalyadi. Peteg a nakit ko, ket
paptegan ko yati kanyo a peteg ta-omen kawo met mamteg.
36 Ahe laya binalian nin loloy ye Apo Jesus. Kaya-bay natupad ye naihulat
a Habi nin Dioh, "Agya magha a but-o na, ket homain bega mabali."‡
37 Main po kanayon a naihulat a Habi nin Dioh a wanae, "Bilewen la yay
taon tinibhok la."§

Hiyay Pangilbeng kanan Apo Jesus
(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56)

38 Pangayadi, hiyay Jose a taga Arimatea, inawok na kanan Gobilnadol
Pilato a hiyayna ye mangilbeng ha bangkay nan Apo Jesus. Ket pinalubohan
naya met. Kaya-bay nakew ya ha nakapakoan nan Apo Jesus, ket kingwa
nay bangkay na. Hiyay Jose, magha yan mānumbong nan Apo Jesus. Noba
ahe na labay a matandaan lan tatao, ta angkalimo ya kanlan mānguna a
Jujudio.

---

† **19:28** Kakanta 69:21; 22:15. ‡ **19:36** Exodo 12:46; Bibilang 9:12; Kakanta 34:20. § **19:37** Zacarias 12:10.

39 Nilamoan na yan Nicodemo. Hiyay Nicodemo ye taon nakew kanan
Apo Jesus ha maghay madeglem ha angkabi-ay ya po ye Apo Jesus.
Nangaget ya nin maigit tatlompo a kilo nin pinayhale a luway kalahin
pabango a mira boy aloe.
40 Ket pinutot lay bangkay nan Apo Jesus nin matampa a tapih dayon
pabango, ta wanabay ye kaugalian lan Jujudio ha pangilbeng la nin natey.
41 Ha lugal a pinangipakoan kanan Apo Jesus, main pananeman. Boy
main met bayon inyukib a pangilbengan ihtew a ahe po bega nangilbengan.
42 Dihpidah anan Mangaamot nin Pagpainawa kananyatew. Ket katapu-
lan yaynan mailbeng ye bangkay nan Apo Jesus. Ulita mahaley yan bengat
ha nangipakoan la kana ye inyukib a pangilbengan, ket ihtew la yayna in-
ilbeng.

20

Ahe yay Apo Jesus ha Nangilbengan kana
(Mateo 28:1-8; Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12)

1 Ha palbangon nin Dominggo boy maliliteh po, hiyay Maria a taga
Magdala, nakew ya ha nangilbengan kanan Apo Jesus. Ket nakit na a naalih
anay mayadet a dapah a inleneb ha ilwangan nin inyukib a nangilbengan.
2 Kaya-bay nayew yan nakew kanlan Simon Pedro boy mānumbong a an-
adoen nan Apo Jesus. Ket hinabi na kanla, “Main nangwa nin bangkay nan
Apo ha nangilbengan kana. Ket ahe mi tanda no way-ihtew laya inlakew.”
3 Kaya-bay hiyay Pedro boy hiyay mānumbong, nakew hilayna ha
nangilbengan.
4 Nayew hilan luwa, noba mapapadah yan nayew ye mānumbong a an-
adoen nan Apo Jesus dinan nan Pedro. Kaya-bay hiya ye naunan niabot ha
nangilbengan.
5 Ahe ya nilumoob, no aliwan hinilip nay loob nin nangilbengan. Ket
nakit nay tapih a pinamutot kanan Apo Jesus.
6 Hiyay Pedro a anhumumbong kana, niabot yayna met. Ket nilumoob ya
ha nangilbengan. Ket nakit na yay tapih a maputi
7 boy hiyay tapih a pinamutot nin ō nan Apo Jesus. Nalopi ye pinamutot
nin ō boy nailbo ha tapih a maputi.
8 Haanin, hiyay mānumbong a naunan niabot ha nangilbengan, ket
nilumoob yayna met. Nakit na hila met yatew. Ket namteg ya a nabi-ay
yan uman ye Apo Jesus.
9 Agya anti yayna ha naihulat a Habi nin Dioh a katapulan yan mabi-ay
uman ye Apo Jesus, ket ahe la po ateed natalohan hatew.
10 Haanin, hilay luway mānumbong nan Apo Jesus, ket nuli hilayna.

Napakit yay Apo Jesus kanan Maria a taga Magdala
(Mateo 28:9-10; Marcos 16:9-11)

11 Noba hiyay Maria a taga Magdala, ket anti ya po a ampideng a antu-
mangih ha ilwah nin nangilbengan kanan Apo Jesus. Legan antumangih
ya, niyumoko yan nanilip ha loob nin nangilbengan.
12 Ket nakit na yay luway anghil nin Dioh a nakabado nin maputi boy
ampikno ha pinangipaid-an nin bangkay nan Apo Jesus. Hiyay magha,
anti ya ha dapit pinangipaowanan. Ket hiyay magha met, anti ya ha dapit
pinangipaaphayan.
13 Haanin, tinepet la yan luwan anghil, “Taket ta antumangih ka?”
Nakibat yay Maria, “Kingwa la yay bangkay nan Apo ko. Ket ahe ko tanda
no way-ihtew laya inlakew.”

14 Pangahabi na yatew, namalingay ya. Ket nakit na yay Apo Jesus a
ampideng. Noba ahe naya nabalayan a hiyay Apo Jesus manayti.
15 Tinepet na yan Apo Jesus, “Taket ta antumangih ka? Ayay antapulen
mo?”
Nabaan nan Maria a mānayhay yan tanaman ye taon nanepet kana. Kaya-
bay hinabi na, “Gayyem, no hika ye nangwa, habiyen moyna kangko no
way-ihtew moya inlakew, ta kowen ko yayna.”
16 Hinabi nan Apo Jesus, “Maria!”
Inumadap yay Maria kana. Ket hinabi na ha habin Hebreo, “Raboni!”
Hiyay labay habiyen, “Maihtodo.”
17 Hinabi nan Apo Jesus, “Adi moko angkimpaan, ta ahe ako po nakaudong
kanan Bapa ko. Makew ka tana kanlan pinagkakatongno ko, ta habiyen mo
kanla a mag-udong akoyna ha langit kanan Bapa ko a Bapa yo met boy Apo
kon Dioh a Apo Dioh yo met.”
18 Kaya-bay hiyay Maria a taga Magdala, nakew ya kanlan mānumbong
nan Apo Jesus. Ket imbalita na kanla, “Nakit ko yay Apo!” Boy hinabi na
met kanla ye hinabi nan Apo Jesus kana.

Napakit yay Apo Jesus kanlan Mānumbong na
(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49)

19 Ha madeglem nin Dominggo, naytipon hilay mānumbong nan Apo Jesus.
Nakaleneb ye ilwangan nin baey a ampaytitiponan la, ta angkalimo hila
kanlan mānguna a Jujudio. Haanin, kapipikhaan, napakit yay Apo Jesus a
ampideng ha pibunakan la. Ket hinabi na kanla, “Magkamain kawo dayin
katanaan.”
20 Pangahabi na yatew, impakit na ye gagamet na boy tagililan na. Ket
tubat ye aliket lan mānumbong na, ta nakit la yay Apo Jesus.
21 Haanin, hinabi nayna man Apo Jesus kanla, “Matanggap yo dayi ye
katanaan. No way-omen na kon intubol Bapa kon Dioh a mangiadal nin
Habi na, ket wanabay met a an-itubol katawo.”
22 Pangahabi na yatew, ineyepan na hila haka na hinabi kanla, “Tang-
gapen yoy Ihpiditon Dioh.
23 No patawaden yoy kahalanan nin maghay tao, ket patawaden na met
Apo Dioh. Noba no ahe yoya patawaden ye kahalanan na, ket ahe na met
patawaden Apo Dioh.”

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Tomas

24 Ha napakit yay Apo Jesus kanlan mānumbong na, ahe ya kanla ye Tomas
a anhabtan Kambal a magha kanlan labinluwan mānumbong na.
25 Kaya-bay hinabi la kanan Tomas, “Nakit mi yay Apo.”
Nakibat yay Tomas, “Hi! Ahe ako mamteg anggan ahe ko makit boy
maitoyhok ye tamudo ko ha nalbotan nin pako ha gagamet na boy
makimpaan ye tagililan na a tinibhok.”
26 Pangalabah nin waloy mangaamot, naytipon hilayna man ye
mānumbong na a lamo la yaynay Tomas. Kapipikhaan, ampideng yaynay
Apo Jesus ha pibunakan la, agya po nakatulbek ye ilwangan nin baey a
pinaytiponan la. Ket hinabi na kanla, “Matanggap yo dayi ye katanaan.”
27 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanan Tomas, “Itoyhok moy tamudo
mo ha nalbotan nin pako ha gagamet ko boy kimpaan moy tagililan kon
tinibhok. Adi ka ampagluwaluwa. Mamteg kayna.”
28 Hinabi nan Tomas kana, “Apo ko boy Dioh ko!”
29 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Ampamteg kayna nayi ulita nakit mo
koyna? Minged yay taon ampamteg agya ahe nako po nakit.”

Hiyay Tikih nin Yatin Libdo

30 Malabong po ye kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus a nakit lan
mānumbong na a ahe naihulat kananyatin libdo.
31 Noba hilatin nakahulat ihti, ket naihulat ta-omen yo pamtegan a hiyay
Apo Jesus ye Cristo a Māngiligtah boy Anak nan Apo Dioh. Ket no mamteg
kawo kana, mabyayan kawon bi-ay a homain anggaan.

21

Napakit yay Apo Jesus kanlan Mānumbong na

1 Ha ahe nabuyot, hiyay Apo Jesus, napakit yayna man kanlan
mānumbong na ha gilid nin dagatdagatan nin Tiberias. Ket wanae ye
nalyadi.
2 Hiyay Simon Pedro, hiyay Tomas a anhabtan Kambal, hiyay Natanael a
taga badiyon Cana ha plobinhiyan Galilea, hilay luwan aanak nan Zebedeo
boy hilay luwa po a mānumbong nan Apo Jesus, ket naylamo-lamo hila.
3 Hinabi nan Simon Pedro kanla, "Makew akon manlapet nin malanghit."
Hinabi lan kalalamoan na, "Makilakew kayi met kammo." Kaya-bay
nanige hilaynan nilumugan ha bangka. Mikahumda hilan nanlapet. Noba
homain hilan nakwa.
4 Ha anhumila anay mangaamot, main hilan nakit a ampideng ha gilid
nin dagatdagatan. Noba ahe la tanda a hiyay Apo Jesus yatew.
5 Haanin, tinepet na hila, "Gagayyem ko, main kawo nayi nakwa?"
"Homain," wanla.
6 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Ikatkat yoy higay yo ha dapit wanan nin
bangka. Ket makakwa kawo." Kaya-bay ha ingkatkat lan peteg ye higay la,
ket maga laynan ahe maguloy uli ha kalabong nin malanghit a nakwa la.
7 Haanin, hiyay mānumbong a an-adoen nan Apo Jesus, hinabi na kanan
Pedro, "Hiyabay yatew ye Apo!" Pamakange nan Pedro yatew, kingwa
nan in-ipteh ye bado na a linoh-ok na. Ket nagtaboy ya ha lanom boy
tinumangoy ya palakew ha gilid.
8 Noba hilay kanayon a mānumbong na a anti ha bangka, ingguloy la met
ye higay a napno nin malanghit palakew ha gilid nin dagatdagatan, ta aliwa
hilan mataang ha gilid. Manga hiyamapo a mitodo bengat ye kataang la.
9 Ha niabot hilayna ha gilid, nakit la ihtew ye nangaanon tinapay boy
malanghit a nakadangdang ha baya.
10 Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Mangitaban kawo ihti nin malanghit a
nakwa yo."
11 Hiyay Simon Pedro, nilumampat ya ha bangka. Ket ingguloy na ha gilid
ye higay a napno nin mangayadet a malanghit. Hiyay kalabong nin nakwa
lan malanghit, ket magatoh boy limampo boy tatlo. Noba agya wanabay
kalabong ye nakwa la, ahe ya naginit ye higay la.
12 Hinabi na po Apo Jesus kanla, "Makew kawo ihti ta mamigat po." Ket
ayaman kanlan mānumbong, homain nagngaya a manepet kanan Apo Jesus
no aya ya, ta tanda layna a hiyabay ye Apo.
13 Kingwa nan Apo Jesus ye tinapay boy malanghit haka na in-ibyay kanla.
14 Ket paibat ha nabi-ay yan uman ye Apo Jesus, ikatloyna yatin pagpakit
na kanlan mānumbong na.

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Pedro

15 Pangayadi lan nangan, hinabi nan Apo Jesus kanan Simon Pedro,
"Simon a anak nan Juan, maiigit nayi ye pangado mo kangko dinan ha
pangado la?"

“Awo, Apo,” wanan Pedro. “Tanda mo a an-adoen kata.”
Hinabi nan Apo Jesus kana, “No wanabay awod, pakanen mo hilay tutupa ko.”
16 Tinepet na yan uman Apo Jesus, “Simon a anak nan Juan, an-adoen moko nayi?”
“Awo, Apo,” wana, “tanda mo a an-adoen kata.”
Hinabi nan Apo Jesus kana, “Hayhayen mo hilan manged ye tutupa ko.”
17 Haanin, hiyay Apo Jesus, pinikatlo na yan tinepet ye Pedro, “Simon a anak nan Juan, an-adoen moko nayi?”
Ket nilumele yay Pedro, ta nikatloynan ukdo a tinepet na yan Apo Jesus no an-adoen naya. Haanin, hinabi nan Pedro, “Apo, tanda moy kaganaan. Tanda mo met a an-adoen kata.”
Hinabi nan Apo Jesus kana, “Pakanen mo hilay tutupa ko.
18 Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. Ha anak ka po, ampagbado kan hadili mo boy ampakew ka ha agya way-ihtew a labay mon lakwen. Noba lano ha matoa kayna, ipanat moy gamet mo. Ket ihadya la kan kanayon boy kadten la kayna ha lugal a ahe mo labay lakwen.”
19 Hinabi nan Apo Jesus yatew, ta man-ipatanda na no way-omen yan matey ye Pedro ta-omen ya mapadangalan ye Apo Dioh. Pangayadi, hinabi na kanan Pedro, “Kilakew ka kangko.”

Hiyay Mānumbong a An-adoen nan Apo Jesus

20 Haanin, namalingay yay Pedro. Ket nakit na yay mānumbong a an-adoen nan Apo Jesus a anhumumbong kanla. Hiya ye nakailig kanan Apo Jesus boy nanepet kana ha pandem la no aya ye mangiopit kana.
21 Ha nakit na yan Pedro ye mānumbong, tinepet na yay Apo Jesus, “Apo, hinya lagi ye malyadi kana?”
22 Nakibat yay Apo Jesus, “No labay kon angkabi-ay ya angga ha mag-udong ako, homain kaynan pakibalabalaan. Manumbong kayna tana kangko.”
23 Ulin yatew, nitayak anay balita a ahe ya matey yatew a mānumbong. Noba ahe na hinabin Apo Jesus a ahe ya matey no aliwan, “No labay kon angkabi-ay ya angga ha mag-udong ako, homain kaynan pakibalabalaan.”
24 Hiko ye mānumbong a ampamapteg kanlan hilati boy hiko po ye nanulat. Tanda lan kanayon a tatao a peteg ye anhabiyen ko.
25 Malabong po ye kanayon a dinyag nan Apo Jesus. No ihulat ko yan kaganaan, ha ihip ko, ahe ya mihadang ye babe-luta a pangikunaan nin lilibdon pinangihulatan.

DIDIYAG
lan apohtol nan Apo Jesus

1 An-adoen kon Teofilo, ha unan hulat ko kammo,* inhulat ko ye tungkol
ha didinyag nan Apo Jesus boy in-aadal na impaibat po ha una yan
nangiadal
2-3 angga ha mangaamot a nipatagay yayna ha langit. Hatew, natey yay
Apo Jesus ha kodoh, noba nabi-ay yan uman. Ket ha loob nin apatapo a
mangaamot, malabong a ukdo yan napakit kanlan aapohtol na a pinili na
bilang pamapteg a nabi-ay yan uman. Ket in-adal na kanla ye tungkol ha
panakop nan Apo Dioh boy binilinan na hila makauli ha Ihpiditon Dioh.
4 Ha maghay mangaamot, legan ampangan yay Apo Jesus a kalamo na
hilay aapohtol na, binilinan na hila, a wana, "Adi kawo po an-umalih ihti
ha Jerusalem. Agaden yo po ye Ihpiditon Dioh a impangako nan Bapa ko a
itubol na kanyo a omen ha hinabi koyna kanyo hatew.
5 Ta hiyay Juan a Māmawtihmo, namawtihmo ya ha lanom. Noba ha ahe
mabuyot, bawtihmowan na kawon Apo Dioh ha Ihpidito na."

Hiyay Pamakew nan Apo Jesus ha Langit

6 Minghan, ha naytipon hilan Apo Jesus boy aapohtol na, tinepet laya,
"Apo, hamboten mo hilayna nayi ye ampanakop kammi ta-omen hikaynay
mamoon ha Israel?"†
7 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Aliwaynan katapulan a matandaan
yo po no makano malyadi ye intaning nan Bapa kon Dioh makauli ha
kapalyadiyan na.
8 Noba lano ha lumateng yaynay Ihpiditon Dioh kanyo, biyan na kawon
kapalyadiyan. Ket hikawoynay māngipapteg kanlan tatao nin tungkol
kangko ihti ha banwan Jerusalem, ha plobinhiyan Judea, ha plobinhiyan
Samaria boy ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta."
9 Pangahabi nan Apo Jesus yatew, ket nipatagay yayna ha langit. Legan
ambilewen laya, napahanipan yaynan owep. Ket ahe la yaynan nakit.
10 Legan ampakabilewen la yan ampitagay ha langit, kapipikhaan main
luway anghil nin Dioh a nakabado nin maputi ye ampideng ha haley la.
11 Ket hinabi lan aanghil kanla, "Hikawon taga Galilea, taket ta ampideng
kawo po a antumangal ha langit? Hiyay Jesus a nakit yon nipatagay ha
langit, mag-udong yan uman ihti ha babe-luta. Ket no way-omen yan
nipatagay, wanabay met ateed lano ye pag-udong na ihti ha babe-luta."

Hiyay Pamili lan Aapohtol nin Kahagili nan Judas Iscariote

12 Haanin, hilay aapohtol, nag-udong hilayna ha banwan Jerusalem a ibat
ha Mapantay nin Oolibo. Yatin mapantay, ket mangamaghay kilomitodo ye
kataang na ha Jerusalem.
13 Ha niabot hilayna ihtew, nanik hila ha dapit tagay a hilid nin baey a
angkunaan la. Hilay nanik ihtew ket hiyay Pedro, Juan, Santiago, Andres,
Felipe, Tomas, Bartolome, Mateo, Santiago a anak nan Alfeo, Simon a
kinumuntada ha Roma hatew boy hiyay Judas a anak nin lumbo a Santiago.

---

* **1:1** Hiyay libdo a anhabtan Lucas ye unan hulat na. † **1:6** Nibaan la a hagiliyan na hilaynan Apo Jesus ye Roromano a ampanakop kanla ta-omen hilaynay Israelita ye mamaala nin lugal la.

14 Lanang hilan ampaytipon ha pamakigwang, kalamo la hilay nangaanon babayi boy hiyay Maria a indo nan Apo Jesus boy hilay lalakin katongno nan Apo Jesus.
15 Ha maghay mangaamot, naytipon hilay magatoh boy luwampo a māmteg nan Apo Jesus. Haanin, nideng yay Pedro boy hinabi na kanla,
16 "Kakatongno ko, katapulan a matupad ye naihulat a Habi nin Dioh a impatanda nan Ihpiditon Dioh makauli kanan Poon David a tungkol kanan Judas a nangibagnoh hatew kanlan nandakep kanan Apo Jesus.
17 Hiyay Judas, kapadiho miya met a pinili nan Apo Jesus a maghilbi kana."
18 Hiyay maloke a dinyag nan Judas Iscariote, inlako na yay Apo Jesus. Ket hiyay napaglakoan na ye pinanaliw nin luta. Ket ihtewbay ya naampag a nipatalimbonek. Nilumtoh ye bitoka na. Ket nangawahag ye pait na.
19 Ket hilay kaganaan a angkumonin ihtew ha Jerusalem, natandaan lay nalyadi kanan Judas Iscariote. Kaya-bay hiyay luta a kinamateyan na, ket pinangalanan la yan "Akeldama" ha habi la. Hiyay labay habiyen, "Talon Daya."
20 Hinabi na po nin Pedro,
"Main naihulat a tungkol kanan Judas ha libdon Kakanta a wanae,
'Hiyay angkunaan na, paolayan yayna
boy homain anan malyadin kumonin ihtew.' "‡
"Nakahulat met ye wanae,
'Hiyay katungkolan na, maibyay ha kanayon a tao.' "§
21-22 Hinabi na po nin Pedro, "Kaya-bay haanin, katapulan tawoy mamili nin kahagili nan Judas Iscariote a makilamo kammin mamapteg a nabi-ay yan uman ye Apo Jesus. Hiyay pilien tawo, ket katapulan a magha ya kanlan kalalamoan tawo ha kaganaan a panaon a kalamo mi yay Apo Jesus paibat ha napabawtihmo ya kanan Juan angga ha mangaamot a nipatagay ya ha langit."
23 Kaya-bay luway laki ye namilian la. Hiyay magha, Jose Barsabas a anhabtan met Justo. Ket hiyay magha met, hiyay Matias.
24 Ket nakigwang hila, a wanla, "Apo, tanda moy anti ha puho nin kaganaan a tatao. Kaya-bay ipatanda mo kammi no aya kanlan luwa ye pinili mo
25 a mag-ilyadin apohtol mo a kahagili nan Judas Iscariote. Ta hiyay Judas, ket tinalingkukolan na yaynay abala na bilang apohtol. Ket nakew ya ha lugal a nakaitaladanan na."
26 Pangayadi lan nakigwang, nanyag hilan pandaw-an. Ket hiyay ngalan nan Matias ye nadawo. Kaya-bay hiyaynay naipahan kanlan labinmaghan apohtol nan Apo Jesus.

2

Hiyay Panlumateng nan Ihpiditon Dioh

1 Haanin, ha mangaamot ana nin pihta lan Jujudio a anhabtan Pentecostes, hilay māmteg nan Apo Jesus, naytipon hilan kaganaan ha maghan baey ha Jerusalem.
2 Kapipikhaan, main heneg a ibat ha langit a manwawagehweh a ba-mon makhaw a angin. Ket hilay kaganaan a anti ha loob nin baey, nange lay heneg.

‡ **1:20** Kakanta 69:25. § **1:20** Kakanta 109:8.

3 Haanin, nakakit hilan ba-mon delag apoy* a dinumpa ha ō nin balang
magha kanla.
4 Ket hilan kaganaan ihtew, naheb hilan Ihpiditon Dioh. Ket makauli ha
kapalyadiyan na, hiyay balang magha kanla, naghabi hilan impahabi nan
Ihpiditon Dioh kanla makauli ha lumbo a habi a ahe la naadal.
5 Kananyatew, main Jujudion mapanumbong ha Bibilin nan Apo Dioh a
anti ha Jerusalem a nangibat ha hadihadi a nahyon ihti ha babe-luta. Ket
aliwan padipadiho ye habi la.
6 Pamakange lay heneg, ket nilakew la hilan binilew ye naytitipon a
māmteg. Nagtaka hila, ta nange la a hilay māmteg, ket ampaghabi hilan
hahabi lan ampakange kanla.
7 Nagtaka hilan tubat boy hinabi la, "Hinyatin angkalyadi? Aliwa nayi a
taga Galilea hilan kaganaan a ampaghabi?
8 Way-omen hila ampakahabi nin habi tawo?
9 Ihti kantawo, main taga Partia, main taga Media, main taga Elam, main
taga Mesopotamia, main taga Judea, main taga Capadocia, main taga Ponto,
main taga Asia.
10 Main taga Frigia, main taga Pamfilia, main taga Egipto, main taga
lulugal ha Libya a mahaley ha Cirene, main angkumonin ha banwan Roma.
11 Main Jujudio boy aliwan Judio a napahumbong ha pamteg lan Jujudio.
Main met taga Creta boy taga Arabia. Noba hilatin tatao a taga Galilea, ket
angkange tawo a anhabiyen la ha habi tawo ye tungkol ha kapagtakaan a
dinyag nan Apo Dioh!"
12 Nagtaka hilan tubat boy ahe la makwan ihipen ye angkalyadi. Haanin,
napaytepet-tepet hila ha magha boy magha, a wanla, "Agi! Hinyay labay
habiyen nin yati?"
13 Noba hilay kanayon kanla, an-ilungolungo la hilay māmteg, a wanla,
"Hi! Nalahing hilan bengat hilayain."

Hiyay Pangipatanda nan Pedro

14 Kaya-bay nideng yay Pedro boy hilay labinmaghay apohtol nan Apo
Jesus ha adapan lan tatao. Ket makhaw nan hinabin Pedro, "Hikawon
kapadiho kon Jujudio boy hikawon kaganaan a angkumonin ihti ha banwan
Jerusalem, pakaleng-en yon manged ye habiyen ko, ta ipalinaw ko kanyo
ye angkalyadi.
15 Aliwa kayin lahing a omen ha an-ihipen yo, ta tanda tawo a homain
taon malahing ha wanabay kahanib.†
16 Yatin angkalyadi haanin, ket katupadan nin hinabi nan podopitan Joel
hatew a wanae,
17 'Hinabi nan Apo Dioh, "Ha kalampuhan nin panaon, yati ye diyagen ko.
Itubol koy Ihpidito ko ha kaganaan a lalahi nin tao.
Hilay aanak yon laki boy babayi,
mangipatanda hilan hahabi ko.
Hilay babayontao, makakit hila nin leplep
a ipalelep ko kanla.
Hilay tutoan lalaki, manaynep hila met
nin ipataynep ko kanla.
18 Kananyatew a mangaamot, hiyay Ihpidito ko,
itubol ko yan peteg kanlan māghilbi kon laki boy babayi.
Ket ipatanda lay hahabi ko.

---

* **2:3** *delag apoy* ha Griego ket "dila nin apoy". † **2:15** *kahanib* ha Griego ket "ikahiyam nin mahanib". Hatew, hilay Jujudio, ahe hila minom nin alak ha mahanib.

19 Mangipakit akon malabong a kapagtakaan bilang pagkakitan ha langit boy ha babe-luta
makauli ha daya, apoy boy makugpan anoh.
20 Hiyay mangaamot, lumiteh ya.
Ket hiyay bowan, tumibya ya a ba-mon daya
bayo lumateng ye nakiduma boy tubat a kapagtakaan a mangaamot nan Apo a hiyay mangaamot nin panuhga na nin tatao.
21 Ket ayaman a makiiingalo kanan Apo,
ket miligtah ya ha kapaduhaan." ' "‡
22 Hinabi na po Pedro, "Hikawon kapadiho kon Israelita, leng-en yoy habiyen ko! Hiyay Apo Jesus a taga Nazaret, intubol na yan Apo Dioh kantawo. Ket pinaptegan na yan Apo Dioh makauli ha makapalyadiyan a didiyag, kapagtakaan, boy pagkakitan a dinyag na makauli kanan Apo Jesus. Tanda yo yati, ta yatin kaganaan, ket nalyadi ihti kanyo.
23 Tanda naynan Apo Dioh hatew po a maigawang ya kanyo ye Apo Jesus, ta yabayti ye monikala na. Impapatey yoya kanlan tataon māgkahalanan a nangipako kana ha kodoh.
24 Noba hiyay Apo Dioh, inligtah na yay Apo Jesus ha kapalyadiyan nin kamateyan boy bini-ay na yan uman, ta ahe ya malyadin nikakaantin natey.
25 Ta yati ye impahabi nan Apo Dioh kanan Poon David tungkol kanan Apo Jesus,
'Nakit ko yay Apo Dioh a lanang yan anti ha adapan ko.
Ulita anti yan lanang ha talig ko,
ahe ako malimo.
26 Kaya-bay angkaaliket ako boy ahe ko mabenbenan ye bebey ko a manggalang kanan Apo Dioh.
Ket agya matey man ye laman ko, angkahigudo ko a bi-ayen mo kon uman.
27 Ta tanda ko a ahe mo paolayan ye kalelwa ko a mikakaanti ha bito.
Boy ahe mo paolayan a bumata ye bangkay nin Homain Kahalanan a Māghilbi mo.§
28 Impatanda mo kangko ye dān a palakew ha bi-ay.
Ket ulita lanang katan kalamo, tubat ye aliket ko.' "*
29 Hinabi na po Pedro, "Hikawon kapadiho kon Jujudio, malinaw a aliwan yay hadili nan Poon David ye andektan na ha hinabi na yatew. Ta tanda tawo a natey yaynay Poon David. Ket agya haanin, tanda tawo no way-ihtew yan nailbeng.
30 Hiyay Poon David, podopita ya. Ket tanda na a impangako nan Apo Dioh kana a magha kanlan lahi na ye mag-ilyadin poon a omen met ateed kana.
31 Hatew, tanda naynan Poon David a bi-ayen na yan Apo Dioh ye Cristo a impangako nan Apo Dioh. Kaya-bay hinabi nan Poon David, 'Ahe naya paolayan a mikakaanti ha bito. Boy ahe naya paolayan a bumata ye laman na.'
32 Yatin Cristo, homain kanayon no aliwan hiyay Apo Jesus a bini-ay nan uman Apo Dioh. Ket mapaptegan min kaganaan a nabi-ay yan uman.
33 Ket hiyay Apo Dioh, intagay na yay Apo Jesus boy pinaikno naya ha dapit wanan na. Boy in-ibyay na kana ye Ihpiditon Dioh a impangako na kana a in-ibyay na met Apo Jesus kammi. Ket hiyay kapalyadiyan na ye nakit boy nange yo kammi haanin.

---

‡ **2:21** Joel 2:28-32. § **2:27** *Homain Kahalanan a Māghilbi* ket hiyay Apo Jesus ye andektan. * **2:28** Kakanta 16:8-11.

34 Ta aliwan hiyay Poon David ye intagay nan Apo Dioh ha langit. Noba
hinabi nan Poon David ye tungkol kanan Cristo,
‘Hinabi nan Apo Dioh kanan Apo ko,
“Mikno ka ihti ha dapit wanan ko
35 angga ha mapahuko ko hila kammo ye kakaaway mo.” ’
36 “Kaya-bay hikawo boy kaganaan a kakatongno kon Israelita, katapulan
yon matandaan a hiyay Apo Jesus a impapako yo ha kodoh, ket hiyabay ye
dinyag nan Apo Dioh a Apo tawo boy Cristo!”
37 Pamakange lan tatao yatew, ket natanggil ye puho la. Kaya-bay hinabi
la kanan Pedro boy kanlan kanayon a apohtol nan Apo Jesus, “Kakatongno,
hinya awod ye katapulan min diyagen?”
38 Nakibat yay Pedro kanla, “Hiyay balang magha kanyo, ket katapulan a
maghehe boy itgen yoynay panyag nin kahalanan. Boy pabawtihmo kawo
ha ngalan nan Apo Jesu Cristo ta-omen mapatawad ye kakahalanan yo. Ket
matanggap yoy Ihpiditon Dioh a digalo nan Apo Dioh kanyo.
39 Ta yatin Ihpiditon Dioh ye impangako nan Apo Dioh kanyo boy kanlan
lalahi yo boy ha kaganaan a tataon anti ha mangataang a lugal. Awo,
impangako nan Apo tawon Dioh ye Ihpidito na ha ayaman a taon hagyaten
na a humaley kana.”
40 Malabong po ye pamapteg a hinabi nan Pedro. Boy inawok na kanla, a
wana, “Adi kawo ampakilamo kanlan mangaloke a tatao haanin a panaon
ta-omen kawo miligtah ha lumateng a pamaduha nan Apo Dioh kanla.”
41 Haanin, malabong hilay tataon namteg ha hinabi nan Pedro. Ket
napabawtihmo hila. Kananyatew a mangaamot, mangatatlon libo katao
ye nipahan kanlan māmteg nan Apo Jesus.
42 Hilatin tataon bayon namteg kanan Apo Jesus, ket popoh hilaynan am-
pakew a manlenge nin an-iadal lan apohtol nan Apo Jesus boy ampaylamo-
lamo hila. Ampaytitipon hilan mangan nin tinapay† boy ampakigwang
kanan Apo Dioh.

Hiyay Pagbi-ay nin Māmteg

43 Makauli ha kapalyadiyan nan Apo Dioh, hilay aapohtol nan Apo Jesus,
ampakadyag hila nin malabong a kapagtakaan boy pagkakitan. Kaya-bay
hilay tatao a anti ihtew, nagbi-ay hila a main limo boy panggalang kanan
Apo Dioh.
44 Hilan kaganaan a māmteg nan Apo Jesus, ket napaymamagha hila boy
naytatag-op hila nin babandi la.
45 Inlako lay luta la boy bandi la. Ket hiyay napaglakoan la, indakay la ha
matapul nin balang magha.
46 Minamangaamot hilan ampaytipon ha Timplo boy luboh ye kaaliketan
lan ampayhahagyat mangan ha baey nin balang magha.
47 Lanang hilan ampanggalang kanan Apo Dioh. Ket nalabayan hilan
kaganaan a tatao ihtew. Ket hiyay Apo Dioh, minamangaamot nan an-
ipahan kanla ye tataon an-iligtah na ha kapaduhaan a homain anggaan.

3

Hiyay Pamaitaah nan Pedro ha taon Lumpo

1 Ha maghay mangaamot, ha odah nin alah tidih nin mahilem, nakew yay
Pedro boy Juan ha Timplo. Yabaytew ye odah nin pamakigwang lan Jujudio.

† **2:42** Mangan hilan tinapay a ampangihipan nin pagkamatey nan Apo Jesus.

2 Ihtew ha ilwangan ha alad nin Timplo, main maghay lakin lumpo
yaynan in-anak. Ket minamangaamot la yan an-ilakew ihtew a makilimoh
kanlan tataon anhumlep ha ilwangan ha alad nin Timplo a anhabtan
“Matampa a Ilwangan.”
3 Ha nakit na yan lumpo ye Pedro boy Juan a anhumlep ha ilwangan ha
alad nin Timplo, nakikwa yan limoh kanla.
4 Ket pinudek la yay lumpo boy hinabi nan Pedro kana, “Bilewen mo kayi.”
5 Ket namilew yay lakin lumpo kanla a ampangagad nin limoh.
6 Noba hinabi nan Pedro kana, “Homain akon pilak, noba main akon
maibyay kammo. Ha ngalan nan Apo Jesu Cristo a taga Nazaret, mideng
ka boy kumodang kayna.”
7 Ket ginemgeman nan Pedro ye wanan a gamet nan lakin lumpo boy
hinaglapan na yan nideng. Ket tampol pinumah-ey ye bitih boy titiked nan
lumpo.
8 Ket tampol yaynan nideng boy nangodang-kodang. Pangayadi, naki-
lakew yayna kanan Pedro boy Juan a hinumlep ha mahlang nin Timplo.
Ket ihtew ha mahlang, kinumodang-kodang yan an-umogtoogton ampang-
galang kanan Apo Dioh.
9 Hilay kaganaan a tatao ihtew, nakit la a ampangodang-kodang yan
ampanggalang kanan Apo Dioh.
10 Haanin, nabalayan laya a hiya met manayti ye lakin lumpo a ampi-
kno hatew a ampakilimoh ha ilwangan ha alad nin Timplo a anhabtan
“Matampa a Ilwangan.” Ket nagtaka hilan tubat ha nalyadi kana.

Hiyay Pangiadal nan Pedro ha Balkon nan Solomon

11 Haanin, legan angkumodang yay Pedro boy Juan ha anhabtan Balkon
nan Solomon, antumkip ya kanla ye lakin lumpo a nitaah. Ket hilay
kaganaan a tatao a anti ihtew, nayew hilan hinumaley kanlan Pedro, ta
ampagtaka hila uli ha nalyadi kanan lakin lumpo hatew.
12 Haanin, pamakakit nan Pedro kanlan tatao, hinabi na kanla, “Kaka-
tongno kon Israelita, taket ta ampagtakaan yo yatin nalyadi boy taket ta
ampudeken yo kayi? Nabaan yo nayi a napakodang mi yatin laki makauli
ha hadili min kapalyadiyan o uli ha panumbong mi ha kalabayan nan Apo
Dioh? Ahe!
13 Hiyay Apo Dioh a Dioh lan nangaunan tutoa tawon Abraham, Isaac
boy Jacob ye namaitaah kana ta-omen ya mapadangalan ye Apo Jesus a
Māghilbi na. Hiyabay ye inggawang yo kanlan mānungkolan boy ingkahwil
yo ha adapan nan Gobilnadol Pilato, agya palihwayen na yayna dayi.
14 Ingkahwil yo yay Matoynong a Maghilbi nan Apo Dioh a pinili na. Ket
hiyay inawok yon palihwayen nan Gobilnadol Pilato, hiyay māmatey nin
tao.
15 Impapatey yo yay Apo Jesus a ampangibatan nin bi-ay, noba bini-ay na
yan uman Apo Dioh. Ket mapaptegan mi a nabi-ay ya, ta nakit miya.
16 Hiyay pamteg kanan Apo Jesus ye namitaah kananyatin lakin lumpo a
katatanda boy angkakit yo haanin. Nalyadi yati uli ha pamteg kanan Apo
Jesus.”
17 Hinabi na po nin Pedro, “Haanin, kakatongno ko, tanda ko a hikawo
boy hilay mānguna yo, ket nadyag yo yan impapatey ye Apo Jesus, ta ahe yo
tanda no aya ya.
18 Noba uli ha dinyag yo, natupad ye nabuyot naynan impatanda Apo
Dioh makauli kanlan popodopita na a hiyay Cristo, ket katapulan yan
magdiha nin tubat a pamaidap.

19 Kaya-bay maghehe kawoyna boy humaley kawoyna kanan Apo Dioh
ta-omen na kawo patawaden ha kakahalanan yo.
20 Ket no diyagen yoy wanabay, magkamain kawon bayon kakhawan a
ibat kanan Apo Dioh. Ket itubol na yan uman lano ye Apo Jesus a Cristo a
pinili na hatew po a mangiligtah boy manakop kanyo.
21 Hiyay Apo Jesus, katapulan a kumonin ya po ha langit angga ha
lumateng ye panaon a bayowen naynan Apo Dioh ye kaganaan a babagay.
Yabay-in met ateed ye impangako nan Apo Dioh hatew po makauli kanlan
popodopita na
22 a omen ha hinabi nan Moises hatew, 'Hiyay Apo yon Dioh, mamili ya ha
lahi yo nin maghan podopita a omen kangko. Ket katapulan a humbongen
yoy kaganaan a habiyen na kanyo.
23 Ayaman a ahe manumbong ha habiyen nin yatew a podopita, maihyay
ya kanlan tatao nin Dioh boy apoen.' "*
24 Hinabi na po nin Pedro, "Hilay kaganaan a popodopita hatew impaibat
po kanan Samuel angga haanin, ket impatanda layna ye tungkol ha
angkalyadi haanin a panaon.
25 Hikitawo ye manawid nin impangako nan Apo Dioh hatew makauli
kanlan popodopita boy kabilang kitawo met ha kahundoan a dinyag nan
Apo Dioh kanlan nangaunan tutoa tawo hatew. Ta hinabi nan Apo Dioh
kanan Abraham, 'Makauli ha lahi mo, inged ko hilay kaganaan a nanahyon.'
26 Kaya-bay hiyay Apo Jesus ye pinili nan Apo Dioh a Māghilbi na. Ket
nuna na yan intubol kantawon Jujudio ta-omen na kitawo haglapan a
manalingkukol nin maloke a pagbi-ay."

4

Hiyay Pedro boy Juan ha Adapan lan Jujudion Mānungkolan

1 Legan ampaghabi yay Pedro boy Juan kanlan tatao, nilumateng hilay
papadi, nangaanon Saduseo* boy hiyay kapitan lan gowaldiya ha Timplo.
2 Ket tubat ye poot la kanlan Pedro boy Juan, ta an-iadal la kanlan tatao a
mabi-ay hilan uman ye nangamatey ulita nabi-ay yan uman ye Apo Jesus.
3 Kaya-bay dinakep la yay Pedro boy Juan boy litihen la hila po dayi,
noba ulita andudumeglem yayna, impidiho la hilaynan bengat. Ket ihtew
hilaynan nahdaan.
4 Noba agya wanabay man ye nalyadi kanla, malabong kanlan nakange
nin in-adal nan Pedro ye namteg kanan Apo Jesus. Kaya-bay napahanan ye
bilang lan lalakin namteg. Inumabot ya ha mangalimay libo.
5 Kabekahan, hilay mānguna, hilay tutoan Jujudio a mānungkolan boy
hilay mamaihtodo nin Bibilin nan Moises, naytitipon hila ha banwan
Jerusalem.
6 Kalamo la yay Anas a pinakapoon a padi boy hiyay Caifas, Juan,
Alejandro, boy hilay kanayon po a papaltido nan pinakapoon a padi.
7 Impakwa la yay Pedro boy Juan. Ket tinepet la hila, "Way-omen yo
nadyag yati? Hinyan kapalyadiyan o ngalan ye ginawi yo ha pamaitaah
yo kanan lakin lumpo?"
8 Haanin, hiyay Pedro a naheb nin Ihpiditon Dioh, nakibat ya kanla,
"Anggalangen kon mānguna boy tutoan Jujudio a mānungkolan,
9 no anlitihen yo kayi haanin tungkol ha manged a dinyag mi kananyatin
laki boy no way-omen yan nitaah,

* **3:23** Deuteronomio 18:15,18,19. * **4:1** Hilay Saduseo, ahe hila ampamteg a mabi-ay yan uman ye taon natey.

10 katapulan yon matandaan boy hilay kaganaan a kapadiho tawon
Israelita a yatin laki a nitaah a anti ihtin ampideng ha adapan yo, ket nitaah
ya makauli ha kapalyadiyan nan Apo Jesu Cristo a taga Nazaret. Hiyabay
ye impapako yon pinatey ha kodoh. Noba bini-ay na yan uman Apo Dioh.
11 Hiyay Apo Jesus ye andektan a dapah ha naihulat a Habi nin Dioh,
'Hiyay dapah a ingkahwil yon māmaideng nin baey,
hiyabay ye ginawi a pundahyon nin baey.'†
12 Homain ayaman a makapiligtah kantawo ha kapaduhaan a homain
anggaan, no aliwan hiyay Apo Jesus bengat a intubol nan Apo Dioh ihti
ha babe-luta."
13 Hilay mānungkolan, uli ha kakhawan nin nakem lan Pedro boy Juan
a maghabi, nagtaka hila, ta tanda la a tao hilan bengat a maaypa boy ahe
nag-adal. Noba nabalayan la hila a kalamo na hilan Apo Jesus hatew.
14 Noba homain hilan mahabi laban kanla. Ta hiyay lakin nitaah, anti ya
ha adapan la a ampideng a katalig nan Pedro boy Juan.
15 Kaya-bay hilay mānungkolan, pinalwah la hila po ye Pedro boy Juan ha
hilid a naytiponan la, ket naytongtong hila.
16 Hinabi la ha magha boy magha, "Hinyay diyagen tawo kanlan hilatin
luwa katao? Agtawoynan maibudi a nakadyag hilan kapagtakaan, ta tanda
laynan kaganaan a tatao ihti ha Jerusalem.
17 Haanin, tantowan tawo hilaynan ingat ta-omen layna itgen ye pan-
giadal la nin tungkol kanan Jesus ta-omen yayna ahe mitayak ye balita
tungkol ha nalyadi."
18 Haanin, hilay mānungkolan, impadakit la yay Pedro boy Juan. Ket
imbilin la, "Adi kawoyna bega maghabi o mangiadal nin tungkol kanan
Jesus."
19 Noba nakibat yay Pedro boy Juan, "Ihipen yo man no hinyay huhto ha
pamilew nan Apo Dioh. Humbongen mi kawo o hiyay Apo Dioh?
20 Ta no hikayin bengat, ahe malyadin ahe mi ipatanda ye tungkol ha
nakit boy nange mi kanan Apo Jesus."
21-22 Noba hilay mānungkolan, lalo la hilayna ingat binawalan a man-
giadal. Labay la hila dayin paduhaan. Noba ahe la madyag, ta angkalimo
hila kanlan tatao. Ta hilay kaganaan a tatao, ket ampanggalang hila kanan
Apo Dioh uli ha kapagtakaan a nalyadi. Ta hiyay taon nitaah, ket maigit yan
apatapo a taon a lumpo. Kaya-bay pinalihway la yaynay Pedro boy Juan.

Hiyay Pakigwang lan Māmteg

23 Ha napalihway hilaynan Pedro boy Juan, nag-udong hilayna kanlan
kakatongno la kanan Apo Jesus. Ket hinabi lay hinabi lan mānguna a papadi
boy tutoan Jujudio a mānungkolan.
24 Pamakange lan māmteg yatew, napaymamagha hilan nakigwang kanan
Apo Dioh, a wanla, "Makapalyadiyan a Apo, hika ye namalhowa nin langit,
luta, dagat boy kaganaan a anti kanla.
25 Makauli ha Ihpidito mo, impahabi mo kanan Poon David a toa mi a
māghilbi mo ye wanae,
'Hilay aliwan Judio, angkapoot hilan tubat.
Ket hilay Jujudio, ampangihip hilan manyag nin homain hilbi.
26 Ket hilay popoon boy mānungkolan ihti ha babe-luta,
naghadya boy naymamagha hilan makilaban kanan Apo Dioh boy
kanan Cristo a pinili na.'‡

† **4:11** Kakanta 118:22. ‡ **4:26** Kakanta 2:1-2.

27 Apo, natupad ana ye impahabi mo kanan Poon David hatew. Ta ihti ha
Jerusalem, hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, hiyay Gobilnadol Pilato, hilay
Jujudio boy aliwan Judio, ket naymamagha hilan ihip a mamatey kanan
Māghilbi mo a hiyay Apo Jesus a pinili mo a Cristo.
28 Ket uli ha kapalyadiyan boy kalabayan mo, nadyag lay nabuyot moynan
monikala.
29 Ket haanin, Apo, bilewen mo! Antantowan la kayi. Kaya-bay haglapan
mo kayi a māghilbi mo ta-omen mi maipahulong a homain limo ye
pangipatanda min Habi mo.
30 Biyan mo kayin kapalyadiyan a mamaitaah nin hahakit lan tatao boy
makadyag nin kapagtakaan boy pagkakitan makauli ha ngalan nan Māghilbi
mo a pinili mo a hiyay Apo Jesus."
31 Pangayadi lan nakigwang, naeyeg ye baey a ampaytiponan la. Ket
naheb hilan kaganaan nin Ihpiditon Dioh. Ket homain hilaynan limo a
nangiadal nin Habi nin Dioh.

Hiyay Payhaglap lan Māmteg

32 Haanin, hilay kaganaan a māmteg nan Apo Jesus, napaymamagha hilan
ihip boy nakem. Ahe hilayna ampay-iimot, ta hiyay bandi nin magha, ket
bandi laynan kaganaan.
33 Ket hilay aapohtol nan Apo Jesus, main hilan kapalyadiyan a am-
pamapteg nin tungkol ha pagkabi-ay nan uman Apo Jesus boy luboh ye
kangedan nan Apo Dioh kanlan kaganaan a ampamteg kanan Apo Jesus.
34 Homain ampagkakulang kanlan māmteg, ta hilay main luta o main
baey, inlako la. Ket hiyay napaglakoan la,
35 in-ibyay la kanlan apohtol nan Apo Jesus. Ket hilay aapohtol met,
indakay la ye pilak a napaglakoan ha matapul nin balang magha kanlan
māmteg.
36 Wanabay met ateed ye dinyag nan Jose a lahi nan Levi a taga alipoteh
nin Cyprus. Hiyay Jose, pinangalanan la yan Bernabe nin aapohtol a hiyay
labay habiyen, "mamapakhaw nakem."
37 Inlako nay luta na. Ket hiyay napaglakoan na, in-ibyay na kanlan
aapohtol.

5

Hiyay Ananias boy Safira

1 Main met miahawan naglako nin luta la. Hiyay ngalan nan laki,
Ananias, ket hiyay ahawa na, Safira.
2 Noba hiyay napaglakoan la, binawahan nan Ananias ha kamatandaan
nan ahawa na. Ket hiyay napatla, inlakew nan Ananias kanlan aapohtol.
Ket hinabi na kanla, "Yati ye napaglakoan mi."
3 Noba hinabi nan apohtol Pedro kana, "Ananias, taket ta napatalingo
ka kanan Satanas? Nagtago ka ha Ihpiditon Dioh, ta binawahan moy
napaglakoan yon luta yo.
4 Ha ahe mo po nailako ye luta yo, aliwa nayi a hikay nagkonin? Ha
nailako moyna, aliwa nayi a konin mo met ateed ye napaglakoan mo? Taket
ta naihipan mo po ye magtago? Nagtago ka, aliwan ha tao, no aliwan kanan
Apo Dioh."
5-6 Pamakange nan Ananias ye hinabi nan Pedro, napuang yan natey.
Haanin, hinaleyan la yan nangaanon bayontao ye bangkay nan Ananias.
Ket pinutot laya haka la yan inlakew in-ilbeng. Kaganaan a tataon nakange
nin nalyadi kanan Ananias, ket nalimowan hilan tubat.

7 Pangalabah nin tatloy odah, hiyay Safira a ahawa nan Ananias,
nilumateng ya met. Homain yan kamatandaan ha nalyadi kanan Ananias.
8 Hinabi nan Pedro kanan Safira, “Kahihiyati nayi ye napaglakoan yo nin
luta yo?”
Nakibat yay Safira, “Awo, yabay-in bengat ye napaglakoan mi.”
9 Hinabi nan Pedro kana, “Taket ta napaykahundoan yon miahawa a
huboken ye Ihpiditon Dioh? Bilewen mo! Anti hilayna ha ilwangan ye
bayontao a nangilbeng kanan ahawa mo. Ket hapwaten laka met a ilbeng.”
10 Ket kananyatew met ateed, napuang yan natey ye Safira ha adapan
nan Pedro. Ha nilumoob hilaynay bayontao, nakit la a natey yaynay Safira.
Kaya-bay hinapwat la yan in-ilwah. Ket in-ilbeng laya met ha talig nan
ahawa na.
11 Ket nalimowan hilan tubat ye kaganaan ha pangkat nin māmteg boy
hilay kaganaan a nakabalita.

Hiyay Malabong a Kapagtakaan a Nalyadi

12 Hilay aapohtol, malabong a pagkakitan boy kapagtakaan ye didinyag
la ha adapan lan tatao makauli ha kapalyadiyan nan Apo Dioh. Ket hilay
kaganaan a māmteg, lanang hilan ampaytipon ha Balkon nan Solomon ha
Timplo.
13 Hilay ahe ampamteg kanan Apo Jesus, agya ambihaen la hilay māmteg,
angkalimo hilan makitipon kanla.
14 Wanabay man, anlumabong po ateed ye bilang lan lalaki boy babayin
ampamteg kanan Apo Jesus.
15 Ket uli ha kapagtakaan a andiyagen lan apohtol nan Apo Jesus, hilay
tatao ihtew, kingwa la hilay ampaghakit. Ket inlakew la hila ha gilid nin dān.
Impaida la hila ha apay ta-omen ha pagdān nan Pedro, agya maaninowan
na hilan bengat, ket mitaah hila.
16 Main po malabong a tataon nilumateng ha banwan Jerusalem a
nangibat ha binabadiyo. Ampangilakew hilan ampaghakit boy tataon
hinelpan nin maloke a ihpidito. Ket nitaah hilan kaganaan.

Hiyay Pangipaloke kanlan Aapohtol

17 Haanin, hiyay pinakapoon a padi boy hilay kalalamoan na a kabilang
ha pangkat nin Saduseo, ket angkaibeg hilan tubat kanlan aapohtol nan
Apo Jesus.
18 Kaya-bay impadakep la hila boy impapidiho.
19 Noba ha madeglem, nilukatan nin anghil nan Apo ye ilwangan nin
pidihowan. Ket in-ilwah na hilay aapohtol. Hinabi na kanla,
20 “Makew kawo ha Timplo boy ipatanda yo kanlan tatao ye tungkol ha
bayon bi-ay a an-ibyay nan Apo Dioh.”
21 Hinumbong lay hinabi nin anghil. Kaya-bay ha mahda ana, nakew
hilayna ha mahlang nin Timplo. Ket inadalan la hilay tatao.
Haanin, hiyay pinakapoon a padi boy kalalamoan na, impadakit la
hilay tutoan Jujudio a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio ta-omen
hila maytotongtong. Nangitubol hilan mangwa kanlan apohtol a anti ha
pidihowan.
22 Noba ha niabot hilayna ihtew, ahe hilaynay apohtol. Kaya-bay nag-
udong hila ha Panuhgaan lan Jujudio. Ket imbalita la kanla,
23 “Ha niabot kayi ha pidihowan, nakit mi a nakakandado po ye iilwangan.
Ket hilay gowaldiya, anti hila ihtew ha iilwangan. Noba ha nilukatan mi,
homain kayinan nakit a tao ha loob!”

24 Pamakange lan mānguna a papadi boy hiyay kapitan lan gowaldiya
ha Timplo ye hinabi la, nagtaka hila boy ahe la makwan ihipen no hinyay
nalyadi kanlan aapohtol.
25 Haanin, main maghay lakin nilumateng a nangibalita kanla, “Manlenge
kawo! Hilay tataon impapidiho yo, anti hilayna ha Timplo a ampangiadal
kanlan tatao.”
26 Ket hiyay kapitan boy hilay gowaldiya na, tampol la hilan nilakew
ye aapohtol ha Timplo. Ket dinakep la hilan uman. Noba ahe la hila
pinahakitan, ta angkalimo hila a taponen la hilan dapah nin tatao.
27 Haanin, hiyay kapitan boy hilay gowaldiya, inlakew la hilay aapohtol
ha Panuhgaan lan Jujudio. Ket hiyay pinakapoon a padi, hinabi na kanla,
28 “Impahehpet min imbilin kanyo a adi kawoyna mangiadal nin tungkol
kanan Jesus! Noba haanin, bilewen yoy dinyag yo! Nitayak ana ha
Jerusalem ye in-adal yo boy hikayi po ye ambadaan yon namatey kanan
Jesus!”
29 Nakibat yay Pedro boy kalalamoan na a aapohtol, “Hiyay Apo Dioh ye
katapulan min humbongen, aliwan tao.
30 Pinatey yo yay Apo Jesus ha impapako yoya ha kodoh. Noba bini-ay na
yan uman Apo Dioh a anggalangen lan nangaunan tutoa tawo.
31 Indangal na yan Apo Dioh ye Apo Jesus boy pinaikno naya ha dapit
wanan na bilang Poon boy Māngiligtah ta-omen hikitawon Jujudio, ket
mabyayan nin panaon a maghehe boy mapatawad ye kakahalanan tawo.
32 Mapaptegan mi hilatin kaganaan a nalyadi kanan Apo Jesus. Ket aliwan
bengat hikayi, no aliwan ampaptegan na met Ihpiditon Dioh a in-ibyay nan
Apo Dioh ha kaganaan a ampanumbong kana.”
33 Pamakange lan tutoan Jujudio a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio
ye hinabi lan Pedro, napoot hilan tubat. Ket labay la hilan pateyen.
34 Noba nideng yay Gamaliel a kalalamoan la a mānungkolan ha Panuh-
gaan lan Jujudio. Magha yan Pariseo, maihtodo nin Bibilin boy an-igalang
ya nin kaganaan a tatao. Ket impailwah na hila po dumali ye aapohtol.
35 Pamakailwah lan aapohtol, hinabi nan Gamaliel kanlan kalalamoan
na, “Hikawon kapadiho kon Israelita, pakaihipen yo po a manged no hinyay
diyagen yo kanlan hilatin tatao, ta maka magkamali kawo.
36 Hatew, main taon nagngalan Teudas a ampaglambong a makhaw yan
poon boy main yan apat a gatoh a mānumbong. Noba ha napatey ya, ket
napaykatak-katak hilay mānumbong na angga ha naahe hilayna.
37 Pangalabah yatew, ha panaon anan pagpalihta nin tatao, main ana
man tao a nagngalan Judas a taga plobinhiyan Galilea. Nakahagyat yan
mānumbong na ta-omen lumaban ha gobilno. Noba ha napatey yayna, ket
napaykatak-katak hilay mānumbong na.
38 Kaya-bay hiyay mahabi ko kanyo, adi tawo hilaynan pakibalabalaan
boy paolayan tawo hilaynan bengat. Ta no hiyay andiyagen la boy an-iadal
la ket nangibat bengat ha tao, makatak ya met ateed.
39 Noba no nangibat kanan Apo Dioh, ahe yo hila mapatgen. Ket lumtaw
kitawo po a angkalabanen tawo yay Apo Dioh.” Kaya-bay hinumbong lay
hinabi nan Gamaliel.
40 Impakwa la hilay aapohtol. Ket impalatiko la hila haka la hilan
binawalan a mangiadal uman nin tungkol kanan Apo Jesus. Pangayadi,
pinalihway la hilayna.
41 Haanin, inumalih hilaynay aapohtol ha Panuhgaan lan Jujudio.
Angkaaliket hila, ta impaluboh nan Apo Dioh a magdiha hilan pamading-ey
uli ha panumbong la kanan Apo Jesus.

42 Minamangaamot hilan ampakew ha Timplo boy pahulong ye pamaey-
baey lan pangiadal boy pangipatanda nin Manged a Balita a hiyay Apo Jesus
ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.

6

Hiyay Pamili nin Pitoy Lalakin Māmaala

1 Kananyatew a panaon, ha anlumabong hilaynay mānumbong nan Apo
Jesus, hilay Jujudion ampaghabin Griego, nagdiklamo hila laban kanlan Ju-
judion ampaghabin Hebreo. Ta hilay babayin bawo a ampaghabin Griego,
angkapaolayan hilayna ha pangitayak nin pamangan ha minamangaamot.
2 Kaya-bay hilay labinluway apohtol, impadakit la hilay kaganaan a
mānumbong. Ket hinabi la kanla, "Aliwan manged a paolayan mi ye
pangipatanda nin Habi nin Dioh ta-omen bengat manguna ha pangitayak
nin pamangan.
3 Kaya-bay kakatongno, mamili kawon piton lalaki kanyo a ambihaen lan
tatao, naheb nin Ihpiditon Dioh boy madunong. Hilabay ye pabaalaen tawo
ha pangitayak nin pamangan.
4 Ket hikayi met, ikamihan mi ye panaon mi ha pamakigwang boy
pangipatanda nin Habi nin Dioh."
5 Hilay kaganaan a māmteg ihtew, nalabayan lay hinabi lan apohtol. Ket
pinili la yay Esteban a maghay taon main maghen a pamteg boy naheb
nin Ihpiditon Dioh. Pinili laya met ye Felipe, Procoro, Nicanor, Timon,
Parmenas, boy hiyay Nicolas a taga Antioquia. Hiyay Nicolas, aliwa yan
Judio noba napahumbong ya ha pamteg lan Jujudio.
6 Ket hilayatin napili a lalaki, in-adap la hila kanlan apohtol. Ket hilay
aapohtol, impalonto lay gagamet la kanla boy impakigwang la hila bilang
pagkakitan a binyanan la hilan katungkolan.
7 Kaya-bay hiyay Habi nin Dioh, ket nitayak ya ha kanayon a lulugal. Ha
banwan Jerusalem, anlumabong hilan anlumabong ye mānumbong nan Apo
Jesus boy malabong met kanlan papadi lan Jujudio ye namteg kanan Apo
Jesus.

Hiyay Pagkadakep nan Esteban

8 Haanin, hiyay Esteban, binyan na yan Apo Dioh nin kangedan boy
kapalyadiyan. Kaya-bay malabong a kapagtakaan boy pagkakitan ye
dinyag na ha adapan lan tatao.
9 Noba main tataon nakingatngat kanan Esteban. Ibat hila ha pāytiponan
lan Jujudio a anhabtan Pangkat nin Tataon Pinalihway. Ket hilay kanayon
kanla, taga Cirene, taga Alejandria, taga Cilicia boy main po taga Asia.
10 Noba ahe la yan mahambot ye Esteban, ta binyan na yan Ihpiditon Dioh
nin kadunongan.
11 Kaya-bay nangupa hilan ano kataon maghabin katagowan laban kana,
a wanla, "Nange mi yay Esteban a ampaghabin maloke laban kanan Moises
boy kanan Apo Dioh!"
12 Uli ha hinabi la, naatay hilan mapoot kanan Esteban ye tatao, hilay
tutoan Jujudio a mānungkolan boy hilay mamaihtodo nin Bibilin. Ket
dinakep la yan inlakew ye Esteban ha Panuhgaan lan Jujudio.
13 Haanin, nangiadap hilayna man nin nangaanon katao a maghabin
katagowan laban kanan Esteban. Hinabi la, "Yatin tao, lanang yan
ampaghabin maloke laban ha Timplo nan Apo Dioh boy laban ha Bibilin
a impahulat nan Apo Dioh kanan Moises.

14 Nange mi a hinabi na a hiyay Timplo tawo, ket agwaten na kanon Jesus
a taga Nazaret boy umanen nay kaugalian a naiknaan tawo kanan Moises."
15 Ket hilay kaganaan a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio, pinudek
la yay Esteban. Ket nakit la a hinumnag ye lupa na a ba-mon lupan maghan
anghil.

7

Hiyay Pangipalinaw nan Esteban

1 Haanin, hiyay pinakapoon a padi, tinepet na yay Esteban, "Peteg laweh
yatin anhabiyen la tungkol kammo?"
2 Nakibat yay Esteban, "Hikawon kakatongno ko boy tutoa ko, leng-en yoy
habiyen ko. Hatew, hiyay toa tawon Abraham, bayo ya nakew ha banwan
Haran, napakit ya kana ha Mesopotamia ye makapalyadiyan a Dioh,
3 a wana, 'Lakwanan moy lugal mo boy hilay papaltido mo. Ket makew
ka ha lugal a ipakit ko kammo.'* "
4 "Kaya-bay inumalih yay Abraham ha lugal lan Caldeo, ket nakew yan
kinumonin ha banwan Haran. Ha natey yaynay bapa na, intubol na yan
Apo Dioh ihti ha lugal a angkunaan tawo haanin.
5 Kananyatew a panaon, hiyay Abraham, agna ya po binyanan Apo Dioh
nin agya makandin pahen bengat nin luta. Noba impangako nan Apo Dioh
kana a yatin lugal ye ibyay na kana boy kanlan lalahi na, agya homain ya
po anak kananyatew.
6 Hinabi nan Apo Dioh kana, 'Hilay lalahi mo, ket kumonin hila lano ha
kanayon a lugal. Ket maipoh hila lano ihtew boy mapatiyatiyaan ha loob
nin apat a gatoh a taon.
7 Noba hilay tataon mangipoh kanla, ket paduhaan ko hila. Pangayadi,
alihan la yatew a lugal boy mag-udong hilayna ihtin lugal. Ket ihtibay la
kon galangen.'
8 Ket bilang pagkakitan nin kahundoan nan Apo Dioh kanla, imbilin na a
katapulan tulien ye kaganaan a laki. Kaya-bay ha nianak yay Isaac, tinuli
na yan Abraham ha ikawalon mangaamot. Wanabay met ateed ye dinyag
nan Isaac kanan Jacob a anak na. Boy wanabay met ye dinyag nan Jacob
kanlan labinluwan aanak na a nangibatan nin lahi tawon Jujudio."
9-10 "Haanin, hiyay Jose a magha kanlan labinluwan lalakin aanak nan
Jacob, ket kinaibegan la yan kakatongno na. Inlako laya kanlan tataon
māgpanapulan. Ket inlakew laya ha Egipto. Ket ihtew yan naipoh. Noba
hiyay Jose, anlamoan na yan Apo Dioh boy hinaglapan naya ha kaganaan a
pamaidap a angkadihaan na. Binyanan naya po Apo Dioh nin kadunongan.
Kaya-bay kinaaliketan na yan Paraon a Poon ha nahyon Egipto. Ket dinyag
na yan mamaala ha Egipto boy ha kaganaan a kabandiyan na."
11 "Haanin, nagkamain nin bitil boy angkaidapan hilaynan tubat ye tatao
ha Egipto boy ha Canaan. Ket hilay pamilya nan Jacob a nangaunan tutoa
tawo, homain hilaynan mapangwaan nin pamangan.
12 Ha nabalitaan nan Jacob a malabong ye pamangan ha Egipto, intubol
na hilay aanak na a nangaunan tutoa tawo a manaliw nin pamangan ihtew.
Yati ye unan pamakew la ha Egipto. Noba ahe laya nabalayan ye Jose a
katongno la.
13 Ket ha ikalwan pamakew la ihtew, napabalay yaynay Jose kanlan
kakatongno na. Ket hiyay Poon Faraon, natandaan na ye tungkol ha
pamilya nan Jose.

---

* **7:3** Genesis 12:1.

14 Pangayadi, hiyay Jose, impadakit na yay Jacob a bapa na, dayon
papamilya na. Pitompo boy lima hilan mitapamilya.
15 Kaya-bay hiyay Jacob boy pamilya na a nangaunan tutoa tawo, nakew
hilan kinumonin ha Egipto angga ha matey hila.
16 Ket hiyay babangkay la, in-uli la ihti ha lugal tawo. Ket in-ilbeng laya ha
Shekem ha pangilbengan a hinaliw nan toa tawon Abraham hatew kanlan
aanak nan Hamor."
17 Hinabi na po nin Esteban, "Ket ha madanon na yaynan tupaden Apo
Dioh ye pangako na kanan Abraham, anlumabong hilan anlumabong ye
nangaunan tutoa tawo ha Egipto.
18 Haanin, nahagiliyan ye poon ha Egipto. Ket yatin bayon poon, homain
yan kamatandaan nin tungkol kanan Jose.
19 Ket yatin poon, tinalingo boy pinatiyatiyaan na hilay nangaunan tutoa
tawo. Boy pinilit na hilan itapon ye oongi la ta-omen hila matey."

20 "Ket kananyatew a panaon, in-anak yay Moises a kinaaliketan nan Apo
Dioh. Tatloy bowan la yan hinayhay nin tutoa na ha baey la.
21 Noba ha napilit hilaynan manlakwan kana, kingwa na yan babayin
anak nan Poon boy hinayhay na yan ba-mon hadili nan anak.
22 Napag-adalan nan Moises ye kaganaan a kadunongan lan Egipsio. Ket
nag-ilyadi yan magaling ha paghabi boy ha panyag."

23 Hinabi na po nin Esteban, "Ha magtaon yaynan apatapo ye Moises,
naihipan na hilan kewahan ye kapadiho nan Israelita.
24 Ha anti yayna ihtew, nakit na yay maghan kapadiho nan Israelita a an-
apiyen nin maghan Egipsio. Nilakew na yan tinageman ye Israelita. Ket
pinatey na yay Egipsio bilang pangibae na kana.
25 Nabaan nan Moises a mabalayan la yan kapadiho nan Israelita a
hiyabay ye gawien nan Apo Dioh a mamalihway kanla. Noba ahe la met
natalohan.
26 Kabekahan, nalatngan na hilan ampay-away ye luwan Israelita. Labay
na hilan paykahundoen. Kaya-bay hinabi na kanla, 'Padiho kawon Israelita,
taket ta ampay-away kawo?'
27 Noba hiyay taon ampangapi ha kapadiho nan Israelita, intudon na yay
Moises boy hinabi na, 'Ayay namyay kammo nin katulidan a manakop boy
manuhga kammi?
28 Labay moko met nayi a pateyen a omen ha dinyag mo kanan Egipsio
naapon?'
29 Pamakange nan Moises yatew, tinumakah ya. Ket nakew ya ha lugal a
anhabtan Midian. Kinumonin ya ihtew bilang dayohan. Ket ihtew yaynan
nangahawa boy nagkaanak nin luway laki."

30 Hinabi na po nin Esteban, "Pangalabah nin apatapo a taon, legan anti
yay Moises ha wangwang ha haley nin Mapantay nin Sinai, napakit ya kana
ye maghay anghil ha mahipok a poon-kayon andumlag.
31 Pamakakit nan Moises, nagtaka ya. Kaya-bay hinaleyan na ta-omen
na yan pakabilewen. Ha mahaley yayna, nange nay bihnga nan Apo a
ampaghabin wanae,
32 'Hikoy Dioh lan nangaunan tutoa mon Abraham, Isaac, boy Jacob.'
Pamakange nan Moises, namigpig ya uli ha tubat a limo na boy agna yaynan
binilew.
33 Hinabi nan Apo Dioh kana, 'Alihen moy ihtiping mo, ta lugal ko ye
antukdoan mo.

34 Angkakit ko ye pamaidap kanlan tatao ko ha Egipto boy angkange
ko met ye aleng-eng la. Kaya-bay inumaypa ako ta-omen ko hila iligtah.
Haanin, maghadya ka, ta itubol katan mag-udong ha Egipto.' "
35 Hinabi na po nin Esteban, "Hiyay Moises, ket hiya ye ingkahwil lan
kapadiho nan Israelita ha hinabi la, 'Ayay namyay kammo nin katulidan
a manakop boy manuhga kammi?' Noba agya wanabay man, makauli ha
haglap nin anghil nin Dioh a nakit na ha mahipok a poon-kayon andumlag,
ket hiyay Moises met ateed ye intubol nan Apo Dioh a manakop boy
mangiligtah kanlan Israelita.
36 Hiyay Moises ye nangilwah kanlan Israelita ha Egipto. Malabong ye
kapagtakaan boy pagkakitan a dinyag na ha Egipto, ha Dagat a Matibya
boy ha wangwang a dinanan la ha loob nin apatapo a taon.
37 Hiyabay met ateed ye naghabi kanlan kapadiho nan Israelita, 'Hiyay
Apo Dioh, mamili ya ha lahi yo nin maghan podopita a omen kangko.'
38 Ha paytitipon lan nangaunan tutoa tawo ha wangwang, hiyay Moises
met ateed ye namietan kanlan tatao kanan anghil a nakitongtong kana
ihtew ha Mapantay nin Sinai. Hiyabay met ye nananggap nin Habi nin
Dioh a ampakaibyay bi-ay ta-omen na met ibyay kantawo."
39 Hinabi na po nin Esteban, "Noba ha nagbuyot yay Moises ha mapantay,
ahe la yayna anhumbongen nin nangaunan tutoa tawo, no aliwan ingkah-
wil la yayna boy labay la po ye mag-udong ha Egipto.
40 Kaya-bay legan anti yay Moises ha Mapantay nin Sinai, hinabi la kanan
Aaron, 'Idiyagan mo kayin dioh a manguna kammi, ta ahe mi tanda no
hinyaynay nalyadi kananyatew a Moises a nangilwah kammi ha Egipto.'
41 Kaya-bay nanyag hilan diohdiohan a kadih oybon baka. Pangayadi,
nanapo hilan aayop. Ket hinagpaan laya boy pinagpihtaan la yay dinyag
nin hadili lan gagamet.
42 Ulin yatew, tinalingkukolan na hilaynan Apo Dioh boy pinaolayan na
hilaynan manggalang ha mangaamot, bowan, boy bibitoen. Ket nalyadi ye
inhulat lan popodopita a wanae,
'Hikawon Israelita, ha loob nin apatapo a taon
a anti kawo ha wangwang,
nangihagpa kawon nakahinadi a didigalo boy hinapo a ayop,
noba aliwan hiko ye hinagpaan yo.
43 Pikakaget yo ye toldan panggalangan kanan Molec a diohdiohan
boy hiyay kadih bitoen nan diohdiohan yon Refan.
Dinyag yo hilatew ta-omen yo hila galangen.
Kaya-bay itaboy katawo ha matataang po nin nahyon Babilonia.' "†
44 Hinabi na po nin Esteban, "Hilay nangaunan tutoa tawo, ha anti hila
po ha wangwang, pikakaget lay Toldan Panggalangan a pagkakitan a anti
yay Apo Dioh kanla. Dinyag la yay Toldan Panggalangan a omen ha imbilin
nan Apo Dioh kanan Moises boy omen ha palano a impakit na kana.
45 Ha natey yaynay Moises, hiyay Josue ye kahagili na a manguna kanlan
nangaunan tutoa tawo. Yatew a Toldan Panggalangan, ket pikakaget la
ha hakopen laynay lugal a impangako nan Apo Dioh pangayadi na hilan
intaboy Apo Dioh ye tataon angkumonin ihti hatew. Ket nikakaanti ya ihti
ye Toldan Panggalangan angga ha panaon nin pamoon nan David.
46 Naaliket yay Apo Dioh kanan David. Kaya-bay inawok nan David kana a
palubohan na dayin mangipaideng nin Timplo nan Apo Dioh ta-omen ihtew
hilayna manggalang kana ye kaganaan a lalahi nan Jacob.

† **7:43** Amos 5:25-27.

47 Noba agya naaliket yay Apo Dioh kanan David, ahe na yan pinalubo-
han, no aliwan hiyay Solomon a anak na ye nangipaideng nin Timplo."
48 "Agya wanabay man, hiyay Katatagayan a Dioh, ahe ya angkumonin
ha baey a dinyag nin tao. Ta wanae ye hinabi nan Apo Dioh makauli ha
podopita na,
49 'Ampikno akon ampanakop ha langit.
Ket hiyay babe-luta ye tukdoan nin bibitih ko.
Kaya-bay agya hinyaman a baey a diyagen yo, ket ahe ako mihadang.
Homain lugal a malyadi kon pagpainawaan.
50 Aliwa nayi a hikoy nanyag nin kaganaan a babagay?' "
51 Hinabi na po nin Esteban kanlan tatao ha Panuhgaan lan Jujudio, "Peteg
a mabyang ye ō yo! Ba-mo kawon aliwan Judio a ahe ampamteg kanan Apo
Dioh boy ahe yo labay leng-en ye habi na. Padiho kawon bengat kanlan
nangaunan tutoa yo, ta lanang yon angkuntadaen ye Ihpiditon Dioh.
52 Ha kapanaonan lan nangaunan tutoa yo, homain podopita a ahe
la impaloke. Ket hilay nangipatanda nin tungkol ha panlumateng nan
'Matoynong a Māghilbi,' pinatey la hila met. Ket ha nilumateng yay Apo
Jesus, hikawo ye nangiopit boy namatey kana.
53 Hikawo ye tataon nakatanggap nin Bibilin a in-ibyay nan Apo Dioh
makauli ha anghil na. Noba ahe yo met hinumbong."

Hiyay Panapon la nin Dapah kanan Esteban

54 Pamakange lan tutoan Jujudio a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio
ye hinabi nan Esteban, ket napoot hilan tubat kana boy ampanginaet
hilayna.
55 Noba hiyay Esteban a naheb nin Ihpiditon Dioh, tinumangal ya ha
langit. Ket nakit nay kahnagan nan Apo Dioh boy nakit na yay Apo Jesus a
ampideng ha dapit wanan nan Apo Dioh.
56 Ket hinabi na kanla, "Bilewen yo. Angkakit kon nalukatan ye langit boy
angkakit ko yay Apo Jesus a in-Anak nin Tao a ampideng ha dapit wanan
nan Apo Dioh."
57 Haanin, hilay tutoan Jujudio a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio,
nangha hila boy pinedengan lay talinga la, ta ahe la labay leng-en ye
anhabiyen nan Esteban. Ket nayngingidlan hilan nandawohong kana.
58 Ket ingguloy la yan in-ilwah ha banwa haka laya tinatapon nin
dadapah. Ket hilay nanihtigoh nin katagowan, imbantak lay kepkep la ha
aphayan nin bayontao a nagngalan Saulo.
59 Legan antaponen la yan dapah ye Esteban, ampakigwang ya, a wana,
"Apo Jesus, tanggapen moy kalelwa ko."
60 Pangayadi, nanalimukod ya boy nangha ya, a wana, "Apo, patawaden
mo hila ha kahalanan a andyagen la kangko." Ket pangahabi na yatew,
natey yayna.

8

1-2 Hiyay Esteban, in-ilbeng la yaynan tataon main limo kanan Apo Dioh.
Ket tubat ye pangandang la kana.

Hiyay Pangipaloke nan Saulo ha Pangkat lan Māmteg

Paibat kananyatew a mangaamot, nandugina ye tubat a pangipaloke
ha pangkat lan māmteg nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem. Kaya-bay
nangaitayak hilay māmteg ha kaganaan a lulugal ha plobinhiyan Judea boy
Samaria. Hilay aapohtol nan Apo Jesus bengat ye nabantak ha Jerusalem.
Hiyay Saulo, inumayon ya ha pamatey kanan Esteban.

3 Ket ampaghehpetan nan damaen ye pangkat lan māmteg. Kaya-bay
ampamaey-baey yan mandakep kanlan māmteg. Ket an-iguloy na hilan
ipapidiho, laki man o babayi.

Hiyay Pangipatanda nin Manged a Balita ha Samaria

4 Haanin, hilay māmteg a nangaitayak, ket impatanda lay Manged a Balita
tungkol kanan Apo Jesus ha agya way-ihtew a lulugal a nilakew la.
5 Ket hiyay magha kanla a nagngalan Felipe, nilumuhan ya ha maghay
banwa ha Samaria. Ket impatanda nay tungkol kanan Cristo.
6 Ket hilay tatao ihtew, pamakange la nin hinabi nan Felipe boy pamakakit
la nin kapagtakaan a dinyag na, nanlenge hilan manged kana.
7 Ta hilay mangaloke a ihpidito, ha pinaalih na hilan Felipe, angkumolih
hilan inumalih kanlan tatao. Malabong met ye lulumpo boy pipilay a
pinaitaah na.
8 Kaya-bay angkaaliket hilan tubat ye tatao nin yatew a banwa.
9 Haanin, main met laki ihtew a nagngalan Simon. Nabuyot la yaynan
ampagtakaan nin taga Samaria, ta māghalimangka ya. An-ilambong na a
main yan kapalyadiyan.
10 Ket hilay kaganaan a tatao nin yatew a banwa, maidap man o
mabatnang, ket nanlenge hilan manged kana. Hinabi la, "Yatin tao ye
kapalyadiyan nin Dioh a anhabtan Makhaw a Kapalyadiyan."
11 Ket ulita nabuyot na hilaynan pinagtaka ye tatao ha kagalingan nan
maghalimangka, ket ampanlenge hilan manged kana.
12 Noba ha impatanda nan Felipe kanla ye Manged a Balita tungkol ha
panakop nan Apo Dioh boy tungkol kanan Apo Jesu Cristo, ket namteg hila
boy napabawtihmo, lalaki man o babayi.
13 Agya hiyay Simon, namteg ya met kanan Apo Jesus. Napabawtihmo ya
boy nakilakew yayna kanan Felipe. Ampagtaka yan tubat ha kapagtakaan
boy pagkakitan a andiyagen nan Felipe.
14 Haanin, hilay aapohtol a anti ihtew ha Jerusalem, ha nabalitaan la a
tinanggap lan tatao ha Samaria ye Habi nin Dioh, intubol la yay Pedro boy
Juan ihtew.
15 Ha nilumateng hilayna ihtew, impakigwang la hilay māmteg ta-omen
laya met matanggap ye Ihpiditon Dioh.
16 Ta agya nabawtihmowan hilayna ha ngalan nan Apo Jesus, ket ahe la
po natanggap ye Ihpiditon Dioh.
17 Ket ha impalonto lan Pedro boy Juan ye gamet la kanlan māmteg,
natanggap la ye Ihpiditon Dioh.
18 Nakit nan Simon a natanggap lay Ihpiditon Dioh makauli ha pangi-
palonto lan aapohtol nin gagamet la ha ō lan tatao. Kaya-bay an-iamlog
nay pilak na kanlan Pedro boy Juan.
19 Boy hinabi na, "Biyan yoko met nin wanabay a kapalyadiyan ta-omen
agya ayaman a pangipalontowan kon gamet ko, ket matanggap na met ye
Ihpiditon Dioh."
20 Noba hinabi nan Pedro kana, "Mipalakew ka dayi ha kapaduhaan a
homain anggaan kalamban moy pilak mo! Ta nibaan mon mabyayan kan
kapalyadiyan nan Apo Dioh makauli ha an-iamlog mo.
21 Homain kan pakibalabalaan ha andiyagen mi, ta madinat ye ihip mo
ha pamilew nan Apo Dioh.
22 Kaya-bay paghehean mo ye maloke a tikih mo boy makigwang ka kanan
Apo Dioh a patawaden naka dayi.
23 Ta nakit ko a angkaibeg kan tubat boy ipoh na kan kahalanan."

24 Ket hinabi nan Simon kanan Pedro boy Juan, “No malyadi, ipakigwang
yoko kanan Apo Dioh ta-omen ko ahe madihaan ye hinyaman kanlan
hilatew a hinabi yo.”
25 Pangayadi lan mamapteg nin tungkol kanan Apo Jesus boy nangi-
patanda nin habi na, ket nag-udong hilayna ha Jerusalem. Ket ha pag-udong
la, impatanda la met ye Manged a Balita ha angkadanan la a babadiyo nin
Samaria.

Hiyay Pangipatanda nan Felipe nin tungkol kanan Apo Jesus ha maghay Mānungkolan a taga Etiopia

26 Ha maghay mangaamot, main maghay anghil nin Dioh ye napakit
kanan Felipe, a wana, “Makew kan tampol ha dapit abagatan. Humbongen
moy dān a palakew ha banwan Gaza paibat ha banwan Jerusalem.” Yatin
dān, ket ahe ana minga angkadanan haanin.
27-28 Kaya-bay hiyay Felipe, tampol yaynan nakew ha dān. Ket natamulaw
naya ihtew ye mānungkolan a taga Etiopia. Yatin laki, ket matagay ye
katungkolan na, ulita hiyabay ye māngihinop nin kabatnangan nin Candace.
Hiyay Candace ye reyna ha Etiopia. Yatin mānungkolan, ket ibat ya ha
Jerusalem a nanggalang kanan Apo Dioh boy ampuli yayna a nakalugan
nin kaliha. Ket legan angkumodang yay kaliha na, ambahaen nay libdo a
impahulat nan Apo Dioh kanan podopita Isaias.
29 Haanin, hinabi nan Ihpiditon Dioh kanan Felipe, “Kokaynan makiadaad
kana.”
30 Kaya-bay hiyay Felipe, nayew yan nakiadaad ha kaliha. Ket nange
na yay mānungkolan a ampamaha nin libdo a impahulat kanan podopitan
Isaias. Ket tinepet na yan Felipe, “Angkatalohan mo laweh ye ambahaen
mo?”
31 Nakibat yay mānungkolan, “Ahe! Way-omen ko nayi matalohan no
homain met mangipalinaw kangko?” Haanin, hinagyat na yay Felipe a
lumugan. Ket pinaikno naya ha talig na.
32 Yati ye pahen nin naihulat a Habi nin Dioh a ambahaen nan
mānungkolan,
“Ba-mo yan tupa a an-ilakew ha panapoan
o oybon tupa a mal-em anan bengat
legan an-udogan laya.
33 Pinading-eyan laya boy aliwan matoynong ye in-uhga la kana.
Homain makaihabi nin tungkol ha lahi na,
ta pinatey laya.”*
34 Hinabi nan mānungkolan kanan Felipe, “Habiyen mo man kangko no
hinyay andektan nan podopitan Isaias, hiyay hadili na o kanayon a tao?”
35 Kaya-bay impaibat kananyatin pahen nin naihulat a Habi nin Dioh,
impatanda nan Felipe kana ye Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus.
36 Legan ampagpahulong hila, niabot hila ha lugal a main lanom. Hinabi
nan mānungkolan kanan Felipe, “Oh, main lanom! Malyadi mo koynan
bawtihmowan laweh?”
37 [Hinabi nan Felipe kana, “Malyadi katan bawtihmowan no luboh ha
puho mo yan ampamtegan ye Apo Jesus.”
Nakibat yay mānungkolan, “Awo, ampamteg ako a hiyay Apo Jesus ye Anak
nan Apo Dioh.”]
38 Haanin, hiyay mānungkolan, impaked nay kaliha na. Ket tinumanghob
hilan luwa ha lanom. Ket binawtihmowan na yan Felipe.

---

* **8:33** Isaias 53:7-8.

39 Pangayadi na yan bawtihmowan, nilumakat hilayna. Ket hiyay Felipe,
tampol na yan kingwa nin Ihpiditon Dioh. Ket haanin, hiyay mānungkolan,
ahe na yaynan nakit ye Felipe, noba angkaaliket yaynan ampuli.
40 Haanin, hiyay Felipe, kapipikhaan anti yayna ha banwan Azoto! Ket
impaibat ihtew, impatanda nay Manged a Balita kanlan tatao ha kaganaan
a babanwan angkadanan na angga ha nakalateng ya ha banwan Cesarea.

9

Hiyay Pamayo nan Apo Jesus kanan Saulo

1 Haanin, hiyay Saulo, pahulong na hilan antantowan a pateyen ye
mānumbong nan Apo Jesus. Nakew ya po kanan pinakapoon a padi
2 a nakikwan hulat a ipakit na ha pāytiponan lan Jujudio ha banwan Dam-
asco bilang pamapteg a main yan katulidan a mandakep boy mangilakew
ha Jerusalem nin ayaman a makit na ihtew a ampanumbong nin adal nan
Apo Jesus, laki man o babayi.
3 Haanin, hiyay Saulo boy kalalamoan na, nag-aligwat hilaynan palakew
ha banwan Damasco. Ket ha mahaley hilayna ihtew, kapipikhaan, hinum-
nag ye palibot na nin ampakapulag a henag a ibat ha langit.
4 Ket napuang ya ha luta boy nange nay bihnga a ampaghabi kana nin
wanae, “Saulo, Saulo! Taket ta an-ipaloke moko?”
5 “Aya ka, Apo?” wanan Saulo.
Nakibat yay Apo Jesus, “Hiko yay Jesus a an-ipaloke mo.
6 Mideng ka boy makew ka ha banwa. Ket main taon maghabi kammo
ihtew no hinyay hukat mon diyagen.”
7 Hilay tataon kalamo nan Saulo, ampideng hilan napakal-em, ta nange
lay bihnga, noba homain hilan angkakit a ampaghabi.
8 Haanin, nideng yay Saulo. Ket ha imukat nay mata na, ahe yayna
makakit. Kaya-bay inakay la yan kalalamoan na angga ha banwan
Damasco.
9 Ket ha loob nin tatloy mangaamot, ahe yan makakit boy ahe ya met
nangan o ninom.
10 Ihtew ha banwan Damasco, main met maghay mānumbong nan Apo
Jesus a nagngalan Ananias. Ket makauli ha leplep, iningat na yan Apo,
“Ananias.”
“Apo, anti ko ihti,” wanan Ananias.
11 Hinabi nan Apo, “Makew ka ha baey nan Judas a anti ha dān a
anhabtan Matoynong. Tapulen mo yay taon nagngalan Saulo a taga Tarso.
Ampakigwang ya haanin.
12 Impakit koyna kana makauli ha leplep a hinumlep ka ha angkunaan
na boy impalonto moy gamet mo kana ta-omen ya makakit uman.”
13 Noba hinabi nan Ananias, “Apo, malabong anay tataon nangibalita
kangko tungkol kananyain a tao boy hiyay tungkol ha mangaloke a dinyag
na kanlan pagtao mo ha banwan Jerusalem.
14 Ket anti yayna haanin ihti ha Damasco a main katulidan a ibat kanlan
mānguna a papadi a mandakep nin ayaman a ampamteg kammo.”
15 Noba hinabi nan Apo Jesus kanan Ananias, “Kokayna, ta yatin tao ye
pinili ko a maghilbi kangko a mangipatanda nin tungkol kangko kanlan
aliwan Judio boy kanlan popoon la boy kanlan Israelita.
16 Boy ipakit ko met kana ye kaganaan a pamaidap a katapulan nan
dihaen uli kangko.”

17 Kaya-bay hiyay Ananias, nilakew na yay Saulo ha baey a ampagdagohan na. Ket ha panhumlep na, impalonto nay gamet na kanan Saulo boy hinabi na kana, “Katongno kon Saulo, intubol na kon Apo Jesus ihti kammo. Hiyabay ye napakit kammo ha dān ha palakew ka ihti. Intubol nako ihti kammo ta-omen ka makakit uman boy maheb nin Ihpiditon Dioh.”
18 Ket kapipikhaan, main naampag a ba-mon hikhik nin malanghit a ibat ha mata nan Saulo. Ket nakakit yaynan uman. Pangayadi, nideng boy napabawtihmo yayna.
19 Nangan ya, ket kinumhaw yayna man.

Hiyay Pangiadal nan Saulo ha banwan Damasco

Hiyay Saulo, kinumonin ya po nin anoy mangaamot ha banwan Damasco a lamo na hilay mānumbong nan Apo Jesus.
20 Nakew ya ha pāpaytiponan lan Jujudio. Ket impatanda na a hiyay Apo Jesus ye Anak nin Dioh.
21 Ampagtaka hilay kaganaan a tataon nakange kana, a wanla, “Aliwa nayi a yatin tao ye ampangipaloke kanlan ampamteg kanan Jesus ihtew ha banwan Jerusalem? Aliwa nayi a nakew ya ihti ta-omen na hila dakpen ye ampamteg kanan Jesus boy ilakew na hilan nakabalol kanlan mānguna a papadi?”
22 Noba lalo po kinumhaw ye nakem nan Saulo ha pangipatanda na. Pinaptegan na a hiyay Apo Jesus ye Cristo a impangako nan Apo Dioh. Ket homain hilan maikuntada ye Jujudio a angkumonin ha banwan Damasco ha an-ipatanda na.
23 Pangalabah nin makadang a panaon, hilay Jujudio, napaymamaghaan la yan pateyen ye Saulo.
24 Mangaamot boy madeglem la yan an-iapa ye Saulo ha ilwangan nin banwa ta-omen laya pateyen. Noba main nangihabi nin tikih lan Jujudio kanan Saulo.
25 Kaya-bay ha maghay madeglem, hilay mānumbong nan Apo Jesus, ingkonin la yay Saulo ha mayadet a bagyah haka laya inloyloy ha ilwangan nin padil ha banwa.

Hiyay Saulo, Nakew ya ha banwan Jerusalem

26 Panlumateng nan Saulo ha banwan Jerusalem, labay na dayin makilamo kanlan māmteg nan Apo Jesus ihtew. Noba angkalimo hila kana, ta ahe la ampamtegan a mānumbong na yaynan Apo Jesus.
27 Noba hiyay Bernabe, inlamo na yay Saulo palakew kanlan apohtol. Ket hinabi na kanla no way-omen yan napakit boy nakitongtong ye Apo Jesus kana ha dān palakew ha banwan Damasco. Boy hinabi na po nin Bernabe a hiyay Saulo, ket homain yan limo a nangiadal nin tungkol kanan Apo Jesus ha banwan Damasco.
28 Kaya-bay paibat kananyatew, ampagkalamo la yaynay Saulo boy homain yan limo a nangipatanda nin tungkol kanan Apo Jesus kanlan kaganaan a tatao ha banwan Jerusalem.
29 Nakitongtong boy nakingatngat ya po kanlan Jujudion ampaghabin Griego. Noba napoot hila. Ket inihip la yan pateyen.
30 Ha natandaan lan māmteg ye tikih lan Jujudio, intonda la yay Saulo ha Cesarea. Ket paibat ihtew, pinauli la yayna ha Tarso.
31 Pangayadi yatew, matana ana ye pagbi-ay lan māmteg ha kaganaan a hakop nin Judea, Galilea boy Samaria. Lalo anan kinumhaw ye pamteg la boy nagbi-ay hilan main limo kanan Apo. Pinakhaw nin Ihpiditon Dioh ye nakem la. Kaya-bay lalo hilaynan nilumabong.

Hiyay Dinyag nan Pedro ha banwan Lida boy ha banwan Jope

32 Malabong a lulugal ye nilakew nan Pedro ha pangumewah na kanlan
pagtao nin Dioh. Ket ha pangumewah na ha banwan Lida,
33 nalatngan na yay maghay laki a nagngalan Eneas. Walon taon yaynan
lumpo. Ket pamidapida naynan bengat, ta ahe ya makaideng.
34 Hinabi nan Pedro kana, “Eneas, pinaitaah na kaynan Apo Jesu Cristo.
Mideng ka. Ket ihinop mo ye apay mo.” Ket tampol ya met nideng ye Eneas.
35 Hilay kaganaan a tataon angkumonin ha banwan Lida boy ha Patal
Saron, ha nakit la yaynan ampakakodang ye Eneas, namteg hila kanan Apo
Jesus.
36 Haanin, ha banwan Jope, main maghay babayin mānumbong nan Apo
Jesus a nagngalan Tabita. Dorcas ye ngalan na ha habin Griego. An-iuboh
nay kakhawan na ha panyag na nin manged boy lanang yan ampanaglap
kanlan mangaidap.
37 Kananyatew, naghakit yay Dorcas. Ket ingkamatey naya. Hiyay
bangkay na, nilinihan laya boy inlakew la yan imbudol ha dapit tagay a
hilid nin baey.
38 Hiyay banwan Jope, mahaley ya ha banwan Lida. Kaya-bay ha
nabalitaan lan mānumbong nan Apo Jesus a anti yay Pedro ha banwan
Lida, nangitubol hilan luway laki a makew maghabi kana nin wanae,
“Pangiingalo mo. Kilakew kan tampol kammi ha banwan Jope.”
39 Ket nakilakew ya met ye Pedro kanla. Ha niabot hilayna ha banwan
Jope, inlakew la yay Pedro ha dapit tagay a hilid nin baey a nakaibudolan
nin bangkay nan Dorcas. Ket hilay bawon babayi a anti ihtew a ampangan-
dang, hinaleyan la yay Pedro boy impakit la kana ye babado a tinayi nan
Dorcas ha angkabi-ay ya po.
40 Haanin, hiyay Pedro, pinalwah na hilay tataon anti ihtew ha loob
nin hilid haka yan nanalimukod a nakigwang. Pangayadi nan nakigwang,
inumadap ya ha bangkay boy hinabi na, “Tabita, mimata ka.” Ket nimata
yay Dorcas. Pamakakit na kanan Pedro, nikno ya.
41 Haanin, hiyay Pedro, ginemgeman na yay gamet nan Dorcas. Ket
hinaglapan na yan mideng. Pangayadi, iningat na hilay bawon babayi boy
hilay kanayon po a māmteg a anti ihtew. Ket in-adap na yay Dorcas kanla
a angkabi-ay ana.
42 Yatin nalyadi, ket nipabalita kanlan kaganaan a tatao ha banwan Jope.
Kaya-bay malabong a tatao ye namteg kanan Apo Jesus.
43 Hiyay Pedro, kinumonin ya po nin anoy mangaamot ha banwan Jope
ha baey nan Simon a māngoltin katat nin ayop.

10

Hiyay Panagyat nan Cornelio kanan Pedro

1 Ha banwan Cesarea, main maghay laki a nagngalan Cornelio a kapitan
nin huhundaloh a Romano a anhabtan “Batalyon Italyano.”
2 Hiyay Cornelio, matoynong ya boy main yan limo kanan Apo Dioh, lamo
na hilay pamilya na. Aliwa yan Judio, noba ampanaglap ya kanlan Jujudion
mangaidap boy popoh yan ampakigwang kanan Apo Dioh.
3 Ha maghay mangaamot, ha mangaalah tidih nin mahilem, naleplepan
na yay maghay anghil nin Dioh a hinumaley kana. Ket hinabi na, “Cornelio!”
4 Angkalimo yan namudek kanan anghil ye Cornelio boy hinabi na,
“Hinyay labay mo, Apo?”

Nakibat yay anghil, “Lingnge nan Apo Dioh ye papakigwang mo boy angkaaliket ya ha panaglap mo kanlan mangaidap. Kaya-bay ahe naka niliwaan Apo Dioh.
5 Haanin met ateed, mangitubol kan nangaanon lalakin mandakit kanan Simon a anhabtan Pedro ha banwan Jope.
6 Ampagdagoh ya ha baey nin maghay lakin nagngalan Simon a māngoltin katat aayop. Ket hiyay baey na, anti ya ha ambay dagat.”
7 Haanin, hiyay Cornelio, ha inumalih yaynay anghil, hinagyat na hilay luway ipoh na boy maghan hundaloh na a kalalabay nan itubol boy kapadiho na a matoynong.
8 Hinabi na kanla ye kaganaan a nalyadi. Pangayadi, intubol na hilayna ha banwan Jope.
9 Kabekahan, ha ngalingalinan ugto, hiyay Pedro, nanik ya ha babe nin baey ta-omen ya makigwang ihtew. Ket hilay intubol nan Cornelio, mahaley hilayna nin yatew a banwa.
10 Haanin, nabitlan yay Pedro boy labay naynan mangan. Ket legan an-ihadya lay pamangan na, hiyay Apo Dioh, main yan impaleplep kana.
11 Ket ha leplep na, nakit na a ba-mon naglukat ye langit boy main an-umaypa ihti ha babe-luta a mayadet a oweh a nagawotan ye apat a duyo na.
12 Ket kananyatew a oweh, main kaganaan a kalahin aayop a bawal kantawon Jujudio a kena. Main aayop a māngumodang, māndumakap boy mānlumpad.
13 Pangayadi, nakange yan bihnga a ampaghabin wanae, “Pedro, mideng ka! Mangwa kan hapoen mo, ta kena mo.”
14 Noba nakibat yay Pedro, “Agko malyadin diyagen yain Apo, ta nakakanoman, agko ampangna nin naibilang a madinat boy ahe malyadin kena.”
15 Hinabi nayna man nin bihnga, “Adi mo an-ibilang a madinat ye imbilang nan Apo Dioh a malinih.”
16 Nikatlo yan nalyadi. Pangayadi, niguloy yan nipatagay ye oweh ha langit.
17 Haanin, legan an-ihipen nan Pedro ye labay habiyen nin naleplepan na, nilumateng hila met ye tataon intubol nan Cornelio. Nanepet-tepet hila no way-ihtew ye baey nan Simon. Ket ha natandaan layna, nakew hilan nideng ha ilwangan nin alad.
18 Nanepet hila, “Ihtibay ya nayi ampagdagoh ye Simon a anhabtan Pedro?”
19 Ha an-ihipen na po Pedro ye labay habiyen nin leplep na, hinabi nin Ihpiditon Dioh kana, “Bilewen mo. Main tatlon lalakin ampanapul kammo.
20 Monaoy kan makilakew kanla. Adi ka ampagluwaluwa, ta hiko ye nangitubol kanla ihti kammo.”
21 Kaya-bay nonaoy yay Pedro. Ket hinabi na kanla, “Hiko ye antapulen yo. Hinyay labay yo kangko?”
22 Nakibat hila, “Intubol na kayin Cornelio. Magha yan kapitan nin huhundalon Romano. Manged yan tao boy main yan limo kanan Apo Dioh. Ambihaen la yan kaganaan a Jujudio. Hinabi nin anghil nin Dioh kana a hagyaten na kan makew ha baey na ta-omen na mange ye habiyen mo.”
23 Haanin, pinaloob na hilan Pedro boy ihtew na hilayna pinatuloy kananyatew a madeglem.
Kabekahan, nakilakew yaynay Pedro kanla, lamo na hilay ano kataon taga Jope a kakatongno kanan Apo Jesus.

24 Pangalabah nin maghay mangaamot, niabot hilayna ha banwan
Cesarea. Ampangagad yay Cornelio boy papaltido na boy hilay gagayyem
na a hinagyat na.
25 Ha anlumoob yaynay Pedro ha baey, hinagana na yan Cornelio. Ket
nanalimukod yan manggalang kana.
26 Noba pinaideng na yan Pedro, a wana, “Mideng ka. Adi ka ampang-
galang kangko, ta tao kon bengat a omen kammo.”
27 Haanin, hiyay Pedro boy Cornelio, pahulong hilan ampaytongtong
legan anlumoob hila. Ha anti hilayna ha loob, nakit nan Pedro a malabong
hilay tataon naytipon.
28 Hinabi nan Pedro kanla, “Tanda yoynabay met a bawal kammin Jujudio
ye makilamo o kumewah ha aliwan Judio. Noba impatanda na kangkon
Apo Dioh a katapulan ahe ko ibilang a madinat ye agya ayaman a tao.
29 Kaya-bay ha impadakit yoko, ahe ako nagluwaluwan nakilakew.
Haanin, labay kon matandaan no taket ta impadakit yoko.”
30 Hinabi nan Cornelio, “Ikaapat anan mangaamot haanin, wanabay met
ateed ye odah a alah tidih nin mahilem. Legan ampakigwang ako ihti ha
baey ko, kapipikhaan, napakit ya ha adapan ko ye maghay lakin ampideng
a nakabadon ampakapulag.
31 Hinabi na kangko, ‘Cornelio, lingnge nan Apo Dioh ye pakigwang mo
boy hiyay panaglap mo kanlan mangaidap a tatao, ket ahe na yan niliwaan.
32 Haanin met ateed, mangitubol kan tatao ha Jope a mandakit kanan
Simon a anhabtan Pedro a ampagdagoh ha baey nan Simon a māngoltin
katat aayop. Ket hiyay baey nan Simon, anti ya ha ambay dagat.’
33 Kaya-bay tampol katan impadakit, ket halamat met ta nakilakew ka.
Haanin, anti kayi ihtin naytipon ha adapan nan Apo Dioh ta-omen kayin
manlenge nin impahabi na kammo.”

Hiyay Pangiadal nan Pedro

34 Haanin hinabi na met Pedro, “Tanda koyna haanin a homain yan
antupigan ye Apo Dioh.
35 Ket antanggapen na ye ayaman a main limo kana boy ampanyag nin
matoynong, agya hinyaman ye lahi na.
36 Tanda yoynabay met ye Manged a Balita a impatanda nan Apo
Dioh kammin Israelita a malyadi kitawon makikahundo kanan Apo Dioh
makauli kanan Apo Jesu Cristo a Apo nin kaganaan.
37 Tanda yo met ye nalyadi ha kaganaan a lulugal lan Israelita. Nandugi
yati ha plobinhiyan Galilea pangayadi nin pangipatanda nan Juan nin
tungkol ha pagbawtihmo.
38 Tanda yo met no way-omen na yan pinili Apo Dioh ye Apo Jesus.
Ket in-ibyay na kanay Ihpidito na boy binyanan na yan kapalyadiyan
a manyag nin kapagtakaan. Kaya-bay ha pamakew nan Apo Jesus ha
malabong a lulugal, nanyag yan manged boy pinaitaah na hilay kaganaan
a ampahakitan nan Satanas, ta anti yay Apo Dioh kana.”
39 Hinabi na po nin Pedro, “Hikayin aapohtol nan Apo Jesus ye nakakit
nin kaganaan a kapagtakaan a dinyag na ha Jerusalem boy ha kanayon a
lulugal min Jujudio. Impapako la yan pinatey ha kodoh nin Jujudio.
40 Noba ha ikatlon mangaamot, bini-ay na yan Apo Dioh boy napakit ya
kammi.
41 Aliwa yan napakit ha kaganaan a tatao, no aliwan kammi a alan nan
pinili Apo Dioh a māmapteg na. Ta ha nabi-ay yan uman, ket nakalamo mi
yan nangan boy ninom.

42 Ket binilinan na kayin mangipatanda nin Manged a Balita kanlan tatao
boy mamapteg a hiyabay ye pinili nan Apo Dioh a manuhga kanlan angkabi-
ay boy nangamatey.
43 Hiyay Apo Jesus ye andektan lan kaganaan a popodopita ha impatanda
la a hilay kaganaan a mamteg kana, ket mapatawad ye kahalanan la
makauli ha ngalan na."

Nananggap hilan Ihpiditon Dioh ye Aliwan Judio

44 Legan ampaghabi ya po ye Pedro, hiyay Ihpiditon Dioh, ket inumaypa
ya kanlan kaganaan a ampanlenge kana.
45 Ket hilay Jujudion taga Jope a ampamteg kanan Apo Jesus a lamo nan
Pedro, nagtaka hila, ta binyanan na hila met Apo Dioh nin Ihpiditon Dioh
ye aliwan Judio.
46 Natandaan la yatew, ta nange la a ampaghabi hilan Cornelio nin
nakahinadi a habi a ahe la naadal boy ampanggalang hila kanan Apo Dioh.
Haanin, hinabi nan Pedro kanlan Jujudion māmteg,
47 "Natanggap laynay Ihpiditon Dioh a omen met kantawo. Kaya-bay
homain anan makahaad a bawtihmowan hila."
48 Haanin, imbilin nan Pedro a bawtihmowan hila ha ngalan nan Apo
Jesu Cristo. Pangayadi, impakihabi lan tatao kanan Pedro a kumonin ya po
kanla nin anoy mangaamot.

11

Impalinaw nan Pedro ye Dinyag na

1 Hilay aapohtol boy kanayon po a kakatongno kanan Apo Jesus a
angkumonin ha plobinhiyan Judea, nabalitaan la a tinanggap layna met
aliwan Judio ye Habi nin Dioh a tungkol kanan Apo Jesus.
2 Kaya-bay ha nag-udong yaynay Pedro ha banwan Jerusalem, dinlaw la
yan Jujudion māmteg, ta ha ihip la, ket katapulan hila po a matuli ye aliwan
Judio bayo hila malyadin makilamo ha pangkat lan Jujudion māmteg.
3 Hinabi la kanan Pedro, "Taket ta hinumlep ka ha baey lan aliwan Judio
boy nakipangan ka po kanla?"
4 Kaya-bay impalinaw nan Pedro kanla ye kaganaan a nalyadi kana.
5 Hinabi na, "Ha anti ko po ha banwan Jope a ampakigwang, main yan
impakit ye Apo Dioh kangko makauli ha leplep. Nakit ko ye mayadet a
oweh a an-umaypa paibat ha langit. Nagawotan ye apat a duyo na. Ket
in-aypa na ha talig ko.
6 Binilew ko yan manged. Ket nakit ko ye nangaanon aayop a bawal
kantawon Jujudio a kena. Main maamo, mahilib, main māndumakap, boy
main met mānlumpad.
7 Haanin, nange ko ye bihnga a naghabi kangko, 'Pedro, mideng ka.
Mangwa kan hapoen mo, ta kena mo.'
8 Noba hinabi ko, 'Agko malyadin diyagen yain Apo, ta nakakanoman,
agko ampangna nin naibilang a madinat boy ahe malyadin kena.'
9 Haanin, nange koyna man ye bihnga a angkaibat ha langit, a wana, 'Adi
mo an-ibilang a madinat ye imbilang nan Apo Dioh a malinih.'
10 Nikatlon ukdo a nalyadi yatew bayo ya nipaudong ha langit ye oweh."
11 "Kananyatew met ateed, ihtew ha baey a ampagdagohan ko, main
tatloy lakin nilumateng a naitubol manapul kangko a nangibat ha banwan
Cesarea.
12 Haanin, hinabi nin Ihpiditon Dioh kangko a ahe ako ampagluwaluwan
makilakew kanla, agya aliwa ko hilan kapadihon Judio. Ket ha umalih

kayina palakew ha baey nan Cornelio ha Cesarea, nakilakew hila kammi
hilatin anem a kakatongno tawo a taga Jope. Ket hinumlep kayin kaganaan
ha baey nan Cornelio ha banwan Cesarea.
13 In-ihtolya nan Cornelio kammi a main napakit kana a maghay anghil
nin Dioh ha loob nin baey na a naghabin wanae, ‘Mangitubol ka ha Jope
nin taon mandakit kanan Simon a anhabtan Pedro.
14 Ta habiyen na kammo no way-omen ka miligtah boy hilay pamilya mo.’
”
15 Hinabi na po Pedro, “Ha nandugi akoynan maghabi, inumaypa ye
Ihpiditon Dioh kanla a omen met ateed ha pan-umaypa na kantawo hatew.
16 Ket naihipan ko ye hinabi nan Apo Jesus a wanae, ‘Hiyay Juan,
namawtihmo ya ha lanom. Noba hikawo, bawtihmowan na kawon Apo
Dioh ha Ihpidito na.’ ”
17 Ket hinabi na po nin Pedro, “Hilay aliwan Judio, binyanan na hilan Apo
Dioh nin Ihpidito na a omen ha in-ibyay na kantawon Jujudio a namteg
kanan Apo Jesu Cristo. No wanabay awod, aya ko nayi a manaad kanan
Apo Dioh?”
18 Pamakange lan Jujudion māmteg nin hinabi nan Pedro, tinumgen
hilayna ha pandelaw kana. Ket inggalang la yay Apo Dioh, a wanla,
“No wanabay awod, hilay aliwan Judio, binyanan na hila met Apo Dioh
nin panaon a maghehe ta-omen hila met mabyayan nin bi-ay a homain
anggaan.”

Hilay Māmteg ha banwan Antioquia

19 Haanin, impaibat ha pinatey yay Esteban, nangaitayak hilaynay
māmteg nan Apo Jesus uli ha pangipaloke. Main nipalakew ha plobinhiyan
Fenicia, main nipalakew ha alipoteh nin Cyprus, boy main nipalakew ha
banwan Antioquia. Ket agya way-ihtew hila man nipalakew, impatanda
lay Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus, noba kanlan kapadiho lan
Jujudion bengat.
20 Noba hilay kanayon a māmteg a taga Cyprus boy taga Cirene, ha nakew
hila ha banwan Antioquia, impatanda la met kanlan Griego ye Manged a
Balita a tungkol kanan Apo Jesus.
21 Ket ha pangipatanda la, anti kanlay kapalyadiyan nan Apo Dioh. Kaya-
bay malabong hilay tataon namteg boy napataya kanan Apo Jesus.
22 Haanin, hilay māmteg nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem, ha
nabalitaan la yatew, intubol la yay Bernabe a makew ha banwan Antioquia.
23-24 Pamiabot na ihtew, naaliket ya, ta nakit nay kangedan a andiyagen
nan Apo Dioh kanlan māmteg nan Apo Jesus ihtew. Hiyay Bernabe,
manged yan tao boy maghen ye pamteg na boy naheb yan Ihpiditon Dioh.
Binabalaan na hila a mag-ilyadi hila dayin luboh a mapatayaan kanan Apo.
Ket malabong a tatao ihtew ye namteg kanan Apo Jesus.
25 Haanin, nakew yay Bernabe ha banwan Tarso ta-omen naya tapulen
ye Saulo.
26 Ha natapulan na yayna, inlamo na yan nag-udong ha banwan Antio-
quia. Ket makataon hilan napaylamo-lamo kanlan pangkat lan māmteg
ihtew boy malabong a tatao ye inaadalan la ihtewbay. Ket ha Antioquia,
ihtew hilan nandugin nahabtan “Cristiano” ye mānumbong nan Apo Jesus.
27 Kananyatew a panaon, legan anti yay Bernabe boy Saulo ha banwan
Antioquia, main nangaanon podopita ye nilumateng a nangibat ha banwan
Jerusalem.

28 Agabo ye ngalan nin magha kanla. Haanin, makauli ha kapalyadiyan
nan Ihpiditon Dioh, nideng yan namaltep a magkamain nin tubat a bitil ha
kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta. Nalyadi yati ha panaon nin panakop
nan Emperador Claudio.
29 Kaya-bay hilay mānumbong nan Apo Jesus ha Antioquia, napaykahun-
doan la a balang magha kanlay mangipaatel nin haglap ha mababa lan
ibyay kanlan māmteg a angkumonin ha plobinhiyan Judea.
30 Ket impaatel la kanan Bernabe boy Saulo ye haglap la ta-omen la met
ibyay kanlan mānguna nin pangkat lan māmteg ha banwan Jerusalem.

12

Hiyay Pangipaloke nan Poon Herodes Agripa kanlan Māmteg nan Apo Jesus

1 Kananyatew met ateed a panaon, ingkana naynan Poon Herodes Agripa
ye pangipaloke kanlan nangaanon kalalamoan nin pangkat lan māmteg.
2 Impaputoh nay leey nan Santiago a katongno nan Juan.
3 Ket ha nakit na a ingkaaliket lan Jujudio ye dinyag na, impadakep naya
met ye Pedro. Nalyadi yati ha panaon nin Pihta nin Tinapay a Homain
Pamalbag.
4 Ket impapidiho naya boy pinabantayan naya nin apat a pohton
huhundaloh a maniapat a mayhuhublat tepe ikatlon odah. Inihip nan Poon
Herodes Agripa a litihen na yay Pedro ha adapan lan tatao pangayadi nin
Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.
5 Kaya-bay anti ya po ye Pedro ha pidihowan. Noba hiyay pangkat lan
māmteg, luboh ye pangipakigwang la kana kanan Apo Dioh.

Hiyay Pangilwah nin Anghil kanan Pedro

6 Kananyatew a madeglem bayo mangaamot nin panlitih kanan Pe-
dro, angkatuloy yan nakabalol nin luway tanikala ha pietan nin luway
hundaloh. Main po huhundaloh a ampagbantay kana ha ilwangan nin
pidihowan.
7 Kapipikhaan, napakit ye maghay anghil nin Dioh. Ket hinumnag ye loob
nin pidihowan. Dinapikpik na yay tagililan nan Pedro ta-omen ya mapokaw
boy hinabi na kana, “Padah mo! Mimata kayna!” Ket kapipikhaan, naalih
ye tanikala ha gagamet nan Pedro.
8 Haanin, hinabi nin anghil kana, “Mag-akeh kayna boy mag-ihtiping.” Ket
wanabay ye dinyag nan Pedro.
Hinabi na po nin anghil, “Magkepkep ka boy humbongen moko.”
9 Kaya-bay hinumumbong ya met ye Pedro kanan anghil papalwah ha
pidihowan. Ahe na tanda a peteg ye angkalyadi, ta angkabaan na a leplep
nan bengat.
10 Nilabhan lay una boy ikalwan pangkat lan māgbantay. Pamiabot la
ha ilwangan a bakal paugot ha banwa, bengat yaynan naglukat a homain
ampangemgem. Ket nilumwah hilayna. Pangalabah la ha pihalapangan
nin dān, kapipikhaan, naplak yay anghil nin Dioh.
11 Ket ihtew na po natandaan Pedro a peteg manayti. Kaya-bay hinabi
na, “Ah! Tanda koyna a peteg a intubol nan Apo ye anghil na a nangiligtah
kangko ha kapalyadiyan nan Poon Herodes Agripa boy ha labay lan Jujudio
a diyagen kangko.”
12 Ha natandaan nan Pedro a nakaligtah yayna, nakew ya ha baey
nan Maria a indo nan Juan a anhabtan Marcos. Malabong hilay tatao a
naytitipon ihtew boy ampakigwang.

13 Haanin, nanadoktok yay Pedro ha ilwangan nin alad, a wana, “Apo!
Apo!” Ket hiyay ipoh a nagngalan Roda, nilumwah ya ha baey ta-omen na
bilewen no ayay ampanadoktok ha ilwangan nin alad.
14 Ha nabihngaan naya a hiyabay ye Pedro boy uli ha aliket na, agnayna
naihipan ilukat ye ilwangan, no aliwan tampol yaynan nayew paloob ha
baey. Ket hinabi na kanlan kaganaan a anti ihtew, “Hiyay Pedro, anti
yaynan ampideng ha ilwah nin ilwangan alad!”
15 “Hi! Angkaengew kayna laweh?” wanla kanan Roda.
Noba man-ipilit na, “Petegbay a anti yay Pedro ihtew.”
Kaya-bay hinabi la kanan Roda, “Yeh, maka anghil nan Pedro yatew.”
16 Noba hiyay Pedro, ampanadoktok ya po ateed. Kaya-bay nilukatan lay
ilwangan nin alad. Pamakakit la kanan Pedro, nagtaka hilan tubat.
17 Hininyahan na hilan pakal-em. Pangayadi, in-ihtolya na kanla no
way-omen na yan in-ilwah nin Apo ha pidihowan. Ket hinabi na kanla,
“Habiyen yo met kanan Santiago boy kanlan kanayon po a kakatongno tawo
kanan Apo Jesus ye nalyadi.” Pangayadi, inumalih yayna. Ket nakew ya ha
kanayon a lugal.
18 Ha pahanib ana, nagulo hilay huhundaloh a ampagbantay ha pidi-
howan, ta ahe yaynay Pedro boy ahe la tanda no hinyay nalyadi kana.
19 Ket hiyay Poon Herodes Agripa, impatapul na yay Pedro, noba ahe la
yan natapulan. Kaya-bay nilitih na hilay māgbantay, ket impapatey na hila.
Pangayadi, inumalih yay Poon Herodes Agripa ha Judea, ket nakew ya ha
banwan Cesarea. Ket kinumonin yayna ihtew.

Hiyay Pagkamatey nan Poon Herodes Agripa

20 Kananyatew a panaon, hiyay Poon Herodes Agripa, angkapoot yan
tubat kanlan taga banwan Tiro boy banwan Sidon. Ket ulita hilay taga ban-
wan Tiro boy banwan Sidon ket ibat ha angkahakopan nan Poon Herodes
Agripa ye pamangan la, napaymamagha hilan makew makikahundo kana.
Kaya-bay ginayyem laya po ye Blasto a mamaala nin baey nan Poon
Herodes Agripa, ta labay lay pahaglap kana a makitongtong kanan Poon
Herodes Agripa.
21 Ha naabot ye mangaamot a intipan nan Poon Herodes Agripa a
pangadap na kanlan taga Tiro boy taga Sidon, naghoot yan badon poon.
Ket nikno ya ha pamiknoan poon haka ya nagdihkolho.
22 Ket impangha lan tatao, a wanla, “Magha yan dioh ye ampaghabi, aliwa
yan tao!”
23 Ket kananyatew met ateed, pinaduhaan yan anghil nan Apo ye Poon
Herodes Agripa, ta inam-am nay kadangalan nan Apo Dioh. Inowel ye pait
na, ket impatey na.
24 Kananyatew lalalo po nilumabong ye tataon nakange boy namteg ha
Habi nin Dioh.
25 Hiyay Bernabe boy Saulo, ha naiatel layna ye haglap kanlan kaka-
tongno ha Jerusalem, nag-udong hilayna ha banwan Antioquia. Ket inlamo
la yaynay Juan a anhabtan met Marcos.

13

Hiyay Pangitubol kanlan Bernabe boy Saulo

1 Ha pangkat lan māmteg ha banwan Antioquia, main popodopita boy
mamaihtodo. Hilabay ye Bernabe, Simeon a anhabtan Negro,* Lucio a

* **13:1** *Negro:* hiyay labay habiyen ket mangitit. Kadihko mangitit ye luti na.

taga Cirene, Saulo boy Manaen a kadagaw nan Gobilnadol Herodes Antipas
hatew ha aanak hila po.
2 Ha maghay mangaamot, legan ampanggalang hila kanan Apo boy
ampagpaltan mangan, hinabi nan Ihpiditon Dioh kanla, “Ilbo yo hilan
Bernabe boy Saulo, ta main akon labay ipadyag kanla.”
3 Pangayadi lan nagpaltan mangan boy nakigwang, impalonto lay gamet
la kanlan Bernabe boy Saulo, ket intubol la hilayna.

Hiyay Saulo boy Bernabe ha alipoteh nin Cyprus

4 Kaya-bay hiyay Bernabe boy Saulo, uli ha bilin nan Ihpiditon Dioh kanla,
dinumoong hila ha banwan Seleucia. Ket paibat ihtew, nilumugan hilan
balko palakew ha alipoteh nin Cyprus.
5 Ha niabot hilayna ha banwan Salamina, impatanda lay Habi nin Dioh
ha pāytiponan lan Jujudio. Kalamo la yay Juan Marcos a kahaglap la.
6 Haanin, pinatepean lay lulugal nin alipoteh anggan nilumateng hila ha
banwan Pafos. Ket ihtew la yayna nakit ye maghan Judion māghalimangka
a ampagkonwadin podopita. Hiyay ngalan na ket Bar-Jesus.
7 Gayyem na yan Gobilnadol Sergio Paulo a madunong a tao. Haanin,
hiyay Gobilnadol, impahagyat na hilan Bernabe boy Saulo, ta labay nan
mangean ye Habi nin Dioh.
8 Noba hinaad na hilan māghalimangka a Elimas. Elimas ye ngalan nan
Bar-Jesus ha habin Griego. Dinyag na yatew, ta ahe na labay a mamteg yay
Gobilnadol kanan Apo Jesu Cristo.
9 Noba hiyay Saulo a anhabtan anan Pablo, naheb yan Ihpiditon Dioh.
Pinudek na yay Elimas boy hinabi,
10 “Hikan anak nan Satanas boy kaaway nin kaganaan a matoynong!
Pawa panguhit boy kalok-an ye andiyagen mo. Taket ta lanang mon
ambaliknoen ye kaptegan a ibat kanan Apo Dioh?
11 Haanin met ateed, paduhaan na kan Apo Dioh. Pag-ilyadiyen na
kan kapkap. Ket ahe kayna makakit nin henag ha loob nin nangaanon
mangaamot.”

Kananyatew met ateed, nilumiteh ye pamilew nan Elimas. Ket ampan-
gapkap yaynan ampanapul nin taon mangakay kana.
12 Ha nakit nan Gobilnadol ye nalyadi kanan Elimas, namteg yayna, ta
nagtaka yan tubat ha adal tungkol kanan Apo Jesus.

Hiyay Pangiadal nan Pablo boy Bernabe ha banwan Antioquia ha plobin-hiyan Pisidia

13 Haanin, hiyay Pablo boy kalalamoan na, inumalih hila ha banwan
Pafos. Nilumugan hila nin balko palakew ha Perga ha plobinhiyan Pamfilia.
Pamiabot la ihtew, hinumyay yay Juan Marcos, ket nag-udong ya ha
Jerusalem.
14 Ket hiyay Pablo boy Bernabe, naglaloh hila ha banwan Antioquia
ha plobinhiyan Pisidia. Ha Mangaamot nin Pagpainawa, nakew hila ha
pāytiponan lan Jujudio boy nikno hila.
15 Haanin, main namaha nin anoy pahen nin Bibilin a impahulat kanan
Moises boy huhulat lan popodopita. Pangayadi nin pamaha, hilay mānguna
ha pāytiponan, nangitubol hilan mangihabi kanan Pablo boy Bernabe nin
wanae, “Kakatongno, no main kawon mahabi a makapakhaw nin nakem
lan tatao, ket habiyen yoyna.”

16 Kaya-bay nideng yay Pablo. Ket hininyahan na hilaynan pakal-em boy
hinabi na, “Hikawon kapadiho kon Jujudio boy hikawon aliwan Judio a
main limo kanan Apo Dioh, leng-en yoy habiyen ko!
17 Hiyay Dioh a anggalangen tawon Israelita ye namili kanlan nangaunan
tutoa tawo. Hatew, ha angkumonin hila po ha nahyon Egipto a aliwa
lan lugal, ket pinalabong na hilan Apo Dioh. Boy makauli ha tubat a
kapalyadiyan na, hinaglapan na hilan inumalih ha nahyon Egipto.
18 Ha anti hila ha wangwang ha loob nin mangaapatapo a taon, pinag-
anohan na hilan Apo Dioh.
19 Ha nilumateng hilayna ha Canaan, inapo nan Apo Dioh ye pitoy
nahyon† ihtew. Ket in-ibyay na yatew a lugal kanlan nangaunan tutoa tawo.
20 Nalyadi yatin kaganaan ha loob nin apat a gatoh boy limampo a taon.”
“Pangayadi yatew, namili yay Apo Dioh nin tatao a manguna kanla angga
ha panaon nan podopitan Samuel.
21 Pangayadi, nakikwa hilan poon. Ket pinili na yan Apo Dioh ye Saul a
anak nan Kis a ibat ha lahi nan Benjamin. Ket hiyay Saul, namoon ya kanla
ha loob nin apatapo a taon.
22 Ket ha inalih na yan Apo Dioh ye Saul bilang poon, inhagili na yay
David. Hinabi nan Apo Dioh, ‘Nalabayan ko yay David a anak nan Jesse, ta
humbongen nay kaganaan a ibilin ko kana.’ ”
23 Hinabi na po nin Pablo kanlan tatao, “Nangibat ya ha lahi nan Poon
David ye Apo Jesus a Māngiligtah nin tatao. Hiyabay ye impangako nan Apo
Dioh kanlan nangaunan tutoa tawo.
24 Noba bayo ya po mandugin mangiadal ye Apo Jesus, impatanda
nan Juan kanlan kaganaan a Israelita a katapulan a paghehean laynay
kakahalanan la boy pabawtihmo.
25 Ha madanon naynan mayadi nin Juan ye man-ipadyag nan Apo Dioh
kana, hinabi na kanlan tatao, ‘Kadihko, an-ihipen yo a hiko ye an-agaden
yo a impangako nan Apo Dioh. Aliwan hiko, no aliwan hiyay angkahuyot
kangko! Ket agya mangaget bengat nin hapatoh na, ket ahe ako katanggap-
tanggap.’ ”
26 Hinabi na po nin Pablo, “Kakatongno kon lahi nan Abraham boy
hikawon aliwan Judio a main limo kanan Apo Dioh, leng-en yo yatin
habiyen ko. Hikitawon kaganaan ye nangipatandaan nan Apo Dioh nin
Manged a Balita no way-omen kitawo miligtah ha kapaduhaan a homain
anggaan.
27 Noba hilay Jujudion angkumonin ha Jerusalem boy hilay mānguna
la, ahe la yan nabalayan a hiyay Apo Jesus ye intubol nan Apo Dioh a
mangiligtah kanla. Ahe la met natalohan ye inhulat lan popodopita a
ambahaen la ha balang pāytiponan la tepe Mangaamot nin Pagpainawa.
Noba ha inuhgaan la yan kamateyan ye Apo Jesus, ket naitupad la ye inhulat
lan popodopita.
28 Ket hilay Jujudio, agya homain hilan nakit a hangkan nin pamateyan
la kana, inawok la po ateed kanan Gobilnadol Pilato a ipapatey na yay Apo
Jesus.
29 Ha naitupad layna ye kaganaan a nakahulat tungkol kana, inlumbah
laya ha kodoh haka la yan in-ilbeng.
30 Noba bini-ay na yan uman Apo Dioh.
31 Ha nabi-ay yan uman ye Apo Jesus, napakit yan malabong a ukdo
kanlan napagkalamo na ha pamakew na ha Jerusalem paibat ha Galilea.
Ket haanin, hilabay ye māmapteg na kanlan kapadiho tawon Israelita.”

† **13:19** Deuteronomio 7:1.

32 “Kaya-bay anti kayi ihti haanin ta-omen mi ipatanda kanyo ye Manged
a Balita a impangako nan Apo Dioh kanlan nangaunan tutoa tawo.
33 Ket haanin, intupad nayna kantawo a lalahi la, ta bini-ay na yan uman
ye Apo Jesus. Ta wanae ye nakahulat ha ikalwan Kakanta a hinabi nan Apo
Dioh kanan Apo Jesus,
‘Hika ye Anak ko.
Ket haanin, ipatanda ko a hikoy Bapa mo.’ ”‡
34 “Hatew, impangako nan Apo Dioh a hiyay Apo Jesus, bi-ayen na yan uman
boy ahe bumata ye laman na, a wana,
‘Hiyay kangedan a impangako ko kanan Poon David,
ket itupad ko kammo.’§
35 Hinabi na po ha kanayon a pahen,
‘Ahe mo ipaluboh a bumata ye laman nin Homain Kahalanan a Māghilbi
mo.’ ”*
36 “Aliwan hiyay Poon David ye andektan na, ta ha nayadi naynan David
ye impadyag nan Apo Dioh kana a maghilbi kanlan tatao ha kapanaonan
na, natey ya met. Ket nailbeng ya ha talig nin nakailbengan lan nangaunan
tutoa na. Ket binumata ye laman na.
37 Noba hiyay Apo Jesus, ha natey ya, bini-ay na yan uman Apo Dioh boy
ahe binumata ye laman na.
38-39 Kaya-bay kakatongno ko, katapulan a matandaan yo a makauli ha
dinyag nan Apo Jesus, an-ipatanda mi kanyo a patawaden nan Apo Dioh ye
kakahalanan tawo. Ta ayaman a mamteg kanan Apo Jesus, ket an-ibilang
na yan matoynong Apo Dioh. Noba homain taon ibilang nan Apo Dioh a
matoynong makauli ha panumbong ha Bibilin a impahulat nan Apo Dioh
kanan Moises.
40 Kaya-bay mag-alla kawo ta-omen ahe malyadi kanyo ye inhulat lan
popodopita a hinabi nan Apo Dioh, a wanae,
41 ‘Hikawon mapangumih, leng-en yo.
Magtaka kawo ha diyagen ko. Noba matey kawo met ateed!
Ta main akon diyagen ha kapanaonan yo
a ahe yo pamtegan, agya main mangihabi kanyo.’ ”†
42 Haanin, ha papalwah hilaynan Pablo boy Bernabe ha pāytiponan lan
Jujudio, inawok lan tatao kanla a mag-udong hilan uman ha dumondon a
Mangaamot nin Pagpainawa ta-omen la ipahulong ye pangipatanda la.
43 Pangayadi nin paytitipon la, inumalih hilaynan Pablo boy Bernabe
ihtew. Malabong a Jujudio boy aliwan Judio a ampanumbong nin kaugalian
lan Jujudio ye nakilakew kanla. Ket hiyay Pablo boy Bernabe, binabalaan
la hila a ipahulong lay pamataya la ha kangedan nan Apo Dioh.
44 Ha dumondon a Mangaamot nin Pagpainawa, ngalingalinan kaganaan
a tatao ha banwa ye nakew manlenge nin Habi nin Dioh ha pāytiponan lan
Jujudio.
45 Ha nakit lan mānguna lan Jujudio a malabong ye tataon nakitipon a
manlenge kanlan Pablo boy Bernabe, naibeg hilan tubat. Ket kinuntada la
yay an-iadal nan Pablo boy inlungolungo laya po.
46 Noba homain limo la hilan pinakibatan Pablo boy Bernabe, “Peteg a
katapulan a hikawo ye unan pakaipatandaan nin Habi nin Dioh. Noba
ulita ahe yoya tinanggap, inuhgaan yoynay hadili yo a ahe kawo malyadin
mananggap nin bi-ay a homain anggaan. Kaya-bay paibat haanin, hilaynay
aliwan Judio ye lakwen min pangipatandaan nin Manged a Balita.

‡ **13:33** Kakanta 2:7. § **13:34** Isaias 55:3. * **13:35** Kakanta 16:10. † **13:41** Habakuk 1:5.

47 Ta wanae ye imbilin nan Apo Dioh kammi,
‘Dinyag katan tillag kanlan aliwan Judio
ta-omen makauli kammo, ket maibalita ye tungkol ha kaligtahan ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta.’ ”
48 Hilay aliwan Judio, pamakange la yatew, naaliket hila boy inggalang lay Habi nin Dioh. Ket hilay kaganaan a tinuga nan Apo Dioh ha bi-ay a homain anggaan, namteg hila.
49 Kaya-bay nitayak ye Habi nin Dioh ha kaganaan a pahen nin yatew a lugal.
50 Noba hilay mānguna lan Jujudio, inatay la hilan kumuntada kanlan Pablo ye ambigbigen a babayi a mapanggalang kanan Apo Dioh boy hilay lalakin mānguna ha banwa. Ket impaloke la yay Pablo boy Bernabe haka la hila intaboy.
51 Kaya-bay hiyay dinyag lan Pablo, ingkampag lay tuwapok nin bibitih la bilang pangipatanda kanla a maloke ye dinyag la. Ket hiyay Bernabe boy Pablo, nakew hilayna ha banwan Iconio.
52 Hilay mānumbong nan Apo Jesus ha banwan Antioquia, angkaaliket hilan tubat boy naheb hilan Ihpiditon Dioh.

14

Hiyay Pablo boy Bernabe ha banwan Iconio

1 Hiyay nalyadi ha banwan Antioquia, ket hiya met ateed ha banwan Iconio. Nakew yay Pablo boy Bernabe ha pāytiponan lan Jujudio, ket uli ha pangipatanda la, malabong a Jujudio boy Griego ye namteg kanan Apo Jesus.
2 Noba hilay Jujudio a ahe ampamteg, inatay la hilay kanayon a aliwan Judio ta-omen hila kumuntada kanlan māmteg.
3 Kaya-bay nagbuyot yay Pablo boy Bernabe nin yatew a banwa boy homain hilan limo a nangipatanda nin tungkol kanan Apo. Ket pinaptegan na met Apo a peteg ye an-iadal lan Pablo tungkol ha kangedan na, ta binyanan na hilan kapalyadiyan a manyag nin pagkakitan boy kapag-takaan.
4 Hilay tatao ihtew ha banwan Iconio, aliwan padipadiho ye ihip la. Main nakitupig kanlan Jujudio a ahe ampamteg, hilay kanayon met kanan Pablo boy Bernabe.
5 Haanin, hilay Jujudio boy aliwan Judio boy mānguna la a angkumuntada kanlan Pablo boy Bernabe, ket inihip la a ipaloke boy tataponen la hila nin dapah.
6 Ha natandaan lan Pablo boy Bernabe yatew, tampol hilan inumalih a palakew ha babanwa nin Listra boy Derbe a hakop nin plobinhiyan Licaonia boy ha kanayon po a babadiyo ha palibot nin yatew a banwa.
7 Ket impatanda la ihtew ye Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus.

Hiyay Pablo boy Bernabe ha banwan Listra

8 Haanin, ha banwan Listra, main maghay lakin ampikno a ahe yan bega makakodang, ta lumpo yaynan in-anak.
9 Ket ampanlenge ya ha an-ipatanda nan Pablo. Haanin, pinudek na yan Pablo. Ket nakit na a main yan pamteg a mitaah ya.
10 Kaya-bay impakakhaw nan hinabi, “Mideng ka!” Ket tampol yan nideng boy nangodang-kodang.
11 Pamakakit lan malabong a tatao ye dinyag nan Pablo, impangha la ha habin Licaonia, a wanla, “Inumaypa hilay didioh ihti kantawo ha kadih tao.”

12 Hiyay Bernabe, pinangalanan la yan Zeus a ngalan nin magha kanlan
andiohen la. Ket hiyay Pablo, ulita māngihabi ya, pinangalanan la yan
Hermes a ngalan nin andiohen la a māngihabi.
13 Hiyay timplo nan Zeus a andiohen lan tatao, ket anti ya ha ilwah nin
alad nin yatew a banwa. Ket ha nabalitaan nin padi nan Zeus ye nalyadi,
nangilakew ya ihtew ha ilwangan nin alad nin banwa nin bobolog a baka
a naonoan nin bulak. Ket labay na boy hilay tatao a ihagpa yatew kanan
Pablo boy Bernabe, ta an-ihipen la a hilan peteg ye didioh la.
14 Noba ha natandaan nan Pablo boy Bernabe ye labay lan diyagen,
giniwak lay bado la boy nayew hilan nakew ha pibunakan lan tatao. Ket
impangha la, a wanla,
15 “Gagayyem, taket ta andiyagen yo yain? Ket tao kayin bengat a omen
kanyo. Nakew kayi ihti a mangipatanda kanyo nin Manged a Balita ta-
omen yoyna talingkukolan yatin homain hilbi a diohdiohan boy humaley
kawoyna ha peteg a Dioh a angkabi-ay. Hiyabay ye namalhowa nin langit,
luta, dagat boy kaganaan a anti kanla.
16 Hatew, ampaolayan nan Apo Dioh ye kaganaan a nahyon a manyag nin
hadili lan kalabayan.
17 Agya wanabay man, lanang na yan teed an-ipakit Apo Dioh ye
pagkaDioh na makauli ha manganged a andiyagen na. Ambiyan na kawon
udan boy mahbol a pupol ha panaon nin pamupol. Ampabhoyen na kawo
boy ampaaliketen na kawo.”
18 Noba agya hinabi lan Pablo boy Bernabe yatew, naidapan hilan teed a
nanaad kanlan tatao a mangihagpa kanla.
19 Noba main nilumateng a nangaanon Jujudio a nangibat ha babanwan
Antioquia boy Iconio. Ket kinumbinyo la hilay tatao a kumuntada kanan
Pablo. Kaya-bay tinatapon la yan dapah. Ket ha nabaan la a natey yayna,
ingguloy la yaynan in-ilwah ha banwa.
20 Noba ha pinalibotan la yan mānumbong nan Apo Jesus, ket nimata
yan nideng boy nag-udong yayna ha banwa. Kabekahan, hiyay Pablo boy
Bernabe, inumalih hilan palakew ha banwan Derbe.

Hiyay Pag-udong nan Pablo boy Bernabe ha banwan Antioquia

21 Impatanda lan Pablo boy Bernabe ye Manged a Balita tungkol kanan
Apo Jesus ha banwan Derbe. Ket malabong ye nakumbinyo la a manum-
bong kanan Apo Jesus. Pangayadi, nag-udong hilayna man ha banwan
Listra, Iconio boy Antioquia a hakop nin plobinhiyan Pisidia.
22 Ket ha balang banwa a nilakew la, pinakhaw lay nakem lan mānumbong
nan Apo Jesus boy binabalaan la hilan magpahulong ha pamteg la, ta
katapulan a magdiha hilan malabong a kaidapan bayo hilan maibilang
kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
23 Hiyay Pablo boy Bernabe, namili hilan mānguna ha balang pangkat lan
māmteg nan Apo Jesus. Nagpalta hilan mangan boy impakigwang la hilay
napili boy impataya la hila kanan Apo a ampamtegan la.
24 Haanin, hiyay Pablo boy Bernabe, nagdān hila ha plobinhiyan Pisidia.
Ket ha niabot hila ha plobinhiyan Pamfilia,
25 impatanda lay Habi nin Dioh ha banwan Perga. Pangayadi, naglaloh
hilayna ha banwan Atalia.
26 Paibat ihtew, nagbalko hilan paudong ha banwan Antioquia ha
plobinhiyan Siria a ibatan la hatew. Ket ihtew la hilan impakigwang nin
māmteg hatew a inged nan Apo Dioh ye abala la a kapiyadi la.

27 Pamiabot lan Pablo boy Bernabe ha banwan Antioquia, tinipon la hilay
māmteg nan Apo Jesus. Ket imbalita la kanla ye kaganaan a dinyag nan
Apo Dioh makauli kanla boy no way-omen hila namteg kanan Apo Jesus ye
aliwan Judio.
28 Ket ihtewbay hilan nagbuyot ye Pablo boy Bernabe kalamo hilay
mānumbong nan Apo Jesus.

15

Hiyay Paytitipon ha banwan Jerusalem

1 Ha anti ya po ye Pablo ha Antioquia, main nangaanon lakin nilumateng
ihtew a nangibat ha plobinhiyan Judea ye nangiadal kanlan kakatongnon
māmteg nan Apo Jesus nin wanae, "Katapulan a magpatuli kawo a omen ha
kaugalian a in-adal nan Moises ta-omen kawo miligtah ha pamaduha nan
Apo Dioh."
2 Ket ulita aliwan wanabay ye pamteg lan Pablo boy Bernabe, inumamot
ye payngangatngat la kanla. Kaya-bay hilay māmteg, napaymamaghaan la
a hiyay Pablo, Bernabe boy nangaanon māmteg ha Antioquia, ket palakwen
la hila ha banwan Jerusalem ta-omen la paytotongtongan yatin gotgot ihtew
kanlan aapohtol boy mānguna nin pangkat lan māmteg.
3 Kaya-bay pinaaligwat la hilaynan Pablo boy Bernabe. Ket ha pagdān
la ha plobinhiyan Fenicia boy ha plobinhiyan Samaria, imbalita la kanlan
māmteg ihtew a malabong hilaynay aliwan Judio ye ampamteg kanan Apo
Jesus. Ket pamakange lan māmteg yatew, naaliket hilan tubat.
4 Ha niabot hilaynan Pablo ha banwan Jerusalem, tinanggap hilan
pangkat lan māmteg boy mānguna la boy hilay aapohtol. Ket imbalita nan
Pablo boy Bernabe kanla ye kaganaan a dinyag nan Apo Dioh makauli
kanla.
5 Haanin, main anoy Papariseo a ampamteg kanan Apo Jesus. Ket nideng
hilan naghabi, "Katapulan hilan matuli ye aliwan Judio a namteg kanan
Apo Jesus boy babalaan hila a manumbong ha Bibilin a impahulat kanan
Moises."
6 Kaya-bay naytitipon hilay aapohtol boy hilay mānguna nin pangkat lan
māmteg ta-omen la paytongtongan yatin gotgot.
7 Pangayadi nin nabuyot a paytongtong la, nideng yay Pedro. Ket hinabi
na, "Kakatongno, tanda yoynabay met a hatew po, ket hikoy pinili nan Apo
Dioh kanyo a mangipatanda nin Manged a Balita kanlan aliwan Judio ta-
omen hila met mamteg kanan Apo Jesus.
8 Ket hiyay Apo Dioh a nagtanda nin an-ihipen nin tao, pinaptegan na a
antanggapen na hila met ye aliwan Judio, ta in-ibyay na kanla ye Ihpidito
na a omen met ateed kantawo.
9 Homain kitawon nakaidumaan kanlan aliwan Judio ha pamilew nan
Apo Dioh, ta pinatawad na hila met ha namteg hila kanan Apo Jesus.
10 Haanin, taket ta anhuboken yo yay Apo Dioh? Taket ta ampiliten yo
hilay aliwan Judio a manumbong ha Bibilin a agya hilay nangaunan tutoa
tawo boy hikitawo, ket ahe tawo angkahumbong?
11 Ampamtegan tawo a naligtah kitawo makauli ha kangedan nan Apo
Jesus kantawo, ket wanabay met ateed kanlan aliwan Judio."
12 Pamakange la yatew, nilong-em hilan kaganaan. Ket nanlenge hilayna
ha an-ibalita nan Bernabe boy Pablo a tungkol ha kapagtakaan boy
pagkakitan a dinyag nan Apo Dioh kanlan aliwan Judio makauli kanla.
13 Ha nayadi hilaynan naghabi ye Bernabe boy Pablo, naghabi ya met ye
Santiago, "Kakatongno ko, leng-en yoy habiyen ko.

14 Kapipiyadi nan impalinaw Simon Pedro ye unan panagyat nan Apo
Dioh kanlan aliwan Judio ta-omen hila met maibilang a pagtao na.
15 Wanae met ye impahulat nan Apo Dioh kanlan podopita,
16 ‘Mag-udong akon uman lano.
Ket ipahulong koy naputoh a panakop nan David.
Ipaideng ko yan uman paibat ha pagkadama na
17 ta-omen la kon tapulen nin kanayon a tatao a hilay aliwan Judio a pinili
kon pagkonin ko.
Hiko a Dioh ye ampaghabi nin yati.
18 Ket impatanda koyna yati hatew po.’ ”
19 Hinabi na po Santiago, “Kaya-bay no hikon bengat, ahe tawo hilaynan
paidapan ye aliwan Judio a anhumaley kanan Apo Dioh,
20 no aliwan ihulat tawoyna ingat kanla a adi hila mangan nin inhagpa
ha diohdiohan, ta bilang yaynan madinat. Adi hila mamabayi o makilaki,
adi hila mangna nin daya o kena nin aayop a ahe napadaya.
21 Yati ye Bibilin a impahulat kanan Moises a katapulan lan humbongen
ta-omen la hila ahe kailoyan nin Jujudio. Ta paibat po ha unan panaon,
ambahaen laynan Jujudio ha pāytiponan la yatin Bibilin tepe Mangaamot
nin Pagpainawa boy an-iadal la yati ha balang banwa.”

Hiyay Hulat kanlan Aliwan Judio a Māmteg

22 Kaya-bay hilay aapohtol, hilay mānguna nin pangkat nin māmteg, boy
kaganaan a kabilang ha pangkat lan māmteg ha Jerusalem, napaykahun-
doan lay mamili nin nangaanon lalaki ha pangkat la a itubol la a pagkalamo
nan Pablo boy Bernabe a makew ha banwan Antioquia. Ket hiyay napili la,
hiyay Judas a anhabtan Barsabas boy hiyay Silas a ambihaen nin kapadiho
la a māmteg.
23 Wanae ye anti ha hulat a impakaget la kanla ha banwan Antioquia.

“Hikayin kakatongno yon aapohtol boy mānguna nin pangkat lan
māmteg ihti ha banwan Jerusalem, ampangumohta kayi kanyon aliwan
Judio a kakatongno kanan Apo Jesus ihen ha banwan Antioquia, ha
plobinhiyan Siria, boy ha plobinhiyan Cilicia.
24 Natandaan mi a main tatao a ibat ihti kammi ye nakew ihen kanyo a
ampanyoot nin ihip yo. Ahe mi hilan intubol a makew mangiadal kanyo.
25 Kaya-bay naytitipon kayi. Ket napaymamaghaan min mamili nin
nangaanon lakin itubol a makew ihen kanyo a kalamo lan Bernabe boy
Pablo a an-adoen tawon kakatongno.
26 Hiyay Pablo boy Bernabe, ket ahe la angkawaenen ye bi-ay la ha
paghilbi la kanan Apo tawon Jesu Cristo.
27 Ket an-itubol mi hila met ye Judas boy Silas ta-omen la ipalinaw
kanyo ye inhulat mi.
28 Hiyay Ihpiditon Dioh ye nangipaihip kammi a ahe mi ipatupad kanyo
ye mabyat a bilin, no aliwan hilayatin bengat.
29 Adi kawo mangan nin inhagpa ha diohdiohan. Adi kawo mangna nin
daya o kena nin aayop a ahe napadaya. Adi kawo mamabayi o makilaki.
Manged a liklikan yo hilayati. Anggaynan bengat ihti ye hulat mi kanyo.”

30 Haanin, hiyay Judas, Silas, Pablo, boy Bernabe a an-itubol la, ket nanige
hilayna. Ha niabot hilayna ha banwan Antioquia, tinipon la hilay māmteg
nan Apo Jesus. Ket inggawang lay hulat kanla.
31 Ha nabaha laynay hulat, naaliket hilan tubat.

32 Hiyay Judas boy Silas, ket podopita hila met. Malabong ye in-aadal la a
nakapakhaw nin nakem boy nakapapah-ey nin pamteg lan kakatongno.
33 Kinumonin hila po ihtew nin anoy mangaamot. Ket ha ampag-
aligwat hilaynan mag-udong, hilay kakatongno kanan Apo Jesus ihtew,
impakigwang la hila a mag-ilyadin manged ye pangumodang la angga ha
lumateng hila ha Jerusalem kanlan nangitubol kanla.
34 [Noba hiyay Silas, ahe ya nakilakew, ta nagbantak ya ihtew.]
35 Ket hiyay Pablo boy Bernabe, kinumonin hila ha banwan Antioquia.
Ket legan anti hila ihtew, malabong met ye lamo la a ampangiadal boy
ampangipatanda nin Habi nin Dioh.

Hiyay Payngihyay nan Pablo boy Bernabe

36 Haanin, pangalabah nin anoy mangaamot, hinabi nan Pablo kanan
Bernabe, "Udongen ta hilan kewahan ye kakatongno ha babanwan nangi-
patandaan tawo nin Habi nin Dioh ta-omen ta matandaan no way-omen
hilayna."
37 Inawo nan Bernabe, noba labay na yan ilamo ye Juan a anhabtan
Marcos.
38 Noba ahe na labay Pablo, ta ha anti hila po ha plobinhiyan Pamfilia a
ampangiadal nin Habi nin Dioh, ket nilakwanan na hilan Juan Marcos.
39 Ket hiyay Pablo boy Bernabe, inumamot ye payngatngat la. Ket
napayngihyay hila. Hiyay Bernabe, inlamo na yay Marcos. Ket nilumugan
hila nin balko a palakew ha alipoteh nin Cyprus.
40 Ket hiyay Pablo, pinili na yay Silas. Ket bayo hila inumalih, impakig-
wang la hila po nin kakatongno kanan Apo Jesus a haglapan na hila dayi
ha kaganaan a lakwen la.
41 Nakew hilan Pablo ha plobinhiyan Siria boy ha plobinhiyan Cilicia. Ket
pinapah-ey lay papangkat nin māmteg nan Apo Jesus nin yatew a lulugal.

16

Hiyay Pamakilakew nan Timoteo kanlan Pablo boy Silas

1 Haanin, hiyay Pablo boy Silas, nagpahulong hila ha banwan Derbe
angga ha banwan Listra a angkunaan nin maghay mānumbong nan Apo
Jesus a nagngalan Timoteo. Hiyay indo na, Judio ya boy māmteg ya met.
Noba hiyay bapa na ket Griego ya.
2 Hilay kakatongno kanan Apo Jesus ha banwan Listra boy ha banwan
Iconio, anhabiyen la a manged yan tao ye Timoteo.
3 Labay nan Pablo a ilamo yay Timoteo. Kaya-bay tinuli naya ta-omen
hilan homain mahabi ye Jujudio a laban kana. Ta tanda lan kaganaan a
Jujudio a angkumonin ihtew a Griego ye bapa nan Timoteo.*
4 Ket ha balang banwa a anlakwen la, an-ipatanda la ye bibilin a
napaykahundoan lan aapohtol boy mānguna nin pangkat lan māmteg ha
banwan Jerusalem boy imbilin la kanla a katapulan la yan humbongen.
5 Kaya-bay hilay papangkat nin māmteg, ket lalo anan pinumah-ey ye
pamteg la. Ket minamangaamot hilan anlumabong ye ampamteg kanan
Apo Jesus.

Hiyay Leplep nan Pablo tungkol ha Troas

6 Haanin, hinaad na hilan Ihpiditon Dioh ye Pablo a mangiadal nin Habi
nin Dioh ha plobinhiyan Asia. Kaya-bay nakew hila ha lulugal a hakop nin
plobinhiyan Frigia boy plobinhiyan Galacia.

---

* **16:3** Hilay Griego, ahe la antulien ye aanak la.

7 Ha niabot hilayna ha anggaan nin plobinhiyan Misia, magpahulong
hila dayi ha plobinhiyan Bitinia. Noba ahe na hilan teed pinalubohan nin
Ihpidito nan Apo Jesus a makew ihtew.
8 Kaya-bay hiyay dinyag la, nagdān hilayna ingat ha plobinhiyan Misia
anggan nilumateng hila ha banwan Troas.
9 Ha madeglem ana, impaleplep nan Apo Dioh kanan Pablo ye maghay
lakin taga Macedonia. Ket yatew a laki, ampideng yan ampakiiingalo kana,
a wana, "Makew ka ihti ha Macedonia ta-omen mo kayi haglapan."
10 Pangayadi nan naleplepan Pablo yatew, hinabi na met kammi a
kalalamoan na. Kaya-bay tampol kayinan† nag-aligwat, ta ampamtegan mi
a ampalakwen na kayin Apo Dioh ihtew ta-omen mi ipatanda ye Manged a
Balita kanlan tatao.

Hiyay Pamteg nan Lydia kanan Apo Jesus

11 Paibat ha banwan Troas, nagbalko kayi palakew ha alipoteh nin
Samotracia. Kabekahan, nagpahulong kayi ha banwan Neapolis.
12 Paibat ha banwan Neapolis, kinumodang kayinan palakew ha banwan
Filipos a pinakamayadet a banwa nin plobinhiyan Macedonia. Malabong
hilay taga Roma a angkumonin ha Filipos. Ket kinumonin kayi po ihtew nin
anoy mangaamot.
13 Ha naabot ye Mangaamot nin Pagpainawa, nilumwah kayi ha banwa.
Ket nakew kayi ha gilid kabatowan. Nabaan mi a main lugal ihtew a
pamakigwangan lan Jujudio. Ket nalatngan mi hila ihtew ye babayin
naytitipon. Kaya-bay nikno kayin nakitongtong kanla.
14 Magha kanlan ampanlenge kammi ket hiyay Lydia a taga banwan
Tiatira. Māglako yan mangatampa a tapih a kadih obi boy magha yan
ampanggalang kanan Apo Dioh. Legan ampanlenge ya ha an-iadal nan
Pablo, nilukatan nan Apo Dioh ye ihip na ta-omen na pamtegan ye an-iadal
na.
15 Ket napabawtihmo yay Lydia boy hilay kabaey na. Haanin, hinagyat na
kayi, a wana, "No an-ibilang yo kon peteg a māmteg nan Apo Jesus, makew
kawon makidagoh ha baey ko." Ket mauplit yan nanagyat kammi. Kaya-bay
nakidagoh kayi ha baey na.

Hiyay Pagkapidiho lan Pablo boy Silas ha banwan Filipos

16 Ha maghay mangaamot, legan palakew kayi ha lugal a pamakigwan-
gan, nakahagana kayin maghay balatang a ipoh. Ampakapaltep ya uli ha
maloke a ihpidito a anti kana. Ulin yati, malabong a pilak ye angkatanggap
lan amo na.
17 Yatew a balatang, ket pihuhumbong na kayin ampangipangha nin
wanae, "Hilatin tatao, ket māghilbi na hilan Pinakamatagay a Dioh! An-
ipatanda la kanyo no way-omen kawo miligtah!"
18 Minamangaamot, wanabay ye andiyagen na kammi anggan hinumawa
yaynay Pablo. Kaya-bay nagbawit yan inumadap kana. Ket hinabi na,
"Hikan maloke a ihpidito, ha ngalan nan Apo Jesu Cristo, umalih kayna
kana!" Ket kananyatew met ateed, inumalih yaynay maloke a ihpidito kana.
19 Ha nakit lan aamo nan balatang a ahe la yaynan mapagpilakan,
dinakep la yay Pablo boy Silas. Ket ingguloy la hilan inlakew ha plaha, ta
iadap la hila kanlan mānungkolan ha banwa.
20 Haanin, in-adap la hila kanlan mānungkolan. Ket binadaan la hila, a
wanla, "Hilatin lalakin Judio, ket anggulowen lay banwa tawo.

---

† **16:10** Paibat ihti, hiyay Lucas ye kalamo nan Pablo. Kaya-bay anggawien naynay habin "kayi," "mi," o "kammi."

21 Ta an-iadal lay kaugalian la a laban ha bibilin tawon Romano. Ket ahe
mi malyadin tanggapen o humbongen."
22 Haanin, hilay tatao ihtew, nakitagem hilan namahakit kanlan Pablo
boy Silas. Niloh-okan la hilan mānungkolan haka la hila impapatok.
23 Pangayadi la hilan impapatok, ket impapidiho la hila boy binilinan la
yay gowaldiya, a wanla, "Pakabantayan mo hilan manged."
24 Kaya-bay hiyay gowaldiya, impahlep na hilan Pablo boy Silas ha
pinakamaalale a hilid nin pidihowan haka na impangaw ye bibitih la.
25 Ha bunak anan madeglem, hiyay Pablo boy Silas, ampakigwang hila
boy ampagkantan panggalang kanan Apo Dioh. Ket hilay kanayon a
nakapidiho ihtew, ampanlenge hila met kanla.
26 Kapipikhaan, nanlayon nin makhaw, ket naeyeg ye pidihowan. Ket
tampol nangalalabkat ye kaganaan a leneb nin pidihowan boy nangaalih
ye tatanikala nin kaganaan a nakapidiho.
27 Ket napokaw yay gowaldiya nin pidihowan. Ha nakit na a nangalal-
abkat anay kaganaan a leneb, nabaan na a nakatakah hilaynay pidiho.
Kaya-bay binagot nay kampilan na, ta magpakamatey yayna dayi.
28 Noba nangha yay Pablo, a wana, "Adi ka magpakamatey, ta anti kayin
kaganaan ihti."
29 Haanin, hiyay gowaldiya, nakikwa yan kingki. Pangayadi, nanandali
yan nilumoob. Ket ampamigpig yan nanalimukod ha adapan nan Pablo boy
Silas.
30 Pangayadi, in-ilwah na yay Pablo boy Silas. Ket tinepet na hila,
"Gagayyem, hinyay katapulan kon diyagen ta-omen ako miligtah ha pa-
maduha nan Apo Dioh?"
31 Nakibat yay Pablo boy Silas, "Mamteg ka kanan Apo Jesus, ket miligtah
ka boy hilay kabaey mo."
32-34 Haanin, hiyay māgbantay, inlakew na yay Pablo boy Silas ha baey
na. Ket inuyahan nay huhugat la boy pinakan na hila. Pangayadi, hiyay
Pablo boy Silas, impatanda lay Habi nin Dioh kana boy kanlan kaganaan
a kabaey na. Ket kananyatew met ateed a madeglem, napabawtihmo ya
kalamo na hilay kabaey na. Angkaaliket yan tubat boy hilay papamilya na,
ta ampamteg hilayna kanan Apo Dioh.
35 Ha pahanib ana, hilay mānungkolan nin banwa, nangitubol hilan
popolih a mangihabi kanan gowaldiya nin pidihowan, "Palihwayen mo
hilaynan Pablo boy Silas."
36 Haanin, hiyay gowaldiya ha pidihowan, hinabi na met kanan Pablo,
"Hilay mānungkolan, hinabi la kangko a palihwayen katawoyna. Kaya-bay
malyadi kawoynan umalih a main katanaan."
37 Noba hinabi nan Pablo kanlan popolih, "Nilabag la ye bibilin nin
Roma, ta agya Romano kayi, ket impapatok la kayina ha adapan lan tatao
boy impapidiho agya ahe la kayi po nilitih. Ket haanin, hiklito la kayin
palihwayen. Aliwan huhto yain! Katapulan a hilay mānungkolan mihmo ye
makew ihtin mangipalwah kammi ha pidihowan."
38 Kaya-bay nag-udong hilay popolih kanlan mānungkolan. Ket hinabi la
kanla ye hinabi nan Pablo. Ket ha natandaan la a Romano hila met manayti
ye Pablo boy Silas, ket nalimowan hila.‡

‡ **16:38** Milabag ha bibilin lan Romano no main Romano a mapaduhaan a homain po dalom. Hiyay gobilno lan Romano, ambantayen ye katulidan lan taga Roma. No idalom lan Pablo o Silas kanlan mānungkolan ihtew ha Roma, maahe ye obda lan nangipapidiho kanla.

39 Hilatew a mānungkolan, nakew hila ha pidihowan. Ket nakikwa hilan
patawad kanlan Pablo. In-ilwah la hila ha pidihowan, ket pinakitongtongan
la hila, “No malyadi dayi, umalih kawoyna ihti ha banwa mi.”
40 Ha nakalwah hilaynan Pablo boy Silas ha pidihowan, nakew hila ha
baey nan Lydia. Nalatngan la hila ihtew ye kakatongno kanan Apo Jesus.
Ket pinakhaw lan Pablo ye pamteg la. Haanin, hiyay Pablo boy Silas,
inumalih hilayna nin yatew a banwa.

17

Hiyay Pangiadal nan Pablo ha banwan Tesalonica

1 Haanin, hiyay Pablo boy Silas, nagdān hila ha banwan Amfipolis boy ha
banwan Apolonia angga ha nakalateng hila ha banwan Tesalonica. Main
pāytiponan lan Jujudio ihtew.
2 Ha loob nin tatloy dominggo, tepe Mangaamot nin Pagpainawa, am-
pakew yay Pablo ha pāytiponan lan Jujudio, ta wanabay ye nakailmawan
na. Nakingatngat yay Pablo kanlan tatao makauli ha naihulat a Habi nin
Dioh.
3 Boy impalinaw boy pinaptegan na kanla a hiyay Cristo, katapulan yan
magdiha nin pamaidap angga ha matey ya boy mabi-ay yan uman. Hinabi
nan Pablo, “Hiyay Apo Jesus a an-ipatanda ko kanyo, ket hiyabay ye Cristo
a impangako nan Apo Dioh.”
4 Hilay kanayon kanlan Jujudion ampanlenge, ket namteg hila boy nakil-
amo kanan Pablo boy Silas. Main met malabong a Griego a ampanggalang
kanan Apo Dioh boy malabong a babayin ambalayen ye namteg boy
nakilamo kanla.
5 Noba hilay kanayon a Jujudio, naibeg hila kanan Pablo boy Silas. Kaya-
bay nandakit hilan tataon mapanggulo a pamipideng ha palaha nin banwa.
Ha malabong anay nadakit la, ingkana laynay manggulo ha loob nin banwa.
Ket dinawohong la yay baey nan Jason, ta antapulen la yay Pablo boy Silas
ta-omen la hila iadap kanlan tatao.
6 Noba ha ahe la hila makitan ye Pablo boy Silas, ingguloy-guloy la
hilan in-adap kanlan mānungkolan ha banwa ye Jason boy kanayon po a
kakatongno kanan Apo Jesus. An-ipapangha la, “Hilatin tatao, ampanyag
hilan kagulowan ha kaganaan a lugal a anlakwen la. Ket anti hilayna
haanin ha banwa tawo.
7 Ket hiyay Jason, pinadagoh na hila ha baey na. Ket hilatin tatao,
angkuntadaen lay bibilin nan Emperador Cesar boy anhabiyen la a aliwan
hiyay Emperador Cesar ye peteg a poon, no aliwan hiyay taon nagngalan
Jesus.”
8 Pamakange lan tatao boy mānungkolan yatew, naygulogulo hilayna.
9 Ket haanin, pinabayad la yay Jason boy hilay kanayon a kakatongno
kanan Apo Jesus haka la hila pinalihway.

Hiyay Pablo boy Bernabe ha banwan Berea

10 Kananyatew met ateed a madeglem, hilay kakatongno kanan Apo Jesus,
intubol la hilan Pablo boy Silas ha banwan Berea. Ha niabot hilayna ihtew,
nakew hila ha pāytiponan lan Jujudio.
11 Hilay Jujudio a angkumonin ha Berea, mamaway ye ihip la dinan
kanlan taga banwan Tesalonica, ta kalalabay lay manlenge nin an-iadal lan
Pablo. Minamangaamot lan ambokitkiten ye naihulat a Habi nin Dioh ta-
omen la matandaan no peteg yay anhabiyen nan Pablo.

12 Kaya-bay malabong kanla ihtew ye namteg kanan Apo Jesus. Malabong
met a Griego a pawa ambalayen a babayi boy lalaki ye namteg kanan Apo
Jesus.
13 Noba ha natandaan lan Jujudio ha Tesalonica a ampangipatanda yay
Pablo nin Habi nin Dioh ha banwan Berea, ket nakew hila met ihtew ta-
omen hila mangiatay nin tatao a manggulo.
14 Kaya-bay hilay kakatongno kanan Apo Jesus, ginagah la yaynan intubol
ye Pablo a makew ha ambay dagat. Noba hiyay Silas boy Timoteo,
nagbantak hila ihtew ha banwan Berea.
15 Main ano kataon nangiatel kanan Pablo angga ha banwan Atenas. Ha
mag-udong hilayna ha Berea, imbilin nan Pablo kanla a tampol la hilan
pahumbongen kana ye Silas boy Timoteo.

Hiyay Pangiadal nan Pablo ha banwan Atenas

16 Hiyay Pablo, legan an-agaden na hilan Silas boy Timoteo ihtew ha
banwan Atenas, nalele yan tubat, ta nakit na a malabong ye kalintatao a
andiohen lan tatao ihtew.
17 Kaya-bay nakew ya ha pāytiponan lan Jujudio. Ket nakingatngat ya
kanlan kapadiho na a Judio boy kanlan aliwan Judio a ampanggalang
kanan Apo Dioh. Minamangaamot ya met a ampakew ha palaha boy
ampakingatngat kanlan ayaman a anti ihtew.
18 Main luway pangkat nin mamaihtodo ihtew a ampakingatngat kanan
Pablo. Hiyay maghay pangkat, anhabtan Epicureo. Ket hiyay magha met,
anhabtan Estoico. Hinabi nin nangaano kanla, “Ayay anhabiyen na yain
a kalawakaw?” Hinabi la met nin kanayon, “Ampangipatanda ya laweh
nin tungkol ha dioh lan dadayohan?” Hinabi la yatew, ta an-ipatanda nan
Pablo ye Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus boy hiyay pagkabi-ay
nan uman.
19 Haanin, hiyay Pablo, inlakew laya ha pāytiponan lan mānungkolan a
anhabtan Areopago. Ket hinabi la kana, “Labay min matandaan ye bayon
adal a an-iadal mo.
20 Babayo kammi yain a anhabiyen mo. Kaya-bay labay min matandaan
ye labay nan habiyen.”
21 Hinabi la yatew, ta hilay taga Atenas boy hilay dadayohan a angku-
monin ihtew, homain hilaynan kanayon a andiyagen, no aliwan paytong-
tongan boy manlenge nin tungkol ha bayon adal.
22 Kaya-bay hiyay Pablo, nideng ya ha adapan lan tatao ha Areopago. Ket
hinabi na, “Hikawon taga Atenas, angkaimatonan ko a makadioh kawo.
23 Ta ha nagpahyal ako ihti ha banwa yo, nakit ko hilay anggalangen yo.
Main ako po nakit a pangihagpaan a main nakahulat a wanae, ‘Kanan Dioh
a ahe tawo katatanda.’ Hiyay Dioh a anggalangen yo a ahe yo po katatanda,
ket hiyabay ye ipatanda ko kanyo haanin.”
24 “Hiyabay ye Dioh a namalhowa nin babe-luta boy kaganaan a babagay
a anti kananyati. Hiyabay ye Apo nin langit boy luta. Kaya-bay ahe ya
angkumonin ha titimplo a dinyag nin tao.
25 Ahe na katapulan ye haglap nin tao, ta hiyabay ye ampamyay kantawo
nin bi-ay, angeh, boy kaganaan a babagay a matapul tawo.
26 Pinalhowa nan Apo Dioh ye maghay tao a pinangibatan nin kaganaan a
lalahi nin tatao boy intayak na hila ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta.
Ingkonin nay anggaan nin lugal nin balang lahi boy intaning nay panaon
la.

27 Dinyag nan Apo Dioh yatew ta-omen tawo matandaan a katapulan
tawo ya. Maka tapulen tawo ket matuklahan tawo yan peteg. Noba hiyay
kaptegan, aliwa yan mataang ha balang magha kantawo.
28 'Ta makauli ha kapalyadiyan na, ket angkabi-ay kitawo, ampakatige
boy anti kitawo ihti.'* Ket wanabay met ateed ye hinabi lan anon māngalalla
yo, a wanla, 'Aanak na kitawon Apo Dioh.' "
29 Hinabi na po nin Pablo, "Haanin ta aanak na kitawon Apo Dioh, adi
tawon an-ihipen a hiyay Apo Dioh, ket kalintatao ya a yadi ha balitok, mital,
o dapah a dinyag makauli ha ihip boy kagalingan nin tao.
30 Hatew, pinaolayan nan Apo Dioh ye ahe la pamalay nin tatao kana.
Noba haanin, an-ibilin na ha kaganaan a tatao ha balang lugal a paghehean
laynay kakahalanan la boy talingkukolan laynay panyag la nin kalok-an.
31 Ta nangitaning yaynay Apo Dioh nin mangaamot nin matoynong a
panuhga na ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta makauli kanan tao a pinili
na. Ket pinaptegan na yati, ta bini-ay na yan uman."
32 Pamakange lan tatao ye tungkol ha pagkabi-ay uman nin nangamatey,
kinailiyan la yan kanayon. Noba hilay kanayon, hinabi la, "Labay min
mangean ana man kammo ye tungkol kananyati."
33 Pangayadi lan hinabi yatew, hiyay Pablo, inumalih yayna ha am-
paytiponan la.
34 Noba main nangaano kanla a laki ye namteg kanan Apo Jesus boy
nakitagem kanan Pablo. Magha kanla ye Dionisio a kabilang ha pangkat
lan anhabtan Areopago. Main met maghay babayin nagngalan Damaris
boy kanayon po.

18

Hiyay Pamakew nan Pablo ha banwan Corinto

1 Pangayadi, inumalih yaynay Pablo ihtew ha banwan Atenas. Ket nakew
ya ha banwan Corinto.
2 Ket ihtew naya nakitan ye Aquila a maghay Judio a taga plobinhiyan
Ponto, lamo na yay ahawa na a hiyay Priscila. Ket kapipilateng lan bengat a
nangibat ha Italia. Ta hiyay Emperador Claudio, pinaalih na hilay kaganaan
a Jujudio ha banwan Roma. Ket hiyay Pablo, kinewahan na hilay miahawan
Aquila boy Priscila.
3 Ket ulita kapadiho na hilan mānyag nin tolda, nakidagoh ya kanla boy
nakilamo yayna kanla a manyag nin tolda.
4 Hiyay Pablo, tepe Mangaamot nin Pagpainawa, ampakew ya ha
pāytiponan lan Jujudio ta-omen ya makingatngat kanlan Jujudio boy Griego.
Ta labay na hilan makumbinyo a mamteg kanan Apo Jesus.
5 Ha nilumateng yay Silas boy Timoteo a ibat ha plobinhiyan Macedonia,
ingkamihan naynan Pablo ye panaon na ha pangipatanda nin Habi nin Dioh
boy an-ipapteg na kanlan Jujudio a hiyay Apo Jesus ye Cristo a impangako
nan Apo Dioh.
6 Noba ha kinuntada boy inlungolungo la yaynay Pablo, ingkampag nay
tuwapok nin bado na bilang babala laban kanla, a wana, "Kahalanan yoyna
no paduhaan na kawon Apo Dioh. Homain akoynan pakibatan kanyo
kanan Apo Dioh. Ket paibat haanin, hilaynay aliwan Judio ye lakwen kon
adalan."

* **17:28** Hatew, main māgdanew a nanulat yati kanan Zeus. Hiyay Zeus ye pinakapoon nin didioh lan Griego hatew.

7 Kaya-bay hiyay Pablo, inumalih yayna ha pāytiponan lan Jujudio. Ket
nakew yan nakidagoh ha baey nan Ticio Justo a katalig nin pāytiponan lan
Jujudio. Hiyay Ticio Justo, aliwa yan Judio, noba ampanggalang ya kanan
Apo Dioh.
8 Hiyay Crispo a mānguna nin pāytiponan lan Jujudio, namteg ya kanan
Apo Jesus dayon kabaey na. Malabong po a taga banwan Corinto a nanlenge
kanan Pablo ye namteg boy napabawtihmo.
9 Ha maghay madeglem, napakit yay Apo Jesus kanan Pablo ha leplep, a
wana, “Adi ka angkalimo. Adi mo an-itgen ye pangiadal mo. Ihulong mo
ingat,
10 ta anti ko kammo. Malabong hilay tatao ko ihtin banwa. Kaya-bay
homain mamahakit kammo.”
11 Kaya-bay hiyay Pablo, ha loob nin maghay taon boy anem a bowan a
kinumonin ihtew, nangiadal ya nin Habi nin Dioh kanlan tatao.
12 Noba ha hiyaynay Galion ye gobilnadol ha plobinhiyan Acaya, hilay
Jujudio, naymamaghaan la yan kinuntada ye Pablo. Ket dinakep la yan
inlakew ha panuhgaan nan Gobilnadol.
13 Binadaan laya, a wanla, “Yatin tao, angkumbinyowen na hilay tatao a
manggalang ha Dioh ha papadan a labag ha bibilin mi.”
14 Maghabi ya dayi ye Pablo. Noba naunaan na yan Gobilnadol Galion
a naghabi kanlan Jujudio nin wanae, “No yatin gotgot a inhaley yo kangko
ket tungkol ha mabyat a kahalanan o panlabag ha bibilin, manlenge ako
kanyo.
15 Noba ulita gotgot yan bengat tungkol ha hahabi boy ngangalan nin
tatao boy ha bibilin yo, hikawoynay baala a mangipatunong, ta ahe ko labay
ye manuhga nin tungkol ha wanabay bengat a babagay.”
16 Ket pinaalih na hilayna ihtew ha panuhgaan.
17 Haanin, dinakep la yan tatao ye Sostenes a mānguna nin pāytiponan
lan Jujudio. Ket binogbog laya ha adapan nin panuhgaan. Noba pamaolay
naynan bengat Gobilnadol Galion.

Hiyay Pag-udong nan Pablo ha banwan Antioquia

18 Hiyay Pablo, kinumonin ya po ha banwan Corinto. Pangalabah nin
anoy mangaamot, nagpatanid yayna kanlan kakatongno kanan Apo Jesus
ihtew. Ket nakew yayna ha Cencrea kalamo na hilay miahawan Priscila boy
Aquila. Ket ha niabot hilayna ha banwan Cencrea, nagpakohkoh yay Pablo,
ta natupad na yaynay pangako na kanan Apo Dioh. Pangayadi, nagbalko
hilaynan palakew ha plobinhiyan Siria.
19 Ha niabot hilayna ha banwan Efeso, hiyay Pablo, inalihan na hilan
Priscila boy Aquila. Ket nakew yan hinumlep ha pāytiponan lan Jujudio.
Ket nakingatngat ya kanlan Jujudio ihtew.
20 Haanin, inawok la kanan Pablo a magbuyot ya po dayi ihtew kanla.
Noba ahe na hila inawo,
21 no aliwan nagpatanid ya tana kanla, a wana, “No ipaluboh nan Apo
Dioh, mag-udong ako lano.” Haanin, hiyay Pablo, nagbalko yan inumalih
ha Efeso.
22 Pamiabot na ha banwan Cesarea, naglaloh yayna ha banwan
Jerusalem, ket kinewahan na ye pangkat lan māmteg ihtew. Pangayadi,
nagpahulong yayna ha banwan Antioquia ha plobinhiyan Siria.
23 Ahe ya nagbuyot ihtew. Inumalih ya. Ket niliwed nay lulugal ha
plobinhiyan Galacia boy Frigia a ibatan nayna hatew. Ket pinapah-ey nay
pamteg lan mānumbong nan Apo Jesus ihtew.

Hiyay Pangiadal nan Apolos ha Efeso

24 Main maghay Judion nagngalan Apolos ye nakew ha banwan Efeso.
Hiyay Apolos, nianak ya ha Alejandria. Ket magaling yan maghabi boy
malabong ye tinanda na ha naihulat a Habi nin Dioh.
25 Ta naadalan yan tungkol kanan Apo Jesus. Luboh ha nakem na ye
pangiadal na boy huhto ye an-iadal na tungkol kanan Apo Jesus. Noba no
tungkol ha bawtihmo, ket hiyay bawtihmo nan Juan bengat ye tanda na.
26 Hiyay Apolos, nakew ya ha pāytiponan lan Jujudio. Ket homain yan limo
a nangiadal ihtew. Ha nange lan miahawan Priscila boy Aquila ye pangiadal
nan Apolos, hinagyat la yan makew ha baey la. Ket impalinaw lan manged
kana ye tungkol ha papadan nan Apo Dioh.
27 Haanin, hiyay Apolos, labay nay makew ha plobinhiyan Acaya. Ket
hilay kakatongno kanan Apo Jesus ha Efeso, pinakhaw lay nakem na boy
nanulat hila kanlan mānumbong nan Apo Jesus ihtew a tanggapen la yay
Apolos ha panlumateng na. Ket ha nakalateng yayna ihtew, malabong ye
naihaglap na kanlan namteg makauli ha kangedan nan Apo Dioh.
28 Ta hiyay Apolos, ket makpe yan nakingatngat kanlan Jujudio ha adapan
nin kalabongan. Pinaptegan na kanla makauli ha naihulat a Habi nin Dioh
a hiyay Apo Jesus ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.

19

Hiyay Pananggap lan Māmteg nin Ihpiditon Dioh

1 Legan anti yay Apolos ha banwan Corinto, hiyay Pablo, kinodang nay
mamapantay nin plobinhiyan Asia angga ha niabot ya ha banwan Efeso.
Ket main yan nalatngan ihtew a nangaanon mānumbong nan Apo Jesus.
2 Ket tinepet na hilan Pablo, “Ha namteg kawo kanan Apo Jesus, natang-
gap yo laweh ye Ihpiditon Dioh?”
Nakibat hila kana, “Yo, ahe! Ahe mi po nangean a main manaytin
Ihpiditon Dioh.”
3 Nanepet yayna man ye Pablo, “No wanabay awod, hinyan kalahin
bawtihmo ye natanggap yo?”
Hinabi la, “Hiyay pamawtihmo nan Juan.”
4 Haanin, hinabi nan Pablo, “Hiyay Juan, binawtihmowan na hilay tataon
naghehe nin kakahalanan la boy hinabi na po kanlan tatao a katapulan la
yan pamtegan ye lumateng a homain kanayon no aliwan hiyay Apo Jesus.”
5 Pamakange la yati, napabawtihmo hila ha ngalan nan Apo Jesus.
6 Ket ha impalonto nan Pablo ye gamet na ha ō la, naheb hilan Ihpiditon
Dioh. Ket naghabi hilan hadihadi a habi a ahe la naadal boy an-ihabi lay
impahabi nan Apo Dioh kanla.
7 Manga labinluway lalaki hilan kaganaan.
8 Ha loob nin tatloy bowan, hiyay Pablo, ampakew ya ha pāytiponan
lan Jujudio. Homain yan limo a ampakingatngat kanla ta labay na hilan
makumbinyo a pahakop kanan Apo Dioh.
9 Noba hilay nangaano kanla, pinabyang lay ō la boy ahe la pinamtegan.
Ampaghabi hila po ha adapan lan tatao nin pandama nin tungkol kanan
Apo Jesus. Kaya-bay inumalih yay Pablo ihtew, ket inlamo na hilay
mānumbong nan Apo Jesus. Ket minamangaamot na yan impahulong ye
pangiadal na ha pag-adalan nan Tirano.
10 Ha loob nin luway taon, lanang a wanabay ye andiyagen na. Kaya-bay
hilay kaganaan a tatao ha plobinhiyan Asia, Judio man o Griego, ket nange
lay tungkol kanan Apo Jesus.

11 Malabong a nakiduma a kapagtakaan ye dinyag nan Apo Dioh ihtew
makauli kanan Pablo.
12 Kaya-bay agya panyo o hinyaman a tapih a nahagoy nan Pablo a kadten
la kanlan ampaghakit, ket ampitaah hila boy an-umalih hilay mangaloke a
ihpidito a hinumlep kanla.

Hilay Aanak nan Esceva

13 Haanin, main nangaanon Jujudion ampakew ihtew a ampamaalih nin
mangaloke a ihpidito kanlan tatao. Ket hinubok la yan ginawi ye ngalan
nan Apo Jesus, a wanla, “Ha ngalan nan Apo Jesus a an-ipatanda nan Pablo,
umalih kawo.”
14 Wanabay met ateed ye andiyagen lan piton aanak nan Esceva a maghan
mānguna a padi.
15 Noba ninghan ha ampamaalih hilan maloke a ihpidito, hinebatan hilan
maloke a ihpidito, “Katatanda ko yay Jesus boy katatanda koya met ye Pablo.
Noba aya kawo?”
16 Ket haanin, hiyay taon hinelpan nin maloke a ihpidito, dinep-an na hila.
Pinahakitan na hilan tubat boy hinambot na hila. Homain hilan nadyag.
Kaya-bay loh-ok boy hugatan hilan nayew a nilumwah ha baey.
17 Yatin nalyadi, ket nabalitaan lan kaganaan a Jujudio boy Griego a
angkumonin ha banwan Efeso. Ket nalimowan hilan kaganaan boy lalo
laya po ginalang ye ngalan nan Apo Jesus.
18 Malabong kanlan ampamteg kanan Apo Jesus ye hinumaley. Ket inhabi
lay mangaloke a didiyag la.
19 Malabong a māghalimangka ye nangihuko nin lilibdo la a paghali-
mangka. Ket inulam la ha adapan nin malabong a tatao. Ket ha kinowinta
lay alaga nin inulam lan lilibdo, ket inumabot yan limampo a libon palatan
mital.
20 Uli ha nalyadi, nakit lan tatao a main kapalyadiyan ye Habi nin Dioh.
Kaya-bay nitayak ye Habi nin Dioh boy lalalo hila po nilumabong ye māmteg
nan Apo Jesus.

Hiyay Kagulowan ha banwan Efeso

21 Pangayadi hilatew a nangalyadi, inihip nan Pablo a muna ya po kadān
ha plobinhiyan Macedonia boy ha plobinhiyan Acaya bayo ya makew
ha banwan Jerusalem. Hinabi na, “Lano ha ibat akoyna ha Jerusalem,
katapulan akon makew ha banwan Roma.”
22 Haanin, hiyay Timoteo boy hiyay Erasto a kahaglap nan Pablo,
ket pinauna na hilayna ha plobinhiyan Macedonia. Noba hiyay Pablo,
nagbantak ya po ha plobinhiyan Asia.
23 Kananyatew met ateed a panaon, nagkamain nin mayadet a kagulowan
ha banwan Efeso, ta hilay kanayon a tatao ihtew, ket ahe la labay ye
pangiadal lan māmteg nin tungkol kanan Apo Jesus.
24 Yatin kagulowan, nandugi ya kanan lakin nagngalan Demetrio a
māmanday nin mangakandin timplo a yadi ha mital. Yatin mangakandin
timplo, ket kawangih nin timplo nan Artemis a andiohen la. Uli kanlan
hilati a andiyagen nan Demetrio, malabong a pilak ye ampaglakoan na,
kalamo lan māg-obda na.
25 Tinipon na hilay māg-obda na boy hilay kanayon po a māmanday. Ket
hinabi na kanla, “Kalalamoan ko, tanda yo a malabong a pilak ye angkakwa
tawo kananyatin kapanapulan.
26 Nange boy nakit yoyna met ye andiyagen nan Pablo. Ha pangiadal
na, anhabiyen na a hilay andiohen a dinyag nin tao, ket aliwa hilan peteg a

dioh. Ket malabong hilaynay nakumbinyo na a manalingkukol ha andiohen
tawo. Ket aliwan bengat ihti ha banwan Efeso, no aliwan ha kaganaan anan
lulugal nin plobinhiyan Asia.
27 Kaya-bay angkaampoling kitawoynan madama. Aliwan bengat ka-
panapulan tawo ye maalihan hilbi, no aliwan agya hiyay timplo boy hiyay
andiohen tawon Artemis a anggalangen nin tatao ha plobinhiyan Asia boy
ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta."
28 Pamakange la yati nin tatao, ket napoot hilan tubat boy impangha la,
"Makapalyadiyan yay Artemis a anggalangen tawon taga Efeso."
29 Ket nagkamain nin kagulowan ha banwan Efeso. Haanin, dinakep la
hilay kalamo nan Pablo a taga Macedonia a hiyay Gayo boy Aristarco haka
la hilan pinaytageman a inlakew ha palaha a pāytiponan nin tatao.
30 Labay na dayin Pablo ye makew maghabi ihtew ha adapan lan tatao.
Noba hinaad la yan mānumbong nan Apo Jesus.
31 Agya hilay nangaanon mānungkolan a gayyem nan Pablo nin yatew a
plobinhiya, ket nangitubol hilan mangihabi kana a ahe yayna makew ha
naytiponan lan tatao.
32 Haanin, hilay tatao, lalo hilayna ingat naygulogulo, ta aliwan padi-
padiho ye an-ipangha la. Ket kalabongan kanla, ahe la tanda no taket ta
anti hila ihtew.
33 Hilay kanayon kanlan tatao ihtew, nabaan la a hiyay Alejandro a
maghay Judio ye hangkan nin kagulowan, ta hiyabay ye impadolla lan
Jujudio a mangipalinaw a homain hilan pakibalabalaan kanan Pablo. Ket
pinepe nan Alejandro hilay tatao, ta maghabi yayna.
34 Noba ha nabalayan lan tataon naytitipon ihtew a hiyay Alejandro,
ket Judio ya met manayti, nayngingidlan hilan nangha, a wanla, "Maka-
palyadiyan yay Diana a anggalangen min taga Efeso!" Ket wanabay ye an-
ipangha la ha loob nin luway odah.
35 Noba pangayadi nin luway odah, nilumateng ye mānungkolan ha
banwa. Ket pinakal-em na hilay tatao boy hinabi na, "Hikawon kapadiho
kon taga Efeso, tanda nin kaganaan a tao a hikitawon taga Efeso ye
māgbantay nin timplo nan madangal a Artemis boy ha nahantowan a dapah
a naampag paibat ha langit?
36 Ket homain malyadin mangibudi kananyati. Kaya-bay pakatana kawo
boy adi kawon tampol angkapoot.
37 Hilatin luwa kataon inlakew yo ihti, ket ahe laya met tinakawan ye
timplo o inumih ye andiohen tawo.
38 Haanin, no hiyay Demetrio boy hilay kalalamoan na a māmanday, ket
main hilan diklamo a laban ha agya ayaman, main kitawon panalayhayan
boy mānungkolan. Katapulan ihtewbay hila magdalom.
39 Noba no main kawo po nin kanayon a diklamo, katapulan a pakange-
den ha panaon nin paytipon nin mānungkolan ha banwa.
40 Uli kananyatin angkalyadi haanin, malyadi la kitawon badaan Ro-
romano nin panggulo. Ket homain kitawon maikatulidan kananyatin
kagulowan."
41 Pangayadi nan naghabi ye mānungkolan, pinauli na hilaynay tatao.

20

Hiyay Pamakew nan Pablo ha plobinhiyan Macedonia boy Grecia

1 Ha nilong-em anay kagulowan ha banwan Efeso, hiyay Pablo, impadakit
na hilay mānumbong nan Apo Jesus. Ket pinakhaw nay nakem la. Pangayadi
nan nagpatanid, nakew ya ha plobinhiyan Macedonia.
2 Ket kaganaan a lulugal ihtew a nilakew na, malabong ye in-adal na a
pamakhaw nin nakem lan māmteg nan Apo Jesus. Pangayadi, nagpahulong
yayna ha plobinhiyan Grecia.
3 Ket kinumonin ya ihtew nin tatloy bowan. Haanin, legan ampag-aligwat
yan lumugan nin balko a palakew ha Siria, natandaan na a an-ipanta la yan
kapadiho na a Jujudio. Kaya-bay inihip na a kumodang yaynan bengat a
kadān ha plobinhiyan Macedonia.
4 Nakilakew hila kana ye Sopater a taga Berea a anak nan Pirro, hilan
Aristarco boy Segundo a taga Tesalonica, Gayo a taga Derbe, Timoteo a taga
Listra, Tiquico boy Trofimo a taga Asia.
5 Nauna hila kammi boy inagad la kayina ha Troas.
6 Ket ha nayadi anay Pihtan Tinapay a Homain Pamalbag, inumalih
kayina ha Filipos. Ket nilumugan kayin balko palakew ha Troas. Ha
ikaliman mangaamot, nilumateng kayi ihtew. Ket kinumonin kayi po ihtew
nin pitoy mangaamot.

Hiyay Huyot a Pangumewah nan Pablo ha banwan Troas

7 Haanin, ha unan mangaamot nin maghay dominggo, naytitipon kayin
kaganaan a ampamteg kanan Apo Jesus ta mangan kayin tinapay bilang
pangihipan nin pagkamatey nan Apo Jesus. Ket hiyay Pablo, ulita umalih
ya ha kabekahan, nangiadal ya anggan bunak madeglem.
8 Ket hiyay hilid a naytitiponan mi ha dapit tagay nin baey, malabong ye
kingki ihtew.
9 Haanin, main met maghay bayontao a nagngalan Eutico a ampikno ha
panamulawan. Uli ha kakadang nin pangiadal nan Pablo, hiyay Eutico,
nanatonlo yan nipakatuloy nin maiplek. Ket paibat ha ikatlon palapag,
naampag yan nahahtog ha luta. Ket natey yaynan hinapwat la.
10 Ket hiyay Pablo, nonaoy ya. Ket nilakew na yan tinakeh. Hinabi na
kanlan tatao, “Adi kawo angkahindak, ta angkabi-ay ya.”
11 Nanik yan uman ye Pablo. Ket namih-ilbih-il yan tinapay haka la
kinan. Pangayadi, inhulong nay pangiadal na anggaynan mahanib haka
ya inumalih.
12 Ket hiyay Eutico, in-uli la yan angkabi-ay ha baey na boy naaliket hilan
tubat.

Hiyay Pamakew nan Pablo ha Mileto

13 Haanin, ulita hinabi nan Pablo kammi a makew kayi ha banwan Ason,
ket nagbalko kayinan palakew ha Ason. Ihtew kayi mapayngingikit kanan
Pablo, ta hinabi na kammi a kumodang yaynan bengat palakew ihtew.
14 Ket ha napayngikit kayina ha Ason, nilumugan yayna met ye Pablo ha
balko a anluganan mi palakew ha banwan Mitilene.
15 Paibat ha Mitilene, pahulong ye pagbalko mi palakew ha Quio. Ket
kabekahan, niabot kayi ha eteb nin alipoteh nin Quio. Ket ha kabekahan,
niabot kayi ha Samos. Ket pangalabah nin maghay mangaamot, niabot kayi
ha banwan Mileto.
16 Inihip nan Pablo ye ahe kadān ha Efeso ta-omen ahe yayna maaba ha
plobinhiyan Asia. Magagah ya, ta labay na ye miabot ha Jerusalem bayo
mangaamot nin Pihtan Pentecostes.

Hiyay Pagpatanid nan Pablo kanlan Mānguna ha Pangkat nin Māmteg ha banwan Efeso

17 Haanin, ha anti kayina ha banwan Mileto, hiyay Pablo, nangitubol yan
mandakit kanlan mānguna nin pangkat lan māmteg ha banwan Efeso, ta
labay na hilan makikit kana ha banwan Mileto.
18 Ha nilumateng hilayna, ket hinabi nan Pablo kanla, “Tanda yo no way-
omen ye pagbi-ay ko ha anti ko po kanyo paibat po ha una kon nilumateng
ihti ha plobinhiyan Asia.
19 Naghilbi ko kanan Apo Jesus a main kaaypaan nakem boy panumangih.
Malabong a papanubok ye in-ikpe ko uli ha panangka la kangkon Jujudio.
20 Tanda yo met a ha pangipatanda ko kanyo, ahe ako nagluwaluwa a
mangipatanda nin hinyaman a babagay a makahaglap kanyo. Nangiadal
ako ha adapan nin malabong a tatao boy ha babaey yo.
21 Binabalaan ko hilay kapadiho kon Jujudio boy hilay Griego a katapulan
lan paghehean ye kakahalanan la, mag-udong hilayna kanan Apo Dioh boy
mamteg hila kanan Apo tawon Jesus.”
22 “Haanin, ulita yati ye bilin nin Ihpiditon Dioh kangko, makew ako ha
banwan Jerusalem. Ket ahe ko tanda no hinyay malyadi kangko ihtew.
23 Hiyay tanda kon bengat, ha balang banwan lakwen ko, an-ipatanda nin
Ihpiditon Dioh kangko a mapidiho ko boy magdiha ako nin pamaidap lano.
24 Noba ahe ko angkawaenen ye bi-ay ko. Ta hiyay maalaga kangko, ket
maiyadi ko ye impataya nan Apo Jesus kangko a pangipatanda nin Manged
a Balita a tungkol ha kangedan nan Apo Dioh kantawo.”
25 “Hatew, ha impatanda koy tungkol ha panakop nan Apo Dioh kanyo,
nakilamo ako kanyon kaganaan. Noba haanin, tanda ko a kananyatin
pangumalih ko kanyo, ket ahe yo koyna makit uman.
26 Kaya-bay anhabiyen koyna kanyo haanin a no main man kanyo ye ahe
miligtah ha kapaduhaan a homain anggaan, ket homain akoynan pakibatan
kanan Apo Dioh.
27 Ta ahe ako nagluwaluwan nangipatanda kanyo nin kaganaan a
kalabayan nan Apo Dioh.”
28 “Ialla yo awod ye hadili yo boy hilay kaganaan a māmteg, ta pinili na
kawon Ihpiditon Dioh a mangalingay kanla. Kalingayen yo hilay tatao ha
pangkat nin māmteg nan Apo Dioh a timbeh na makauli ha daya nin Anak
na.
29 Tanda ko a ha pamikuyot ko, lumoob hila ihti kanyoy tataon ba-mon
mangatubag a ahontawon. Ket damaen lay pangkat yo a māmteg nan Apo
Jesus.
30 Main met lumtaw a ibat ha pangkat yo a mangiadal nin katagowan
ta-omen la kawo makumbinyo a manumbong kanla.
31 Kaya-bay mag-alla kawo ta-omen la kawo ahe matalingo. Ihipen yo a
ha loob nin tatloy taon, mangaamot boy madeglem akon ampakatangih a
ampamabala kanyo.”
32 “Ket haanin, an-ipataya katawoyna kanan Apo Dioh boy ha habi na
tungkol ha kangedan na. Yatin habi na ye ampakapah-ey nin pamteg yo boy
ampakaibyay kanyo nin intaladan nan Apo Dioh a tawiden nin kaganaan a
pagtao na.
33 Ahe ko kinaibegan ye pilak o balitok o bado nin agya ayaman a tao.
34 Tanda yoynabay met a naghipeg akon nag-obda ta-omen kayin main
pangwaan nin pagbi-ay min milalamo.
35 Ket ha pag-obda ko, impakit ko kanyo ye alimbawa nin mahipeg a mag-
obda ta-omen tawo hila mahaglapan ye mangaidap. Ihipen tawo ye hinabi

nan Apo Jesus a wanae, ‘Igit yan minged ye taon ampamyay dinan ha taon ampananggap.’ ”

36 Pangahabi nan Pablo yatew, ket nanalimukod yan nakigwang a kalamo la.

37 Haanin, hilan kaganaan, antumangih hilan nanakeh kanan Pablo boy inumaan laya.

38 Malele hilan tubat, ta hinabi nan Pablo kanla a ahe la yaynan makit uman. Pangayadi, in-atel la yayna ha balko a luganan na.

21

Hiyay Pamakew nan Pablo ha banwan Jerusalem

1 Ha nakapatanid kayina kanlan mānguna nin pangkat lan māmteg ha Efeso, ket nagbalko kayina angga ha alipoteh nin Cos. Kabekahan, niabot kayi ha alipoteh nin Rodas. Ket paibat ha Rodas, nagpahulong kayi ha banwan Patara.

2 Ha niabot kayi ihtew, nakit mi ye maghay balko a palakew ha Fenicia. Tampol kayin nilumugan, ta umalih yayna.

3 Ha natamulaw mi ye alipoteh nin Cyprus, nagdān kayi ha dapit wanan. Ket naglaloh kayina ha plobinhiyan Siria. Tinumanghad kayi ha banwan Tiro, ta nangilumbah hilan kakalga ihtew.

4 Tinapul mi hilay mānumbong nan Apo Jesus ihtew. Ket nakidagoh kayi kanla nin pitoy mangaamot. Haanin, ulita impatanda nin Ihpiditon Dioh kanla no hinyay malyadi kanan Pablo ha banwan Jerusalem, hinabi la kana a ahe yayna makew ihtew.

5 Noba pangalabah nin maghay dominggo, inumalih kayina ihtew. Ket nagpahulong kayina ha lakwen mi. Ket hilay mānumbong nan Apo Jesus, hilay aahawa la boy aanak la, intonda la kayi angga ha ilwah nin banwa. Panlumateng mi ha ambay dagat, ket nanalimukod kayin nakigwang.

6 Pangayadi min napatanid kanla, nilumugan kayinan balko. Ket nuli hilayna met.

7 Paibat ihtew ha banwan Tiro, nagpahulong kayin nagbalko palakew ha Tolemaida. Pamiabot mi ihtew, nakikit kayi kanlan kakatongno kanan Apo Jesus, ket nakidagoh kayi kanla nin maghay madeglem boy maghay mangaamot.

8 Kabekahan, nakew kayina ha Cesarea. Pamiabot mi ihtew, nakew kayin nakidagoh ha baey nan Felipe a māngipatanda nin Manged a Balita. Ket hiyay Felipe, magha ya kanlan pitoy lalaki a napili hatew ha banwan Jerusalem a nanaglap kanlan aapohtol.

9 Main yan apat a anak a babalatang a pawa podopita nin Dioh.

10 Pangalabah nin anoy mangaamot, nilumateng yay podopitan nagngalan Agabo a ibat ha plobinhiyan Judea.

11 Ket hiyay Agabo, nilakew na kayi boy kingwa nay akeh nan Pablo. Ket binalol nay hadili nan bibitih boy gagamet haka na hinabi, “Hinabi nan Ihpiditon Dioh, ‘Wanae lano ye diyagen lan Jujudio ha Jerusalem kanan nagkonin nin yatin akeh, ta balolen la yan igawang kanlan aliwan Judio.’ ”

12 Pamakange mi nin hinabi nan Agabo, hikayi boy hilay kakatongnon angkumonin ihtew, impakiiingalo mi kanan Pablo a adi yaynan makew ha banwan Jerusalem.

13 Noba hinabi nan Pablo kammi, “Taket ta antumangih kawo? Ampakapeyen yo ye nakem ko. Nakahadya akon mabalol boy agya po matey ha banwan Jerusalem uli kanan Apo Jesus.”

14 Ulita ahe mi yaynan mahaad ye Pablo, hinabi minan bengat, “Hiyay
kalabayan nan Apo Dioh ye mitupad.”
15 Pangalabah nin anoy mangaamot, nag-aligwat kayinan makew ha
banwan Jerusalem.
16 Hilay ano kataon mānumbong nan Apo Jesus a taga Cesarea, nakilakew
hila kammi. Ket in-atel la kayi ha baey nan Mnason ta ihtew kayi
makidagoh. Hiyay Mnason, taga Cyprus ya boy nabuyot yaynan māmteg
nan Apo Jesus.

Hiyay Pangumewah nan Pablo kanan Santiago

17 Pamiabot mi ha banwan Jerusalem, angkaaliket hilan nananggap
kammi ye kakatongno kanan Apo Jesus.
18 Kabekahan, hiyay Pablo, kalamo mi yan nakikit kanan Santiago. Ket
anti hila met ihtew ye kaganaan a mānguna nin pangkat lan māmteg ha
banwan Jerusalem.
19 Ket hiyay Pablo, in-idlaw na hila boy impalinaw na ye kaganaan a
dinyag nan Apo Dioh kanlan aliwan Judio makauli ha abala na.
20 Pamakange la yatew, ket inggalang la yay Apo Dioh. Haanin, hinabi la
kanan Pablo, “Tanda mo, katongno, libo-libo hilaynay Jujudion ampamteg
kanan Apo Jesus. Ket hilan kaganaan, mahehpet lan anhumbongen ye
Bibilin a impahulat kanan Moises.
21 Ket haanin, nabalitaan la a an-iadal mo kano kanlan kaganaan a
Jujudion angkumonin ha lulugal lan aliwan Judio a adi laynan humbongen
ye Bibilin a impahulat kanan Moises. Ket hinabi mo po kano a adi laynan
tulien ye aanak la o humbongen ye kaugalian tawon Jujudio.
22 Hinya awod ye katapulan tawon diyagen haanin ta-omen la matandaan
a aliwan peteg ye nabalitaan la? Ta homain hapo a matandaan la a
nilumateng kayna ihti.
23 Kaya-bay diyagen moyna ingat ye habiyen mi kammo. Main apat a
lalaki ihti a nagpangako kanan Apo Dioh.
24 Ilamo mo hila ha Timplo. Ket diyagen yoy panlinih a omen ha anti
ha Bibilin a impahulat kanan Moises. Hikayna met ye mamayad nin
magahtoh ha panlinih ta-omen hila makapaudog. Ha wanabay, matandaan
lan kaganaan a aliwan peteg ye nabalitaan la tungkol kammo. Ta makit la
a anhumbongen moy Bibilin nan Moises.
25 Ket hiyay tungkol met kanlan aliwan Judio a ampamteg kanan Apo
Jesus, nangipawit kayinan hulat kanla tungkol ha napaykahundoan mi a
adi hilan mangan nin inhagpa ha diohdiohan o mangna nin daya, kena nin
ayop a ahe napadaya boy adi hila mamabayi o makilaki.”
26 Kaya-bay ha kabekahan, hiyay Pablo, inlamo na hilay apat a lalaki. Ket
intupad lay bilin tungkol ha panlinih nin hadili la. Pangayadi, nakew yay
Pablo ha Timplo ta-omen na ipatanda no makano mayadi ye naitaning a
panaon nin panlinih. Ta yatew ye panaon lan mangihagpa nin titimaghan
ayop ye apat a lalaki.

Hiyay Pandakep la kanan Pablo ha Mahlang nin Timplo

27 Haanin, ha madanon anan mayadi ye pitoy mangaamot a panlinih lan
Pablo, main anoy Jujudion taga plobinhiyan Asia ye nakakit kanan Pablo
ha mahlang nin Timplo. Inatay la hilay kaganaan a tatao ha mahlang nin
Timplo. Ket dinakep la yay Pablo.
28 Impangha la, “Kakatongno min Israelita, haglapan yo kayi! Ta yatin
tao ket ampakew ya ha kaganaan a lulugal a ampangiadal nin laban

kantawo a aanak nan Israel boy laban ha Bibilin a impahulat kanan Moises.
Ampangiadal ya po nin laban ha Timplo nan Apo Dioh. Aliwan bengat yain,
andinatan na po yatin Timplo, ta nangiloob yan tataon aliwan Judio!"*
29 Hinabi la a andinatan nan Pablo ye Timplo nan Apo Dioh, ta nakit la
yay Pablo hatew ha banwan Jerusalem a lamo na yay Trofimo a taga Efeso.
Ket nabaan layna a inloob naya ha Timplo.
30 Nagkagulo hilaynay kaganaan a tatao ha banwan Jerusalem. Ket
dinawohong lay Timplo ta-omen laya dakpen ye Pablo. Dinakep laya haka
la yan ingguloy ha ilwah nin alad nin Timplo. Ket tampol la yan inleneb ye
ilwangan nin alad.
31 Pateyen la yayna dayi ye Pablo. Noba main nakew a naghumbong
kanan poon lan huhundalon Romano a angkagulo hilaynay tatao ha
banwan Jerusalem.
32 Kaya-bay hiyay poon lan huhundaloh, tampol yan nakew kanlan tataon
angkagulo, lamo na hilay kakapitan boy huhundaloh la. Pamakakit lan
tatao kanan poon lan huhundaloh boy huhundaloh na, ket in-itgen lay
pamogbog la kanan Pablo.
33 Haanin, hiyay poon lan huhundaloh, hinaleyan na yan impadakep
ye Pablo haka naya impabalol nin luway tanikala kanlan huhundaloh na.
Pangayadi, tinepet na hilay tatao, "Ayatin tao boy hinyay dinyag na?"
34 Noba aliwan padipadiho ye an-ipangha la. Hiyay poon lan huhundaloh,
ahe naya angkatalohan ye angkalyadi. Kaya-bay imbilin na kanlan
huhundaloh na a ilakew la yay Pablo ha kampo.
35 Ha niabot hilayna ha aydan nin kampo, hiyay Pablo, hinapwat la yan
inloob nin huhundaloh, ta tubat anay kagulowan.
36 Hilay tatao, ampanumbong hilan ampangipangha nin wanae, "Pateyen
ya!"

Hiyay Pangatulidan nan Pablo

37 Bayo yan mailoob ye Pablo ha kampo, hinabi na kanan poon lan
huhundaloh ha habin Griego, "Main ako dayin habiyen kammo no malyadi."
Nakibat yay poon lan huhundaloh, "Tanda mo met manayti ye maghabin
habin Griego!
38 Ah! No wanabay awod, aliwan hika ye taga Egipton nangibagnoh
nin panlumaban ha gobilno. Imbagnoh na hilay apat a libon lalakin
mangatubag a pawa main almah palakew ha wangwang."
39 Nakibat yay Pablo, "Magha kon Judion in-anak ha Tarso a angkabalitaan
a banwa nin plobinhiyan Cilicia. Haanin, awoken ko kammo a palubohan
mo kon maghabi kanlan tatao."
40 Ket hiyay poon lan huhundaloh, pinalubohan na yay Pablo a maghabi.
Haanin, nideng yay Pablo ihtew ha tukad aydan nin kampo haka na hila
hininyahan ye tatao a pakal-em. Ha mal-em hilayna, hiyay Pablo, naghabi
ya ha habin Hebreo a habi lan Jujudio.

22

1 Hinabi na, "Hikawon tutoa boy kakatongno ko, leng-en yo po muna yatin
pangikatulidan kon hadili ko."
2 Ket ha nange lan Jujudio a ampaghabi yay Pablo ha habin Hebreo, lalo
hilayna ingat nilong-em. Haanin, inhulong nan Pablo ye paghabi na,

* **21:28** Hilay Jujudio, an-ihipen la a madinat hilay aliwan Judio. Kaya-bay an-ihipen la met a ahe hila malyadi humlep ha Timplo.

3 “Magha kon Judio a in-anak ha banwan Tarso ha plobinhiyan Cilicia.
Noba ihti kon nilumake ha banwan Jerusalem. Ket hiyay Gamaliel
ye maihtodo ko. Mahehpet na kon inadalan nin tungkol ha Bibilin a
anhumbongen lan nangaunan tutoa tawo. Luboh ye nakem kon ampaghilbi
kanan Apo Dioh a omen met kanyo.
4 Hatew, impaloke boy impapatey ko hilay ampanumbong ha papadan
nan Apo Jesus. Dinakep boy impapidiho ko hila, laki man o babayi.
5 Hiyay pinakapoon a padi boy kaganaan a tutoan Jujudio a mānungkolan
ha Panuhgaan lan Jujudio ye makapipapteg a ampaghabi kon kaptegan.
Binyan lako po nin hulat a ibyay ko kanlan kakatongnon Jujudio ha banwan
Damasco. Ket makauli kananyatew a hulat, malyadi ko hilan dakpen ye
māmteg nan Apo Jesus boy ilakew ihti ha Jerusalem ta-omen paduhaan.”

Impalinaw nan Pablo no Way-omen na yan Natandaan ye Apo Jesus

6 Hinabi nan Pablo, “Ha magaynan miugto boy mahaley akoyna ha
banwan Damasco, kapipikhaan, hinumnag nin ampakapulag ye palibot ko
uli ha tubat a henag a ibat ha langit.
7 Ket napuang ako ha luta boy nakange akon bihnga a ampangingat
kangko, ‘Saulo, Saulo, taket ta an-ipaloke moko?’
8 Ket nakibat ako, ‘Aya ka, Apo?’ ‘Hiko yay Jesus a taga Nazaret a an-
ipaloke mo’, wana.
9 Ket hilay kalalamoan ko, nakit lay henag, noba ahe la nange ye bihnga
a ampakitongtong kangko.
10 Haanin, tinepet ko yayna man, ‘Hinya awod ye labay mon diyagen
ko, Apo?’ Nakibat yay Apo kangko, ‘Mideng ka boy makew ka ha banwan
Damasco. Ket main taon maghabi kammo ihtew nin kaganaan a intaning
kon diyagen mo.’
11 Uli ha tubat a henag ha palibot ko, ahe akoyna makakit. Kaya-bay
inakay la koynan kalalamoan ko angga ha banwan Damasco.”
12 “Ket ihtew, main lakin nagngalan Ananias. Main yan limo ha Dioh boy
ampanumbong ya ha Bibilin. Ket hilay kaganaan a Jujudio a angkumonin
ihtew, anhabiyen la a manged yan tao.
13 Haanin, nakew ya kangko. Ket hinabi na, ‘Katongno kon Saulo, makakit
kaynan uman.’ Ket kananyatew met ateed, nakit ko yaynay Ananias.
14 Haanin, hinabi nan Ananias kangko, ‘Hiyay Apo Dioh a Dioh lan nan-
gaunan tutoa tawo, ket pinili naka ta-omen mo matandaan ye kalabayan
na boy ta-omen mo makit boy mange ye bihnga nan Matoynong a Māghilbi
a hiyay Apo Jesus.’
15 Dinyag nan Apo Dioh yain kammo, ta hikayna ye mangipapteg ha
kaganaan a tatao nin tungkol ha nakit boy nange mo.
16 Ket haanin, hinya po ye an-agaden mo? Mideng kayna, ta makew kay-
nan pabawtihmo boy makiiingalo kanan Apo ta-omen kaynan mapatawad
ha kakahalanan mo.”

Hiyay Pangitubol kanan Pablo a Mangiadal kanlan Aliwan Judio

17 Haanin, nagpahulong yay Pablo ha paghabi na, “Pangayadi yatew, nag-
udong ako ha banwan Jerusalem. Ket nakew akon nakigwang ha Timplo
nan Apo Dioh. Ket ha ampakigwang ako, naleplepan ko
18 yay Apo Jesus a ampaghabi kangkon wanae, ‘Umalih kaynan tampol ihti
ha Jerusalem, ta ahe la tanggapen ye pamapteg mo nin tungkol kangko.’
19 Ket nakibat ako kana, ‘Apo, kamatandaan lan tatao a pinatepean kon
nilakew hatew ye kaganaan a pāytiponan min Jujudio ta-omen ko hila
dakpen boy bogbogen ye ampamteg kammo.

20 Boy ha pinatey la yay Esteban a māngipapteg mo, ket anti ko ihtew boy
inumayon ako ha pamatey la kana. Hiko po ye nagbantay nin babado lan
namatey kana.'
21 Noba hinabi nan Apo kangko, 'Kokayna, ta itubol katan makew
mangipatanda nin Manged a Balita ha mataang a lugal lan aliwan Judio.'
"
22 Legan ampaghabi yay Pablo, ampanlenge hilay Jujudio kana. Noba
pamakange lay tungkol ha pamakew na kanlan aliwan Judio, ket impangha
la, "Pateyen yain a tao! Ahe yayna hukat mabi-ay ihti ha babe-luta!"
23 Legan ampangha hila, an-iwewehweh lay kekepkep la boy ampangi-
habol hilan tuwapok patagay.
24 Haanin, imbilin nan poon lan huhundaloh kanlan huhundaloh na a
ihlep la yay Pablo ha kampo boy ipahiblad ta-omen na ihabi ye hangkan no
taket ta wanabay ye an-ipangha lan tatao kana.
25 Binalol la yay Pablo, ket ha hibladen la yayna dayi, hinabi na kanan
kapitan nin huhundaloh a ampideng ha haley na, "Huhto nayi ha bibilin
tawo a hibladen yoy maghay Romano, agya ahe ya po nalitih?"
26 Pamakange nan kapitan yatew, nakew ya kanan poon lan huhundaloh.
Ket hinabi na kana, "Hinyatin man-ipadyag mo? Romano ya met manayti
yatew a tao!"
27 Kaya-bay hiyay poon lan huhundaloh, nakew ya kanan Pablo. Ket
tinepet naya, "Peteg nayi a magha kan Romano?"
"Awo," wanan Pablo.
28 Hinabi nan poon lan huhundaloh, "Hiko met, nag-ilyadin Romano, ta
malake ye alaga a imbayad ko."
Hinabi nan Pablo, "Noba hiko, paibat po ha in-anak ako, ket main akoynan
katulidan nin Romano."*
29 Haanin, hilay huhundaloh a manlitih dayi kanan Pablo, tampol hilan
tinumaang. Nalimowan ya met ye poon lan huhundaloh, ta impabalol na
yay Pablo, ket magha ya met manaytin Romano.†

Hiyay Pangiadap la kanan Pablo ha Panuhgaan lan Jujudio

30 Haanin, labay nan poon lan huhundaloh a matandaan no hinyay bada
lan Jujudio laban kanan Pablo. Kaya-bay ha kabekahan, impadakit na hilay
mānguna a papadi boy hilay kaganaan a mānungkolan ha Panuhgaan lan
Jujudio. Pangayadi, impaalih nay balol nan Pablo haka naya in-adap kanla.

23

1 Ket hiyay Pablo, pinudek na hilay mānungkolan ha Panuhgaan lan
Jujudio haka na hinabi kanla, "Kakatongno ko, malinih ye kanakman ko
ha adapan nan Apo Dioh angga haanin."
2 Pamakange nan Ananias a pinakapoon a padi ye hinabi nan Pablo,
imbilin na kanlan tataon ampideng ha haley nan Pablo a tikpaen laya.
3 Hinabi nan Pablo kanan Ananias, "Hikan ampagmamangedan, tikpaen
naka met nin Apo Dioh, ta ampikno ka ihen ta-omen moko uhgaen makauli
ha Bibilin, noba hika met ateed, ket anlabagen moy Bibilin. Ta agya ahe mo
po napaptegan a nagkahalanan ako, ket impatikpa mo koyna."
4 Hinabi lan ampideng ha haley nan Pablo, "Taket ta ampaghabiyan mo
yan maloke ye pinakapoon a padi nan Apo Dioh?"

---

* **22:28** Hiyay Pablo, Judio ye lahi na, noba main yan katulidan nin Romano. Ta hilay tutoa na, nagpahakop hila ha Roma. Kaya-bay nag-ilyadi hilan Romano. † **22:29** Labag ha bibilin lan Romano no mapaduhaan o mapidiho ye kapadiho lan Romano a ahe po nakadān ha panalayhayan.

5 Nakibat yay Pablo kanla, “Kakatongno ko, ahe ko tanda a hiyabay
manayti ye pinakapoon a padi. Ta no tanda ko dayi, ket ahe koyna
dayi hinabi kana yatew, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, ‘Adi ka
ampaghabin maloke laban ha mānguna yo.’ ”*
6 Haanin, ha nabalayan nan Pablo a hilay kanayon kanlan mānungkolan
ha Panuhgaan lan Jujudio ket Saduseo boy hilay kanayon met ket Pariseo,
impakakhaw nan hinabi, “Kakatongno, magha kon Pariseo boy Pariseo met
ye bapa ko. Ket haanin, anti ko ihtin naidalom ulita anhigudowen kon mabi-
ay hilan uman ye nangamatey.”
7 Pangahabi nan Pablo yatew, hilay Papariseo boy Sasaduseo, napayngat-
ngat hilayna. Ket nadakay hilay mānungkolan ha Panuhgaan.
8 Ta hilay Sasaduseo, ahe la ampamtegan a mabi-ay hilan uman ye
nangamatey boy ahe la met ampamtegan a main anghil boy main ihpidito.
Noba hilay Papariseo, ampamtegan la yatin kaganaan.
9 Kaya-bay lalo anan kinumhaw ye paybugkaw la. Ket nideng ye ano
kanlan Papariseo a maihtodo nin Bibilin. Ket impilit lan hinabi, “Homain
kayin nakit a kahalanan nin yatin tao. Maka peteg a kinatongtong yan
ihpidito o anghil,” wanla.
10 Ha payngatngat la, lalo hilaynan napaykapoot. Ket haanin, angkahin-
dakan yaynay poon lan huhundaloh, ta maka paypapanatan la yay Pablo.
Kaya-bay hiyay dinyag na, impakwa na yay Pablo kanlan huhundaloh na
haka laya inloob ha kampo.
11 Ha madeglem ana, hiyay Apo Jesus, napakit yan ampideng ha haley
nan Pablo boy hinabi na kana, “Pakhawen moy nakem mo, ta no way-omen
mo pinaptegan ye tungkol kangko ihti ha Jerusalem, ket wanabay met ateed
ye katapulan mon diyagen ha banwan Roma.”

Hiyay Tangka kanan Pablo

12-13 Kabekahan, maigit apatapo a lalakin Jujudio ye naytipon ta-omen
mangihip no way-omen la yan mapatey ye Pablo. Nanumpa hila a ahe hila
bega mangan o minom angga ha mapatey la yay Pablo.
14 Haanin, nakew hilayna kanlan mānguna a papadi boy kanlan tutoan
Jujudio a mānungkolan. Ket hinabi la kanla, “Nanumpa kayi a ahe kayi bega
mangan nin agya hinyaman anggan mapatey mi yay Pablo.
15 Kaya-bay haanin, hikawo boy hilay kaganaan a mānungkolan ha Panuh-
gaan lan Jujudio, ket konwadi, awoken yo kanan poon lan huhundaloh a
ilakew na yan uman ye Pablo kanyo, ta labay yo yan pakalitihen a manged.
Noba bayo yan miabot ihti, ket pateyen mi yayna ha dān.”
16 Noba hiyay tikih la, ket nange na met nin laki a angken nan Pablo a anak
nin katongno na a babayi. Ket yatin laki, nakew ya ha loob nin kampo, ket
naghumbong ya kanan Pablo.
17 Ket ha natandaan nan Pablo yatew, nanagyat yan maghay kapitan nin
huhundaloh. Ket hinabi na, “Pangiingalo mo, Apo. Lamoan moya dayi yatin
bayontao a makew kanan poon lan huhundaloh, ta main yan ibalita kana.”
18 Kaya-bay hiyay bayontao, inlakew na yan kapitan kanan poon lan
huhundaloh. Pamiabot la kanan poon, hinabi nan kapitan kana, “Hiyay
Pablo a nakapidiho, nakihabi ya kangko a ilakew koya kammo yatin
bayontao, ta main ya kanon ibalita kammo.”
19 Haanin, hiyay poon lan huhundaloh, inakay na yay bayontao ha
homain ampakange a kanayon. Ket tinepet naya, “Hinyay ibalita mo
kangko?”

---

* **23:5** Exodo 22:28.

20 Hinabi nan bayontao, “Apo, pinaykahundoan lan Jujudio a awoken laya
kano kammo mabekah a ilakew mo yay Pablo ha Panuhgaan lan Jujudio ta-
omen la yan konwadi pakalitihen a manged.
21 Noba adi mo hila ampamtegan, ta main maigit apatapo a kataon
ampangiapa kana. Nanumpa hilan ahe bega mangan o minom angga ha
mapatey la yay Pablo. Ket haanin, nakahadya hilayna, ta an-agaden laynan
bengat ye pamaluboh mo.”
22 Hinabi nan poon lan huhundaloh kanan bayontao, “Adi mo anhabiyen
ha agya ayaman a imbalita mo yati kangko.” Ket pinauli na yaynay
bayontao.

Hiyay Pangilakew la kanan Pablo kanan Gobilnadol Felix

23 Haanin, hiyay poon lan huhundaloh, impadakit na hilay luway kapitan
na. Ket hinabi na kanla, “Mangihadya kawon luwanggatoh a huhundaloh
yo, ta lano ha alah nuwebe nin madeglem, itubol katawo ha Cesarea.
Mangilamo kawo po nin pitompo a māngabayo boy lowang gatoh a
huhundaloh a main pika.
24 Mangihadya kawo met nin kakabayo a hakayan nan Pablo ta-omen
yoya maiabot a ahe napano kanan Gobilnadol Felix.”
25 Nanulat yay poon lan huhundaloh kanan Gobilnadol Felix nin wanae.

26 “Anggalangen kon Gobilnadol Felix, hikoy Claudio Lisias. Angkumo-
htaen kata.
27 Yatin taon impalakew ko kammo, ket dinakep la yan kapadiho nan
Jujudio. Ket pateyen la yayna dayi. Noba nilakew mi yan inligtah lamo ko
hilay huhundaloh ko, ta natandaan ko a Romano ya.
28 Kaya-bay inlakew koya ha Panuhgaan lan Jujudio, ta labay kon
matandaan no hinyay bada la kana.
29 Ket ihtew ko natandaan a hiyay bada la kana, tungkol bengat ha
bibilin la. Noba homain hilan bada a malyadi lan pamateyan kana o
pakapidihowan na.
30 Ket ha natandaan kon main Jujudion ampangiapa a mamatey kana,
tampol kon imbilin kanlan huhundaloh ko a ilakew laya kammo. Hinabi
ko met kanlan ampangidalom kana a makew hila kammon mangidalom.
Angga tana ihti ye mahabi ko kammo.”

31 Haanin, hilay huhundaloh, hinumbong lay bilin nan poon la. Ket
kananyatew met ateed a madeglem, intonda la yay Pablo angga ha banwan
Antipatris.
32 Kabekahan, hilay angkumodang a huhundaloh, ket nag-udong hilayna
ha kampo. Noba hilay huhundaloh a māngabayo boy hiyay Pablo, nagpahu-
long hilayna ha banwan Cesarea.
33 Ha niabot hilayna ihtew, in-adap la yay Pablo kanan Gobilnadol boy
in-ibyay lay hulat kana.
34 Pangabaha nan Gobilnadol ye hulat, tinepet na yay Pablo, “Way-ihtew
ye lugal mo?”
Nakibat yay Pablo, “Taga Cilicia ko, Apo.” Ha natandaan na a taga Cilicia
yay Pablo,
35 hinabi na kana, “Ha panlumateng lan mangidalom kammo, ket
pakaleng-en koy dalom la kammo.”
Pangayadi, hiyay Gobilnadol, pinabantayan na yan manged ye Pablo
ihtew ha mayadet a baey a impadyag nan Poon Herodes.

24

Hiyay Pangidalom lan Jujudio kanan Pablo

1 Pangalabah nin limay mangaamot, hiyay Ananias a pinakapoon a padi,
nakew ya ha banwan Cesarea lamo na hilay nangaanon tutoan Jujudio a
mānungkolan boy maghan abogado a nagngalan Tertulo. Inumadap hila
kanan Gobilnadol Felix. Ket inlampat lay dalom la laban kanan Pablo.
2 Impadakit la yay Pablo. Ket ha kaadap la yayna, ingkana naynan Tertulo
ye pangipalinaw na nin bada na laban kanan Pablo, "Anggalangen min
Gobilnadol Felix, ulita manged ye panakop mo, nag-ilyadin matana ye lugal
mi boy malabong ye binayo mo a ingkanged nin lugal mi.
3 Kaya-bay agya way-ihtew kayi man boy anggan makanoman, ambal-
ayen min utang a manged a nakem kammo boy luboh ye pahalamat mi
kammo.
4 Ahe ko labay a maaba kan tubat. Noba an-ipakihabi ko kammo a leng-en
mo dayi ye matekbe a habiyen mi kammo.
5 Yatin tao, ket natuklahan mi a hiyabay ye ampangubayan nin kagu-
lowan kanlan Jujudio ha kaganaan a lulugal a anlakwen na boy hiyabay
ye mānguna nin pangkat lan tataon anhabtan Nazareno.*
6 Agya hiyay Timplo nan Apo Dioh, ket labay nan dinatan, ta inloob na
hilay aliwan Judio ihtew. Kaya-bay dinakep miya. [Ket litihen miya dayi
makauli ha Bibilin mi,
7 noba nilumateng yay Claudio Lisias. Ket pinakaaplat na yan kingwa ye
Pablo kammi.
8 Ket hinabi na a ayaman a ampamada laban kanan Pablo, katapulan yan
makew kammo.] No litihen mo yan manged yatin laki, matandaan mo a
peteg ye kaganaan a bada mi laban kana," wanan Tertulo.
9 Haanin, hilatew a Jujudio a kalamo nan Tertulo, pinaptegan la met a
pawa peteg ye kaganaan a bada na.

Hiyay Pangatulidan nan Pablo ha Adapan nan Gobilnadol Felix

10 Haanin, hininyahan na yan Gobilnadol a maghabi ya met ye Pablo. Ket
naghabi ya, a wana, "Anggalangen a Gobilnadol, tanda ko a nabuyot kaynan
uhgado kananyatin lugal. Kaya-bay angkaaliket akon mangikatulidan nin
hadili ko ha adapan mo.
11 Homain po labinluway mangaamot ye nalabah paibat ha nilumateng
ako ha banwan Jerusalem ta-omen manggalang. Ket mapaptegan mon
peteg yain no pakatepeten mo.
12 Hilatin Jujudio, makanoman ahe lako bega nakit a nakingatngat
ha agya ayaman ha Timplo nan Apo Dioh boy ahe lako bega nakit a
nangigaygay nin tatao ta-omen manggulo ha pāytiponan min Jujudio o ha
agya way-ihtew man a lulugal nin banwan Jerusalem.
13 Hilatin tatao, homain hilan mapaptegan kammo ha bada la laban
kangko.
14 Noba antanggapen ko a anggalangen ko yay Apo Dioh lan nangaunan
tutoa mi. Anggalangen koya makauli ha panumbong ko ha in-adal nan Apo
Jesus. Noba ha pamilew la, aliwan huhto yatew. Noba ampamtegan ko
met ye kaganaan a anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises boy hiyay
kaganaan a impahulat nan Apo Dioh hatew kanlan popodopita na.
15 Anhigudowen ko kanan Apo Dioh a bi-ayen na hilan uman ye
nangamatey, mangatoynong man o mangaloke. Ket wanabay met ateed
ye anhigudowen lan hilatin Jujudio.

* **24:5** *Nazareno* ket tataon taga Nazaret.

16 Kaya-bay ampaghehpetan ko a lanang a malinih ye kanakman ko ha
pamilew nan Apo Dioh boy kanlan tatao."
17 "Pangalabah nin anoy taon a ahe ako ha banwan Jerusalem, ket nag-
udong ako ihtew ta-omen ako mangiatel nin haglap kanlan mangaidap a
kapadiho kon Jujudio boy ta-omen ako met mangihagpa kanan Apo Dioh.
18 Ha nayadi koynan dinyag ye kaugalian min panlinih boy ha am-
pangihagpa akoyna, kananyatew lako nalatngan nin nangaanon Jujudio ha
Timplo. Ket kananyatew, nangaanon bengat ye tatao ihtew boy homain
kagulowan.
19 Noba hilay Jujudion taga Asia a nakakit kangko, hilabay dayi ye anti
ihti a mangidalom kangko, no main hilan nakit a malyadi lan ibada laban
kangko.
20 Noba ulita ahe hila, hilatin tataon anti ihti ye maghabi no hinyay
nadyag kon kahalanan a nakit la ha in-adap lako ha Panuhgaan lan Jujudio.
21 Ta homain akon kanayon a hinabi ha adapan la no aliwan yay
impangha ko a wanae, 'An-idalom yoko haanin a mangaamot ulita anhigu-
dowen ko a mabi-ay hilan uman ye nangamatey,' " wanan Pablo.
22 Haanin, malabong ye tinanda nan Gobilnadol Felix tungkol ha in-aadal
nan Apo Jesus. Kaya-bay in-itgen na po ye panlitih. Ket hinabi na, "Uhgaan
ko lano yatin dalom no lumateng yaynay Claudio Lisias."
23 Pangayadi, imbilin nan Gobilnadol Felix ha kapitan nin huhundaloh,
"Bantayan yo yay Pablo. Noba ahe yoya an-igpitan a tubat. Paolayan yo
hilay gagayyem na a kumewah boy managlap kana."

Hiyay Pablo ha adapan nan Gobilnadol Felix boy kanan Drusila

24 Pangayadi yatew, main yan nilakew ye Gobilnadol Felix. Pangalabah
nin anoy mangaamot, nag-udong ya ha banwan Cesarea, kalamo na yay
Drusila a ahawa na a maghay Judio. Haanin, hiyay Gobilnadol Felix,
impadakit na yay Pablo, ta manlenge ya ha pangiadal na tungkol ha pamteg
kanan Apo Jesu Cristo.
25 Ket legan an-ipalinaw nan Pablo kanla ye tungkol ha katoynongan boy
pamenben nin hadili boy hiyay tungkol ha panuhga na lanon Apo Dioh,
nalimowan yay Gobilnadol Felix. Ket hinabi na kanan Pablo, "Huhtoyna!
No main akon panaon lano, ket ipadakit katan uman."
26 Maheheg na yan an-ipadakit a pagkatongtong Gobilnadol Felix ye
Pablo, ta anhigudowen na a bahokhokan na yan Pablo nin pilak.
27 Hiyay Gobilnadol Felix, pinaolayan na yay Pablo ha pidihowan, ta labay
na hilan mapaaliket ye Jujudio. Pangalabah nin luway taon, nahagiliyan
yay Felix bilang Gobilnadol. Ket hiyay naihagili kana, hiyay Porcio Festo.

25

Hiyay Pangawok nan Pablo a hiyay Emperador Cesar ye Manlitih kana

1 Haanin, hiyay Festo a bayon gobilnadol, nilumateng ya ha plobinhiyan
Judea ha banwan Cesarea. Pangalabah nin tatloy mangaamot, nakew ya ha
banwan Jerusalem.
2-3 Ha niabot ya ihtew, hilay mānguna a papadi boy hilay māngunan
Jujudio, nakikit hila kana. Ket hinabi lay bada la laban kanan Pablo.
Pangayadi, inawok la kanan Gobilnadol, a wanla, "Apo, no malyadi dayi,
ipaudong mo yay Pablo ha pidihowan ihti ha banwan Jerusalem." Hinabi
la yatew, ta labay la yan iapa a pateyen ha dān.
4 Noba nakibat yay Gobilnadol Festo kanla, "Hiyay Pablo, anti ya po ha
pidihowan ha banwan Cesarea boy mag-udong akon tampol ihtew.

5 Kaya-bay ipakilakew yo hilayna ingat kangko ye mānungkolan yo. Ket
ihtew laya idalom kangko no main yan nadyag a maloke."

6 Haanin, hiyay Gobilnadol Festo, ket kinumonin ya po ha banwan
Jerusalem nin mangawalo o mapo a mangaamot bayo yan nag-udong ha
banwan Cesarea. Ket ha kabekahan, nikno yayna ha pamiknoan nin
mānuhga haka na yan impadakit ye Pablo.
7 Ha nilumoob yaynay Pablo, pinalibotan la yan Jujudion mānungkolan a
nangibat ha banwan Jerusalem. Malabong ye mangabyat a imbada la laban
kana. Noba ahe la met napaptegan.

8 Haanin, hiyay Pablo, ket nangatulidan ya, "Homain akon dinyag a
kahalanan laban ha Bibilin min Jujudio o ha Timplo o laban kanan
Emperador Cesar."

9 Noba ulita labay nan Gobilnadol Festo a maaliket hilay Jujudio, ket
tinepet na yay Pablo, "Labay mo nayi ye makew ha banwan Jerusalem, ta
ihtewbay kataynan litihen?"

10 Nakibat yay Pablo, "Anti koyna ihtin ampideng ha Panuhgaan nan
Emperador Cesar. Ket katapulan a ihtibay akoynan malitih. Homain akon
dinyag a kahalanan kanlan kapadiho kon Jujudio. Kamatandaan moynabay
met yain.
11 No main akon nilabag ha Bibilin o dinyag a malyadin pamateyan la
kangko, ket tanggapen ko ye paduha ko. Noba no aliwan peteg ye an-ibada
la a laban kangko, ket agya ayaman a ampanungkolan, ket homain hilan
katulidan a mangigawang kangko kanlan Jujudio. Kaya-bay man-ipilit ko a
hiyay Emperador Cesar ye manuhga kangko."

12 Haanin, hiyay Gobilnadol Festo, nakihabi ya kanlan kalalamoan na.
Pangayadi, hinabi na kanan Pablo, "Ulita hinabi mo a hiyay Emperador
Cesar ye manlitih kammo, ket ipaatel kata kana."

Hiyay Gobilnadol Festo, Impalakew na yay Pablo kanan Poon Agripa

13 Pangalabah nin anoy mangaamot, hiyay Poon Agripa boy hiyay Bernice
a katongno na, nilumateng hila ha banwan Cesarea, ta labay la yan
kewahan ye Gobilnadol Festo.
14 Legan anti hila ihtew nin anoy mangaamot, hinabi nan Gobilnadol
Festo kanan Poon Agripa ye tungkol kanan Pablo, "Main maghay laki ihti
ha pidihowan a nagngalan Pablo a nalakwanan nan Gobilnadol Felix.
15 Ha anti ko ha banwan Jerusalem, hilay mānguna a papadi boy hilay
tutoan Jujudio a mānungkolan, nagdalom hila kangko laban kana. Inawok
la kangko a paduhaan koya."

16 "Noba hinabi ko kanla ye kaugalian lan Romano a ahe malyadin
paduhaan ye agya ayaman, no ahe na hila po napagkaadap ye ampangi-
dalom kana boy no ahe po nabyayan nin panaon a mangikatulidan nin
hadili na.
17 Kaya-bay nakilakew hila kangkon mag-udong ihti ha Cesarea. Haanin,
tampol ko hilan inadap. Ket ha kabekahan, nikno ako ha Panuhgaan haka
koya impadakit ye Pablo.
18 Nabaan ko yan mabyat ye bada la laban kana. Noba ha napay-adap
hilayna, homain hila met mabyat a bada laban kana.
19 No aliwan tungkol bengat ha pamteg lan Jujudio boy tungkol ha maghay
laki a natey ana a nagngalan Jesus, noba an-ipilit nan Pablo a angkabi-ay
ya.

20 Ahe ko tanda no hinyay diyagen ko kananyatin dalom. Kaya-bay
tinepet ko yay Pablo nin wanae, 'Labay mo nayi ye makew ha banwan
Jerusalem, ta ihtewbay katayna litihen?'
21 Noba impilit nan Pablo a hiyay Emperador Cesar ye manuhga kana.
Kaya-bay pinabantayan koya ha pidihowan anggan ahe ya maiatel kanan
Emperador Cesar."
22 Haanin, hinabi nan Poon Agripa kanan Gobilnadol Festo, "Labay kon
mange ye habiyen nin yain a tao."
Hinabi nan Gobilnadol Festo, "Mabekah, mange moya."
23 Kabekahan, hiyay Poon Agripa boy Bernice, nakabado hilan matampa
boy binanhagan la hilan tigtigan a nilumoob ha Panuhgaan. Kalamo
la yay Gobilnadol Festo boy hilay mānguna lan huhundaloh boy hilay
ambalayen a tatao ha banwan Cesarea. Ha nakaloob hilaynan kaganaan,
hiyay Gobilnadol Festo, ket impadakit na yay Pablo.
24 Haanin, naghabi yay Gobilnadol Festo, "Anggalangen kon Poon Agripa
boy hikawon kaganaan a anti ihti haanin, yatin taon angkakit yo, indalom
laya kangkon kaganaan a Jujudion angkumonin ha banwan Jerusalem boy
hilay angkumonin ihti ha banwan Cesarea. An-ipangha la a katapulan yan
pateyen.
25 Noba ha tinepet ko yan manged, homain akon nakit a malyadin
pamateyan kana. Ket an-ipilit nan Pablo a hiyay Emperador Cesar ye
manuhga kana. Ket inawo ko yan mipalakew kanan Emperador.
26 Noba homain akon maihulat kanan Emperador a tungkol kana. Kaya-
bay in-adap koya kanyon kaganaan, lalo ana kammo, Poon Agripa, ta-omen
pangayadi tawo yan litihen, ket main akoynan maihulat kanan Emperador
Cesar.
27 Ta aliwan huhto a ipaatel ko yay maghay pidiho kanan Emperador
Cesar, no aliwan makinang ye bada laban kana."

26

Hiyay Pangatulidan nan Pablo ha Adapan nan Poon Agripa

1 Haanin, hinabi nan Poon Agripa kanan Pablo, "Higi, ampalubohan katan
mangikatulidan nin hadili mo." Kaya-bay naninyah yay Pablo a maghabi
yayna.
2 Hinabi nan Pablo, "Anggalangen kon Poon Agripa, an-ibilang ko a
minged ako, ta pinalubohan mo kon mideng ha adapan mo a mangikat-
ulidan nin hadili ko ha kaganaan a bada lan Jujudio laban kangko.
3 Lalalo ana, ta kamatandaan mo ye kaganaan a kaugalian min Jujudio
boy hilay ahe mi angkapaytalohan. Kaya-bay an-ipakiiingalo ko kammo a
pag-anohan moko dayin leng-en."
4 "Tanda lan Jujudio no way-omen ye pagbi-ay ko paibat po hatew ha
anak ako po ha banwan Tarso a nangianakan kangko boy ha anti koyna
ha banwan Jerusalem.
5 Kamatandaan layna hatew po a magha kon Pariseo boy mapaptegan la
no labay la. Ket hilay Papariseo ye pinakaigpit kanlan Jujudio ha panupad
nin bibilin mi.
6 Ket haanin, anti ko ihti ha Panuhgaan a angkalitih ulita angkahigudo
ko a tupaden nan Apo Dioh ye pangako na kanlan nangaunan tutoa mi a
bi-ayen na hilan uman ye nangamatey.
7 Yatin pangako met ateed ye anhigudowen lan labinluway lalahi mi.
Kaya-bay mangaamot boy madeglem, anggalangen mi yay Apo Dioh. Ket

haanin Poon Agripa, uli met ateed kananyatew a anhigudowen ko, indalom
la kon kapadiho kon Jujudio.
8 Ket haanin, hikawon Jujudio, taket ta ahe yo yan pamtegan a bi-ayen na
hilan uman Apo Dioh ye nangamatey?"

9 "Agya hiko met hatew, nabaan kon katapulan kon diyagen ye kaganaan
a mababa ko a kuntadaen yay Jesus a taga Nazaret.
10 Ket wanabay ye dinyag ko hatew ha Jerusalem. Makauli ha katulidan
a in-ibyay la kangkon mānguna a papadi, malabong a pagtao nin Dioh ye
impapidiho ko. Ket ha uhgaan la hilan kamateyan, nakitupig ako met
kanlan nanuhga.
11 Ha balang pāytiponan lan Jujudio, ampaduhaan ko hilay māmteg nan
Apo Jesus boy ampiliten ko hilan maghabi nin maloke laban kanan Apo
Jesus. Ket uli ha tubat a poot ko kanla, nilakew ko hilan impaloke, agya
hilay anti ha mataang a lulugal."

12 "Yain ye hangkan a nakew ako ha banwan Damasco a pikakaget koy
hulat a ibat kanlan mānguna a papadi bilang pagkakitan a main akon
katulidan a mandakep kanlan māmteg nan Apo Jesus ihtew.
13 Poon Agripa, legan angkumodang kayi palakew ha Damasco, ha
magaynan miugto, nakakit akon ampakapulag a henag paibat ha langit a
maiigit po ha henag nin mangaamot. Ket angkuminlab ye palibot mi.
14 Ket napuang kayin kaganaan boy nakange akon bihnga a ampaghabi
kangko ha habin Hebreo a wanae, 'Saulo, Saulo, taket ta an-ipaloke moko?
Yain a andiyagen mo, ket hika met ateed ye angkahakitan. Ba-mo kan
ampanalbeng nin nilahayan a kayo.'
15 Ket tinepet koya, 'Aya ka, Apo?' Nakibat yay Apo kangko, 'Hiko yay
Jesus a an-ipaloke mo.
16 Ket haanin, mideng ka. Napakit ako kammo, ta pinili katan māghilbi
ko. Ipatanda mo kanlan kanayon ye tungkol ha pagpakit ko kammo haanin
boy hilay ipakit ko po lano kammo.
17 Iligtah kata kanlan kapadiho mon Jujudio boy kanlan aliwan Judio a
pangitubolan ko kammo.
18 Itubol kata kanla ta-omen mo hila haglapan a makabalay nin kaptegan.
Boy itaang mo hila ha kalitehan nin kapalyadiyan nan Satanas. Ket ilakew
mo hilayna ha kahnagan nin kapalyadiyan nan Apo Dioh. Ket makauli ha
pamteg la kangko, patawaden na hilaynan Apo Dioh ha kakahalanan la boy
maibilang hilayna kanlan pagtao na.' "

19 Hinabi na po Pablo, "Kaya-bay Poon Agripa, hiyay dinyag ko, hinum-
bong koy hinabi nan Apo Jesus ha leplep ko a ibat ha langit.
20 Hiyay una kon dinyag, impatanda koya ha banwan Damasco. Pan-
gayadi, impatanda koya met ha banwan Jerusalem boy ha kaganaan a
lulugal nin plobinhiyan Judea. Wanabay met kanlan aliwan Judio. Wanae
ye impatanda ko kanla, 'Paghehean yoynay kakahalanan yo boy humaley
kawoyna kanan Apo Dioh. Ket ipakit yo ha didiyag yo a naghehe kawoyna.'
21 Ket uli ha pangipatanda ko, dinakep la kon kapadiho kon Jujudio ha
anti ko ha mahlang nin Timplo. Ket pateyen la koyna dayi.
22 Noba anhaglapan na kon Apo Dioh paibat hatew angga haanin. Kaya-
bay haanin, anti ko ihti a ampideng boy ampamapteg nin tungkol kana
ha kaganaan a tatao, mangatagay man o mangaaypa. Ket homain akon
kanayon a anhabiyen no aliwan bengat hiyay impahulat kanlan popodopita
boy kanan Moises hatew a malyadi lano

23 a hiyay Cristo a impangako nan Apo Dioh, ket katapulan a magdiha
nin pamaidap boy matey. Ket hiyabay ye unan mabi-ay uman kanlan
nangamatey ta-omen na ipatanda kanlan Jujudio boy aliwan Judio ye balita
a ba-mon henag a mamahnag kanla a malyadi hilan miligtah ha paduha nin
kakahalanan la."
24 Legan ampaghabi ya po ye Pablo nin pangikatulidan nan hadili na,
impangha nan Gobilnadol Festo, a wana, "Angkaengew kayna, Pablo! Uli
ha tubat a tinanda mo, nadama anay utek mo."
25 Noba nakibat yay Pablo kana, "Anggalangen a Festo, ahe ako
angkaengew. Matino ye ihip ko boy peteg ye anhabiyen ko.
26 Ahe ako angkalimo a maghabi kanan Poon Agripa, ta angkahigudo kon
tanda nan kaganaan yatin babagay. Ta hilatin nangalyadi ket aliwan hiklito.
27 Poon Agripa, ampamtegan mo nayi ye impahabi nan Apo Dioh kanlan
popodopita? Tanda ko a ampamtegan mo."
28 Hinabi nan Poon Agripa, "Nabaan mo nayi a mapadah mo kon
makumbinyo a mag-ilyadin Cristiano?"
29 Nakibat yay Pablo, "Mapadah man o ahe, an-ipakigwang ko kanan Apo
Dioh a aliwan bengat hika dayi no aliwan agya hilan kaganaan a anti ihtin
ampanlenge kangko haanin, ket mag-ilyadin māmteg nan Apo Jesus a omen
kangko. Noba ahe ko labay a mapidiho kawo a omen kangko."
30 Pangayadi nan naghabi ye Pablo, hiyay Poon Agripa, Bernice, boy hiyay
Gobilnadol boy hilay kanayon po a anti ihtew, nideng hilan kaganaan.
31 Ket ha anti hilayna ha ilwah, hinabi la ha magha boy magha, "Yatin tao,
homain yan dinyag a malyadin pamateyan kana o pakaipidihowan na."
32 Haanin, hinabi nan Poon Agripa kanan Gobilnadol Festo, "No ahe
naya dayi inawok a ilakew kanan Emperador Cesar ye dalom laban kana,
malyadi yayna dayin palihwayen."

27

Hiyay Pangilakew kanan Pablo ha banwan Roma

1 Haanin, napaykahundoan lan Gobilnadol a palakwen la kayinan mag-
balko ha Italia. Impabaala la yay Pablo boy kanayon po a pidiho kanan
Julio a maghay kapitan nin pangkat nin huhundalon Romano a anhabtan
"Batalyon nan Emperador."
2 Ihtew ha Cesarea, main balko a naibat ha banwan Adramitio a palakew
ana ha pangipatanghadan nin balko ha plobinhiyan Asia. Ket nilumugan
kayi kananyain a balko kalamo mi yay Aristarco a taga Tesalonica ha
plobinhiyan Macedonia.
3 Kabekahan, nitanghad kayi ha banwan Sidon. Hiyay Kapitan Julio,
maanoh ya kanan Pablo. Pinalubohan naya a magpahyal kanlan gagayyem
na ihtew ta-omen la yan mahaglapan ha matapul na.
4 Paibat ha Sidon, nagpahulong kayin nagbalko, noba angkadupag kayin
angin. Kaya-bay ginumilid kayi ha alipoteh nin Cyprus ta-omen mi yan
maliklikan ye angkadupag min angin.
5 Nagdān kayi ha eteb nin plobinhiyan Cilicia boy plobinhiyan Pamfilia.
Ket nitanghad kayi ha banwan Mira nin plobinhiyan Licia.
6 Haanin, hiyay Kapitan Julio, nakakit ya ihtew nin maghay balko a naibat
ha banwan Alejandria a palakew ha Italia. Ket inlugan na kayin Julio
kananyatew a balko.
7 Papakana ye balko a niluganan mi. Nagbuyot yan anoy mangaamot
boy peteg a naidapan kayi anggan mieteb kayi ha banwan Cinido. Ket ulita

angkadupag mi ye makhaw a angin, ahe kayi makapahulong ha lakwen mi. Kaya-bay hiyay dinyag mi, nakew kayin napahalimbeng ha alipoteh nin Creta. Ket nagdān kayi ha eteb nin Salmon.
8 Nangaling kayi noba naidapan kayi met ateed angga ha niabot kayi ha lugal a anhabtan "Manged a Pāngipatanghadan" ha haley nin banwan Lasea.
9 Nagbuyot kayi ihtew. Ket ulita nalabah anay Mangaamot nin Pagpaltan mangan, ket mahangil anay pagpahulong nin balko, ta mangayadet anay dawyon. Kaya-bay hinabi nan Pablo kanla,
10 "Kakatongno ko, angkatanam ko a no ipilit tawoy humulong, ket aliwan bengat balko boy kakalga ye mipaloke, agya hikitawo."
11 Noba hiyay Kapitan Julio, ahe na yan pinamtegan ye Pablo no aliwan hiyay kapitan nin balko boy hiyay nagkonin nin balko.
12 Haanin, ulita aliwan manged a pangipatanghadan nin balko ihtew ha panaon nin lay-ep, hinabi lan kalabongan, "Magpahulong kitawo anggan maabot tawoy lugal a anhabtan Fenix ha plobinhiyan Creta. Ihtewbay kitawoynan mamalabah nin panaon lay-ep, ta aliwan dupag angin."

Hiyay Makhaw a Angin boy Mangayadet a Dawyon ha Dagat

13 Ha angkukumapey anay angin a ampangibat ha abagatan, hinabi lan kalalamoan mi, "Malyadi kitawoynan magpahulong." Kaya-bay inlampat lay pāmaked nin balko. Ket nangaling kayi ha alipoteh nin Creta.
14 Noba ha ahe mabuyot, main dawohag a nangibat ha alipoteh nin Creta.
15 Ket uli ha dawohag, ahe yayna makapahulong ye balko a anluganan mi. Kaya-bay pinaolayan minan bengat a miluyon kayin angin.
16 Haanin, ha mahaley kayina ha makandin alipoteh a anhabtan Cauda, ket napahalimbeng kayi ihtew. Main makandin bangka a angguloyen nin balko a anluganan mi. Ket agya angkaidapan kayi, nailampat miya.
17 Ha nailampat mi yayna, mailet la yan inggawot ha balko ta-omen ya ahe mihyay. Ket haanin, uli ha limo la a mitanghad ye balko ha kalanghian nin lugal Libya, ket in-aypa laynay layag boy pinaolayan la yaynay balko a ampiluyon ha angin.
18 Nagpahulong ye makhaw a agoot. Kaya-bay ha kabekahan, dinugiyan laynan iampag ha dagat ye kakalga nin balko.
19 Ket ha dumondon a mangaamot, agya hiyay kakahangkapan nin balko, ket intatapon layna met ha dagat.
20 Nangaanon mangaamot a ahe mi nakit ye hila' nin mangaamot boy bibitoen boy homain tegen ye makhaw a agoot. Kaya-bay ahe mina an-ihipen a makaligtah kayi po.
21 Haanin, ulita anoy nan mangaamot a ahe hila bega nangan ye tatao, ket hinabi nan Pablo kanla, "Kalalamoan ko, no nanlenge kawo dayi ha hinabi ko kanyo a ahe kitawo po umalih ha alipoteh nin Creta, ahe tawo dayi nadihaan yatin kaidapan boy ahe hila dayi nangahayang ye aalganah tawo.
22 Agya wanabay man, pakhawen yoy nakem yo, ta homain man matey kantawo, no aliwan hiyay anluganan tawon balko bengat ye madama.
23 Tanda ko yati, ta nadeglem, napakit yan ampideng ha haley ko ye maghay anghil nan Apo Dioh, a Dioh a anggalangen ko boy ampaghilbiyan.
24 Hinabi na kangko, 'Pablo, adi ka angkalimo, ta katapulan kan umadap kanan Emperador Cesar. Ket uli ha pangingalo nan Apo Dioh, iligtah na hila met ye kaganaan a kalalamoan mo ihti ha balko.'
25 Kaya-bay pakhawen yoy nakem yo, ta ampamtegan ko a diyagen nan Apo Dioh ye impahabi na kanan anghil kangko.

26 Noba mipatanghad kitawo ha maghay alipoteh."

27 Pangalabah nin labin-apat a mangaamot boy madeglem min ampiluyon-luyon ha angin ha bunak nin Dagat Mediteraneo, ha magaynan bunak madeglem, natanam lan tripolanti nin balko a mahaley kayina ha gilid dagat.

28 Kaya-bay hinukad la no way-omen ya po kaalale ye lanom. Ket natandaan la a tatlompo boy pitoy mitodoy kaalale na. Ha ahe nabuyot, hinukad la yayna man. Ket natandaan la a luwampo boy pitoy mitodo po ye kaalale nin lanom.

29 Uli ha limo lan mipalakew ha kadapahan ye balko, ket in-ampag lay apat a pāmaked ha dapit golotan nin balko. Ket impakigwang la a humda ana dayi.

30 Ket hilay tripolanti, labay la dayin alihan ye balko. Kaya-bay in-aypa la ha lanom ye makandin bangka, ta iampag la konwadi ye pāmaked ha dapit adapan nin balko.

31 Noba hinabi nan Pablo kanan Kapitan Julio boy kanlan huhundaloh, "Hilatin tripolanti, no umalih hila ha balko, ket ahe kawo miligtah."

32 Kaya-bay hiyay dinapat lan huhundaloh, pinutoh lay yubil nin makandin bangka. Ket pinaolayan la yaynan angkailuyon-luyon nin dawyon.

33 Ha anhuhumda ana, hiyay Pablo, ket pinilit na hilan mangan, a wana, "Labin-apat anan mangaamot a ahe kawo nangan ha pangagad yon panumgen nin agoot.

34 Kaya-bay an-ipakihabi ko kanyo a mangan kawoyna ta-omen kawo kumhaw. Adi kawo angkahindak, ta homain man matey kantawo."

35 Pangahabi nan Pablo yatew, nangwa yan tinapay. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Dioh ha adapan la. Binih-ilbih-il naya. Ket nangan ya.

36 Uli ha hinabi nan Pablo, kinumhaw ye nakem la. Ket nangan hilaynan kaganaan.

37 Hikayin kaganaan a anti ihtew ha bangka ket luwanggatoh boy pitompo boy anem.

38 Ha nabhoy hilayna, intapon la ha dagat ye kakalgan tidigo ta-omen ya makumpangan ye balko.

Hiyay Pagkaagwat nin Balko

39 Ha mahanibhanib ana, nakatamulaw hilan gilid dagat a kalanghian. Noba ahe la tanda no hinyatew a lugal. Ket napaymamaghaan la a ihtew laya ipatanghad ye balko.

40 Haanin, pinutoh lay gawot pāmaked balko, ket nilakwanan la yayna ha dagat. Linoat la met ye gawot nin pangibawit nin balko haka la intagay ye layag ha adapan nin balko ta-omen ya mailuyon nin angin a palakew ha gilid.

41 Noba nipatanghad ye balko ha maababe a pahen. Ket nitanek ya ha kalanghian. Haanin, hiyay dapit golotan, ket naagwat ha katitiplah nin mangayadet a dawyon.

42 Inihip lan huhundaloh a pateyen la hilay pidiho ta-omen homain makatangoy a tumakah.

43 Noba hinaad na hilan Kapitan Julio, ta ahe na labay a matey yay Pablo. Ket haanin, pinataboy na hilay kaganaan a nagtanda tumangoy, ta mauna hilayna ha gilid.

44 Ket hilay ahe nagtanda, hinabi na kanla, “Tumkip kawo tana ha tatabla
o kanayon a nangalabkat a pahen nin balko.” Ket ha wanabay a dinyag mi,
nitakdang kayin kaganaan ha gilid a homain natey.

28

Hiyay Pablo ha alipoteh nin Malta

1 Ha nakatakdang boy ligtah kayina, natandaan mi a yatew a alipoteh, ket
anhabtan Malta.
2 Hilay tataon angkumonin ihtew, manged ye pananggap la kammin
kaganaan. Ulita panaon lay-ep boy ampangudan, namaketket hilan
imodowan mi.
3 Ket hiyay Pablo, nangwa yan kakayo a impalob na. Uli ha amot nin apoy,
nilumwah ye maghay makapi. Ket tinuka boy binelbelan na yay gamet nan
Pablo.
4 Pamakakit lan tatao ihtew ye nakabitin a bikat ha gamet nan Pablo, ket
hinabi la, “Yatin tao, peteg a māmatey yan tao, ta agya nakaligtah ya ha
dagat, ket ahe na impaluboh nin dioh a anhabtan Ohtihya a mabi-ay ya.”
5 Noba ingkampag na yay bikat ha apoy. Ket ahe ya napano ye Pablo.
6 Haanin, hilay tatao, an-agaden la yan mabaya' ye Pablo o mapuang yan
matey. Noba ha kabuyotan nin pangagad la, ahe ya napano ye Pablo boy
ahe ya natey. Kaya-bay nauman ye ihip la tungkol kanan Pablo, a wanla,
“Magha yan dioh!”
7 Haanin, ha haley nin lugal a an-imodowan mi, main luta ihtew a konin
nan nagngalan Publio. Hiyabay ye mānguna nin yatew a alipoteh. Manged
ye pananggap na kammi boy angkaaliket yan namadagoh kammi. Ket
kinumonin kayi kana ha loob nin tatloy mangaamot.
8 Kananyatew hiyay bapa nan Publio, ket ampida ya, ta angkahalot ya
boy ampagtataka' ya po. Haanin, hiyay Pablo, nilakew na yan impakigwang
haka naya impalonto ye gamet na kanan ampaghakit. Ket nitaah yayna.
9 Uli ha nalyadi, napaylateng-lateng hilay kanayon po a ampaghakit nin
yatew a alipoteh. Ket pinaitaah na hila met ateed Pablo.
10 Binyanan la kayin malabong a didigalo. Ket ha umalih kayina,
binyanan la kayi po nin matapul mi ha pagbiyahi mi.

Hiyay Panlumateng nan Pablo ha Roma

11 Pangalabah nin tatloy bowan a pangumonin mi ha alipoteh nin Malta,
nilumugan kayi ha maghay balko a namalabah ihtew nin panaon lay-ep.
Ket yatin balko, ibat ya ha Alejandria. Ha adapan nin balko, main kalintatao
nin kambal a andiohen lan taga Alejandria.
12 Paibat ha Malta, nagbalko kayin palakew ha banwan Siracusa. Ket
tatloy mangaamot mi ihtew.
13 Paibat ihtew, nagpahulong kayi anggan niabot kayi ha banwan
Regio. Kabekahan, main angin a angkaibat ha abagatan. Ket ha ikalwan
mangaamot, niabot kayina ha banwan Puteoli.
14 Nakakit kayi ihtew nin anon kakatongno kanan Apo Jesus. Ket inawok
la kayin kumonin ihtew nin pitoy mangaamot. Pangayadi, nakew kayina
ha banwan Roma.
15 Ket ha nabalitaan lan kakatongno kanan Apo Jesus ha Roma a anti
kayina ha dān a palakew ihtew, hinagana la kayi. Hilay kanayon kanla,
ket hinagana la kayi ha lugal a anhabtan Foro de Apio.* Hilay kanayon met
kanla, hinagana la kayi ha lugal a anhabtan Tres Tabernas. Hiyay Pablo,

* **28:15** *Foro de Apio* o Palingkin Apio.

ha nakit na hilay ampamteg kanan Apo Jesus, nagpahalamat ya kanan Apo Dioh boy kinumhaw ye nakem na.

Niabot yay Pablo ha banwan Roma

16 Ha niabot kayina ha banwan Roma, hiyay Pablo, ket pinalubohan la
yan mambukod ha maghay baey a bantayan nin maghay hundaloh.
17 Pangalabah nin tatloy mangaamot, hiyay Pablo, impadakit na hilay
mānguna lan Jujudion anti ha Roma. Ha napaytipon hilayna, hinabi na
kanla, "Kakatongno ko, agya man homain akon nadyag a laban kanlan
kapadiho tawon Judio o ha kaugalian lan nangaunan tutoa tawo, ket di-
nakep lako ha banwan Jerusalem boy inggawang lako kanlan mānungkolan
a Roromano.
18 Ha nayadi la kon nilitih nin Roromano, labay la koyna dayin palih-
wayen, ta homain hilan nakit a dinyag kon malyadi lan pamateyan kangko.
19 Noba hilay kapadiho tawon Jujudio, ahe la labay a mapalihway ako.
Kaya-bay napilit akon ihaley kanan Emperador Cesar ye dalom la kangko,
agya homain akon maidiklamo a laban kanlan kapadiho tawon Jujudio.
20 Kaya-bay impadakit katawo ta-omen ko mahabi kanyo, ta nakabalol
akon tanikala uli ha pamteg ko ha anhigudowen lan aanak nan Israel."
21 Haanin, hinabi lan Jujudio kanan Pablo, "Homain kayin natanggap a
hulat tungkol kammo a naibat ha plobinhiyan Judea boy homain hila met
imbalita o inhumbong kammi laban kammo.
22 Noba labay min teed mangean ye habiyen mo, ta tanda min agya way-
ihtew a lugal, hilay tatao, ampaghabi hilan laban kanyon ampamteg kanan
Jesus."
23 Haanin, intipan lay mangaamot a paytipon lan uman. Ket ha naabot
anay mangaamot a intipan la, malabong ye nakew ha angkunaan nan
Pablo. Ket paibat ha mahanib anggan madeglem, pinaptegan nan Pablo
kanla ye tungkol ha panakop nan Apo Dioh. Impalinaw na po kanla ye
tungkol kanan Apo Jesus makauli ha Bibilin a impahulat kanan Moises boy
ha impahulat kanlan popodopita ta-omen na hilan makumbinyo a mamteg
kanan Apo Jesus.
24 Hilay kanayon kanlan anti ihtew, namteg hila ha hinabi nan Pablo.
Noba hilay kanayon, ahe hila namteg.
25 Ket ulita ahe hila napaykahundo, nuli hilayna. Noba bayo hila
inumalih, hinabi nan Pablo kanla, "Petegbay ye impahabi nin Ihpiditon
Dioh kanan podopitan Isaias kanlan nangaunan tutoa tawo a tungkol
kanyo.
26 Ta wanae ye impahabi na,
'Makew ka kanlan hilatin tatao, ta habiyen mo kanla a
agya po man manlenge hilan manlenge, ahe hila makataloh.
Agya po man mamilew hilan mamilew, ahe hila makabalay.
27 Mabyang ye ō la.
Hinakeban lay talinga la
boy in-ipleng lay mata la.
No aliwa dayin wanabay, ket makakit ye mata la,
boy makange ye talinga la,
ket makataloh hilayna.
Ha wanabay, mag-udong hilayna kangko,
ket paitaahen ko hila.' "†

† **28:27** Isaias 6:9-10.

28 Hinabi na po Pablo, “Labay ko po a ipatanda kanyo a hiyay Habi nin Dioh
a tungkol ha kaligtahan, ket naipatanda ana kanlan aliwan Judio. Ket leng-
en laya.”
29 [Pangahabi na yatew, ket inumalih hilaynan ampayngangatngat ye
kapadiho nan Jujudio.]
30 Ha loob nin luway taon, hiyay Pablo, kinumonin ya ihtew ha banwan
Roma ha baey a an-abangan na. Angkaaliket yan ampananggap ha agya
ayaman a taon ampakew kumewah kana.
31 Ket homain yan limo a nangipatanda kanla nin tungkol ha panakop
nan Apo Dioh boy tungkol kanan Apo Jesu Cristo boy homain ampakahaad
kana.

Hiyay Hulat nan Pablo kanlan
TAGA ROMA

1 Hiko yay Pablo a māghilbi nan Apo Cristo Jesus. Dinyag na kon Apo Dioh
a pag-apohtol na boy pinili nako a mangipatanda nin Manged a Balita na.*
2 Yatin Manged a Balita, ket impangako nan Apo Dioh hatew po makauli
kanlan popodopita na boy anti yayna yati ha naihulat a Habi nin Dioh.†
3-4 Yatin Manged a Balita ket tungkol kanan Anak na a hiyay Apo
tawon Jesu Cristo. In-anak yan tao ha lahi nan Poon David. Ket ha
nabi-ay yan uman, napaptegan makauli ha Ihpiditon Dioh a hiyabay ye
makapalyadiyan a Anak nin Dioh.
5 Makauli met kanan Apo Jesu Cristo, natanggap mi ye kangedan nan
Apo Dioh a mag-ilyadin apohtol a mangipatanda nin tungkol kanan Apo
Jesus kanlan aliwan Judio ta-omen hila mamteg boy manumbong kana. Ket
migalang ye ngalan na.
6 Ket agya hikawon māmteg ihen ha banwan Roma, kabilang kawo met
kanlan nahagyat a manumbong kanan Apo Jesu Cristo.
7 Nanulat ako kanyo ihen ha Roma a an-adoen nan Apo Dioh a hinagyat
na a mag-ilyadin pagtao na.
Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon
Dioh boy Apo Jesu Cristo.

Hiyay Hangkan nin Pangumewah nan Pablo ha banwan Roma

8 Una ha kaganaan, an-ipahalamatan katawo kanan Apo Dioh makauli
kanan Apo Jesu Cristo, ta angkabalitaan yaynay pamteg yo ha kaganaan a
lulugal ihti ha babe-luta.
9 Hiyay Apo Dioh ye makapipapteg a lanang katawon an-ipakigwang
kana. Hiyabay ye luboh kon ampaghilbiyan makauli ha pangipatanda kon
Manged a Balita a tungkol ha Anak na.
10 Lanang ko met an-awoken kana a no kalabayan na, ket kewahan
katawo.
11 Angkahabekan katawoynan makit ta-omen katawo madakayan nin
kangedan nan Apo Dioh a an-ibyay na makauli ha Ihpidito na.
12 Hiyay labay kon habiyen, mapaypapakhaw kitawon pamteg ha magha
boy magha.
13 Kakatongno, labay ko dayin matandaan yo a malabong anan ukdo a
inihip ko a kewahan katawo ta-omen ako main makumbinyo a mamteg
boy manumbong kanan Apo Jesus a omen ha dinyag ko kanlan kanayon
a aliwan Judio. Noba angga haanin, ket angkaaba ako.
14 Ta katungkolan kon ipatanda ye Manged a Balita kanlan nakaadal o
ahe, kanlan mangadunong o mumo.
15 Kaya-bay haanin, angkahabek akoynan mangipatanda nin Manged a
Balita ihen kanyo ha Roma.

Hiyay Kapalyadiyan nin Manged a Balita

16 Ahe ko an-ikading-ey a ipatanda ye Manged a Balita a tungkol kanan
Apo Jesus, ta hiyay Manged a Balita ye kapalyadiyan nan Apo Dioh ta-omen

---

* **1:1** Hiyay labay nan habiyen nin Manged a Balita ket hiyay pangiligtah nan Apo Dioh makauli kanan Apo Jesus. † **1:2** Hiyay labay habiyen, hiyay Alan a Tipan.

hila miligtah ha kapaduhaan ye kaganaan a ampamteg kanan Apo Jesus,
una kanlan Jujudio, pangayadi kanlan aliwan Judio.
17 Ta makauli ha Manged a Balita, ket matandaan tawo no way-omen na
kitawon ibilang a matoynong Apo Dioh. Maibilang kitawon matoynong
makauli ha pamteg kana. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Hiyay
taon maibilang a matoynong makauli ha pamteg na, ket mabyayan yan bi-
ay a homain anggaan.‡"§

Hiyay tungkol kanlan Tataon Ahe Ampamalay kanan Apo Dioh

18 Ta hiyay Apo Dioh a anti ha langit, an-ipatanda nay poot na kanlan
tataon ahe ampamalay kana boy ampanyag nin kalok-an. Ta uli ha kalok-
an la, angkahag-el hilay tataon malabay makatanda nin kaptegan tungkol
kanan Apo Dioh.
19 Kaya-bay paduhaan na hilan Apo Dioh, ulita makinang ana kanla ye
kaptegan tungkol kanan Apo Dioh, ta impatanda nayna kanla.
20 Ahe ya angkakit ye Apo Dioh. Noba paibat po hatew ha pinalhowa na
ye kaganaan a babagay ihti ha babe-luta, hiyay pagkaDioh na boy homain
anggaan a kapalyadiyan na, ket angkakit ya ha kaganaan a pinalhowa na.
Kaya-bay ahe na maihangkan nin tao a ahe na tanda ye Apo Dioh.
21 Ta agya tanda la bayna a hiyay Apo Dioh ye namalhowa nin kaganaan,
ket ahe laya po ateed ginalang o pinahalamatan bilang Apo Dioh, no aliwan
hiyay homain hilbin babagay ye inihip la boy naheb nin kalitehan ye mutaw
a pangihip la.
22 Ampaggaling-galingan hila, noba homain hila met tinanda!
23 Aliwan hiyay Apo Dioh a homain kamateyan ye anggalangen la, no
aliwan hilay libulton mamanok, ayop a mangumodang o mandumakap, o
taon main kamateyan.
24 Kaya-bay pinaolayan na hilaynan Apo Dioh a manyag nin mangadinat a
kalabayan nin puho la. Ha wanabay, papandamog laynan bengat ha magha
boy magha.
25 Ta agya tanda laynay kaptegan a tungkol kanan Apo Dioh, ket ahe
laya po ateed ampaghilbiyan boy ahe laya anggalangen, no aliwan hilay
babagay a pinalhowa nan Apo Dioh ye ampaghilbiyan boy anggalangen la.
Hiyay Apo Dioh a Namalhowa nin kaganaan ye katapulan tawon galangen
makanoman. Amin!
26 Ulita ahe laya anggalangen ye Apo Dioh, ket pinaolayan na hilayna a
manyag nin makakading-ey a kalabayan nin laman la. Ta agya hilay babayi,
ket ahe layna labay ye makitakeh ha lalaki, no aliwan ha kapadiho lan
babayi a omen ha paylamo nin miahawa.
27 Ket wanabay met ateed kanlan lalaki. Ahe layna labay ye makitakeh ha
babayi no aliwan ha kapadiho lan laki a omen ha paylamo nin miahawa.
Andyagen lay ampakailoy ha kapadiho lan laki. Ket uli ha kadamogan la,
angkapaduhaan hilayna ha kaeteban nin maloke a didiyag la.
28 Ulita ahe laya bay labay balayen ye Apo Dioh, pinaolayan na hilayna
ha mangaloke a ihip la boy manyag nin ahe la dayi diyagen.
29 Hilain a tatao, ket naheb anan kalok-an ye ihip la. Ta ampangakokoh
hila, ampangaibeg, ampamatey, ampakiaway, ampanago, ampangihip nin
maloke ha kapadiho lan tao, ampangikamikami,

---

‡ **1:17** *bi-ay a homain anggaan.*Malyadi met labay habiyen, bayon bi-ay o bayon pangugali. § **1:17** Habakuk 2:4.

30 ampandama nin kanayon, ampangahulog kanan Apo Dioh, ampaglambong, ampagmayadet, ampaggaling-galingan, mapangihip nin diyagen la a nakahinadi a kalok-an, ahe hila ampanumbong kanlan tutoa la,
31 ampagmutaw-mutawan, ampangiopit, homain hilan pangado ha pamilya, boy homain hilan pangingalo.
32 Tanda la baynay bilin nan Apo Dioh a mihyay kana makanoman ye ampanyag nin wanabay. Noba andiyagen la po ateed boy angkaaliket hila po no makit la hilay kanayon a ampanyag met nin wanabay.

2

Hiyay Panuhga nan Apo Dioh

1 No uhgaan yoy kapadiho yon tao, noba andiyagen yo met ye omen ha andiyagen la, ket inuhgaan yoyna met ye hadili yo. Kaya-bay homain hapo a paduhaan na kawon Apo Dioh uli ha kahalanan yo.
2 Tanda tawo a matoynong ye panuhga nan Apo Dioh kanlan tataon ampanyag nin maloke.
3 Noba aya kawo ta-omen manuhga kanlan kanayon a ampanyag nin maloke, ket andiyagen yo met ye maloke a andiyagen la? Nabaan yo nayi a maliklikan yoy panuhga nan Apo Dioh?
4 Andyagen yo nayi a homain hilbi ye tubat a kangedan na, kaanohan, boy pagpahinhiya na kanyo? Ahe yo nayi tanda a hiyay kangedan nan Apo Dioh ye ampangiugot kanyon maghehe?
5 Noba ulita mabyang ye puho yo boy agyo labay maghehe, lalo yo yaynan ampapooten ye Apo Dioh. Kaya-bay mamabyat ye ipaduha na kanyo ha mangaamot nin matoynong a panuhga na.
6 Ta ibyay na ha balang magha ye kaeteban nin didinyag na.*
7 Ayaman a ampagpahulong ha panyag nin manged, ta ampakaapehen na a padangalan na yan Apo Dioh boy mabi-ay yan makanoman, ket biyan na yan bi-ay a homain anggaan.
8 Noba kanlan tataon hadili lan ikanged bengat ye an-ihipen la boy ahe ampanumbong ha kaptegan no aliwan ha kalok-an, ket tubat ye poot boy hulog nan Apo Dioh kanla.
9 Ta hilay kaganaan a ampanyag nin maloke, ket paidapan na hilan Apo Dioh anggaynan mayoot hilan tubat, lalo hilaynay Jujudio.
10 Noba hilay kaganaan a tataon ampanyag nin manged, ket padayawan boy padangalan na hilan Apo Dioh boy biyan na hilan katanaan, lalalo hilaynay Jujudio.
11 Ta ahe ya ampangiduma.
12 Hilay aliwan Judion ampagkahalanan a homain kamatandaan ha Bibilin a impahulat kanan Moises, ket mipalakew hilan teed ha kapaduhaan a homain anggaan agya po ahe la tanda ye Bibilin. Noba hilay Jujudion ampagkahalanan agya tanda laynay Bibilin nan Moises, ket hiyay Bibilin ye gawien nan Apo Dioh ha panuhga kanla.
13 Ta aliwan hilay panlenge-lenge bengat nin Bibilin ye ibilang na a matoynong Apo Dioh, no aliwan hilay ampanumbong.
14-15 Main aliwan Judion ahe po nakange nin tungkol ha Bibilin a impahulat kanan Moises. Noba agya ahe la po nange, ket andiyagen laynay an-ipadyag nan Apo Dioh ha Bibilin. Kaya-bay angkakit ha didiyag la a antina ha puho la ye Bibilin. Ampaptegan yati nin ihip la ta no minghan,

* **2:6** Kakanta 62:12; Kahabiyan 24:12.

ampakayootan lay dinyag la. Noba no minghan, an-ikatulidan na met a huhtoy dinyag la.
16 Ket wanabay ye malyadi ha maabot ye mangaamot a uhgaan na hilan Apo Dioh makauli kanan Apo Jesus ye hiklito a anti ha puho nin tao. Wanabay ye anti ha Manged a Balita a an-ipatanda ko.

Hilay Jujudio a Ahe Ampanumbong ha Bibilin

17 Ket hikawon Jujudio, anhabiyen yo, "Judio kayi boy hikayi ye nakaibyayan nin Bibilin." Boy an-ipagmayadet yo po, "Yeh! Katatanda mi yay Apo Dioh!"
18 Anhabiyen yo, "Tanda mi ye kalabayan nan Apo Dioh boy tanda mi met no hinyay manged a didiyag, ta naiadal ana kammi ye Bibilin."
19 Ha ihip yo, hikawo ye mangakay kanlan kapkap ha kaptegan boy hikawo ye pinagkakingki lan anti ha kalitehan.
20 Anhabiyen yo po, "Tanda mi po a hikayi ye pagkamaihtodo lan aliwan Judio a mumutaw boy homain po tinanda, ta anti kammi ye Bibilin a ampakaibyay nin genap a tinanda boy kaptegan."
21 Noba hiyay tepet ko kanyon Jujudio a ampangiadal kanlan kanayon, "Way-omen kawo mangiadal kanlan kanayon, ket hadili yo po man, ket ahe yo maadalan?"
An-ibabala yo, "Adi kawo manakaw," noba andiyagen yo met!
22 Anhabiyen yo, "Adi kawo ampamabayi o ampakilaki," noba andiyagen yo met. Angkahulogan yoy diohdiohan lan aliwan Judio, noba taket man awod ta antakawan yoy timplo la?
23 An-ilambong yo, "Anti kammi ye Bibilin nan Apo Dioh," noba ulita ahe yo met anhumbongen, an-ipading-ey yo yay Apo Dioh.
24 Kaya-bay wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Hilay aliwan Judio, ket ampaghabi hilan laban ha ngalan nan Apo Dioh uli ha maloke a andiyagen yon Jujudio."†
25 Hikawon kapadiho kon Jujudio, ampamtegan yo a pagtao na kawon Apo Dioh uli ha pagkatuli yo. Peteg a main pakinabang yatew no anhumbongen yoy Bibilin. Noba no anlabagen yoy Bibilin, ket padiho kawoyna met kanlan aliwan Judio a ahe natuli.
26 Hilay aliwan Judio, agya ahe hila natuli, noba no anhumbongen lay Bibilin nan Apo Dioh, ibilang na hilan natuli Apo Dioh.‡
27 Hilay aliwan Judio a ahe natuli noba anhumbongen lay Bibilin nan Apo Dioh, ket hilabay ye manuhga kanyon Jujudio agya po man natuli kawo noba anlabagen yo met ye Bibilin.
28 Ta hiyay peteg a Judio, ket aliwan bengat ta Judioy lahi na o natuli,
29 no aliwan ulita nabayo ye bi-ay na makauli ha haglap nin Ihpiditon Dioh, aliwan makauli ha panumbong nin Bibilin. Hiyay wanabay a tao, agya po man ahe yan padangalan nin tao, ket padangalan na yan Apo Dioh.

3

1 Haanin, maka wanae ye an-ihipen yo, "Hinya awod ye pakinabang nin pagkaJudio? Hinyay hilbi nin pagkatuli lan Jujudio?"
2 No wanabay ye an-ihipen yo, wanae met ye mahabi ko, "Malabong pa! Hiyay una, hilay Jujudio ye nangipatayaan nan Apo Dioh nin nakahulat a hahabi na."

---

† **2:24** Isaias 52:5. ‡ **2:26** Hatew hilay Jujudio, ampagpatuli hila bilang pagkakitan a tatao na hilan Apo Dioh (Genesis 17:9-14).

3 Noba ulita main nangaano kanla ye ahe mapatayaan, maka an-ihipen
yo a talingkukolan nan Apo Dioh ye papangako na.
4 Aliwan wanabay! Ta agya po man matago ye kaganaan a tatao, ket
mapatayaan yan teed ye Apo Dioh. Ta wanae ye nakahulat a hinabi nan
David kanan Apo Dioh,
"Apo, angkapaptegan a mapatayaan ka makauli ha hahabi mo.
Ta agya hinyaman ye ibada la kammo, ket ampanambot ka."*
5 Haanin, maka main ampaghabin wanae, "Main met manaytin ikanged
ye kalok-an tawo, ta ulin yain, makinang a makit ye katoynongan nan Apo
Dioh. Kaya-bay aliwan matoynong a paduhaan na kitawo, kali?"
6 Aliwan wanabay, ta no ahe na hilan uhgaan ye Jujudio ket ahe na hila
met awod malyadin uhgaan ye tatao ihti ha babe-luta.
7 Maka main po maghabi nin wanae, "No makauli ha katagowan ko, ket
lalo anan matandaan a mapatayaan ye Apo Dioh boy lalo ya po midangal,
taket man ta paduhaan nako po bilang maghan māgkahalanan?"
8 No wanabay ye ihip tawo, ba-moynan anhabiyen tawo, "Higi! Papanyag
tawoynan mangaloke ta-omen lalo po makit ye kangedan nan Apo Dioh!
Kali?" Wanabay ye anhabiyen lan ampandama kammi a an-iadal ko kano.
Hilain a tatao, hukat bengat a paduhaan na hilan Apo Dioh.

Māgkahalanan ye Kaganaan a Tatao

9 Maka main po maghabi nin wanae, "Mamanged kitawo kanlan aliwan
Judio." No wanabay ye ampibaan yo, wanae met ye mahabi ko, "Aliwan
wanabay, ta naipalinaw koyna kanyo a Judio man o ahe, ket padiho hilan
māgkahalanan."
10 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Homain bega matoynong a tao ha pamilew nan Apo Dioh, agya maghan
bengat.
11 Homain ampakataloh nin tungkol kanan Apo Dioh.
Boy homain met ampanapul kana.
12 Hilay kaganaan a tatao, ket tinumalingkukol kanan Apo Dioh.
Ket hilan kaganaan, nag-ilyadi hilan homain hilbi,
ta homain anan bega ampanyag nin manged, agya maghan bengat.†
13 Hiyay bebey la, ba-mon kabata nin nabenga a bito.
Pawa panalingo ye anhabiyen la.‡
Boy ba-mon dita' nin makapi' ye anlumwah ha bebey la.§
14 Naheb nin panuboy boy ampakahakit a hahabi ye bebey la.*
15 Mataloh kanlay mamatey nin tao.
16 Agya way-ihtew ye lakwen la, kadamaan boy kalelean ye an-ibantak la.
17 Boy ahe la tanda ye manged a pamakilamo kanlan kapadihon tao.†
18 Homain hilan limo kanan Apo Dioh."‡
19 Haanin, tanda tawoyna a hilay Jujudio a hakop nin Bibilin, hilabay
ye andektan nin Bibilin ta-omen homain hilaynan maikatulidan kana. Ta
kaganaan a tatao, Judio man o ahe, ket makibat lano kanan Apo Dioh.
20 Ta homain taon maibilang a matoynong ha pamilew nan Apo Dioh
makauli ha panumbong nin Bibilin. Ta hiyay Bibilin, pakatandaan bengat
a māgkahalanan ye tao.

---

* **3:4** Kakanta 51:4. † **3:12** Kakanta 14:1-3; 53:1-2. ‡ **3:13** Kakanta 5:9. § **3:13** Kakanta 140:3.
* **3:14** Kakanta 10:7. † **3:17** Isaias 59:7-9. ‡ **3:18** Kakanta 36:1.

21 Noba haanin, impatanda naynan Apo Dioh no way-omen na yan ibilang
a matoynong ye tao. Aliwan makauli ha panumbong nin Bibilin. Ket
ampaptegan yati nin Bibilin boy huhulat lan popodopita.
22 Ibilang na hilan matoynong Apo Dioh ye kaganaan a mamteg kanan
Apo Jesu Cristo. Homain yan antupigan,
23 ta kaganaan a tatao, Judio man o ahe, ket nagkahalanan boy ahe la
naabot ye matoynong a pagbi-ay a labay nan Apo Dioh.
24 Uli ha kangedan na kantawo, imbilang na kitawon matoynong makauli
kanan Apo Cristo Jesus a nambeh kantawo.
25 Intubol na yan Apo Dioh ye Apo Jesus ihti ha babe-luta ta-omen na
ihagpa ye hadili na. Ket makauli ha daya na a tinumulo ha natey ya
ha kodoh, mapatawad ye kakahalanan nin kaganaan a ampamteg kana.
Dinyag nan Apo Dioh yatew ta-omen na ipakit a matoynong ya. Ta ha
nalabah a panaon, pinaolayan nay kahalanan la,
26 ta mapahinhiya ya. Noba haanin, uli ha dinyag nan Apo Jesus, an-
ipakit na a matoynong ya, ta an-ibilang naynan matoynong ye ayaman a
ampamteg kanan Apo Jesus.
27 Kaya-bay homain kitawon maipagmayadet, ta imbilang na kitawon
matoynong Apo Dioh makauli ha pamteg tawo kanan Apo Jesus, aliwan
makauli ha panumbong nin Bibilin.
28 Ta makinang ana kantawo a an-ibilang na yan Apo Dioh a matoynong
ye tao makaulin bengat ha pamteg na kanan Apo Jesus, aliwan makauli ha
panumbong na nin Bibilin.
29 Hiyay Apo Dioh ket aliwan bengat Dioh nin Jujudio, no aliwan Dioh
laya met nin aliwan Judio, ta Dioh ya nin kaganaan.
30 Ta mamaghan bengat ye Dioh nin Judio boy aliwan Judio. Padiho na
hilan ibilang a matoynong uli ha pamteg la kanan Apo Jesu Cristo.
31 Maka main ampangihip nin wanae, “Uli ha pamteg kanan Apo Jesus,
homain anan hilbi ye Bibilin.” Noba aliwan wanabay, no aliwan lalo
tawoynan ingat diyagen ye man-ipadyag nin Bibilin.

4

Hiyay Abraham, Naibilang yan Matoynong makauli ha Pamteg

1 Haanin, ihipen tawo ya man ye Abraham a unan toa tawo no way-omen
yan naibilang a matoynong ha pamilew nan Apo Dioh.
2 No naibilang yan matoynong makauli ha manganged a didiyag na,
malyadi na yan ipagmayadet. Noba ahe na yan malyadin maipagmayadet
kanan Apo Dioh.
3 Ta hiyay naihulat a Habi nin Dioh, wanae ya, “Namteg yay Abraham
kanan Apo Dioh. Kaya-bay imbilang na yan matoynong Apo Dioh.”*
4 Alimbawa, hiyay antanggapen nin taon mag-obda, ahe yan maibilang a
digalo, no aliwan upa.
5 Noba tanda tawo a hiyay taon ahe ampag-obda, hiyay matanggap na,
digalo, aliwan upa. Wanabay met ha taon māgkahalanan. Hiyay pangibilang
nan Apo Dioh kana a matoynong uli ha pamteg na, ket digalo met, aliwan
uli ha didiyag na.
6 Ket hinabi na met nin Poon David hatew a minged ye taon an-ibilang
nan Apo Dioh a matoynong aliwan uli ha didiyag na,
7 a wana,

* **4:3** Genesis 15:6.

"Minged yay taon napatawad anay panlabag na boy niliwaan nin Dioh ye
kakahalanan na.
8 Minged yay taon imbilang na yaynan homain kahalanan Apo Dioh."†
9 Yatin kangedan a kapatawadan nin kahalanan, ket madihaan lan natuli
a hilay Jujudio, boy agya po man kanlan ahe natuli a hilay aliwan Judio. Ta
tanda tawoynabay met yatin nakahulat, "Namteg yay Abraham kanan Apo
Dioh. Kaya-bay imbilang na yan matoynong."‡
10 Ha imbilang na yan Apo Dioh a matoynong ye Abraham, ahe ya po
natuli.
11 Nuna ya po a namteg bayo natuli. Ket ha natuli yaynay Abraham,
yabaytew ye pagkakitan a matoynong yayna uli ha pamteg na. Kaya-bay
hiya ye pinagkabapa lan kaganaan a ahe natuli a ampamteg kanan Apo
Jesus, ta uli ha pamteg la, ket imbilang na hila met matoynong Apo Dioh.
12 Ket hiyay Abraham a unan toa tawo, hiya met ateed ye pinagkabapa
lan natuli a hilay Jujudio. Hiyabay ye bapa la a aliwan bengat ulita natuli
hila a omen kana, no aliwan namteg hila met a omen kanan Abraham a
namteg kanan Apo Dioh bayo ya po natuli.

Hiyay Pangako nan Apo Dioh kanan Abraham

13 Impangako nan Apo Dioh hatew kanan Abraham boy ha lalahi na lano
a tawiden la ye babe-luta. Impangako na kanan Abraham yatew, aliwan
ulita anhumbongen nay Bibilin, no aliwan ulita imbilang na yan Apo Dioh
a matoynong uli ha pamteg na.
14 Ta no hilay ampanumbong bengat nin Bibilin ye mānawid nin impan-
gako nan Apo Dioh, homain yaynan kalakwan ye pamteg boy homain ana
met hilbi ye pangako na.
15 Ta hiyay Bibilin ye hangkan nin pangapoot nan Apo Dioh kanlan ahe
ampanumbong nin yati. Ta no homain Bibilin, homain met malabag nin
tao.
16 Kaya-bay hilay kaganaan a lalahi nan Abraham, no mamteg hila met
kanan Apo Dioh, homain hapo a matanggap lan luboh ye kangedan a
impangako na. Ta hiyabay ye pinagkabapa tawon kaganaan a ampamteg,
aliwan bengat kanlan hakop nin Bibilin a hilay Jujudio, no aliwan agya met
hilay aliwan Judio.
17 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Dinyag katan bapa nin
malabong a nanahyon."§ Kaya-bay hiyabay ye bapa tawo ha adapan nan
Apo Dioh a ampamtegan na, hiyay Dioh a ampami-ay nin nangamatey boy
ampamalhowa nin babagay a ahe po napalhowa hatew.
18 Hiyay Abraham, agya ahe ya magkaanak ta toatoaen yayna, ampamte-
gan nan teed ye pangako nan Apo Dioh a mag-ilyadi yan bapa nin malabong
a nanahyon. Ta wanae ye hinabi nan Apo Dioh kana, "No way-omen
kalabong ye bibitoen ha langit, ket wanabay hila met kalabong ye lalahi
mo."*
19 Hiyay Abraham, agya tanda na a toatoaen yayna, ta magatoh anay taon
na hatew boy tanda na met a baug yay Sara a ahawa na, ket ahe ya bega
kinumapey ye pamteg na.
20 Boy ahe ya nagluwaluwa a tupaden nan Apo Dioh ye impangako na
kana, no aliwan lalo ana ingat kinumhaw ye pamteg na. Ket nanggalang ya
kanan Apo Dioh,
21 ta angkahigudo nan peteg Abraham a tupaden nan Apo Dioh ye
pangako na.

---

† **4:8** Kakanta 31:1-2. ‡ **4:9** Genesis 15:6. § **4:17** Genesis 17:5. * **4:18** Genesis 15:5.

22 Kaya-bay uli ha pamteg na, imbilang na yan matoynong Apo Dioh.
23 Noba hiyay habi a wanae, “imbilang na yan matoynong Apo Dioh,”
aliwan bengat yay Abraham ye andektan na,
24 no aliwan agya hikitawo met, ta ampamteg kitawo met kanan Apo Dioh
a nami-ay uman kanan Apo tawon Jesu Cristo.
25 Intubol na yan Apo Dioh ye Apo Jesu Cristo a matey bilang kabayadan
nin kakahalanan tawo boy bini-ay na yan uman ta-omen kitawo maibilang
a matoynong ha pamilew nan Apo Dioh.

5

Hiyay Dawa nin Pagkaitoynong

1 Kaya-bay ulita naibilang kitawoynan matoynong makauli ha pamteg
tawo kanan Apo Jesu Cristo, ket nipaykahundo kitawoyna kanan Apo Dioh.
2 Ta makauli kanan Apo Jesus boy ha pamteg tawo kana, angkadihaan
tawoyna ye kangedan nan Apo Dioh. Boy angkaaliket kitawo, ta main
kitawoynan kahigudowan a milamo ha kadangalan na.
3 Aliwan bengat yain. Angkaaliket kitawo met ha angkadihaan tawon
kaidapan, ta tanda tawo a ampakaibyay yan pangikpe.
4 Boy tanda tawo met a hiyay pangikpe, ket ampakaibyay yan manged a
pangugali. Ket no manged yay pangugali tawo, main kitawon kahigudowan
a tupaden nan Apo Dioh ye impangako na.
5 Ket ahe kitawo milawan nin yatin kahigudowan tawo, ta luboh naynan
impadiha Apo Dioh ye pangado na kantawo makauli ha Ihpiditon Dioh a
in-ibyay na kantawo.
6 Ta ahe tawo mababa a iligtah ye hadili tawo ha kapaduhaan. Ket ha
panaon a intaning nan Apo Dioh, natey yay Apo Jesus ha ikanged tawon
māgkahalanan.
7 Maidap makakit nin taon nakahadya a matey ha ikaligtah nin taon
matoynong. Kadihko ha manged a tao, main, noba ahe ko angkahigudo.
8 Noba hiyay Apo Dioh, nakiduma ya, ta ha māgkahalanan kitawo po,
pinaptegan nayna ye pangado na kantawo makauli ha pangitubol na kanan
Cristo a matey ha ikanged tawo.
9 Haanin, ulita imbilang na kitawoynan matoynong Apo Dioh makauli
ha daya nan Apo Jesu Cristo a tinumulo ha natey ya, lalalo tawoynan
angkahigudo a miligtah kitawo ha poot nan Apo Dioh makauli kanan Cristo.
10 Hatew, kaaway na kitawon Apo Dioh. Noba makauli ha pagkamatey
nan Apo Jesus a Anak na, naikahundo kitawo kana. Ket haanin, ta nabi-
ay yan uman ye Apo Jesu Cristo, lalalo tawoynan angkahigudo a miligtah
kitawo ha kapaduhaan.
11 Aliwan bengat yain. Mag-aliket kitawo po kanan Apo Dioh, ta makauli
kanan Apo tawon Jesu Cristo, naikahundo kitawoyna kana.

Hiyay Adan boy hiyay Apo Jesu Cristo

12 Hiyay Apo Dioh, main yan bilin kanan Adan. Noba nilabag nan Adan
ye bilin. Ket uli ha panlabag nan Adan, nagkamain nin kahalanan ihti ha
babe-luta. Ket uli ha kahalanan, nagkamain met nin kamateyan. Kaya-bay
matey ye kaganaan a tatao, ta nagkahalanan hilan kaganaan.
13 Hatew, bayo na po in-ibyay Apo Dioh ye Bibilin kanan Moises,
ampagkahalanan hilaynay tatao ihti ha babe-luta. Noba ahe na po imbilang
Apo Dioh a kahalanan yatew, ta homain po Bibilin.

14 Agya wanabay man, kaganaan a tatao paibat kanan Adan angga kanan
Moises, ket nangamatey hila, agya ahe hila nagkahalanan nin omen ha
kahalanan nan Adan a panlabag nin bilin nan Apo Dioh.

Hiyay dinyag nan Adan, malabong ye naibyay na ha kaganaan a tatao.
Hiyay dinyag nan Apo Jesus, malabong met ye naibyay na ha kaganaan a
tatao.
15 Noba hiyay dinyag nan Apo Jesus, lumbo ya ha dinyag nan Adan. Ta uli
ha panlabag nan Adan ha bilin nan Apo Dioh, nagkamain nin kamateyan
ye malabong a tatao. Noba makauli kanan Apo Jesu Cristo, anhumbol ye
kangedan boy digalo nan Apo Dioh kanlan kalabongan a tatao.
16 Boy lumbo met ye naibyay nin digalo nan Apo Dioh dinan ha panlabag
nan Adan. Ta hiyay panlabag na, nakaibyay yan kapaduhaan. Noba hiyay
digalo a in-ibyay nan Apo Dioh, agya malabong ye kakahalanan, nakaibyay
yan kapatawadan.
17 Makauli ha panlabag nan Adan, kaganaan a tatao ket matey. Noba
makauli ha dinyag nan Apo Jesu Cristo, hilay kaganaan a tataon nanang-
gap nin anhumbol a kangedan boy digalo nan Apo Dioh a pangibilang
nan matoynong kanla, ket magbi-ay hilan manambot ha kahalanan boy
kamateyan.
18 Hiyay panlabag nin maghay tao a hiyay Adan, ket nakaibyay yan
kapaduhaan ha kaganaan. Noba hiyay matoynong a dinyag nin maghay
tao a hiyay Apo Jesus, ket nakaibyay yan kapatawadan boy bayon bi-ay ha
kaganaan.
19 Ta no malabong hilay imbilang nan Apo Dioh a māgkahalanan makauli
ha panlabag nan Adan, malabong hila met ye ibilang na a matoynong
makauli ha panumbong nan Apo Jesus nin kalabayan nan Apo Dioh.
20 In-ibyay nan Apo Dioh kanlan tatao ye Bibilin ta-omen la matandaan
no way-omen kalabong ye kahalanan la. Noba agya anlumabong ye
kakahalanan lan tatao, ket lalalo ana met anlumabong ye kangedan nan
Apo Dioh.
21 Hiyay kahalanan a anti ha kaganaan a tatao, ket nakaibyay yan ka-
mateyan. Noba makauli ha kangedan nan Apo Dioh, hilay ampakimamagha
kanan Apo tawon Jesu Cristo, ket imbilang na hilaynan matoynong ta-omen
hila mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.

6

Hiyay Bayon Bi-ay kanan Cristo

1 Haanin, maka ulinan hinabi ko yatew, ket habiyen yo met ye wanae,
“Higi awod! Magpahulong kitawon manyag nin kahalanan ta-omen ya po
lalo lumabong ye kangedan nan Apo Dioh kantawo.”
2 Noba aliwan wanabay, ta homain ana kantawo ye kapalyadiyan nin
kahalanan! Way-omen kitawo po pahulong a manyag nin kahalanan?
3 Tanda yo a ha nabawtihmowan kitawoyna kanan Apo Jesus, nailabon
kitawo ha kamateyan na.
4 Kaya-bay ha nabawtihmowan kitawo, bilang kitawoynan natey boy
nailbeng a kalamo nan Cristo. Ket no way-omen a nabi-ay yan uman ye Apo
Jesus makauli ha makhaw a kapalyadiyan nan Bapa tawon Dioh, magbi-ay
kitawoyna met ha bayon bi-ay.
5 Ta no nailabon kitawo ha pagkamatey nan Cristo, homain hapo a mabi-
ay kitawo met uman a omen ha pagkabi-ay nan uman.

6 Tanda tawoyna a hiyay alan a pangugali tawo, ket nailabon yayna kanan
Cristo a naipako ha kodoh ta-omen matey ye kalabayan nin laman tawo. Ket
ahe kitawoynan ipoh nin kahalanan.
7 Ta hiyay taon natey ana, ket ahe yayna magkahalanan.
8 Haanin, ulita natey kitawon kalamo nan Cristo, ampamtegan tawo a
mabi-ay kitawo met uman a omen kana.
9 Ta tanda tawo a hiyay Cristo, ket nabi-ay yan uman boy ahe yayna matey.
Homain anan kapalyadiyan ye kamateyan kana.
10 Ha natey ya, impipinghan nay kapatawadan nin kakahalanan nin
kaganaan a tatao. Noba haanin, angkabi-ay yayna ha ikadangal nan Apo
Dioh.
11 Kaya-bay haanin, ulita ampakimamagha kawoyna kanan Apo Cristo
Jesus, ibilang yo a natey kawoyna tungkol ha panyag nin kahalanan, noba
ampagbi-ay kawo ta-omen maghilbi kanan Apo Dioh.
12 Adi yoynan ipaluboh a mipaem ha kahalanan ye laman yon main
kamateyan ta-omen yo ahe mahumbong ye mangaloke a kalabayan na.
13 Boy adi yoyna met anggawien ye agya hinyaman a pahen nin laman yo
a manyag nin kahalanan, no aliwan bilang taon natey ana a nabyayan nin
bayon bi-ay, ipagawi yoynan luboh kanan Apo Dioh ye laman yo a manyag
nin matoynong.
14 Ta ahe na kawoynan ipoh nin kahalanan boy ahe na kawoynan hakop
nin Bibilin, no aliwan hakop kawoynan kangedan nan Apo Dioh.

Ipoh nin Katoynongan

15 Haanin, maka main ampangihip kanyo nin wanae, “Ulita ahe na
kitawoynan hakop nin Bibilin, no aliwan hakop na kitawoynan kangedan
nan Apo Dioh, malihway kitawoynan manyag nin kahalanan, kali?” Aliwan
wanabay!
16 Ahe yo nayi tanda a no pahakop kawo ha agya hinyaman, ket ipoh
na kawon napahakopan yo? No pahakop kawo ha kahalanan, ket ipoh na
kawon kahalanan a mangiugot kanyo ha pagkaihyay makanoman kanan
Apo Dioh. Noba no pahakop kawo kanan Apo Dioh, ipoh na kawo met Apo
Dioh a mangiugot kanyo ha matoynong a pagbi-ay.
17 Hatew, ipoh na kawon kahalanan. Noba haanin, halamat kanan Apo
Dioh, ta luboh ha puho yoynan anhumbongen ye kaptegan a naiadal ana
kanyo.
18 Napalihway kawoyna paibat ha kapalyadiyan nin kahalanan. Ket
haanin, ipoh na kawoynan katoynongan.
19 Gawien kon alimbawa ye tungkol ha ipoh ta-omen yo mataloh matalo-
han ye labay kon habiyen. Hatew, impahakop yoy hadili yo bilang ipoh
ha panyag nin kadinatan boy kalok-an. Noba haanin, ipahakop yoynay
hadili yo bilang ipoh nin katoynongan ta-omen kawo magbi-ay a homain
kahalanan.
20 Ha ipoh na kawo po nin kahalanan, ket homain kawon ihip a manyag
nin matoynong.
21 Ket hinyay pakinabang yo ha alan yon pagbi-ay? An-ikading-ey yoyna
haanin ye didinyag yo hatew, kali? Boy hiyay kalakwan lan hilatew ket
pagkaihyay makanoman kanan Apo Dioh.
22 Noba haanin, napalihway kawoyna ha kapalyadiyan nin kahalanan
boy ipoh na kawoynan Apo Dioh. Ket hiyay kalakwan nin yati, ampagbi-
ay kawoyna a homain kahalanan. Hiyay kalakwan met nin ampagbi-ay a
homain kahalanan ket bi-ay a homain anggaan.

23 Ta hiyay katumbae nin kahalanan ket pagkaihyay makanoman kanan
Apo Dioh. Noba bi-ay a homain anggaan ye an-idigalo nan Apo Dioh kanlan
ampakimamagha kanan Cristo Jesus a Apo tawo.

7

Homain yaynan Kapalyadiyan ye Bibilin

1 Hikawon kakatongno ko, homain hapo a tanda yoynay Bibilin a
impahulat kanan Moises. Tanda yo bayna a legan angkabi-ay ye maghay
tao, ket hakop ya nin Bibilin.
2 Alimbawa, hiyay anti ha Bibilin tungkol ha miahawa, legan angkabi-
ay ya po ye ahawa nan babayi, ket hakop na yan ahawa na. Noba no
matey yaynay ahawa na, ket malihway yaynay babayi ha bibilin tungkol
ha miahawa. Kaya-bay malyadi yaynan makiahawan uman ha kanayon a
laki.
3 Haanin, no makiahawa ya ha kanayon a laki legan angkabi-ay ya po
ye ahawa na, ket ampagkahalanan yayna nin pamakilaki. Noba no natey
yaynay ahawa na, malihway yaynay babayi ha bibilin nin tungkol ha
miahawa. Ket no makiahawa yan uman, ahe yaynan magkahalanan nin
pamakilaki.
4 Wanabay met ye labay kon habiyen, kakatongno ko. Ha nailabon
kawo ha pagkamatey nan Cristo, napalihway kawoyna ha kapalyadiyan nin
Bibilin. Ket haanin, konin na kawoynan Apo Jesu Cristo a nabi-ay uman ta-
omen kitawo manyag nin manganged a ikadangal nan Apo Dioh.
5 Ha ampagbi-ay kitawo po ha kalabayan nin laman tawo, hiyay man-
galoke a tanam a ampanakop nin laman tawo, ket nilumalo ya po uli ha
Bibilin. Kaya-bay ampanyag kitawo nin mangaloke a mangiugot kantawo
ha pagkaihyay makanoman kanan Apo Dioh.
6 Noba haanin, ulita nailabon kitawoyna kanan Cristo ha pagkamatey na,
napalihway kitawoyna ha kapalyadiyan nin Bibilin a anhumbongen tawo.
Kaya-bay haanin, ampaghilbi kitawoyna kanan Apo Dioh ha bayon bi-ay
makauli ha Ihpidito na, aliwan makauli ha panumbong nin Bibilin.

Hiyay Bibilin boy hiyay Kahalanan

7 Maka main ampangihip nin wanae, “Maloke manayti ye Bibilin, ta
ampakaibyay yan kahalanan.”* Ah, aliwan wanabay! Ta no homain Bibilin,
ahe ko dayin natandaan no hinyay kahalanan. Alimbawa, no ahe na hinabi
ha Bibilin, “Adi ka ampangakokoh”, ahe ko met dayi natandaan a kahalanan
manayti ye pangakokoh.
8 Noba uli ha Bibilin, natandaan ko a anti kangkoy kaganaan a kalahin
pangakokoh. Ta no homain Bibilin, ket homain kitawo met pagkaha-
lananan.
9 Hatew, ampagbi-ay akon homain tinanda nin tungkol ha kahalanan.
Noba ha natandaan koyna ye Bibilin, natandaan ko a ampagkahalanan
ako met manayti boy nauhgaan akoyna nin homain anggaan a pagkaihyay
kanan Apo Dioh.
10 Natandaan ko po a hiyay Bibilin a nabaan kon ampakaibyay kangko
nin bi-ay a homain anggaan, ket pagkaihyay makanoman kanan Apo Dioh
met manayti ye naibyay kangko.
11 Kaya-bay natalingo ko, ta ahe ko hila angkahumbong ye kaganaan a
bibilin. Ket nauhgaan akoyna nin homain anggaan a pagkaihyay kanan
Apo Dioh.

* **7:7** Exodo 20:17; Deuteronomio 5:21.

12 Agya wanabay man, hiyay Bibilin, ket ibat ya kanan Apo Dioh. Boy
hiyay balang anhabiyen nin Bibilin ket matoynong, manged boy ibat ya
kana.
13 Maka main ampangihip nin wanae, “Ah, hiyay labay habiyen awod,
hiyay manged a Bibilin nan Apo Dioh ye ampakaihyay kangko kana
makanoman!” Ahe! Hiyay kakahalanan ko ye ampakaihyay kangko kana.
Ta makauli ha manged a Bibilin nan Apo Dioh, nauhgaan akon pagkaihyay
makanoman kana. Kaya-bay uli ha Bibilin, natandaan ko no way-omen ya
kaloke ye kahalanan.

Hiyay Luwa a Kahahaad nin Tao

14 Tanda tawo a hiyay Bibilin, ket ibat ya ha Ihpiditon Dioh. Noba tao kon
bengat a ipoh nin kahalanan.
15 Ahe ko angkatalohan ye hadili ko. Ta ahe ko angkadyag ye manganged
a labay kon diyagen, no aliwan hilay mangaloke a ahe ko labay diyagen ye
angkadyag ko.
16 Haanin, ta natandaan ko a hilay mangaloke a ahe ko labay diyagen ye
angkadyag ko, ambalayen ko a manged ye Bibilin.
17 Kaya-bay aliwan hiko ye peteg a ampanyag nin maloke, no aliwan hiyay
kalabayan nin laman ko a magkahalanan.
18 Tanda ko a homain manged ha laman ko. Ta agya labay koy manyag
nin manged, ket ahe koya angkadyag.
19 Ta hiyay angkadyag ko ket aliwan hiyay manged a labay ko, no aliwan
hilay mangaloke a ahe ko labay diyagen.
20 Haanin awod, no andiyagen ko ye mangaloke a ahe ko labay diyagen,
aliwaynan hiko ye ampanyag, no aliwan hiyay kalabayan nin laman ko a
magkahalanan.
21 Kaya-bay yabayti ye natuklahan ko tungkol ha hadili ko. No labay koy
manyag nin manged, anlumetlet ya met ye kalok-an a anti kangko.
22 Ha puho ko, angkaaliketan koy Bibilin nan Apo Dioh.
23 Noba main lumbo a kapalyadiyan a ampamatige ha laman ko a
kumuntada ha ihip ko. Yati ye kapalyadiyan nin kahalanan a anti ha laman
ko.
24 Koynan kakalunoh ye kahahaad ko! Hiyay kalabayan nin laman ko ye
ampangilakew kangko ha pagkaihyay makanoman kanan Apo Dioh. Aya
lagi ye makapiligtah kangko?
25 Halamat kanan Apo Dioh. Hiyabay ye mangiligtah kangko makauli
kanan Jesu Cristo a Apo tawo!
Wanae awod ye kahahaad ko. Hiyay ihip ko, ipoh yan Bibilin nan Apo
Dioh. Noba hiyay laman ko, ipoh yan kapalyadiyan nin kahalanan.

8

Hiyay Pagbi-ay makauli ha Ihpiditon Dioh

1 Kaya-bay haanin, hilay ampakimamagha kanan Apo Cristo Jesus, ket
ahe na hilaynan uhgaan a mapaduhaan Apo Dioh.
2 Ta makauli ha pamakimamagha tawo kanan Apo Cristo Jesus, ket
napalihway kitawoyna ha kapalyadiyan nin kahalanan boy ha pagkaihyay
makanoman kanan Apo Dioh makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh
a ampamyay bi-ay.
3 Hiyay Bibilin, ahe ya ampakaalih nin kapalyadiyan nin kahalanan ha
bi-ay tawo, uli ha kakapeyan nin laman tawo, no aliwan hiyay Apo Dioh
ye nangalih nin kapalyadiyan nin kahalanan makauli ha pangitubol na nin

hadili nan Anak a in-anak a omen ha taon māgkahalanan bilang hagpa kana
ta-omen na alihen ye kakahalanan nin tao. Wanabay na yan inalih Apo
Dioh ye kapalyadiyan nin kahalanan kantawo.
4 Dinyag nan Apo Dioh yatew ta-omen matupad ye an-ipadyag nin Bibilin
kantawon aliwaynan ampagbi-ay ha kalabayan nin laman tawo, no aliwan
ampagbi-ay ana ha kalabayan nan Ihpiditon Dioh.
5 Ta hilay tataon ampagbi-ay ha kalabayan nin laman, homain hilaynan
kanayon a an-ihipen, no aliwan hiyay kalabayan nin laman la. Noba
hilay tataon ampagbi-ay ha Ihpiditon Dioh, homain hilaynan kanayon a an-
ihipen, no aliwan hiyay kalabayan nin Ihpiditon Dioh.
6 Hiyay kalakwan nin panumbong ha kalabayan nin laman ket pagkai-
hyay makanoman kanan Apo Dioh. Noba hiyay kalakwan nin panumbong
ha Ihpiditon Dioh ket katanaan boy bi-ay a homain anggaan.
7 Ta ayaman a ampanumbong ha kalabayan nin laman, ket kahulog na
yan Apo Dioh. Ahe na bega labay a humbongen ye Bibilin nan Apo Dioh
boy ahe na mababa a humbongen.
8 Kaya-bay hilay tataon ampagbi-ay ha kalabayan nin laman la, ket ahe
laya bega mapaaliket ye Apo Dioh.
9 Noba hikawo, ahe kawoyna ampagbi-ay ha kalabayan nin laman yo, no
aliwan ampagbi-ay kawoyna ha kalabayan nin Ihpiditon Dioh, ta anti yayna
kanyoy Ihpiditon Dioh. No hiyay maghay tao ket ahe ya kana ye Ihpidito
nan Cristo, ahe na yan taon Cristo.
10 Haanin, ta anti yaynay Cristo kanyo, agya matey yay laman yo uli
ha kahalanan, hiyay Ihpiditon Dioh, ket biyan na kawon bi-ay a homain
anggaan, ta imbilang na kawoynan matoynong Apo Dioh.
11 Ket ulita nikakaanti yayna kanyo ye Ihpiditon Dioh a nami-ay uman
kanan Cristo, hiya met ateed ye mami-ay uman nin laman yon matey
makauli ha Ihpidito na a mikakaantina kanyo.
12 Kaya-bay kakatongno ko, katapulan a magbi-ay kitawoyna ha kal-
abayan nin Ihpiditon Dioh, aliwan ha kalabayan nin laman tawo.
13 Ta no ampagbi-ay kawo ha kalabayan nin laman tawo, mihyay kawo
kanan Apo Dioh. Noba no itgen yoynay panyag nin kalabayan nin
laman makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh, ket mabi-ay kawo
makanoman.
14 Ta hilay kaganaan a tataon an-ibagnoh nin Ihpiditon Dioh, ket aanak
na hilaynan Apo Dioh.
15 Ta hiyay in-ibyay nan Apo Dioh kanyo, aliwan maghay ihpidito a
manyag ana man kanyon angkalimo, no aliwan Ihpidito na a nanyag
kanyon aanak na. Kaya-bay haanin, makauli ha Ihpiditon Dioh, malyadi
tawo yaynan ingaten “Bapa” ye Apo Dioh.
16 Hiyay Ihpiditon Dioh boy ihpidito tawo ket padihon ampamapteg a
aanak na kitawoynan Apo Dioh.
17 Ulita aanak na kitawoyna, makipanawid kitawo met kanan Cristo
nin kaganaan a intaladan nan Apo Dioh. Noba katapulan a magdiha
kitawo nin kaidapan a omen kanan Cristo hatew ta-omen kitawo met lano
mapadangalan a kalamo na.

Hiyay Mamanged a Bi-ay lano

18 No hikon bengat, hilatin kaidapan a angkadihaan tawo haanin, homain
bali kangko no ihipen ko ye kadangalan a ibyay nan Apo Dioh kantawo lano.
19 Ta hilay kaganaan a pinalhowa na, ket angkahabek hilaynan ampan-
gagad nin pangipatanda nan Apo Dioh nin aanak na.

20 Ta hilay kaganaan a palhowa na, ket ahe la naabot ye kahahaad a labay
nan Apo Dioh kanla. Nalyadi yati, aliwan ulita yabayti ye kalabayan la,
no aliwan kalabayan nan Apo Dioh. Agya wanabay man, main po ateed
kahigudowan a
21 hilay kaganaan a pinalhowa na, ket palihwayen na hila ha ka-
palyadiyan nin kamateyan boy pagkabata. Ket ilamo na hila kanlan aanak
na ha manged a kahahaad la.
22 Tanda tawo a paibat hatew angga haanin, hilay kaganaan a pinalhowa
na, ket ampangaleng-eng hila uli ha tubat a kaidapan a omen ha maghay
babayin anlamlaman.
23 Aliwan bengat hilain. Ta agya hikitawo met a nananggap nin Ihpiditon
Dioh a bilang unan digalo nan Apo Dioh, ket ampangaleng-eng kitawo
met legan an-agaden tawo ye pamayo na nin laman tawo boy hiyay
pangipatanda nan Apo Dioh a aanak na kitawo.
24 Paibat ha naligtah kitawoyna, yati ye anhigudowen tawo.* Noba no
hiyay anhigudowen tawo ket antina kantawo, ahe ana anhigudowen, ta
antinabay kantawo.
25 Noba no hiyay anhigudowen tawo ket homain po, mag-anoh kitawon
mangagad.
26 Wanabay met ha kakapeyan tawo. Anhaglapan na kitawon Ihpiditon
Dioh, ta ahe tawo tanda no hinyay huhton ipakigwang kanan Apo Dioh.
Noba hiyay Ihpiditon Dioh, ket an-ipakihabi na kitawo kanan Apo Dioh
makauli ha pangialeng-eng na nin ahe tawo tanda a habiyen.
27 Ket hiyay Apo Dioh a ampakabokitkit nin anti ha ihip nin tao, tanda na
met ye an-ihipen nin Ihpidito na. Ta hiyay Ihpiditon Dioh, an-ipakikwaan
na hilay pagtao nin Dioh ha kalabayan nan Apo Dioh.
28 Boy tanda tawo a hiyay Apo Dioh, ket papalyadiyen nay kaganaan ha
ikanged lan ampangado kana a hinagyat na a pagtao na uli ha kalabayan
na.
29 Ta hatew po, hiyay Apo Dioh ket tanda na hilaynan alan no aya hilay
pagtao na boy tinuga na hilayna a mag-ilyadin omen kanan Anak na a hiyay
Apo Jesus. Ha wanabay, hiyay Apo Jesus ye pinagkapunganay nin malabong
a mikakatongno.
30 Ket hilay tinuga nan Apo Dioh hatew po, hinagyat na hila a mag-ilyadin
aanak na. Ket hilay hinagyat na, imbilang na hilaynan matoynong. Ket
hilay imbilang na a matoynong, binyanan na hilan kadangalan.

Hiyay Pangado nin Dioh a An-ipakit na makauli kanan Apo Jesu Cristo

31 Kaya-bay no pakaihipen tawon manged hilatin didinyag nan Apo Dioh
kantawo, mahabi tawo a ulita hiyay Apo Dioh ket antupigan na kitawo,
homain bega makahambot kantawo.
32 Hiyay Apo Dioh, ket ahe naya inhiblet ye hadili nan Anak, no aliwan
in-ibyay na yan matey ha ikanged tawo. Kaya-bay homain hapo a ibyay na
met kantawo ye kaganaan.
33 Homain anan mamada kantawon pinili nan Apo Dioh, ta hiyaynabay
met Apo Dioh ye nangibilang kantawo a matoynong.
34 Homain ana met manuhga kantawo a mapaduhaan, ta hiyaynay Apo
Jesu Cristo ye napaduhaan nin kamateyan bilang kahagili tawo. Aliwan
bengat yain, nabi-ay ya po uman boy anti yayna ha dapit wanan nan Apo
Dioh boy an-ipakihabi na kitawo kana.

---

* **8:24** *Paibat ha naligtah kitawoyna, yati ye anhigudowen tawo.* Malyadi met a hiyay labay habiyen ket "Uli yatin kahigudowan, ligtah kitawoyna."

35 Homain anan makapihyay kantawo ha pangado nan Cristo, agya
kagulowan, kaidapan, pangipaloke, bitil, kaloh-okan, kahangilan, agya
kamateyan.
36 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Uli kammo, lanang la kayin antangkaen. Ba-mo kayin tupan hapoen."†
37 Noba agya po man wanabay ye angkalyadi kantawo, homain hapo
a luboh kitawon manambot makauli ha haglap nan Cristo a ampangado
kantawo.
38-39 Ta angkahigudo tawo a homain anan bega makapihyay kantawo ha
pangado nan Apo Dioh, agya kamateyan man o bi-ay, hilay aanghil man o
maloke a ihpidito, hilay angkalyadi haanin o hilay malyadi lano, hilay main
kapalyadiyan o hilay anti ha katatagayan o hilay anti ha lale-luta, o agya
hinyaman ha kaganaan a pinalhowa. Homain hinyaman ye makapihyay
kantawo ha pangado nan Apo Dioh a an-ipakit na makauli kanan Cristo
Jesus a Apo tawo.

9

Hiyay Apo Dioh boy hilay Israelita

1 Pakaihipen yon manged yatin habiyen ko kanyo bilang nakimamagha
kanan Cristo. Ahe ako ampanago. Ampaptegan nin Ihpiditon Dioh ha ihip
ko a peteg yatin habiyen ko.
2 Angkalele akon tubat boy lanang angkahindak,
3 uli kanlan kakatongno a kapadiho kon Jujudio a ahe ampamteg kanan
Apo Jesus. No malyadi dayi, hikoyna tana ye tuboyan nan Apo Dioh boy
maihyay kanan Cristo, dapot tana miligtah hila.
4 Hila ye kapadiho kon Israelita a imbilang nan Apo Dioh a aanak na boy
impakit na kanla ye kahnagan na. Nanyag ya po nin kahundoan kanla
boy binyan na hilan Bibilin. Inadalan na hilan peteg a panggalang boy
malabong ye impangako na kanla.
5 Hiyay Abraham, Isaac boy Jacob, ket hilabay ye nangaunan tutoa la.
Ket ha nianak yay Cristo, in-anak yan lahi la. Ket hiyay Cristo a Dioh
a makapalyadiyan ha kaganaan, katapulan a galangen yan makanoman!
Amin.
6 Agya kalabongan kanlan lalahi nan Israel ket ahe namteg kanan Apo
Jesus, aliwan labay habiyen a ahe natupad ye pangako nan Apo Dioh. Ta
aliwan kaganaan a lahi nan Israel ket naibilang kanlan pinili nan Apo Dioh.
7 Boy aliwa met kaganaan a nangibat kanan Abraham ket naibilang a
lalahi nan Abraham. Ta wanae ye hinabi nan Apo Dioh kanan Abraham,
"Hilay lalahi nan Isaac bengat ye maibilang a lalahi mo."*
8 Hiyay labay habiyen, aliwan kaganaan a aanak nan Abraham ket
naibilang a aanak nin Dioh, no aliwan hilay nianak bengat makauli ha
pangako nan Apo Dioh kana.
9 Ta wanae ye impangako nan Apo Dioh kanan Abraham, "Lano ha pag-
udong ko, ha wanabay met ateed a panaon, ket main yaynan anak a laki ye
Sara a ahawa mo."†
10 Aliwan bengat yatew. Ta wanabay met ye nalyadi kanlan kambal a
aanak nan Rebeka kanan Isaac a toa mi. An-ipakit nan Apo Dioh a aliwan
kaganaan a lahi nan Abraham ket imbilang nin Dioh a aanak na.
11-12 Ta bayo hila po mianak ye kambal boy bayo hila po makadyag
nin manged o maloke, hinabi naynan Apo Dioh kanan Rebeka, "Hiyay

† **8:36** Kakanta 44:22. * **9:7** Genesis 21:12. † **9:9** Genesis 18:10; 18:14.

makaagat, paghilbiyan na yay makaydeng‡.”§ Nuna naynan hinabin
Apo Dioh yatew bayo hila po nakadyag nin manged o maloke ta-omen
mapaptegan a makauli bengat ha monikala nan Apo Dioh ye pamili na nin
makaydeng, aliwan uli ha manged a didiyag na.
13 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Hiyay Jacob a makaydeng, ket
inado ko. Noba hiyay Esau a makaagat, ket kinahulog ko.”*
14 Uli kananyatew, maka habiyen layna met nin kanayon, “Aliwan
matoynong ye pamili nan Apo Dioh.” Yo, aliwan wanabay!
15 Ta hinabi nan Apo Dioh kanan Moises,
“Ingalowan ko hilay labay kon ingalowan.
Kalunohan ko hilay labay kon kalunohan.”†
16 Kaya-bay makinang a hiyay pamili nan Apo Dioh, ket uli ha ingalo na,
aliwan uli ha kalabayan o manganged a didiyag nin tao.
17 Ta wanae ye nakahulat a hinabi nan Apo Dioh kanan poon nin
Egipto, “Dinyag katan poon ta-omen ko maipakit ye kapalyadiyan ko boy
maipatanda ye ngalan ko ha kaganaan a tatao ha babe-luta makauli ha
diyagen kon laban kammo.”‡
18 Kaya-bay angkaingalowan na hilan Apo Dioh ye labay nan ingalowan.
Ket ampabyangen na met ye ō lan labay nan pabyangen.

Hiyay Poot boy Ingalo nan Apo Dioh

19 Maka an-ihipen met nin nangaano kanyo, “No wanabay, taket man
awod ta ampakahalananen nan Apo Dioh ye tatao? Ket homain met
makahaad nin kalabayan na.”
20 No wanabay ye an-ihipen yo, aya kan magngaya a magdiklamo kanan
Apo Dioh? Tao kan bengat a pinalhowa na. Malyadi nayi a habiyen nan
pinalhowa kanan namalhowa kana, “Taket ta pinalhowa mo kon wanae?§”
21 Ta hiyay mandamili nin koden, main yan katulidan a manyag nin luway
kalahin koden ha maghay kaakop a pita. Hiyay maghay koden, nakataladan
yan panghangaili. Ket hiyay magha met, magawi yan minamangaamot.
22 Wanabay met ateed kanan Apo Dioh, ta main yan katulidan a manyag
nin hinyaman a labay na. Main yan katulidan a mangipatanam nin poot na
boy mangipakit nin kapalyadiyan na kanlan māgkahalanan a nakataning
anan mapaduhaan. Noba agya nakataning hilaynan mapaduhaan, ket
ampagpahinhiyaan boy ampag-anohan na hila po ateed Apo Dioh.
23 Dinyag na yatew ta-omen na ipakit ye tubat a kangedan na kanlan
tataon angkaingalowan na a intaladan na hatew po a padangalan na.
24 Ket kabilang kitawoyna kanlan Jujudio boy aliwan Judio a hinagyat na
a pagtao na.
25 Ta wanae ye impahabi na kanan podopita Hosea,
“Hilay aliwa kon tao hatew, habtan ko hilaynan ‘tatao ko’.
Boy hilay tataon ahe ko an-adoen hatew, ket habtan ko hilaynan ‘an-
adoen ko’.”*
26 Boy “ihtewbay a lugal ye nangihabiyan nan Apo Dioh, ‘Aliwa katawon
tatao.’
Ket ihtewbay met ateed a lugal ye pangihabiyan na kanla, ‘aanak na
hilan Apo Dioh a angkabi-ay.’ ”†
27 Ket hiyay tungkol met kanlan Israelita, hinabi nan podopita Isaias,

---

‡ **9:11-12** *makaydeng:* ha kaugalian lan Jujudio, hiyay makaydeng ye maghilbi ha makaagat.
§ **9:11-12** Genesis 25:23. * **9:13** Malakias 1:2-3. † **9:15** Exodo 33:19. ‡ **9:17** Exodo 9:16. § **9:20** Isaias 29:16; 45:9. * **9:25** Hosea 2:23. † **9:26** Hosea 1:10.

"Hilay lalahi nan Israel, agya po man omen hila kalabong nin langhi ha dagat,
ket makakandin bengat ye miligtah kanla.
28 Ta tampol boy genap nan yadien Apo Dioh ye pamaduha na
kanlan tatao ha babe-luta."‡
29 Hinabi na met Isaias,
"Hiyay Apo a Makapalyadiyan,
no homain yan impatla kanlan lalahi tawo,
ket ahe kitawoyna met dayi haanin
a omen ha babanwan Sodoma boy Gomorra a inapo na hatew."§

Hiyay Israel boy hiyay Manged a Balita

30 Yati ye labay kon habiyen. Hilay aliwan Judio, agya ahe la pinag-apehan ye pag-ilyadin matoynong ha pamilew nan Apo Dioh, ket imbilang na hilan teed matoynong Apo Dioh uli ha pamteg la kanan Apo Jesus.
31 Noba hilay Jujudio, agya pinag-apehan lay maibilang a matoynong ha pamilew nan Apo Dioh makauli ha panumbong nin Bibilin, ket nilawan hila. Kaya-bay ahe na hila imbilang a matoynong.
32 Taket ta nilawan hila? Ta inapeh lay maibilang a matoynong makauli ha hadili lan didiyag, aliwan makauli ha pamteg. Nitubkok hila ha dapah a ampakapitubkokan.
33 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh a tungkol kanan Cristo,
"Bilewen yo! Mangikonin akon dapah ha Zion a ampakapitubkokan lan tatao.
Magha yan mayadet a dapah a ampakapilukoban la.
Noba hilay ampamteg kana, ket ahe hila mipading-ey."*

10

1 Kakatongno ko, hiyay labay ko boy an-ipakigwang ko kanan Apo Dioh, ket miligtah hila dayi ye kapadiho kon Jujudio.
2 Ampaptegan ko a maapeh la yan labay paaliketen ye Apo Dioh. Noba ahe la tanda ye peteg a pamaaliket kanan Apo Dioh.
3 Ta ahe la tanda no way-omen ye pangitoynong nan Apo Dioh ha tao boy nanyag hilan hadili lan papadan. Kaya-bay ahe la hinumbong ye papadan nan Apo Dioh ta-omen maibilang a matoynong ye tao.
4 Ta hiyay Apo Jesu Cristo, naignap nayna ye tikih nin Bibilin ta-omen hilay kaganaan a tataon mamteg kana, ket ibilang na hilan matoynong Apo Dioh.

Hiyay Kaligtahan nin Kaganaan

5 Wanae ye inhulat nan Moises tungkol ha taon an-ibilang nan Apo Dioh a matoynong makauli ha Bibilin, "Hiyay taon ampanumbong nin kaganaan a bibilin, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan."*
6 Noba hiyay taon an-ibilang nan Apo Dioh a matoynong makauli ha pamteg na, wanae ye anhabiyen na, "Adi moyna an-ihipen a katapulan main makew ha langit"† a mangwa kanan Cristo boy ipatanda na kammo ye papadan no way-omen ka maibilang a matoynong.
7 Boy "adi moyna met an-ihipen a katapulan main makew ha bito"‡ a mangwa kanan Cristo.
8 Ta wanae ye nakahulat tungkol ha taon imbilang nan Apo Dioh a matoynong,

‡ **9:28** Isaias 10:22,23. § **9:29** Isaias 1:9. * **9:33** Isaias 8:14; 28:16. * **10:5** Levitico 18:5. † **10:6** Deuteronomio 30:13. ‡ **10:7** Deuteronomio 30:13.

“Hiyay Habi nin Dioh, anti yayna kanyo.
Anti ya ha puho yo boy ampihabet yo yayna ha bebey yo.”§
Ket yatin Habi nin Dioh, homain kanayon no aliwan hiyay habi a tungkol
ha pamteg a an-ipatanda mi.
9 No ipatanda mo ha adapan nin tatao a hiyay Apo Jesus ye Apo boy
pamtegan mon luboh a bini-ay na yan uman Apo Dioh, ket miligtah ka ha
pamaduha nan Apo Dioh.
10 Ta hiyay taon ampamteg nin luboh ha puho na kanan Apo Jesus, ibilang
na yan matoynong Apo Dioh. Boy no ipatanda na ha adapan lan tatao a
hiyay Apo Jesus ye Apo, ket miligtah ya.
11 Ta yati ye naihulat a Habi nin Dioh, “Ayaman a ampamteg kana, ket
ahe ya mipading-ey.”*
12 Homain nakaidumaan ye Judio ha aliwan Judio. Ta mamagha ye Apo
nin kaganaan boy ambiyan na hilan mahbol a kangedan ye kaganaan a
ampakiiingalo kana.
13 Ta hiyay naihulat a Habi nin Dioh, ket wanae ya, “Ayaman a makiiingalo
kanan Apo, ket miligtah ya.”†
14 Noba way-omen hila makiingalo kana no ahe laya met ampamtegan?
Boy way-omen hila mamteg kana no ahe la met nangean ye tungkol kana?
Boy way-omen la mangean ye tungkol kana no homain met mangipatanda
kanla?
15 Boy way-omen hila met mangipatanda no ahe hila met naitubol?
Wanae ye naihulat a Habi nin Dioh tungkol kanlan naitubol, “Koynan
kanged a bilewen ye panlumateng lan mangipatanda nin manged a balita.”‡
16 Noba aliwan kaganaan a nakange nin Manged a Balita ket namteg. Ta
hatew po, hinabi naynan podopita Isaias, “Apo, makandin bengat ye namteg
ha in-adal mi.”§
17 Kaya-bay mamteg yan bengat ye tao no mange nay Manged a Balita
a tungkol kanan Apo Jesu Cristo. Ket mange na yan bengat no main
mangipatanda kana.
18 Noba maka main ampangihip nin wanae, “Peteg ya lagi a hilay Israelita
ket ahe la po nangean ye Manged a Balita a tungkol kanan Cristo?” Aliwan
peteg yatew! Nange layna! Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Niabot ana ha kaganaan a lulugal ye balita
boy nitayak ana ha kaganaan a lugal ihti ha babe-luta.”*
19 Noba maka main ampangihip nin wanae, “Hilay Israelita, ahe la po lagi
natalohan ye Manged a Balita a tungkol kanan Cristo?” Hiyay wangko,
natalohan layna. Noba ahe la binalay, ta hinabi naynan Apo Dioh kanla,
“Paimonen katawo kanlan aliwan Judio.
Boy papooten katawo makauli kanlan tataon anhabtan yon mu-
mutaw.”†
20 Boy makpe na met hinabin Isaias ye Habi nin Dioh tungkol kanlan aliwan
Judio,
“Natuklahan la kon ahe ampanapul kangko.
Boy impatanda koy hadili ko kanlan ahe ampanepet tungkol kangko.”‡
21 Noba wanae met ye naihulat a Habi nin Dioh tungkol kanlan Israelita,
“Nabuyot akoynan ampanagyat boy ampangagad kanlan tataon ahe am-
panumbong
boy mangabyang ye ō la.”§

§ **10:8** Deuteronomio 30:12-14. * **10:11** Isaias 28:16. † **10:13** Joel 2:32. ‡ **10:15** Isaias 52:7.
§ **10:16** Isaias 53:1. * **10:18** Kakanta 19:4. † **10:19** Deuteronomio 32:21. ‡ **10:20** Isaias 65:1.
§ **10:21** Isaias 65:2.

11

Hiyay Ingalo nan Apo Dioh kanlan Israelita

1 Haanin, maka main ampangihip nin wanae, “Hilay Israelita a tatao nan
Apo Dioh, ingkahwil na hilayna nayi?” Aliwan wanabay! Tanda ko, ta
Israelita ko met. Ibat ako ha lahi nan Benjamin a lahi na met Abraham.
2 Hiyay Apo Dioh, ahe na hila ingkahwil ye tataon pinili nayna hatew po.
Tanda yoynabay met ye naihulat a Habi nin Dioh a diklamo nan Elias kanan
Apo Dioh laban kanlan Israelita.
3 Hinabi nan Elias, “Apo, pinatey la hilay popodopita mo boy inagwat la
po ye pangihagpaan nin idigalo kammo. Ket hikoynan bengat ye napatla
boy labay lako po a pateyen.”*
4 Noba wanae met ye hinabi nan Apo Dioh kanan Elias, “Main ako po piton
libon katao a ahe nanggalang kanan Baal.”†
5 Wanabay met haanin a panaon, ta main po nangaano kanlan Israelita
ye pinili nan Apo Dioh uli ha kangedan na.
6 Hiyay pagkapili la ket uli ha kangedan nan Apo Dioh, aliwan uli ha
manged a didiyag la. Ta no uli ha manged a didiyag la ye pagkapili la, ahe
anan malyadin habiyen a uli ha kangedan nan Apo Dioh.
7 No wanabay awod, hilay Israelita, agya inapeh lan tubat a ibilang na
hilan matoynong Apo Dioh, ahe lan teed naabot. Hilay tataon pinili nan Apo
Dioh bengat ye naibilang a matoynong. Noba hilay kanayon, pinabyang nay
ō la,
8 ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Binanel na hilan Apo Dioh.
Ket angga haanin, ba-mo hilan kapkap boy teek ha kaptegan.”‡
9 Ha nangawok yay David kanan Apo Dioh nin tungkol kanla, tinuboyan na
hila, a wana,
“Apo, hiyay poniyan la dayi ye pakakalotan la boy pakapikolbotan la.
Yabayti dayi ye pakapitubkokan la boy pakaduhaan la.
10 Mag-ilyadi hila dayin kapkap ta-omen hila ahe makakit
boy mag-ilyadi hila dayin kayo-ko uli ha kaidapan legan angkabi-ay
hila.”§
11 Maka main ampangihip nin wanae, “Hilay Jujudio, nitubkok hila, ta
ahe hila namteg kanan Cristo. Kaya-bay mihyay hilayna kanan Apo Dioh
makanoman.” Aliwan wanabay! No aliwan uli ha panlabag la, ket hilaynay
aliwan Judio ye naligtah ta-omen hila maibeg ye Jujudio.
12 Hiyay panlabag lan Jujudio, ket nakaibyay yan kangedan kanlan aliwan
Judio, ta nabyayan hilan panaon a mamteg kanan Apo Jesus. Noba no
mamteg hilaynan kaganaan ye Jujudio kanan Apo Jesus, mayayadet po lano
a kangedan ye maibyay kanla.

Hiyay Kaligtahan lan Aliwan Judio

13 Haanin, yati met ye habiyen ko kanyon aliwan Judio. Hiyay Apo Dioh,
dinyag na kon apohtol a mangipatanda kanyo. Ket an-ikadangal ko yatin
katungkolan ko
14 ta-omen ko hila paibegen ye kapadiho kon Jujudio. Ket mamteg hilay
nangaano kanla boy miligtah.
15 Hiyay pangikahwil nan Apo Dioh kanlan Jujudio ye nag-ilyadin dān
a maikahundo kana ye kanayon a tatao ihti ha babe-luta. Kaya-bay no

---

* **11:3** 1 Poon 19:10; 19:14. † **11:4** *Baal* ye diohdiohan lan Cananaeo. 1 Poon 19:18 ‡ **11:8** Deuteronomio 29:4; Isaias 29:10. § **11:10** Kakanta 69:22-23.

mamteg hilaynay Jujudio kana boy tanggapen na hilayna met Apo Dioh,
ba-mo hilan nangamatey a bini-ay nan uman.
16 Hilay Jujudio, mailalayi hila ha tapok a nagameh. No hiyay kabih-il
nin nagameh* a nunan naihagpa kanan Apo Dioh† ket konin nan Apo Dioh,
wanabay yayna met ye namih-ilan.‡ No hiyay yamot§ nin poon-kayo ket
konin nan Apo Dioh, wanabay yayna met ye hahanga* na.
17 Hilay Jujudio haanin, ket nailalayi hilan hahanga nin maghan poon-
kayon olibo. Noba main kanla ye ba-mon hangan nangalaphing, ta ahe
hila namteg. Ket hikawon aliwan Judio, nailalayi kawo met ha hahanga
nin olibon tawon a naihuglong ha poon-kayon olibo a bilang kahagili
nin nangalaphing a hahanga. Ket haanin, ampakinabang kawoyna nin
kangedan nan Apo Dioh.
18 Noba hikawon aliwan Judio, adi yo an-ilambong a mamanged kawo
dinan kanlan Jujudion nangalaphing. Ta aliwan hikawo ye ampami-ay nin
yamot, no aliwan hiyay yamot ye ampami-ay kanyo.
19 Maka main kanyoy ampangihip nin wanae, “Kaya-bay nalaphing hila
ta-omen kayi met maihuglong.”
20 Petegbay a nangalaphing hila, ta ahe hila namteg kanan Apo Jesus. Ket
hikawon aliwan Judio ye naihagili, ulita namteg kawo kanan Apo Jesus.
Kaya-bay adi kawo ampaglambong, no aliwan malimo kawo.
21 Ta no nilaphing nan Apo Dioh ye kaptegan a hahanga ulita ahe hila
namteg kana, hikawo po lagi?
22 Ihtibay tawo ya makit ye kangedan boy kaigpitan nan Apo Dioh.
Maigpit ya kanlan ampagkahalanan. Noba manged ya kanyo, dapot tana
pahulong kawon pataya ha kangedan na. Ta no ahe, ket laphingen na kawo
met.
23 Noba no hilay Jujudio ket mamteg hilayna kanan Apo Jesus, ihuglong
na hilan uman Apo Dioh, ta hiyay Apo Dioh, ket mababa na hilan ihuglong
uman.
24 Ta no hikawon aliwan Judio a nailalayi ha hanga nin olibon tawon, ket
naihuglong na kawo ha intanem a kayon olibo, matataloh na hilan ihuglong
Apo Dioh ye Jujudio a nailalayi ha hangan kaptegan.

Hiyay Apo Dioh a Mapangingalo ha Kaganaan

25 Hikawon kakatongno kon aliwan Judio, labay kon matandaan yo yatin
monikala nan Apo Dioh a ahe na impatanda hatew. Maka an-ihipen yo a
mamanged kawo dinan lan Jujudio. Noba agya main nangaanon Jujudio a
mangabyang ye ō la, ket main anggaan ye ahe la pamteg kanan Apo Jesus.
Angga yan bengat lano ha mignap ye bilang lan aliwan Judio a mamteg
kanan Apo Jesus.
26 No mignap ana, miligtah hilay kaganaan a Israelita. Ta wanae ye
naihulat a Habi nin Dioh,
“Mangibat ya lano ha lugal a Zion ye Māngiligtah.
Alihen nay kalok-an lan lalahi nan Jacob.
27 Wanae ye pangako ko kanlan Israelita

---

* **11:16** *kabih-il nin nagameh:* hiyay labay habiyen, hilay Jujudio a ampamteg kanan Apo Jesus.
† **11:16** *nunan naihagpa kanan Apo Dioh.* Kaganaan a unan dawa o unan anak nin agya hinyaman ket konin nan Apo Dioh, ket katapulan a maihagpa ya kana bayo ya malyadin kanen ye kanayon dadawa o gawien ye dumondon a aanak.
‡ **11:16** *namih-ilan:* hiyay labay habiyen, hilay kanayon a Jujudio a ahe ampamteg kanan Apo Jesus.
§ **11:16** *yamot:* hiyay labay habiyen, hilay unan tutoa lan Jujudio.
* **11:16** *hahanga na:* hiyay labay habiyen, hilay kaganaan a ampamteg kanan Apo Jesus, Judio man boy aliwan Judio.

lano ha patawaden ko hilayna ha kakahalanan la."†
28 Ulita ahe la tinanggap Jujudio ye Manged a Balita a tungkol kanan Apo
Jesus, kinahulog na hilan Apo Dioh. Ket hikawon aliwan Judio ye ninged.
Noba ulita hilay Jujudio ye pinili nan Apo Dioh, an-adoen na hila po ateed
uli ha pangako na kanlan nangaunan tutoa la.
29 Ta hiyay pamili na kanla boy hilay didigalo na kanla, ket ahe
angkauman.
30 Hatew hikawon aliwan Judio, ha ahe kawo po ampanumbong kanan
Apo Dioh, ket iningalowan na kawo uli ha ahe la panumbong Jujudio kana.
31 Wanabay met ateed lano kanlan Jujudio. Haanin, ahe hila ampanum-
bong kanan Apo Dioh. Noba ingalowan na hila met ateed a omen ha dinyag
na kanyo.
32 Ta hiyay Apo Dioh, pinaolayan nay kaganaan a tatao a maipoh nin
kahalanan ta-omen na maipatanam kanla ye ingalo na.

Hiyay Panggalang kanan Apo Dioh

33 Koynan kahbol ye kabatnangan nan Apo Dioh! Koynan kaldeg ye
kadunongan boy tinanda na!
Ahe makwan ihipen ye monikala boy papadan na.
34 Ta homain nagtanda nin ihip nan Apo Dioh.
Homain met malyadin mamabala kana.‡
35 Ayay nakaibyay kanan Apo nin hinyaman
a katapulan nan bayadan?§
36 Ta kaganaan ket ibat kana, makauli kana, boy ha ikadangal na.
Kaya-bay galangen yay Apo Dioh makanoman! Amin.

12

Hiyay Bayon Bi-ay kanan Cristo

1 Kaya-bay kakatongno ko, uli ha ingalo nan Apo Dioh kantawo, an-
ipahehpet ko kanyo a ibyay yon luboh ye hadili yo kana bilang hagpa
a homain pakaumihan boy makapaaliket kana. Ta yabayti ye peteg a
panggalang kana.
2 Adi yo antuwaden ye didiyag lan ahe ampanumbong kanan Apo Dioh,
no aliwan palubohan yon lanang a bayowen nan Apo Dioh ye ihip yo
ta-omen yo matandaan ye kalabayan na, no hinyay manged, genap boy
makapaaliket kana.
3 Uli ha kangedan nan Apo Dioh kangko, ambabalaan katawo. Adi yo an-
ihipen ye hadili yo nin igit ha peteg a kahahaad yo, no aliwan pakaihipen
yon manged ye peteg a binaba a in-ibyay nan Apo Dioh ha balang magha
kanyo uli ha pamteg yo kana.
4 Malabong ye pahen nin laman tawo. Noba aliwan padiho ye pakagaw-
ian nin balang pahen.
5 Wanabay met kantawo a pinagkalaman nan Cristo. Ta agya malabong
kitawo a omen ha papahen nin laman, mamagha kitawon pinagkalaman
nan Cristo boy napay-aep kitawo ha balang magha.
6 Uli ha kangedan nan Apo Dioh, binyanan na ye balang magha kantawo
nin nakahinadi a binaba. Haanin, no hiyay binaba nin magha ket
pangihabin Habi nin Dioh, mangihabi ya ha kaeteban nin pamteg na kanan
Apo Dioh.

---

† **11:27** Isaias 59:20; 59:21; Isaias 27:9; Jeremias 31:33; 31:34 ‡ **11:34** Isaias 40:13. § **11:35** Job 41:11.

7 No paghilbi ha kapadihon tao, maghilbi ya. No pangiadal, mangiadal
ya.
8 No pamabala, mamabala yan manged. No pamyay, ket mamyay yan
luboh. No panguna, maghipeg yan manguna. Ket no panaglap kanlan
ampakatapul nin haglap, managlap yan main aliket.
9 May-adoado kawo nin luboh. Kahulogan yoy kalok-an boy pawa
manganged ye diyagen yo.
10 May-adoado kawo bilang mikakatongno kanan Cristo boy bihaen yo
hilay kanayon nin igit ha pamiha la kanyo.
11 Adi kawo ampaghado, no aliwan pakahipeg kawon maghilbi kanan Apo
Dioh.
12 Ulita main kawon kahigudowan kanan Apo Dioh, mag-aliket kawo.
Teehen yoy kaidapan boy lanang kawon makigwang.
13 Haglapan yo hilay pagtao nan Apo Dioh a angkaidapan. Padagohen yo
hilay homain pagdagohan.
14 Ipakigwang yo hilay ampangipaloke kanyo a inged na hilan Apo Dioh.
Adi yo hila antuboyan.
15 Makialiket kawo kanlan angkaaliket boy makilele kawo met kanlan
angkalele.
16 Magbi-ay kawon main paymamagha. Adi kawo ampaglambong, no
aliwan makigayyem kawo kanlan mangaidap boy adi kawo ampaggaling-
galingan.
17 No main mangipaloke kanyo, adi yoya ambaeen. Pakakwaen yon
diyagen ye manged ha pamilew nin kaganaan a tatao.
18 Diyagen yoy kaganaan a mababa yo a magbi-ay a main manged a
pamakilamo ha kaganaan a tatao.
19 An-adoen kon kakatongno, adi kawo ampamae, no aliwan ipataya
yoyna kanan Apo Dioh. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Hikoy
mamae, hikoy mamaduha.”*
20 Adi kawo ampamae, no aliwan diyagen yo hilayatin nakahulat a wanae,
“No angkabitil yay kaaway mo, pakanen moya.
Ket no angkaplangan, painomen moya.
Ta no wanabay ye diyagen mo, mading-eyan ya ha hadili na.”†
21 Adi kawo ampahambot ha maloke, no aliwan hamboten yoy maloke
makauli ha panyag yon manganged.

13

Hiyay Pagpahakop kanlan Mānungkolan

1 Pahakop kawon kaganaan kanlan mānungkolan yo. Ta hiyay Apo Dioh
ye namyay nin katungkolan la boy hiyabay ye nangipaikno kanla.
2 Kaya-bay ayaman a angkumuntada kanlan mānungkolan, ket angkun-
tadaen na yayna ye impaikno nan Apo Dioh. Ket uli ha panguntada na,
paduhaan na yan Apo Dioh.
3 Hilay ampanyag nin manged, homain hilan ikalimo kanlan
mānungkolan. Hilay ampanyag bengat nin maloke ye main ikalimo. Kaya-
bay no labay yo a homain kawon ikalimo kanlan mānungkolan, diyagen yoy
manged, ket dangalen la kawo.
4 Ta hiyay mānungkolan, ket māghilbi na yan Apo Dioh ha ikanged yo. Noba
no ampanyag kawon maloke, malimo kawo ulita main yan kapalyadiyan a

* **12:19** Deuteronomio 32:35. † **12:20** Kahabiyan 25:21; 25:22. Ha Griego ket “ampangipalonto kan baya ha ō na.”

mamaduha. Boy hiyabay ye māghilbi nan Apo Dioh a mamaduha kanlan
ampanyag nin mangaloke.
5 Kaya-bay pahakop kawo kanla, aliwan bengat ta-omen yo maliklikan ye
paduha, no aliwan ulita tanda yo a yain ye huhton diyagen.
6 Yabay-in ye hangkan a ampamayad kitawon bowih kanlan mānungkolan,
ta hilay mānungkolan, ket māghilbi na hilan Apo Dioh boy antupaden lay
katungkolan la.
7 Bayadan yoy agya hinyaman a utang yo. Bayadan yoy bowih yo kanlan
māningil nin bowih, bihaen yoy hukat yon bihaen boy padangalan yoy
katapulan yon padangalan.

Hiyay Katapulan Diyagen ha Kapadihon Tao

8 Adi kawon nikakaantin nakautang, powidan bengat ha utang ha
manged a nakem a mangado ha balang magha. Ta hiyay ampangado nin
kapadiho nan tao, ket antupaden nay Bibilin nan Apo Dioh.
9 Hilatin bibilin a "Adi ka mamabayi o makilaki," "Adi ka mamatey," "Adi
ka manakaw," boy "Adi ka ampangakokoh"* boy hilay kanayon po a bibilin,
ket naimamagha ya ha mamaghan bilin a wanae, "Adoen moy kapadiho mo
a omen ha pangado mo nin hadili mo."†
10 Hiyay taon ampangado, ket ahe ya ampanyag nin maloke ha kapadiho
na. Kaya-bay no an-adoen tawoy kapadiho tawon tao, ket antupaden
tawoyna met ye kaganaan a bibilin.
11 Katapulan mapay-adoado kawo, ta tanda yo a madanon anay panlu-
mateng nan Apo Jesus. Kaya-bay mimukat kawoyna! Ta madadanon anay
odah nin pangiligtah nan Apo Jesus dinan hatew ha una kitawon namteg.
12 Ta hatew, ba-mo kitawon anti ha madeglem, noba haanin, palbangon
ana. Kaya-bay itgen tawoynay panyag nin kalok-an a omen ha andiyagen
lan tataon ampagbi-ay ha kalitehan. Ket ihadya tawoynay hadili tawo
ha panyag nin manged a ba-mon ampangihoot nin kalahag a gawien ha
kahnagan.
13 Magbi-ay kitawoynan madangal a omen ha pagbi-ay lan tataon anti
ha kahnagan. Adi kitawoyna maghayaghag nin tubat, adi kitawoyna
maglahing boy liklikan tawoynay kadamogan, kaotoyan, pay-away boy
pangimon.
14 No aliwan, tuwaden tawoy pangugali nan Apo Jesu Cristo boy adi
tawoynan anhumbongen ye kalabayan nin laman tawo.

14

Hiyay tungkol ha Panuhga ha Katongno

1 Hilay kakatongno yon makapey ye pamteg la, ket tanggapen yo hila boy
adi kawo ampakingatngat kanla tungkol ha babagay a lumbo ye kaihipan
la kanyo.
2 Alimbawa, main maghay katongnon ampamteg a malyadi nan kanen ye
agya hinyaman a pamangan. Noba hiyay katongnon makapey ye pamteg,
ket agayep bengat ye angkena na, ta ampamtegan na a bawal ye mangna
nin kena.
3 Hiyay taon ampamteg a malyadi nan kanen ye agya hinyaman a
pamangan, ahe naya dayi umihen ye taon ampangna nin agayep bengat.
Ket hiyay taon ampangna nin agayep bengat, adi naya met dayi uhgaan ye
taon ampangan nin agya hinyaman, ta padiho na hilan tinanggap Apo Dioh.

---

* **13:9** Exodo 20:13-15,17; Deuteronomio 5:17-19; 5:21. † **13:9** Levitico 19:18.

4 Taket, aya ka nayi a manuhga kanan ipoh nin kanayon? Hiyay amo na
bengat ye malyadin mangihabi no huhto o ahe ye andiyagen nin ipoh na.
Wanabay met ateed ha maghay māmteg. Hiyay Apo Jesus bengat a amo
na ye malyadin mangihabi no huhto o ahe ye andiyagen na. Ket peteg a
madyag nay huhto, ulita hiyay Apo Jesus met ateed ye managlap kana.
5 Main taon maaalaga kana ye maghay mangaamot dinan ha kanayon
a mangaamot. Main met taon ampangihip a padipadihon bengat ye
kaganaan a mangaamot. Katapulan bengat a higudowen nin balang magha
ye an-ihipen na tungkol kanlan hilati.
6 Hiyay taon ampamaalaga nin magha dinan ha kanayon a mangaamot,
ket ampaalagaan naya ha ikadangal nan Apo. Wanabay met kanan taon
ampangan nin agya hinyaman a pamangan. Ampangan ya ha ikadangal
nan Apo, ta ampahalamatan na yay Apo Dioh uli ha pamangan na. Hiyay
taon ampangan nin agayep bengat, ket ampangan ya met ha ikadangal nan
Apo, ta ampahalamatan na met ateed kanan Apo Dioh.
7 Ta homain kantawon angkabi-ay o matey ha hadilin kalabayan.
8 Haanin, legan angkabi-ay kitawo, magbi-ay kitawo awod ha ikadangal
nan Apo Dioh. Ket no matey kitawo, matey kitawo ha ikadangal nan Apo
Dioh. Kaya-bay angkabi-ay kitawo man o matey, ket konin na kitawon Apo
Dioh.
9 Ta natey boy nabi-ay yan uman ye Cristo ta-omen hiyabay ye Apo nin
angkabi-ay boy nangamatey.
10 Kaya-bay adi kawo manuhga o mangumih nin katongno yo kanan
Cristo. Ta umadap kitawo lanon kaganaan ha panuhgaan nan Apo Dioh.
11 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Hiko a Dioh ye ampagpangako
a hiyay balang magha, ket manalimukod ya ha adapan ko boy balayen lako
a Dioh.”*
12 Kaya-bay hiyay balang magha, ket pakibatan na kanan Apo Dioh ye
kaganaan a dinyag na.
13 Haanin, ulita hiyay Apo Dioh ye manuhga nin kaganaan, adi kitawo
ampay-uhga, no aliwan liklikan tawoynay manyag nin pagkahalananan nin
katongno tawo.
14 Ulita nakimamagha koyna kanan Apo Jesus, tanda ko boy angkahigudo
ko a homain pamangan a bawal kanen.† Noba no main taon ampangihip
a madinat boy ahe malyadin kanen ye maghay kalahin pamangan, ket
mamanged no ahe na yaynan kanen.
15 No makapalapok nin pamteg nan katongno mo kanan Cristo ye pangan
mo, ket aliwaynan pangado ye an-ipakit mo kana. Adi mo andamaen ye
pamteg nan katongno mo kanan Cristo ulin bengat ha pamangan, ta natey
yay Cristo uli met kana.
16 Adi mo andiyagen ye hinyaman, agya po man manged ha ihip mo, no
maloke met ha pamilew nin katongno mo ha pamteg boy yatew ye hangkan
a paghabiyan naka nin maloke.
17 Ta hiyay panakop nan Apo Dioh ket aliwan tungkol ha pamangan o
inomen, no aliwan tungkol ha katoynongan, katanaan boy kaaliketan a an-
ibyay nan Ihpiditon Dioh.
18 Ta hiyay wanabay a paghilbi kanan Cristo, ket ampakapaaliket ya
kanan Apo Dioh boy andangalen nin tatao.
19 Kaya-bay pakikwanan tawoy magbi-ay a main manged a pamakilamo
boy makapapah-ey nin pamteg ha magha boy magha.

---

* **14:11** Isaias 45:23. † **14:14** Hilay Jujudio, main hilan bibilin tungkol ha pamangan a malyadin kanen boy ahe malyadin kanen.

20 Adi mo andamaen ye pamteg nin kanayon a tao, ulin bengat ha
pamangan. Ta agya malyadin kanen ye kaganaan a pamangan, noba no
pagkahalananan la met nin kanayon, ket aliwan manged a kanen mo.
21 Mamanged po no adi kayna mangna nin kena o minom nin alak o
manyag nin hinyaman, no pagkahalananan na yan katongno mo kanan
Cristo.
22 Kaya-bay hinyaman ye ihip mo tungkol kanlan hilati, katapulan a
hikaynan bengat boy hiyay Apo Dioh ye makatanda. Minged yay taon ahe
angkayoot ha panyag na nin ampamtegan na a manged.
23 Noba ayaman a ampagluwaluwa ha kinan na, ket nagkahalanan yayna
kanan Apo Dioh, ta ahe ya napatayaan ha pamteg na. Ta hinyaman a
panlabag ha pamteg tawo ket kahalanan.

15

Hiyay Pagbi-ay a Makapaaliket kanlan Kanayon

1 Hikitawon mangakhaw ye pamteg, katapulan a anohan tawo hilan
haglapan ye kakatongno yon mangakapey ye pamteg la. Aliwan bengat
hadili tawon ikaaliket ye ihipen tawo.
2 No aliwan, ihipen tawo met ye ikaaliket lan kakatongno tawo ta-omen
met kumhaw ye pamteg la.
3 Ta hiyay Cristo, aliwan ikaaliket na ye inihip na, no aliwan hiyay
ikaaliket nin kanayon. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Hiyay panonghak lan tatao kammo, ket hikoy natonghak."*
4 Ta kaganaan a naihulat a Habi nin Dioh, ket naihulat ya ta-omen kitawo
maadalan boy mag-ilyadi kitawon mapah-ey boy makhaw ye nakem. Ket ha
wanabay, magkamain kitawon kahigudowan ha papangako nan Apo Dioh.
5 Hiyay Apo Dioh a ampamyay nin kakhawan boy kakpean, ket haglapan
na kawo dayin magbi-ay a main paymamagha bilang mānumbong nan Apo
Cristo Jesus.
6 Ha wanabay, mapaymamagha kawon manggalang kanan Apo Dioh a
Dioh boy Bapa nan Apo tawon Jesu Cristo.

Hiyay Manged a Balita a Naiadal kanlan Jujudio

7 Kaya-bay no way-omen ye pananggap nan Cristo kanyo, wanabay met
dayi ye pananggap yo ha balang magha ta-omen ya migalang ye Apo Dioh.
8 Pakaihipen yo a naghilbi yay Cristo kanlan Jujudio ta-omen na paptegan
a mapatayaan yay Apo Dioh ha papangako na kanlan nangaunan tutoa la.†
9 Boy hilay aliwan Judio, ket manggalang hila met kanan Apo Dioh uli ha
ingalo na kanla. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Apo Dioh, galangen kata legan anti ko kanlan aliwan Judio
boy kantaen koy panggalang ha ngalan mo."‡
10 Ket wanae po ye naihulat,
"Hikawon aliwan Judio, makialiket kawo kanlan pinili nan Apo Dioh."§
11 Boy naihulat po ye wanae,
"Hikawon aliwan Judio boy hikawon kaganaan a tatao,
galangen yo yay Apo Dioh."*
12 Ket hinabi na met podopita Isaias,
"Main lumateng a ibat ha lahi nan Jesse

* **15:3** Kakanta 69:9. † **15:8** Impangako nan Apo Dioh kanlan nangaunan tutoa la a lumateng ya lano ye Māngiligtah. ‡ **15:9** 2 Samuel 22:50; Kakanta 18:49. § **15:10** Deuteronomio 32:43. * **15:11** Kakanta 117:1.

a mamoon kanlan aliwan Judio.
Ket hiyabay ye kahigudowan la a miligtah."†
13 Hiyay Apo Dioh a ampamyay kantawo nin kahigudowan, ket biyan na
kawo nin luboh a kaaliketan boy katanaan uli ha pamteg yo kana ta-omen
ya po umando ye kahigudowan yo makauli ha kapalyadiyan nin Ihpidito
na.

Hiyay Hangkan nin Panulat nan Pablo

14 Kakatongno, tanda ko a naheb kawon kangedan, genap ye tinanda yo
tungkol ha pamteg kanan Apo Jesus boy madunong kawon mamabala ha
balang magha.
15 Agya wanabay man, makhaw ye nakem kon nanulat kanyo nin tungkol
ha katapulan kon ipaihip uman kanyo. Ta uli ha kangedan nan Apo Dioh,
16 dinyag na kon māghilbi nan Apo Cristo Jesus, bilang padi kanlan aliwan
Judio. An-ipatanda ko kanla ye Manged a Balita nan Apo Dioh ta-omen hila
mag-ilyadin omen ha hagpa a makapaaliket boy nakataladan kana makauli
ha Ihpidito na.
17 Kaya-bay ulita ampakimamagha koyna kanan Apo Cristo Jesus, an-
ipagmayadet koy paghilbi ko kanan Apo Dioh.
18 Homain akon kanayon a habiyen no aliwan hiyay didinyag nan Cristo
ha ginawi nako a mangumbinyo kanlan aliwan Judio a manumbong kanan
Apo Jesus makauli ha hahabi boy didiyag ko,
19 makauli ha pagkakitan boy kapagtakaan, boy makauli ha kapalyadiyan
nin Ihpiditon Dioh. Kaya-bay paibat ha Jerusalem angga ha Ilirico,
impatanda koy Manged a Balita a tungkol kanan Cristo.
20 Ket homain akoynan kanayon a labay diyagen no aliwan ipatanda ko
ye Manged a Balita ha lulugal a homain po nagtanda nin tungkol kanan
Apo Jesu Cristo, aliwan kanlan nagtanda ana ta-omen aliwa kon ba-mon
ampangipaideng nin baey ha pundahyon nin kanayon.
21 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Hilay ahe po napatandaan nin tungkol kana, ket matandaan laya.
Ket hilay ahe po bega nakange nin tungkol kana, matalohan layna
met."‡

Inihip nan Pablo ye Kumewah ha banwan Roma

22 Kaya-bay malabong a ukdo kon naaba a makew ihen kanyo, uli ha
pangipatanda ko nin Manged a Balita ha kaganaan a lulugal ihti.
23 Noba haanin, ta nayadi koynay pangipatanda ko ha kaganaan a lulugal
ihti boy ulita anoy taon anan labay kon kumewah kanyo,
24 maka mayngingikit kitawoyna. Ta an-ihipen koy kadān kanyo lano ha
makew ako ha Espanya. Ket kumonin ako ihen nin nangaanon mangaamot.
Ket tanda ko a agya ahe ako magbuyot ihen kanyo, maaliket ako lano ha
payngingikit tawo. Labay ko met a mahaglapan yoko ha matapul ko ha
pamakew ko ha Espanya.
25 Noba haanin, makew ako po ha banwan Jerusalem, ta iatel ko po ye
haglap kanlan pagtao nan Apo Dioh ihtew.
26 Ta hilay kakatongno ha Macedonia boy Acaya, ket angkaaliket hilan
namyay nin haglap kanlan mangaidap a pagtao nan Apo Dioh ha Jerusalem.
27 Angkaaliket hilan namyay nin haglap la kanlan Jujudio. Hiyay
kaptegan, hukat bengat, ta main hilan utang a manged a nakem kanlan
Jujudion kakatongno ha Jerusalem. Ta nadakayan hila nin naihpiditowan

† **15:12** Isaias 11:10. ‡ **15:21** Isaias 52:15.

a kangedan nin Manged a Balita. Kaya-bay katapulan la met ye managlap
kanlan Jujudio makauli ha babagay.
28 Pangayadi kon maiatel yatin haglap kanlan kakatongno ha Jerusalem,
danan katawo ihen bayo ko maglaloh ha Espanya.
29 Tanda ko a ha pamakew ko kanyo, ket luboh na kitawon inged nin Apo
Jesu Cristo.
30 Kaya-bay kakatongno, uli ha pamakimamagha tawo kanan Apo Jesu
Cristo boy pangado a in-ibyay nin Ihpiditon Dioh kantawo, an-ipakihabi ko
kanyo a haglapan yoko dayi makauli ha luboh a pangipakigwang yo kangko
kanan Apo Dioh.
31 Ipakigwang yo a maligtahan ko hila dayi ye ahe ampamteg kanan Apo
Jesus ha plobinhiyan Judea. Boy ipakigwang yo met a hilay pagtao nan Apo
Dioh ha Jerusalem, ket maaliket la dayin tanggapen ye kaget kon haglap
kanla.
32 Ipakigwang yo yain ta-omen no kalabayan nan Apo Dioh, mahayaghag
akon lumateng kanyo boy makapagpainawa ko ihen kanyo.
33 Hiyay Apo Dioh a ampangibatan nin katanaan, mikakaanti ya dayi
kanyo. Amin.

16

Hiyay Pangumohta

1 Haanin, labay ko yan ipatanda kanyo ye katongno tawon Febe. Māghilbi
ya ha pangkat lan māmteg ha banwan Cencrea.
2 An-ipakihabi ko kanyo a tanggapen yoya dayi bilang katongno tawo
kanan Apo Jesus, ta wanabay ye huhton diyagen kanlan pagtao nan Apo
Dioh. Haglapan yoya ha agya hinyaman a matapul na, ta mapanaglap ya
ha malabong a tao. Ket magha koyna kanla.
3 Ikumohta yoko kanlan Priscila boy Aquila a kapadiho kon māghilbi nan
Apo Cristo Jesus.
4 Ahe la kinawaen ye bi-ay la uli kangko. Kaya-bay mayadet ye utang kon
manged a nakem kanla. Aliwan hikon bengat ye ampahalamat, no aliwan
agya hilay kaganaan a pangkat lan māmteg a aliwan Judio.
5 Boy ikumohta yoko met ha pangkat lan māmteg a ampaytipon ha baey
lan Priscila boy Aquila.
Ikumohta yoko met kanan Epenetus a an-adoen kon gayyem. Hiyabay ye
naunan namteg kanan Cristo ha plobinhiyan Asia.
6 Boy ikumohta yoko met kanan Maria a mahipeg a naghilbi kanyo.
7 Ikumohta yoko met kanan Andronicus boy Junia a kapadiho kon Judio
boy nakalamo kon napidiho. Nuna hila po kangko a namteg kanan Apo
Jesus boy katatanda la hilaynan aapohtol.
8 Boy ikumohta yoko met kanan Ampliatos a an-adoen kon gayyem kanan
Apo.
9 Ikumohta yoko met kanan Urbanus a kapadiho tawon māghilbi nan
Cristo. Wanabay met kanan Stakis a an-adoen kon gayyem.
10 Ikumohta yoko met kanan Apeles a maghan napaptegan anan map-
atayaan a māghilbi nan Cristo.
Ikumohta yoko met ha pamilya nan Aristobulus.
11 Ikumohta yoko po kanan Herodion a kapadiho kon Judio
boy kanlan kakatongno kanan Apo ha pamilya nan Narcisus.
12 Wanabay met kanlan Trifena boy Trifosa, a mangahipeg a māghilbi nan
Apo

boy kanan Persis a an-adoen kon gayyem. Mahipeg yan naghilbi kanan
Apo Jesus.
13 Boy ikumohta yoko met kanan Rufus a manged a māghilbi nan Apo.
Wanabay met kanan indo na a pinagkaindo koyna met.
14 Boy ikumohta yoko met kanan Asincrito, Flegon, Hermes, Patrobas,
Hermas boy kanlan kakatongnon kalamo la.
15 Boy ikumohta yoko met kanlan Filologos, Julia, Nereus boy hiyay
katongno na a babayi. Wanabay met kanan Olimpas boy hilay
kaganaan a pagtao nin Dioh a kalalamoan la.
16 Maykukumohta kawo ha balang magha ta-omen makit a ampay-aado
kawo ha magha boy magha.
Hilay kaganaan a pangkat nin māmteg nan Apo Jesu Cristo ihti, ket
angkumohtaen la kawo met ihen.
17 Kakatongno, mag-alla kawo kanlan tataon ampangubayan nin payn-
gingihyay boy panalingkukol ha pamteg uli ha pangiadal la nin lumbo a
adal a laban ha tinanggap yoyna. Liklikan yo hilay wanabay a tatao.
18 Ta aliwan hiyay Apo tawon Jesu Cristo ye ampaghilbiyan la, no
aliwan hiyay hadili lan kalabayan. Antalingowen la hilay tataon kulang
ye tinanda nin tungkol kanan Cristo makauli ha manganged a hahabi boy
makapaaliket a panongtong.
19 Tanda nin kaganaan a mapatayaan kawon ampanumbong kanan Apo.
Kaya-bay angkaaliket ako kanyo. Labay kon mag-ilyadi kawo dayin homain
tinanda nin tungkol ha panyag nin maloke, noba madunong ha panyag nin
manged.
20 Hiyay Apo Dioh a ampamyay nin katanaan, madanon na yaynan
ipahambot kanyo ye Satanas.
Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo tawon Jesu Cristo.
21 Angkumohtaen na kawon Timoteo a kapadiho kon māghilbi nan Apo,
boy angkumohtaen la kawo met Lucio, Jason boy Sosipater a kapadiho kon
Judio.
22 Hiko yay Tertius a ampakimamagha kanan Apo Jesus. Ket hiko ye
nangihulat nin hilatin hahabi nan Pablo. Angkumohtaen katawo met.
23 Angkumohtaen na kawo met Gaius a namadagoh kangko ha baey na a
ampaytiponan nin pangkat lan māmteg.
Boy angkumohtaen na kawo met Erasto a māngihinop nin pilak nin
banwa. Boy hiyay Quartus a katongno tawo, ket angkumohtaen na kawo
met.
24 [Inged na kawon kaganaan Apo tawon Jesu Cristo. Amin.]
25 Kaya-bay galangen tawo yay Apo Dioh a ampamah-ey nin pamteg yo
makauli ha Manged a Balita a impatanda koyna kanyo. Yatin Manged a
Balita a tungkol kanan Cristo, ahe na impatanda ha nabuyot a panaon.
26 Noba haanin, ulita imbilin nan Apo Dioh a homain kamateyan,
naipatanda yayna ha kaganaan a nanahyon ye Manged a Balita makauli
ha inhulat lan popodopita ta-omen hila mamteg boy manumbong kana.
27 Galangen tawo yay mamaghan Dioh a nagtanda nin kaganaan. Galan-
gen tawo yan makanoman makauli kanan Apo Jesu Cristo! Amin.

Hiyay Unan Hulat nan Pablo kanlan taga CORINTO

1 Hiko yay Pablo a dinyag nan Apo Dioh a pag-apohtol nan Apo Cristo
Jesus makauli ha kalabayan nan Apo Dioh. Hikayin Sostenes a katongno
tawo kanan Apo ye nangibatan nin yatin hulat
2 kanyon pangkat nin māmteg nan Apo Dioh ihen ha banwan Corinto a
pinili na a pagtao na uli ha pamakimamagha yo kanan Cristo. Hinagyat na
kawon Apo Dioh a manumbong ha kalabayan na kalamo hilay kaganaan a
ampamteg kanan Apo Jesu Cristo ha kaganaan a lulugal. Hiyabay ye Apo
tawon kaganaan.
3 Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Apo Dioh a
Bapa tawo boy Apo Jesu Cristo.

Hiyay Kangedan a ibat kanan Apo Jesu Cristo

4 Lanang katawon an-ipahalamatan kanan Apo Dioh, uli ha kangedan a
in-ibyay na kanyo makauli kanan Apo Jesus.
5 Ta uli ha pamakimamagha yo kana, in-inged na kawon Apo Dioh ha
kaganaan a omen ha paghabi boy pagkataloh.
6 Uli kananyati, napaptegan kanyo a hiyay in-adal mi kanyo tungkol
kanan Cristo, ket peteg ya.
7 Kaya-bay legan angkahabek kawon ampangagad nin pag-udong nan
Apo tawon Jesu Cristo, anti yayna kanyo ye kaganaan a binaba a katapulan
yo a in-ibyay nan Ihpiditon Dioh.
8 Papah-eyen nan Apo Dioh ye pamteg yo angga ha kalampuhan ta-omen
kawo homain pakaumihan lano ha mangaamot nin pag-udong nan Apo
tawon Jesu Cristo.
9 Mapatayaan yay Apo Dioh a nanagyat kanyo a makimamagha kanan
Anak na a hiyay Jesu Cristo a Apo tawo.

Hiyay Paypapangkat-pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus

10 Kakatongno ko, bilang apohtol nan Apo tawon Jesu Cristo, an-
ipakiiingalo ko kanyo a itgen yoynay paypapangkat, no aliwan maymam-
agha kawoyna ha ihip boy tikih.
11 Kakatongno ko, nahabi ko yati, ta main ibat ha baey nan Cloe a
nangibalita kangko a ampay-away-away kawo kano.
12 Yati ye labay kon habiyen. Main kanoy nangaano kanyo ye am-
paghabin, “Kanan Pablo ko.” Noba hilay kanayon met kano, anhabiyen la,
“Kanan Apolos ako.” Main met ampaghabin, “Kanan Pedro ko.” Ket hilay
kanayon po, “Kanan Cristo ko”.
13 Taket, angkadakay ya nayi ye Cristo? Taket, hiyay Pablo nayi ye naipako
ha kodoh uli kanyo? Nabawtihmowan kawo nayi ha ngalan nan Pablo?
14 Ampahalamat ako, ta homain akon binawtihmowan kanyo, no aliwan
hilan Crispo boy Gayo bengat.
15 Kaya-bay homain kanyo ye malyadin maghabi a nabawtihmowan kawo
ha ngalan ko.
16 Awo manayti! Binawtihmowan koya po ye Estefanas boy pamilya
na. Noba homain akoynan maihipan a binawtihmowan kon kanayon, no
aliwan hilan bengat.

17 Ta ahe nako intubol Apo Jesus a mamawtihmo, no aliwan mangi-
patanda nin Manged a Balita. Ket hiyay pangipatanda ko, aliwan makauli
ha kadunongan nin tao ta-omen ya ahe maalih ye kapalyadiyan nin
pagkamatey nan Cristo ha kodoh.

Hiyay Cristo ye Kapalyadiyan boy Kadunongan nan Apo Dioh

18 Ta hiyay adal a tungkol ha pagkamatey nan Apo Jesu Cristo ha kodoh,
ket kamutawan kanlan tataon ampipalakew ha kapaduhaan a homain
anggaan. Noba kantawon an-iligtah na, ket kapalyadiyan nan Apo Dioh.
19 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Damaen koy kadunongan lan mangadunong
boy diyagen kon homain hilbi ye kagalingan lan mangagaling."*
20 Hinya awod ye hilbi lan mangadunong, hilay mamaihtodo nin Bibilin
boy hilay mangahidi a makingatngat kananyatin panaon? Aliwa nayi a
hiyay ampibaan lan kadunongan nin tataon ahe ampanumbong kanan Apo
Dioh, ket an-ipakit nan Apo Dioh a kamutawan bengat?
21 Ta uli ha kadunongan nan Apo Dioh, ket ahe na impaluboh a mabal-
ayan laya nin tataon ahe ampanumbong kana makauli ha kadunongan
la. No aliwan, hiyay kalabayan nan Apo Dioh, ket iligtah na hilay tataon
ampamteg kana makauli ha Manged a Balita a an-ipatanda mi a anhabiyen
lan kanayon a kamutawan.
22 Hilay Jujudio, an-awokan la yan kapagtakaan bilang pagkakitan a peteg
ye nange la. Ket hilay Griego, kadunongan met ye an-apehen la.
23 Noba hikayi, hiyay pagkapako nan Cristo ha kodoh ye an-ipatanda
mi. Ket yati ye ampakapitubkokan lan Jujudio boy kamutawan met kanlan
aliwan Judio.
24 Noba kanlan tataon hinagyat nan Apo Dioh a pagtao na, Judio man
o Griego, tanda la a hiyay Cristo ye kadunongan boy kapalyadiyan na a
mangiligtah nin tao.
25 Ta hiyay pagkamatey nan Cristo ha kodoh a ampibaan nin tao a
kamutawan nin Dioh, ket umiigit ya ha pinakamanged a kadunongan nin
tao boy hiyay ampibaan nin tao a kakapeyan nin Dioh, ket umiigit ya ha
pinakamakhaw a kakhawan nin tao.
26 Kakatongno ko, ihipen yoy kahahaad yo hatew bayo na kawo hinagyat
Apo Dioh a pagtao na. Ha pamilew lan tataon ahe ampanumbong kana,
nangaanon bengat kanyo ye madunong o makapalyadiyan o ibat ha
pamilya a antangalen lan tatao, kali?
27 Noba hiyay Apo Dioh, pinili na hilay mutaw ha pamilew lan ahe
ampanumbong kana ta-omen na hila pading-eyan ye tataon madunong.
Boy pinili na hila po Apo Dioh ye mangakapey ha pamilew lan tataon ahe
ampanumbong kana ta-omen na hila pading-eyan ye mangakhaw.
28 Pinili na hila met Apo Dioh ye tataon an-ibilang la a mangaaypa nin
tataon ahe ampanumbong kana, hilay angkaumih, boy hilay an-ibilang
la a homain hilbi ta-omen na alihan hilbi ye an-ibilang la a maalaga nin
kalabongan.
29 Kaya-bay homain taon malyadin magmayadet kanan Apo Dioh.
30 Ta uli ha dinyag nan Apo Dioh, naimamagha kitawo kanan Apo Cristo
Jesus. Ket hiyabay ye dinyag nan Apo Dioh a kadunongan tawo. Boy
makauli ha dinyag nan Apo Jesus, ket imbilang na kitawon Apo Dioh
a matoynong, dinyag na kitawon pagtao na boy timbeh na kitawo ha
kakahalanan.

* **1:19** Isaias 29:14.

31 Kaya-bay hukat tawon diyagen ye omen ha naihulat a Habi nin Dioh,
“Ayaman a malabay magmayadet, ket hiyay dinyag nan Apo Dioh bengat ye
ipagmayadet na.”†

2

Hiyay tungkol ha Pagkapako nan Apo Jesus ha Kodoh

1 Kakatongno ko, ha nakew akon nangipatanda kanyo nin hikliton monikala nan Apo Dioh, ket ahe koya impatanda makauli ha mangaldeg a hahabi o kadunongan.
2 Ta inihip koyna a legan anti ko kanyo, homain akon kanayon a ipatanda, no aliwan hiyay tungkol kanan Apo Jesu Cristo bengat boy hiyay pagkapako na ha kodoh.
3 Makapey boy ampamigpig ako ha limo a umadap kanyo.
4 Ket ha paghabi boy pangipatanda ko kanyo, ahe ako nanggawi nin mangaumeg a hahabi boy kadunongan nin tao ta-omen katawo makumbinyo, no aliwan hiyay Ihpiditon Dioh makauli ha panggawi na nin kapalyadiyan na, pinaptegan na kanyo a peteg ye anhabiyen ko.
5 Kaya-bay hiyay pamteg yo kanan Cristo, ket aliwan uli ha kadunongan nin tao, no aliwan uli ha kapalyadiyan nan Apo Dioh.

Hiyay Kadunongan a ibat ha Ihpiditon Dioh

6 Noba no anti kayi kanlan mangatoayna ha pamteg, ampaghabi kayi met nin kadunongan, noba aliwan kadunongan nin taon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh o kadunongan lan ampamoon ihti ha babe-luta a nakataning anan maanam ye kapalyadiyan la.
7 Hiyay kadunongan a anhabiyen mi, ket hiyay monikala nan Apo Dioh a ahe na impatanda hatew, noba intaladan naya ha ikadangal tawo bayo na po palhowaen ye babe-luta.
8 Yatin kadunongan, ahe la natalohan ampamoon ihti ha babe-luta. Ta no natalohan la, ahe la yayna dayi impako ha kodoh ye madangal a Apo.
9 Noba ahe la natalohan, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Homain po nakakit, homain nakange,
boy homain nakaihip
nin intaladan nin Dioh kanlan ampangado kana.”*
10 Noba impatanda nan Apo Dioh kantawo ye kadunongan na makauli ha Ihpidito na. Ta hiyay Ihpiditon Dioh ye nagtanda nin kaganaan, agya hiyay mangaldeg a ihip nan Apo Dioh.
11 Ta homain nagtanda nin ihip nin tao, no aliwan hiyay hadili nan ihpidito. Wanabay met kanan Apo Dioh. Homain met nagtanda nin ihip na, no aliwan hiyay Ihpidito na.
12 Hiyay natanggap tawo ket Ihpiditon Dioh, aliwan ihip nin taon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh ta-omen tawo ya matandaan ye kaganaan a in-ibyay nan Apo Dioh kantawo.
13 Hiyay pangipatanda mi, ket aliwan makauli ha kadunongan nin tao, no aliwan makauli ha hahabin ibat ha Ihpiditon Dioh. Hilatin kaptegan a ibat ha Ihpiditon Dioh ye an-ipalinaw mi kanlan tataon anti kanlay Ihpiditon Dioh.
14 Noba hiyay taon ahe ya kanay Ihpiditon Dioh, ket ahe na labay tanggapen ye kaptegan a ibat ha Ihpiditon Dioh, ta kamumoan yati kana. Boy ahe naya angkatalohan, ta yatin kaptegan ket matalohan bengat makauli ha haglap nin Ihpiditon Dioh.

---

† **1:31** Jeremias 9:24. * **2:9** Isaias 64:4.

15 Hiyay taon anti kanay Ihpiditon Dioh, ambokitkiten na hilayatin
kaganaan. Noba hiyay taon ahe kanay Ihpiditon Dioh, ahe na yan
angkabokitkit ye ihip nin taon anti kanay Ihpiditon Dioh.
16 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Homain nagtanda nin ihip nan Apo
ta-omen mamabala kana.”†
Noba hikitawo, anti yayna kantawoy Ihpiditon Dioh. Kaya-bay ampangihip
kitawoyna nin omen ha pangihip nan Cristo.

3

Hilay Māghilbi nan Apo Dioh

1 Kakatongno, ha anti ko po ihen kanyo, ahe ako naghabi kanyo nin omen
ha paghabi ko kanlan tataon anti kanlay Ihpiditon Dioh, no aliwan omen ha
paghabi ko kanlan tataon aanak po ha pamteg kanan Cristo boy ampagbi-ay
po ha kalabayan nin laman.
2 Hilay in-aadal ko kanyo ket hilay mataloh bengat a matalohan, ta ahe yo
po angkatalohan ye mangaldeg a aadal. Ba-mo katawon ampainomen nin
gatah bengat, ta ahe yo po mababa a gatgaten ye mangabyang a pamangan.
Awo, petegbay angga haanin, ahe yo po mababa!
3 Ta ampagbi-ay kawo po ha kalabayan nin laman yo. Ket ulita
ampaykaibeg boy ampay-away-away kawo po, ket yabay-in yay ampakapi-
papteg a ampagbi-ay kawo po ha kalabayan nin laman yo. Ampagbi-ay
kawo po a omen kanlan ahe ampamteg.
4 Ta no anhabiyen nin magha, “Kanan Pablo ko” boy anhabiyen met nin
kanayon, “Kanan Apolos ako,” aliwa nayi a kapadiho yo hila po ye ahe
ampamteg?
5 Taket, aya kayi nayi? Padiho kayin bengat a māghilbi nan Apo Dioh boy
ginawi na kayi ta-omen kawo mamteg kanan Apo Jesus. Ket hiyay balang
magha kammi, andiyagen min bengat ye an-ipadyag nan Apo.
6 Hiko ye nangipatanda nin Habi nin Dioh kanyo a ba-mon nangitanem
nin bini. Pangayadi, hiyay Apolos met ye nanayhay a ba-mon namohboh
nin tanaman. Noba hiyay Apo Dioh ye namatubo.
7 Aliwan hilay ampananem o ampanayhay ye maalaga, no aliwan hiyay
Apo Dioh a ampamatubo.
8 Hiyay ampananem boy ampanayhay ket padihon māghilbi. Ket hiyay
balang magha kanla, makatanggap yan plimyo ha kaeteban nin pagbannog
la.
9 Māghilbi na kayin bengat Apo Dioh. Ket hikawo, nailalayi ha pananeman
a impatalon nan Apo Dioh kammi. Boy nailalayi kawo po ha baey a hiyay
Apo Dioh ye ampamaideng.
10 Ket makauli ha kangedan nan Apo Dioh a in-ibyay na kangko, hikoy
nangikonin nin pundahyon nin pamteg yo a omen ha pangikonin nin
magaling a māg-alowagi nin pundahyon nin baey. Ket lumbo met a tao
ye mamaideng nin baey ha ingkonin kon pundahyon. Noba katapulan a
maalla ye balang mamaideng.
11 Ta homain anan kanayon a malyadin pundahyon nin bi-ay, no aliwan
hiyay pundahyon a naikonin ana a hiyay Apo Jesu Cristo.
12 Malabong hilay ampangipaideng ha pundahyon. Main ampanggawi
nin balitok, mital, o mangaalaga a dadapah. Hilay kanayon met, ampang-
gawi nin kayo, nayangon ilamon o dayami.

† **2:16** Isaias 40:13.

13 Noba lano ha maabot ye mangaamot nin panuhga nan Apo Dioh,
huboken nay didinyag nin balang magha a paghilbi kana a omen ha balitok
a ipadan ha apoy. Ket ihtewbay lano matandaan no way-omen kapah-ey ye
paideng nin balang magha.
14 No hiyay paideng ha pundahyon, ket ahe ya naulam, makatanggap yan
plimyo ye nangipaideng.
15 Noba no maulam ya ye paideng na, ket homain yan matanggap a
plimyo. Agya wanabay man, miligtah ya met ateed. Noba ba-mo yan
maghay taon nakaligtah ha ulam a homain yan bega nailigtah a aalganah
na.
16 Tanda yo a pinagkatimplo na kawon Apo Dioh boy angkumonin ya
kanyo ye Ihpiditon Dioh.
17 Ayaman a mandama nin Timplo nan Apo Dioh, ket paduhaan naya.
Ta hiyay Timplo na, ket hiyabay bengat ye nagkonin. Ket yain a Timplo,
homain kanayon no aliwan hikawon māmteg na.
18 Adi yo anlokowen ye hadili yo. Ayaman a ampangibaan nin hadili na a
madunong ya ha pamilew lan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh,
ket mamanged po a ibilang nay hadili na a mutaw ta-omen ya mag-ilyadin
madunong ha pamilew nan Apo Dioh.
19 Ta hiyay kadunongan lan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh
ket kamutawan kana, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Angkaloten hila nin Dioh ye mangadunong ha kakuhitan la."*
20 Yati po ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Tanda nan Apo Dioh a homain hilbi ye an-ihipen lan mangadunong."†
21 Kaya-bay adi na an-ilambong nin ayaman a mānumbong na yan
ayaman, ta in-ibyay nan Apo Dioh ye kaganaan ha ikanged yo.
22 Hiko, hiyay Apolos boy hiyay Pedro, hikayin kaganaan ket in-ibyay nan
Apo Dioh ha ikanged yo. Agya po ye babe-luta, hiyay bi-ay o kamateyan,
hiyay kapelhan o hiyay maadapan, yatin kaganaan ket an-ibyay nan Apo
Dioh ha ikanged yo.
23 Ket hikawo, konin na kawon Cristo. Ket hiyay Cristo, konin naya met
Apo Dioh.

4

Hilay Apohtol nan Apo Jesus

1 Kaya-bay hikayin Apolos, katapulan a ibilang yo kayin māghilbi nan
Cristo boy pinatayaan nan Apo Dioh a mangipatanda nin monikala na a
ahe na impatanda hatew.
2 Ket bilang nangipatayaan na, katapulan a mapatayaan kayi.
3 Aliwan maalaga kangko no hinyay an-ihipen yo o nin ayaman a tao
tungkol kangko. Ta hiko man, agko ampaalagaan ye hadili kon ihip.
4 Ta no hikon bengat, ha ihip ko, homain akon nadyag a maloke. Noba
aliwan labay habiyen a homain akon bega dinyag a maloke. Ta hiyay Apo
Dioh bengat ye mangihabi no manged o ahe ye dinyag ko.
5 Kaya-bay adi kawoyna ampanuhga. Ta lano ha panlumateng nan Apo
Jesus, hiyabay ye manuhga. Ha panlumateng na, ibagwa nay kaganaan
a hiklito boy hiyay tikih nin balang magha. Ket kananyain a panaon,
tanggapen nin balang magha ye padangal nan Apo Dioh ha kaeteban nin
dinyag na.

---

* **3:19** Job 5:13. † **3:20** Kakanta 94:11.

6 Kakatongno, ha pamabala ko kanyo, ginawi ko yay Apolos boy hadili ko
ta-omen yo matandaan ye labay habiyen nin yatin kahabiyan, “Adi yo an-
igitan ye anhabiyen nin naihulat a Habi nin Dioh.” Ha wanabay, adi yoya
lano maitagay ye magha makauli ha pangiaypa ha kanayon.
7 Ta ayay namalyadi kanyo a maiigit kanlan kanayon? Aliwa nayi a hilay
kaganaan a anti kanyo, ket ibat kanan Apo Dioh? Taket man awod ta an-
ilambong yo a ba-mon aliwan ibat kanan Apo Dioh?

8 Ah, genap kawoyna manayti ha pamteg yo! Antina manayti kanyoy
kaganaan a binaba a an-ibyay nin Ihpiditon Dioh kanlan māmteg na!
Popoon kawoyna awod boy ahe yo kayina katapulan, kali? Awo ta dayin
ta ampamoon kawoyna ta-omen kayi met makipamoon kanyo.
9 Noba hiyay wangko ket aliwan wanabay, no aliwan ba-mon hikayin
aapohtol ye dinyag nan Apo Dioh a pinakamaaypa ha kaganaan a tatao. Ba-
mo kayin tataon nauhgaan a matey a an-ilakew lan huhundaloh ha palaha
a maipabuya ha kaganaan a tatao boy ha kaganaan a anghil.
10 Uli ha pangipatanda mi nin tungkol kanan Cristo ket an-ihipen lan
tatao a mutaw kayi. Noba hikawo, an-ihipen yo a mangadunong kawo
ulita ampakimamagha kawoyna kanan Cristo. Mangakapey kayi, noba
hikawo, an-ihipen yo a mangakhaw kawo. An-umihen la kayin tatao, noba
andangalen la kawo.
11 Ket anggayna haanin, maheheg kayin angkabitlan, angkaplangan,
yoyonggit ye bado mi, angkapahakitan la kayin tatao, boy homain kayin
kunaan.
12 Man-igaod mi ye mag-obda ta-omen kayin bengat main pagbi-ay. No
antonghaken la kayin tatao, ket an-inged mi hila. No an-ipaloke la kayin
tatao, ket an-ikpe mi.
13 No andamaen la kayin tatao, maanoh kayin makibat kanla. Ket
anggayna haanin, an-ibilang la kayin homain hilbi a ba-mon akat ha babe-
luta.

14 Inhulat ko yati aliwan ta-omen katawo pading-eyan no aliwan labay
katawon bengat itoynong, ta an-adoen katawo a ba-mon hadili kon anak.
15 Malabong hilay ampangalingay kanyo ha pamteg yo kanan Cristo.
Noba agya mapo a libo ye māngalingay yo, ket mamagha yan bengat ye bapa
yo ha pamteg. Ket hiko yatew, ta hiko ye unan nangipatanda kanyo nin
Manged a Balita a tungkol kanan Cristo.
16 Kaya-bay an-awoken ko kanyo a tuwaden yoko.
17 Haanin, intubol koya kanyo ye Timoteo a an-adoen kon anak ha pamteg
boy mapatayaan kanan Apo. Intubol koya kanyo ta-omen na ipaihip kanyo
no way-omen ako ampagbi-ay bilang mānumbong nan Cristo. Hiyay ipaihip
na kanyo, ket hiya met ateed ye an-iadal ko ha pangkat lan māmteg ha
kaganaan a lulugal a anlakwen ko.

18 Main anan nangaano kanyo ye malambong, ta nabaan la a ahe akoynan
mag-udong ihen.
19 Noba no kalabayan nan Apo, ha ahe mabuyot, kewahan katawo. Ket
bilewen ko man no peteg a main hilan kapalyadiyan a ibat kanan Apo Dioh
o ampaglambong hilan bengat.
20 Ta no hakop na kitawon Apo Dioh, ket makit ye kapalyadiyan na ha
didiyag tawo a aliwan bengat ha habi tawo.
21 Haanin, hinyay labay yo? Lumateng ako a angkapoot kanyo o main
kaanohan boy pangado kanyo?

5

Kapaduhaan nin Kahalanan

1 Haanin, nabalitaan ko a main magha kanyo ye ampamabayi. Ket hiyay
pangindoen na po ye anlalayen na. Agya po hilay ahe ampamteg ket ahe la
andiyagen ye wanabay.
2 Noba agya wanabay man, ket malambong kawon teed! Malele kawoyna
dayi, ta magha kanyo ye ampanyag nin wanabay a kalok-an. In-ihyay yo
yayna dayi ha pangkat yo.
3-4 Haanin, agya ahe ako kanyo, ba-mon anti ko kanyo. Ket makauli
ha kapalyadiyan a in-ibyay nan Apo Jesus kangko, inuhgaan ko yaynan
mapaduhaan. Kaya-bay no ampaytipon kawo, ihipen yo a anti ko kanyo.
Ket makauli ha kapalyadiyan nan Apo tawon Jesus,
5 ipaolay yo yayna kanan Satanas yain a tao ta-omen na yan damaen ye
laman na, noba maalih kana ye kalabayan nin laman na. Ha wanabay,
maghehe ya boy miligtah ya ha mangaamot nin pag-udong nan Apo Jesus.
6 Aliwan manged a ampagmayadet kawo, noba ampaolayan yo met a
mapagkalamo ha pangkat yo ye maghay taon madamog. Mamanged a ihyay
yo yayna ta-omen na kawo ahe mapaditan. Ahe yo nayi tanda ye kahabiyan
a wanae, “hiyay makandin pamalbag, ket mapalbag nay maghay gameh a
tapok”?
7 Kaya-bay katapulan a ihyay yo yayna ha pangkat yo a omen ha
andiyagen lan Jujudio a pangalih nin pamalbag ha loob nin baey la bayo
Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah. Ha wanabay, mag-ilyadi kawoyna lanon
pawa malinih a omen ha bayon gameh a tapok a homain pamalbag. Wan-
abay kitawoyna kalinih haanin ha pamilew nan Apo Dioh, ta ampamteg
kitawoyna kanan Cristo. Hiyabay ye ba-mon oybon tupa a naihagpa ha
anhabtan Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah ta-omen na ilabah Apo Dioh
kantawo ye pamaduha na uli ha kakahalanan tawo.
8 Kaya-bay hayaghagan tawo yatin pihta makauli ha pangalih nin kalok-
an boy kakahalanan ha bi-ay tawo a omen ha pangalih lan Jujudio nin
pamalbag nin tapok ha baey la. Ket magbi-ay kitawoyna ha kaptegan boy
malinih ha pamilew nan Apo Dioh.
9 Hinabi koyna ha hulat ko kanyo hatew, “Adi kawo ampakilamo kanlan
tataon ampamabayi o ampakilaki.”
10 Aliwan hilay tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh a hilay
ampamabayi o ampakilaki, maakokoh, mānakaw o hilay ampanggalang ha
diohdiohan ye andektan ko. Ta katapulan a lakwanan yoy babe-luta ta-
omen yo hila maliklikan.
11 Hiyay labay kon habiyen, adi kawo ampakilamo kanlan ampaghabin
ampamteg hila kanan Apo Jesus, noba ampamabayi o ampakilaki hila
met, maakokoh, ampanggalang ha diohdiohan, māngumih, māglahing, o
mānakaw. Agya po man makidungon mangan bengat kanla, ket adi yo bega
andiyagen.
12-13 Ahe tawo hila hukat a uhgaan ye ahe ampamteg kanan Apo Jesus.
Hiyaynay Apo Dioh ye manuhga kanla. Noba kanlan kakatongno tawo ha
pamteg a ampagkahalanan, hikitawoy hukat a manuhga kanla, ta wanae
ye naihulat a Habi nin Dioh, “Paalihen yo yay taon maloke ha pangkat yo.”*

6

Hiyay Pangidalom nin Kapadihon Māmteg

* **5:12-13** Deuteronomio 17:7.

1 No hiyay magha kanyo ket main yan gotgot kanan katongno na kanan
Apo Jesus, taket ta an-ilakew naya ha panuhgaan, ha adapan lan ahe
ampanumbong kanan Apo Jesus? Ilakew na yayna ingat kanlan kapadiho
yon māmteg nan Apo Jesus.
2 Ahe yo nayi tanda a ha pag-udong nan Apo Jesus, ket hilay pagtao nin
Dioh ye manuhga kanlan ahe ampanumbong kanan Apo Dioh? No hikawoy
manuhga kanla, taket awod ta ahe yo mababa a ipatunong ye wanabay
kakandin gotgot yo?
3 Ahe yo nayi tanda a hikitawoy manuhga kanlan aanghil? No mababa
tawo hilan uhgaan, lalalo tawon mababa a ipatunong ye gotgot tawo ha
minamangaamot.
4 Haanin, taket man awod ta an-ilakew yon an-ipapatunong kanlan
ahe ampamteg ye gotgot yo? Managyat kawon kapadiho yon māmteg a
mangipatunong. Ta agya hilay main makandin binaba ha pangkat yo, ket
mababa la yan ipatunong.
5 Mading-ey kawo dayi! Homain ana nayi madunong kanyo a mangi-
patunong nin gotgot yon mikatongno kanan Apo?
6 Taket ta an-ilakew yo po ha panuhgaan, ha adapan lan ahe ampamteg
kanan Apo?
7 Hiyay paydalom yo ye pagkakitan a hinambot na kawoynan Satanas.
Teehen yoyna dayin bengat ye pamaloke la kanyo nin katongno yo ha
pamteg boy paolayan yoynay panguhit la kanyo.
8 Noba lumbo met ye andiyagen yo, ta hikawoynabay met ye ampamaloke
boy ampanguhit, ket hilay kakatongno yo po ha pamteg ye ampanyagan yon
wanabay.
9 Ahe yo nayi tanda a hilay ampanyag nin mangaloke, ket ahe hila
maibilang kanlan anhakopen nin Dioh? Kaya-bay adi kawo patalingo.
Ta hilay ampandamog, ampanggalang ha diohdiohan, hilay ampakilaki
o ampamabayi, hilay ampangahawan kapadiho nan laki o kapadiho nan
babayi,
10 hilay mānakaw, maakokoh, māglahing, māngumih boy tulihan, ket ahe
hila maibilang kanlan tataon anhakopen nan Apo Dioh.
11 Wanabay ye nangaano kanyo hatew. Noba haanin, nalinihan kawoyna
ha kakahalanan yo. Dinyag na kawoynan Apo Dioh a pagtao na boy
imbilang na kawoyna met a matoynong uli ha pamakimamagha yo kanan
Apo Jesu Cristo boy makauli ha Ihpidito nan Apo tawon Dioh.

Hiyay Panggawi nin Laman ha Ikadangal nan Apo Dioh

12 Main ampaghabin “Malyadi tawon diyagen ye agya hinyaman.” Huhto
yain! Noba wanae met ye mahabi ko, “Aliwan kaganaan ket ikanged tawo.”
Kaya-bay agya malyadi tawon diyagen ye hinyaman, agtawo paipoh ha
agya hinyaman.
13 Anhabiyen la met kanayon, “Hiyay pamangan, ket nakataladan ha
bitoka, ta hiyay bitoka tawo, ket katapulan nay pamangan.” Huhto yain!
Noba lumateng lanoy panaon a padiho na hilan damaen Apo Dioh. Hiyay
laman, ahe yan napalhowa a pandamog, no aliwan paghilbi kanan Apo. Ket
hiyay Apo ye ampanayhay nin laman.
14 Hiyay Apo Dioh, bini-ay na yan uman ye Apo Jesu Cristo makauli ha
kapalyadiyan na. Ket wanabay kitawo met lano.
15 Ahe yo nayi tanda a hiyay lalaman tawon māmteg ket pahen nin
pinagkalaman nan Cristo? Yabay-in ye hangkan no taket ta ahe tawo

yan bega malyadin gawien ye laman tawo ha pamakilalay ha babayin
babayadan.
16 Ta no lalayen na yan laki ye babayin babayadan, ket nag-ilyadi hilaynan
mamaghan laman. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Hilay luwa, mag-
ilyadi hilaynan mamaghan laman."*
17 Noba hiyay ampakimamagha kanan Apo, naimamagha yayna met ha
Ihpidito na.
18 Kaya-bay liklikan yoy pandamog, ta hilay kanayon a kahalanan a
andiyagen nin tao, ket powida yay laman. Noba hiyay ampandamog, ket
ampagkahalanan ya laban ha hadili nan laman.
19 Ahe yo nayi tanda a hiyay laman yo ye pinagkatimplo nin Ihpiditon
Dioh a anti kanyo a in-ibyay nan Apo Dioh kanyo? No wanabay awod, hiyay
laman yo ket aliwa yoynan konin, no aliwan konin nan Apo Dioh,
20 ta timbeh na kawo ha mayadet a alaga makauli ha pagkamatey nan
Cristo ha kodoh. Kaya-bay gawien yoy laman yo ha ikadangal nin Dioh.

7

Hiyay tungkol ha Pamakiahawa

1 Haanin, wanae ye mahabi ko tungkol ha inhulat yo. Antepeten yo no
mamanged ha maghay laki ye ahe bega makilalay ha babayi, kali?
2 Yati ye pakibat ko kanyo. Ulita malabong ye ampakilalay nin aliwa
nan ahawa, hiyay balang laki, hiyay ahawa naynan bengat ye lalayen na.
Wanabay met kanlan babayi.
3 Ket hiyay ahawan laki, katapulan a ibyay nay matapul nin tanam nin
laman nan ahawa na. Wanabay met kanan ahawan babayi ha ahawa na.
4 Hiyay babayi, hiyaynay ahawa na ye main katulidan ha laman na.
Wanabay met kanan laki. Hiyaynay ahawa na met ye main katulidan ha
laman na.
5 Adi yo an-ihiblet ye laman yo ha magha boy magha bilang miahawa.
Powidan bengat, no naytongtongan yo a iagad yo po muna ha makandin
panaon ye paylalay yo ta-omen yo maimamagha ye hadili yo ha pamakig-
wang yo. Noba pangayadi, maylalay kawoyna ta-omen na kawo ahe
matukhon Satanas ulita ahe kawoyna ampakaikpe.
6 Hilayatin hinabi ko ket pamaluboh bengat, aliwan bilin.
7 Labay ko dayin hikawon kaganaan, ket matuwad yoko a homain ahawa.
Noba aliwan padipadiho ye binaba a an-ibyay nan Apo Dioh ha balang
magha kantawo. Hilay kanayon, binyan na hilan binaba a magbi-ay a
homain ahawa. Ket hilay kanayon met, main ahawa.
8 Haanin, yati met ye mahabi ko kanlan homain po ahawa boy kanlan
babawo. Mamanged po no tuwaden yoko a homain ahawa.
9 Noba no ahe yo mabenben ye tanam nin laman yo, mamanged po
no makiahawa kawoyna dinan ha magkahalanan kawo ulita ahe yoyna
angkabenbenan ye tanam nin laman yo.
10 Hikawon main anan ahawa, yati ye bilin a ibat kanan Apo, aliwan ibat
kangko. Hiyay babayi, adi yayna makihyay kanan ahawa na.
11 Noba no makihyay ya, katapulan mikakaanti yan homain ahawa o
mapaykahundo hilayna ingat a mapaylamo uman. Ket hiyay laki met, adi
naya an-ihyay ye ahawa na.
12 Yabayti met ye mahabi ko kanlan kanayon. Yatin habiyen ko haanin,
aliwan hiyay Apo ye naghabi, no aliwan ihip ko yati. No hiyay ahawa nin

* **6:16** Genesis 2:24.

maghay lakin māmteg, ket aliwa yan māmteg noba labay nay mikakaanti
kana, hiyay laki, ahe naya hukat ihyay ye ahawa na.
13 No hiyay babayi met a māmteg, ket nakiahawa nin aliwan māmteg ket
labay nan laki ye mikakaanti kana, hiyay babayi, ahe naya hukat ihyay ye
ahawa na.
14 Ta uli ha pamteg nan babayi, antanggapen nan Apo Dioh ye paylamo
lan miahawa. Ket hiyay babayin ahe ampamteg, uli ha pamteg nan ahawa
na, antanggapen na met ye paylamo lan miahawa. Ta no ahe, agya hilay
aanak la, ket ahe na hila met tanggapen Apo Dioh. Noba hiyay kaptegan,
antanggapen na hila met Apo Dioh.
15 Noba no labaynay makihyay ye ahawa a aliwan māmteg, ket paolayan
na yaynan makihyay. Ha wanabay, malihway yaynay ahawan māmteg. Ta
hinagyat na kitawon Apo Dioh a magbi-ay a main paykahundo.
16 Hikan babayin māmteg, tatanda mo nayi, maka makauli kammo ket
miligtah yay ahawa mo? Wanabay met kammon lakin māmteg. Tatanda
mo nayi, maka makauli kammo ket miligtah yay ahawa mo?

Hiyay Pagbi-ay kanan Apo Dioh

17 Agya wanabay man, hiyay balang magha kanyo ket katapulan a
mikakaanti ha kahahaad na ha hinagyat na yan Apo Dioh a pagtao na boy
pahulong a magbi-ay ha nanagyatan nan Apo kana. Yati ye an-ibilin ko ha
kaganaan a pangkat lan māmteg.
18 Alimbawa, no hiyay maghay laki, ket tuli ya ha hinagyat na yan Apo
Dioh a pagtao na, wanabay yayna tana. Ket no ahe ya po met natuli, ahe
nayna katapulan a patuli.
19 Ta aliwan maalaga no natuli o ahe ye maghay laki. Hiyay maalaga ket
hiyay panumbong na ha bibilin nin Dioh.
20 Kaya-bay hiyay balang magha, ket katapulan a mikakaanti ya ha
kahahaad na ha hinagyat na yan Apo Dioh a pagtao na.
21 No ipoh ka ha hinagyat na kan Apo Dioh a pagtao na, adi ka angkayoot.
Noba no main kan madyag ta-omen ka mapalihway, diyagen moyna.
22 Ta hiyay maghay ipoh ha hinagyat na yan Apo Jesus a pagtao na, ket
malihway yayna ha pamilew na. Ket hiyay aliwan ipoh ha hinagyat na yan
Cristo a pagtao na, ket ipoh na yaynan Cristo.
23 Timbeh na kawon Apo Dioh nin mayadet a alaga makauli ha pagka-
matey nan Cristo ha kodoh. Adi kawoyna paipoh ha tao.
24 Kaya-bay kakatongno, hiyay balang magha kanyo, katapulan a
mikakaanti ha kahahaad na ha hinagyat na yan Apo Dioh a pagtao na.

Hiyay tungkol kanlan Babalatang boy kanlan Bawon Babayi

25 Haanin, hiyay tungkol met kanlan babalatang, homain akon mahabi a
bilin nan Apo Dioh. Noba bilang taon mapatayaan uli ha ingalo nan Apo
Dioh, wanae ye mahabi ko.
26 Uli ha kaidapan kananyatin panaon, mamanged po a wanabay yo tana
a ahe makiahawa.
27 No main kaynan ahawa, adi kaynan ampakihyay. Ket no homain ka po
ahawa, adi mo yaynan ihipen ye mangahawa.
28 Noba no makiahawa ka man, aliwan kahalanan. Ket hiyay maghay
balatang, no makiahawa ya, ahe ya magkahalanan. Noba hilay main anan
ahawa, ket magdiha hilan kaidapan. Yabayti yay labay kon maliklikan yo.
29 Kakatongno, hiyay labay kon habiyen, ket matekbe anan bengat ye
napatla a panaon tawo ihti ha babe-luta. Kaya-bay hilay main anan ahawa,
katapulan a paghilbiyan la yan luboh ye Apo a ba-mon homain hilan ahawa.

30 Hilay antumangih, magbi-ay hila a ba-mon ahe antumangih. Hilay angkaaliket a ba-mon ahe hila angkaaliket. Hilay ampanaliw a ba-mon aliwa lan konin ye hinaliw la.
31 Boy hilay ampanggawi nin babagay ihti ha babe-luta, ahe la dayi ibuton ye ihip la kanlan hilain a babagay. Ta kaganaan a babagay ihti ha babe-luta ket maanam.
32 Labay ko dayin homain kawon pakayootan ha bi-ay yo. Ta hiyay lakin homain ahawa, ampaghipegan nay panyag na nin abala na kanan Apo, no way-omen na yan mapaaliket ye Apo.
33 Noba hiyay lakin main ahawa, ampaghipegan nay babagay ihti ha babe-luta, no way-omen na yan mapaaliket ye ahawa na.
34 Ulin yati, angkadakay ye ihip na. Noba hilay babalatang boy hilay bawon babayi, hiyay paghilbi la kanan Apo ye ampaghipegan la, ta labay lan luboh a italadan ye hadili la ha paghilbi kana. Noba hiyay babayin main anan ahawa, hilay babagay ihti ha babe-luta ye ampaghipegan na, no way-omen naya po mapaaliket ye ahawa na.
35 Anhabiyen ko yati ha ikanged yo. Ahe katawo ambawalan a magkahal. Labay kon bengat a mapatunong ye bi-ay yo ta-omen yo yan luboh a mapaghilbiyan ye Apo.
36 Haanin, hiyay tungkol met ha maykabaang, no ha ihip nan laki ket agnayna angkabenbenan ye tanam na kanan kabaang na, kaya-bay angkaihipan na a mamanged po no magkahal hilayna, ket magkahal hilayna. Aliwan kahalanan yain.
37 Noba no luboh ha ihip nan laki ye ahe magkahal a ahe yan bengat angkapilit ta angkabenben nay tanam na, ket manged yain.
38 Kaya-bay manged no magkahal ya. Noba mamanged po ye homain ahawa.
39 Hiyay babayi, legan angkabi-ay ya po ye ahawa na, ket nakah-el ya kana. Noba no matey yaynay ahawa na, malyadi yayna man makiahawa ha ayaman a lalaki a labay na, dapot tana ha maghan māmteg nan Apo Jesus.
40 Ha ihip ko, mahahayaghag ya no agyayna makiahawan uman. Ket ha ihip ko, wanabay met ye anhabiyen nan Ihpiditon Dioh a anti kangko.

8

Hiyay tungkol ha Pamangan a Naihagpa ha Diohdiohan

1 Haanin, hiyay tungkol met ha pamangan a naihagpa kanlan diohdiohan no malyadi tawon kanen o ahe, anhabiyen yo, “Hikitawon kaganaan ket main tinanda.” Peteg yain. Noba wanae met ye mahabi ko. Hiyay tinanda ye ampakapalambong ha tao. Noba hiyay pangado ye ampakapapah-ey ha magha boy magha.
2 Ayaman a ampangibaan a malabong anay tinanda na, ket kulang po ateed ye tinanda na.
3 Noba hiyay ampangado kanan Apo Dioh, ket katatanda na yan Apo Dioh.
4 Kaya-bay no hiyay tungkol ha pamangan a naihagpa ha diohdiohan, tanda tawoyna a “hilatin diohdiohan ket aliwan peteg a dioh.” Ta tanda tawoynabay met a “mamagha yan bengat ye Dioh.”
5 Anhabiyen lan kanayon a main didioh ha langit boy ha babe-luta boy malabong hilay angkahabtan a didioh boy aapo.
6 Noba kantawo, mamaghan bengat ye Dioh tawo. Hiyabay ye Bapa a namalhowa nin kaganaan boy angkabi-ay kitawo ta-omen maghilbi kana.

Boy mamaghan bengat ye Apo, hiyabay ye Apo Jesu Cristo. Ket napalhowa
ye kaganaan makauli kana boy angkabi-ay kitawo makauli kana.
7 Noba main nangaanon māmteg ye ahe nagtanda nin kaptegan tungkol
ha diohdiohan. Hilay nangaano kanla, ket nikakaanti po ha ihip la
ye tungkol ha diohdiohan. Kaya-bay angga haanin, no mangan hilan
pamangan a naihagpa ha diohdiohan, ha ihip la ket kalamo hilayna ha
panggalang ha diohdiohan. Ulin yatin ihip la, nabaan la a nagkahalanan
hilayna.
8 Noba hiyay kaptegan, aliwan pamangan ye makapihaley kantawo
kanan Apo Dioh. No kanen tawo man o ahe, aliwan yati ye makapiuman
kantawo ha pamilew nan Apo Dioh.
9 Noba mag-alla kitawo met. Maka no hiyay kalihwayan tawon mangan
nin hinyaman ket pagkahalananan nin taon nikakaanti ha ihip na ye
tungkol ha diohdiohan.
10 Alimbawa, tanda moyna a hiyay diohdiohan ket aliwa yan peteg a dioh.
No makew ka ha loob nin timplon diohdiohan boy mangan nin naihagpa
ha diohdiohan, ket makit na kan katongno mo a nikakaanti ha ihip na ye
tungkol ha diohdiohan, maoy-oy yan mangan nin naihagpa ha diohdiohan
agya maloke ha ihip na, kali? No wanabay ye malyadi, nagkahalanan
yayna.
11 Uli ha “tinanda” mo, mipalakew ya lano ha kapaduhaan ye katongno
mon nakbeh met ha pagkamatey nan Cristo ha kodoh.
12 Ha wanabay a dinyag mo, nagkahalanan kayna kanan katongno mo ha
pamteg, ta naoy-oy mo yan manyag nin kahalanan kana ha ihip na. Ulin
yain, nagkahalanan kayna met kanan Cristo.
13 Kaya-bay no hiyay kena a kena ko ye pagkahalananan nin katongno ko,
ahe koyna kena ta-omen ya ahe magkahalanan.

9

Hiyay Katulidan boy Katungkolan nin maghan Apohtol

1 Haanin, malihway ako, kali? Magha koynan apohtol, kali? Hiyay Apo
tawon Jesu Cristo ye napakit kangko, kali? Uli ha paghilbi ko kana, ket nag-
ilyadi kawon māmteg, kali?
2 Agya po man ahe lako ambalayen a apohtol nin kanayon, ket
angkahigudo kon ambalayen yoko, ta hiyay pamakimamagha yo kanan Apo
Jesus ye pamapteg a apohtol na kon Apo Jesus.
3 Haanin, yati ye pakibat ko kanlan tataon ahe ampamalay kangko a
apohtol na kon Apo.
4 Bilang aapohtol, main kayin katulidan a mananggap nin pamangan boy
inomen kanlan an-adalan mi, kali?
5 Alimbawa, main akon ahawa ket ampamteg ya met. Main akon
katulidan a mangilamo kana a omen ha andiyagen lan kakatongno nan Apo
Jesus, Pedro boy kanlan kanayon po a aapohtol, kali?
6 Maka habiyen la met nin kanayon a hikayin bengat Bernabe ye
katapulan a mag-obdan ikabi-ay mi. Noba ahe malyadi, kali?
7 Homain hundaloh a gahtohan nay paghilbi na. Homain met mānanem
a ahe ampakinabang nin dawan tanem na. Boy homain met ampagpahtol
nin kambing a ahe ya ampakinabang nin gatah kakambing na.
8 Hiyay anhabiyen ko, ket aliwan bengat ihip nin tao, no aliwan, yabay-in
ya met ye anti ha Bibilin.

9 Ta wanae ye bilin a impahulat kanan Moises, “Adi moya ambohalan ye
baka legan an-ipanggiek moya.”* Baka nayi ye andektan nan Apo Dioh?
10 Ahe! Hikitawo ye andektan na, ta naihulat yatew uli kantawo. Ta
nailalayi kayi ha ampangadado boy ha ampanggiek a ampanigudo nin
dakay na ha apit.
11 Haanin, ulita hikayi ye nananem nin naihpiditowan a bini kanyo a
hiyay Manged a Balita a tungkol kanan Cristo, mabyat anan tubat nayi no
mangibat kanyo ye pagbi-ay mi?
12 No hilay kanayon a ampangipatanda kanyo nin Manged a Balita, ket
main hilan katulidan a mangibat kanyo ye pagbi-ay la, ket lalalo ana kammi.
Noba ahe miya ginawi yain a katulidan, no aliwan tineeh mi ye kaganaan
ta-omen homain makahaad ha pagkaitayak nin Manged a Balita a tungkol
kanan Cristo.
13 Kamatandaan yoynabay met a hilay ampaghilbi ha Timplo, ket ibat met
ateed ha Timplo ye pamangan la. Wanabay met ateed kanlan ampaghilbi
ha pangihagpaan nin idigalo. Angkadakayan hila met ha inhagpa.
14 Wanabay hila met ye ampangipatanda nin Manged a Balita. Imbilin
nan Apo Dioh a hukat hilan mananggap nin ikabi-ay la kanlan ampangi-
patandaan la.
15 Noba homain akon bega ginawi kanlan hilain a katulidan. Boy ahe
ko inhulat yati ta-omen yo kon biyan nin ikabi-ay ko. Kalalabay ko po ye
matey dinan ha maalih ya kangko ye maipagmayadet ko a pangipatanda ko
nin Manged a Balita a homain upa.
16 Noba ahe malyadin ipagmayadet ye pangipatanda kon Manged a Balita,
ta yati ye katungkolan ko. Kaya-bay kakaingalo ko no ahe koya ipatanda ye
Manged a Balita.
17 No kalabayan kon bengat ye pangipatanda ko, main akon anhigudowen
a upa. Noba andiyagen kon bengat yati bilang panupad ko ha katungkolan
a impataya nan Apo Dioh kangko.
18 Hinya awod ye upa ko? Hiyay upa ko, hiyay pangipatanda ko nin
Manged a Balita a homain bayad boy hiyay agko panggawi nin katulidan
ko ha pangipatanda ko nin yati.
19 Agya malihway ako boy aliwan ipoh nin ayaman, napaipoh ako ha
kaganaan ta-omen ako makakumbinyo nin malalabong po a tatao a mamteg
kanan Cristo.
20 No anti ko kanlan kapadiho kon Jujudio, ket ampagbi-ay ako met a
omen ha Judio ta-omen ko hila makumbinyo a mamteg kanan Cristo. Agya
ahe ako hakop nin bibilin lan Jujudio, anhumbongen ko hilayati ta-omen
ko hila makumbinyo.
21 No anti ko met kanlan aliwan Judio a ahe ampanumbong ha bibilin lan
Jujudio, ahe ko met anhumbongen yatew ta-omen ko hila makumbinyo a
mamteg kanan Cristo. Noba aliwan labay habiyen a agkoyna anhumbongen
ye Bibilin nan Apo Dioh, ta hiyay kaptegan, anhumbongen koy bibilin nan
Cristo.
22 No anti ko kanlan mangakapey ha pamteg, ket ampakilakwan ko hila
ta-omen ko hila mapapah-ey ha pamteg la kanan Cristo. Ampakilakwan ko
ye kaganaan a tatao ta-omen ha agya hinyaman a papadan, ket miligtah
hilay nangaano kanla.
23 Andiyagen ko yatin kaganaan ta-omen mitayak ye Manged a Balita boy
madakayan ako met nin kangedan nin Manged a Balita.

---

* **9:9** Deuteronomio 25:4.

24 Ha panumbong tawo kanan Apo Dioh, ket mailalayi kitawo kanlan
māmakilumba nin pamayew a mayew hilan kaganaan ye makilumba, noba
mamaghan bengat ye makatanggap nin plimyo. Kaya-bay pakaapehen yon
matanggap ye plimyo yo.
25 Hilay kaganaan a māmakilumba, ket ampag-ilmaw hilan manged ta-
omen la matanggap ye plimyo a ahe magbuyot. Wanabay met kantawo.
Ampag-ilmaw kitawon manged ha panumbong kanan Apo Dioh ta-omen
tawo ya matanggap ye plimyo a mikakaanti makanoman.
26 Kaya-bay ha panumbong ko kanan Apo Dioh a nailalayi ha pamayew,
ket ahe ako ampayew a homain an-ugoten. Ket no mailalayi ako ha maghan
māmakidihmog, tepe dihmog ko, ket aliwan angin ye andihmogen ko, no
aliwan hiyay kalaban ko.
27 Ampaidapan ko ye laman ko boy ampakabenbenen ta-omen ko ahe
mahumbong ye mangaloke a kalabayan na. Ta no ahe ko benbenen, maka
pangayadi kon maipatanda ye Manged a Balita kanlan kanayon, ket hiko
po ye ahe makatanggap nin plimyo a ibat kanan Apo Dioh.

10

Hiyay Babala tungkol ha Panggalang ha Diohdiohan

1 Kakatongno ko, labay kon ipaihip kanyo ye nangalyadi hatew kanlan
nangaunan tutoa tawo ha kalamo la yay Moises. Ha angkumodang hila, ket
inameyan hilan kaganaan nin owep a ampangibagnoh kanla boy nilumipay
hilan kaganaan ha Dagat a Matibya.*
2 Ket makauli ha owep boy ha dagat, nabawtihmowan hilan kaganaan
bilang mānumbong nan Moises.
3 Nangan hilan kaganaan nin mamaghan kalahin pamangan a ibat kanan
Apo Dioh.†
4 Boy ninom hilan lanom a pinadawoy nan Apo Dioh a ibat ha mamaghay
dapah. Ket yatew a dapah, hiyabay ye Cristo a ampakilamo kanla a
ampamyay nin katapulan la.‡
5 Noba agya wanabay man, ahe ya naaliket ye Apo Dioh ha kalabongan
kanla. Kaya-bay nagkaibatak-batak ha wangwang ye babangkay la.
6 Yatew a nangalyadi kanla ket bilang tanto kantawo haanin ta-omen
tawo ahe malabayan ye mangaloke a omen ha didinyag la hatew boy
7 adi kitawo manggalang ha diohdiohan a omen ha dinyag la. Ta wanae ye
naihulat, “Hilay tatao, nagpihta hila, nangan boy ninom hila boy tinumalek
hilan nanggalang ha diohdiohan.”§
8 Adi kawo ampaydadamog a omen ha dinyag la. Ta uli ha paydamog nin
nangaano kanla, ha maghay mangaamot bengat, ket luwampo boy tatloy
libo ye nangamatey kanla.*
9 Adi yoya anhuboken ye Cristo a omen ha dinyag la. Ta uli ha panubok
nin nangaano kanla kanan Apo Dioh, ket tinuka hila nin bibikat a impatey
la.
10 Adi yoya ampaytatalabotoban ye Apo a omen ha dinyag la. Ta uli ha
paytatalabotob nin nangaano kanla, ket pinatey na hilan anghil nin Dioh.†
11 Nangalyadi yatew kanla bilang adal kanlan kanayon boy naihulat
bilang tanto kantawon angkabi-ay kananyatin huyot a panaon.
12 Kaya-bay ayaman a ampangihip a mapah-ey yayna ha pamteg na, ket
mag-alla ya, ta maka maoy-oy ya met a magkahalanan.

---

* **10:1** Exodo 13:21-22. † **10:3** Exodo 16:31-35. ‡ **10:4** Exodo 17:3-6. § **10:7** Exodo 32:6. * **10:8** Bibilang 25:1-9. † **10:10** Bibilang 16:41-49.

13 Balang tukho a angkadihaan mo, ket nadihaan la met nin kanayon.
Agya wanabay man, hiyay Apo Dioh, ket mapatayaan ya ha pangako na boy
ahe na kitawo paolayan a matukho nin ahe tawon mababa a labanan. Kaya-
bay no lumateng ye tukho kanyo, ket manyag yay Apo Dioh nin papadan
ta-omen yo maliklikan.

Hiyay Pangihipan nin Pagkamatey nan Apo Jesu Cristo

14 Kaya-bay an-adoen kon kakatongno, adi kawo ampanggalang ha
diohdiohan.
15 Tanda ko a ampakataloh kawo. Kaya-bay pakaihipen yon manged ye
anhabiyen ko.
16 Tepe ampaytipon kitawo bilang pangihipan nin kamateyan nan Cristo,
main kitawon inomen a ampahalamatan kanan Apo Dioh a mangimam-
agha kantawo ha daya nan Cristo. Main kitawo met tinapay a binih-ilbih-il
a angkanen a mangimamagha kantawo ha laman nan Cristo.
17 Kaya-bay ulita mamaghan tinapay bengat ye ampaybibih-ilan tawon
kanen, agya malabong kitawo, ket bilang kitawoynan mamaghan laman.
18 Ihipen yo hilay Israelita. Hilay ampangan nin inhagpa ha pangihag-
paan nin idigalo, ket kabilang hila kanlan ampangihagpa kanan Apo Dioh.
19 Hinya awod ye labay kon habiyen? Peteg nayi a hilay diohdiohan o
hiyay pamangan a naihagpa kanla, ket main ya nayi hilbi?
20 Homain! Ta hiyay kaptegan, hiyay pangihagpa lan tatao ha diohdiohan,
ket hilay mangaloke a ihpidito ye anhagpaan la, aliwan hiyay Apo Dioh. Ket
ahe ko labay a kabilang kawo kanlan ampangihagpa kanlan mangaloke a
ihpidito.
21 Ahe kawo malyadin minom ha baho nan Apo bilang pamakidungo
yo kana, ket pangayadi, minom kawoyna man ha baho lan mangaloke a
ihpidito bilang pamakidungo yo kanla. Ahe kawo met malyadin makidungo
kanan Apo, ket pangayadi, makidungo kawoyna man kanlan mangaloke a
ihpidito.
22 Labay tawo nayi a mangimon yay Apo? Makapalyadiyan kitawo nayi
dinan na?

Hiyay Kalihwayan lan Māmteg

23 Anhabiyen lan kanayon, “Malyadi tawon diyagen ye hinyaman,” noba
aliwan kaganaan ket ikanged o makahaglap.
24 Aliwan bengat hadili yon ikanged ye pakaapehen yo, no aliwan agya
hiyay ikanged la met nin kanayon.
25 Makna yoy hinyaman a kena a angkahaliw ha panaliwan. Adi yoyna
antepeten no naihagpa ya ha diohdiohan o ahe ta-omen kawo ahe mayoot.
26 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Hiyay babe-luta boy kaganaan
a anti ihti, ket konin nan Apo Dioh.”‡
27 No kumbidaen na kawon ahe ampamteg a mangan ha baey na ket labay
yoy makew, kanen yo ye hinyaman a iapag la kanyo. Adi yoyna antepeten
no naihagpa ya ha diohdiohan o ahe ta-omen kawo ahe mayoot.
28 Noba no main maghabi kanyo, “Naihagpa yain ha diohdiohan,” ket adi
yoyna kanen, uli kanan naghabi kanyo ta-omen homain mayoot.
29 Aliwan hika ye labay kon habiyen a ahe mayoot, no aliwan hiyay
naghabi kammo.
Maka habiyen la met nin kanayon, “Taket ta mahaad ye kalihwayan ko
ulin bengat ha an-ihipen nin kanayon a tao?

‡ **10:26** Kakanta 24:1.

30 Pinahalamatan koya met kanan Apo Dioh ye kinan ko, taket ta
andelawen lako po?”
31 Yati ye pakibat ko. No mangan o minom kawo man, o hinyaman ye
diyagen yo, ket diyagen yo ha ikadangal nan Apo Dioh.
32 Adi kawo dayi manyag nin hinyaman a pagkahalananan lan Jujudio o
aliwan Judio o pangkat lan māmteg nan Apo Dioh.
33 No aliwan tuwaden yoko. Ta hiyay ampakikwanan ko, ket aliwan hiyay
ikanged ko, no aliwan hiyay ikanged nin kaganaan ta-omen hila miligtah.

11

1 Tuwaden yoko awod a omen ha panuwad ko kanan Apo Cristo.

Hiyay tungkol ha Pagtulong ha Panggalang kanan Apo Dioh

2 Andangalen katawo, ta lanang yo kon angkaihipan boy anhumbongen
yo hilay in-aadal ko.
3 Haanin, labay kon matandaan yo a hiyay Cristo ye pinagkaō nin balang
laki. Ket hiyay laki met ye pinagkaō nin babayi. Ket hiyay pinagkaō na met
nin Cristo, ket hiyay Apo Dioh.
4 No nakatulong yay maghay laki a ampakigwang o ampangihabi nin
Habi nin Dioh, ket impading-ey na yaynay Cristo a pinagkaō na, ta ba-mon
aliwaynan hiyay Cristo ye pinagkaō na.
5 No hiyay babayi, ket ahe ya nakatulong a ampakigwang o ampangihabi
nin Habi nin Dioh, ket impading-ey na yaynay laki a pinagkaō na, ta ba-mo
yaynan kohkoh.
6 No ahe na labay ye magtulong, magpakohkoh ya tana. Haanin, no
makakading-ey ha maghay babayi ye magpakohkoh, magtulong ya awod.*
7 Ahe anan katapulan a magtulong yay laki, ta hiyabay ye kadangalan
nan Apo Dioh boy napalhowa yan omen ha wangih na. Noba hiyay babayi,
kadangalan na yan laki.
8 Ta hiyay naunan laki, ket ahe ya nangibat ha babayi, no aliwan hiyay
naunan babayi ye nangibat ha laki.
9 Ta ahe ya met napalhowa ye laki a pagkalamo nan babayi, no aliwan
hiyay babayi ye napalhowa a pagkalamo nan laki.
10 Uli kananyati boy uli kanlan aanghil, hiyay babayi ket katapulan a
magtulong ya bilang pagkakitan a main ampanakop kana.
11 Noba kanlan ampakimamagha kanan Apo Jesus, hiyay babayi, ket
katapulan na yay laki. Wanabay ya met ye laki, katapulan na yay babayi.
12 Nangibat ya man ye naunan babayi kanan laki. Paibat ana hatew, hilay
kaganaan a lalaki, ket in-anak nin babayi. Noba ibat kanan Apo Dioh ye
kaganaan.
13 Hikawoynay maghabi no huhto o ahe a ahe yan nakatulong ye maghan
babayi legan ampakigwang ya kanan Apo Dioh ha paytipon lan māmteg.
14 Aliwa nayi a paibat ana hatew, ket kaugalian anan matekbe ye labok
nin laki? Kaya-bay makakading-ey ye laki no makadang ye labok na.
15 Noba kadangalan nin babayi ye makadang a labok, ta in-ibyay nan Apo
Dioh kana a pinagkatulong na.
16 Noba no main man malabay makingatngat nin tungkol kananyati,
homain kayinan mahabi a kanayon a kaugalian mi. Ket wanabay met ateed
ye andiyagen nin kaganaan a pangkat nin māmteg nan Apo Dioh.

---

* **11:6** Hatew, hiyay pagtulong nin babayi ket aliwan bengat ulita malay-ep, no aliwan pagkakitan no hinya yan pamilya.

Hiyay Pandem nan Apo
(Mateo 26:1-29; Marcos 14:22-25; Lucas 22:14-20)

17 Noba hiyay babagay a habiyen ko kanyo haanin, ket ahe katawoyna madangal. Ta hiyay paytipon yo a ikanged yo dayi, ket ingkaloke yo met manayti.
18 Muna-muna, nabalitaan ko a tepe maytipon kawo bilang māmteg nan Apo, ket naypapangkat kawo. Ket kadihko, pamtegan ko yain.
19 Peteg a katapulan a malyadi yain ta-omen matandaan no aya kanyo ye peteg a māmteg.
20 Ha paytipon yo bilang pangihipan nin pandem nan Apo, ket aliwan hiyay pandem nan Apo ye angkadyag yo.
21 Ta no mangan kawo, ahe kawoyna ampay-agad boy ahe yo hila po andakayan ye kakatongno yo. Kaya-bay hiyay angkalyadi, hilay kanayon, nangabhoy ana. Hilay kanayon met, angkabitil po. Ket hilay kanayon met, nalahing ana.
22 Agi! Homain kawo nayi babaey a panganan boy pinoman yo? Taket ta an-umihen yoy pangkat lan māmteg nan Apo Dioh boy ampading-eyan yo hilay mangaidap? Hinya awod ye labay yon diyagen ko kanyo? Dangalen katawo nayi? Ahe ya bega malyadi yain!
23 Yati ye adal a natanggap ko kanan Apo, ket in-adal koyna met kanyo. Kananyatew a madeglem a iopit yay Apo Jesus, ket nangwa yan tinapay.
24 Ha nayadi nan pinahalamatan kanan Apo Dioh, ket binih-ilbih-il na boy hinabi na, "Yatin tinapay ye pinagkalaman ko a an-ihagpa ko ha ikanged yo. Diyagen yo yati bilang pangihipan kangko."
25 Pangayadi lan nangan, kingwa na met ye bahon alak. Ket hinabi na kanla, "Yatin alak ye pinagkadaya ko a mamapteg nin bayon kahundoan nan Apo Dioh ha tao. Tepe minom kawo nin yati, diyagen yo bilang pangihipan kangko."
26 Ta tepe mangan kawo nin yatin tinapay boy minom nin yatin inomen, ket man-ipatanda yo ye pagkamatey nan Apo Jesus angga ha mag-udong ya.
27 Kaya-bay ayaman a mangan nin yatin tinapay o minom nin yatin inomen a main aliwan huhton ihip, ket ampagkahalanan yayna kanan Apo Jesus, ta an-umihen nay laman boy daya na.
28 Kaya-bay balang tao, katapulan a pakabokitkiten na po munan manged ye hadili na, bayo ya mangan nin yatin tinapay boy minom nin yatin inomen.
29 Ta ayaman a mangan nin yatin tinapay boy minom nin yatin inomen a ahe ampamaalaga nin laman nan Cristo, ket nangan yayna boy ninom nin ikaduha na.
30 Kaya-bay malabong kanyo ye makapey boy ampaghakit. Ket hilay nangaano kanyo, natey ana.
31 Noba no pakabokitkiten tawo po munan manged ye hadili tawo, ket ahe na kitawo paduhaan Apo Dioh.
32 Noba no paduhaan na kitawon Apo Dioh, an-itoynong na kitawon bengat ta-omen kitawo ahe mailamo a mapaduhaan kanlan tataon ahe ampanumbong kana.
33 Kaya-bay kakatongno ko, no maytitipon kawon mangan ha pandem nan Apo, may-aagad kawo.
34 Ket no main mabitil kanyo, mangan ya po muna ha baey na ta-omen ya ahe mag-ilyadin pakaduhaan yo ye paytitipon yo. Hiyay tungkol met ha kanayon a gotgot a inhulat yo, ket ipatunong koyna lano ha panlumateng ko ihen.

12

Hilay Binaba a An-ibyay nin Ihpiditon Dioh

1 Haanin kakatongno, hiyay tungkol met ha binaba a an-ibyay nin
Ihpiditon Dioh, labay kon matandaan yoy kaptegan tungkol kananyati.
2 Hatew ha ahe kawo po namteg kanan Apo, natalingo kawon nanggalang
ha diohdiohan a ahe met ampakahabi.
3 Kaya-bay labay kon matandaan yo a no an-ibagnoh na yan Ihpiditon
Dioh ye maghay tao, ahe na malyadin habiyen, “Humpaen yay Jesus.”
Boy no ahe ya an-ibagnoh nin Ihpiditon Dioh ye maghay tao, ahe na met
malyadin habiyen, “Hiyay Jesus ye Apo!”
4 Nakahinadi ye binaba a an-ibyay nin Ihpiditon Dioh, noba mamaghan
bengat a Ihpidito ye ampamyay.
5 Nakahinadi ye papadan ha paghilbi, noba mamagha ya met ateed a Apo
ye ampaghilbiyan.
6 Nakahinadi met ye an-ipadyag nan Apo Dioh. Noba hiya met ateed ye
ampamyay nin binaba ha balang magha a manyag nin yatew.
7 Hiyay balang maghan māmteg, ket ambiyan na hilan Ihpiditon Dioh nin
binaba ha ikanged nin kaganaan.
8 Hiyay magha, ambiyan nan Ihpiditon Dioh nin binaba a mangihabi nin
habin kadunongan. Ket hiyay magha met, binaba a mangihabi nin tinanda
a an-ipaihip nin Ihpiditon Dioh.
9 Ket hiya met ateed a Ihpidito ye ampamyay kanlan kanayon nin
mayadet a pamteg kanan Apo Dioh. Ket kanlan kanayon met, kapalyadiyan
a mamaitaah kanlan ampaghakit.
10 Hilay kanayon po, ambiyan na met nin kapalyadiyan a manyag nin
kapagtakaan. Ket hilay kanayon, binaba a mangihabi nin Habi nin Dioh.
Ket hilay kanayon po, binaba a makatanda no hiyay anhabiyen nin maghay
tao, ket ibat yan peteg ha Ihpiditon Dioh o ahe. Boy hilay kanayon po,
binaba a maghabi nin lumbo a habi a ahe la naadal. Ket hilay kanayon
met, binaba a mangipalinaw nin yatew a hahabi.
11 Noba mamagha met ateed a Ihpiditon Dioh ye namyay nin hilati. Ket
an-ibyay na kanlan balang magha ye labay nan ibyay.

Mamaghan Laman noba Malabong ye Pahen

12 Hiyay laman nin tao ket malabong a pahen, noba mamaghan bengat a
laman. Wanabay met ateed kantawon māmteg a pinagkalaman nan Cristo.
Malabong a māmteg noba bilang mamaghan laman.
13 Ta hikitawon kaganaan, Judio man o ahe, ipoh man o ahe, ket
nabawtihmowan ta-omen kitawo mag-ilyadin mamaghan laman makauli
ha mamaghan Ihpidito. Ket hiya met ateed a Ihpidito ye in-ibyay kantawon
kaganaan.
14 Ta hiyay laman, aliwan bengat mamaghan pahen no aliwan malabong.
15 Haanin, no habiyen nin bitih, “Hi! Aliwa akon gamet, kaya-bay aliwa
na kon pahen nin laman,” peteg laweh a aliwa yan pahen nin laman?
16 No habiyen na met nin talinga, “Hi! Aliwa kon mata, kaya-bay aliwa
kon pahen nin laman,” peteg laweh a aliwa yan pahen nin laman?
17 No matan bengat ye laman, ahe ya makange, kali? Boy no talingan
bengat ye laman, ahe ya makadaep, kali?
18 Noba hiyay Apo Dioh, pinalhowa nay laman tawo a main nakahinadi
a pahen. Ket impohto na hila ha labay nan pangipohtowan.

19 Ta no hiyay matiboen laman ket nadyag yan mamaghay pahen, ket ahe
ya mahabtan a laman, kali?
20 Hiyay kaptegan, malabong a pahen ye laman, noba mamaghan teed a
laman.
21 No wanabay awod, ahe malyadin habiyen nin mata ha gamet, “Ahe kata
katapulan.” Ahe met malyadin habiyen nin ō ha bitih, “Ahe kata katapulan.”
22 No aliwan, hilay papahen nin laman a ba-mon makapey, ket hila po
manayti ye katapulan tawo.
23 Aliwa nayi a hilay papahen nin laman a angkabaan tawon aliwan
minga maalaga, ket anhayhayen tawo yan manged? Ket hilay papahen a
ahe malyadin ipakit, ket antagpenan tawo, kali?
24 Noba hilay papahen a malyadin ipakit, ket aliwaynan katapulan a
tagpenan. Ha dinyag nan Apo Dioh ye laman tawo, binyanan na hilan igit
a kadangalan ye papahen a angkabaan tawon aliwan minga madangal
25 ta-omen homain paypapangkat, no aliwan mapaymahakit ha magha
boy magha.
26 Kaya-bay no angkahakitan ye maghay pahen nin laman, ket angkahak-
itan met ye kaganaan a papahen. Ket no mapadangalan ye maghay pahen,
ket angkaaliket met ye kaganaan a papahen.
27 Hikawon kaganaan ket mamaghan pinagkalaman nan Cristo. Ket hiyay
balang magha kanyo, papahen nin pinagkalaman na.
28 Ket kananyatin pangkat lan māmteg, namili yay Apo Dioh nin maghilbi
ha balang magha. Hiyay una, aapohtol. Hiyay ikalwa, podopita. Hiyay
ikatlo, māngiadal. Binyan na hila met ye kanayon nin binaba a manyag
nin kapagtakaan, mamaitaah nin ampaghakit, managlap, mamaala boy
maghabi nin lumbo a habi a ahe la naadal.
29 Aliwan kaganaan ket apohtol, māngihabin impahabi nin Dioh o
māngiadal. Aliwan kaganaan ket binyanan nan binaba a manyag nin
kapagtakaan,
30 o mamaitaah nin ampaghakit, maghabi nin lumbo a habi a ahe na
naadal o mangipataloh nin yatin habi.
31 Kaya-bay pakakwaen yon matanggap ye maaalaga po a binaba a an-
ibyay nin Ihpiditon Dioh. Ket haanin, ipatanda koya kanyo ye pinaka-
maalaga ha kaganaan.

13

Hiyay Pangado

1 Agya po man ampakahabi ko nin nakahinadi a habi lan tatao boy habi
lan aanghil, no homain ako met pangado, ba-mo koynan bengat batingting
a ampakabakling o palayi a mahneg.
2 Agya po man main akon binaba a mangihabi nin impahabi nin Dioh boy
pagkataloh ha kaganaan a monikala nin Dioh a ahe na po impatanda, boy
anti man kangko ye kaganaan a tinanda boy no main ako man mayadet a
pamteg ta-omen koya maipalakew ye mamapantay, noba no homain ako
met pangado, ket homain akon hilbi.
3 Ket no an-ibyay ko man ye kaganaan a babandi ko kanlan mangaidap
boy ihagpa ko man ye laman ko ta-omen ulamen, noba no homain ako met
pangado, homain akon bega pakinabang.
4 Hiyay taon ampangado, ket mapagteeh ya boy maanoh, ahe ya
angkaibeg, ahe ya malambong o matanghit.

5 Mapamiha ya, aliwan bengat ye hadili nan ikanged ye an-ihipen na, ahe
yan mapangapoot boy ahe yan ampangitanem nin hakit nakem.
6 Ahe na angkaaliketan ye mangaloke a didiyag, no aliwan hiyay kaptegan
bengat ye angkaaliketan na.
7 Hiyay taon ampangado ket mapangikpe, mapamataya, main kahigu-
dowan ha kaganaan, boy mapagteehan nay kaganaan.
8 Main anggaan ye pangihabi nin impahabi nin Dioh. Main anggaan ye
paghabi nin lumbo a habi a ahe naadal. Main anggaan ye pangihabi nin
tinanda. Noba homain yan anggaan ye pangado.
9 Ahe po genap ye tinanda tawo boy hiyay binaba tawon mangihabi nin
impahabi nin Dioh.
10 Noba lano ha genap anay kaganaan, ket maanam anay aliwan genap.
11 Ha anak ako po, hiyay paghabi ko, pangihip ko boy hiyay pagkataloh
ko, ket omen ha anak. Noba ha matoa koyna, inalih koynay ugali anak.
12 Haanin a panaon, hiyay pagkatanda tawo kanan Apo Dioh, ket ba-mon
makolapon anino a angkakit ha halamin, noba maabot lano a makit tawo
yan adap-adapan. Makandin bengat ye tinanda ko haanin. Noba maabot
met lano a matandaan ko ye kaganaan a omen ha pagkatanda nan Apo Dioh
kangko.
13 Haanin, hilayatin tatlo ye mikakaanti, hiyay pamteg, kahigudowan boy
pangado. Noba hiyay pangado ye pinakamaalaga.

14

Hiyay tungkol ha Binaba a An-ibyay nin Ihpiditon Dioh

1 Kaya-bay paghehpetan yon adoen ye kapadiho yon tao. Boy pakakwaen
yoy mabyayan nin hilatin binaba a an-ibyay nin Ihpiditon Dioh, lalo ana ye
pangihabi nin an-ipahabi nin Dioh.
2 Ta hiyay ampakahabi nin lumbo a habi a ahe na naadal, ket ampaki-
tongtong ya kanan Apo Dioh, aliwan ha tao. Homain ampakataloh kana, ta
makauli ha haglap nin Ihpiditon Dioh, anhabiyen nay monikala nan Apo
Dioh a ahe na po impatanda.
3 Noba hiyay ampangihabi nin an-ipahabi nin Dioh, ket angkatongtongen
na hilay tatao ta-omen pumah-ey ye pamteg la, kumhaw ye nakem la boy
maliwaliwa hila.
4 Hiyay ampakahabi nin lumbo a habi a ahe na naadal, ket hiyay hadili
nan pamteg ye ampapah-eyen na. Noba hiyay ampangihabi nin an-ipahabi
nin Dioh, ket hiyay pamteg nin pangkat lan māmteg ye ampapah-eyen na.
5 Labay ko met dayi a makapaghabi kawon kaganaan nin lumbo a habi a
ahe yo naadal. Noba kalalabay ko po a ihabi yoy an-ipahabi nin Dioh. Ta
maaalaga po ye pangihabin ipahabi nin Dioh dinan ha paghabi nin lumbo
a habi a ahe naadal, powidan bengat no main mangipataloh nin labay nan
habiyen ta-omen ya makapapah-ey nin pamteg nin pangkat lan māmteg.
6 Alimbawa, no makew ako ihen kanyo, ket katongtongen katawo nin
lumbo a habi a ahe yo naadal, homain kawon pakinabang, kali? Mak-
inabang kawon bengat no hiyay impakit nan Apo Dioh kangko o tinanda
tungkol kana o an-ipahabi na kanyo o hiyay adal na ye ipataloh ko kanyo.
7 Agya po man panigtigan a omen ha plawta boy alpa, no aliwan malinaw
ye tono a antigtigen, way-omen matandaan no hinyay kanta ye antigtigen?
8 Boy no main ampamatnoy nin tamboyok kanlan huhundaloh, noba ahe
la matalohan ye labay habiyen nin tonoy, ayay maghadya a makilaban?

9 Wanabay met ateed kanyo. No angkatongtongen yo hilay kanayon ha
habin ahe la naadal, way-omen la matandaan ye anhabiyen yo? Ba-mo
kawoynan bengat ampakitongtong ha lowang.
10 Malabong ye hahabi ihti ha babe-luta. Ket hiyay balang magha, main
yan katalohan.
11 Noba no ahe ko angkatalohan ye habi nin katongtong ko, ket ahe kayi
mapaykataloh a ba-mo kayinan dadayohan a ahe ampaykataloh.
12 Ket ulita angkahabek kawon makatanggap nin binaba a an-ibyay nin
Ihpiditon Dioh, pakakwaen yoy umando ha binaba a ampakapah-ey nin
pamteg nin pangkat lan māmteg nan Apo Jesus.
13 Kaya-bay hiyay taon ampakahabi nin lumbo a habi a ahe na naadal, ket
katapulan a ipakigwang na a mabyayan ya met nin binaba a mangipataloh
nin anhabiyen na.
14 No ampakigwang ako ha lumbo a habi a ahe ko naadal, hiyay ihpidito
ko ye ampakigwang, noba ahe ko angkatalohan ye anhabiyen ko.
15 No wanabay awod, hiyay diyagen ko, makigwang ako makauli ha
Ihpiditon Dioh a nangipahabi nin lumbo a habi boy makigwang ako met
ha habi a angkatalohan ko. Magkanta ko met makauli ha Ihpiditon
Dioh a nangipakanta ha lumbo a habi boy magkanta ako met ha habi a
angkatalohan ko.
16 Ta no ampagpahalamat ka kanan Apo Dioh makauli ha Ihpiditon Dioh a
nangipahabi nin lumbo a habi, way-omen la habiyen nin kanayon a "Amin,"
no ahe la met angkatalohan ye anhabiyen mo?
17 Agya po man manged yay pahalamat mo kanan Apo Dioh, no ahe ya
met angkatalohan, ket ahe ya makapapah-ey nin pamteg lan kanayon a
ampakange.
18 Ampahalamat ako kanan Apo Dioh, ta ampakahabi kon lumbo a habi
nin umiigit kanyon kaganaan.
19 Noba ha paytipon nin pangkat lan māmteg nan Apo Jesus, kalalabay ko
po a liliman bengat a habet ye mahabi ko a angkatalohan la ta-omen ko hila
maadalan dinan ha libo-libon habi ye mahabi ko a ahe la met angkatalohan.
20 Kakatongno, no tungkol kanlan hilati, adi kawo ampangihip a omen ha
pangihip nin anak, no aliwan mangihip kawon omen ha anak a homain
tinanda nin tungkol ha kalok-an. Noba ha pagkataloh, ihip ana dayin
matoa.
21 Wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Katongtongen ko hilatin tatao makauli ha lumbo a hahabi lan dadayohan,
noba ahe la kon teed leng-en."*
22 No wanabay awod, hiyay paghabi ha lumbo a habi, ket magha yan
pagkakitan kanlan ahe ampamteg, aliwa kanlan māmteg. Noba hiyay
pangihabi nin impahabi nin Dioh, ket pagkakitan kanlan māmteg, aliwa
kanlan ahe ampamteg.
23 Kaya-bay no ampaytipon kawon kaganaan a māmteg, ket ampaghabi
kawon kaganaan nin lumbo a habi a ahe yo naadal, ket no main lumateng
a ahe ampamteg o homain tinanda nin tungkol ha binaba a an-ibyay nin
Ihpiditon Dioh, mibaan la a angkaengew kawo, kali?
24 Noba no ampangihabi kawon kaganaan nin impahabi nin Dioh, ket no
main lumateng a ahe ampamteg o homain tinanda nin tungkol ha binaba a
an-ibyay nin Ihpiditon Dioh, mabalayan na a māgkahalanan ya. Ket makauli
ha nange na kanyo, matandaan na a mapaduhaan ya.

---

* **14:21** Isaias 28:11-12.

25 Agya hiyay hiklito na, ket miboknak ya. Ulin kananyatin nange na,
manalimukod yan maghehe boy manggalang kanan Apo Dioh boy habiyen
na, “Hiyay Apo Dioh, peteg yan anti kanyo!”

Hiyay Matunong a Panggalang

26 Haanin kakatongno, yati ye labay kon habiyen. No maytitipon kawo,
ket main dayin diyagen ye balang magha kanyo. Main magkanta, main
mangiadal, main mangipatanda nin impaihip nan Apo Dioh, main maghabi
nin lumbo a habi a ahe naadal, boy main met ampangipataloh. Diyagen yo
yatin kaganaan ha ikapah-ey nin pamteg yo.
27 No main maghabi nin lumbo a habi a ahe naadal, huhtoyna ye
luwa o tatlo katao a mayhuhublat a maghabi. Noba katapulan a main
mangipataloh nin anhabiyen la.
28 Ket no homain mangipataloh, pakal-em yaynan bengat ha paytipon yon
māmteg boy katongtongen na yaynan bengat ye Apo Dioh a bubukod na.
29 No main yan binyanan ye Apo Dioh kanyo nin habi na, palubohan
yon bengat ye luwa o tatlo kataon mangihabi. Ket hilay kanayon met, ket
pakaihipen lan manged no ibat ya ha Ihpiditon Dioh ye anhabiyen la o ahe.
30 Haanin, no hiyay magha kanlan ampanlenge, ket binyanan nan Apo
Dioh nin habi na kananyatew met ateed, hiyay ampaghabi, itgen na po ye
paghabi na.
31 Ta hiyay balang magha kanyo ket malyadin mayhuhublat a mangihabi
nin impahabi nin Dioh ta-omen hila makaadal ye kaganaan boy mapapah-
ey ye pamteg lan ampanlenge.
32 Ket hilay mangihabin impahabi nin Dioh, malyadin mayhuhublat hila
ulita main hilan pamenben ha hadili la.
33-34 Ta hiyay Apo Dioh, ket Dioh yan katanaan, aliwan kagulowan.
Hilay babayi ihen kanyo, katapulan a pakal-em hila ha paytitipon yo a
omen ha andiyagen lan babayi ha kaganaan a pangkat lan māmteg nan Apo
Jesus. Ahe hila napalubohan a maghabi, no aliwan pahakop hila a omen ha
naihulat ha Bibilin.
35 No main hilan labay matandaan, manepet hilaynan bengat kanlan
ahawa la ha pamiabot la ha baey la, ta makakading-ey a mahneg ye babayi
ha paytitipon nin pangkat lan māmteg nan Apo Jesus.
36 Ampibaan yo nayi a hikawo ye nandugiyan nin Habi nin Dioh? O
ampibaan yo po a hikawon bengat ye nakatanggap nin yati?
37 No an-ihipen nin magha kanyo a magha yan māngihabin impahabi nin
Dioh o nakatanggap yan binaba a an-ibyay nin Ihpiditon Dioh, katapulan a
balayen na a yatin hulat ko kanyo, ket bilin nan Apo.
38 Noba no main taon ahe mamalay nin yatin hulat ko, adi yoya met
ambalayen.
39 Kaya-bay kakatongno ko, pakakwaen yoy mangihabin impahabi nin
Dioh boy adi yo met an-ibawal ye maghabin lumbo a habi a ahe naadal.
40 Noba diyagen yoy kaganaan ha matunong boy huhton papadan.

15

Hiyay Pagkabi-ay nan Uman Apo Jesu Cristo

1 Kakatongno ko, labay koyna man ipaihip kanyo ye impatanda kon
Manged a Balita kanyo a tinanggap yo met boy ampamtegan yoyna.
2 Yabayti ye mangiligtah kanyo, no pahulong kawon mikakaanti ha
impatanda ko. Noba no ahe, homain hilbi ye pamteg yo.

3 Ta hiyay tinanggap ko a pinakamaalaga a adal a impatanda ko kanyo
hatew, ket wanae ya. Hiyay Apo Jesu Cristo, ket natey ya uli ha kakahalanan
tawo a omen ha naihulat a Habi nin Dioh.
4 In-ilbeng ya, nabi-ay yan uman ha ikatlon mangaamot a omen met ha
naihulat a Habi nin Dioh,
5 boy napakit ya kanan Pedro. Pangayadi, napakit ya met kanlan
labinluwan aapohtol na.
6 Pangayadi, napakit ya po kanlan maigit limanggatoh a māmteg na a
naytitipon. Ket angga haanin, malabong po kanla ye angkabi-ay, noba natey
hilaynay nangaano kanla.
7 Boy napakit ya met kanan Santiago boy pangayadi, napakit yayna met
kanlan kaganaan a aapohtol na.
8 Ket hiko ye kahuyot-huyotan a nagpakitan na. Ket kananyatew a odah,
ba-mo kon ongi a nianak ha aliwa nan panaon.
9 Hiko ye pinakamaaypa kanlan aapohtol. Boy ha ihip ko, ahe ako dayi
katanggap-tanggap a mahabtan apohtol, ta impaloke ko hilay pangkat nin
māmteg nan Apo Dioh hatew.
10 Noba uli ha kangedan nan Apo Dioh, dinyag na kon apohtol. Ket ahe ya
met nahayang ye kangedan na kangko, ta maiigit ye pagbannog ko dinan
kanlan kaganaan a apohtol. Noba nadyag ko yatew, aliwan makauli ha
hadili kon binaba, no aliwan uli ha kangedan nan Apo a anti kangko.
11 Kaya-bay hiko man o hilay kanayon ye ampangipatanda kanyo,
padihon bengat ye an-ipatanda mi boy hiya met ateed ye pinamtegan yo.

Hiyay Pagkabi-ay Uman nin Nangamatey

12 Impatanda mina kanyo a nabi-ay yan uman ye Cristo. Taket ta main
kanyo ye ampaghabi a ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey?
13 No peteg a ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey, ahe ya met awod
nabi-ay uman ye Cristo.
14 Ket no ahe ya nabi-ay uman ye Cristo, homain hilbi ye pangipatanda
mi boy homain met hilbi ye pamteg yo.
15 Aliwan bengat yain. Lumtaw kayi po a matago a māmapteg nin tungkol
kanan Apo Dioh, ta impapteg mi a bini-ay na yan uman ye Cristo. No peteg
a ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey, mag-ilyadi yan aliwan peteg ye
impapteg mi a bini-ay na yan uman ye Cristo.
16 Ta no ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey, ahe ya met awod nabi-ay
uman ye Cristo.
17 Ket no ahe yan nabi-ay uman ye Cristo, homain hilbi ye pamteg yo boy
ahe po napatawad ye kakahalanan yo.
18 Ket no ahe yan nabi-ay uman ye Cristo, hiyay labay habiyen, hilay
māmteg nan Cristo a natey ana, ket nipalakew hila ha kapaduhaan a homain
anggaan.
19 No hiyay kahigudowan tawon māmteg nan Cristo ket anggan bengat
kananyatin bi-ay, hikitawoyna ye pinakaiingalo ha kaganaan a tatao.
20 Noba hiyay kaptegan, hiyay Apo Jesu Cristo ye unan nabi-ay uman
bilang pagkakitan a mabi-ay hila met uman ye nangamatey.
21 Ta makauli ha maghay tao a hiyay Adan, ket nagkamain nin kamateyan
ha babe-luta. Ket makauli met ha maghay tao a hiyay Cristo, ket mabi-ay
hila met uman ye nangamatey.
22 Ta no way-omen a matey ye kaganaan a tatao ulita naimamagha hila
kanan Adan, ket mabi-ay hila met uman ye kaganaan a ampakimamagha
kanan Cristo.

23 Noba hiyay balang magha, ket main yan naitaning a panaon a mabi-ay
uman. Hiyay una, hiyay Cristo. Pangayadi, ha pag-udong na ihti ha babe-
luta, hilay māmteg na met ye mabi-ay uman.
24 Ket lano ha hamboten nan Cristo ye kaganaan a mānakop boy main
kapalyadiyan, ket ibyay nayna ye panakop na kanan Bapa na a Dioh. Ket
yabaytew yaynay kalampuhan nin babe-luta.
25 Ta hiyay Cristo, ket katapulan a mamoon ya angga ha mahambot na ye
kaganaan a kaaway na.
26 Hiyay pinakahuyot a kaaway na a hamboten na, ket hiyay kamateyan.
27 Wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Impahakop nan Apo Dioh kanan
Cristo ye kaganaan.”* Noba aliwan labay habiyen a kalamo yay Apo Dioh
ha habet a “kaganaan,” ta hiyabay ye nangipahakop nin kaganaan kanan
Cristo.
28 Lano ha hakop naynan kaganaan Cristo, ket pahakop yayna met kanan
Bapa na a nangipahakop kana nin kaganaan ta-omen yayna manakop ye
Apo Dioh ha kaganaan.
29 Main tataon ampabawtihmo uli kanlan nangamatey. Hinya awod ye
hilbi nin andiyagen la no ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey?
30 Ahe kayi angkahindak agya lanang kayin angkaampoling matey, ta
tanda mi a mabi-ay hilan uman ye nangamatey.
31 Kakatongno, no way-omen a peteg a an-ipagmayadet katawo uli kanan
Cristo Jesus a Apo tawo, wanabay met a peteg a minamangaamot akon
angkaaampoling matey.
32 Ihti ha banwan Efeso, pinaidapan la kon tataon angkumuntada kangko,
ta ba-mo hilan matubag a aayop. Ket no homain pagkabi-ay uman ye
nangamatey, hinya awod ye hilbi nin pagteeh ko? No ahe hila mabi-
ay uman ye nangamatey, mamanged po a humbongen tawoyna ingat
yatin kahabiyan a wanae, “Mangan boy minom kitawoyna, ta maka matey
kitawoyna mabekah.”†
33 Adi kawo dayin patalingo ha wanabay a kahabiyan, ta tanda yoynabay
met ye labay habiyen nin yatin kahabiyan, “Hiyay maloke a kalamo ye
ampakadama nin manganged a pangugali.”
34 Pakatino kawoyna awod boy itgen yoynay panyag nin kakahalanan.
Hinabi ko yati ta-omen kawo mading-ey ha hadili yo, ulita main nangaano
kanyo ye aliwan huhto ye pagkatanda la tungkol kanan Apo Dioh.

Hiyay Kalahi nin Laman a Mabi-ay Uman

35 Noba maka main met manepet nin wanae, “Way-omen hila nayi mabi-
ay uman ye nangamatey? Way-omen lagi ye kalahi nin laman la lano?”
36 Agi! Kamutawan yain a tepet! Aliwa nayi a no mananem kawon lahi',
ket ikutkot yoya po muna a omen ha pangilbeng nin natey? Ket no tumubo
yaynay lahi', nabi-ay yaynan uman.
37 No mananem ka, aliwan mayadet a tanaman ye itanem mo, no aliwan
hiyay itanem mo, lahi' nin tidigo o hinyaman a lahi'.
38 Noba hinyaman a labay nan Apo Dioh a mag-ilyadin kadih nin lahi' a
tumubo, wanabay tana. Ket hiyay balang kalahin lahi', no tumubo yayna,
main yaynan hadilin kadih.
39 Wanabay met ateed ye laman. Aliwan kaganaan a laman ket padi-
padiho. Lumbo ye laman nin tao, ayop, manokmanok boy malanghit.

---

* **15:27** Kakanta 8:6. † **15:32** Isaias 22:13.

40 Main laman a pambabe-luta boy main met laman a panlangit. Noba
hiyay katampa nin laman a panlangit, ket nakiduma ya ha katampa nin
laman a pambabe-luta.
41 Lumbo ye henag nin mangaamot, lumbo ye henag nin bowan, boy
lumbo met ye henag nin bitoen. Agya hilay bibitoen, nakiduma ye henag
nin balang magha.
42 Wanabay ya met lano ha mabi-ay uman ye nangamatey. Hiyay laman
a nailbeng, ket bumata ya. Noba hiyay laman a nabi-ay uman, ahe yayna
bumata makanoman.
43 Hiyay laman a nailbeng ket madawa boy makapey. Noba lano ha mabi-
ay yan uman, matampa yayna boy makhaw.
44 Hiyay laman a nailbeng ket laman a pambabe-luta. Noba lano ha mabi-
ay yan uman, ket laman yaynan panlangit. Ta no main laman a pambabe-
luta, main met laman a panlangit.
45 Wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Hiyay unan tao a pinalhowa a
hiyay Adan, ket binyan na yan bi-ay."‡ Noba hiyay huyot a Adan a hiyay
Cristo ye ampamyay bi-ay a homain anggaan.
46 Noba aliwan laman a panlangit ye nauna, no aliwan hiyay laman a
pambabe-luta, pangayadi, laman anan panlangit.
47 Hiyay unan tao a hiyay Adan, ket ibat ya ha luta. Noba hiyay huyot a
tao a hiyay Apo Jesu Cristo, ket ibat ya ha langit.
48 No way-omen ye laman nan Adan a ibat ha luta, wanabay ya met ye
laman nin kaganaan a anti ha babe-luta. Ket no way-omen ye laman nan
Apo Jesus a ibat ha langit, wanabay ya met lanoy laman nin kaganaan a
anti ha langit.
49 Ket no way-omen kitawon omen kanan Adan a ibat ha luta, maabot
lanoy panaon a omen kitawoyna met kanan Cristo a ibat ha langit.
50 Kakatongno, yati ye labay kon habiyen. Hiyay laman tawo a ibat
ha luta, ket ahe ya malyadin mailamo ha panakopan nan Apo Dioh. Ta
yatin laman a bumata, ket ahe ya malyadin manawid nin bi-ay a homain
anggaan.
51-52 Haanin, leng-en yoy habiyen ko, ta main akon ipatanda kanyo a
ahe po naipatanda! Aliwan hikitawon kaganaan ket matey. Noba ha
panlumateng nan Apo Jesus, ha kapadah nin pangumolap mata a kadlan
nin panumnoy nin huyot a tamboyok, hiyay laman tawon kaganaan, ket
mahagiliyan ya. Ta ha panumnoy nin huyot a tamboyok, hilay nangamatey,
ket mabi-ay hilan uman boy mabyayan hila met nin bayon laman a ahe ana
bumata. Wanabay met kanlan angkabi-ay. Mabyayan hila met nin bayon
laman.
53 Ta yatin laman tawo a matey boy bumata, ket mahagiliyan ya nin laman
a ahe ana matey boy ahe ana bumata.
54 Ket lano ha mahagiliyan yaynay laman tawon matey boy bumata nin
laman a ahe anan matey boy bumata, matupad yaynay naihulat a Habi nin
Dioh, a wanae,

"Nahambot yaynay kamateyan. Genap anay panambot!§
55 Way-ihtew yaynay panambot nin kamateyan?
Way-ihtew yaynay kapalyadiyan na?"*
56 Main yan kapalyadiyan ye kamateyan kantawo uli ha kahalanan. Boy
main met kapalyadiyan ye kahalanan kantawo uli ha Bibilin.

‡ **15:45** Genesis 2:7. § **15:54** Isaias 25:8. * **15:55** Hosea 13:14.

57 Noba halamat kanan Apo Dioh, ta binyan na kitawon panambot ha
kahalanan boy kamateyan makauli kanan Apo tawon Jesu Cristo.
58 Kaya-bay an-adoen kon kakatongno, pakapah-ey kawo boy adi kawo
angkumapey ha pamteg yo. Lanang kawon pakahipeg ha paghilbi kanan
Apo Jesus, ta tanda yobayna a ahe mahayang ye pagbannog yo ha paghilbi
yo kanan Apo Jesus.

16

Hiyay Haglap kanlan Kakatongno ha Pamteg

1 Haanin, hiyay tungkol ha panipon nin ihaglap kanlan māmteg nan
Apo Jesus ha banwan Jerusalem, diyagen yoy omen ha impadyag ko ha
papangkat lan māmteg ha Galacia.
2 Tepe mangaamot nin Dominggo, hiyay balang magha kanyo, ket
mangilbo yaynan alaga ha mababa nan ibyay ha tapul na. Tiponen yoya
ta-omen lano ha makew akoyna kanyo, ket naitaladan yayna.
3 Ket ha panlumateng ko ihen, ipakaget koyna met kanlan mapili yo a
kakatongnon mangiatel nin haglap yo ye hulat ko a pamalayan la kanla nin
kakatongnon māmteg ha Jerusalem.
4 Ket no katapulan a makew ako, makilakew hila kangko.

Hiyay Pangumewah nan Pablo

5 Hiyay ihip ko, kewahan katawo lano ihen ha Corinto lano ibat akoyna
ha Macedonia, ta labay ko po ye magdān ihtew.
6 Ta maka magbuyot ako ihen kanyo o ihen akoynan mamalabah
nin panaon lay-ep ta-omen yoko mahaglapan ha katapulan ko lano ha
dumondon a pamakew ko ha agya way-ihtew man a lakwen ko.
7 Ahe ko labay a danan katawon bengat. Labay koy magbuyot ha talig yo,
no ipaluboh nan Apo.
8 Noba haanin, ihti ko po ha banwan Efeso angga ha Pihtan Pentecostes,
9 ta agya malabong hilay angkumuntada kangko ihti, malabong hila met
ye malabay manlenge nin Manged a Balita a an-ipatanda ko.
10 Lano ha lumateng yaynay Timoteo ihen, tanggapen yo yan luboh ha
puho yo ta-omen ya tumana ye ihip na, ta kapadiho ko yan ampaghilbi
kanan Apo Dioh.
11 Adi yoya anyamo-yamoen, no aliwan haglapan yo yayna ingat ta-omen
ya matana ha pag-udong na kangko. Ta an-agaden koya a kalamo hilay
kakatongno ha pamteg.
12 Haanin, hiyay tungkol met kanan katongno tawon Apolos, mahehpet
ko yan kinatongtong a kumewah ya ihen kanyo, kalamo na hilay kanayon a
kakatongno kanan Apo. Noba ahe na po labay kano ye makew ihen haanin,
ta lanoynan bengat no main yan panaon.

Hiyay Huyot a Bilin nan Pablo

13 Mag-alla kawo boy pakapah-ey kawo ha pamteg yo. Pakakpe boy
pakakhaw kawo.
14 Boy hinyaman a diyagen yo, diyagen yon main pangado.
15 Kakatongno, tanda yo a hiyay Estefanas boy pamilya na ye nunan
namteg kanan Apo Jesus ha plobinhiyan Acaya. Boy inluboh lay paghilbi
la kanlan pagtao nan Apo Dioh. Kaya-bay an-ipakihabi ko kanyo
16 a pahakop kawo kanla boy kanlan ayaman a kapadiho la a mahipeg a
ampaghilbi kanan Apo.

17 Ha nilumateng yay Estefanas, Fortunato boy Acaico a ibat ihen ha
Corinto, angkaaliket ako, ta andiyagen lay ahe yo madyag ulita mataang
kawo ihti kangko.
18 Pinaaliket lako. Ket wanabay met dayi ye diyagen la kanyo ha pamuli
la. Pabliyen yo hilay tataon omen kanla.
19 Angkumohtaen la kawon papangkat lan māmteg ha plobinhiyan Asia.
Mahehpet la kawon angkumohtaen nin Aquila boy Priscila boy hilay
māmteg a ampaytipon ha baey la, ulita kapadiho la kawon ampakimam-
agha kanan Apo Jesus.
20 Boy angkumohtaen la kawo met nin kaganaan a kakatongno kanan Apo
ihti ha Efeso.
Bilang mikakatongno kanan Cristo, mayngingidlaw kawon main pan-
gado.
21 Yatin huyot a pangumohta kanyo, mihmon hikon Pablo ye nanulat nin
yati.
22 Paduhaan na dayin Apo Dioh ye ayaman a ahe ampangado kanan Apo.
Apo, mag-udong kayna!
23 Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Jesus.
24 An-adoen katawon kaganaan a kakatongno kanan Apo Cristo Jesus.

Hiyay Ikalwan Hulat nan Pablo kanlan taga CORINTO

1 Hiko yay Pablo a apohtol nan Apo Cristo Jesus makauli ha kalabayan
nan Apo Dioh. Lamo ko yay Timoteo a katongno tawo kanan Cristo.
Nanulat ako kanyon pangkat nin māmteg nan Apo Jesus ha Corinto boy
kanlan kaganaan a pagtao nin Dioh ha plobinhiyan Acaya.
2 Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon
Dioh boy Apo Jesu Cristo.

Hiyay Pahalamat nan Pablo kanan Apo Dioh

3 Galangen tawo yay Dioh boy Bapa nan Apo tawon Jesu Cristo. Hiyabay
ye Bapa a mapangingalo boy Dioh a lanang a ampamakhaw nin nakem
tawo.
4 Ampakhawen nay nakem tawo ha kaganaan a ampakayootan tawo ta-
omen makauli ha pamakhaw na kantawo, ket mapapakhaw tawo hila met
ye kanayon ha kaganaan a pakayootan la.
5 Ta no way-omen ye panlumabong nin angkadihaan tawo a idap
uli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo, ket wanabay met ateed ye
panlumabong nin pamakhaw nan Apo Dioh nin nakem tawo uli ha
pamakimamagha tawo kanan Apo Jesu Cristo.
6 Kaya-bay hiyay pamaidap lan kanayon kammi, ket ha ikakhaw nin
nakem yo boy ikaligtah yo. Ket hiyay pamakhaw nan Apo Dioh nin nakem
mi, ket ha ikakhaw met nin nakem yo ta-omen yo maikpe ye pamaidap a
omen ha angkadihaan mi.
7 Kaya-bay mapah-ey ye kahigudowan mi a an-ihulong yoy pamteg yo
kanan Cristo, ta tanda mi a no magdiha kawo man nin pamaidap a omen
kammi, ket pakhawen na met Apo Dioh ye nakem yo a omen ha pamakhaw
na kammi.
8 Kakatongno, labay min matandaan yo ye kayootan a nadihaan mi ha
anti kayi po ha plobinhiyan Asia. Tubat a pamaidap ye nadihaan mi ihtew.
Nibaan mi a agmina mikpe boy agmina an-ihipen a mabi-ay kayi po.
9 Hiyay pagkatanam mi, nauhgaan kayinan matey. Noba nalyadin
kaganaan yatew ta-omen mi maadal ye ahe pataya ha hadili mi, no aliwan
kanan Apo Dioh a ampami-ay uman kanlan nangamatey.
10 Inligtah na kayin Apo Dioh kananyatew a homain hapon kamateyan
boy pahulong na kayin an-iligtah. Boy angkahigudo mi a iligtah na kayi po
lano,
11 makauli ha pangipakigwang yo bilang haglap yo kammi. Ha wanabay,
malabong lano ye magpahalamat kanan Apo Dioh, uli ha kangedan a an-
ibyay na kammi bilang hebat na ha pakigwang nin kalabongan.

Hiyay Panguman nan Pablo nin Tikih na

12 Yati ye an-ipagmayadet mi. Nagbi-ay kayin matoynong boy homain
kayin an-itayo ha pamakilamo mi ha kaganaan a tao, lalalo ana kanyo. Boy
ampaptegan nin Ihpiditon Dioh ha ihip mi a peteg yatin an-ipagmayadet
mi. Nadyag mi yatew makauli ha kangedan nan Apo Dioh, aliwan ha
kadunongan nin tao.
13-14 Ta hiyay an-ihulat min bengat kanyo ket hiyay mabaha boy mat-
alohan yo. Agya ahe yo kayi po minga matalohan haanin, angkahigudo

ko a lano ha pag-udong nan Apo Jesus, luboh yo kayin matalohan ket
maipagmayadet yo kayi boy maipagmayadet mi kawo met.
15-16 Ulita angkahigudo ko a matalohan yoko, inihip ko a kewahan katawo.
Ket ha pag-udong ko, danan katawoyna man ta-omen kawo mikalwan
makinabang kangko boy mahaglapan yoko ha pamakew ko lano ha Judea.
17 Wanabay ye ihip ko hatew. Haanin ta nauman, hiyay labay habiyen
nayi, pauman-uman ye ihip ko? Kapadiho la koyna nayi nin tataon ahe
ampamteg a awo yaynan awo, noba ahe met manayti?
18 Yo! Aliwa kayin wanabay. Ta no way-omen yan mapatayaan ye Apo
Dioh, wanabay kayi met ha hahabi mi.
19 Ta hiyay Apo Jesu Cristo a Anak nin Dioh a impatanda min Silas
boy Timoteo kanyo, ket mapatayaan ya ha hahabi na boy homain hapo a
tupaden nay papangako na.
20 Ta agya way-omen kalabong ye pangako nan Apo Dioh, ket tupaden
nan kaganaan makauli kanan Cristo. Kaya-bay makauli kana mahabi tawo
ye “Amin” ta-omen ya midangal ye Apo Dioh.
21 Hiyay Apo Dioh ye ampamah-ey kantawo ha pamakimamagha tawo
kanan Cristo. Boy hiyabay ye namili kantawo ta-omen maghilbi kana.
22 Minalkaan na kitawo nin pagkakitan bilang pagkonin na. Dinyag na
yati makauli ha pangikonin na nin Ihpiditon Dioh ha puho tawo. Ket hiyay
Ihpiditon Dioh ye pamapteg a matanggap tawo ye kaganaan a impangako
na.
23 Haanin, hiyay hangkan nin ahe ko pamakew uman kanyo ihen ha
Corinto, ket ahe kon bengat labay a mahakitan ye nakem yo. Tanda nan
Apo Dioh yain.
24 Ahe mi labay a mapahalumbangan mi kawo ha pamteg yo, ta mapah-ey
kawoyna ha pamteg yo. Labay min bengat a mapayhaglap kitawo ta-omen
kawo maaliket.

2

1 Inihip ko a agkatawo po kewahan ihen, ta ahe ko labay a mapahingo
katawoyna man.
2 Angkaaliket ako no angkakit kon angkaaliket kawo. Noba no mapalele
katawo, hinya po ye hangkan a maaliket ako?
3 Kaya-bay ahe ako nagdān uman kanyo ihen hatew ha pamiibat ko ha
Macedonia, no aliwan nanulat ako tana kanyo ta-omen ha lumateng ako
ihen, ket ahe lako mapalele nin tataon mamaaliket dayi kangko. Ta tanda
ko a no angkaaliket ako, ket maaliket kawo met.
4 Ta ha nanulat ako, angkayoot ako boy tubat ye kalelean ko. Ket
nipatangih ako. Noba ahe ko inihip a paleleen katawo, no aliwan labay
kon bengat a matandaan yo no way-omen kayadet ye pangado ko kanyo.

Hiyay Pamatawad ha Nagkahalanan

5 Haanin, tungkol met kanan taon nagkahalanan boy nakapalele kangko
hatew, kadihko aliwan hikon bengat ye napalele na, no aliwan mapalyadin
hikawon kaganaan. Hinabi kon mapalyadin hikawon kaganaan, ta ahe ko
labay mapilaloan ye maghabi.
6 Huhtoynay pamaduha nin kalabongan kanyo kana.
7 Kaya-bay patawaden yo yayna boy pakhawen yoynay nakem na. Ta no
mapalele yo yan tubat, ket maka mipaloke ya.
8 An-ipakiiingalo ko kanyo a ipakit yo kana a an-adoen yoya po.
9 Hiyay hangkan nin panulat ko kanyo hatew, ket labay kon matandaan
no anhumbongen yo ye kaganaan a imbilin ko kanyo.

10 Ayaman a pinatawad yo, ket pinatawad koyna met. Ket no main man
katapulan patawaden, pinatawad ko yayna ha adapan nan Apo Jesu Cristo,
uli kanyo.
11 Katapulan tawoy mamatawad ta-omen na kitawo ahe matalingo boy
hamboten Satanas. Ta tanda tawoynabay met ye papadan na, kali?

Hiyay Pablo ha banwan Troas

12 Hatew, nakew ako ha Troas ta-omen ko ipatanda ye Manged a Balita
tungkol kanan Cristo. Ket ha anti koyna ihtew, natandaan ko a binyan na
kon Apo Dioh nin kalihwayan a mangipatanda nin Manged a Balita kanlan
tatao boy intaladan na hilaynan manlenge.
13 Noba nahindak ako, ta ahe ko yan nakitan ye katongno tawon Tito.
Kaya-bay napatanid ako kanla. Ket naglaloh akoyna ha plobinhiyan
Macedonia.

Panambot makauli kanan Cristo

14 Noba halamat kanan Apo Dioh, ta bilang hinambot nan Cristo ket
lanang na kitawon an-ibagnoh a an-ipabuya ha kaganaan a tatao. Andiya-
gen na yati, ta ampakimamagha kitawo kanan Cristo. Ket agya way-ihtew
kayi makew, anggawien na kayin Apo Dioh ha pangipatanda nin tungkol
kanan Cristo kanlan tatao. Ket hiyay an-ipatanda mi, ba-mo yan bawo nin
pabango.
15 Ta ba-mo kayin mabangon hagpa nan Cristo kanan Apo Dioh. Ket
angkadaep lan tataon ampiligtah boy tataon ampipalakew ha kapaduhaan
a homain anggaan.
16 Ket kanlan ampipaloke, ba-mo kayin bawo a ampakapatey. Noba
kanlan ampiligtah, ba-mo kayin pabangon ampakaibyay nin bi-ay. Ket no
ihipen tawo yati, homain makababa nin yatin abala a pangipatanda nin
Manged a Balita.
17 Aliwa kayin omen kanlan kalabongan a an-ipagpanapulan lay Habi nin
Dioh, no aliwan māghilbi na kayin Cristo boy intubol nan Apo Dioh. Luboh
ha puho min an-iadal ye hahabi na.

3

Hilay Māghilbi ha Bayon Kahundoan

1 Maka nabaan yoyna man a an-idangal mi ye hadili mi. Ahe! Ta aliwa
kayin omen kanlan kanayon a katapulan po ye hulat pamapteg tungkol
kanla ta-omen yo hila tanggapen, pangayadi makikwa hila kanyo nin hulat
pamapteg ta-omen la hila met tanggapen ha kanayon a lugal.
2 Ahe mina katapulan yain, ta hikawoynabay met ye pamapteg a nakahu-
lat ha puho mi. Ta hiyay pagkabayo nin bi-ay yo, ket ba-mo yan hulat a
angkakit boy angkabaha nin kaganaan.
3 Makinang a hikawoy pinagkahulat nan Cristo a impahulat na kammi.
Aliwa yan naihulat makauli ha tinta, no aliwan makauli ha Ihpiditon Dioh
a angkabi-ay. Aliwa yan naihulat ha madampiyak a dapah a omen ha in-
ibyay nan Apo Dioh kanan Moises hatew, no aliwan ha puho nin tao.
4 Nahabi mi hilatew a andiyagen nan Apo Dioh kanyo ulita ampataya kayi
kana makauli kanan Cristo.
5 Ta no hikayin bengat, homain kayin binaba a manyag nin angkalyadi
kanyo. Ta hiyay binaba mi, ket ibat ya kanan Apo Dioh.
6 Hiyay Apo Dioh met ateed ye namyay kammi nin binaba a mag-ilyadin
māghilbi na a mangipatanda nin bayon kahundoan na kanlan tatao. Yatin
bayon kahundoan, ket nakiduma ya ha nakahulat a Bibilin, ta makauli

ya ha Ihpiditon Dioh. Ta hiyay Bibilin, ket ampakaibyay yan kamateyan
kanlan manlabag. Noba hiyay Ihpidito, ket ampamyay yan bi-ay a homain
anggaan.
7 Hatew ha in-ibyay nan Apo Dioh kanan Moises ye Bibilin ha alan
a kahundoan a nakadokit ha madampiyak a dapah, ampakapulag ye
kahnagan nin lupa na. Kaya-bay ahe la yan mapudek nin Israelita, agya
inoino yan angkaanam ye henag. Haanin, no nangipakit yay Apo Dioh nin
kapalyadiyan ha Bibilin a ampakaibyay kamateyan,
8 ket maiigit po ye kapalyadiyan a an-ipakit na ha bayon kahundoan na
makauli ha Ihpiditon Dioh.
9 Ta no impakit nan Apo Dioh ye kapalyadiyan na ha Bibilin a am-
pakaibyay nin kamateyan, ket lalalo na yaynan ipakit ye kapalyadiyan na
haanin ha bayon kahundoan na a ampangitoynong nin tao ha pamilew na.
10 Ta hilatew a Bibilin, ket homain yaynan kapalyadiyan ulita maiigit po
ye kapalyadiyan nin bayon kahundoan nan Apo Dioh.
11 Ta no impakit nan Apo Dioh ye kapalyadiyan na ha Bibilin a main
anggaan, ket lalalo na yaynan ipakit ye kapalyadiyan na haanin ha bayon
kahundoan na a mikakaanti makanoman.
12 Ulita main kitawoynan kahigudowan a hiyay bayon kahundoan a
mikakaanti makanoman, makhaw ye nakem min mangipatanda nin Habi
nin Dioh.
13 Aliwa kayin omen kanan Moises a nanalimbeng nin lupa na ta-omen
laya ahe makit nin Israelita ye pagkaanam nin kahnagan ha lupa na.
14 Noba hiyay kaptegan, hilay Israelita, mabyang ye ō la angga haanin. Ba-
mon nahalimbengan ye ihip la. Ta agya ambahaen lay alan a kahundoan,
ket ahe la po ateed angkatalohan. Ahe po naalih ye nakahalimbeng, ta
maalih yan bengat yati makauli ha pamakimamagha kanan Apo Jesu Cristo.
15 Awo! Peteg yain, ta impaibat hatew anggayna haanin, ha pamaha la
nin Bibilin a impahulat kanan Moises, ket ahe laya po angkatalohan, ta
nahalimbengan ya po ye ihip la.
16 Noba ayaman a humaley kanan Apo, ket makataloh yayna, ta maalih
yaynay nakahalimbeng ha ihip na.
17 Ket hiyay hinabi ko a Apo, hiyabay ye Ihpiditon Dioh. Ket no anti yay
Ihpiditon Dioh ha maghay tao, malihway yayna ha kapalyadiyan nin Bibilin
a impahulat kanan Moises.
18 Ket hikitawon kaganaan a makataloh ana, ta ahe yaynay nakahalim-
beng ha ihip tawo, makit yayna ha bi-ay tawo ye kapalyadiyan nan Apo a
hiyay Ihpiditon Dioh. Ket pahulong na kitawon ambayowen anggan mag-
ilyadi kitawon omen kanan Apo Jesus.

4

Hiyay Naihpiditowan a Kabatnangan ha Koden

1 Uli ha ingalo nan Apo Dioh, pinili na kayin mangipatanda nin bayon
kahundoan na. Kaya-bay ahe yan angkumapey ye nakem mi ha pangi-
patanda.
2 Anliklikan mi ye hiklito boy makakading-ey a didiyag. Agkayi am-
panalingo boy adi mi met an-itiko ye Habi nin Dioh, no aliwan pawa
kaptegan ye an-ipatanda mi boy homain kayin intayo ta-omen makit lan
tatao a malinih ye kanakman mi, ket tanda nan Apo Dioh yatew.
3 Noba no main tataon ahe la angkatalohan ye Manged a Balita a an-
ipatanda mi, hilabay ye tataon ampipalakew ha kapaduhaan a homain
anggaan.

4 Ahe hila ampamteg, ta hiyay Satanas a ampanakop ihti ha babe-luta, ket
hinalimbengan na ye ihip la ta-omen la ahe makit ye kahnagan nin Manged
a Balita a tungkol ha kapalyadiyan nan Apo Jesus a pakakitan kanan Apo
Dioh.
5 Aliwan hadili mi ye an-ipatanda mi, no aliwan hiyay Apo Jesu Cristo a
Apo nin kaganaan. Ket hikayi ye māghilbi yo uli kana.
6 Ta hiyay Apo Dioh a naghabin "Magkamain nin henag ha kalitehan" ha
pinalhowa na ye langit boy babe-luta, ket hiya met ateed ye namahnag nin
ihip mi ta-omen mi matalohan ye kapalyadiyan na a angkakit kanan Apo
Jesu Cristo.
7 Noba hikayin binyanan na nin yatin kabatnangan a hiyay Manged a
Balita, ket ba-mo kayin malapok a koden a nangikunaan nan Apo Dioh nin
kabatnangan ta-omen matandaan a yatin homain kapadiho a kapalyadiyan
a anti kammi ket ibat kanan Apo Dioh, aliwa min hadili.
8 Ha pangiadal mi, angkapaidapan kayi ha kaganaan a papadan, noba
ahe kayi angkahambot. No minghan, angkayoot kayi, noba ahe kayi
angkaalihan nin kahigudowan.
9 Malabong hilay ampangipaloke kammi, noba ahe na kayi ampaolayan
Apo Dioh. No minghan, ampatiyatiyaan la kayi anggan mabatang, noba ahe
kayi angkaluod a matey.
10 Maheheg kayin angkaampoling matey a omen ha nalyadi kanan Apo
Jesus ta-omen makit kammi ye pagbi-ay na.
11 Legan angkabi-ay kayi po ihti ha babe-luta, maheheg kayin angkaam-
poling matey uli ha panumbong mi kanan Apo Jesus ta-omen makit ye
pagbi-ay na ha laman min main kamateyan.
12 Kaya-bay malyadi min ikamatey ye pangipatanda mi nin tungkol kana.
Noba yati met ye ampakaibyay kanyo nin bi-ay a homain anggaan.
13 Wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Ampamteg ako. Kaya-bay naghabi
ko."* Ampamteg kayi met kanan Apo Dioh. Kaya-bay anhabiyen mi met ye
Manged a Balita.
14 Ta tanda mi a hiyay Apo Dioh a nami-ay uman kanan Apo Jesus, ket hiya
met ateed ye mami-ay kammi uli ha pamakimamagha mi kanan Apo Jesus
boy wanabay met ateed kanyo. Ket kowen na kitawon kaganaan ta-omen
na kitawo mapagkatalig.
15 Ta hiyay kaganaan a pangikpe min pamaidap ket ha ikanged yo
ta-omen legan anlumabong ye tataon ampananggap nin kangedan nin
Manged a Balita, anlumabong met ye magpahalamat kanan Apo Dioh, ket
midangal ya.
16 Kaya-bay ahe yan angkumapey ye nakem mi. Ket agya angkukumapey
anay laman mi, pahulong ya met a angkumhaw ye nakem mi ha minaman-
gaamot.
17 Ta hiyay kaidapan a angkadihaan mi haanin ket main anggaan boy
aliwan tubat a mabyat no ihipen mi ye homain anggaan boy homain
kapadihon kangedan a intaladan nan Apo Dioh kammi.
18 Kaya-bay ahe mi ampaalagaan ye babagay a angkakit ihti ha babe-
luta, no aliwan hilay ahe angkakit. Ta hilay babagay a angkakit ket main
anggaan, noba hilay ahe angkakit ket homain yan anggaan.

5

1 Yatin laman tawon pambabe-luta a madama, ket ba-mo yan baey a
ampagdagohan tawo legan anti kitawo po ihti ha babe-luta. Noba tanda

* **4:13** Kakanta 116:10.

tawo a main laman a panlangit a ahe ana matey makanoman a intaladan
nan Apo Dioh kantawo. Yatin laman ket dinyag nin Dioh, aliwan dinyag nin
tao.
2 Ket legan anti kitawo po kananyatin laman a panluta, an-iayeng-et
tawoy habek tawon mananggap nin laman a panlangit.
3 Ket lano ha matanggap tawoynay laman a panlangit, main yaynan
bayon laman a kunaan ye kalelwa tawo.
4 Legan anti kitawo po kananyatin laman tawon angkadama, ket
ampangaleng-eng kitawo uli ha kaidapan. Aliwan ulita labay tawoynan lak-
wanan yatin laman tawon pambabe-luta, no aliwan ulita labay tawoynan
matanggap ye bayon laman. Ha wanabay, mahagiliyan nin laman a homain
kamateyan ye laman tawon main kamateyan.
5 Hiyay Apo Dioh met ateed ye nangitaladan kantawo a mananggap nin
bayon laman. Boy in-ibyay na kantawo ye Ihpidito na bilang pamapteg a
matanggap tawo yain.

6 Kaya-bay makhaw ye nakem mi agya tanda mina a legan anti kitawo po
kananyatin laman a panluta, ket ahe kitawo po ha angkunaan nan Apo.
7 Ta ahe kitawo ampagbi-ay makauli ha angkakit tawo, no aliwan makauli
ha pamataya kanan Apo.
8 Kaya-bay makhaw ye nakem mi. Kalalabay mi po a lakwanan yatin
laman a panluta ta-omen mi yayna mapagkatalig ye Apo ha angkunaan na.
9 Uli kananyati, agya anti kayi man kananyatin laman o ha talig na,
ampakaapehen min mapaaliket yay Apo Dioh.
10 Ta hikitawon kaganaan ket umadap lano ha panuhgaan nan Cristo
ta-omen tanggapen nin balang magha ye kaeteban nin didinyag na ha
angkabi-ay ya po ihti ha babe-luta, manged man o maloke.

Hiyay Pagkaikahundo tawo kanan Apo Dioh

11 Kaya-bay ulita main kayin limo kanan Apo Dioh, ampaghehpetan min
makumbinyo ye tatao a mamteg kana. Luboh na kayin katatanda Apo Dioh.
Ket anhigudowen ko a katatanda yo kayina met.
12 Anhabiyen mi yati kanyo, aliwan ulita an-idangal mi ye hadili mi, no
aliwan labay min bengat a main kawon maipagmayadet a tungkol kammi.
Ha wanabay, main kawon maipakibat kanlan tataon maalaga kanlay kadih
nin tao dinan ha anti ha puho na.
13 No angkaengew kayi ha pamilew lan kanayon, homain bali, ta hiyay
kaganaan a andiyagen mi, ket ha ikadangal nan Apo Dioh. No matino kayi
met, ket ha ikanged yo.
14 Hiyay pangado nan Cristo ye ampamahipeg kammi a manyag nin man-
ipadyag na. Ta ampamtegan mi a natey yay Apo Jesus ha ikanged nin
kaganaan a tatao. Kaya-bay hikitawon kaganaan ket naibilang a natey.
15 Natey ya ha ikanged nin kaganaan a tatao ta-omen hilay kaganaan
a angkabi-ay haanin, ket ahe hilayna magbi-ay ha hadili lan ikanged, no
aliwan ha ikadangal naynan Apo Jesus. Ta natey ya boy nabi-ay yan uman
ha ikanged la.

16 Kaya-bay paibat ana haanin, aliwaynan maalaga kammi ye kadih nin
tao. Hatew, wanabay ye pamalay mi kanan Cristo, noba haanin, aliwaynan
wanabay.
17 Kaya-bay ayaman a ampakimamagha kanan Apo Jesu Cristo, ket bayo
yaynan palhowa. Homain ana kana ye nangalabah na, ta bayo yayna.

18 Yatin kaganaan ket diyag nan Apo Dioh a nangikahundo kantawo ha
hadili na makauli kanan Cristo. Ket hikayi ye pinili na a mangipatanda
kanlan tatao a maikahundo hilayna kanan Apo Dioh.
19 Ket yabayti ye an-ipatanda mi. Hiyay Apo Dioh, ket an-ikahundo na
hilaynay tatao ha hadili na makauli kanan Cristo. Ket antanggapen na hila
agya ahe layna bayadan ye kakahalanan a dinyag lan laban kana hatew.
Ket hikayi ye pinatayaan na a mangipatanda nin yati kanlan tatao.
20 Kaya-bay hikayin aapohtol ye pinagkabebey nan Apo Jesus. Ket haanin,
an-ipakihabi mi kanyo uli kanan Cristo, makikahundo kawoyna kanan Apo
Dioh.
21 Makanoman homain yan kahalanan ye Apo Jesus. Noba uli kantawo,
imbilang na yan Apo Dioh a māgkahalanan ta-omen maibilang kitawon
matoynong ha pamilew na makauli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo.

6

1 Bilang kahaglap nan Apo Dioh ha abala na, an-ipakihabi mi kanyo a adi
yo anhayangen ye kangedan nan Apo Dioh kanyo.
2 Ta hinabi nan Apo Dioh,
“Ha panaon a intaning ko, lingnge katawo.
Boy ha mangaamot nin pangiligtah, hinaglapan katawo.”*
Leng-en yo yati! Haanin ana ye panaon a intaning na boy haanin met ateed
ye mangaamot nin pangiligtah na.
3 Ahe kayi ampanyag nin hinyaman a mag-ilyadin hangkan a mitubkok
hilay kanayon ha pamteg la ta-omen homain pakaumihan ye paghilbi mi
kanan Apo Dioh.
4 No aliwan ha kaganaan a andiyagen mi, ket ampaptegan mi kanlan
tatao a peteg ye paghilbi mi kanan Apo Dioh. Anteehen mi ye hinyaman
a kaidapan, pamahakit boy pakayootan.
5 Minghan ampakadiha kayin angkabadog, angkapidiho boy angkada-
wohong nin tatao a mapanggulo. Ampakadiha kayi po nin tubat a pag-obda,
pagpoyat boy bitil.
6 Ampaptegan mi met a peteg ye paghilbi mi kanan Apo Dioh makauli
ha malinih a pagbi-ay mi, kadunongan, pagteeh boy manged a nakem.
Ampaptegan mi met makauli ha pangibagnoh nin Ihpiditon Dioh kammi,
ha peteg a pangado,
7 ha pawa peteg a hahabi, boy ha kapalyadiyan nan Apo Dioh kammi.
Hiyay matoynong a pagbi-ay mi ye pinagkakampilan mi a panaya kanlan
kakaaway mi boy pinagkakalahag a panalimbeng mi.
8 Bilang māghilbi nan Apo Dioh, nadihaan mi ye pinadangalan boy dinama
la met nin kanayon. Nadihaan mi met ye ginalang boy inumih la met
nin kanayon. Pawa kaptegan ye anhabiyen mi, noba an-ibilang la kayin
matago.
9 Angkabalitaan kayi nin kaganaan, noba ahe kayi angkabalayan.
Angkaampoling kayin matey, noba angkabi-ay kayi po angga haanin.
Angkapaduhaan kayi, noba ahe kayi angkatey.
10 Agya main ampamalele kammi, angkahayaghag kayin teed. Mangaidap
kayin bengat, noba malabong hilay inumando ha pamteg kanan Apo
makauli kammi. Homain kayin kabandiyan ihti ha babe-luta, noba hiyay
kaptegan, hikayi ye nagkonin nin kaganaan.
11 Hikawon taga Corinto, ha pamakitongtong mi kanyo, homain kayin
bega inhawoknip boy ampakaadoen mi kawo.

* **6:2** Isaias 49:8.

12 Luboh ye pangado mi kanyo, noba aliwan luboh ye pangado yo kammi.
13 Ket haanin, ampakitongtong ako kanyo a omen ha pamakitongtong nin maghay bapa ha anak na. Adoen yo kayi a omen ha pangado mi kanyo.

Adi kawo Ampakimamagha kanlan Ahe Ampamteg

14 Adi kawo ampakimamagha kanlan ahe ampamteg kanan Apo Dioh. Ta ahe malyadin paymamaghaen ye katoynongan boy kalok-an. Boy ahe met malyadin paymamaghaen ye kahnagan boy kalitehan.
15 Ahe malyadin makimamagha ye Cristo kanan Satanas. Kaya-bay ahe met malyadin makimamagha ha ihip lan ahe ampamteg ye māmteg.
16 Ahe malyadin maylamo ha mamaghay timplo ye diohdiohan boy Apo Dioh. Ket hikitawo ye timplo nan Apo Dioh a angkabi-ay, ta wanae ye hinabi na,
"Mikakaanti kon kumonin kanla.
Hikoy mag-ilyadin Dioh la,
ket hilayna met ye pagtao ko."†
17 "Kaya-bay pakataang kawo kanlan ahe ampamteg boy makilbo kawo kanla.
Taangan yoy naibilang a madinat, ket tanggapen katawo."‡
18 "Hikoy mag-ilyadin Bapa yo,
ket hikawo met ye mag-ilyadin aanak ko,"
wanan Pinakamakapalyadiyan a Apo.§

7

1 An-adoen kon kakatongno, ulita impangako nan Apo Dioh a tanggapen na kitawoyna, itgen tawoynay didiyag a ampakadinat nin laman tawo boy ihip. Paghehpetan tawoynay magbi-ay a homain kahalanan boy main limo kanan Apo Dioh.

Hiyay An-ikaaliket nan Pablo

2 Tanggapen yo kayi dayin luboh. Homain kayin bega dinyag a maloke ha agya ayaman kanyo. Homain kayin bega intoglabo ha kalok-an boy homain kayin bega pinaglanganan.
3 Ahe katawo an-uhgaan. Ta hinabi koyna kanyo hatew a ampakaadoen mi kawo boy nakahadya kayin matey o mabi-ay a lamo yo.
4 Mayadet ye pamataya ko kanyo. An-ipagmayadet katawo. Luboh yon pinakhaw ye nakem ko. Angkaaliket akon tubat kanyo agya malabong a pamaidap ye nadihaan mi.
5 Ta hatew ha niabot kayi ha plobinhiyan Macedonia, ket ahe kayi naka-painawa, ta hilay angkumuntada kammi, ket lanang la kayin anggulowen. Ket ha nakem mi, angkahindak kayi.
6 Noba hiyay Apo Dioh a ampamakhaw nin nakem lan angkalele, pinakhaw nay nakem mi makauli ha panlumateng nan Tito.
7 Ket aliwan bengat hiyay panlumateng na ye nakapakhaw kammi, no aliwan agya hiyay imbalita na kammi a pamakhaw yo nin nakem na. Hinabi na po ye pangaliyew yo kammi, hiyay pagkalele yo ha nalyadi boy hiyay pangimahakit yo kangko. Kaya-bay lalo akoynan naaliket.
8-9 Ha una, ha nakit ko a napalale kawo, pinaghehean koy panulat ko kanyo. Noba haanin, agya napalele na kawon hulat ko ha makandin panaon, ket ahe ko yaynan ampaghehean. Angkaaliket akoyna, aliwan ulita nalele kawo, no aliwan ulita hiyay kalelean yo ye nangiugot kanyo ha

† **6:16** Levitico 26:12; Ezekiel 37:27. ‡ **6:17** Isaias 52:11; Ezekiel 20:34; 20:41. § **6:18** 2 Samuel 7:14; 2 Samuel 7:8.

paghehe. Nalele kawo nin omen ha paglele a labay nan Apo Dioh a makit kanyo. Kaya-bay hiyay hulat ko, nakahaglap ya po kanyo.
10 Ta hiyay paglele a labay nan Apo Dioh a makit kanyo, ket hiyay mangiugot kantawo ha paghehe ha kakahalanan ta-omen kitawo miligtah. Ket hiyay wanabay a kalahin paglele, aliwaynan hukat paghehean. Noba hiyay kalelean a homain paghehe ha kakahalanan a omen ha kalelean lan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ket yabaytew ye makaihyay kanla kanan Apo Dioh makanoman.

11 Ihipen yoy naidawa kanyo nin paglele a labay nan makit Apo Dioh kanyo! Kalalabay yoynay manyag nin huhto. Pinahehpet na kawon mamapteg a homain kawon kahalanan tungkol ha hinabi ko kanyo. Nahulog kawo ha nangalyadi kanyo. Nalimo kawo kanan Apo Dioh. Angkahabekan yoynan maiudong ye alan tawon paygayyem. Nagkamain kawon pangimahakit. Dinuha yoy nanyag nin kahalanan. Ha kaganaan a papadan, pinaptegan yo a ahe kawo bega nakidaman ha nalyadin kahalanan.
12 Kaya-bay agya nanulat ako kanyo, aliwan uli kanan nagkahalanan o kanan nanyagan nan kahalanan, no aliwan ta-omen yo maipakit ha adapan nan Apo Dioh no way-omen kawo mapatayaan kammi.
13 Ket uli ha dinyag yo, napapakhaw yoy nakem mi. Aliwan bengat yatew, ta ha nakit min mahayaghag yay Tito uli ha pamaaliket yo kana, ket lalo kayinan naaliket ulita pinatana yoy ihip na.

14 Impagmayadet katawo kanan Tito, ket ahe ako met nipading-ey. Ta no way-omen a napaptegan a peteg ye hinabi mi kanyo hatew, napaptegan met ateed a peteg ye impagmayadet mi kanan Tito a tungkol kanyo.
15 Ket tepe maihipan nan Tito ye pag-ilyadi yon mapanumbong boy hiyay pananggap yo kana a main pamiha, ket nilumalo ye pangado na kanyo.
16 Angkaaliket ako, ta luboh katawon mapatayaan.

8

Hiyay Payhaglap lan Māmteg

1 Haanin kakatongno ko, labay kon matandaan yo ye kangedan nan Apo Dioh ha bi-ay lan pangkat nin māmteg ha plobinhiyan Macedonia.
2 Ta agya ampagdiha hilan tubat a kaidapan, ket angkaaliket hilan teed a mamyay nin luhbon haglap kanlan kanayon a māmteg.
3 Ampaptegan ko a luboh ha nakem la ye pamyay la. Ket aliwan bengat ha mababa la ye pamyay la, no aliwan an-ilumpoh la po.
4 Ta hilaynabay met ye pangooyaoy a nakitongtong kammi a palubohan mi hilan mamyay nin haglap kanlan mangaidap a pagtao nin Dioh ha Jerusalem.
5 Ket hiyay dinyag la, igit po ha an-ihipen mi a diyagen la. Ta una lan impataya ye hadili la kanan Apo Dioh boy pangayadi, kammi, ta tanda la a yatew ye kalabayan nan Apo Dioh.

6 Kaya-bay ulita hiyay Tito ye nangidugi nin panipon nin ihaglap kanlan kakatongno ha Jerusalem, pinakitongtongan miya a hiyabay ye mag-udong kanyo a managlap ha pangignap nin ihaglap yo.
7 Haanin, ulita ampanguna kawo ha kaganaan a omen ha pamteg, ha pangiadal, ha tinanda, ha kahipegan boy ha pangado kammi, ket manguna kawo met dayi ha pamyay nin haglap.

8 Aliwan bilin yati, no aliwan anhabiyen kon bengat kanyo ye pamyay nin
haglap lan kanayon, ta no tuwaden yoy pamyay la, ket mapaptegan met a
peteg ye pangado yo.
9 Tanda yoynabay met ye kangedan a dinyag nan Apo tawon Jesu Cristo.
Ta agya mabatnang ya ha langit, nagbi-ay yan maidap ihti ha babe-luta uli
kanyo ta-omen kawo bumatnang ha pamilew nan Apo Dioh makauli ha
pag-idap na.
10 Kaya-bay yati ye mahabi ko kanyo. Mamanged no ihulong yoy indugi
yon panipon nin haglap. Ha nalabah a taon, hikawo ye naunan nakaihip
nin yati boy hikawo met ye naunan nanyag.
11 Haanin, iyadi yo yati. No way-omen kawon kahipeg ha una, wanabay
met dayi angga ha maiyadi yoy indugi yo. Mamyay kawo ha mababa yo.
12 Ta no luboh ha puho yo ye pamyay yo, ket tanggapen nan Apo Dioh ye
mababa yon ibyay. Ahe ya ampangagad a mamyay kawon ahe yo mababa.
13 Ahe ko anhabiyen a mamyay kawo ta-omen hila umando ye kanayon
ket hikawo met ye mag-idap. No aliwan anhabiyen ko yati ta-omen kitawo
mapaypadiho ha pagbi-ay.
14 Hikawo ye mainan haanin, ket ampagkatapulan hila. Kaya-bay
katapulan a haglapan yo hila ha matapul la. Ket ha panaon a hikawo met
ye ampagkatapulan ket hilabay ye mainan, haglapan la kawo met ta-omen
kitawo mapaypadiho ha pagbi-ay.
15 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Hiyay nanipon nin malabong, ket ahe ya inumigit.
Ket hiyay nanipon met nin makandi, ket ahe ya nagkakulang.”*

Hiyay Pangitubol kanan Tito ha banwan Corinto

16 Ampahalamatan ko yay Apo Dioh, ta impatanam na kanan Tito ye
pangimahakit na kanyo a omen ha pangimahakit ko kanyo.
17 Ta ahe nan bengat inawo Tito ye awok mi a makew ya kanyo, no aliwan
hiyaynabay met ye mahabek a makew kanyo.
18 Impakilakew miya met kanan Tito ye magha kanlan kakatongno tawo
a katatanda nin kaganaan a pangkat nin māmteg uli ha pangipatanda na
nin Manged a Balita.
19 Aliwan bengat yain. Hiyabay met ye pinili lan papangkat lan māmteg
a makilakew kammin mangilakew nin haglap kanlan ampagkatapulan a
kakatongno tawo ha Jerusalem. Ket makauli ha pangaget min haglap,
midangal yay Apo boy maipakit mi a labay min peteg ye makahaglap.
20 Intubol mi yan pagkalamo nan Tito, ta ahe mi labay a main hilan
mahabi ye kanayon tungkol ha pamaala mi nin yatin mayadet a haglap.
21 Ta ampakikwanan mi a diyagen ye matoynong, aliwan bengat ha
pamilew nan Apo, no aliwan agya met ha pamilew nin tao.
22 Intubol miya po bilang pagkalamo la ye magha po a katongno tawo ha
pamteg. Napaptegan mi yan mapatayaan ha malabong a babagay. Ket lalo
yan hinumipeg a managlap haanin, ulita mayadet ye pamataya na kanyo.
23 Ket tungkol met kanan Tito, hiyabay ye kalamo kon ampanaglap kanyo.
Ket hiyay tungkol met kanlan luwan kakatongno a kalamo na, hilabay ye
intubol lan papangkat nin māmteg bilang pinagkalaman la boy ampagbi-ay
hila ha ikadangal nan Apo Jesus.
24 Kaya-bay ipakit yoy pangado yo kanla ta-omen la mapaptegan a peteg
ye an-ipagmayadet mi a tungkol kanyo. Boy matandaan la met yati nin
kanayon a papangkat nin māmteg makauli kanla.

---

* **8:15** Exodo 16:18.

9

Hiyay Haglap kanlan Pagtao nin Dioh ha Jerusalem

1 Ahe koyna katapulan a ihulat po kanyo ye tungkol kananyatin panaglap
kanlan pagtao nin Dioh ha Jerusalem,
2 ta tanda ko met a kalalabay yoy managlap. Impagmayadet koya
pobay yati kanlan taga Macedonia. Anhabiyen ko kanla a paibat po ha
nalabah a taon, hikawon taga Corinto ha plobinhiyan Acaya, ket nakahadya
kawoynan managlap. Ulin yatew a nange la, nakiwit ye puho la a mamyay
nin haglap.
3 Kaya-bay pinauna ko hilaynan Tito kanyo ta-omen ha pamakew mi
ihen, ket naitaladan anay haglap yo a omen ha an-ipagmayadet ko
kanlan taga Macedonia. Ha wanabay, ahe la mahabi a homain hilbi ye
pangipagmayadet ko tungkol kanyo.
4 Ta no lumateng ako ihen a kalamo ko hilay nangaanoy taga Macedonia
boy makit la a ahe ya po naitaladan ye haglap yo, ket mipading-ey ako, agya
hikawo met.
5 Kaya-bay inihip kon paunaen ko hilaynan Tito ihen ta-omen legan
ahe ako po, ket maitaladan anay haglap a impangako yo. Ha wanabay,
mapaptegan a luboh ha nakem yoy pamyay yon haglap, aliwan angkapilit
bengat.
6 Pakaihipen yo yatin kahabiyan. Hiyay ampananem nin makandin bini,
makandi met ye pupolen na. Ket hiyay ampananem nin malabong a bini,
malabong met ye pupolen na.
7 Ket hiyay balang magha, katapulan nan ihipen no anoy labay nan ibyay
a ahe ampagluwaluwa boy ahe angkapilit bengat, ta an-adoen na hilan Apo
Dioh ye ampamyay a main aliket.
8 Ket hiyay Apo Dioh, malyadi na kawon biyan nin umiigit po ha matapul
yo ta-omen lanang kawon ahe magkulang nin hinyaman a bagay. Ha
wanabay, lanang kawon makahaglap kanlan kanayon.
9 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh tungkol ha taon matoynong,
“Luhbo yan ampamyay kanlan mangaidap.
Ket agya makanoman, hilay mangatoynong a didiyag la, ahe na
maliwaan Apo Dioh.”*
10 Hiyay Apo Dioh a ampamyay nin bini a itanem lan mānanem boy
ampamyay nin pamangan, ket hiya met ateed a Dioh ye mamakahbol nin
anti kanyo ta-omen kawoynan lalo makahaglap kanlan kanayon.
11 Pakahbolen na kanyo ye kaganaan a babagay ta-omen kawon lanang a
makahaglap. Ha wanabay, lalo po malabong ye magpahalamat kanan Apo
Dioh uli ha haglap yo a kadten mi kanla.
12 Ta uli ha pamyay yo nin haglap, aliwan bengat ye matapul lan pagtao
nin Dioh ha Jerusalem ye angkaibyay yo, no aliwan uli ha pamyay yo,
malalabong po ye magpahalamat kanan Apo Dioh.
13 Ta hiyay pamyay yon haglap ye makapipapteg a anhumbongen yo ye
Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesu Cristo a ampamtegan yo. Uli ha
pamyay yo kanla boy kanlan kanayon a māmteg, padangalan la yay Apo
Dioh.
14 Boy luboh ha puho la kawon ipakigwang, uli ha tubat a kangedan nan
Apo Dioh a makit kanyo makauli ha luhbo yon pamyay.
15 Pahalamat kitawo kanan Apo Dioh uli kanan Cristo a digalo na kantawo
a homain kapadiho.

---

* **9:9** Kakanta 112:9.

10

Hiyay Pakibat nan Pablo kanlan Angkumuntada kana

1-2 Hiko yay Pablo a katatanda yoyna a anhabiyen lan kanayon a matubag
akon bengat ha hulat, noba maanoh met ha adap-adapan. An-ipakihabi
ko kanyo a main kaanohan boy kaaypaan nakem a omen kanan Cristo a
ahe yoko dayin pilitin a mangipakit nin katubagan ha panlumateng ko ihen
kanyo. Ta nakahadya akon umadap kanlan ampaghabi kanyo a ampagbi-ay
kayin omen kanlan ahe ampamteg.
3 Agya angkabi-ay kayi ihti ha babe-luta, ahe kayi ampakilaban kanlan
angkumuntada kammi nin omen ha papadan nin pamakilaban lan ahe
ampamteg.
4 Ta hiyay pinagkaalmah mi ha pamakilaban ket aliwan almah ihti ha
babe-luta, no aliwan hiyay kapalyadiyan nan Apo Dioh. Andamaen mi ye
aliwan huhton pangatulidan a ba-mon maghen a alad a ampanaad kanlan
tatao a makabalay kanan Apo Dioh.
5 Andamaen mi ye kaganaan a kalahin pamakingatngat boy pagma-
matagay laban ha pagkatanda kanan Apo Dioh. Boy an-itoynong mi ye
mangatiko a pangihip lan tatao boy an-adalan mi hilan manumbong ha
bibilin nan Apo Jesus.
6 Ket no genap anay panumbong yo ha bibilin na, nakahadya kayinan
mamaduha kanlan kaganaan a kalalamoan yo a ahe ampanumbong.

7 Hiyay aliwan manged kanyo, hiyay kadih bengat nin tao ye ambilewen
yo. Pakaihipen yo yati. Ayaman a ampakahigudo a ampakimamagha ya
kanan Cristo, katapulan a ihipen na a ampakimamagha kayi met kanan
Cristo.
8 Ta agya ba-mon angkapilaloan koy pangipagmayadet ko nin ka-
palyadiyan a in-ibyay nan Apo Dioh kammi, ket ahe ako mading-ey. Ta
yatin kapalyadiyan, ket anggawien ko ha ikapah-ey nin pamteg yo, aliwan
ikadama.
9 Anhabiyen ko yati ta-omen yo ahe ihipen a anlilimowen katawo ha
huhulat ko.
10 Ta anhabiyen lan kanayon, “Hiyay Pablo, makpe boy matubag yan
bengat ha hulat, noba ha adap-adapan makapey ya boy homain hilbi ye
anhabiyen na.”
11 Katapulan a matandaan lan hilain a tatao a no hinyay anhabiyen mi
ha hulat mi, ket wanabay met ateed lano ye diyagen mi ha adap-adapan.

12 Ahe mi an-ibilang o an-ipadiho ye hadili mi kanlan kanayon a
ampangidangal nin hadili la. Koynay kamutawan la, ta an-ibilang lan pawa
huhto ye hinyaman a andiyagen la boy an-ipadiho lay hadili la kanlan
kalalamoan la.
13 Noba hikayi, ahe mi an-ipagmayadet ye aliwa min abala, no aliwan
hiyay abala a impataya nan Apo Dioh kammi, kalamo yaynay abala mi
kanyo.
14 No ahe kayi dayi niabot kanyo, malyadi lan habiyen a tubat ye
pagmayadet mi. Noba hiyay kaptegan, hikayi ye nunan nilumateng a
nangiabot kanyo nin Manged a Balita a tungkol kanan Cristo.
15 Ahe mi angkapilaloan ye pagmayadet mi, ta ahe mi an-am-amen
ye pinagbannogan lan kanayon, no aliwan anhigudowen mi a legan
ampumah-ey ye pamteg yo, ket umway ya met ye abala mi kanyo angga
ha maabot mi ye anggaan a intaning nan Apo Dioh kammi.

16 Ha wanabay, maipatanda mi met ye Manged a Balita ha kanayon po a
lulugal a ahe po nilakew, ta ahe mi labay a maam-am ye pinagbannogan
lan kanayon.
17 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Ayaman a malabay magmayadet, ket hiyay dinyag nan Apo bengat ye
ipagmayadet na."*
18 Ta hiyay Apo Dioh, ket ahe na angkaaliketan ye taon ampangidangal
nin hadili na, no aliwan hiyay taon an-idangal na.

11

Hiyay Pablo boy hilay Angkahabtan Mangagaling a Apohtol

1 Pag-anohan yoko dayi haanin no maghabi ko a ba-mon mutaw. Pag-
anohan yoy paghabi ko.
2 Ampangimon ako kanyo nin omen ha pangimon nan Apo Dioh. Ta ba-
mo kawon maghay balatang a homain po diha boy impangako kon ipakahal
ha maghay laki. Ket yatin laki, homain kanayon no aliwan hiyay Apo Jesus.
3 Noba an-ikahindak katawo, ta maka matalingo kawo a omen kanan Eva*
a natalingo nin bikat. Ket no wanabay ye malyadi, maanam ha puho yo ye
luboh a panumbong yo kanan Cristo.
4 Ta angkaaliket kawon ampananggap nin ayaman a anlumateng a
ampangiadal nin lumbo a Jesus dinan ha in-adal mina kanyo. Boy
antanggapen yo met ye ihpidito a lumbo kanan Ihpiditon Dioh a tinanggap
yoyna. Boy antanggapen yoy manged a balita a lumbo ha impatanda mina
kanyo.
5 Hiyay wangko met, agko mihuyot kanlan angkahabtan mangagaling a
apohtol.
6 Mapalyadin ahe ako magaling a maghabi, noba ahe ako met ampagkaku-
lang nin tinanda. Naipakit mi yati kanyo ha kaganaan a pangiadal mi kanyo
hatew.
7 Hatew, in-aypa koy hadili ko makauli ha homain bayad a pangipatanda
kanyo nin Manged a Balita ta-omen kawo mitagay. Haanin, maloke nayi ye
dinyag ko?
8 Ba-mon tinakawan ko hilay kanayon a pangkat nin māmteg, ta hil-
abay ye ampakikwaan kon matapul ko hatew ta-omen katawon bengat
mahaglapan.
9 Ket ha nagkulang ye matapul ko legan anti ko kanyo, agko nakapabyat
ha ayaman kanyo, ta inatelan la kon kakatongnon taga Macedonia nin
matapul ko. Liniklikan koynay makapabyat kanyo. Ket yain anay lanang
kon diyagen.
10 No way-omen ko angkahigudo a anti kangkoy kaptegan nan Cristo,
wanabay ko met ateed angkahigudo a homain ayaman a makapatgen nin
pangipagmayadet ko ha kaganaan a lulugal yon taga plobinhiyan Acaya a
ahe ako bega nakikwan haglap kanyo bilang kaeteban nin pangipatanda ko
nin Manged a Balita kanyo.
11 Adi yo an-ihipen a ahe katawoyna an-adoen ulita ahe ako nakikwa nin
haglap kanyo. Aliwan peteg yain. Ta tanda nan Apo Dioh a ampakaadoen
katawo!

---

* **10:17** Jeremias 9:24. * **11:3** Hiyay Eva ye nunan babayi a pinalhowa nan Apo Dioh a nanlabag ha bilin ulita namteg ya ha katagowan nan Satanas.

12 Ket ipahulong ko ye ahe kon pamakikwan haglap kanyo ta-omen hilay
angkahabtan mangagaling a apohtol a ampakikwa nin haglap yo, ket ahe
la mahabi a ampaghilbi hilan omen ha paghilbi mi.
13 Ta hilain a tatao, ket aliwan peteg a apohtol, mānalingo hila boy
ampagkonwadi hilan bengat a apohtol nan Cristo.
14 Aliwaynan pagtakaan yain, ta agya hiyay Satanas, ket ampagkonwadi
yan anghil nin Dioh.
15 Kaya-bay ahe ana pagtakaan no hilay māghilbi nan Satanas, ket
ampanyag hila konwadi nin katoynongan. Noba lumateng lanoy panaon
a paduhaan na hilan Apo Dioh ha kaeteban nin mangaloke a didiyag la.

Hilay Nangadihaan nan Pablo bilang Apohtol

16 Habiyen koyna man, adi yo an-ihipen a magha kon mutaw. Noba no
wanabay ye ihip yo kangko, tanggapen yo koynan bengat bilang mutaw ta-
omen ako makapagmayadet makandi.
17 Yatin pagmayadet ko ket aliwan ibat kanan Apo Dioh, no aliwan ibat
kangko a ba-mon mutaw.
18 Noba ulita malabong kanyo ye ampagmayadet a omen ha andiyagen
lan ahe ampamteg, magmayadet ako met pa.
19 Anhabiyen yon mangadunong kawo, noba piawoawo yo hila met ye
mumutaw!
20 Ta ampaolayan yo hilan ipohen la kawo, hamhaman nin babandi,
paglanganan, angkakandiyen o ampading-eyan.
21 Nabaan yo a manged ye andiyagen la kanyo. Agya makakading-ey man
a habiyen, ket tanggapen min ahe mi mababa a diyagen yain a andiyagen
la kanyo!
No main hilan an-ipagmayadet, an-ipagmayadet ko met hilayati agya po
man ba-mo koynan mutaw uli ha anhabiyen ko!
22 An-ipagmayadet la nayi a Judio hila? Ket agya hiko met. Anhabiyen
la nayi a Israelita hila? Agya hiko met. Anhabiyen la nayi a lahi na hilan
Abraham? Agya hiko met.
23 Māghilbi na hila nayi Apo Cristo? Tanda ko a ba-mo koynan angkaengew
a ampaghabi haanin, noba mamanged akon māghilbi nan Cristo dinan la.
Ta mahihipeg ako dinan la, malalabong a ukdo ye pagkapidiho ko boy
pagkahiblad ko boy maheheg akon angkaampoling matey.
24 Ket nikalimaynan ukdo a nadihaan koy manitatlompo boy hiyam a
paniblad kangkon kapadiho kon Jujudio.
25 Nikatlo la koynan ukdon binadog-badog nin huhundalon Romano boy
ninghan akoyna met tinatapon nin dapah nin kapadiho kon Jujudio ta-
omen lako pateyen.† Boy nikatlon ukdo kon nadihaan a nilumdeg ye balko
a anluganan ko. Boy ninghan nikahilem boy nikahumda akon anlumpaw
ha dagat.
26 Ha pamakew ko ha nakahinadi a lulugal, maheheg akon angka-
biliyan. Angkabiliyan ako ha panlumipay ko ha kabatowan. Angkabiliyan
ako kanlan tutulihan. Angkabiliyan ako kanlan kapadiho kon Jujudio.
Angkabiliyan ako kanlan aliwan Judio. Angkabiliyan ako ha babanwa.
Angkabiliyan ako ha wangwang. Angkabiliyan ako ha dagat. Angkabiliyan
ako kanlan ampagkonwadin kakatongno kanan Cristo.
27 Ket nadihaan ko met ye tubat a kaidapan, bannog boy maheheg akon
homain pangatuloy. Nadihaan ko met ye naplangan, nabitlan boy nadihaan
ko met ye migeget ta homain maihoot.

† **11:25** Didiyag 14:19.

28 Aliwan bengat yain. Minamangaamot kon angkahindakan ye kaha-
haad nin kaganaan a papangkat nin māmteg no way-omen hilayna.
29 No main kanlay angkumapey, angkalele ako. Ket no main met kanlay
matalingo a magkahalanan, angkahakitan ye nakem ko.
30 Ahe ko labay ye magmayadet. Noba no katapulan, ipagmayadet koy
kakapeyan ko.
31 Hiyay Dioh boy Bapa nan Apo Jesus, tanda na a ahe ako ampanago.
Galangen ya makanoman.
32 Ha anti ko po ha banwan Damasco, hiyay gobilnadol a hakop nan
Poon Aretas, nangikonin yan gowaldiya ha ilwangan nin banwa ta-omen
mandakep kangko no lumwah ako.
33 Noba ingkonin lako ha bagyah nin kalamoan ko. Ket impohlot la kon
inloyloy ha panamulawan ha padil nin banwa. Kaya-bay nakatakah ako.

12

Hiyay Impatanda nan Apo Dioh kanan Pablo

1 Angkapilit akon magmayadet, agya homain akon pakinabang ha pag-
mayadet ko. Ket haanin, habiyen ko kanyoy impaleplep boy impakit nan
Apo kangko.
2 Hatew, labin-apat a taon anay nalabah, ket nailakew ako ha ikatlon
langit. Ampamteg akoyna kanan Apo Jesus hatew. Ahe ko angkahigudo no
leplep yatew o inlakew na kon Apo Dioh ha langit. Hiyay Apo Dioh bengat
ye nagtanda.
3 Habiyen koyna man, nailakew ako ha langit. Ket hiyay Apo Dioh bengat
ye nagtanda no leplep yatew o peteg a nalyadi.
4 Nailakew ako ha langit boy nakange ako ihtew nin ahe makwan ihabi
boy ahe na an-ipaluboh Apo Dioh a habiyen ko ha agya ayaman.
5 Malyadi kon ipagmayadet ye nadihaan ko. Noba ahe ko ipagmayadet ye
hadili ko, powidan bengat ye kakapeyan ko.
6 Ket no magmayadet ako man, aliwa kon mutaw, ta peteg ya met ye
habiyen ko. Noba ahe ko diyagen yain, ta maka mapatubatan lan kanayon
ye mangihip nin tungkol kangko dinan ha angkakit boy angkange la kangko.
7 Ket ulita ahe na labay Apo Dioh a mag-ilyadi kon mapagmayadet uli ha
kapagtakaan a naipakit kangko, ket impaluboh na a biyan na kon Satanas
nin hakit ha laman a mamaidap kangko ta-omen ako ahe mag-ilyadin
mapagmayadet.
8 Nikatlon ukdo kon impakigwang kanan Apo a alihen na yatin hakit ha
laman.
9 Noba hinabi nan Apo kangko, “Ahe magkulang ye kangedan ko kammo.
Ta no makapey ka, ket luboh yan makit ye kapalyadiyan ko.” Kaya-bay
maaliket ko yan an-ipagmayadet ye kakapeyan ko ta-omen ya mikakaanti
kangko ye kapalyadiyan nan Cristo.
10 Kaya-bay maaliket ako no uli ha panumbong ko kanan Cristo, makapey
ako o an-umihen lako o ampaidapan lako o an-ipaloke lako o ampagkaku-
lang ako. Ta no makapey ako, ket ampakhawen nako.

Hiyay Pangimahakit nan Pablo kanlan taga Corinto

11 Uli ha pagmayadet ko, ba-mo koynan mutaw. Noba hikawoynabay met
ye namilit kangkon magmayadet, ta hikawo dayi ye mangidangal kangko
kanlan angkahabtan mangagaling a apohtol, noba ahe yo met dinyag. Ta
agya homain akon hilbi, ket ahe ako met mahuyot kanla.

12 Ha anti ko kanyo, ket tineeh koy kaidapan, boy pinaptegan ko kanyo a
peteg akon apohtol nan Apo Jesus makauli ha pagkakitan boy kanayon po
a kapagtakaan.
13 Boy no way-omen ye pangalingay ko kanlan kanayon a papangkat
nin māmteg, ket wanabay met ateed ye pangalingay ko kanyo, powidan
bengat ha ahe ko pamakikwa kanyo nin haglap. Ket no kahalanan yati,
ket patawaden yoko dayi!
14 Nakahadya akoynan kumewah ihen kanyo ha ikatlon ukdo. Ket no
way-omen akon ahe nakikwan haglap kanyo ha una, wanabay met ateed
haanin, ta aliwan hiyay kabandiyan yoy labay ko, no aliwan hikawo. Ba-
mo katawoynan aanak. Aliwan huhto a hiyay anak ye manipon nin pilak
a pamebe na kanlan tutoa na, no aliwan hilay tutoa na ye katapulan a
manipon nin pamebe kanan anak la.
15 Hiyay kaptegan, an-ikaaliket kon iuboh kanyo ye kaganaan a anti
kangko ha ikanged yo, ket no katapulan, agya po bi-ay ko. Noba agya
anlumalo ye pangado ko kanyo, ket angkumandi ya met ye pangado yo
kangko.
16 Kamatandaan yoynabay met a ahe ako nakapabyat kanyo. Noba
anhabiyen lan kanayon a mautek ako boy ampaglanganan katawon bengat.
17 Tanda yo a ahe katawo pinaglanganan makauli kanlan kakatongnon
intubol ko kanyo, kali?
18 Kinatongtong ko yay Tito a makew ihen kanyo boy intubol koya met
a pagkalamo na yay maghay katongno tawo kanan Cristo. Ha anti yay
Tito kanyo, pinaglanganan na kawo laweh? Ahe! Ta mamaghay ihip mi
ha andiyagen mi boy mamaghan bengat ye tikih mi kanyo.
19 Maka an-ihipen yo a paibat po hatew, ket homain kayinan kanayon
a andiyagen, no aliwan ampangikatulidan nin hadili mi. Ahe! Ha adapan
nan Apo Dioh boy bilang māghilbi nan Cristo, anhabiyen mi kanyo, an-adoen
min kakatongno, a kaganaan a andiyagen mi ket ha ikapah-ey nin pamteg
yo.
20 Angkahindak ako a lano kewahan katawo, ket makit yoko a lumbo
ana ha labay yon makit boy makit katawo met a lumbo ana ha labay
kon makit. Maka malatngan katawon ampay-away-away, ampay-ibeg,
ampaykapoot, ampambukod, ampaydama, ampaykamikami, ampaylalam-
bong boy ampaygulo-gulo.
21 Angkahindak ako, ta maka ha panlumateng ko ihen kanyo, ket mading-
eyan ako kanan Apo Dioh ha adapan yo uli ha panlabag yo. Ket malelean
ako, ta malabong po kanyo ye nagkahalanan hatew ket angga haanin, ahe
la po pinaghehean boy tinalingkukolan ye pamakilaki o pamabayi boy
kadamogan a andiyagen la.

13

Kapopohan a Babala boy Pangumohta

1 Yati ye kakatlo a makew akon kumewah kanyo. Hiyay naihulat a Habi
nin Dioh, wanae ya, “Hinyaman a pamada ket katapulan a paptegan nin
luwa o tatloy tihtigo.”*
2 Ha ikalwan pangumewah ko kanyo, binabalaan ko hilaynay ampagka-
halanan boy hilay kanayon po a nagkahalanan a paduhaan ko ye kaganaan
a ampanyag nin kalok-an. Ket haanin, legan ahe ako po kanyo, habiyen

* **13:1** Deuteronomio 19:15.

koyna man ye imbabala ko kanlan nagkahalanan. Ha pag-udong ko kanyo,
ahe la maliklikan ye pamaduha ko.
3 Diyagen ko yain, ta anhabiyen yo a katapulan kon paptegan a hiyay Apo
Jesus ye ampaghabi kanyo makauli kangko. Kaya-bay maghadya kawo, ta
ha panlumateng ko, matandaan yo a ahe yan makapey ye Apo Jesus ha
pangitoynong na kanyo, no aliwan makapalyadiyan.
4 Ta agya ba-mon makapey yay Cristo ha impako la yan pinatey ha kodoh,
nakit ye kapalyadiyan nan Apo Dioh ha pagkabi-ay nan uman. Wanabay
kayi met haanin, ta ba-mon makapey kayi met a omen kanan Cristo, noba
makit yo lano ye kapalyadiyan nan Apo Dioh ha diyagen mi kanyo.
5 Tepeten yo man ye hadili yo no peteg a ampamteg kawo kanan Cristo.
Ihipen yon manged ye hadili yo. No peteg a māmteg na kawon Cristo, anti
yay Cristo kanyo. Noba no ahe yay Cristo kanyo, ahe kawon peteg a māmteg
nan Cristo.
6 Ket no matandaan yo a peteg na kawon māmteg Cristo, matandaan yo
met a peteg na kayin apohtol Cristo.
7 An-ipakigwang mi kawo kanan Apo Dioh a ahe kawo dayi manyag nin
hinyaman a maloke. Ahe mi an-ipakigwang ye wanabay ta-omen la makit
nin kanayon a tatao a anhumbongen yoy an-iadal mi bilang pagkakitan a
peteg kayin apohtol, no aliwan ta-omen pawa manganged ye andiyagen yo,
agya anhabiyen lan kanayon a aliwa kayin peteg a apohtol nan Cristo.
8 Ta agya makanoman, ket ahe kayi manyag nin laban ha kaptegan, no
aliwan an-ipatanda mi ye kaptegan.
9 Angkaaliket kayi no makapey kayi, noba makhaw kawo tana ha pamteg
yo. Boy an-ipakigwang mi a mag-ilyadi kawon genap ha pamilew nan Apo
Dioh.
10 Kaya-bay an-ihulat ko yayna yati haanin kanyo, legan ahe ako po kanyo
ta-omen lano makew ako ihen, ket ahe koyna katapulan ye mangipakit
nin katubagan ha panggawi ko nin kapalyadiyan a in-ibyay nan Apo
kangko. Yatin kapalyadiyan ket in-ibyay na kangko ha ikanged yo, aliwan
ha ikadama yo.
11 Kakatongno ko, angga tana ihti. Patanid akoyna kanyo. Pakikwanan
yoy mag-ilyadin genap ha pamilew nan Apo Dioh boy humbongen yoy
babala ko. Maymamagha kawon ihip boy magbi-ay kawon main manged a
pamakilamo. Ha wanabay, mikakaanti ya kanyo ye Apo Dioh a ampangi-
batan nin ado boy katanaan.
12 Bilang mikakatongno kanan Cristo, mayngingidlaw kawon main ado.
Ket angkumohtaen la kawon kaganaan a pagtao nin Dioh ihti.
13 Matanggap yo dayin kaganaan ye kangedan nan Apo Jesu Cristo boy
pangado nan Apo Dioh boy pamakimamagha nan Ihpiditon Dioh kanyo.

Hiyay Hulat nan Pablo kanlan
TAGA GALACIA

1 Hiko yay Pablo a apohtol nan Apo Jesus. Aliwan tao ye namili kangkon
apohtol o nangitubol kangko, no aliwan hiyay Apo Jesu Cristo boy Bapa a
Dioh a nami-ay uman kana.
2 Nanulat ako kanyon kaganaan a kakatongno ha papangkat nin māmteg
ihen ha plobinhiyan Galacia, ta labay mi kawon kumuhtaen, lamo ko hilay
kaganaan a kakatongno tawo ihti.
3 Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon
Dioh boy kanan Apo tawon Jesu Cristo
4 a nangihagpa nin hadili na ha kalabayan nan Bapa tawon Dioh uli ha
kakahalanan tawo ta-omen kitawo miligtah ha kalok-an a ampanakop ihti
ha babe-luta.
5 Galangen tawo yay Apo Dioh makanoman! Amin.

Homain Kanayon a Manged a Balita

6 Ampagtaka ko kanyo. Taket ta mataloh yo yan tinalingkukolan ye
Apo Dioh a nanagyat kanyo makauli ha kangedan nan Cristo. Ket haanin,
ampanumbong kawoyna ha lumbo a manged a balita.
7 Noba aliwan peteg a manged a balita yain, ta homain kanayon a Manged
a Balita, no aliwan hiyay impatanda mina kanyo. Anhabiyen ko yati, ta
main ampanyoot kanyo boy ambabaliknoen lay Manged a Balita a tungkol
kanan Cristo.
8 Noba agya hikayi man o anghil a ibat ha langit ye mangipatanda kanyo
nin lumbo ha impatanda mina kanyo a Manged a Balita, paduhaan naya
dayin Apo Dioh.
9 Hinabi mina yati kanyo hatew, noba habiyen koyna man haanin, “No
main mangipatanda nin manged a balita a lumbo ha tinanggap yoyna,
paduhaan naya dayin Apo Dioh.”
10 Maka an-ihipen yo a labay kon bengat a maaliket hilay tatao kangko.
Ahe! Ta hiyay labay ko, hiyay Apo Dioh ye maaliket kangko. Ta no hilay
tatao ye labay kon maaliket kangko, agna koynan māghilbin Cristo.

Hiyay Pag-ilyadi nan apohtol Pablo

11 Kakatongno ko, labay ko a matandaan yo a hiyay Manged a Balita a
impatanda ko kanyo ket aliwan palbowat nin tao.
12 Ta ahe ko yan tinanggap ha tao o in-adal nin tao kangko, no aliwan
hiyay Apo Jesu Cristo mihmo ye nangipatanda kangko.
13 Kamatandaan yoynabay met ye pagbi-ay ko hatew ha mahehpet kon
anhumbongen ye pamteg min Jujudio. Tubat kon impaloke ye pangkat lan
māmteg nan Apo Dioh boy pinakikwanan ko hila po a apoen.
14 No hiyay tungkol met ha panumbong ha pamteg min Jujudio, umiigit
ako po kanlan katoa kon Jujudio boy luboh ye panumbong ko ha kaugalian
lan tutoa mi.
15 Noba makauli ha kangedan nan Apo Dioh, bayo ko po mianak, ket
tinuga na koyna ket haanin, hinagyat nako a maghilbi kana.
16 Ha impatanda na yay Anak na kangko ta-omen koya met maipatanda
kanlan aliwan Judio, ahe akoyna napababala ha agya ayaman.

17 Ahe ako nakew ha banwan Jerusalem ta-omen pababala kanlan
naunan aapohtol kangko, no aliwan nakew ako tana ha lugal a Arabia.
Pangayadi, nag-udong ako ha banwan Damasco.
18 Pangalabah nin tatlon taon, nakew ako ha banwan Jerusalem ta-omen
ako makikit kanan apohtol Pedro. Ket kinumonin ako kana ha loob nin
labinlimay mangaamot.
19 Legan anti ko ihtew, homain akon nakit a kanayon a apohtol no aliwan
hiyay Santiago bengat a katongno nan Apo Jesus.
20 Tanda nan Apo Dioh a yatin an-ihulat ko kanyo ket pawa kaptegan.
21 Pangayadi, nakew ako ha poplobinhiya nin Siria boy Cilicia.
22 Kananyatew a panaon, hilay pangkat lan māmteg nan Cristo ha
plobinhiyan Judea, ket ahe lako po katatanda.
23 Nabalitaan laynan bengat a hiyay ampangipaloke kanla hatew, ket
ampangipatanda yayna haanin nin tungkol ha pamteg a ampakikwanan
nan apoen hatew.
24 Ulin yatew, inggalang la yay Apo Dioh ha dinyag na kangko.

2

Hiyay Pananggap kanan Pablo bilang Apohtol

1 Pangalabah nin labin-apat a taon, nakew akon uman ha Jerusalem.
Nilamoan na kon Bernabe boy inlamo koya met ye Tito.
2 Nakew ako ihtew, ta impatanda nan Apo Dioh a katapulan koy mag-
udong kanla. Ket legan anti ko ihtew, bubukod koy nakitongtong kanlan
mānguna nin pangkat lan māmteg. Impalinaw ko kanla ye Manged a Balita
a an-ipatanda ko kanlan aliwan Judio. Dinyag ko yatew, ta ahe ko labay a
mahayang ye pagbannog kon nangipatanda nin Manged a Balita ha nalabah
anggayna haanin.
3 Ket hiyay Tito a kalamo ko, agya ahe ya natuli bilang pagkakitan a nag-
ilyadi yan Judio, ahe la yayna pinilit a magpatuli.
4 Nadamit ha tongtongan ye pagpatuli, ulita main nangaanon ampagkon-
wadi a katongno ha pamteg ye nakihale kantawo a ahe tawo naedepan.
Nakihale hila, ta labay lan alihen ye kalihwayan tawo uli ha pamakima-
magha tawo kanan Cristo ta-omen la kitawo ipaipoh uman ha bibilin nin
Jujudio.
5 Noba ahe kayi bega inumayon ha labay la ta-omen pahulong a
mikakaanti kanyo ye kaptegan nin Manged a Balita.
6 Ket hilay ambalayen a mānguna lan māmteg ha Jerusalem, homain
hilaynan nipahan ha an-ipatanda ko. Aliwa met maalaga kangko no aya
hila, ta padipadiho kitawon kaganaan ha pamilew nan Apo Dioh.
7 No aliwan binalay la kon bilang maghan pinatayaan nan Apo Dioh
a mangipatanda nin Manged a Balita kanlan aliwan Judio a omen ha
pamataya na kanan Pedro a mangipatanda nin Manged a Balita kanlan
Jujudio.
8 Ta hiyay Apo Dioh a nangitubol kanan Pedro bilang apohtol kanlan
Jujudio, ket hiya met ateed ye nangitubol kangko bilang apohtol kanlan
aliwan Judio.
9 Ket hiyay Santiago, Pedro, boy Juan a ambalayen a mānguna lan māmteg,
ha natandaan la a impataya nan Apo Dioh kangko yatin abala, tinanggap la
kayin Bernabe a pagkalamo la. Boy napaykahundoan mi a hikayin Bernabe
ye mangipatanda nin Manged a Balita kanlan aliwan Judio, ket hila met ye
mangipatanda kanlan Jujudio.

10 Hiyay awok lan bengat kammi, ket ahe mi hila paolayan ye mangaidap
a Jujudio. Ket yabay-in met ateed ye labay kon diyagen.

Hiyay Pinaghabiyan na yan Pablo ye Pedro

11 Noba ha nakew yay Pedro ha banwan Antioquia, pinaghabiyan ko yan
adap-adapan. Hinabi ko kana a aliwan huhtoy dinyag na.
12 Pinaghabiyan koya, ta bayo hila nilumateng ye nangaanon laki a
intubol nan Santiago, ampakidungo yay Pedro kanlan aliwan Judio. Noba
ha anti hilayna, tinumaang ya boy ahe yayna nakidungo kanlan aliwan
Judio. Ta angkalimo ya a maka umihen lan Jujudio a nilumateng a
ampangipilit a katapulan hilan magpatuli ye aliwan Judio.*
13 Uli ha dinyag na, hilay kanayon po a kakatongnon Jujudio a am-
pakidungo, ket nanuwad hilayna met ha pagkonwadi na. Ket agya hiyay
Bernabe, naatay yayna met.
14 Ha nakit kon aliwaynan ha kaptegan nin Manged a Balita ye andiyagen
la, hinabi ko kanan Pedro ha adapan nin kaganaan, "No hika a maghan
Judio ket ahe kaynan ampanumbong ha kaugalian nin Jujudio, taket
awod ta ampiliten mo hilay aliwan Judio a manumbong ha kaugalian nin
Jujudio?"

Hiyay Kaligtahan makauli ha Pamteg

15 Hikayin nianak a Judio, lumbo kayi kanlan aliwan Judio a anhabtan
lan kapadiho min Jujudio a "māgkahalanan," ta ahe la tanda ye Bibilin.
16 Agya wanabay man, tanda mi met a hiyay tao ket maibilang yan
matoynong ha pamilew nan Apo Dioh makauli bengat ha pamteg na kanan
Apo Jesu Cristo, aliwan makauli ha panumbong na nin Bibilin. Kaya-bay
namteg kayi met kanan Cristo Jesus ta-omen kayin maibilang a matoynong
makauli ha pamteg kana. Ta homain taon maibilang a matoynong makauli
ha panumbong na nin Bibilin.
17 Haanin, ulita inapeh min maibilang a matoynong ha pamilew nan
Apo Dioh makauli ha pamteg kanan Apo Jesu Cristo, ket naibilang kayin
māgkahalanan ha pamilew lan Jujudio, ta tinalingkukolan mina ye Bibilin.
Hiyay labay habiyen nayi ket hiyay Cristo ye nangigaygay kammi a
magkahalanan? Ahe!
18 Ta no udongen koyna man ye tinalingkukolan ko a panumbong ha
Bibilin a nabaan kon makapiligtah kangko hatew, noba ahe met manayti,
ket magkahalanan akoyna man kanan Apo Dioh. Mailalayi ya ha taon
nandama nin baey, pangayadi ipaideng na yan uman.
19 Ta makauli ha Bibilin a ahe ko mababa a humbongen, natandaan ko a
bilang natey akoyna boy nihyay kanan Apo Dioh. Kaya-bay haanin, uli ha
Bibilin, naibilang akoyna met a natey ha Bibilin ta-omen akoyna magbi-ay
a manumbong ha kalabayan nan Apo Dioh.
20 Bilang nailamo ako kanan Cristo ha pagkamatey na ha kodoh. Kaya-
bay aliwaynan hiko, no aliwan hiyaynay Cristo ye ampanguna ha bi-ay ko.
Ket legan angkabi-ay ako, magbi-ay ako makauli ha pamteg kanan Anak nin
Dioh a nangado kangko boy nangihagpa nin hadili na uli kangko.
21 Ahe ko malyadin ikahwil ye kangedan nan Apo Dioh kangko. Ta no
hiyay tao ket maibilang yan matoynong makauli ha panumbong na nin
Bibilin, homain hilbi ye pagkamatey nan Cristo.

---

* **2:12** Hiyay kaugalian lan Jujudio, no makidungo hila kanlan aliwan Judio, madinat hilayna ha pamilew nan Apo Dioh.

3

Hiyay Bibilin o hiyay Pamteg kanan Cristo

1 Koyna met a kamumoan yon taga Galacia! Aya nayi ye nanalingo kanyo,
ta ampanumbong kawoynan kanayon a adal? Kakinang ye pangipatanda
ko kanyo nin tungkol ha pagkamatey nan Apo Jesu Cristo ha kodoh.
2 Yati ye labay kon habiyen. Natanggap yo ye Ihpiditon Dioh ulita
pinamtegan yoy nange yon Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesu
Cristo, aliwan ulita hinumbong yoy Bibilin.
3 Petegbay a mumo kawo! Nandugi kawon namteg makauli ha ka-
palyadiyan nin Ihpiditon Dioh. Noba haanin, labay yon ignap makauli ha
hadili yon kakhawan.
4 Labay yo nayi a maalihan hilbi ye pagteeh yon malabong a kaidapan uli
ha pamteg yo? Kadihko ahe met, kali?
5 Hiyay Apo Dioh, in-ibyay nay Ihpidito na kanyo boy ampanyag yan
kapagtakaan kanyo. Haanin, hiyay tepet ko, "Taket ta ampanyag yan kapag-
takaan kanyo? Uli nayi ta anhumbongen yoy Bibilin o ulita ampamtegan
yoy Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus a nange yo?"
6 Ihipen yo yay Abraham. Hiyay nakahulat, "Namteg yay Abraham kanan
Apo Dioh. Kaya-bay imbilang na yan matoynong Apo Dioh."*
7 No wanabay awod, makinang a hilay ampamteg kanan Apo Dioh, ket
hilabay ye peteg a aanak nan Abraham, kali?
8 Ta hatew po, wanae yayna ye naihulat a Habi nin Dioh. Hiyay Apo
Dioh, ibilang na hilan matoynong ye aliwan Judio makauli ha pamteg la
kana. Ta yati ye andektan nin Manged a Balita a impatanda nan Apo Dioh
kanan Abraham hatew a wanae, "Makauli kammo, inged ko hilay kaganaan
a nanahyon."†
9 Hiyay Abraham, in-inged na yan Apo Dioh, ta namteg ya kana. Kaya-bay
inged na hila met ye kaganaan a ampamteg kanan Apo Jesus.
10 Noba hilay kaganaan a ampangibaan a maibilang hilan matoynong
makauli ha panumbong la nin Bibilin, ket paduhaan na hilan Apo Dioh.
Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Mapaduhaan ye ayaman a ahe ampanumbong nin kaganaan a nakahulat
ha libdo nin Bibilin."‡
11 Makinang a homain taon maibilang a matoynong ha pamilew nan Apo
Dioh makauli ha panumbong na nin Bibilin. Ta wanae ya ye nakahulat,
"Hiyay taon maibilang a matoynong makauli ha pamteg na, ket mabyayan
yan bi-ay a homain anggaan."§
12 Hiyay pamteg, lumbo ya ha panumbong ha Bibilin. Ta wanae ye
naihulat a Habi nin Dioh,
"Hiyay taon ampanumbong nin kaganaan a bibilin, ket mabyayan yan bi-ay
a homain anggaan."*
13 Mapaduhaan kitawo ulita ahe tawo mahumbong ye kaganaan a bibilin.
Noba timbeh na kitawon Apo Jesus ha kapaduhaan, ha napaduhaan ya uli
kantawo. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Mapaduhaan ye agya ayaman a maibitin ha poon-kayo."†
14 Timbeh na kitawon Apo Jesus ta-omen hiyay kangedan a impangako
nan Apo Dioh kanan Abraham, ket matanggap la met nin aliwan Judio.

* **3:6** Genesis 15:6; Roma 4:3; Santiago 2:23. † **3:8** Genesis 12:3; 18:18; 22:18. ‡ **3:10** Deuteronomio 27:26. § **3:11** Habakuk 2:4; Roma 1:17; Hebreo 10:38. * **3:12** Levitico 18:5; Roma 10:5. † **3:13** Deuteronomio 21:23.

Boy makauli ha pamteg tawo kana, matanggap tawo ye Ihpiditon Dioh a impangako na.

Hiyay Bibilin boy hiyay Pangako nin Dioh

15 Kakatongno, gawien kon alimbawa ye angkalyadi ha minangaamot a pagbi-ay. No napilmaan ana ye maghay kahundoan, ahe yayna malyadin alihan hilbi o pahanan ye napaykahundoan.
16 Wanabay met ha pangako nan Apo Dioh kanan Abraham boy ha lahi na hatew. Ha nagpangako ya, ahe na hinabi, “ha lalahi mo” a hiyay labay habiyen malabong, no aliwan, “ha lahi mo” a hiyay labay habiyen, mamagha bengat, ket hiyabay ye Cristo.
17 Wanae ye labay kon habiyen. Hatew, hiyay Apo Dioh, nanyag yan kahundoan kanan Abraham, ket impangako na a tupaden na. Haanin, pangalabah nin apat a gatoh boy tatlompo a taon, in-ibyay nan Apo Dioh kanan Moises ye Bibilin. Noba yatin Bibilin, ket ahe naya malyadin alihan hilbi ye pangako nan Apo Dioh kanan Abraham.
18 Ta no matanggap tawoy kangedan na makauli ha panumbong nin Bibilin, ahe ana makauli ha pangako. Noba in-ibyay nan Apo Dioh kanan Abraham ye kangedan a tawid na bilang katupadan nin pangako na.
19 No wanabay awod, hinyay hilbi nin Bibilin? Naibyay ye Bibilin ta-omen la matandaan nin tatao a māgkahalanan hila. Noba yatin Bibilin, angga ya bengat lano ha lumateng yay lahi nan Abraham a impangako nan Apo Dioh kana. Hiyay Apo Dioh, makauli ha anghil na, in-ibyay nay Bibilin kanan Moises. Hiyay Moises ye māmietan kanan Apo Dioh boy ha tao.
20 Noba aliwan wanabay ha pangako nan Apo Dioh. Ta ha nagpangako ya kanan Abraham, ahe yaynan nanggawi nin anghil o māmietan, no aliwan, hiyaynabay met.
21 Hiyay labay habiyen nayi, angkuntadaen nin Bibilin ye papangako nan Apo Dioh? Ahe! Ta no main bilin a makaibyay nin bi-ay, maibilang kitawoyna dayin matoynong makauli ha panumbong kananyati.
22 Noba hiyay anti ha naihulat a Habi nin Dioh, kaganaan a tatao ket bilang ipoh nin kahalanan. Kaya-bay hilay ampamteg bengat kanan Apo Jesu Cristo ye makatanggap nin impangako nan Apo Dioh.
23 Bayo ya naipatanda ye tungkol ha pamteg kanan Apo Jesu Cristo, ket bilang pidiho kitawoyna nin Bibilin. Ta nakapidiho kitawo ha Bibilin angga ha naabot ye mangaamot a naipatanda ye kaligtahan makauli ha pamteg kanan Cristo.
24 Hiyay Bibilin ket nailalayi ha maghay ampangalingay nin anak, ta hiyabay ye ampangialla kantawo angga ha nilumateng yay Cristo boy maibilang kitawon matoynong ha pamilew nan Apo Dioh makauli ha pamteg kanan Cristo.
25 Noba haanin, ta ampamteg kitawoyna kanan Apo Jesus, ket aliwaynan Bibilin ye ampangalingay kantawo.

Hilay Aanak nin Dioh ha Pamteg

26 Hikawon kaganaan ket aanak na kawoynan Apo Dioh makauli ha pamteg yo kanan Apo Cristo Jesus,
27 ta hilay kaganaan a binawtihmowan uli ha pamakimamagha la kanan Cristo, ket ampagbi-ay hilaynan omen kanan Cristo.
28 Kaya-bay Judio man o ahe, ipoh man o ahe, laki man o babayi, ket padipadihoyna boy mamagha kawoynan kaganaan uli ha pamakimamagha yo kanan Apo Cristo Jesus.

29 Haanin, ulita pagtao na kawoynan Apo Jesus, lalahi na kawoynan
Abraham boy mānawid nin impangako nan Apo Dioh kana.

4

1 Wanae ye labay kon habiyen. Hiyay mānawid, legan anak ya po, aliwa
yan umiigit ha maghay ipoh, agya man hiyabay ana ye nagkonin nin
kaganaan.
2 Hakop naya po nin ampangalingay kana boy ampanalima nin ka-
bandiyan na anggan maabot ye panaon a intaning nan bapa na.
3 Wanabay met ye kahahaad tawo hatew. Ba-mo kitawon aanak, ta hakop
na kitawo po nin papadan nin tao.
4 Noba ha naabot anay intaning nan Apo Dioh a panaon, intubol na yay
Anak na ihti ha babe-luta. In-anak yan maghay babayi boy napahakop ya
ha Bibilin a impahulat kanan Moises.
5 Intubol naya ta-omen na kitawon tebhen a hakop po nin Bibilin. Ha
wanabay, ibilang na kitawon Apo Dioh a aanak na.
6 Ket ulita aanak kawoynan Apo Dioh, intubol nay Ihpidito nin Anak na
ha puho tawo. Ket makauli kana, mahabtan tawo yaynan “Bapa” ye Apo
Dioh.
7 Kaya-bay haanin, aliwa kawoynan ipoh, no aliwan aanak na kawoynan
Apo Dioh. Ket ulita aanak na kawoyna, mānawid kawoyna met nin
impangako na.

Hiyay Pangimahakit nan Pablo kanlan taga Galacia

8 Ha ahe yoya po katatanda ye Apo Dioh, ipoh kawon diohdiohan.
9 Noba haanin, ulita katatanda yo yaynay Apo Dioh o mamanged a
habiyen a katatanda na kawoyna, taket ta ampag-udong kawoyna man ha
papadan nin tao a ahe makahaglap boy homain hilbi? Taket ta labay yoyna
man ye paipoh?
10 Ampibaan yo nayi a mapaaliket yo yay Apo Dioh makauli ha pangi-
hayaghag yo nin mangaamot, bowan, panaon boy taon a omen ha andiya-
gen lan Jujudio?
11 Angkahindak ako, ta maka mahayang bengat ye kaganaan a pagbannog
ko kanyo.
12 Kakatongno ko, an-ipakiiingalo ko kanyo a tuwaden yoko dayi. Ta
hatew ha anti ko kanyo, agya Judio ko, nagbi-ay akon ba-mon aliwan Judio
uli kanyo. Manged ye pananggap yo kangko hatew.
13 Boy tanda yoynabay met a no ahe ako nakew kanyo ta-omen mag-
paimunaw uli ha hakit ko, ket ahe ko dayi naipatanda kanyo ye Manged
a Balita a tungkol kanan Apo Jesus.
14 Wanabay man, ahe yoko met inumih o ingkahwil agya po man nag-
ilyadin panubok kanyo ye pagkahakit ko, no aliwan tinanggap yo kon omen
ha maghay anghil nin Dioh o ba-mon hikoyna ye Apo Cristo Jesus.
15 Tubat ye kaaliktan yo kangko hatew. Noba hinyay nalyadi? Mapapte-
gan ko po a no malyadin bengat, agya po mata yo, ket luowen yon ibyay
kangko hatew uli ha pangado yo kangko.
16 Noba haanin, an-ibilang yo koyna laweh a kaaway, uli ha pangihabi ko
kanyo nin kaptegan?
17 Hilay ampanalingo kanyo, ket ba-mo hilan ampangimahakit kanyo,
noba aliwan manged ye tikih la. Ta labay lan bengat a mitaang kawo kangko
ta-omen hilabay ana ye humbongen yo.

18 Aliwan maloke ye mangimahakit, dapot tana manged ye tikih boy
lanang, aliwan bengat no anti ko ha talig yo.
19 An-adoen kon aanak, legan ahe po makit a genap ha bi-ay yoy ugali nan
Cristo, ket ampananam akon ilab a omen ha babayin anlamlaman.
20 Labay koyna dayi ye makew ihen kanyo ta-omen katawo makatongtong
a manged, ta angkahindak akoynan tubat uli kanyo.

Hiyay Nakailalayian nan Sara boy Agar

21 Haanin, hikawon malabay pahakop ha Bibilin, tepeten katawo man!
Angkatalohan yo lagi ye Bibilin?
22 Naihulat a Habi nin Dioh a hiyay Abraham, main yan luwan anak a
laki.* Hiyay magha, anak naya ha ipoh a hiyay Hagar.† Ket hiyay magha
met, anak naya met kanan Sara‡ a babayin aliwan ipoh.
23 Hiyay anak na ha ipoh, ket nianak ya makauli ha kalabayan nin tao.
Noba hiyay anak na kanan ahawa na, nianak ya bilang katupadan nin
pangako nan Apo Dioh kana.
24-25 Hilatin luwan babayi ye nakailalayian nin luwan kahundoan. Hiyay
kahundoan a in-ibyay nan Apo Dioh kanan Moises hatew ha Mapantay nin
Sinai ihtew ha Arabia, ket yabayti ye nailalayi kanan Hagar boy aanak
na a pawa ipoh. Nakailalayian met ha Jerusalem haanin, ta hilay tatao a
angkumonin ihtew, ket naipoh hilan Bibilin.
26 Noba hiyay Jerusalem ha langit, ket malihway ya. Yabayti ye nailalayi
kanan Sara, ta aliwa yan ipoh. Ket hiyay Sara met ateed ye pinagkaindo
tawo, ta aliwa kitawon ipoh nin Bibilin.
27 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Hikan babayi a baug,
mag-aliket ka boy ipangha moy aliket mo,
hika a ahe po nakadiha nin ilab nin panganak.
Ta malalabong po lanoy aanak mo
dinan kanan babayin main ahawa.”§
28 Kakatongno ko, no way-omen a hiyay Isaac ket nianak ya makauli ha
pangako nan Apo Dioh, wanabay kitawo met a nag-ilyadin aanak nin Dioh.
29 Hiyay Isaac a nianak makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh, ket
impaloke na yan Ishmael a nianak makauli ha kalabayan nin tao. Wanabay
kitawo met haanin, ta an-ipaloke la kitawon tataon ampaipoh ha Bibilin.
30 Noba wanae ya ye naihulat a Habi nin Dioh, “Paalihen mo yay babayin
ipoh boy hiyay anak na, ta hiyay anak na, ket ahe ya malyadin makipanawid
kanan anak nan babayin aliwan ipoh.”*
31 Kaya-bay kakatongno ko, aliwa kitawon aanak nan babayin ipoh, no
aliwan aanak na kitawon babayin aliwan ipoh.

5

Hiyay Kalihwayan lan Ampamteg kanan Apo Jesus

1 Pinalihway na kitawoynan Apo Jesus ta-omen kitawo magbi-ay a
malihway. Kaya-bay pakapah-ey kawo boy adi kawoyna paipoh uman ha
Bibilin.
2 Pakaleng-en yon manged yati! Hikon Pablo ye ampaghabi kanyo a no
patuli kawo uli ha pangapeh yon maibilang a matoynong ha pamilew nan
Apo Dioh, homain yaynan hilbi kanyo ye dinyag nan Cristo.

---

* **4:22** Genesis 16:15; 21:2-3. † **4:22** *Hagar* ket indo nan Ishmael kanan Abraham. ‡ **4:22** *Sara* ket indo nan Isaac kanan Abraham. § **4:27** Isaias 54:1. * **4:30** Genesis 21:10.

3 Habiyen koyna man a ayaman a ampangapeh a maibilang a matoynong
makauli ha pagpatuli, ket katapulan a humbongen nay kaganaan a Bibilin.
4 Hikawon ampangapeh a maibilang a matoynong ha pamilew nan Apo
Dioh makauli ha panumbong nin Bibilin, ket in-ihyay yoynay hadili yo
kanan Cristo boy ampitaang kawoyna ha kangedan nan Apo Dioh.
5 Noba hikayi, angkahigudo mi a maibilang kayin matoynong makauli ha
Ihpiditon Dioh uli ha pamteg mi kanan Apo Jesus.
6 Ta kanlan nakimamaghayna kanan Apo Cristo Jesus, ket aliwaynan
maalaga no natuli o ahe ye maghay tao, no aliwan hiyay maalaga tana ket
hiyay pamteg a makit makauli ha pangado.
7 Manged ye panumbong yo kanan Cristo hatew! Noba aya lagi ye
namatgen kanyo ha pahulong yon panumbong ha kaptegan?
8 Angkahigudo ko a aliwan hiyay Apo Dioh ye namatgen kanyo, ulita
hiyaynabay met ye nanagyat kanyo a mamteg kanan Apo Jesus.
9 Pakaihipen yon manged! Hiyay aliwan huhton adal ket ba-mo yan
pamalbag. Agya makandin bengat, ket palbagen nay kaganaan a ginameh
a tapok.
10 Noba uli ha pamakimamagha tawo kanan Apo, ampanigudo ko a adi
kawo patalingo ha lumbo a ihip. Ket ayaman yain a ampanyoot kanyo,
duhaen na yan Apo Dioh.
11 Kakatongno ko, anhabiyen lan kanayon a an-ipatanda ko po a katapu-
lan ye patuli. No peteg yain, taket man awod ta an-ipaloke lako po ateed nin
kapadiho kon Jujudio? Boy no an-ipatanda ko a katapulan ye patuli, ahe la
koyna dayi ampag-inakitan ha pangipatanda ko nin tungkol ha pagkamatey
nan Apo Jesus ha kodoh.
12 Haanin, hilay ampanyoot kanyo, ahe hilan bengat dayi patuli, no
aliwan ipaputoh layna ingat!
13 Kakatongno ko, hinagyat na kawon Apo Dioh a magbi-ay a malihway.
Noba yatin kalihwayan, adi yo dayi anggawien ha panyag nin kalabayan
nin laman yo, no aliwan gawien yoya ha paghilbi ha magha boy magha uli
ha ado.
14 Ta hilay kaganaan a Bibilin, ket naimamaghayna ha bilin a wanae,
“Adoen moy kapadiho mo a omen ha pangado mo nin hadili mo.”*
15 Noba no pahulong kawon mapaypahakit boy mapay-away a ba-mon
matubag a ahon ampaybakbak, maka madama yoy bi-ay nin balang magha.
Kaya-bay mag-alla kawo.

Hiyay Pagbi-ay makauli ha Ihpiditon Dioh

16 Wanae ye mahabi ko. Palubohan yo ye Ihpiditon Dioh a manguna ha
bi-ay yo. Ket maliklikan yoy panyag nin kalabayan nin laman yo.
17 Ta hiyay kalabayan nin laman, ket lumbo ya ha kalabayan nin Ihpiditon
Dioh. Ket hiyay kalabayan nin Ihpiditon Dioh, lumbo ya met ha kalabayan
nin laman. Yatin luwa, lanang hilan ampaykuntada. Kaya-bay ahe yo
angkadyag ye labay yon diyagen.
18 Noba no hiyay Ihpiditon Dioh ye ampangibagnoh kanyo, ahe na
kawoynan hakop nin Bibilin.
19 Mataloh a matandaan ye didiyag a kalabayan nin laman a omen kanlan
hilati: pamabayi o pamakilaki, kadamogan, ampakailoy a pagbi-ay,
20 panggalang ha diohdiohan, pangkulam, pangahulog, paytomhang,
pangimon, pangapoot, pangakokoh, pamakiaway, pamakitupig,

* **5:14** Levitico 19:18.

21 pangaibeg, paglahing, palugad a paghayaghag boy kanayon po a didiyag a omen kanlan hilati. Habiyen koyna man ye babala ko kanyo hatew a hilay ampanyag nin wanabay, ket ahe hila maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.
22-23 Noba no hiyay Ihpiditon Dioh ye ampanguna ha bi-ay tawo, hilati ye makit ha bi-ay tawo: pangado, kaaliktan, katanaan, pagpahinhiya, kaanohan, kangedan, mapatayaan, kaaypaan nakem, boy pamenben ha hadili. Homain bibilin a maikuntada kanlan hilati.
24 Hilay tataon ampakimamaghayna kanan Apo Cristo Jesus, ket bilang laynan impako ha kodoh ye kaganaan a mangaloke a kalabayan nin laman la a māgkahalanan.
25 Ket haanin, ulita hiyaynay Ihpiditon Dioh ye ampanguna ha bi-ay tawo, pahulong tawo ya awod a humbongen.
26 Adi kitawoyna ampaglambong, ampaypahakit ha magha boy magha boy adi kitawoyna ampaykaibeg.

6

Hiyay Payhahaglap ha Kaidapan

1 Kakatongno ko, no main man kanyo ye magkahalanan, hilay an-ibagnoh nin Ihpiditon Dioh, katapulan a haglapan la yan magpahulong ha panumbong kanan Apo Jesu Cristo. Noba diyagen lan main kaaypaan nakem boy mag-alla hila, ta maka matukho hila met.
2 Mayhahaglap kawo ha pakabyatan nin balang magha, ket ha wanabay, mahumbong yo ye bilin nan Cristo.
3 No main man kanyon ampangihip a umiigit ya kanlan kanayon, noba ahe met manayti, ket anlokowen nan bengat ye hadili na.
4 Katapulan a pakaihipen nin balang magha ye didiyag na. No maawong, mag-aliket ya. Noba adi nayna dayin an-ihipen a magagaling ya kanlan kanayon.
5 Ta pakibatan lano nin balang magha ye didiyag na.
6 Hilay an-adalan nin Habi nin Dioh, katapulan a haglapan boy dakayan la hila met nin pagkangedan ye ampangiadal kanla.
7 Adi yo anlokowen ye hadili yo. Ta hiyay Apo Dioh, ahe ya matalingo. Ta no hinyay intanem nin maghay tao, hiya met ateed ye pupolen na.
8 Ta hiyay taon ampanumbong nin kalabayan nin laman na, ket ba-mo yan ampananem nin kalok-an, ket mamupol ya nin kapaduhaan a homain anggaan. Noba hiyay taon ampanumbong nin kalabayan nin Ihpiditon Dioh, ket ba-mo yan ampananem nin kangedan, ket mamupol ya met nin bi-ay a homain anggaan.
9 Kaya-bay adi kitawo anhumawa a manyag nin manged. Ta no pahulong kitawon manyag, maabot lano ye panaon a mamupol kitawon kangedan.
10 Kaya-bay tepe main kitawon panaon, papanyag tawoyna nin manged ha kaganaan a tao, lalalo ana kanlan kakatongno tawo kanan Apo Jesus.

Huyot a Babala boy Pangumohta

11 BILEWEN YO. MANGAYADET YE HULAT. HIKOBAY YE NANULAT NIN YATI.
12 HILAY AMPAMILIT KANYON PATULI, LABAY LAN BENGAT A MAPAA-LIKET LA HILAY KAPADIHO LAN JUJUDIO. ANDIYAGEN LA YATEW, TA ANGKALIMO HILAN MIPALOKE NO IPATANDA LA A HIYAY PAGKAMATEY NAN CRISTO HA KODOH YE MAKAPILIGTAH NIN TAO.
13 NOBA AGYA HILAY NATULI, KET AHE LA MET ANHUMBONGEN YE KAGANAAN A BIBILIN. LABAY LAN BENGAT A PATULI KAWO TA-OMEN LA

MAILAMBONG KANLAN KAPADIHO LAN JUJUDIO A ANHUMBONGEN YO
YATIN BILIN TUNGKOL HA PAGPATULI.
14 NOBA HIKO, HOMAIN AKON MAILAMBONG, NO ALIWAN HIYAY
PAGKAMATEY NAN APO TAWON JESU CRISTO HA KODOH. TA ULI HA
PAGKAMATEY NA HA KODOH, HOMAIN YAYNAN ALAGA KANGKO YE
AMPABLIYEN LAN TATAON AHE AMPANUMBONG KANAN APO DIOH BOY
HOMAIN AKOYNA MET ALAGA KANLA.
15 ALIWAYNAN MAALAGA NO NATULI O AHE. HIYAY MAALAGA, KET
BINAYO NA KITAWOYNAN APO DIOH.
16 HIKAWON KAGANAAN A PAGTAO NIN DIOH BOY AMPAGBI-AYAN YE
IN-ADAL KO, MIKAKAANTI DAYI KANYO YE KATANAAN BOY PANGINGALO
NAN APO DIOH.
17 KAYA-BAY PAIBAT HAANIN, AN-IPAKIIINGALO KO KANYO A ADI
YOYNA DAYI PAHANAN YE PAG-IDAP KO. HUHTOYNA DAYI YATIN TITILI
NIN LAMAN KO A MAKAPIPAPTEG A MAGHILBI NA KON APO JESUS.
18 KAKATONGNO KO, MIKAKAANTI YA DAYI KANYON KAGANAAN YE
KANGEDAN NAN APO TAWON JESU CRISTO. AMIN.

Hiyay Hulat nan Pablo kanlan
TAGA EFESO

1 Hiko yay Pablo a apohtol nan Apo Cristo Jesus makauli ha kalabayan
nan Apo Dioh. Nanulat ako kanyon pagtao nan Apo Dioh a mapatayaan a
māmteg nan Apo Cristo Jesus ihen ha banwan Efeso.
2 Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon
Dioh boy Apo Jesu Cristo.
3 Galangen tawo yay Apo Dioh a Dioh boy Bapa nan Apo tawon Jesu Cristo.
Uli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo, ket in-ibyay na kantawo ye
kaganaan a pagkangedan a naihpiditowan a ibat ha langit.
4 Bayo na po palhowaen Apo Dioh ye babe-luta, ket pinili na kitawoyna a
pagtao na makauli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo ta-omen kitawo
mabi-ay a homain kahalanan boy homain pakaumihan ha pamilew na. Uli
ha ado nan Apo Dioh kantawo,
5 tinuga na kitawoyna hatew po a aanak na makauli kanan Apo Jesu
Cristo. Ta yati ye kaaliktan boy kalabayan na
6 ta-omen tawo yan galangen uli ha tubat a kangedan a in-ibyay na
kantawo makauli kanan Anak na a ampakaadoen na.
7-8 Timbeh na kitawon Cristo makauli ha daya na. Hiyay labay habiyen,
napatawad anay kakahalanan tawo. Dinyag na yatew makauli ha pamyay
na kantawo nin mahbol a kangedan na dayon kaganaan a kadunongan boy
pagkataloh.
9 Ket ha kalabayan nan Apo Dioh, impatanda na kantawo ye monikala na
a ahe na impatanda hatew. Intupad na yatin monikala na makauli kanan
Cristo
10 pangaabot nin panaon a intaning na. Yati ye monikala na, paymam-
aghaen na hilay kaganaan a anti ha langit boy ha babe-luta, ket ipahakop
na hila kanan Cristo.
11 Makauli ha pamakimamagha tawo kana, pinili na kitawoynan Apo
Dioh a pagtao na. Tinuga na kitawoyna, ta yabayti ye monikala na hatew
po, ta andiyagen nay kaganaan ha kalabayan na.
12 Dinyag nan Apo Dioh yatew ta-omen hikitawon ampamteg ana kanan
Cristo, ket mag-ilyadin pakaigalangan na uli ha kadangalan na.
13 Ha nange yoy kaptegan a hiyay Manged a Balita a tungkol kanan
Apo Jesu Cristo a mangiligtah kanyo, ket pinamtegan yo boy naimamagha
kawoyna kana. Ket in-ibyay nan Apo Dioh kanyo ye Ihpidito na a
impangako na hatew po bilang pagkakitan a pagtao na kawoyna.
14 Ket ulita in-ibyay nan Apo Dioh ye Ihpidito na kantawo, angkahigudo
tawoyna a matanggap tawo ye impangako nan Apo Dioh kantawo angga ha
maignap ye kaligtahan tawo a pagtao na. Kaya-bay galangen yay Apo Dioh
uli ha kadangalan na!

Hiyay Pakigwang nan Pablo

15 Kaya-bay paibat ha nabalitaan koy tungkol ha pamteg yo kanan Apo
Jesu Cristo boy hiyay tungkol ha pangado yo kanlan kaganaan a pagtao nin
Dioh,
16 ket lanang katawoynan ampahalamatan kanan Apo Dioh, tepe an-
ipakigwang katawo kana.

17 An-ipakigwang ko kanan Apo Dioh a makapalyadiyan a Bapa boy Dioh
nan Apo tawon Jesu Cristo a biyan na kawon kadunongan boy pagkataloh
a ibat ha Ihpidito na ta-omen lalo yoya po makatatanda.
18 Ampakikwaen ko po a pahnagan na dayin Apo Dioh ye ihip yo ta-
omen yoya matandaan ye anhigudowen a nanagyatan na kantawo a hiyay
mahbol boy manged a tawiden lan pagtao na.
19-20 Ampakikwaen ko po a matandaan yo dayi ye ahe makwan ihipen
a kapalyadiyan na a anggawien na ha panaglap na kantawo a ampamteg
kana. Ket yatin kapalyadiyan, hiya met ateed ye ginawi na a nami-ay uman
kanan Cristo boy nangipaikno kana ha dapit wanan na ha langit.
21 Ket hiyay Apo Jesu Cristo, maiigit ya kanlan kaganaan a ihpiditon
ampanakop, main kapalyadiyan boy mānguna. Aliwan bengat haanin a
panaon, no aliwan makanoman.
22 Impahakop naynan Apo Dioh ye kaganaan kanan Cristo, boy dinyag na
yan pinagkaō nin kaganaan ha ikanged nin papangkat lan māmteg na
23 a pinagkalaman na. Hilay papangkat lan māmteg ket an-ignap nan
Cristo a ampangignap nin kaganaan.

2

Bini-ay na kitawon Uman Apo Dioh

1 Hatew, bilang kawon natey uli ha panlabag boy kakahalanan yo.
2 Hiyay pagbi-ay yo hatew, ket omen met kanlan tataon ahe ampanum-
bong kanan Apo Dioh boy napahakop kawo ha poon lan mangaloke a
ihpidito ha lowang. Hiyabay ye Satanas a ampanakop kanlan tataon ahe
ampanumbong kanan Apo Dioh.
3 Wanabay kitawon kaganaan hatew. Ampagbi-ay kitawo ha kalabayan
nin laman tawo boy anhumbongen tawoy mangaloke a ihip boy tanam nin
laman tawo. Ket uli kananyati, padipadiho na kitawon paduhaan Apo Dioh.
4 Noba uli ha tubat a ado boy mahbol a pangingalo nan Apo Dioh kantawo,
5 bini-ay na kitawo a kalamo nan Cristo, agya naibilang kitawon natey
uli ha panlabag boy kakahalanan tawo. Kaya-bay naligtah kitawo uli ha
kangedan nan Apo Dioh.
6 Ket uli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo, bini-ay na kitawon Apo
Dioh boy pinaikno na kitawo ha talig nan Cristo ha langit
7 ta-omen lano ha maabot ye panaon, maipakit nay homain kapadihon
kahbolan nin kangedan na uli ha pangingalo na kantawo makauli kanan
Apo Cristo Jesus.
8 Ta makauli ha kangedan nan Apo Dioh, ket naligtah kitawo makauli ha
pamteg tawo kanan Apo Jesus, aliwan makauli ha hadili tawon didiyag, no
aliwan digalo na yan Apo Dioh.
9 Aliwa ya uli ha manganged a didiyag tawo. Kaya-bay ahe ya malyadin
ilambong nin ayaman.
10 Hiyay Apo Dioh, binayo na kitawo uli ha pamakimamagha tawo kanan
Cristo ta-omen manyag nin manged a nangitaladanan na kantawo hatew
po.

Hiyay Paymamagha lan Jujudio boy Aliwan Judio makauli kanan Cristo

11 Kaya-bay hikawon aliwan Judio, ihipen yoy kahahaad yo hatew.
Nianak kawon aliwan Judio boy an-umihen lan Jujudio ta aliwa kawon
omen kanla a natuli. Noba hiyay pagkatuli la, ket ha laman bengat boy
diyag nin tao.

12 Ihipen yo a hatew, ket ahe yoya po katatanda ye Cristo boy ahe kawo
po kabilang kanlan tatao nan Apo Dioh a hilay Israelita boy ahe kawo po
hakop nin kahundoan nin pangako nan Apo Dioh kanlan Israelita. Hatew,
ampagbi-ay kawon homain kahigudowan boy ahe yoya po katatanda ye
Apo Dioh.
13 Hatew, mataang kawo kanan Apo Dioh. Noba haanin, uli ha pamakima-
magha yo kanan Apo Cristo Jesus, naihaley kawo kanan Apo Dioh makauli
ha daya nan Cristo.
14 Ta hiyaynabay met a Cristo ye namaykahundo kantawo. Pinaymam-
agha nay Jujudio boy aliwan Judio. Ket makauli ha laman na a naipako
ha kodoh, inalih nay paykahulog ha magha boy magha a ba-mon alad a
ampangihyay kantawon Jujudio kanlan aliwan Judio.
15 Ha pagkamatey nan Apo Jesus, inalihan nan hilbi ye Bibilin a impahulat
kanan Moises a anhumbongen lan Jujudio. Dinyag na yatew ta-omen
hilayna mag-ilyadin ba-mon mamaghan bayon laman ye Jujudio boy aliwan
Judio. Ket ha wanabay, mapaykahundo hilayna.
16 Boy yatin mamaghan bayon laman a hilay Jujudio boy aliwan Judio,
naikahundo kanan Apo Dioh makauli ha pagkamatey nan Apo Jesus ha
kodoh. Ulin yati, homain hilaynan paykahulog ha magha boy magha.
17 Hiyay Apo Jesu Cristo, nakew ya ihti ha babe-luta. Ket impatanda nay
Manged a Balita nin paykahundo kanyon aliwan Judio a mataang kanan
Apo Dioh hatew. Impatanda na met kammin Jujudio a mahaley kana.
18 Ta uli kanan Cristo, padipadiho kitawoynan makahaley kanan Apo
Dioh makauli ha mamaghan Ihpidito na.
19 Kaya-bay haanin, hikawon aliwan Judio, aliwa kawoynan dadayohan o
taga lumbo a lugal, no aliwan kalugalan la kawoynan pagtao nan Apo Dioh
boy kabilang kawoyna met ha pamilya na.
20 Hikitawon māmteg, ket nailalayi kitawo ha maghay baey a hilay
aapohtol boy popodopita ye pinagkatodek na. Ket hiyay pinagkapundahyon
na met, hiyay Apo Cristo Jesus.
21 Ket makauli kana, napay-aepaep kitawo a ba-mon kakahangkapan nin
baey, ket mag-ilyadi ya lanon Timplo nan Apo Jesus.
22 Ket hikawon aliwan Judio, makauli ha paymamagha yo kanan Cristo,
maimamagha kawo met kanlan Jujudio a ba-mon kakahangkapan nin yatin
Timplo a angkunaan nan Apo Dioh makauli ha Ihpidito na.

3

Hiyay Monikala nan Apo Dioh kanlan aliwan Judio

1 Ulin yatin dinyag nan Apo Dioh, hikon Pablo a napidiho uli ha paghilbi
kanan Apo Cristo Jesus ha ikanged yon aliwan Judio, ket lanang katawon
an-ipakigwang.
2 Tanda kon nabalitaan yoyna met a impataya na kangkon Apo Dioh ye
pangipatanda nin Manged a Balita kanyo.
3 Ta hiyay monikala na a ahe na impatanda kanlan tatao hatew, ket
impatanda na kangko a omen ha hinabi koyna kananyatin hulat ko.
4 Ha pamaha yo nin yatin hulat ko, matandaan yoy pagkataloh ko ha
monikala nan Apo Dioh tungkol kanan Cristo.
5 Yatin monikala nan Apo Dioh, ket ahe na bega impatanda kanlan tatao
hatew. Noba haanin, makauli ha Ihpidito na, impatanda nayna kanlan
aapohtol na boy popodopita na.

6 Wanae ye monikala nan Apo Dioh. Makauli ha Manged a Balita a
tungkol kanan Apo Jesus, hilay aliwan Judio ket ipadiho na hilayna kanlan
Jujudio a manawid nin kangedan na. Ipadiho na hilaynan pinagkalaman
nan Cristo. Boy ipadiho na hilaynan mananggap nin impangako na uli ha
pamakimamagha la kanan Cristo Jesus.
7 Uli ha ingalo nan Apo Dioh boy makauli ha kapalyadiyan na, dinyag na
kon māghilbi na a mangipatanda nin Manged a Balita.
8 Agya po man pinakamaaypa ako kanlan pagtao nan Apo Dioh, ket pinili
nako po ateed a mangipatanda kanyon aliwan Judio nin yatin ahe makwan
ihipen a kangedan nan Cristo
9 boy mangipalinaw ha kaganaan a tatao no way-omen na yan itupad
ye monikala na. Hiyay Apo Dioh a namalhowa nin kaganaan, ahe na
impatanda hatew ye monikala na.
10 Noba haanin, an-ipalinaw koyna yati ta-omen makauli ha pangkat
lan māmteg na, ket maipatanda yayna kanlan māmoon boy mānungkolan
ha langit ye kadunongan nan Apo Dioh a ampipatnag ha nakahinadi a
papadan.
11 Yabayti ye monikala nan Apo Dioh hatew bayo na po palhowaen ye
babe-luta a intupad na makauli kanan Cristo Jesus a Apo tawo.
12 Ket uli kanan Cristo boy makauli ha pamteg tawo kana, ahe kitawoyna
angkalimo a humaley kanan Apo Dioh boy ahe angkahindak a umadap
kana.
13 Kaya-bay an-awoken ko kanyo a ahe yo dayi palubohan a kumapey ye
nakem yo uli ha kaidapan a andihaen ko ha ikanged yo, ta ikadangal yo
man yati.

Hiyay Pangipakigwang nan Pablo kanlan taga Efeso

14 Kaya-bay tepe kon maihipan yatin monikala nan Bapa a Dioh kantawo,
ampanalimukod akon ampakigwang kana.
15 Hiyabay ye Bapa lan kaganaan a anti ha langit boy hilay anti ha babe-
luta a imbilang na a pamilya na.
16 An-ipakigwang ko a pakhawen nin Ihpidito na ye nakem yo makauli
ha mahbol a kangedan na boy kapalyadiyan na.
17 Boy mikakaanti ya dayi ye Cristo ha puho yo makauli ha pamteg
yo kana. Boy an-ipakigwang ko met a mag-ilyadi kawon mapah-ey boy
maghen ha pangado nan Apo
18 ta-omen hikawo boy hilay kanayon a pagtao nin Dioh, ket matalohan
yon luboh no way-omen kaway, kakadang, katagay boy kaalale ye pangado
nan Cristo kantawo.
19 Boy madihaan yo dayi ye ahe makwan ihipen a pangado nan Cristo
ta-omen makit kanyo ye pangugali nan Apo Dioh.
20 Kaya-bay galangen tawo yay Apo Dioh, ta hiyan bengat ye makadyag
nin umiigit po ha hinyaman a malyadi tawon pakikwaen o ihipen makauli
ha kapalyadiyan na a ampagtige kantawo.
21 Galangen tawo yay Apo Dioh makanoman uli ha kangedan na a makit
ha pangkat lan māmteg na boy kanan Cristo Jesus. Amin.

4

Hiyay Mamagha a Pinagkalaman nan Cristo

1 Bilang maghan pidiho uli ha paghilbi ko kanan Apo Jesus, an-ipahehpet
ko kanyo a magbi-ay kawon katanggap-tanggap kanan Apo Dioh bilang
tataon hinagyat na a pagtao na.

2 Magbi-ay kawon mapagmakaaypa boy maanoh. Boy maypapahinhiya
kawo ha kakapeyan nin magha boy magha bilang pangipakit yo nin
pangado yo.
3 Pakaapehen yon mikakaanti kanyo ye paymamagha yo a ibat ha
Ihpiditon Dioh makauli ha manged a pamakilamo a ampangimamagha
kanyo.
4 Hikitawon māmteg, ket mamaghan pinagkalaman na boy mamaghan
Ihpiditon Dioh ye mikakaanti kantawo. Ket mamaghan kahigudowan ye
nanagyatan nan Apo Dioh kantawo.
5 Mamagha ya ye Apo tawo a hiyay Apo Jesus, mamaghan pamteg boy
mamaghan bawtihmo.
6 Mamagha ye Dioh a Bapa nin kaganaan. Hiyabay ye igit ha kaganaan,
ampanyag ya ha kaganaan boy mikakaanti ya ha kaganaan.
7 Noba agya mamagha kitawon laman, binyanan na met Cristo ye balang
magha kantawo nin nakahinadi a binaba ha kalabayan na.
8 Kaya-bay wanae yay naihulat a Habi nin Dioh,
"Ha nipatagay ya ha langit, kaget na hilay malabong a tataon hinambot na,
ket main yan in-ibyay kanlan tatao na."*
9 Hinyay labay habiyen no "nipatagay ya ha langit"? Hiyay labay habiyen,
nuna yan inumaypa ihti ha babe-luta† bayo ya nipatagay ha langit.
10 Ket hiyay Apo Jesus a inumaypa ihti ha babe-luta, hiya met ateed ye
nipatagay ha katatagayan a langit ta-omen ya anti ha kaganaan.
11 Hilay kanayon, binyanan na hilan binaba bilang aapohtol. Ket hilay
kanayon met popodopita, māngipatanda nin Manged a Balita kanlan ahe po
ampamteg, papahtol boy māngiadal nin Habi nin Dioh.
12 Dinyag nan Apo Jesus yati ta-omen na hila italadan ye pagtao na ha
paghilbi kana ta-omen hila pumah-ey ye māmteg a pinagkalaman na.
13 Ket ha wanabay, mapaymamagha kitawoyna ha pamteg boy
pagkatanda kanan Anak nin Dioh. Boy mag-ilyadi kitawon mapah-ey ha
pamteg anggan mag-ilyadin genap ye pangugali tawo a omen kanan Apo
Jesu Cristo.
14 Ket no genap kitawoyna, ahe kitawoyna omen ha anak a pabayo-bayo
ye ihip na boy mataloh makumbinyo ha lumbo a adal lan tataon labay
mangiugot kantawo ha kalok-an.
15 No aliwan maghabi kitawo ha kaptegan a main ado ta-omen kitawo
mag-ilyadin omen kanan Cristo a pinagkaō tawo.
16 Ket makauli kana, hilay kaganaan a pahen nin pinagkalaman na a hilay
māmteg na, ket maymamagha boy mayhuhuglong a omen ha payhuhuglong
nin papahen nin laman tawo makauli ha pipilpoan. Ket makauli ha maado
a panumbong nin balang magha ha man-ipadyag nan Cristo, lumake boy
kumhaw ye pinagkalaman nan Cristo.

Hiyay Bayon Bi-ay kanan Cristo

17 Uli ha katungkolan a in-ibyay nan Apo kangko, an-ipahehpet ko kanyo
a adi kawoynan magbi-ay a omen ha pagbi-ay lan ahe ampamteg kanan
Apo Dioh, ta homain hilbi ye an-ihipen la
18 boy homain hilan pagkataloh. Ket uli ha kamutawan la boy kabyangan
nin ō, homain hilan bayon bi-ay a an-ibyay nan Apo Dioh kanlan pagtao na.
19 Homain hilaynan ding-ey. Kaya-bay nipaem hilayna ha kadamogan boy
lanang hilan angkahabek a manyag po nin kadinatan.

---

* **4:8** Kakanta 68:18. † **4:9** o lale-luta.

20 Noba hikawo, aliwan wanabay ye naadal yo tungkol kanan Cristo.
21 Nange yoynay tungkol kanan Apo Jesus boy naadalan kawoynan kaptegan a anti kana.
22 Kaya-bay lakwanan yoynay alan a pangugali yo. Ta yabay-in ye ampakadama kanyo uli ha mapanalingon kalabayan nin laman yo.
23 Palubohan yon bayowen nin Ihpiditon Dioh ye ihip yo boy pangugali yo.
24 Ipakit yo a binayo na kawoynan Apo Dioh boy main pangugali a omen kana a peteg a matoynong boy homain kahalanan.
25 Kaya-bay adi kawoyna ampanago. Pawa anan bengat kaptegan ye habiyen yo ha balang magha, ulita mamagha kitawoyna a pinagkalaman na.‡
26 No mapoot kawo, liklikan yoy magkahalanan. Adi yoyna dayin paolayan a madegleman ye poot yo.§
27 Boy adi yoya ampaolayan a magkamain yan dān ye Satanas a manukho kanyo.
28 Hiyay mānakaw, katapulan a tumgen yayna ha panakaw. Magpanapulan yayna tana nin madangal a kapanapulan ta-omen ya makahaglap kanlan mangaidap.
29 Adi kawoyna maghabin makapahakit, no aliwan hiyay makahaglap, huhto boy manged kanlan ampakange.
30 Adi yoya ampaleleen ye Ihpiditon Dioh, ta hiyabay ye pagkakitan a pagkonin na kawon Apo Dioh boy kahigudowan ha kaligtahan yo ha maabot ye naitaning a panaon.
31 Alihen yoynay hahakit nakem, poot, pay-away, pagbugkaw, paghabin makadama kanlan kanayon boy kaganaan a kalahin pangahulog.
32 No aliwan mag-ilyadi kawon maanoh, mapanlunoh boy mapaypatawad ha balang magha a omen ha pamatawad nan Apo Dioh kanyo uli ha dinyag nan Apo Jesu Cristo.

5

Magbi-ay bilang taon Nahnagan

1 Haanin, ulita aanak na kawoynan Apo Dioh a an-adoen na, ket tuwaden yoya.
2 Boy magbi-ay kawon main ado kanlan kanayon a omen ha pangado nan Cristo kantawo makauli ha pangihagpa na nin hadili na bilang digalo a mabango kanan Apo Dioh.
3 Ulita pagtao na kawoynan Apo Dioh, ket homain ana dayin pakaidlawan kanyo a omen ha pamakilaki o pamabayi, kadamogan o kaakokohan.
4 Boy adi yayna met mange kanyo ye madawa o homain hilbin hahabi o madawan alolog. No aliwan mag-ilyadi kawon mapahalamat kanan Apo Dioh.
5 Ta tanda yoyna met a ahe yan maibilang kanlan anhakopen nan Cristo boy Apo Dioh ye taon ampakilaki o ampamabayi, madamog ye pagbi-ay na o maakokoh. Ta hiyay pangakokoh, ket naibilang yan panggalang ha diohdiohan.
6 Boy adi kawo patalingo ha ayaman a ampaghabin malyadi yo hilan diyagen hilain. Ta hilatin mangaloke a didiyag ye hangkan a paduhaan na hilan Apo Dioh ye tataon ahe ampanumbong kana.
7 Kaya-bay adi kawo ampakitupig kanlan hilain a tatao.

‡ **4:25** Zacarias 8:16. § **4:26** Kakanta 4:4.

8 Hatew, anti kawo ha kalitehan, noba haanin, anti kawoyna ha kahnagan, ta pagtao na kawoynan Apo Cristo Jesus. Kaya-bay magbi-ay kawoyna
a omen kanlan tataon anti ha kahnagan.
9 Ta hiyay taon antina ha kahnagan, ket pawa kangedan, katoynongan
boy kaptegan ye makit kana.
10 Pakitandaan yo no hinyay makapaaliket kanan Apo.
11 Adi kawo ampakidaman ha homain hilbin andiyagen lan tataon anti
ha kalitehan, no aliwan ibagwa yoy mangaloke a didiyag la.
12 Ta agya habiyen bengat ye hikliton andiyagen la ket makakading-ey.
13 Noba no ibagwa yoy didiyag la, ket mahnagan hila boy matandaan la
a maloke ye andiyagen la.
14 Ta angkapahnagan ye kaganaan a maabot nin henag nin kaptegan.
Kaya-bay angkahabi,
"Hikan angkatuloy, mimukat kayna.
Hikan natey, mimata ka,
ket pahnagan na kan Cristo."
15 Kaya-bay pakahidi kawo ha pagbi-ay yo. Magbi-ay kawo dayi a omen
kanlan tataon mangadunong, aliwan omen kanlan mumutaw.
16 Gawien yoy panaon yo ha panyag nin manged, ta haanin a panaon,
malabong hilaynay tataon ampanyag nin maloke.
17 Kaya-bay adi kawo pakamutaw, no aliwan pakaihipen yon manged no
hinyay kalabayan nan Apo Dioh.
18 Adi kawo ampaglahing, ta ampakadama yain nin bi-ay yo, no aliwan
palubohan yon maheb kawon Ihpiditon Dioh.
19 Ha paytipon yo, magkanta kawo ha magha boy magha nin nakahinadi
a kakantan panggalang kanan Apo Dioh. Kantaan yo yay Apo nin luboh ha
puho yo.
20 Boy uli ha dinyag nan Apo tawon Jesu Cristo, lanang kawon pahalamat
kanan Bapa a Dioh uli ha kaganaan a babagay.

Hiyay Babala kanlan Miahawa

21 Magpahakop kawo ha magha boy magha bilang pamiha yo kanan
Cristo.
22 Hikawon babayi, pahakop kawo ha ahawa yo a omen ha pagpahakop
yo kanan Apo Jesu Cristo.
23 Ta hiyay laki ye pagkaō nan ahawa na a omen met ateed kanan Cristo a
pinagkaō nin pangkat lan māmteg a pinagkalaman na. Boy hiyay Apo Jesus
met ateed ye Māngiligtah la.
24 Ket no way-omen ye pagpahakop nin pangkat lan māmteg kanan Cristo,
wanabay met dayi ye pagpahakop nan babayi kanan ahawa na.
25 Hikawon lalaki, adoen yo met ye ahawa yo a omen ha pangado nan
Cristo ha pangkat nin māmteg na. Ta inhagpa nay bi-ay na uli kanla
26 ta-omen hila mag-ilyadin malinih makauli ha Habi nin Dioh a ba-mon
nauyahan nin lanom.
27 Dinyag na yatew ta-omen na hila maiadap ye pangkat lan māmteg
ha hadili na a matampa, homain batek o kolidet, homain kahalanan boy
homain pakaumihan.
28 Kaya-bay katapulan a adoen nan laki ye ahawa na a omen ha pangado
na ha hadili nan laman. Hiyay lakin ampangado nin ahawa na, ket
ampangado ya met nin hadili na.

29 Ta homain taon ampangahulog nin hadili nan laman, no aliwan
ampakanen boy anhayhayen naya a omen ha panayhay nan Cristo ha
pangkat lan māmteg na,
30 ta pahen na kitawon laman na.
31 Hiyay naihulat a Habi nin Dioh, “Kaya-bay lakwanan nan laki ye bapa
boy indo na ta-omen hilayna mapaylamo a miahawa. Ket hilay luwa, mag-
ilyadi hilaynan mamaghan laman.”*
32 Kananyatin pahen nin Habi nin Dioh, main kitawon maadal a maalaga
boy maldeg a kaptegan. Hiyay andektan nin yati ket hiyay tungkol kanan
Cristo boy hiyay pangkat lan māmteg na.
33 Kaya-bay hikawon lalaki, adoen yoy ahawa yo a omen ha hadili yo. Ket
hikawon babayi, bihaen yo met ye ahawa yo.

6

Hiyay Adal kanlan Tutoa boy Aanak

1 Hikawon aanak, humbongen yoy tutoa yo uli kanan Apo, ta yabayti ye
huhton diyagen.
2 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Bihaen moy bapa boy indo mo.”
Ket yati ye unan bilin a main kalakhip a pangako a wanae,
3 “No diyagen mo yain, ket minged ka boy kumadang ye bi-ay mo.”*
4 Hikawon babapa, adi kawo manyag nin ikahulog lan aanak yo. No
aliwan, ha pangalingay yo kanla, iilmaw boy iadal yo kanla ye kalabayan
nan Apo.

Hiyay Adal tungkol kanlan Iipoh boy Aamo

5 Hikawo met a iipoh, humbongen yon main pamiha, limo boy luboh ha
puho yo ye amo yo ihti ha babe-luta. Diyagen yo yati a ba-mon hiyay Cristo
ye ampaghilbiyan yo.
6 Diyagen yon manged ye abala yo, angkakit la kawo man o ahe. Aliwan
bengat ta labay yo hilan maaliket kanyo, no aliwan ulita māghilbi na kawon
Cristo boy andiyagen yon luboh ha puho yo ye kalabayan nan Apo Dioh.
7 Maghilbi kawo kanla a main aliket a ba-mon hiyay Apo ye am-
paghilbiyan yo, aliwan tao.
8 Ta tanda yobayna a biyan na yan Apo nin plimyo ye balang magha ha
kaeteban nin manganged a didiyag na, ipoh man o ahe.
9 Ket hikawo met a aamo, diyagen yoy manged kanlan iipoh yo. Adi yo
hila anlilimowen, ta tanda yoynabay met a hikawo boy hilay iipoh yo, ket
mamaghan bengat ye Amo yo ha langit boy homain yan antupigan.

Hilay Almah a In-ibyay nan Apo Dioh

10 Haanin, yati ye huyot a bilin ko kanyo. Pakapah-ey kawo ha
pamakimamagha yo kanan Apo makauli ha tubat a kapalyadiyan na.
11 Gawien yoy kaganaan a aalmah a in-ibyay nan Apo Dioh kanyo ta-omen
yo malabanan ye kaganaan a papadan nin panalingo nan Satanas.
12 Ta aliwan tao ye kalaban tawo, no aliwan hilay anti ha kalitehan a
mānakop, mānungkolan boy mānguna lan mangaloke a ihpidito boy hilay
main kapalyadiyan a anti ha lowang.
13 Kaya-bay gawien yoy kaganaan a aalmah a in-ibyay nan Apo Dioh ta-
omen lano lumateng ye kalok-an, ket mikakaanti kawon mapah-ey. Ket
pangayadi yon nakilaban, mapah-ey kawo po ateed a ampideng.

---

* **5:31** Genesis 2:24. * **6:3** Exodo 20:12; Deuteronomio 5:16.

14 Kaya-bay pakapah-ey kawon lumaban. Iakeh yoy kaptegan boy ihoot
yoy katoynongan ha pagaw yo bilang kabal.
15 Boy ihapatoh yoy pagkahadya yon mangipatanda nin Manged a Balita
nin tungkol ha katanaan a an-ibyay nan Apo Dioh.
16 Aliwan bengat yain. Gawien yon pinagkakalahag ye pamteg yo ta-
omen na kawo ahe madlahan nin panukho nan Satanas a ba-mon yawo
a andumlag.
17 Ihoot yon bilang takoko ye kaligtahan yo boy gawien yoy Habi nin Dioh
bilang kampilan a in-ibyay nan Ihpidito na.
18 Makauli ha Ihpiditon Dioh, lanang kawon makigwang kanan Apo Dioh.
Ket ha pamakigwang yo, gawien yoy kaganaan a kalahin pamakiiingalo boy
pamakikwa kana. Lanang kawo dayin nakahadya boy pahulong yo hilan
ipakigwang ye kaganaan a pagtao nin Dioh.
19 Boy ipakigwang yoko met a biyan nako dayin Apo Dioh nin huhton
habet ta-omen homain akon limo a mangipatanda nin Manged a Balita
tungkol kanan Apo Jesus a ahe na impatanda Apo Dioh hatew.
20 Ta intubol na kon Apo Dioh a mangipatanda nin Manged a Balita,
ket hiyay pangipatanda ko ye hangkan nin pagkapidiho ko. Kaya-bay
ipakigwang yoko ta-omen homain akon limo a maipatanda a omen ha hukat
kon diyagen.

Hiyay Kalampuhan a Pangidlaw

21 Hiyay Tikico a an-adoen tawon katongno boy mapatayaan a māghilbi
nan Apo Jesus, hiyabay ye mangibalita kanyo nin kaganaan a tungkol
kangko ta-omen yo matandaan ye kahahaad ko boy hiyay kaganaan a
andiyagen ko.
22 Kaya-bay an-itubol koya ihen kanyo ta-omen yo matandaan ye kaha-
haad mi boy ta-omen na met pakhawen ye nakem yo.
23 Kakatongno ko, biyan na kawo dayin Apo Dioh boy Apo Jesu Cristo nin
katanaan, pangado boy pamteg.
24 Mikakaanti ya dayi ye kangedan nan Apo Dioh kanlan kaganaan a
mikakaantin ampangado kanan Apo tawon Jesu Cristo.

Hiyay Hulat nan Pablo kanlan
TAGA FILIPOS

Hiyay Pangumohta nan Pablo

1 Hiko yay Pablo, lamo ko yay Timoteo a kapadiho kon māghilbi nan Apo
Cristo Jesus. Nanulat kayi kanyon pagtao nan Apo Cristo Jesus ha banwan
Filipos, kanyon māngalingay boy kanyon māghilbi lan māmteg.
2 Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon
Dioh boy Apo Jesu Cristo.

Hiyay Pakigwang nan Pablo ha Ikanged lan taga Filipos

3 Tepe angkaihipan katawo, ket an-ipahalamatan katawo kanan Apo Dioh.
4 Boy tepe an-ipakigwang katawon kaganaan, lanang akon angkaaliket.
5 Ta paibat po ha namteg kawo anggayna haanin, ket kahaglap katawoyna
ha pangipatanda nin Manged a Balita.
6 Ket hiyay manged a diyag a indugi nan Apo Dioh ha bi-ay yo,
angkahigudo ko a ipahulong na angga ha mignap ha pag-udong nan Apo
Jesu Cristo ihti ha babe-luta.
7 Kakatongno, huhton bengat a yati ye angkatanam ko kanyon kaganaan,
ta an-adoen katawo. Ta hatew ha an-ikatulidan boy an-ipapteg koy Manged
a Balita tungkol kanan Apo Jesus, lanang yo kon anhaglapan. Ket anggayna
haanin a anti ko ihti ha pidihowan, pahulong yo kon anhaglapan uli ha
kangedan nan Apo Dioh kantawo.
8 Tanda nan Apo Dioh a angkahabekan katawoynan makit, ta an-adoen
katawo nin omen ha pangado nan Apo Jesu Cristo kanyo.
9 An-ipakigwang ko kanan Apo Dioh a umalale dayi ye pay-ado yo ha
balang magha, dayon pagkataloh yo boy makinang a pagkatanda no hinyay
manged o maloke
10 ta-omen yo mapili ye pinakamanged a diyagen yo. Ha wanabay, ha
pag-udong nan Apo Jesus, ket malatngan na kawon malinih boy homain
pakaumihan ha pamilew na.
11 Boy an-ipakigwang ko met kanan Apo Dioh a haglapan na kawon Apo
Jesu Cristo a magbi-ay a matoynong ta-omen ya midangal boy migalang ye
Apo Dioh.

Hiyay Aliket nan Pablo a Naipatanda ye tungkol kanan Apo Jesu Cristo

12 Haanin kakatongno, labay kon matandaan yo a hiyay pagkapidiho ko,
ket nakahaglap ya ha pagkaitayak nin Manged a Balita tungkol kanan Apo
Jesus.
13 Ta hilay kaganaan a huhundaloh a ampagbantay ha baey nan Emper-
ador Cesar boy hilay kaganaan a tatao ihti, ket natandaan la a naipidiho ko
uli ha pangiadal ko nin tungkol kanan Apo Jesu Cristo.
14 Ket uli met ha pagkapidiho ko, kalabongan kanlan kakatongno kanan
Apo Jesus, ket lalo anan pinumah-ey ye pamteg la boy kinumhaw ye nakem
la a mangipatanda a homain limo nin Habi nin Dioh.
15 Peteg a main nangaanon ampangipatanda nin tungkol kanan Apo Jesu
Cristo ulin bengat ha ibeg la boy labay lan bengat ipakit a magagaling hila
kangko. Noba hilay kanayon, luboh met ye nakem lan ampangipatanda nin
Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus.

16 Ampangipatanda hila uli ha pangado la kangko. Ta tanda la a
kalabayan nan Apo Dioh a mapidiho ko ta-omen ko ikatulidan ye Manged
a Balita kanlan tatao ihti ha pidihowan.
17 Noba hilay kanayon, ampangipatanda hilan Manged a Balita, ta labay
lan bengat ye midangal. Aliwan manged ye tikih la, ta nabaan la a
mapahanan lay pag-idap ko ihti ha pidihowan.
18 Agya wanabay man, homain bali kangko. Manged man o maloke ye
tikih la, hiyay maalaga kangko, ket naipatanda ye Manged a Balita tungkol
kanan Cristo. Kaya-bay angkaaliket ako.
19 Ta angkahigudo ko a makauli ha pamakigwang yo boy ha haglap nan
Ihpidito nan Apo Jesu Cristo, ket mapalihway ako.
20 Hiyay labay kon tubat a malyadi boy anhigudowen ko a malyadi
ha bi-ay ko, ket homain ikading-ey, no aliwan makhaw ye nakem kon
mangipatanda nin tungkol kanan Apo Jesu Cristo a omen hatew. Ha
wanabay, mapadangalan ko yay Apo Jesus ha bi-ay ko, agya ikamatey ko
man o mabi-ay.
21 Ta no hikon bengat, angkabi-ay ako ha ikadangal nan Cristo. Ket matey
ako man, mamanged kangko, ta mapagkatalig ko yayna.
22 Ket no ikakadang na po Apo Dioh ye bi-ay ko, manged met, ta malabong
po ye madyag ko ha paghilbi ko kana. Kaya-bay haanin, no papilien ako,
ket ahe ko tanda no hinyay pilien ko.
23 Ket angkaidapan akon mamili ha luwa. Labay koyna dayin matey ta-
omen ko yayna mapagkatalig ye Cristo, ta yati ye mamanged.
24 Noba mamanged kanyo no angkabi-ay ako po.
25 Kaya-bay angkahigudo ko a ahe ako po matey boy mapagkalamo yoko
po ta-omen katawo mahaglapan a pumah-ey ha pamteg yo kanan Apo Jesus
boy mapaaliket katawo ha pamteg yo.
26 Ket no anti koyna lano ha talig yo, galangen yo yay Apo Cristo Jesus
ulita in-udong nako kanyo.
27 Kaya-bay haanin, agya hinyay malyadi kantawo, pakaapehen yoy
magbi-ay nin omen ha natandaan yo ha Manged a Balita tungkol kanan
Apo Jesus. Ta no wanabay ye andiyagen yo, anti ko man kanyo o ahe,
mabalitaan ko a ampaymamagha kawon ampangikatulidan nin Manged a
Balita kanlan tatao ta-omen hila met mamteg.
28 Adi kawo malimo kanlan ampanguntada kanyo. Ta no makit la a ahe
kawo angkalimo kanla, ket matandaan la a hilabay ye ipalakew nan Apo
Dioh ha kapaduhaan a homain anggaan, noba hikawo, iligtah na.
29 Ta aliwan bengat katulidan a mamteg kanan Apo Jesus ye in-ibyay
kanyo, no aliwan agya met mangikpe nin pamaidap uli ha pamteg yo kana.
30 Ket haanin, ampagdiha kawoyna met nin pamaidap a omen ha
nadihaan ko hatew boy angkabalitaan yo a angkadihaan ko po angga
haanin.

2

Hiyay Pagmakaaypa nan Apo Jesu Cristo

1 Kakatongno, angkahigudo ko a makhaw anay nakem yo, ta ampaki-
mamagha kawoyna kanan Cristo boy angkaaliket kawo, ta tanda yoyna a
an-adoen na kawo. Angkahigudo ko met a main kawoynan paymamagha
ha Ihpiditon Dioh boy main kawon pangalunoh boy pangingalo ha balang
magha.

2 Kaya-bay an-ipakihabi ko kanyo a ignap yoy kaaliketan ko makauli ha
paymamagha yon ihip, pangado, nakem boy tikih.
3 Adi kawo ampanyag nin hinyaman ulita labay yon bengat ye midangal
o mitagay, no aliwan magmakaaypa kawo ha magha boy magha boy ibilang
yo hilan mamanged ye kanayon dinan yo.
4 Aliwan bengat hadili yon ikanged ye ihipen yo, no aliwan ihipen yo met
dayi ye ikanged lan kanayon.
5 Katapulan a mangihip kawon omen ha pangihip nan Apo Cristo Jesus:
6 Ta agya lanang anti kana ye pagkaDioh,
ket ahe na impilit ye katulidan na bilang Dioh,
7 no aliwan impaolay nay pagkaDioh na.
Ket ha nianak ya ihti ha babe-luta,
nagbi-ay yan ba-mon ipoh.
8 Nagmakaaypa ya
boy mapanumbong angga ha kamateyan,
agya ha pagkapako ha kodoh.
9 Kaya-bay hiyay dinyag nan Apo Dioh,
intagay na yan igit ha kaganaan
boy binyan na yan ngalan
a madadangal ha kaganaan a ngalan.
10 Dinyag nan Apo Dioh yati ta-omen hilay kaganaan a anti ha langit, ha
babe-luta boy hilay anti ha lale-luta,
ket manalimukod hilan manggalang kanan Apo Jesus.
11 Ket habiyen lan kaganaan a tatao, “Hiyay Apo Jesu Cristo ye Apo nin
kaganaan!”
Ket ha wanabay, migalang yay Bapa tawon Dioh.

Magbi-ay kawon Pinagkahenag nin Babe-luta

12 Kaya-bay hikawon an-adoen ko, hatew ha anti ko kanyo, mapanum-
bong kawo kanan Apo Dioh. Ket haanin a mataang akoyna kanyo, lalo
kawoyna dayin mapanumbong a main limo boy panggalang kanan Apo
Dioh ta-omen mignap ye kaligtahan yo.
13 Ta hiyay Apo Dioh ye ampamyay nin pangalabay boy binaba a manyag
nin makapaaliket kana.
14 Diyagen yoy kaganaan a homain diklamo boy homain payhebat
15 ta-omen kawo makapagbi-ay a malinih ye kanakman boy homain
pakaumihan bilang aanak nan Apo Dioh legan anti kawo ha bunak lan
tataon mangatiko boy mapanyag nin mangaloke. Ket ha wanabay, mag-
ilyadi kawon ba-mon bibitoen a ampamahnag nin babe-luta,
16 legan an-ipatanda yo kanla ye Habi nin Dioh a ampakaibyay bi-ay a
homain anggaan. Ha wanabay, ha pag-udong nan Apo Jesu Cristo ihti ha
babe-luta, ket ahe ko mahabi a homain hilbi ye pagbannog ko kanyo, no
aliwan maipagmayadet katawo.
17 Hiyay pamteg yo kanan Apo Jesus ket ba-mo yan hagpa kanan Apo Dioh.
Ket no katapulan mibuhboh ye daya ko ha kagnapan nin yain a hagpa, ket
maaliket ako boy makialiket ako po kanyo.
18 Kaya-bay agya hikawo, hukat kawon mag-aliket boy makialiket kawo
met kangko.

Hiyay Timoteo boy hiyay Epafrodito

19 Haanin, no ipaluboh nan Apo Jesus, ket itubol ko yay Timoteo ihen
kanyo ha ahe mabuyot ta-omen ha pag-udong na ihti, ket maaliket ako, ta
matandaan koynay kahahaad yo.
20 Homain anan kanayon a omen kanan Timoteo ye main luboh a
pangimahakit kanyo.
21 Ta hilay kanayon a tatao, aliwan kalabayan nan Apo Jesu Cristo ye an-
ihipen la, no aliwan hiyay hadili lan kalabayan.
22 Noba tanda yoyna met no way-omen ya napaptegan a mapatayaan yay
Timoteo. Tanda yo met a ba-mo kayin mitabapa ha panaglap na kangko ha
pangipatanda nin Manged a Balita.
23 Kaya-bay lano no matandaan koynay malyadi kangko ihti ha pidi-
howan, ket itubol ko yay Timoteo ihen kanyo.
24 Noba angkahigudo ko kanan Apo Jesus a madanon akoynan makalakew
ihen kanyo.
25 Haanin, naihip ko a katapulan ko yan paudongen kanyo ye katongno
tawon Epafrodito a intubol yon mangiatel nin haglap yo kangko. Kapadiho
ko yan māghilbi nan Apo Dioh boy māngikatulidan nin Manged a Balita.
26 Angkaliyewan na kawoynan makit kaganaan boy angkahindakan ya,
ta nabalitaan yo kano a naghakit ya.
27 Peteg a mabyat ye hakit na boy naampoling yan natey. Noba
iningalowan na yan Apo Dioh. Ket aliwan hiya bengat ye iningalowan nan
Apo Dioh, no aliwan agya hiko met. Ta no natey ya, ket maglele akon tubat.
28 Kaya-bay angkagagah akoynan mamauli kana ihen kanyo, ta no makit
yo yan uman, humayaghag kawoyna boy kumumpang met ye tanam ko.
29 Kaya-bay tanggapen yo yan main kaaliketan bilang katongno kanan
Apo Jesus. Ket bihaen yo hilay tataon main pangugali a omen kana,
30 ta naampoling yan natey uli ha paghilbi na kanan Apo Jesu Cristo. Ha
intubol yo yan bilang kahagili yo a managlap kangko, ket ahe na kinawaen
ye bi-ay na.

3

Hiyay Peteg a Pag-ilyadin Matoynong

1 Haanin kakatongno, mag-aliket kawo, uli ha pamakimamagha yo kanan
Apo Jesus. Agko anhumawa a ihulat kanyon uman haanin ye in-adal koyna
kanyo hatew ta-omen yoyna man maihipan. Ta hilati ye mangialla kanyo
kanlan ampangiadal nin aliwan huhto.
2 Mag-alla kawo kanlan tataon mangatubag a ba-mon aho. Mangaloke ye
andiyagen la boy an-ipilit la a katapulan yoy patuli ta-omen kawo miligtah.
3 Noba hiyay kaptegan, hikitawo ye peteg a natuli, ta hikitawo ye
ampanggalang kanan Apo Dioh makauli ha haglap nin Ihpidito na boy an-
ipagmayadet tawo ye dinyag nan Apo Cristo Jesus boy ahe kitawo ampataya
ha kaugalian o didiyag tawo ta-omen kitawo miligtah.
4 Ket no tungkol ihen ye paytongtongan, main ako met maipagmayadet.
Ta no main maghabi a miligtah ya, ta anhumbongen nay kaugalian nin
Jujudio, ket lalalo akoyna.
5 Ta ha kinawalowan akoynan nianak, ket impatuli la koyna nin tutoa ko.
Aliwan bengat yain. Peteg a Hebreo ko, ta Hebreo hilay tutoa ko. Peteg met
a Israelita ko, ta ibat ako ha lahi nan Benjamin. Ket hiyay tungkol met ha
panumbong nin Bibilin, mahehpet ye panumbong ko, ta magha kon Pariseo
hatew.

6 Ket no hiyay tungkol met ha kahehpet kon maghilbi kanan Apo Dioh,
impaloke ko ye pangkat lan māmteg. Ket no hiyay tungkol met ha
panumbong ha Bibilin, homain akon pakaumihan.
7 Hilatin babagay ye manged kangko hatew. Noba haanin, homain anan
hilbi kangko ulita labay ko yan matandaan luboh ye Cristo.
8-9 Awo, hiyay kaganaan a dinyag ko a nibaan kon makapaaliket kanan
Apo Dioh hatew, ket imbilang koynan homain hilbi boy akat uli ha homain
kapadihon kaalaga nin pagkatanda kanan Cristo Jesus a Apo ko boy
pamakimamagha kana. Aliwan makauli ha panumbong kon Bibilin a in-
ibyay nan Apo Dioh kanan Moises a imbilang na kon matoynong Apo Dioh,
no aliwan makauli ha pamteg ko kanan Apo Jesus.
10 Haanin, hiyay ampakaapehen ko, ket matandaan ko yan luboh ye
Cristo, madihaan ye kapalyadiyan nin pagkabi-ay nan uman, matanam ye
tinanam nan kaidapan boy mag-ilyadin omen kana ha pagkamatey na.
11 Ha wanabay, matey ako man, ket mabi-ay ako met uman.

Magpahulong anggan Matanggap ye Plimyo

12 Ahe ko anhabiyen a naabot koyna yatin kaganaan. Ahe ko met an-
habiyen a genap akoyna. Noba ampakaapehen kon madyag ye nanagyatan
nan Apo Jesus kangko.
13-14 Kakatongno, ahe ko an-ihipen a naabot koyna yatin kaganaan, no
aliwan yati ye andiyagen ko haanin. Anliwaan koynay nangalabah boy
andiyagen koynay kaganaan a mababa ko a malateng koy ampakaapehen
ko. Ba-mo kon māmayew a andiyagen nay kaganaan a mababa na a maabot
ye anggaan ta-omen na matanggap ye plimyo. Yatin plimyo a bi-ay a
homain anggaan ye nanagyatan nan Apo Dioh kangko ha langit makauli
kanan Apo Cristo Jesus.
15 Kaya-bay hikitawon mapah-ey anay pamteg, katapulan a wanabay tana
ye ihip tawo. Noba no aliwan wanabay ye ihip yo, ket ipatanda nan Apo
Dioh kanyo ye huhto.
16 Hiyay katapulan tawon bengat, ket pahulong kitawon manumbong ha
kaptegan a natandaan tawoyna.
17 Kakatongno, maymamagha kawon manuwad kangko boy tuwaden yo
hila met ye kanayon a ampagbi-ay nin omen kammi.
18 Ta maheheg kon anhabiyen kanyo, ket haanin ampakatangih akon
habiyen ana man kanyo a malabong hilay tataon ampaghabin ampamteg
hila kanan Apo Jesus, noba angkuntadaen lay pagkamatey nan Cristo ha
kodoh makauli ha maloke a pagbi-ay la.
19 Hilayatew a tatao, ket mipalakew hila ha kapaduhaan a homain
anggaan, ta hiyay kalalabay nin laman la ye ba-mon dioh la. An-
ipagmayadet lay babagay a ikading-ey la dayi. Pawa babagay ihti ha babe-
luta ye an-ihipen la.
20 Noba hikitawo, aliwan wanabay, ta hiyay peteg a lugal tawo, ket ihtew
ha langit. Ket mahabek tawo yan an-agaden ibat ihtew ye Māngiligtah tawo
a hiyay Apo Jesu Cristo.
21 Ket ha pag-udong na, manakop yan kaganaan makauli ha kapalyadiyan
na. Ket makauli met ha kapalyadiyan na, yatin laman tawo a makapey boy
matey, bayowen na yan omen ha laman na a panlangit.

4

Pamabala

1 Kaya-bay kakatongno, pahulong kawon pakapah-ey ha pamteg yo kanan
Apo Jesus. An-adoen boy angkaliyewan katawo, ta hikawoy kaaliketan boy
kadangalan ko kanan Apo Dioh.
2 Hikawon kakatongno ko a Euodia boy Sintique, an-ipakiiingalo ko kanyo
a mapaykahundo kawoyna, ta mikatongno kawo man kanan Apo Jesus.
3 An-ipakihabi ko met kammo, katongno ko, a luboh kon mapatayaan a
haglapan mo hilayatin luwan babayi, ta kalamo ko hilan nangitayak nin
Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus. Kalamo la hilan nanaglap
kangko ye Clemente boy hilay kanayon po a kapadiho kon māghilbi nan
Apo Jesus. Hiyay ngalan la, ket nakahulat ana ha libdo a nakaihulatan nin
ngalan lan mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.
4 Lanang kawon mag-aliket uli ha pamakimamagha yo kanan Apo Jesus.
Awo! Habiyen koyna man, “Mag-aliket kawo.”
5 Ipakit yo ha kaganaan a tatao ye kangedan nin nakem yo, ta hiyay Apo
Jesus, ket madanon yaynan lumateng.
6 Adi yo angkahindakan ye hinyaman, no aliwan ipakigwang yo boy
awoken yon main pahalamat kanan Apo Dioh.
7 Ket no wanabay ye diyagen yo, biyan na kawon Apo Dioh nin katanaan
ha puho boy ihip yo a ahe la bega makwan ihipen nin tatao. Ket
yatin katanaan ye mangialla kanyo ta-omen kawo ahe mahindak, ta
ampakimamagha kawo kanan Apo Jesu Cristo.
8 Haanin kakatongno, bayo ko iyadi yatin hulat ko, main ako po habiyen
kanyo. Lanang yon ihipen ye manganged boy magalang, hiyay peteg,
madangal, matoynong, malinih, matampa, boy pakaidangalan.
9 Hiyay kaganaan a naadal, natanggap, nange, boy nakit yo kangko, ket
diyagen yo. Ket ha wanabay, hiyay Apo Dioh a ampamyay nin katanaan,
mikakaanti ya kanyo.

Hiyay Pahalamat nan Pablo ha Haglap la

10 Tubat ye kaaliketan ko boy ampahalamat ako kanan Apo Jesus, ta
pangalabah nin nabuyot a panaon, ket impakit yoyna man ye pangimahakit
yo kangko. Tanda ko a ahe yo kon naliwaan, noba homain kawon bengat
magawi a managlap kangko.
11-12 Ahe ako ampagdiklamo a ampagkakulang ako, ta tanda koynay
mapda ha hinyaman a kahahaad ko. Ta tanda koy magbi-ay ha kaidapan
o kaandoan. Tanda koynay mapda ha hinyaman a kahahaad, angkabitlan
man o angkabhoy, ampagkakulang man o ahe.
13 Ket hinyaman a madihaan ko, mababa kon kaganaan, ta hiyay Apo Jesu
Cristo ye ampamakhaw kangko.
14 Agya wanabay man, ket manged ye dinyag yo, ta hinaglapan yoko ha
naidapan ako.
15 Hikawon taga Filipos, tanda yoynabay met a hatew ha babayo yo po
nangean ye Manged a Balita, ket hikawon bengat a pangkat nin māmteg ye
nanaglap kangko ha inumalih ako ha Macedonia ta-omen ko met ipatanda
ye Manged a Balita kanlan kanayon a omen ha dinyag ko kanyo.
16 Agya ha anti koyna ha Tesalonica, ket nikanon ukdo yo kon pinawitan
nin haglap yo ha angkaidapan ako.
17 Anhabiyen ko yati, aliwan ulita labay koyna man ye makatanggap nin
haglap yo, no aliwan labay kon bengat a malalabong po dayi ye plimyo a
matanggap yo kanan Apo Dioh uli ha panaglap yo kangko.
18 Ket haanin, uli ha haglap yo kangkon impawit yo kanan Epafrodito, ket
antinan kaganaan ye matapul ko boy igit po. Ket hiyay haglap yo, ba-mo yan

pabangon hagpa kanan Apo Dioh a katanggap-tanggap boy makapaaliket
kana.
19 Ket hiyay Apo kon Dioh, ibyay nay kaganaan a matapul yo ibat ha
kabatnangan na a ahe angkauboh, ta ampakimamagha kawo kanan Apo
Cristo Jesus.
20 Galangen tawo yay Bapa boy Dioh tawo makanoman! Amin.

Hiyay Huyot a Pangumohta

21 Ikumohta yoko kanlan kaganaan a pagtao nin Dioh ihen a ampakimam-
agha kanan Apo Cristo Jesus. Angkumohtaen la kawo met nin kalalamoan
ko ihti a kakatongno tawo kanan Apo Jesus.
22 Angkumohtaen la kawo met nin kaganaan a pagtao nin Dioh ihti, lalalo
hilaynay ampaghilbi ha baey nan Emperador Cesar.
23 Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Jesu Cristo.

Hiyay Hulat nan Pablo kanlan
TAGA COLOSAS

1 Hiko yay Pablo a apohtol nan Apo Cristo Jesus makauli ha kalabayan
nan Apo Dioh. Kalamo ko yay Timoteo a katongno tawo.
2 Nanulat kayi kanyo a pagtao nin Dioh boy mapatayaan a kakatongno
kanan Cristo ihen ha Colosas.
Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon
Dioh.

Hiyay Pangipakigwang nan Pablo kanlan taga Colosas

3 Tepe an-ipakigwang mi kawo, lanang mi kawon an-ipahalamatan kanan
Apo Dioh a Bapa nan Apo tawon Jesu Cristo.
4 Ampahalamat kayi, ta nabalitaan mi a ampamteg kawo kanan Apo
Cristo Jesus boy an-adoen yo hilay kaganaan a pagtao nin Dioh.
5 Wanabay ye andiyagen yo, ta main kawon anhigudowen a intaladan
nan Apo Dioh ihtew ha langit. Nagkamain kawo nin yatin kahigudowan ha
nange yo ye kaptegan a hiyay Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus.
6 Yatin Manged a Balita, ket ampitayak yayna boy pahulong yan ampa-
mayo nin bi-ay lan tatao ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta a omen
ha nalyadi kanyo paibat ha nange boy natalohan yoy kaptegan tungkol ha
kangedan nan Apo Dioh.
7 Natandaan yo yatin Manged a Balita kanan Epafras a intubol mi kanyo.
Magha yan mapatayaan boy an-adoen tawon katongno boy kalamo mi yan
ampaghilbi kanan Cristo.
8 Imbalita na kammi ye tungkol ha pangado yo kanlan pagtao nan Apo
Dioh makauli ha Ihpiditon Dioh.
9 Kaya-bay paibat ana ha nabalitaan mi ye tungkol kanyo, lanang mi
kawoynan an-ipakigwang. An-awoken mi kanan Apo Dioh a biyan na kawo
dayin kadunongan boy pagkataloh a ibat kanan Ihpidito na ta-omen yon
luboh a matandaan ye kalabayan nan Apo Dioh.
10 Ha wanabay, magbi-ay kawoynan katanggap-tanggap kanan Apo
bilang pagtao na, makapaaliket kana, ampanyag nin pawa kangedan boy
an-umway ye pagkatanda tungkol kanan Apo Dioh.
11 An-ipakigwang mi met a pakhawen na kawo dayin Apo Dioh makauli
ha nakiduma a kapalyadiyan na ta-omen yo maikpe a main kaaliketan ye
agya hinyaman a madihaan yo.
12 Boy lanang kawon magpahalamat kanan Bapa a Dioh, ta dinyag na
kawon makipanawid nin tawiden lan pagtao na a anti ha kahnagan.
13 Ta inligtah na kitawo ha kapalyadiyan nin kalitehan, ket inlakew na
kitawo ha panakopan nan Apo Jesus a ampakaadoen na a Anak na.
14 Ket makauli kanan Anak na, timbeh na kitawo. Hiyay labay habiyen,
pinatawad na kitawoyna ha kakahalanan tawo.

Hiyay Kadangal nan Apo Jesu Cristo

15 Hiyay Cristo ye pakakitan kanan Apo Dioh a ahe angkakit. Bayo po
napalhowa ye hinyaman, hiyay Apo Jesus, anti yaynan alan boy hiyabay ye
main kapalyadiyan ha kaganaan a napalhowa.
16 Makauli kanan Cristo, napalhowa ye kaganaan a anti ha langit boy ihti
ha babe-luta, hilay angkakit boy ahe angkakit a omen kanlan nakahinadi

a ihpidito a mānakop boy main kapalyadiyan. Pinalhowa na hilan Cristo
ta-omen hila manggalang kana.
17 Hiyay Cristo, bayo po napalhowa ye hinyaman a babagay, ket anti
yayna boy makauli kana, nikakaantin malimpeh ye kaganaan.
18 Hiyay Cristo ye pagkaō nin pangkat lan māmteg a pinagkalaman na.
Hiyabay ye pinandugiyan boy naunan nabi-ay uman kanlan nangamatey
ta-omen mag-ilyadin pinakamatagay ha kaganaan.
19 Ta kalabayan nan Apo Dioh a mikakaantin luboh ye pagkaDioh na
kanan Cristo.
20 Ket makauli ha daya nan Apo Jesus ha natey ya ha kodoh, ingkahundo
na hilaynan Apo Dioh ha hadili na ye kaganaan a anti ha langit boy anti ha
babe-luta.
21 Hatew, mataang kawo kanan Apo Dioh boy kaaway na kawo uli ha
kaloke nin ihip boy didiyag yo.
22 Noba haanin, makauli ha pagkamatey nan Apo Jesus, ingkahundo na
kawon Apo Dioh ha hadili na ta-omen na kawoynan ibilang a homain
kahalanan, malinih boy homain pakaumihan ha pamilew na.
23 Noba katapulan a mikakaanti kawon mapatayaan boy maghen ha
pamteg yo. Adi yo ampaolayan a maalih kanyo ye kahigudowan yo ha
Manged a Balita a nange yo hatew. Ket yatin Manged a Balita, naipatanda
ana ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta. Ket hikon Pablo ye nag-ilyadin
māngipatanda nin yati.

Hiyay Paghilbi nan Pablo

24 Haanin, angkaaliket ako ha angkadihaan kon kaidapan ha ikanged yo.
Ta yatin kaidapan ye kahuglong nin kaidapan a nadihaan nan Cristo ha
ikanged nin pangkat lan māmteg a pinagkalaman na.
25 Ket pinili na kon Apo Dioh a māghilbi nin pangkat lan māmteg ta-omen
ko maipatanda kanyo ye monikala na.
26 Yatin monikala nan Apo Dioh, ket ahe yan naipatanda kanlan nangau-
nan tutoa hatew. Noba haanin, impatanda nayna kantawon pagtao na.
27 Ta labay nan Apo Dioh a ipatanda ye manged boy kapagtakaan a
monikala na ha kaganaan a tatao. Yati ye monikala na, hiyay Cristo ket
mikakaanti yayna kanyo. Boy hiyabay ye kahigudowan a madihaan tawo
ye kangedan na ha talig nan Apo Dioh ha langit.
28 Kaya-bay an-ipatanda mi yay Apo Jesus ha kaganaan a tatao. An-adalan
boy ambabalaan mi ye balang magha makauli ha kadunongan a in-ibyay
nan Apo Dioh kammi. Ha wanabay, maiadap mi kanan Apo Dioh ye balang
magha a genap ha pamakimamagha na kanan Apo Jesus.
29 Kaya-bay an-iuboh koy kinhawan ko ha pangipatanda nin Manged a
Balita ha kaganaan, makauli ha kapalyadiyan nan Cristo a ampamakhaw
kangko.

2

1 Labay kon matandaan yo a an-iuboh koy kinhawan ko ha ikanged yo.
Wanabay met kanlan taga Laodicea boy ha kaganaan a ahe po nakakit
kangko nin adap-adapan.
2 Ta labay kon kumhaw ye nakem nin balang magha boy mapaymamagha
uli ha ado. Ha wanabay, luboh yon matandaan boy matalohan ye monikala
nan Apo Dioh a hiyay Cristo.
3 Ta hiyay Cristo ye ampangibatan nin kaganaan a kadunongan boy
tinanda.

4 Anhabiyen ko yati kanyo ta-omen kawo ahe matalingo makauli ha
mangaumeg a hahabi.
5 Ta agya po man ahe ako ihen kanyo, ket anti kawon anti ha ihip ko. Boy
angkaaliket ako ha nabalitaan ko a manged ye paylamo yo boy maghen ye
pamteg yo kanan Cristo.

Kalihwayan makauli kanan Apo Jesu Cristo

6 Haanin, ulita tinanggap yo yaynan Apo yo ye Cristo Jesus, pahulong
kawoynan magbi-ay ha kalabayan na.
7 Labay ko a hiyay pamteg yo ket umalale kana a omen ha maalale a
tubat a yamot nin poon-kayo boy mag-ilyadin maghen a omen ha maghen a
pundahyon. Pakapah-ey kawo ha pamteg yo makauli ha kaptegan a naiadal
ana kanyo boy lanang kawon pahalamat kanan Apo Dioh.

8 Mag-alla kawo kanlan ampangiadal nin homain hilbi boy ampakatalin-
gon aadal ta-omen la kawo ahe mapahumbong. Ta aliwan aadal a ibat
kanan Cristo ye an-iadal la, no aliwan naiknaan a aadal boy papadan nin
tao a palbowat bengat.
9 Kaya-bay adi kawo patalingo, ta ha in-anak yay Apo Jesus ihti ha babe-
luta, anti ya kana ye luboh a pagkaDioh nan Apo Dioh.
10 Ket uli ha pamakimamagha yo kanan Apo Jesus, nag-ilyadi kawon
genap kana. Hiyay Apo Jesus ye ampanakop nin kaganaan a mānakop boy
main kapalyadiyan.

11 Uli ha pamakimamagha yo kanan Cristo, ket natuli kawo, aliwan ha
laman, no aliwan makauli ha pangalih na nin kalabayan nin laman yo. Yati
ye pagkatuli a ibat kanan Cristo.
12 Ha nabawtihmowan kawo, bilang nailamo kawoyna kanan Cristo a
nailbeng. Boy bilang nabi-ay kawo met a kalamo na, ta ampamtegan yoy
kapalyadiyan nan Apo Dioh a nami-ay kanan Apo Jesus.
13 Uli ha kakahalanan yo boy panumbong yo ha mangaloke a kalabayan
nin laman yo hatew, bilang kawon natey. Noba haanin, bilang bini-ay
na kawon Apo Dioh a kalamo nan Cristo. Pinatawad na kitawoyna ha
kaganaan a kakahalanan tawo.
14 Ta ha naipako yay Apo Jesus ha kodoh, inalih naynan Apo Dioh ye
nakalihta a kakahalanan tawo a ahe tawo mababa a bayadan.
15 Ket makauli ha pagkapako nan Apo Jesus ha kodoh, hinambot na
hilaynay mānakop boy main kapalyadiyan. Boy impapading-ey na hila ha
adapan nin kaganaan.

16 Kaya-bay adi yo hila ampamtegan ye ampangihabi kanyo no hinyay
ahe yo malyadin kanen o inomen o no hinyay hukat yon diyagen tepe
kapihtaan, kahayaghagan nin bayon bowan o Mangaamot nin Pagpainawa.
17 Ta hilatin kaganaan a bibilin, ket pagkakitan bengat a main lumateng.
Noba hiyay Cristo ye katupadan nin hilati.
18 Main ampagkonwadin maaypa boy ampangioplit a katapulan hilan
galangen ye aanghil. Anhabiyen la a yabaytew ye naleplepan la. An-
ilambong la yatew, noba homain hilbi, ta hadili lan ihip bengat yatew.
Adi yo ampamtegan ye anhabiyen la ta-omen kawo ahe maipowida kanlan
mananggap nin plimyo a impangako nan Apo Dioh.
19 Ahe hilayna ampahakop kanan Apo Jesus a pinagkaō tawon māmteg na.
Hiyabay ye ampangimamagha, ampanayhay, boy ampamalake kantawo a
pinagkalaman na ha kalabayan nan Apo Dioh.

20 Ha natey yay Cristo, bilang natey kawoyna met boy napalihway
kawoyna ha papadan nin tao. Noba taket ta anhumbongen yo po ye
papadan a wanae,
21 “Adi mo angkadtanan yati. Adi mo antawayan yatew. Adi mo
angkimpaan yain”?
22 Ta hiyay kaptegan, hilatew ket papadan bengat nin tao tungkol ha
babagay a angkauboh no kanen o inomen. Kaya-bay adi yo anhumbongen.
23 Hilatin papadan ket ba-mon peteg a ibat ha kadunongan. Ta anhabiyen
la a maghipeg maghimba, magmakaaypa boy mamahakit nin laman. Noba
hiyay kaptegan, homain yan maihaglap ha pamenben nin kalabayan nin
laman.

3

1 Haanin, ulita bilang kawoynan nabi-ay uman a kalamo nan Cristo,
ibuton yoy ihip yo ha anti ha langit, ta ihtewbay ya ampikno ye Cristo ha
dapit wanan nan Apo Dioh.
2 Ibuton yoy ihip yo ihtew, aliwan ha babagay a anti ihti ha babe-luta.
3 Ta natey kawoyna ha alan yon pangugali. Ket hiyay bayon bi-ay yoyna
haanin, ket antina kanan Cristo boy ahe na po impakit Apo Dioh.
4 Hiyay Cristo a ampangibatan nin bayon bi-ay yo, lano ha magpakit
yayna ihti ha babe-luta, ket makit kawo met a main kadangalan a kalamo
na.

Hiyay Alan boy Bayon Bi-ay

5 Kaya-bay ikahwil yoynay kalabayan nin laman yo a omen ha pa-
makilaki o pamabayi, kadamogan, kaotoyan, mangaloke a kalabayan boy
pangakokoh, ta naibilang yan panggalang ha diohdiohan.
6 Ket hilay tataon ampanyag nin wanabay, paduhaan na hilan Apo Dioh.
7 Wanabay kawon ampagbi-ay hatew.
8 Noba haanin, ikahwil yoyna ha bi-ay yo ye pangapoot, pangahulog, hakit
nakem, pandama nin kapadihon tao, boy paghabin habin mangadinat.
9 Boy adi kawoyna met ampaytago, ta inalih yoynay alan yon pangugali
a main mangaloke a didiyag.
10 Ket haanin, ipakit yoynay bayon pangugali a pahulong nan ambayowen
Apo Dioh anggaynan mag-ilyadin omen kana. Ha wanabay, lalo yoya po
makatatanda ye Apo Dioh.
11 Kananyatin bayon bi-ay, aliwaynan maalaga no Judio ka man o ahe,
natuli o ahe, dayohan ka man o ahe, taon lale ka man o ahe, ipoh ka man o
ahe. Ta hiyaynay Cristo bengat ye maalaga ha kaganaan boy anti kantawon
kaganaan.
12 Haanin, ulita pinili na kawon Apo Dioh a pagtao na boy an-adoen na,
katapulan awod a lanang kawon mapangingalo, maanoh, mapagmakaaypa,
mapahinhiya boy mapagteeh.
13 No main kawon hakit nakem ha magha boy magha, mapaypahinhiya
kawo boy mapaypatawad, ta hiyay Apo, pinatawad na kawo met.
14 Hiyay pinakamaalaga kanlan hilati, mapay-ado kawo ta-omen mignap
ye paymamagha yo.
15 Hiyay katanaan yo ha magha boy magha a nangibat kanan Cristo
ye hukat mikakaanti ha puho yo, ta yabayti ye nanagyatan nan Apo
Dioh kanyo bilang mamaghan pinagkalaman na. Boy lanang kawon
magpahalamat kana.

16 Itanem yo dayin manged ha puho yo ye in-adal nan Cristo. Mapay-adal
boy mapaybabala kawo makauli ha kadunongan a ibat kanan Apo Dioh.
Magkanta kawon nakahinadi a kakantan panggalang kanan Apo Dioh. Ket
ha pagkanta yo, magkanta kawon pahalamat kana.
17 Ket hinyaman a andiyagen yo, ha habi man o didiyag, ket diyagen
yo yan ikadangal nan Apo Jesus boy pahalamat kawo kanan Bapa a Dioh
makauli kanan Apo Jesus.

Bibilin ha Mitapamilya

18 Hikawon babayi, pahakop kawo ha ahawa yo, ta yabay-in yay huhton
diyagen nin taon ampakimamagha kanan Apo.
19 Hikawon lalaki, adoen yoy ahawa yo boy adi yo hila anhamahamaen.
20 Hikawon aanak, humbongen yon lanang ye tutoa yo, ta yabay-in ye
makapaaliket kanan Apo.
21 Hikawon tutoa, adi yo ampahakitan ye nakem lan aanak yo ta-omen
ahe kumapey ye nakem la.
22 Hikawon iipoh, humbongen yoy hinyaman a bibilin lan aamo yo. Mag-
obda kawo aliwan bengat no ambilewen la kawon aamo yo ta labay yo
hilan maaliket kanyo, no aliwan agya po man ahe la kawo ambilewen.
Humbongen yo hilan luboh ha puho yo boy main limo kanan Apo Dioh.
23 Hinyaman a andiyagen yo, diyagen yo yan luboh a ba-mon hiyay Apo
Jesus ye ampaghilbiyan yo, aliwan tao.
24 Ta hiyay Apo Jesus ye peteg a amo yo boy tanda yo a biyan na kawo
lanon tawid bilang plimyo yo.
25 Noba paduhaan nan Apo Dioh ha kaeteban nin dinyag la ye ayaman a
manyag nin maloke. Ta hiyay Apo Dioh, homain yan antupigan.

4

1 Hikawo met a aamo, diyagen yoy matoynong boy manged kanlan iipoh
yo. Ihipen yo a main kawo met Amo ha langit.

Bibilin ha Kaganaan a Māmteg

2 Adi kawo anhumawa a makigwang. Ket ha pamakigwang yo, ibuton yoy
ihip yo kanan Apo Dioh boy pahalamat kawo kana.
3 Boy ipakigwang yo met a manyag yay Apo Dioh nin papadan ta-omen
mi maipatanda ye monikala na a tungkol kanan Cristo a ahe na impatanda
hatew. Ket yatin pangipatanda min monikala na ye hangkan a naipidiho
ko.
4 Ipakigwang yo met a makinang dayi ye pangiadal ko nin Habi nin Dioh,
ta yabay-in ye hukat kon diyagen.
5 Pakahidi kawo ha pamakilamo yo kanlan ahe ampamteg kanan Apo
Jesus. Boy legan anti kawo kanla, pakakwaen yo a maipatanda kanla ye
tungkol kanan Apo Jesus.
6 Ket no ampakitongtong kawo kanla, pakakwaen yon mangaumeg ye
paghabi yo kanla ta-omen hila manlenge kanyo. Boy tanda yo met dayi
no way-omen kawo makibat ha agya ayaman a manepet kanyo.

Hilay Kalampuhan a Pangumohta

7 Hiyay Tikico a an-adoen tawon katongno, ibalita na kanyo ye tungkol
kangko. Mapatayaan ya boy kalamo mi yan māghilbi nan Apo Jesus.
8 Kaya-bay an-itubol koya ihen kanyo ta-omen yo matandaan ye kaha-
haad mi boy pakhawen nay nakem yo.

9 Kalamo na yay Onesimo a an-adoen tawo boy mapatayaan a katongno
tawo a kalugalan yo. Makew hila ihen ta-omen la ibalita kanyo ye kaganaan
a angkalyadi ihtibay.
10 Hiyay Aristarco a lamo kon nakapidiho, angkumohtaen na kawo.
Angkumohtaen na kawo met Marcos a kahinhin nan Bernabe. Imbilin
koyna kanyo hatew a no lumateng ya ihen kanyo ye Marcos, tanggapen
yo yan luboh.
11 Angkumohtaen na kawo met Jesus a anhabtan Justo. Hiyay Aristarco,
Marcos, boy Justo, hilabaytin bengat ye kalamo kon Judio ihti a ampan-
giadal nin tungkol ha panakop nan Apo Dioh. Ket pinakhaw lay nakem ko.
12 Angkumohtaen na kawo met nin kalugalan yon Epafras a māghilbi na
met nin Apo Cristo Jesus. Lanang na kawon an-ipakigwang nin luboh a
papah-eyen nan Apo Dioh ye pamteg yo boy mignap ye panumbong yo ha
kalabayan na.
13 Ket mapaptegan ko a mahipeg yan ampanyag nin ikanged yo boy
ikanged la met nin taga Laodicea boy taga Hierapolis.
14 Angkumohtaen la kawo met nin Demas boy hiyay doktol Lucas a an-
adoen tawon katongno.
15 Ikumohta yoko met kanlan kakatongno tawo ha Laodicea. Ikumohta
yoko met kanan Nimfa boy ha pangkat lan māmteg nan Apo Jesus a
ampaytipon ha baey na.
16 Pangayadi yon mabaha yatin hulat ko kanyo, ipawit yo met kanlan
māmteg nan Apo Jesus ihtew ha banwan Laodicea ta-omen la met mabaha.
Hiyay hulat ko kanla, ipakwa yo met ateed, ta bahaen yo.
17 Boy pakihabi yo met kanan Arquipo a iyadi nay impadyag nan Apo
kana.
18 Hikoy Pablo ye nanulat nin hilatin huyot a pahen boy pangumohta. Adi
yoko met dayi anliwaan a nakapidiho boy lanang yo kon ipakigwang.
Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Dioh.

Hiyay Unan Hulat nan Pablo kanlan
TAGA TESALONICA

1 Hiko yay Pablo, lamo ko yay Silas boy Timoteo.
Nanulat kayi kanyon pangkat nin māmteg nan Bapa tawon Dioh boy Apo
Jesu Cristo ihen ha banwan Tesalonica.
Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon
Dioh boy Apo Jesu Cristo.

Hiyay Pagbi-ay boy Pamteg lan taga Tesalonica

2 Kakatongno, lanang mi kawon an-ipahalamatan kanan Apo Dioh boy
lanang mi kawo met an-ipakigwang kanan Apo Dioh.
3 Ampahalamat kayi kanan Bapa tawon Dioh, ta lanang min angkaihipan
ye manganged a didiyag yo uli ha pamteg yo. Angkaihipan mi po ye
kahipegan yon ampanaglap kanlan kakatongnon māmteg ulita an-adoen yo
hila. Angkaihipan mi met ye pagteeh yon kaidapan, ulita anhigudowen yo
a mag-udong yay Apo Jesus.
4 Kakatongno min an-adoen nan Apo Dioh, ampahalamat kayi met kana,
ta tanda mi a pinili na kawon pagtao na.
5 Tanda mi yatew, ta ha impatanda mi kanyo ye Manged a Balita tungkol
kanan Apo Jesus, ket aliwan ha hahabin bengat, no aliwan ha kapalyadiyan
nin Ihpiditon Dioh boy angkahigudo min peteg ye impatanda mi. Boy nakit
yoynabay met no way-omen kayin nagbi-ay ha anti kayi kanyo boy tanda
yo a dinyag min kaganaan yatew ha ikanged yo.
6 Tanda mi a pinili na kawon Apo Dioh, ta paibat ha tinanggap yo ye
Habi na, tinuwad yoynay pagbi-ay mi boy hiyay pagbi-ay nan Apo Jesus. Ta
agya ampagdiha kawon tubat a pamaidap, ket tinanggap yon teed a main
kaaliketan a ibat ha Ihpiditon Dioh.
7 Kaya-bay hikawon māmteg nan Apo Jesus ha banwan Tesalonica ye nag-
ilyadin manged a panuwadan lan kaganaan a māmteg nan Apo Jesus ihen
ha plobinhiyan Macedonia boy Acaya.
8 Ta uli kanyo, nitayak ye Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus. Boy
angkabalitaan yayna met ye mapah-ey a pamteg yo kanan Apo Dioh, aliwan
bengat ha plobinhiyan Macedonia boy Acaya, no aliwan ha kaganaan a
lulugal. Kaya-bay ahe mina hukat habiyen kanlan kanayon a tatao ye
tungkol ha pamteg yo.
9 Ta hilaynabay met mihmo ye ampangibalita nin manged a pananggap yo
kammi. An-ibalita la met ye panalingkukol yo ha panggalang ha diohdiohan
ta-omen kawoyna maghilbi ha angkabi-ay boy peteg a Dioh.
10 Anhabiyen la po ye pangagad yo ha pag-udong nan Anak na a mangibat
ha langit a homain kanayon no aliwan hiyay Apo Jesus a bini-ay nan uman.
Hiyabay ye mangiligtah kantawo ha lumateng a kapaduhaan.

2

Hiyay Pangipatanda nan Pablo ha Tesalonica

1 Kakatongno, tanda yoynabay met a ahe nahayang ye pamakew mi ihen
kanyo.
2 Tanda yo met ye pamaidap boy pamapading-ey a nadihaan mi ha Filipos
bayo kayi nilumateng kanyo. Wanabay met ye nalyadi kammi ihen ha
banwa yo. Noba agya malabong ye ampakahaad kammi, binyan na kayin

Apo Dioh nin kakhawan nakem a mangipatanda kanyo nin Manged a Balita
tungkol kanan Apo Jesus.
3 Ta hiyay pangipatanda mi kanyo, ket peteg boy homain kayin ihip a
maloke o manalingo kanyo.
4 No aliwan ha kalabayan nan Apo Dioh, impataya na kammi ye
pangipatanda nin Manged a Balita. Andiyagen mi yatew aliwan ta-omen
hila maaliket ye tatao kammi, no aliwan hiyay Apo Dioh a nagtanda nin
anti ha puho mi.
5 Tanda nan Apo Dioh boy tanda yoynabay met a ahe mi kawo
kinumbinyo makauli ha manganged a habi. Boy ahe kayi nagkonwadin
gayyem yo ta-omen mi kawo paglanganan.
6 Ahe mi met an-agaden a dangalen yo kayi o dangalen la kayin kanayon,
7 agya main kayin katulidan a mananggap nin yatew bilang apohtol nan
Apo Jesus, no aliwan kinalingay mi kawon omen ha pangalingay nin indo
kanan anak na.
8 Uli ha pangado mi kanyo, aliwan bengat Manged a Balita a ibat kanan
Apo Dioh ye in-ibyay mi kanyo, no aliwan inluboh mi ye mababa mi ha
panaglap mi kanyo, ta ampabliyen mi kawon peteg.
9 Kakatongno, tanda ko a angkaihipan yo po a legan anti kayi kanyo a am-
pangipatanda nin Manged a Balita a ibat kanan Apo Dioh, mangaamot boy
madeglem kayin nag-obda nin ikabi-ay mi ta-omen kayi ahe makapabyat
kanyo.
10 Nakit yo boy tanda nan Apo Dioh a hiyay pamakilamo mi kanyon
māmteg nan Apo Jesus, ket homain kahalanan, matoynong boy homain
pakaumihan.
11 Tanda yo po a imbilang mi kawon hadili min anak.
12 Pinakhaw mi ye nakem yo, binabalaan boy angkumbinyowen mi
kawon magbi-ay a makapaaliket kanan Apo Dioh. Hiyabay ye nanagyat
kanyo a maibilang kanlan anhakopen na boy mapagkalamo ha homain
kapadihon kadangalan na.
13 Lanang kayin ampagpahalamat kanan Apo Dioh, ta ha tinanggap yoy
in-adal mi kanyo, ket pinamtegan yo a Habi nin Dioh, aliwan habi nin tao.
Ket hiyay Habi na ye pahulong a ampamayo nin bi-ay yo a ampamteg kana.
14 Kakatongno, hiyay angkalyadi kanyo haanin, ket omen met ateed ha
nalyadi kanlan pangkat nin māmteg nan Apo Dioh ha plobinhiyan Judea.
Hilay nangipaloke kanla uli ha pamteg la kanan Apo Jesus, ket kapadiho la
met ateed a Judio. Wanabay met ateed kanyo, ta hilay nangipaloke kanyo,
ket kalahi yo met ateed.
15 Hilay Jujudio ye namatey kanan Apo Jesus boy kanlan popodopita
hatew. Ket hila met ateed ye nangitaboy kammi haanin. Ampapooten la
yay Apo Dioh boy angkalabanen la hilay kaganaan a tatao.
16 Ampangiadal kayi kanlan aliwan Judio ta-omen hila miligtah ha
kapaduhaan. Noba anhaaden la kayin Jujudio. Ha wanabay a andiyagen
la, pinahanan lay kakahalanan la anggaynan napapoot la yan tubat ye Apo
Dioh kanla. Kaya-bay ha ahe mabuyot, paduhaan na hilayna!

Labay nan Pablo ye Kumewah ha Tesalonica

17 Kakatongno, angkahabekan mi kawoyna man a makit agya ahe kayi po
nabuyot a ibat ihen. Nayngingihyay kitawo, noba anti kawon anti ha ihip
mi.

18 Kaya-bay labay-labay mina ye mag-udong ihen. Ket lalo ana kangko.
Malabong anan ukdo a inihip mi ye kumewah kanyo, noba angkahaad na
kayin Satanas.
19 Labay mi kawoynan makit uman, ta hikawo ye kaaliktan mi, ta
angkahigudo mi a ihulong yoy pamteg yo. Ket ha pag-udong nan Apo tawon
Jesu Cristo, hikawo ye maipagmayadet mi ha adapan na.
20 Awo, hikawoy peteg a kadangalan boy kaaliketan mi.

3

1 Kaya-bay ulita ahe mina mateeh ye liyew mi kanyo, naihip mi a
mamanged no magbantak kayina ha banwan Atenas.
2 Ket hiyay Timoteo a katongno tawo boy kalamo min ampaghilbi kanan
Apo Dioh ha pangipatanda nin Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesu
Cristo, intubol mi yan makew ihen kanyo a mamapah-ey nin pamteg yo boy
mamakhaw nin nakem yo
3 ta-omen homain kumapey kanyo ha pamteg uli ha angkadihaan yo
a pangipaloke. Ta tanda yoynabay met a katapulan tawon magdiha nin
pangipaloke.
4 Hatew po, hinabi mina kanyo a homain hapo a magdiha kitawon
pangipaloke. Ket tanda yoynabay met a peteg yain, ta angkadihaan yoyna
haanin.
5 Kaya-bay ha ahe koyna mateeh ye liyew ko, intubol ko yay Timoteo ihen
kanyo ta-omen ko matandaan ye kahahaad nin pamteg yo. Ta angkahindak
ako a maka natalingo na kawoynan Satanas. Ket no wanabay ye malyadi,
mahayang bengat ye pagbannog mi ha pangipatanda mi kanyo.
6 Noba haanin, nilumateng yayna kammi ye Timoteo a ibat kanyo.
Ket manged ye imbalita na kammi tungkol ha pamteg boy pangado yo.
Anhabiyen na met a lanang yo kayin angkaihipan boy angkaliyewan yo
kayi a omen met ateed ha pangaliyew mi kanyo.
7 Kaya-bay agya ampagdiha kayin kaidapan boy pangipaloke, kinumhaw
ye nakem mi uli ha nabalitaan mi a tungkol ha pamteg yo.
8 Kinumhaw ye nakem mi, ta nikakaanti yan mapah-ey ye pamteg yo
kanan Apo.
9 Mayadet a tubat ye pahalamat mi kanan Apo Dioh uli ha kaaliketan mi
uli kanyo ha pamilew na.
10 Mangaamot boy madeglem, luboh min an-ipakigwang kanan Apo Dioh
a mayngingikit kitawon uman ta-omen mi kawo maadalan. Ha wanabay,
mapahanan po ye kakulangan nin pamteg yo.
11 An-ipakigwang mi kanan Apo Dioh a Bapa tawo boy kanan Apo tawon
Jesus a alihen na ye ampakahaad kammi ta-omen kayi makalakew ihen.
12 Boy pahanan na dayin Apo ye pangado yo ta-omen lalo kawon mapay-
ado ha magha boy magha boy kanlan kaganaan a tatao a omen met ateed
ha pangado mi kanyo.
13 An-ipakigwang mi po kanan Apo Dioh a haglapan na kawo ta-omen
mikakaantin makhaw ye nakem yo angga ha pag-udong nan Apo tawon
Jesus ihti ha babe-luta a kalamo na hilay kaganaan a pinili na. Ha wanabay,
mag-ilyadi kawon malinih boy homain pakaumihan ha pamilew na.

4

Hiyay Bi-ay a Makapaaliket kanan Apo Dioh

1 Kakatongno, natandaan yoyna kammi no way-omen ye magbi-ay a
makapaaliket kanan Apo Dioh. Ket wanabay ya met ye andiyagen yo. Ket
haanin, ha ngalan nan Apo Jesus, an-ipakiiingalo mi kanyo a pahanan yo
po ye manyag nin makapaaliket kana.
2 Ta tanda yoynabay met ye bibilin nan Apo Jesus a in-adal mina kanyo.
3 Labay nan Apo Dioh a magbi-ay a homain kahalanan. Kaya-bay liklikan
yoynay panyag nin kadamogan.
4 Hiyay balang magha kanyo, katapulan a tanda nay makilamo a main
kalinihan boy kadangalan ha hadili nan ahawa.
5 Adi yo anhumbongen ye kalabayan nin laman yo a omen ha andiyagen
lan tataon ahe nagtanda nin Dioh.
6 Adi kawo manyag nin maloke o paglanganan hilay kakatongno yo, ta
paduhaan na hilan Apo Dioh ye ayaman a ampanyag nin wanabay a omen
ha hinabi boy imbabala mina kanyo hatew.
7 Hinagyat na kitawon Apo Dioh a magbi-ay a homain kahalanan, aliwan
ha kadamogan.
8 Kaya-bay ayaman a ahe manumbong kananyatin bilin, ket aliwa ha tao
ya nanlabag, no aliwan kanan Apo Dioh a ampamyay kantawon Ihpidito
na.
9 Haanin, hiyay tungkol ha pay-ado yon mikakatongno kanan Apo Jesus,
ket ahe katawoyna katapulan paihipan, ta inadalan na kawoynan Apo Dioh
a mapay-ado kawo ha magha boy magha.
10 Ket peteg met a an-adoen yo ye kaganaan a kakatongno yo ihen ha
plobinhiyan Macedonia. Agya wanabay man, an-ipakiiingalo mi kanyo a
lalo yo hila po adoen.
11 Paghehpetan yoy magbi-ay a matana. Adi yo ampakibalabalaan ye
andiyagen nin kanayon a tao. Mag-obda kawo ha ikabi-ay yo a omen ha
imbilin mina kanyo hatew.
12 Adi kawo pangaagad nin ikabi-ay yo kanlan kanayon. Ha wanabay,
dangalen la kawo lanon ahe ampamteg kanan Apo Dioh.

Hiyay Pag-udong nan Apo Jesus

13 Kakatongno ko, labay min matandaan yo ye malyadi lano kanlan
māmteg a nangamatey ana ta-omen kawo ahe malele a omen kanlan
kanayon a tatao a homain kahigudowan ha bi-ay a homain anggaan.
14 Ta hikitawo, ampamtegan tawo a natey yay Apo Jesus boy bini-ay na
yan uman Apo Dioh. Kaya-bay ampamtegan tawo met a bi-ayen na hila met
Apo Dioh ye namteg kanan Apo Jesus a nangamatey ana. Ket ilamo na hila
kanan Apo Jesus.
15 Yati ye in-adal nan Apo Jesus a anhabiyen mi kanyo. Ha mangaamot nin
pag-udong na, hikitawon angkabi-ay po, ket ahe miuna kanlan nangamatey
a managana kana.
16 Kananyatew a mangaamot, hiyay Apo Jesus mihmo ket umaypa ihti ha
babe-luta paibat ha langit kadlan nin makhaw a bihnga a bilin. Mange met
ye bihnga nin poon anghil boy tonoy nin tamboyok nan Apo Dioh. Hilay
nangamatey a ampamteg kanan Apo Jesu Cristo, ket bi-ayen na hila po
muna.
17 Pangayadi, hikitawon nabantak ihti ha babe-luta a angkabi-ay po
kananyatew a panaon, ket oblak kitawon mipatagay a maimamagha kanla
ha owep a managana kanan Apo Jesus ha lowang. Ket mapagkalamo tawo
yaynay Apo makanoman.
18 Kaya-bay kakatongno, mapaypapakhaw kawon nakem makauli kanlan
hilatin aadal.

5

Hiyay Paghadya ha Pag-udong nan Apo Jesus

1 Kakatongno, ahe mina katapulan ihulat no makano ye odah o panaon
nin pag-udong nan Apo Jesus.
2 Ta tanda yoynabay met a ha mangaamot nin pag-udong na, ket ba-mon
panlumateng nin mānakaw ha madeglem.
3 Kananyatew a panaon, habiyen lan tatao, "Manged haanin, ta matana
boy homain kalimowan." Noba maoblakan hilan madama a omen ha
pagkaoblak nin ilab panlamlam nin babayin manganak. Ket ahe la
maliklikan yatew.
4 Noba hikawon kakatongno kanan Apo Jesus, ahe kawoyna ampagbi-ay
ha kalitehan. Kaya-bay ahe kawoyna maoblakan ha pag-udong nan Apo
Jesus a omen ha panlumateng nin mānakaw.
5 Ta ampagbi-ay kawoynan kaganaan ha kahnagan o mangaamot, aliwan
ha kalitehan o madeglem.
6 Kaya-bay adi kitawo dayi mag-ilyadin omen kanlan angkatuloy, ta ahe
la tanda no hinyay angkalyadi ha palibot la, no aliwan pakahidi kitawo boy
mag-ilyadin mapamenben.
7 Ta hiyay taon ampagbi-ay ha kalitehan, ket nailalayi ya ha taon
angkatuloy ha madeglem a ahe na tanda ye angkalyadi ha palibot. Boy
nailalayi ya met ha taon nalahing ha madeglem a ahe na angkabenbenan
ye hadili na.
8 Noba ulita ampagbi-ay kitawoyna ha kahnagan, pakabenbenen tawoy
hadili tawo. Agtawo talingkukolan ye pamteg boy pangado kanan Apo Dioh,
ta yain ye pinagkakabal tawo. Ket hiyay kahigudowan tawo a iligtah na
kitawon Apo Dioh ye pinagkatakoko tawo.
9 Ta ahe na kitawo pinili Apo Dioh ta-omen na paduhaan, no aliwan ta-
omen iligtah makauli kanan Apo Jesu Cristo.
10 Hiyay Apo Jesu Cristo, natey ya bilang kahagili tawo ta-omen agya
angkabi-ay kitawo po man o natey ana ha pag-udong na ihti ha babe-luta,
ket mabi-ay kitawo a kalamo na.
11 Kaya-bay haanin, ipahulong yoy mapaypapakhaw nin nakem boy
mapaypah-ey kawon pamteg ha magha boy magha a omen ha andiyagen
yoyna.

Kalampuhan a Bilin boy Pangumohta

12 Haanin kakatongno, yati ye awok mi kanyo. Bihaen yo hilay ampag-
bannog kanyo a pinili nan Apo Dioh a manguna boy mamabala kanyo.
13 Bihaen yo hilan luboh boy pakaadoen, ta ampaghilbiyan la kawo ha
ikanged yo. Magbi-ay kawon main manged a pamakilamo ha magha boy
magha.
14 Kakatongno, an-ipakihabi mi kanyo a paghabiyan yo hilan maghipeg ye
mangahado. Papakhawen yo hilay mangakapey ye nakem na, haglapan yo
hilay mangakapey ha pamteg, boy mapaypahinhiya ha magha boy magha.
15 Hilay ampanyag nin kalok-an kanyo, adi yo hila ambaeen, no aliwan
ipahulong yoy manyag nin manged ha magha boy magha boy ha kaganaan
a tao.
16 Mag-aliket kawon lanang.
17 Makigwang kawon lanang.
18 Hinyaman ye angkalyadi ha bi-ay yo, magpahalamat kawo kanan Apo
Dioh, ta yati ye labay na a makit kanyon ampakimamagha kanan Apo Jesu
Cristo.

19 Adi yo patgenen ye Ihpiditon Dioh ha andiyagen na kanyo
20 boy adi yo an-umihen ye an-ipahabi nan Ihpiditon Dioh,
21 no aliwan pakabokitkiten yon kaganaan ta-omen yo matandaan no ibat
ya kanan Apo Dioh o ahe. Hiyay ibat kanan Apo Dioh, itanem yo ha puho
yo.
22 Boy liklikan yoy kaganaan a kalahin kalok-an.
23 An-ipakigwang mi kanan Apo Dioh a ampamyay nin katanaan a
pakalinihan nan luboh ye bi-ay yo, ha ihpidito, kalelwa boy laman yo
ta-omen ha pag-udong nan Apo tawon Jesu Cristo, ket homain kawon
pakaumihan ha pamilew na.
24 Mapatayaan yay Apo Dioh a nanagyat kanyo. Ket diyagen na hilatin
kaganaan.
25 Kakatongno, ipakigwang yo kayi met.
26 Idlaw yo hilan main pangado ye kaganaan a māmteg ihen.
27 Kakatongno, ha ngalan nan Apo Jesus, an-ibilin ko kanyo a ibaha yo
yatin hulat kanlan kaganaan a kakatongno kanan Apo Jesus ihen.
28 Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo tawon Jesu Cristo.

Hiyay Ikalwan Hulat nan Pablo kanlan
TAGA TESALONICA

1 Hiko yay Pablo, lamo ko yay Silas boy Timoteo.
Nanulat kayi kanyon kakatongno a pangkat nin māmteg ha banwan
Tesalonica a ampakimamagha kanan Bapa tawon Dioh boy Apo Jesu Cristo.
2 Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon
Dioh boy Apo Jesu Cristo.
3 Kakatongno kanan Apo Jesus, lanang mi kawon an-ipahalamatan kanan
Apo Dioh. Huhton bengat a ipahalamatan mi kawo, ta pahulong a
ampumah-ey ye pamteg yo kanan Apo Jesus boy anlumalo ya met ye pay-
ado yo ha balang magha.
4 Kaya-bay an-ipagmayadet mi kawo kanlan papangkat lan māmteg nan
Apo Dioh. An-ipagmayadet mi po kanla ye pagteeh yo boy pagpahulong yo
ha pamteg yo, agya po man ampagdiha kawon pangipaloke boy kaidapan.

Hiyay Panuhga nan Apo Dioh

5 Ket hilatew ye pagkakitan a matoynong ye panuhga nan Apo Dioh ha
kaganaan a tatao. Ta hiyay pangikpe yon pamaidap uli ha pamteg yo kanan
Apo Dioh ye pamapteg a maibilang kawoyna kanlan anhakopen na.
6 Matoynong yay Apo Dioh. Kaya-bay homain hapo a paidapan na hilay
namaidap kanyo.
7 Ket hikawo a ampaidapan la, kalamo mi kawon biyan na nin kaimu-
nawan. Diyagen nan Apo Dioh yatew ha mangaamot nin pag-udong nan
Apo Jesus ibat ha langit, kalamo na hilay makapalyadiyan a aanghil na boy
manliyabliyab a apoy.
8 Ket paduhaan na hilay tataon ahe ampamalay kanan Apo Dioh boy hilay
ahe ampanumbong ha Manged a Balita a tungkol kanan Apo tawon Jesus.
9 Paduhaan na hilan homain anggaan a pagkadama boy mihyay hilayna
kanan Apo Dioh boy ahe la makit makanoman ye madangal a kapalyadiyan
na.
10 Hilatin kaganaan, ket matupad lano ha mangaamot nin pag-udong nan
Apo Jesus. Kananyatew a mangaamot, hilay pinili nan Apo Dioh a pagtao
na, ket galangen boy padangalan la yay Apo Jesus. Kabilang kawo kanlan
manggalang kana, ta pinamtegan yo ye impatanda mi kanyo.
11 Kaya-bay lanang mi kawon an-ipakigwang kanan Apo Dioh a haglapan
na kawon magbi-ay a makapaaliket kana bilang tataon hinagyat na a pagtao
na. An-ipakigwang mi po a makauli ha kapalyadiyan na, ket haglapan na
kawo ta-omen yo madyag ye kaganaan a manged a labay yon diyagen uli
ha pamteg yo kana.
12 Ha wanabay, mapadangalan yay Apo Jesus ha bi-ay yo. Ket agya
hikawo, padangalan na kawo met makauli ha kangedan nan Apo tawon
Dioh boy Apo Jesu Cristo.

2

Hiyay Panlumtaw nin taon Ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh

1 Haanin kakatongno, hiyay tungkol met ha pag-udong nan Apo Jesus boy
hiyay pagkaitipon tawo kana, an-ipakihabi mi kanyo a
2 adi kawo mayoot o mahindak no mabalitaan yo a nag-udong yaynay
Apo Jesus. Adi yo ampamtegan agya anhabiyen la a wanabay ye hinabi nin

Ihpidito kanla o nabalitaan la kammi o wanabay ye nabaha la ha hulat a
ibat kano kammi.
3 Adi kawo patalingo kanla ha hinyaman a papadan. Ta hiyay Apo Jesu
Cristo, ket ahe ya po mag-udong ihti ha babe-luta anggan ahe po nalyadi
ye panlumaban nin tatao kanan Apo Dioh boy anggan ahe ya po lumtaw ye
ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh a nakataladan ana ha kapaduhaan
a homain anggaan.
4 Hiyay ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh, itagay na lanoy hadili
na boy kalabanen na hilay kaganaan a andiyohen o anggalangen nin tao.
Ket humlep yan mikno ha Timplo haka na habiyen a hiyabay ye Dioh.
5 Ahe yo nayi angkaihipan a hinabi koyna kanyo hilayati, ha anti ko po
ihen kanyo?
6 Ahe ya po nilumtaw ye ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh, ulita
main ampakabenben kana. Ket tanda yoynabay met a no maabot ye
naitaning a panaon, lumtaw yayna.
7 Noba agya ahe ya po nilumtaw ye ampanguntada nin Bibilin nan Apo
Dioh, hiklito yaynan ampagtige ye kapalyadiyan na haanin ihti ha babe-
luta. Mikakaanti yan hiklito angga ha maalih ye ampakabenben kana.
8 Ket no maalih anay ampakabenben kana, lumtaw yaynay ampan-
guntada nin Bibilin nan Apo Dioh. Noba lano ha pag-udong nan Apo
Jesus, damaen nay ampanguntada makauli ha kahnagan na. Pateyen naya
makaulin bengat ha pagtol na.
9 Lano ha lumtaw yaynay ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh, main
yan kapalyadiyan nan Satanas a manyag nin hadihadi a kapagtakaan boy
pagkakitan a ampakatalingo.
10 Gawien na lanoy kaganaan a kalahin panalingo kanlan mipalakew ha
kapaduhaan a homain anggaan. Mapaduhaan hila, ta ahe la pinaalagaan
boy tinanggap ye kaptegan nin Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus a
makapiligtah kanla.
11 Kaya-bay paolayan na hilaynan Apo Dioh ha tubat a pagkatalingo la
ta-omen hilayna mamteg ha katagowan.
12 Ha wanabay, mapaduhaan hilay kaganaan a ahe namteg ha kaptegan,
ta kinalalabay lay manyag nin maloke.

Hilay Pinili a Miligtah

13 Kakatongno a an-adoen nan Apo, huhton bengat a lanang mi kawon
an-ipahalamatan kanan Apo Dioh, ta bayo na po pinalhowa ye babe-luta,
ket pinili na kawoyna a miligtah makauli ha Ihpiditon Dioh a ampanlinih
nin puho yo makauli ha pamteg yo ha kaptegan.
14 Hilatin kaganaan ye nanagyatan nan Apo Dioh kanyo ha impatanda mi
kanyo ye Manged a Balita ta-omen kawo madakayan nin kadangalan nan
Apo tawon Jesu Cristo.
15 Kaya-bay kakatongno, pakapah-ey kawo ha pamteg yo boy itanem yo
ha puho yo ye kaptegan a in-adal boy inhulat mi kanyo.
16-17 Haanin, liwaliwaen boy pakhawen na kawo dayin Apo tawon Jesu
Cristo boy Bapa tawon Dioh. An-adoen na kitawo boy hiyabay ye namyay
kantawo nin homain anggaan a liwaliwa boy mapah-ey a kahigudowan uli
ha kangedan na. Pakhawen na dayi ye nakem yo ta-omen pawa manged ye
anhabiyen boy andiyagen yo.

3

Hiyay Pangipakigwang kanlan Pablo

1 Haanin kakatongno, hiyay kahuyotan a labay kon awoken kanyo, ket
ipakigwang yo kayi dayi ta-omen ya mapadah a mitayak ye Habi nan Apo.
Boy ipakigwang yo met a tanggapen la a main galang nin tatao ye Habi na
a omen ha pananggap yo.
2 Ipakigwang yo kayi po a iligtah na kayin Apo kanlan mangaloke boy
māgkahalanan a tatao, ta aliwan kaganaan a tao ket ampamteg kanan Apo
Jesus.
3 Noba agya wanabay, mapatayaan yay Apo. Ket biyan na kawon
kinhawan boy ialla na kawo kanan Satanas.
4 Uli kanan Apo, angkahigudo mi a andiyagen yo boy pahulong yon
diyagen ye bibilin mi kanyo.
5 An-ipakigwang mi met kanan Apo Jesus a haglapan na kawo ta-omen
makit ha bi-ay yo ye pangado nan Apo Dioh boy pagteeh nin kaidapan a
omen ha pagteeh nan Apo Jesu Cristo.

Babala kanlan Mangahado

6 Haanin kakatongno, ha ngalan nan Apo tawon Jesu Cristo, an-ibilin mi
kanyo a taangan yo hilay kakatongno a mahado boy ahe ampanumbong ha
in-adal mi.
7 Ta tanda yoynabay met a katapulan yo kayin tuwaden. Ta ha anti kayi
kanyo, ket ahe kayi mahado.
8 Ta ahe kayi nangan nin ahe mi binayadan, no aliwan mangaamot boy
madeglem kayin nag-obda ta-omen kayi ahe makapabyat ha ayaman kanyo.
9 Ket agya po main kayin katulidan a makikwa kanyo, ahe kayi nakikwa
ta-omen hikayi ye mag-ilyadin panuwadan yo.
10 Ta ha anti kayi po ihen kanyo, ket pihahabi mina kanyo, “Ayaman a
taon ahe malabay mag-obda, ket adi yoya ampakanen.”
11 An-ipaihip mi yati kanyo, ta nabalitaan mi a mahado hilay kanayon
kanyo. Homain hilan kanayon a andiyagen, no aliwan ampakibalabala ha
andiyagen lan kanayon.
12 Kaya-bay ha ngalan nan Apo Jesu Cristo, ambilinan mi hilain a tatao a
mag-obda hila boy ahe hilayna ampakibalabala ha bi-ay lan kanayon.
13 Kakatongno, adi kawo dayin anhumawa a manyag nin manged.
14 Ket no main kanyoy ahe na labay ye manumbong ha bilin kananyatin
hulat mi, ket pakatandaan yoya. Ket taangan yo yayna ta-omen ya
mipading-ey.
15 Noba adi yoya an-ibilang a kaaway, no aliwan babalaan yoya bilang
katongno.

Hiyay Pagpatanid nan Pablo kanlan taga Tesalonica

16 An-ipakigwang mi kanan Apo Jesu Cristo a ampamyay nin katanaan
kanlan pagtao na a biyan na kawo dayin katanaan ha kaganaan a panaon
boy ha agya hinyaman a angkadihaan yo. Boy mikakaanti ya dayi kanyon
kaganaan.
17 Peteg a hikoy Pablo ye nanulat kanyo. Yati ye pamalayan ha kaganaan
a hulat ko. Wanabay akon manulat.
18 Mikakaanti ya dayi kanyon kaganaan ye kangedan nan Apo tawon Jesu
Cristo.

Hiyay Unan Hulat nan Pablo kanan TIMOTEO

1 Hiko yay Pablo a apohtol nan Cristo Jesus uli ha bilin nan Apo Dioh a
Māngiligtah tawo boy Apo Cristo Jesus a kahigudowan tawo.
2 Nanulat ako kammo, Timoteo a anak ko ha pamteg kanan Apo Jesus.
Matanggap mo dayi ye kangedan, ingalo boy katanaan a ibat kanan Bapa
tawon Dioh boy Apo tawon Jesu Cristo.

Babala tungkol ha Aliwan Huhton Adal

3 Timoteo, kumonin ka po ihen ha banwan Efeso a omen ha impakihabi
ko kammo bayo ko nakew ha Macedonia. Ta main nangaanon māmteg ihen
ye ampangiadal nin aliwan peteg. Impakihabi ko hatew kammo a patgenen
mo hila.
4 Habiyen mo met kanla a adi la anhayangen ye panaon la ha homain
hilbin iihtolya boy ha pamokitkit no aya hilay nangaunan tutoa la, ta
yabaytew ye pangubayan nin payngatngat. Boy ahe ya makahaglap ha
pamakatanda tawo nin kalabayan nan Apo Dioh, ta matandaan tawon
bengat makauli ha pamteg.
5 Hiyay tikih nin yatin bilin ko ket mapay-ado hila. Ket madyag lan bengat
yatew no malinih ye puho boy kanakman la boy no luboh ye pamteg la.
6 Ta main anan nangaanon nanalingkukol kanlan hilati. Ket imbaling
laynay ihip la ha homain hilbin payngatngat.
7 Labay lay mag-ilyadin maihtodo nin Bibilin a impahulat nan Apo Dioh
kanan Moises. Noba ahe la met angkatalohan ye anhabiyen la, agya an-ipilit
la a peteg ye an-iadal la.
8 Tanda tawo a manged ye Bibilin dapot tana gawien ya ha huhton
papadan.
9 Tanda tawoynabay met a hilay Bibilin, ket naibyay ya aliwan uli kanlan
matoynong, no aliwan uli kanlan ampanlabag boy kanlan ahe ampahakop
kanlan mānungkolan, kanlan ahe ampamalay kanan Apo Dioh boy kanlan
māgkahalanan, kanlan ahe malabay nin tungkol kanan Apo Dioh boy kanlan
homain pamiha kanan Apo Dioh, kanlan ampamatey nin tutoa la boy
kanlan māmatey nin tao,
10 kanlan ampakilaki o ampamabayi, kanlan ampakilalay ha kapadiho la
a laki, kanlan māngapyol, kanlan māngatago boy kanlan ampanihtigoh nin
katagowan boy ayaman a ampanguntada nin huhton adal.
11 Ket yatin huhton adal, ibat ya ha Manged a Balita a impataya na
kangkon Apo Dioh a manged boy madangal.

Pahalamat ha Pangingalo nan Apo Dioh

12 Ampahalamat ako kanan Cristo Jesus a Apo tawo a namyay kangkon
kinhawan a maghilbi kana. Pinili na kon maghilbi kana ulita imbilang na
kon mapatayaan,
13 agya naghabi kon mangaloke laban kana hatew. Aliwan bengat yatew,
ta impaloke ko hila po ye ampamteg kana boy pinahakitan ko hila po. Noba
iningalowan nako, ta nadyag ko yatew ha ahe ako po namteg kana boy
nabaan ko a huhto ye andiyagen ko.
14 Ket luhbo ye kangedan nan Apo tawon Cristo Jesus kangko boy
binyanan na ko met nin pamteg boy pangado a omen ha an-ibyay na kanlan
kaganaan a ampakimamagha kana.

15 Peteg yatin kahabiyan a katapulan a tanggapen boy pamtegan nin ka-
ganaan a tao, “Nakew yay Apo Jesus ihti ha babe-luta ta-omen na hila iligtah
ye māgkahalanan.” Ket hikoynay pinakamaloke kanlan māgkahalanan.
16 Noba iningalowan na kon Apo Dioh ta-omen na maipakit Apo Jesu
Cristo ye kaanohan na kanlan māgkahalanan. Hikoy pinakamaloke a
māgkahalanan. Ket hiyay pamatawad na kangko ye alimbawa ha ayaman a
mamteg kanan Apo Jesus a biyan na hilan bi-ay a homain anggaan.
17 Galangen boy dangalen ya makanoman ye mamaghay Apo Dioh, ta
hiyabay ye Poon a homain anggaan, homain kamateyan, boy ahe angkakit.
Amin.
18 Timoteo a anak ko ha pamteg, hiyay an-ibilin ko kammo haanin ket
omen met ateed ha impatanda lan mānguna hatew a impahabi nan Apo
Dioh kanla a tungkol kammo. Pakaihipen mo ye hinabi la ta-omen kumhaw
ye nakem mo a mangikatulidan nin kaptegan kanlan angkumuntada.
19 Ipahulong moy pamteg mo boy manged a kanakman, ta main tataon
ahe ampanumbong nin manged a kanakman la. Ket uli kananyati, nadama
ye pamteg la a omen ha balko a naagwat.
20 Wanabay ye nalyadi kanan Hymenius boy Alejandro. Kaya-bay im-
pabaala ko hilayna kanan Satanas ta-omen hila maadalan a ahe maghabin
laban kanan Apo Dioh.

2

Hiyay Bilin tungkol ha Pamakigwang

1 Una ha kaganaan, an-ipakihabi ko kanyo a ipakigwang yo hila a main
pahalamat kanan Apo Dioh ye kaganaan a tatao. Boy awoken yo kana a
inged boy haglapan na hila ha matapul la.
2 Ipakigwang yo hilay popoon boy hilay kaganaan a mānungkolan ta-omen
kitawo makapagbi-ay a matana boy mal-em, ampanumbong ha kalabayan
nan Apo Dioh boy main galang kanlan kapadihon tao.
3 Ta wanabay a pakigwang ye manged boy makapaaliket kanan Apo Dioh
a Māngiligtah tawo.
4 Ta labay na a miligtah ye kaganaan a tatao boy matandaan lay kaptegan.
5 Ta mamaghan bengat ye Dioh boy mamagha yay māmietan ha tao kanan
Apo Dioh a homain kanayon, no aliwan hiyay Apo Jesu Cristo a nianak a tao.
6 In-ibyay nay bi-ay na a pambeh ha kaganaan a tatao ha paduha nin
kahalanan la. Ket yati ye pamapteg a labay nan Apo Dioh a miligtah ye
kaganaan a tatao. Ket impatanda na yati ha naitaning a panaon.
7 Yati ye hangkan a pinili nako a apohtol, māngipatanda boy māngiadal nin
tungkol ha pamteg boy kaptegan kanlan aliwan Judio. Peteg ye anhabiyen
ko. Ahe ako ampagtago.
8 Kaya-bay ha kaganaan a paytitipon lan māmteg, labay ko a hilay lalaki,
makigwang hilan nakatagay ye gamet la, malinih ye ihip, homain poot, boy
homain ihip a makingatngat.
9 Labay ko met a hilay babayi, ket mahyon boy madangal ye hoot la.
Liklikan lay tubat a paggani nin labok la o paghoot la nin aalahah o
mangablin bado.
10 No aliwan magpakit hila dayin manganged a didiyag, ta wanabay ye
katapulan a makit ha babayin ampaghabin ampamteg hila kanan Apo Dioh.
11 Ket no main ampangiadal, hilay babayi, pakal-em hilaynan manlenge
boy luboh hilan pahakop.

12 Ahe ko palubohan a hilay babayi ye mangiadal o manguna kanlan
lalaki. Katapulan a pakal-em hilan bengat.
13 Ta nauna yan napalhowa ye Adan dinan kanan Eva
14 boy aliwan hiyay Adan ye natalingo nan Satanas, no aliwan hiyay Eva
ye natalingo boy nanlabag nin bilin nan Apo Dioh.
15 Agya wanabay man, hilay babayi, miligtah hila ha panganak, dapot
tana magpahulong hila ha pamteg, pangado, pagbi-ay a homain kahalanan,
boy manged a pangugali.*

3

Hilay Mānguna nin Pangkat lan Māmteg

1 Peteg yatin kahabiyan, "Ayaman a malabay mangalingay nin pangkat
lan māmteg, ket manged ye labay nan diyagen."
2 Katapulan a hiyay māngalingay, ket homain yan pakaumihan, mam-
aghay ahawa na, tanda nay huhton diyagen, mapamenben nin hadili
na, ambihaen la yan tatao, mapananggap yan hangaili, boy tanda nay
mangiadal.
3 Aliwa yan māglahing, aliwa yan matubag no aliwan maanoh ya, ahe yan
ampakiaway boy ahe yan lupan pilak.
4 Katapulan met a manged yan manguna nin hadili nan pamilya,
ambihaen boy anhumbongen la yan aanak na.
5 Ta no ahe na tanda ye manguna nin pamilya na, way-omen yan
manguna nin pangkat lan māmteg nan Apo Jesus?
6 Katapulan met a aliwa yan bayon māmteg nan Apo Jesus. Ta maka mag-
ilyadi yan malambong, ket paduhaan na yan Apo Dioh a omen ha dinyag
na kanan Satanas.
7 Katapulan met a ambihaen la yan ahe ampamteg kanan Apo Jesus ta-
omen yan homain pakaumihan boy ahe na yan makalot Satanas.

Hilay Māghilbi kanlan Māmteg

8 Hilay māghilbi kanlan māmteg, katapulan met a madangal boy map-
atayaan ha hahabi la, aliwa hilan māglahing boy aliwa hilan lupan pilak.
9 Katapulan a allaan la a main malinih a kanakman ye kaptegan a
impatanda nan Apo Dioh tungkol ha pamteg kanan Apo Jesus.
10 Huboken mo hila po bayo mo hila pilien. Ket no mapaptegan a homain
hilan pakaumihan, ket diyagen mo hilaynan māghilbi.
11 Katapulan met a madangal ye ahawa la, ahe ampandama nin kanayon,
angkabenbenan lay hadili la boy mapatayaan ha kaganaan.
12 Hilay māghilbi kanlan māmteg, katapulan maghan bengat ye ahawa la
boy tanda lay manguna nin papamilya la.
13 Ta no manged ye paghilbi la, dangalen la hilan tatao boy makpe hilan
mangihabi nin tungkol ha pamteg la kanan Apo Cristo Jesus.

Hiyay Tikih nin Panulat nan Pablo kanan Timoteo

14-15 Agya anhigudowen ko a makalakew ako ihen ha ahe mabuyot, ket
inhulat kon teed yatin bibilin kammo ta-omen no maaba ako man, ket
tanda moyna no hinyay huhton pangugali lan māmteg bilang pamilya nan
Apo Dioh. Hikitawon māmteg nan Apo Jesus ye pagtao nan Apo Dioh a
angkabi-ay. Nailalayi kitawo ha mapah-ey a tudek nin baey, ta hikitawo ye

* **2:15** *hilay babayi, miligtah hila ha panganak.* Ha habin Griego, malyadi met wanae "hilay babayi, miligtah hila makauli ha panganak."

pinatayaan nan Apo Dioh a mangikatulidan nin kaptegan a tungkol kanan
Apo Jesus ta-omen ahe mabayo nin hinyaman.
16 Peteg a kapagtakaan ye kaptegan nin pamteg tawo:
Ta hiyay Apo Jesus, nianak yan tao.
Pinaptegan na yan Ihpiditon Dioh a matoynong ya.
Nakit la yan aanghil,
boy naipatanda ya ha agya way-ihtew man a lugal.
Pinamtegan yan malabong a tatao ihti ha babe-luta,
boy nailakew ya ha langit.

4

Hiyay Ampanalingon Maihtodo

1 Makinang ye anhabiyen nan Ihpiditon Dioh, a wanae, “Ha huyot a
mangaamot, talingkukolan lan kanayon ye pamteg la kanan Apo Dioh boy
humbongen la lanoy mapanalingo a adal a impaihip nin maloke a ihpidito
kanla.”
2 Ahe layna tanda ye nakaidumaan nin maloke ha manged a omen ha
laman a nabanel a ahe yayna ampakatanam.
3 An-ibawal lay pangahawa boy an-ibawal lay nangaanon kalahin makan.
An-ibawal la hilatin makan agya pinalhowa nan Apo Dioh hilati ta-omen la
yan kanen a pahalamatan lan ampamteg boy nagtanda nin kaptegan.
4 Ta hiyay kaganaan a pinalhowa nan Apo Dioh, ket pawa manged boy
homain malyadin ipwida no tanggapen tawon pahalamatan.
5 Ta hilatin kaganaan ket nalinihan anan Habi nin Dioh boy pakigwang
tawo.

Hiyay Manged a Māghilbi nan Apo Jesus

6 No iadal mo hilatin babagay kanlan kakatongno, mag-ilyadi kan manged
a māghilbi nan Apo Cristo Jesus. Ket ha pangiadal mo kanla, angkaadalan
mo met ye hadili mo makauli ha kaptegan nin pamteg mo boy manged a
adal a anhumbongen mo.
7 Adi mo anhayangen ye panaon mo ha iihtolya a palbowat boy homain
pamiha kanan Apo Dioh, no aliwan ilmaw moy hadili mo ha panumbong
ha kalabayan nan Apo Dioh.
8 Ta main kitawo man manged a pakinabang ha pangilmaw nin laman.
Noba mamanged ye pakinabang ha pangilmaw tawon hadili tawo a
manumbong ha kalabayan nan Apo Dioh, ta main pakinabang aliwan
bengat kananyatin bi-ay, no aliwan anggayna ha bi-ay a homain anggaan.
9 Peteg yatin kahabiyan boy katapulan pamtegan boy tanggapen nin
kaganaan.
10 Yati ye hangkan a ampaghipeg kitawo boy ampag-anohan tawo ye
mangiadal kanlan tatao, ta main kitawon kahigudowan kanan Apo Dioh a
angkabi-ay a Māngiligtah nin kaganaan a tatao, lalalo ana kanlan ampamteg
kana.
11 Hilatin kaganaan, iadal boy ibilin mo kanlan tatao ihen a humbongen
la.
12 Pakikwanan mo tana a mag-ilyadi kan manged a panuwadan lan
māmteg ha paghabi, pangugali, pangado, pamteg boy malinih a pagbi-ay
ta-omen homain mangumih kammo agya anak ka po.
13 Legan ahe ako po ihen, gawien moy panaon mo ha pangibaha nin
Habi nin Dioh kanlan tatao, ha pangumbinyo kanla a humbongen la boy
ha pangiadal.

14 Gawien moy binaba a in-ibyay nin Ihpiditon Dioh kammo, adi mo
ampaolayan. Natanggap mo yatew ha impalonto lan mānguna ye gagamet
la kammo boy impatanda lay impahabi nan Apo Dioh kanla tungkol
kammo.
15 Ipipinghan moy hadili mo ha panyag kanlan hilati ta-omen la makit
nin kaganaan a an-umnged ye paghilbi mo kanan Apo Dioh.
16 Mag-alla ka ha pagbi-ay mo boy ha pangiadal mo. Pahulong mon
diyagen hilatin kaganaan ta-omen ka miligtah boy hilay ampanlenge
kammo.

5

Hiyay Katungkolan kanlan Māmteg

1 Hilay lalakin matutoa kammo, ket adi mo hilan ampaghabiyan nin
mahakit, no aliwan katongtongen mo hilan ba-mon bapa mo. Ket hilay
lalakin makakaydeng po kammo, ibilang mo hilan kakatongno mo.
2 Ket hilay babayi met a matutoa kammo, ket ibilang mo hilan hadili mon
indo. Ket hilay babayin makakaydeng kammo, ket adi mo hilan ampangi-
hipan nin aliwan manged, no aliwan ibilang mo hilaynan kakatongno mo.
3 Hilay bawon babayi a homain paltido a managlap kanla, bihaen yo hila
makauli ha panaglap kanla.
4 Noba no main yan anak o apo, habiyen mo kanla, “Kalingayen boy
haglapan yoya.” Ha wanabay, maipakit lay panumbong la kanan Apo Dioh
boy bilang panumbae la nin utang lan manged a nakem kanlan tutoa la, ta
hilati ye makapaaliket kanan Apo Dioh.
5 Hiyay bawon babayin homain paltido a managlap kana boy ampam-
bukod yaynan ampagbi-ay, ket hiyay Apo Dioh tana ye ampatayaan na.
Mangaamot boy madeglem yan ampakigwang boy ampakikwan haglap
kanan Apo Dioh.
6 Noba hiyay bawon babayi a pihuhumbong nay kalabayan nin laman na,
ket natey yayna ha pamilew nan Apo Dioh, agya angkabi-ay ya po.
7 Iadal mo yatin bibilin kanlan kakatongno ta-omen homain mahabi a
maloke laban kanla.
8 Ayaman a ahe ampangalingay nin paltido na, lalo ana ha hadili nan
pamilya, ket antalingkukolan na yaynay pamteg na boy maloloke ya po
kanlan ahe ampamteg kanan Apo Dioh.
9 Hilay ilamo mo ha lihtaan nin bawon babayi a haglapan, ket hilay
nagtaon nin anemapo patagay boy napatayaan ya kanan ahawa na
10 boy katatanda lan kanayon ha panyag lan manged a omen ha manged
a pangalingay nin aanak la, pagpadagoh ha baey la, paghilbi kanlan pagtao
nin Dioh, panaglap kanlan ampagkatapulan boy pangibuton lan hadili la
ha panyag nin manged.
11 Noba hilay bawon babayi a maaypa ha anemapo, adi mo hilayna ilamo
ha lihtaan lan bawon babayi a haglapan. Ta no ahe layna angkabenbenan
ye tanam lan makiahawan uman, ket mapaolayan laynay paghilbi la kanan
Cristo.
12 Boy no makiahawa hilan uman, ket magkahalanan hilayna, ta ahe la
tinupad ye pangako la kanan Apo Jesu Cristo a hiyan bengat ye paghilbiyan
la.
13 Adi mo hila ilamo ha lihtaan nin bawon babayi a haglapan, ta mag-
ilyadi hila po a mahado boy hayangen lay panaon la ha pangaalloba. Aliwan
bengat yain. Mag-ilyadi hila po mapangikamikami boy mamakibalabala
boy mapangitongtong nin babagay a ahe la dayi itongtong.

14 Kaya-bay no hikon bengat, mamanged po a makiahawa hilaynan uman
ye bawon babayi a kaanak-anakan po, magkamain nin anak boy kalingayen
lay hadili lan pamilya. Ha wanabay, hilay angkumuntada kantawo, ket
homain hilan mahabi a laban kantawo.
15 Anhabiyen ko yati, ta main anan nangaanon bawon babayi ye tinuma-
lingkukol ha pamteg la kanan Apo Jesus. Ket ampanumbong hilayna kanan
Satanas.
16 Ayaman a babayin māmteg nan Apo Jesus a main paltidon bawon
babayi, katapulan a hiyabay ye managlap kana. Ha wanabay, ahe ya
mapabyatan ye pangkat lan māmteg nan Apo Jesus a manayhay kana. Boy
mahaglapan la hilay kanayon a bawon babayin homain paltido a managlap
kanla.
17 Hilay mānguna nin pangkat lan māmteg a manged ye paghilbi la,
dangalen yo hila boy haglapan yo hila ha matapul la, lalo ana kanlan
mangahipeg a ampangipatanda boy ampangiadal nin Habi nin Dioh.
18 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Adi moya ambohalan ye baka legan an-ipanggiek moya."*
Boy wanae po,
"Hilay māg-obda, katapulan hilan maupaan."†
19 Adi mo an-ibabano ye bada ha maghay mānguna nin pangkat lan
māmteg no homain pamapteg nin luwa o tatloy tihtigo.
20 Ket ayaman a ampagkahalanan, paghabiyan moya ha adapan lan
kaganaan a māmteg ta-omen hila malimo a manuwad kana.
21 Timoteo, ha adapan nan Apo Dioh boy Apo Cristo Jesus boy kanlan
aanghil a pinili na, an-ibilin ko kammo a humbongen mo hilatin bibilin ko
boy adi ka ampanupig nin ayaman.
22 An-ibilin ko met a adi ka anggumagah ha pamili mo boy pangipalonto
mon gamet mo kanlan tataon mabyayan nin katungkolan a mānguna lan
māmteg. Ta no main yan kahalanan, ket midaman ka ha kahalanan na.
Pakakwaen mon mikakaanti kan malinih ha pamilew nan Apo Dioh.
23-25 Hiyay tungkol ha pamili mon mānguna lan māmteg, ihipen mo yati.
Main tataon bayo hilan mauhgaan, ket ampibagwa yaynay kahalanan
la. Noba hilay kanayon, matandaan yayna lano ye kahalanan la ha
kalinghuyotan. Wanabay met ha taon ampanyag nin manged. Main
manged a didiyag a tampol matandaan boy main met a aliwan tampol
matandaan, noba matandaan ya met ateed lano.
Timoteo, nabalitaan ko a maheheg a anhumakit ye dungoh mo. Kaya-
bay aliwan bengat lanom ye inomen mo no aliwan titikandin alak met, ta
makahaglap ya ha dungoh mo boy kanayon po a angkatanam mo.

6

1 Hilay iipoh a ampamteg kanan Apo Jesus, katapulan a bihaen la hilan
luboh ye aamo la ta-omen hilan homain mahabi ye tatao laban kanan Apo
Dioh o ha an-iadal tawo.
2 Ket no māmteg hila met ye aamo la, adi la an-ihipen, "Aliwaynan
maalaga a bihaen ko ye amo ko, ulita mikatongno kayina met ha pamteg."
Aliwan wanabay! No aliwan, lalo layna ingat pakangeden ye paghilbi la, ta
padiho hilaynan māmteg a an-adoen nan Apo Dioh.

Hiyay Aliwan Huhton Adal boy hiyay Pangado ha Pilak

Hilati ye iadal mo kanla a katapulan lan humbongen.

---

* **5:18** Deuteronomio 25:4. † **5:18** Lucas 10:7.

3 No main mangiadal nin lumbo a adal boy aliwan padiho ha kaptegan a
adal nan Apo tawon Jesu Cristo boy tungkol ha panumbong ha kalabayan
nan Apo Dioh,
4 ket malambong yain a tao boy homain yan tinanda. Labay nan bengat ye
makingatngat tungkol ha labay habiyen nin hahabi. Ket hiyay kalalakwan
na, paykaibeg, pay-away, pandama, pamada,
5 boy homain anggaan a gotgot. Ta yain ye ugali lan tataon mangatiko
ye ihip boy homain tinanda ha kaptegan. An-ihipen la a bumatnang hila
makauli ha pangiadal la nin tungkol kanan Apo Dioh.
6 Noba hiyay taon ampanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh boy
angkapda ha bi-ay na, ket peteg a mabatnang ya ha pamilew nan Apo Dioh.
7 Ta hiyay kaptegan, ha nianak kitawo, ket homain kitawon kinaget ihti
ha babe-luta. Boy lano ha matey kitawo, homain kitawo met makaget.
8 Kaya-bay no main kitawoynan makan boy maihoot, ket mapda kita-
woyna dayi.
9 Noba ayaman a taon malabay bumatnang, ket mikolbot ya ha tukho
a maghan kalot a mapandama boy homain hilbin kalabayan nin laman a
makapiugot kana ha kapaduhaan a homain anggaan.
10 Ta hiyay pangado ha pilak ye ampangubayan nin kaganaan a kalahin
kalok-an. Hilay nangaanon tatao, uli ha pangado la ha pilak, ket tinumal-
ingkukol hilayna ha pamteg la boy ampagdiha hilan malabong a kalelean
ha bi-ay la.

Kalampuhan a Bibilin nan Pablo kanan Timoteo

11 Noba hika, Timoteo, bilang māghilbi nan Apo Dioh, liklikan mo hilayain.
Pakikwanan moy magbi-ay a matoynong boy manumbong ha kalabayan
nan Apo Dioh, pakapah-ey ha pamteg boy pangado. Pakikwanan mo met
ye magbi-ay a mapangikpe boy maanoh kanlan kanayon.
12 Ikatulidan mon manged ye pamteg mo. Ha wanabay, mabyayan ka nin
bi-ay a homain anggaan, ta yabay-in ye nanagyatan nan Apo Dioh kammo
ha impatanda moy pamteg mo kana ha adapan nin malabong a tihtigo.
13 Haanin, ha adapan nan Apo Dioh a ampamyay nin bi-ay ha kaganaan
boy ha adapan nan Apo Cristo Jesus a naghabin kaptegan ha adapan nan
Gobilnadol Poncio Pilato hatew, ket wanae ye bilin ko kammo.
14 Humbongen mon manged ye imbilin kammo ta-omen homain mahabi
laban kammo. Diyagen mon kaganaan yati angga ha pag-udong nan Apo
tawon Jesu Cristo ihti ha babe-luta.
15 Ket mag-udong ya ha panaon a intaning nan Apo Dioh a anti kanay ka-
ganaan a kangedan. Hiyay Apo Dioh ye mamaghay Poon a makapalyadiyan
ha kaganaan. Makapalyadiyan ya ha kaganaan a mānguna boy ha kaganaan
a mānungkolan.
16 Hiyan bengat ye homain kamateyan boy angkumonin ha kahnagan a
homain makahaley. Homain nakakit kana o malyadin makakit kana. Anti
kana ye kadangalan boy kapalyadiyan a homain anggaan. Amin.
17 Hilay mangabatnang ihti ha babe-luta, habiyen mo kanla a adi hila
ampagmayadet boy adi hila pataya ha kabatnangan la a mataloh maahe,
no aliwan pataya hila kanan Apo Dioh a ampamyay nin kaganaan a an-
ikaaliket tawo.
18 Bilinan mo hilan manyag nin manged, pakalabongen lay manganged a
didiyag la, mag-ilyadi hilan mapanaglap boy mapamyay kanlan kanayon.
19 Ket no wanabay ye diyagen la, makatipon hila nin kabatnangan a ahe
maanam ha langit boy magkamain hilan kaptegan a bi-ay.

20 Timoteo, allaan moy aadal a naipataya kammo. Liklikan moy pay-
tongtong a homain pamiha kanan Apo Dioh boy payngatngat a nibaan lan
kanayon a kadunongan, noba ampanguntada ha an-iadal tawo.
21 Anhabiyen lan kanayon a anti kanlay kadunongan, noba ulita aliwan
huhto yatew a kadunongan la, nitaang hilayna ha peteg a pamteg kanan
Apo Jesus.
Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Dioh.

Hiyay Ikalwan Hulat nan Pablo kanan TIMOTEO

1 Hiko yay Pablo a apohtol nan Apo Cristo Jesus makauli ha kalabayan
nan Apo Dioh. Intubol na kon Apo Dioh a mangipatanda nin tungkol ha bi-
ay a impangako na a matanggap tawo makauli ha pamakimamagha kanan
Apo Jesu Cristo.
2 An-adoen kon Timoteo a anak ko ha pamteg kanan Apo Jesus, matang-
gap mo dayi ye kangedan, ingalo, boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon
Dioh boy Cristo Jesus a Apo tawo.

Hiyay Pahalamat nan Pablo boy hiyay Pamakhaw Nakem nan Timoteo

3 Ampahalamat ako kanan Apo Dioh a ampaghilbiyan kon main malinih
a kanakman a omen ha paghilbi lan unan tutoa ko hatew. An-ipahalamatan
kata kana tepe maihipan kata ha pamakigwang ko mangaamot boy made-
glem.
4 Angkaihipan ko a ha inumalih ako ihen kammo, ket tinumangih ka.
Kaya-bay haanin, angkaliyew akoynan tubat a mapayngikit kitan uman ta-
omen mignap ye aliket ko.
5 Angkaihipan ko met ye luboh mon pamteg a omen ha pamteg nan baing
mon Loida boy hiyay indo mon Eunice a nunan namteg kanan Apo Jesus.
Ket haanin, angkahigudo kon wanabay met ateed ye pamteg mo.
6 Kaya-bay an-ipaihip ko kammo a lalo moya po paghipegan a gawien ye
binaba a in-ibyay nan Apo Dioh kammo a tinanggap mo ha impakigwang
kata a impalonto koy gagamet ko kammo.
7 Gawien moy binaba a in-ibyay na, ta hiyay Ihpiditon Dioh a in-
ibyay na kantawo, ket ahe ya mamyay kantawo nin pangalimo no aliwan
kapalyadiyan, pangado boy pamenben ha hadili.
8 Kaya-bay adi ka angkading-ey a mangipapteg nin tungkol kanan Apo
tawon Jesus boy adi moko an-ikading-ey a napidiho uli ha pangipatanda
ko nin tungkol kana. No aliwan makauli ha kapalyadiyan nan Apo Dioh,
makipagdiha ka nin kaidapan uli ha pangipatanda nin Manged a Balita
tungkol kanan Apo Jesus.
9 Hiyay Apo Dioh ye nangiligtah boy nanagyat kantawo a mag-ilyadin
pagtao na aliwan uli ha manganged a didiyag tawo, no aliwan uli ha hadili
nan kalabayan boy kangedan. Ta ha ahe na po pinalhowan Apo Dioh ye
babe-luta, ket inihip naynan ipakit kantawo ye kangedan na makauli ha
diyagen nan Apo Jesus.
10 Noba haanin, impakit nayna kantawo ye kangedan na makauli ha pan-
lumateng nan Cristo Jesus a Māngiligtah tawo. Hinambot nay kapalyadiyan
nin kamateyan boy impatanda na kantawo a no mamteg kitawo ha Manged
a Balita tungkol kanan Apo Jesus, ket mabyayan kitawon bi-ay a homain
anggaan.
11 Ket pinili na kon Apo Dioh a māngipatanda, apohtol boy māngiadal nin
Manged a Balita.
12 Ket yain ye hangkan a ampagdiha akon kaidapan ihti ha pidihowan.
Noba agya wanabay man, ket ahe ko an-ikading-ey ulita katatanda ko yay
ampamtegan ko. Ket angkahigudo kon maialla nay impataya ko kana angga
ha mangaamot nin pag-udong na.

13 Hiyay manged a adal a nange mo kangko ye humbongen mon iadal.
Ket ha pangiadal mo, magpahulong ka ha pamteg kanan Apo Jesus boy ha
pangado kanlan tatao uli ha pamakimamagha mo kanan Apo Jesu Cristo.
14 Makauli ha haglap nin Ihpiditon Dioh a anti kantawo, allaan mon
manged ye adal a impataya ko kammo ta-omen ya ahe mauman.
15 Tanda moynabay met a tinalingkukolan la koynan kalabongan a
kakatongno ha plobinhiyan Asia, agya hilan Figelo boy Hermogenes.
16-17 Noba ingalowan naya dayin Apo Dioh ye Onesiforo boy pamilya na.
Ta hiyay Onesiforo, ha nilumateng ya ihti ha Roma, ahe nako tinggenan
a tinapul angga ha nakitan nako. Maheheg na kon ampakhawen boy ahe
nako ingkading-ey agya napidiho ko.
18 Ket tanda moynabay met no way-omen na kon hinaglapan ha anti ko
po ihen ha Efeso. Kaya-bay haanin, ingalowan naya dayin Apo Dioh ha
mangaamot a manuhga yaynay Apo Jesu Cristo.

2

Hiyay Manged a Hundaloh nan Apo Jesu Cristo

1 Kaya-bay anak kon Timoteo, pakapah-ey ka makauli ha haglap nan Apo
Jesu Cristo.
2 Ket hilay aadal a nange mo kangko ha adapan lan kalabongan a tatao,
iadal mo met kanlan tataon mapatayaan a main binaba a mangiadal kanlan
kanayon.
3 Ikpe moy kaidapan a angkadihaan tawo uli ha pamteg tawo kanan Apo
Cristo Jesus. Mangikpe ka a omen ha pangikpe nin maghay mapatayaan a
hundaloh.
4 Hiyay maghay hundaloh, ket ahe ya malyadin makibalabala ha andiya-
gen lan aliwan hundaloh, no aliwan ampaghehpetan nan mapaaliket ye
matatagay kana.
5 Wanabay met a mag-ilyadi kan omen ha māgdagaw. Ahe ya makatang-
gap nin plimyo no ahe na humbongen ye bibilin tungkol ha pagdagaw.
6 Mag-ilyadi ka met a omen ha mahipeg a mānanaman. Katapulan a
hiyabay ye munan makinabangan ha pupol nin intanem na.
7 Pakaihipen mon manged ye anhabiyen ko kammo. Ket hilatin ka-
ganaan, ipataloh nan Apo Dioh kammo.
8 Pakaihipen mo yay Apo Jesu Cristo a ibat ha lahi nan Poon David boy
bini-ay nan uman Apo Dioh. Hiyabay ye Manged a Balita a an-ipatanda ko.
9 Ket uli ha pangipatanda ko nin tungkol kana, ampagdiha akon pamaidap
anggaynan binalol lako a omen ha maghay tulihan. Noba agya wanabay
man, hiyay Habi nin Dioh ket ampitayak ya met ateed, ta ahe ya mabalol.
10 Kaya-bay anteehen koy kaganaan a kaidapan ha ikanged lan pinili nan
Apo Dioh ta-omen la met matanggap ye kaligtahan a ibat kanan Apo Cristo
Jesus boy bi-ay a homain anggaan a mapagkalamo nan Apo Dioh.
11 Peteg yatin kahabiyan,
“No nailamo kitawo kanan Cristo ha natey ya,
ket mabi-ay kitawo met a kalamo na.
12 No magteeh kitawon pamaidap a omen kana,
mamoon kitawo met a lamo na.
No ibudi tawo ya,
ket ibudi na kitawo met.
13 Agya aliwa kitawo man mapatayaan kana,
ket mapatayaan yan teed,

ta ahe na malyadin ibudi ye hadili na."

Hiyay Mapatayaan a Māghilbi nan Apo Jesus

14 Hilatin hinabi ko, ipaihip mo kanlan tataon an-adalan mo. Babalaan
mo hila ha ngalan nan Apo Dioh a liklikan laynay payngatngat nin tungkol
ha labay habiyen nin hahabi. Ta homain hilbi yatew kanlan ampanlenge,
no aliwan ikadama la.
15 Paghehpetan moy magbi-ay a makapaaliket kanan Apo Dioh boy
mapatayaan a ampangiadal nin kaptegan a omen ha maghay māg-obda a
homain an-ikading-ey ha andiyagen na.
16 Liklikan moy tongtongan a homain hilbi boy homain pamiha kanan
Apo Dioh, ta hilay ampaytongtong nin wanabay, ket lalo hilaynan ampi-
taang kanan Apo Dioh.
17 Hiyay aadal la, ket ba-mo yan hakit a tampol ampitayak boy am-
pakadama nin matiboen laman. Ket hiyay Himeneo boy Felito, kabilang
hila kanlan ampangiadal nin wanabay.
18 Tinumaang hilayna ha kaptegan, ta anhabiyen la a nabi-ay hilaynan
uman ye nangamatey. Ket ha wanabay, anggulowen lay pamteg lan
kanayon.
19 Agya wanabay man, hiyay peteg a adal a ibat kanan Apo Dioh, ket
mikakaantin maghen a pondahyon boy main nakahulat a wanae, "Tanda
nan Apo Dioh no aya hilay tatao na."* Nakahulat met ye wanae, "Ayaman a
ampaghabin ampakimamaghayna kanan Apo Jesus, ket katapulan tumgen
yayna ha panyag nin kalok-an."
20 Ha maghay baey a mayadet, main nakahinadi a kakahangkapan.
Main yadi ha balitok, ha mital, kayo boy ha pita. Hilay mangablin
kakahangkapan a omen ha yadi ha balitok o mital, ket magawi ha maalaga
a okahyon. Hiyay mamoda a omen ha yadi ha kayo o pita, ket magawi ya
ha minamangaamot.
21 Hiyay taon tinumgen ana ha panyag nin kalok-an, mailalayi ya ha
kahangkapan a nalinihan boy magawi ha mangaalaga a okahyon. Ta yatew
a tao, ket nalinihan yayna, nakataladan yaynan gawien nan Apo Dioh boy
nakahadya yayna ha panyag nin manganged.
22 Kaya-bay liklikan moy mangaloke a kalabayan nin laman nin bayon-
tubo. Pakakwaen moy magbi-ay a matoynong, mapatayaan, mapangado
boy matana a kalamo lan kapadiho mon main malinih a kanakman a
ampakigwang kanan Apo Dioh.
23 Liklikan moy kamutawan boy homain hilbin payngatngat, ta tanda mo
a yain ye ampangubayan nin pay-away.
24 Hiyay māghilbi nan Apo Dioh, katapulan a ahe yan mamakiaway, no
aliwan maanoh ya ha kaganaan, manged yan mangiadal boy mapagteeh
ya.
25 Katapulan a maanoh yan mangitoynong kanlan angkumuntada nin an-
iadal na. Pahimbalang, biyan na hilan Apo Dioh nin panaon a maghehe boy
matandaan ye kaptegan.
26 Ha wanabay, mahnagan ye ihip la, ket makabuhan hila ha kalot nan
Satanas a nangipoh kanla a manyag nin kalabayan na.

3

Hiyay Kaidapan ha Huyot a Mangaamot

* **2:19** Bibilang 16:5.

1 Timoteo, labay kon matandaan mo yati. Bayo kalampuhan nin babe-
luta, ket magkamain nin tubat a kaidapan.
2 Ta hilay tatao, hadili laynan bengat ye ampaalagaan la, lupan pilak,
mapagmayadet, matanghit, mapangumih, ahe ampanumbong kanlan tutoa
la, homain pahalamat, boy ahe ampanggalang kanan Apo Dioh.
3 Hilatin tatao, ket homain pangado, homain pamatawad, mapandama,
homain pamenben ha hadili, matubag, boy kahulog lay manged.
4 Aliwan bengat yain, ta mapangiopit hila po, dawohdoh, mapagmatagay,
kalalabay la po a humbongen ye kalabayan laman la dinan yay Apo Dioh.
5 Ampagkonwadi hilan māmteg nan Apo Dioh, noba ahe ya met makit ye
kapalyadiyan nin pamteg ha bi-ay la. Liklikan mo hilay tataon wanabay.
6 Main nangaano kanla ye konwadi makigayyem ta-omen hila makaloob
ha babaey lan babayin mataloh matalingo nin an-iadal la. Ta hilatin babayi,
ket nitanek hilayna ha kahalanan boy ipoh hilaynan kalabayan nin laman
la.
7 Lanang hilan ampanlenge nin hadihadi a adal, noba nakanoman ahe la
met angkatalohan ye kaptegan.
8 Hilatin lalaki a ampanalingo kanla, ket angkuntadaen lay kaptegan a
omen ha panguntada lan Janes boy Jambres kanan Moises hatew. Matiko
ye ihip la boy hiyay anhabiyen la a pamteg la ket aliwan peteg.
9 Noba ahe mipahulong ye andiyagen la. Ta matandaan la met ateed lano
nin kaganaan a tatao ye kamutawan la a omen ha nalyadi kanlan Janes boy
Jambres hatew.

Hiyay Bilin nan Pablo kanan Timoteo

10 Noba hika Timoteo, tanda moynay kaganaan a in-adal ko, ugali ko boy
no hinyay labay kon diyagen ha bi-ay ko. Tanda moyna met no way-omen
ye pamteg ko, pagpahinhiya ko, pangado ko, boy pagteeh ko.
11 Tanda mo met ye nadihaan ko ha anti ko po ha banwan Antioquia,
banwan Iconio boy ha banwan Listra. Impaloke la kon tatao ihtew boy
pinaidapan lako. Noba inligtah na kon Apo kanlan kaganaan.
12 Hiyay kaptegan, kaganaan a malabay magbi-ay a matoynong bilang
mānumbong nan Apo Cristo Jesus, ket magdiha hilan pangipaloke.
13 Ket hilay tataon mangaloke boy mānalingo, lalo hila po magpakaloke,
ta legan antalingowen la hilay kanayon, ket angkatalingo hila met.
14 Noba hika, magpahulong ka ha naadal mo boy pinamtegan mo, ta
katatanda mo hilay nangiadal kammo.
15 Paibat ha anak ka po, natandaan moynay naihulat a Habi nin Dioh.
Ket yati ye makaibyay nin kadunongan a mangiugot kammo ha kaligtahan
makauli ha pamteg kanan Apo Jesus.
16 Hilay kaganaan a naihulat a Habi nin Dioh, ket naihulat ya makauli
ha kapalyadiyan nan Apo Dioh. Ket magawi ya ha pangiadal nin kaptegan,
pangidlaw kanlan ampanyag nin aliwan huhto, boy pangilmaw ha pagbi-ay
a matoynong
17 ta-omen hikitawon māghilbi nan Apo Dioh, ket lanang a nakahadya ha
panyag nin manged.

4

1 Timoteo, tanda moynabay met a ha pag-udong nan Apo Jesus ihti ha
babe-luta, ket manakop yan kaganaan boy manuhga yan kaganaan a tatao,
natey man o angkabi-ay. Kaya-bay Timoteo, ha ngalan nan Apo Dioh boy
Apo Cristo Jesus, ambilinan kata a

2 lanang ka dayin nakahadya a mangipatanda nin Habi nin Dioh ha
hinyaman a odah. Ha pangipatanda mo, ipatunong moy aliwan huhton
adal, paghabiyan mo hilay ampanyag nin aliwan manged boy pakhawen
moy nakem boy pamteg la. Ket iadal mo yatin kaganaan a main kaanohan
kanla.
3 Ta lumateng ye panaon a hilay tatao, ket ahe hilayna manlenge nin peteg
a adal, no aliwan manapul hilaynan bengat nin mamaihtodo a mangiadal
nin labay lan leng-en ta-omen la mahumbong ye hadili lan kalabayan.
4 Ahe hilayna manlenge nin peteg a adal, no aliwan ha iihtolya a palbowat
bengat.
5 Noba hika, katapulan a mapamenben kan hadili mo ha kaganaan a
odah. Pagteehan moy kaidapan a lumateng kammo. Ipatanda moy Manged
a Balita tungkol kanan Apo Jesus kanlan ahe po ampamteg. Diyagen moy
man-ipadyag nan Apo Dioh kammo bilang paghilbi mo kana.
6 Ta madanon akoynan matey a ba-mon maghan hagpa a an-ihagpa ana.
7 Ba-mo kon maghay māmakilumba, ket inyadi koy pamakilumba ko o
maghay māmakidihmog, ket inyadi koy pamakidihmog ko. Hiyay labay
habiyen, dinyag koy kaganaan a mababa ko ha paghilbi ko kanan Apo Dioh
boy impahulong koy pamteg ko kana. Inyadi koy kaganaan a impadyag na
kangko.
8 Ket haanin, ulita nakit na yan Apo Dioh ye matoynong a pagbi-ay ko,
main yaynan intaladan kangkon plimyo a kodona. Ket hiyay Apo Jesus
a matoynong a mānuhga ye mamyay kangko. Ikodona naya kangko ha
Mangaamot nin Panuhga na. Aliwan bengat hiko ye mabyayan, no aliwan
agya hilay kaganaan a angkahabek nin pag-udong na.

Kalampuhan a Bilin nan Pablo

9 Pakakwaen moy tampol makalakew ihti kangko.
10 Ta hiyay Demas, nilakwanan na koyna. Nag-udong ya ha banwan
Tesalonica, ta mamabli kana ye babagay ihti ha babe-luta. Hiyay Cresente,
nakew ya met ha plobinhiyan Galacia. Ket hiyay Tito, nakew ya met ha
plobinhiyan Dalmacia.
11 Hiyay Lucas tanay lamo ko. Kaya-bay no makew ka ihti, ilamo mo yay
Marcos, ta malabong ye maihaglap na ha paghilbi ko kanan Apo Jesus.
12 Ket hiyay Tiquico, intubol ko yan makew ha banwan Efeso.
13 Ha pamakew mo ihti, kadten mo yay kepkep kon imbantak ko kanan
Carpo ha Troas. Kadten mo met ye nakehkeh a kahulatan ko, lalo hilaynay
yadi ha katat ayop.
14 Hiyay Alejandro a māmanday tanho, tubat a kalok-an ye dinyag na
kangko. Ket hiyay Apo Dioh tanan bengat ye baala a mamaduha kana.
15 Mag-alla ka kana, ta tubat ye panguntada na ha an-iadal tawo.
16 Ha una la kon in-adap ha panuhgaan, ket homain nakilakew kangko,
no aliwan nilakwanan la kon kaganaan. Ket patawaden na hila dayin Apo
Dioh.
17 Agya wanabay man, ahe nako pinaolayan Apo Dioh. Pinakhaw nay
nakem kon mangipatanda nin Manged a Balita kanlan kaganaan a aliwan
Judio ta-omen la met mange. Boy inligtah na kon Apo Dioh ha kamateyan.
18 Ket angkahigudo kon iligtah nako po ha kaganaan a pakalokean angga
lano ha ilakew nako ha panakopan na ha langit. Galangen yay Apo Dioh
makanoman. Amin.

Hilay Pangumohta

19 Haanin, ikumohta moko kanlan miahawan Priscila boy Aquila boy ha
pamilya nan Onesiforo.
20 Hiyay Erasto, nagbantak ya ha banwan Corinto. Hiyay Trofimo, ket
imbantak koya ha banwan Mileto, ta ampaghakit ya.
21 Pakakwaen moy makalakew ihti bayo maabot ye bowan nin pangalay-
ep.
Angkumohtaen la kan Eubulo, Pudente, Lino, Claudia boy hilay kaganaan
a kakatongno tawo ihtibay.
22 Mikakaanti ya dayi ye Apo kammo. Mikakaanti ya dayi kanyo ye
kangedan nan Apo Dioh.

Hiyay Hulat nan Pablo kanan
TITO

1 Hiko yay Pablo a māghilbi nan Apo Dioh boy apohtol nan Apo Jesu Cristo.
Intubol na kon Apo Dioh ta-omen ko paghenen ye pamteg lan pinili na boy
ipataloh kanla ye kaptegan tungkol ha panumbong nin kalabayan na.
2 Yatin pamteg boy pagkataloh ye ampakaibyay kantawo nin kahigu-
dowan a biyan na kitawon bi-ay a homain anggaan. Yatin bi-ay a homain
anggaan ye impangako nan Apo Dioh bayo na po palhowaen ye babe-luta.
Ket ahe ya ampanago.
3 Ket haanin ana ye panaon a intaning nan Apo Dioh a maipatanda
ye Habi na tungkol ha bi-ay a homain anggaan. Ket hiyay Apo Dioh a
Māngiligtah tawo, makauli ha bilin na, pinatayaan nako a mangipatanda
nin yati.
4 Angkumohtaen kata Tito a anak ko ha mamaghay pamteg.
Matanggap mo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon
Dioh boy Apo Cristo Jesus a Māngiligtah tawo.

Hiyay Abala nan Tito ha alipoteh nin Creta

5 Tito, nilakwanan kata ha Creta ta-omen mo patunongen ye babagay a
ahe ko napatunong hatew boy mamili ka nin mānguna kanlan papangkat
lan māmteg ha balang banwa a omen ha imbilin ko kammo hatew.
6 Hilay pilien mo, ket hilay homain pakaumihan boy maghan bengat ye
ahawa. Hilay aanak la, ket katapulan a ampamteg hila met kanan Apo Dioh,
ahe hila mahabin magulo o mabyang ye ō la.
7 Hiyay māngalingay lan pangkat nin māmteg, bilang pinatayaan nan Apo
Dioh ha abala na, katapulan a homain yan pakaumihan. Katapulan a aliwa
yan malambong, aliwa yan tampol angkapoot, aliwa yan māglahing, aliwa
yan matubag boy aliwa yan lupan pilak,
8 no aliwan mapananggap nin hangaili, kalalabay nay manyag nin
manged, mapamenben nin hadili na, matoynong, ampagbi-ay a homain
kahalanan, boy tanda nay huhton diyagen.
9 Katapulan a pagbi-ayan na ye peteg a adal a naadal na ta-omen na met
maiadal kanlan kanayon boy maitoynong hilay angkumuntada kananyati.
10 Ta malabong hilay tataon angkumuntada nin yatin adal. Antalingowen
la hilay kanayon makauli ha pangiadal la nin homain hilbi. Lalo hilaynay
ampangipilit a patuli hilay māmteg.*
11 Katapulan a patgenen mo ye pangiadal la, ta anggulowen lay papamilya
makauli ha pangiadal la nin ahe la dayi iadal. Andyagen la yati ta-omen la
hilan mapagpilakan.
12 Main maghay taga Creta a an-ibilang la a podopita ye naghabi, “Hilay
taga Creta, pawa mangatago, mangahado, mangahiba, boy mangatubag a
ba-mon ayop.”
13 Peteg ye hinabi na. Kaya-bay paghabiyan mo hilan manged ta-omen
hila mag-ilyadin mapah-ey ha pamteg la
14 boy ahe layna an-ibabano ye iihtolya lan Jujudio a palbowat bengat o
bibilin a palbowat bengat nin tataon nanalingkukol ha kaptegan.

---

* **1:10** Hilatin tataon angkumuntada ket Jujudio. Ampamteg hilayna kanan Apo Jesus, noba an-iadal la a kaganaan a māmteg, katapulan a magpatuli hila a omen ha anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises.

15 Kanlan tataon main malinih a ihip, malinih ana ye kaganaan a babagay.
Noba hilay tataon main madinat a ihip boy ahe ampamteg, homain malinih
kanla, ta madinat ye kanakman boy ihip la.
16 Anhabiyen la a katatanda la yay Apo Dioh, noba ahe ya met makit ha
didiyag la. Ampakailoy hila, ahe mapanumbong, boy ahe la mababa ye
manyag nin hinyaman a manged.

2

Hiyay Genap boy Peteg a Adal

1 Noba hika Tito, hiyay katapulan mon iadal ket hiyay peteg a adal.
2 Hilay tutoan laki, babalaan mo hilan mag-ilyadin mapamenben nin
hadili, madangal, tanda lay huhton diyagen, mapah-ey ha pamteg, mapan-
gado boy mapagteeh.
3 Ket hilay tutoan babayi met, babalaan mo hilan magbi-ay a matoynong
bilang māmteg nan Apo Dioh. Adi hila ampandama boy adi hila māglahing,
no aliwan mangiadal hilan kangedan
4 ta-omen la hila maadalan ye makakaydeng a babayi a adoen lay ahawa
la boy aanak la.
5 Adalan la hilan mag-ilyadin mapamenben nin hadili, magbi-ay a
malinih, mahipeg ha baey la, maanoh boy mapanumbong ha ahawa la ta-
omen hilan homain mahabi ye kanayon laban ha Habi nin Dioh a an-iadal
tawo.
6 Hilay bayontubo a laki, babalaan mo hila met a mag-ilyadi hilan
mapamenben nin hadili.
7 Hika, Tito, ha kaganaan a babagay, mag-ilyadi kan panuwadan kanlan
kanayon ha panyag nin manged. Ha pangiadal mo, ipakit mo a manged ye
tikih mo boy luboh ha puho.
8 Pakahigudowen mo a pawa kaptegan ye iadal mo kanla boy homain
pakaumihan. Ha wanabay, mading-eyan hilay angkumuntada kantawo, ta
homain hilan mahabin maloke laban kantawo.
9 Hilay iipoh,* babalaan mo hilan mag-ilyadin mapanumbong kanlan
aamo la ta-omen hila maaliket ye aamo la. Ahe hila dayi mapamakibat
10 boy ahe la takawan ye aamo la, no aliwan ipakit la a luboh hilan
mapatayaan. Ha wanabay, maipakit la ha kaganaan a andiyagen la ye
kangedan nin an-iadal tawo tungkol kanan Apo Dioh a Māngiligtah tawo.
11 Ta hiyay Apo Dioh, ket impakit na ye kangedan na a ampakaibyay nin
kaligtahan ha kaganaan a tatao.
12 Yatin kangedan na ye ampamabala kantawo a talingkukolan tawoynay
didiyag a homain pamiha kanan Apo Dioh boy hiyay kalabayan nin laman
tawo. Ha wanabay, magbi-ay kitawo ihti ha babe-luta a mapamenben nin
hadili, matoynong, boy mapanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh
13 legan an-agaden tawo a main kahigudowan ye makapaaliket a man-
gaamot a hiyay pag-udong na. Kananyatew a mangaamot, makit tawo ye
kahnagan nan Apo Jesu Cristo a madangal tawon Dioh boy Māngiligtah.
14 Hiyay Apo Jesus, in-ibyay nay hadili na uli kantawo ta-omen na kitawo
tebhen ha kaganaan a kalok-an boy linihan na kitawo ha kakahalanan ta-
omen mag-ilyadin pagtao na a nakataladan a manyag nin manged.
15 Hilatin pangugali ye iadal mo kanlan kakatongno ihen. Babalaan mo
hilan manumbong boy paghabiyan mo hilay ampanguntada, ta main kan
wanabay a katulidan. Ket adi mo an-ipaluboh a luyoen la kan ayaman.

---

* **2:9** Hatew ha Israel, hilay ipoh, homain hilan katulidan a umalih boy aliwan paltido ye amo la.

3

Hiyay Huhton Pangugali nin Māmteg nan Apo Jesus

1 Ipaihip mo kanlan māmteg a pahakop boy manumbong hila kanlan
mānungkolan. Boy katapulan a lanang hilan nakahadya a manyag nin
manged.
2 Habiyen mo po kanla a adi hila ampaghabin maloke laban ha agya
ayaman boy adi hila ampakiaway, no aliwan mag-ilyadi hilan maanoh boy
mapagmakaaypa ha kaganaan a tatao.
3 Ta agya hikitawo met hatew, ket kulang kitawo ha pagkataloh ha kapte-
gan, ahe mapanumbong, mataloh kitawon naoy-oy ha kalok-an boy inipoh
nin kaganaan a kalahin kadamogan boy hadilin kalabayan. Ampagbi-ay
kitawo ha kalok-an boy paykaibeg. Kinahulog la kitawon kanayon. Ket
kinahulog tawo hila met.
4 Noba ha naipatanda kantawo ye kangedan boy pangado nin Dioh a
Māngiligtah tawo,
5 ket inligtah na kitawo ha paduha uli ha kahalanan tawo. Inligtah na
kitawo aliwan uli ha manganged a didiyag tawo, no aliwan uli ha ingalo na
kantawo makauli ha Ihpiditon Dioh a nanlinih boy namyay nin bayon bi-ay
kantawo.
6 Hiyay Apo Dioh, in-ibyay nan luboh ye Ihpidito na kantawo makauli
kanan Apo Jesu Cristo a Māngiligtah tawo.
7 Dinyag na yatew ta-omen na kitawo maibilang a matoynong makauli ha
kangedan na boy matanggap tawo ye anhigudowen tawo a bi-ay a homain
anggaan.
8 Yatin adal ket peteg boy mapatayaan. Kaya-bay labay ko a luboh mon
iadal hilati kanlan māmteg nan Apo Dioh ihen ta-omen hila maghipeg a
manyag nin manged. Manged hilatin aadal boy makahaglap ha kaganaan
a tatao.
9 Noba liklikan moy pamakingatngat a homain hilbi boy liklikan moy
pamokitkit no aya hilay nangaunan tutoa yo boy liklikan mo met ye
pamakingatngat tungkol ha Bibilin a impahulat kanan Moises. Ta homain
yan hilbi boy ahe ya makahaglap kanyo.
10 Ket no main taon ampandama nin paymamagha yo, paghabiyan moya.
Ket no mikalwa moynan paghabiyan noba ahe ya po tumgen, ikahwil mo
yayna.
11 Ta tanda moynabay met a hiyay taon wanabay, ket māgkahalanan
boy nitaang yayna ha kaptegan. Hiyay kahalanan na ye ampangipapteg
a katapulan yaynan paduhaan.

Kalampuhan a Bilin

12 Palakwen koya ihen ye Artemas o hiyay Tiquico. Ket no lumateng ya
ihen ye agya aya kanla, pakakwaen mo kon lakwen ha Nicopolis, ta an-
ihipen ko a ihtewbay ko palabahen ye panaon nin pangalay-ep.
13 Pag-aligwat nan Zenas a abogado boy hiyay Apolos, ibyay mo kanla
ye angga ha mababa mon ihaglap kanla. Pakahigudowen mo a ahe hila
magkulang nin matapul la ha pangumodang la.
14 Hilay kakatongno tawo kanan Apo Jesus, adalan mo hilan maghipeg a
manyag nin manged ta-omen hila makahaglap kanlan ampagkatapulan. Ta
no wanabay ye diyagen la, ket ampagbi-ay hilan mahilbi.
15 Angkumohtaen la kan kaganaan a lamo ko ihti. Ket ikumohta mo kayi
met kanlan kaganaan a kakatongno tawo ha pamteg a ampangado kammi.
Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Dioh.

Hiyay Hulat nan Pablo kanan
FILEMON

1 Hiko yay Pablo a nakapidiho uli ha pangiadal ko nin tungkol kanan
Apo Cristo Jesus. Kalamo ko yay Timoteo a katongno tawo kanan Apo
Jesus. Ampangumohta kayi kammo, Filemon, a an-adoen mi boy kalamo
min māghilbi nan Apo Dioh.
2 Angkumohtaen miya met ye Apia a katongno tawo kanan Apo Jesus boy
kanan Arquipo a kapadiho min homain limon ampangiadal nin tungkol
kanan Apo Jesu Cristo boy wanabay met kanlan māmteg a ampaytipon ha
baey mo.
3 Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon
Dioh boy Apo Jesu Cristo.

Hiyay Pangado boy Pamteg nan Filemon

4 Filemon, tepe an-ipakigwang kata kanan Apo kon Dioh, an-
ipahalamatan kata kana,
5 uli ha nabalitaan ko a pamteg mo kanan Apo Jesus boy pangado mo ha
kaganaan a pagtao nin Dioh.
6 An-ipakigwang ko kanan Apo Dioh a ihulong moy manged a nakem mo
ha kaganaan a māmteg ta-omen umway ye pagkataloh mo ha kaganaan a
kangedan a in-ibyay nan Apo Dioh kantawo uli ha pamakimamagha tawo
kanan Apo Jesu Cristo.
7 An-adoen kon katongno, peteg a angkaaliket ako boy kinumhaw ye
nakem ko uli ha pangado mo kanlan pagtao nin Dioh, ta pinakhaw moy
nakem la.

Hiyay Awok nan Pablo kanan Filemon tungkol kanan Onesimo

8 Haanin, bilang apohtol nan Cristo, main akon katulidan a mangibilin
kammo nin hukat mon diyagen.
9 Noba ulita an-adoen kata, ket ahe kataynan bilinan, no aliwan makiin-
galo koynan bengat kammo. Kaya-bay bilang maghan matutoa kammo boy
naipidiho uli ha pangiadal ko nin tungkol kanan Apo Jesu Cristo,
10 ampakiiingalo ko kammo uli kanan Onesimo. Imbilang ko yan anak ko
ha pamteg, ta ha anti ko ihti ha pidihowan, ket namteg ya kanan Apo Jesu
Cristo.
11 Hatew, homain kan pakinabang kana, ta tinumakah ya. Noba haanin,
luwa kitayna a makinabang kana.*
12 Ampaudongen koya kammo ye an-adoen kon Onesimo.
13 Labay koya po dayin kumonin ihti ta-omen ha panaglap na kangko, ba-
mon hikaynay ampanaglap kangko legan anti ko ihti ha pidihowan uli ha
pangiadal kon Manged a Balita.
14 Noba ahe ko yan labay diyagen a homain kan pamaluboh ta-omen
kan ahe angkapilit bengat, no aliwan luboh ha nakem mo ye panaglap mo
kangko.
15 Ta maka naihyay ya kammo nin makandin panaon ye Onesimo ta-omen
ha pag-udong na, ket mapagkalamo mo yayna makanoman.
16 Hatew, hiyay Onesimo, ipoh mo yan bengat. Noba haanin, aliwa mo
yaynan bengat ipoh, no aliwan katongno mo yayna met kanan Apo Jesus.

---

* **1:11** *Onesimo:* hiyay labay habiyen nin ngalan Onesimo ket “mapakinabangan.”

An-adoen koya. Noba lalalo dayi ye pangado mo kana, ta ipoh mo yayna,
ket katongno moya po kanan Apo.
17 Kaya-bay no an-ibilang mo kon kapadiho mon māghilbi nan Apo Jesus,
ket tanggapen moya awod ye Onesimo a ba-mon hikoy antanggapen mo.
18 Ket no nagkahalanan ya man kammo o nakautang, hikoynay hingilen
mo.
19 *Hiko baynan mihmon Pablo ye nanulat nin yati. Ket hikoyna met ye*
mamayad nin hinyaman a nautang na kammo. Filemon, ahe ko anhabiyen
kammo a utang moya kangkoy pagkatanda mo kanan Apo Jesus.
20 Kaya-bay katongno ko, uli kanan Apo, diyagen mo dayi ye awok ko
kammo tungkol kanan Onesimo. Paaliketen moko dayi bilang katongno mo
kanan Apo Jesu Cristo.
21 Nanulat ako kammo, ta angkahigudo kon diyagen moy awok ko kammo
boy tanda ko a igit po ye diyagen mo.
22 Main ako po manaytin labay kammo. No malyadi, italadanan mo kon
kunaan ihen. Ta anhigudowen ko a makaudong ako ihen kanyo ulita an-
ipakigwang yoko.

Kalampuhan a Pangumohta

23 Kumohta ka met kano wanan Epafras a kalamo kon nakapidiho ihti uli
ha pangiadal na nin tungkol kanan Apo Cristo Jesus.
24 Hiyay Marcos, hiyay Aristarco, hiyay Demas, boy hiyay Lucas a
kalalamoan kon māngiadal, ket angkumohtaen laka met.
25 Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Jesu Cristo.

Hiyay Hulat kanlan
HEBREO

Hiyay Paghabi nan Apo Dioh makauli ha Anak na

1 Hatew, hiyay Apo Dioh, malabong a ukdo yan naghabi ha nakahinadi a
papadan kanlan nangaunan tutoa tawo makauli kanlan popodopita na.
2 Noba kanlan hilatin kalampuhan a mangaamot, naghabi ya kantawo
makauli kanan Anak na. Impapalhowa nan Apo Dioh kana ye babe-luta
boy pinili na yan manawid nin kaganaan.
3 Ket makit kana ye kahnagan nan Apo Dioh boy hiyay pagkaDioh nan
Apo Dioh, ket wanabay met ateed kana. Ket hiyabay ye ampangalingay ha
kaganaan makauli ha makapalyadiyan a habi na. Ket pangayadi na kitawon
nilinihan ha kakahalanan, nag-udong yayna ha langit boy nikno yayna ha
dapit wanan* nan Makapalyadiyan a Dioh.
4 Kaya-bay hiyay Anak nin Dioh, nag-ilyadi yan matatagay kanlan aanghil.
Wanabay met a matatagay ye impangalan nan Bapa a Dioh kana dinan ha
ngangalan lan aanghil na.
5 Ta hiyay Apo Dioh, ket ahe na bega hinabi ha ayaman a anghil na,
"Hika ye Anak ko.
Ket haanin, ipatanda ko a hikoy Bapa mo."†
Boy aliwan hilay aanghil na ye andektan nin hinabi na,
"Hikoy mag-ilyadin Bapa mo,
ket hika ye Anak ko."‡
6 Ket ha itubol na yaynan Apo Dioh ye bugtong a Anak na ihti ha babe-luta,
hinabi na,
"Hikawon kaganaan a anghil ko, galangen yo yay Anak ko."§
7 Boy main yan hinabi ye Apo Dioh a tungkol kanlan aanghil na, a wanae,
"Hilay anghil ko a māghilbi ko,
ket mapalyadi ko hilan angin o apoy."*
8 Noba yati ye hinabi nan Bapa a Dioh kanan Anak na,
"Hika a Dioh ye mamoon makanoman.
Ket matoynong ye pamoon mo.
9 Ampabliyen moy matoynong a didiyag,
noba kahulog moy maloke a didiyag.
Kaya-bay hiko a Dioh mo,
pinili katan paaliketen nin igit po kanlan kalalamoan mo."†
10 Boy main ya po hinabi kanan Anak na a wanae,
"Ha pandugi nin kaganaan, hika Apo ye namalhowa nin babe-luta.
Ket makauli ha kapalyadiyan mo, pinalhowa mo ye kaganaan a anti ha
langit.
11 Maanam man hilatin kaganaan, noba mikakaanti ka makanoman.
Umalan man yatin kaganaan a omen ha bado.
12 Itopi mo man hilatin kaganaan a omen ha maghay kepkep
boy hagiliyan a omen ha bado.
Noba ahe ka angkauman.
Boy mikakaanti kan angkabi-ay makanoman."‡

---

* **1:3** *dapit wanan* ye pohto nin kapalyadiyan, kadangalan, boy katungkolan. † **1:5** Kakanta 2:7. ‡ **1:5** 2 Samuel 7:14; 1 Cronica 17:13. § **1:6** Deuteronomio 32:43. * **1:7** Kakanta 104:4. † **1:9** Kakanta 45:6-7. ‡ **1:12** Kakanta 102:25-27.

13 Ket agya makanoman, ahe na bega hinabin Apo Dioh ha agya ayaman
kanlan aanghil na ye hinabi na kanan Anak na, a wanae,
“Mikno ka ha dapit wanan ko
angga ha mapahuko ko hila kammo ye kakaaway mo.”§
14 No wanabay awod, hinya hilay aanghil nin Dioh? Hilay anghil nin Dioh,
ket ihpiditon māghilbi na bengat boy hilabay ye an-itubol na a managlap
kanlan tataon iligtah na.

2

Hiyay tungkol ha Panhumyay ha Kaptegan

1 Ulita umiigit yay Apo Jesus ha kaganaan, katapulan a lanang tawon
ihipen ye nange tawo ta-omen kitawo ahe mitaang ha kaptegan.
2 Pakaihipen yo yati. Hatew, hiyay Bibilin nan Apo Dioh, impaibyay
na kanlan aanghil na kanan Moises. Ket napaptegan a peteg ya yati
boy ayaman a nanlabag o ahe nanumbong kanlan hilatin bibilin, ket
napaduhaan ya ha kaeteban nin kahalanan na.
3 Lalo ana kantawo. No ahe tawo an-ibabano ye homain kapadihon
kaligtahan a ibat kanan Apo Dioh, ket ahe tawo maliklikan ye kapaduhaan.
Hiyay Apo Jesus ye unan nangibalita nin yatin kaligtahan. Ket pinaptegan
la met tataon nakange kana.
4 Ket hiyay Apo Dioh, pinaptegan na met makauli ha pagkakitan boy
hadihadi a kapagtakaan. Boy pinaptegan na po makauli ha malabong a
binaba a in-ibyay nan Ihpiditon Dioh kanlan labay nan biyan.

Nagkamain nin Kaligtahan makauli kanan Apo Jesus

5 Ket haanin, tungkol met ha bayon babe-luta a lumateng, ahe na
impabaala Apo Dioh kanlan aanghil na, no aliwan impabaala na kanlan
tatao.
6 Ta wanae ye anhabiyen nin maghay pahen nin naihulat a Habi nin Dioh,
“Apo, hinya hilay tatao, ta angkaihipan mo hila?
Hinya hila nayi, ta angkalingayen mo hila?
7 Ta ha makandin panaon, ket dinyag mo hilan maaaypa kanlan aanghil
mo.
Noba pinadangalan mo hila a omen ha poon.
8 Boy impahakop moynay kaganaan ha kapalyadiyan la.”*
Yatin hinabi ha naihulat a Habi nin Dioh a impahakop nan Apo Dioh kanlan
tatao ye kaganaan a babagay, hiyay labay habiyen, ket lumateng lanoy
mangaamot a homain bagay a ahe na ipahakop ha tao. Noba ahe tawo
ya po makit haanin a naipahakop ha tao ye kaganaan a babagay.
9 Noba tanda tawo a hiyay Apo Jesus, ha anti ya ihti ha babe-luta, ha
makandin panaon, dinyag na yan Apo Dioh a maaypa kanlan aanghil na
ta-omen na madihaan ye matey. Natey ya ha ikanged nin kaganaan a tatao
makauli ha kangedan nan Apo Dioh. Ket haanin, binyan na yan galang boy
kadangalan uli ha pagteeh na nin pamaidap anggan kamateyan.
10 Kaya-bay hiyay Apo Dioh a namalhowa nin kaganaan a babagay bilang
pagkonin na, ket huhton bengat a pinalubohan na yan mapaidapan ye
Apo Jesus ta-omen ya mag-ilyadin genap a pangibatan nin kaligtahan tawo.
Dinyag nan Apo Dioh yatew ta-omen na hila maibilang kanlan anhakopen
na ha langit ye malabong a aanak na.

§ **1:13** Kakanta 110:1. * **2:8** Kakanta 8:4-6.

11 Ta hikitawon nalinihan ha kakahalanan boy hiyay Apo Jesus a ampanlinih kantawo, ket mamaghay Bapa tawo. Kaya-bay ahe na an-ikading-ey
Apo Jesus a habtan na kitawon kakatongno.
12 Yati ye hinabi nan Apo Jesus kanan Bapa na,
"Bapa a Dioh, ipatanda ko kanlan kakatongno ko no aya ka.
Ha bunak lan tataon ampanggalang kammo, magkanta ko nin panggalang."†
13 Hinabi na po Apo Jesus,
"Pataya ako kanan Apo Dioh."‡
Ket hinabi na po,
"Anti ko ihti a kalamo lan aanak nan Apo Dioh a impataya na kangko."§
14 Hiyay andektan nin aanak nin Dioh, ket hikitawon tatao. Kaya-bay hiyay Apo Jesus, ket in-anak yan tao a omen met kantawo a main daya boy laman ta-omen makauli ha pagkamatey na, ket luboh na yan mahambot ye Satanas a ampangibatan nin kamateyan.
15 Ha wanabay, napalihway kitawoyna ha kapalyadiyan nin limo, ta hatew, ampagbi-ay kitawon angkalimo ha kamateyan.
16 Ulin yati, makinang a aliwan hilay aanghil ye anhaglapan nan Apo Jesus, no aliwan hikitawon lalahi nan Abraham.
17 Kaya-bay katapulan a mianak yan tao a omen kanlan kakatongno na ta-omen na kitawo mahaglapan. Ket ha wanabay, mag-ilyadi yan pinakapoon tawon padi a mapangingalo boy mapatayaan. Ket bilang pinakapoon tawon padi, hiyabay ye māmietan kantawo kanan Apo Dioh. Inhagpa nay hadili na bilang pambeh ta-omen hiyabay anay mapaduhaan, ket mapatawad ye kakahalanan tawo.
18 Ulita nangikpe yan pamaidap ye Apo Jesus uli ha tukho, mahaglapan na hila met ye ampagdiha nin tukho.

3

Hiyay Apo Jesus, Madadangal ya po kanan Moises

1 Kaya-bay hikitawon mikakatongno ha pamteg a hinagyat nan Apo Dioh a mapagkalamo na ha panakopan na ha langit, pakaihipen tawo yay Apo Jesus. Pinamtegan tawo ya a hiyabay ye intubol nan Apo Dioh boy hiyabay ye pinakapoon a padi a māmietan kantawo kanan Apo Dioh.
2 Mapatayaan ya kanan Apo Dioh a nangitubol kana a omen met kanan Moises a mapatayaan ha pamaala na kanlan kaganaan a kabilang ha pamilya nin Dioh.
3 Noba an-ibilang na yan Apo Dioh ye Apo Jesus a madadangal po kanan Moises. No ilalayi tawo ha panyag nin baey, hiyay Apo Jesus ye mamaideng ket hiyay Moises ye pahen nin baey. Ket madadangal yay mamaideng dinan ha an-ipaideng na.
4 Ta tanda tawo a no main baey, main met nanyag nin baey. Ket hiyay Apo Dioh ye nanyag nin kaganaan.
5 Hatew hiyay Moises, mapatayaan ya ha pamaala na kanlan tataon kabilang ha pamilya nin Dioh. Noba māghilbi na yan bengat Apo Dioh. Ket hilay didinyag na, bilang pagkakitan bengat nin ipatanda nan Apo Dioh lano.
6 Noba hiyay Apo Jesu Cristo, aliwa yan māghilbi, ta Anak yan Dioh boy mapatayaan a māmaala nin pamilya nin Dioh. Ket haanin, kabilang kitawoyna kanlan pamilya nin Dioh, dapot tana mikakaanti kitawon

† **2:12** Kakanta 22:22. ‡ **2:13** Isaias 8:17. § **2:13** Isaias 8:18.

mapah-ey ha pamteg boy ahe tawo ya ikading-ey ye an-agaden tawon
diyagen nan Apo Dioh kantawo lano.
7 Kaya-bay manlenge kitawo ha anhabiyen nan Ihpiditon Dioh, a wana,
“No mange yo a ampaghabi kanyoy Apo Dioh, pakaleng-en yoya.
8 Adi yo ampabyangen ye ō yo
a omen ha dinyag lan nangaunan tutoa yo hatew.
Ta ha anti hila ha wangwang, ahe hila nanumbong kanan Apo Dioh boy
hinubok lay kaanohan na.”
9 Hinabi na po Apo Dioh,
“Agya nakit laynabay ye kapagtakaan a didinyag ko ha loob nin apatapo a
taon,
ket hinubok lay kaanohan ko.
10 Kaya-bay tubat ye poot ko kanlan hilatew a nangaunan tutoa boy hinabi
ko,
‘Lanang hilan antumaang kangko
boy ahe la labay a humbongen ye an-ibilin ko kanla.’
11 Kaya-bay uli ha poot ko kanla, impangako ko ha hadili ko a
ahe hila bega miabot ha kapainawaan a intaladan ko kanla.”*
12 Kaya-bay kakatongno, mag-alla kawo ta-omen homain kanyoy mag-
ilyadin maloke boy ahe ana mamteg, ket mitaang kawo kanan Apo Dioh
a angkabi-ay.
13 Hiyay diyagen yo, minamangaamot kawon maypapakhawan nin
pamteg legan main po panaon ta-omen kawo ahe matalingo a magkaha-
lanan a mamabyang nin ō yo.
14 Ta no paibat po ha namteg kitawo angga ha kalampuhan, ket
mikakaanti kitawon mapah-ey ha pamteg kanan Cristo, mapagkalamo tawo
yan makanoman.
15 Ihipen tawon uman ye naihulat a Habi nin Dioh,
“Haanin, no mange yo a ampaghabi yay Apo Dioh kanyo, pakaleng-en yoya.
Adi yo ampabyangen ye ō yo
a omen ha dinyag lan nangaunan tutoa yo hatew a ahe nanumbong
kanan Apo Dioh.”†
16 Ket haanin, aya hilay nakange kanan Apo Dioh, noba ahe nanumbong
kana? Aliwa nayi a hilay tataon in-ilwah nan Moises ha nahyon Egipto?
17 Ket aya hilay kinapootan nan Apo Dioh ha loob nin apatapo a taon?
Aliwa nayi a hilay nagkahalanan boy nangamatey ha wangwang?
18 Boy aya hilay nagpangakoan nan Apo Dioh nin hadili na a ahe
bega miabot ha lugal nin kapainawaan? Aliwa nayi a hilay tatao a ahe
ampanumbong kana?
19 Kaya-bay makinang a ahe hila niabot ha kapainawaan a intaladan nan
Apo Dioh, ta ahe la yan pinamtegan.

4

1 Agya wanabay man ye nalyadi kanlan nangaunan tutoa tawo,
nikakaanti yan teed ye kapainawaan a impangako nan Apo Dioh. Kaya-
bay mag-alla kitawo, ta maka main kanyo ye ahe miabot ha kapainawaan
na.
2 Ta padiho kitawoyna kanlan nangaunan tutoa tawo a nakange nin
Manged a Balita a tungkol kananyatin kapainawaan. Noba ahe ya
nakahaglap kanla ye nange la, ta ahe la pinamtegan.

---

* **3:11** Kakanta 95:7-11. † **3:15** Kakanta 95:7-8.

3 Hikitawon māmteg nan Apo Dioh bengat ye miabot ha kapainawaan na.
Noba hiyay tungkol kanlan ahe ampamteg kana, hinabi nan Apo Dioh,
“Uli ha poot ko kanla, impangako ko ha hadili ko a
ahe hila bega miabot ha kapainawaan a intaladan ko kanla.”*
Hinabi nan Apo Dioh yain, agya nakataladan yaynay kapainawaan kanla
paibat po ha pinalhowa nay babe-luta.
4 Tanda tawo yain ta yati ye naihulat a Habi nin Dioh tungkol ha ikapiton mangaamot,
“Ha ikapiton mangaamot, nagpainawa yay Apo Dioh ha pamalhowa na.”†
5 Noba ihipen tawo man uman ye naihulat a Habi nin Dioh a tungkol kanlan Israelita,
“Ahe hila bega miabot ha kapainawaan a intaladan ko kanla.”
6 Hilay nakange nin yatin manged a balita hatew tungkol ha impangako nin Dioh, makinang a ahe hila miabot ha kapainawaan na ulita ahe hila nanumbong kana. Noba agya wanabay man, nikakaanti yan teed ye pangako nan Apo Dioh boy main miabot ha kapainawaan na a intaladan na.
7 Kaya-bay ha pangalabah nin malabong a taon, nangitaning yayna man ye Apo Dioh nin magha po a mangaamot ta-omen kitawo miabot ha kapainawaan na. Yati ye labay habiyen nin hinabi na a “haanin” ha hinabi nan Apo Dioh makauli kanan David,
“Haanin, no mange yo a ampaghabi yay Apo Dioh kanyo, pakaleng-en yoya.
Adi yo ampabyangen ye ō yo.”‡
8 Tanda tawoynabay met a naiabot na hilan Josue ye Israelita ha Canaan a lugal nin kapainawaan la hatew. Noba aliwa po yain ye kaptegan a lugal nin kapainawaan a an-agaden tawo, ulita nangitaning yayna man ye Apo Dioh nin magha po a mangaamot nin pamainawa.
9 Kaya-bay bilang pagtao nin Dioh, angkahigudo tawo a main kitawon kapainawaan a intaladan nan Apo Dioh a omen ha pagpainawa na ha ikapiton mangaamot.
10 Ta ayaman a miabot ha kapainawaan nan Apo Dioh, ket magpainawa ya met ha andiyagen na a omen kanan Apo Dioh a nagpainawa pangayadi nin pamalhowa na nin kaganaan.
11 Kaya-bay pakaapehen tawon miabot ha kapainawaan na. Adi tawo hila antuwaden ye tatao hatew a ahe nanumbong kanan Apo Dioh. Maka ahe kitawo met miabot ha kapainawaan na.
12 Ta hiyay Habi nin Dioh ket angkabi-ay boy makapalyadiyan ya. Ket ba-mo yan matadem a tubat a omen ha kampilan a mitaligmang ye tadem na a malyadin panigpah nin pipilpoan boy utek nin bobot-o, ta antupohen nay puho nin tao boy an-ibagwa nay pinakamaldeg a ihip na boy hiyay ampakaapehen na.
13 Homain bega maitayo kanan Apo Dioh, ta angkakit boy tanda nay kaganaan. Ket makibat kitawo lano kana.

Hiyay Apo Jesus ye Pinakapoon a Padi

14 Kaya-bay pakapah-ey kitawo ha pamteg, ta main kitawon madangal a pinakapoon a padi a nakew ha langit a homain kanayon, no aliwan hiyay Apo Jesus a Anak nin Dioh.
15 Tanda nan pinakapoon tawon padi ye kaganaan a kakapeyan tawo. Ket angkaingalowan na kitawo, ta kaganaan a tukho§ a angkadihaan tawo, nadihaan na met, noba ahe ya bega nagkahalanan.

---

* **4:3** Kakanta 95:11. † **4:4** Genesis 2:2. ‡ **4:7** Kakanta 95:7-8. § **4:15** *tukho* o papanubok.

16 Ket ulita main kitawoynan pinakapoon a padi, ha panaon nin pagkatapulan tawo, adi kitawoyna ampagluwaluwa a humaley kanan Apo Dioh, ta ingalowan boy haglapan na kitawo.

5

1 Hatew, hiyay pinakapoon a padi a māmietan ha tao kanan Apo Dioh, ket napili ya kanlan kapadiho nan tao. Katungkolan nay mangihagpa kanan Apo Dioh nin didigalo boy hagpa lan tatao ha pangihagpaan ta-omen mapatawad ye kakahalanan la.
2 Ulita hiyay pinakapoon a padi, ket tao ya a main ya met kakapeyan, maanoh ya kanlan tataon ampakadyag nin maloke boy kanlan ahe nagtanda a maloke ye andiyagen la.
3 Uli ha kakapeyan na, katapulan na met ye mangihagpa uli ha kakahalanan na, aliwan bengat ha kakahalanan nin tatao.
4 Agya ayaman a tao, ahe na malyadin diyagen ye hadili na a pinakapoon a padi. Ta hiyay Apo Dioh bengat ye ampamili ha wanabay a katungkolan a omen ha pamili na kanan Aaron hatew.
5 Wanabay met kanan Cristo, aliwan hiyabay ye namadangal boy namili nin hadili na a mag-ilyadin pinakapoon a padi, no aliwan hiyay Apo Dioh. Ta hinabi nan Apo Dioh kana,
"Hika ye Anak ko.
Ket haanin, ipatanda ko a hikoy Bapa mo."*
6 Boy hinabi na po Apo Dioh ha kanayon a pahen nin kahulatan,
"Hikaynay padi makanoman
a omen ha pagkapadi nan Melkizedek."†
7 Ha anti ya po ihti ha babe-luta ye Apo Jesus, in-aleng-eng nay nakigwang boy nakiiingalo kanan Apo Dioh a hiyan bengat ye makapiligtah kana ha kamateyan. Ket lingnge na met Apo Dioh ye pakigwang na ulita luboh yan nagmakaaypa boy mapanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh.
8 Noba agya Anak yan Dioh, natandaan nay peteg a panumbong makauli ha pangikpe na nin kaidapan.
9 Ulin yatin panumbong na, dinyag na yan Apo Dioh a genap boy pangibatan nin homain anggaan a kaligtahan lan kaganaan a ampanumbong kana.
10 Ta tinuga na yan Apo Dioh a mag-ilyadin pinakapoon a padi a omen met ateed ha pagkapadi nan Melkizedek.‡

Babala kanlan Manalingkukol kanan Apo Dioh

11 Malabong po dayi ye habiyen ko kanyo a tungkol ha pagkapadi nan Apo Jesus. Noba maidap yan ipataloh kanyo, ulita kinumapey anay pagkataloh yo.
12 Māngiadal kawoyna dayi, ta nabuyot kawoyna ha pamteg. Noba angga haanin, katapulan a iadal po kanyo ye unan aadal a tungkol ha Habi nin Dioh a naiadal ana kanyo hatew. Ba-mo kawon ongi a gatah po ye pamangan na, ta ahe yo po magatgat ye mabyang a pamangan a nakailalayian nin mangaldeg a adal.
13 Hilay ampagbi-ay ha gatah, oongi hila po. Hiyay labay habiyen, ahe la po naadal no hinyay matoynong o maloke.
14 Noba hilay ampagbi-ay nin mabyang a pamangan, main yaynan ihip. Hiyay labay habiyen, uli ha pangilmaw, angkatalohan laynay mangaldeg a aadal boy tanda layna no hinyay manged o maloke.

---

* **5:5** Kakanta 2:7. † **5:6** Kakanta 110:4. ‡ **5:10** Genesis 14:18-20.

6

1 Kaya-bay lakwanan tawoynay unan adal tungkol kanan Cristo, ket
magpahulong kitawoyna ha mangaldeg a adal ta-omen kitawo pumah-ey ha
pamteg. Adi kitawoyna pag-udong-udong ha unan adal tungkol ha paghehe
boy panalingkukol ha didiyag a homain hilbi boy tungkol ha pamteg kanan
Apo Dioh,
2 ha aadal tungkol ha pamawtihmo, pangipalonto nin gamet ha ō,
pagkabi-ay uman nin nangamatey boy no way-omen ya lano ye tao ha
homain anggaan pangayadi na yan uhgaen Apo Dioh.
3 Kaya-bay no ipaluboh nan Apo Dioh, magpahulong kitawoyna ingat ha
mangaldeg a adal.
4 Ta hilay nanalingkukol ha pamteg la kanan Apo Jesus, ahe tawo hilayna
makumbinyo a maghehe ta-omen hila mag-udong kana. Natandaan layna
ye kaptegan hatew, nadihaan laynay kangedan a digalo nan Apo Dioh, boy
natanggap layna ye Ihpiditon Dioh.
5 Nadihaan laynay kangedan a ibat ha Habi nin Dioh boy natanam layna
ye kapalyadiyan nan Apo Dioh a ipakit na ha huyot a mangaamot.
6 Ket haanin, no talingkukolan la ye pamteg la kanan Apo Jesus, ahe
hilayna makumbinyo a maghehe boy miudong kana, ta ba-moynan an-
ipako la yayna man ha kodoh ye Anak nin Dioh boy an-ipapading-ey laya
ha adapan lan tatao.
7 Hikitawon tatao, nailalayi kitawo ha luta a talon. Hiyay luta a maheheg
maudanan boy tuboan nin tatanaman a pakinabangan nin māgtalon, ket
inged na yan Apo Dioh.
8 Noba no ilamon boy didiwi bengat ye antumubo nin yatew a luta, ket
homain yan hilbi. Kaya-bay ihumpa na yan Apo Dioh boy maulam ya.
9 An-adoen kon kakatongno, agya wanabay man ye anhabiyen ko, aliwa
kawon omen kanla, ta angkahigudo ko a mamanged ye kahahaad yo bilang
nananggap nin kaligtahan.
10 Matoynong yay Apo Dioh boy ahe na maliwaan ye manganged a didiyag
yo boy hiyay impakit yo a pangado yo kana makauli ha pahulong yon
panaglap kanlan pagtao nin Dioh.
11 Kakatongno, labay ko dayi a ipahulong yoy kahipegan yo angga ha
kapopohan ta-omen yo matanggap ye anhigudowen yo.
12 Anhabiyen ko yati ta-omen kawo maghipeg boy tuwaden yo hilay
tatao a makauli ha pamteg la kanan Apo Dioh boy pahulong lan pangikpe,
ampananggap hilaynan impangako na.

Peteg ye Pangako nan Apo Dioh

13 Ihipen yo yay Abraham. Ha nagpangako yay Apo Dioh kana, ahe ya
nanggawi nin kanayon a ngalan a pamaghen nin pangako na, no aliwan
ginawi nay hadili nan ngalan, ulita homain umiigit kana.
14 Wanae ye hinabi nan Apo Dioh kanan Abraham, “An-ipangako kon
inged kata boy diyagen kon malabong ye lalahi mo.”*
15 Ket ulita nagteeh yan nangagad ye Abraham, natanggap nay impan-
gako nan Apo Dioh kana.
16 Tanda tawo a no hiyay maghay tao, ket labay na a mapapaghen ye
pangako na, manggawi yan ngalan nin umiigit kana. Ha wanabay, homain
hilaynan payngatngatan.
17 Wanabay met ateed ye dinyag nan Apo Dioh hatew. Ta ha nagpangako
yay Apo Dioh, pinaghen nay pangako na makauli ha panggawi na nin

* **6:14** Genesis 22:16-17.

ngalan na ta-omen naya ipakit kanlan tataon nagpangakoan na a ahe naya
bega umanen ye pangako na.
18 Ket hilatin luwa a hiyay pangako na boy pamapaghen na, peteg a ahe
mauman, ta ahe yan bega ampagtago ye Apo Dioh. Kaya-bay hikitawon
tinumkip kana, main kitawon maghen a kahigudowan, legan an-agaden
tawoy impangako na.
19 Yatin kahigudowan tawo kanan Apo Dioh ye ampamakhaw nin nakem
tawo a ba-mon nakatakip ha mayadet a dapah. Ket yatin kahigudowan
tawo, itupoh na kitawo ha tabing nin Timplo boy iabot na kitawo ha
Pinakanahantowan a Hilid nin Timplo ha langit a angkunaan nan Apo Dioh.
20 Nauna yaynan hinumlep ye Apo Jesus ihtew ta-omen ya mamietan
kantawo kanan Apo Dioh, ta hiyabay ye nag-ilyadin pinakapoon tawon padi
makanoman a omen ha pagkapadi nan Melkizedek.

7

Hiyay Melkizedek a Padi hatew

1 Hiyay Melkizedek, poon ya hatew ha banwan Salem ha panaon nan
Abraham. Boy padi ya a ampaghilbi ha Katatagayan a Dioh. Ha maghay
mangaamot, nakilaban yay Abraham ha nangaanon popoon, ket nanambot
ya. Ha ampuli yayna, hinagana na yan Melkizedek. Ket hinabi na kanan
Abraham, “Inged na kan Apo Dioh.”*
2 Ket in-ibyay nan Abraham kana ye ikamapo nin kaganaan a nahamham
na kanlan kaaway na. Hiyay labay habiyen nin ngalan a Melkizedek, “Poon
nin Katoynongan.” Ket ulita poon ya ha Salem a hiyay labay habiyen
“katanaan,” anhabtan yan “Poon nin Katanaan.”
3 Homain naihulat tungkol kanlan bapa o indo na, agya kanlan nangau-
nan tutoa na. Boy homain met naihulat tungkol ha pangianak kana boy
pagkamatey na. Homain met anggaan ye pagkapadi na a omen kanan Anak
nin Dioh.
4 Ihipen tawo man no way-omen ya kadangal ye Melkizedek! Agya
hiyay Abraham a unan tutoa tawo, ket namyay ya kana nin ikamapo nin
kaganaan a nahamham na kanlan kaaway na.
5 Hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, hilay papadi a lahi nan
Levi ye mananggap nin ikamapo nin babandi nin kapadiho la a Jujudio,
agya padipadiho hilan ibat kanan Abraham.
6 Noba agya ahe ya nangibat ha lahi nan Levi ye Melkizedek, ket
nananggap yan ikamapo a ibat kanan Abraham. Boy hiyabay met ye
naghabi kanan Abraham, “Inged na kan Apo Dioh,” agya hiyay Abraham
ye taon pinangakoan nan Apo Dioh.
7 Ket kamatandaan tawoynabay met a madadangal yay taon nanginged
dinan ha in-inged.
8 Tanda tawo met a hilay papadi a lahi nan Levi a ampananggap nin
ikamapo, ket tao hilan bengat a main kamateyan. Noba hiyay Melkizedek
a nananggap nin ikamapo a ibat kanan Abraham, ket ampaptegan nin
naihulat a Habi nin Dioh a homain anggaan ye pagkapadi na, ta homain
naihulat tungkol ha kamateyan na.
9 Boy agya hiyay Levi ye toa lan papadi a ampananggap nin ikamapo a
dakay, ba-mon namyay yayna met nin ikamapo kanan Melkizedek makauli
kanan Abraham.

---

* **7:1** Genesis 14:19.

10 Ta ha hinagana na yan Melkizedek ye Abraham, hiyay Levi, anti yayna
ha laman nan Abraham a toa na.
11 Tanda tawo po a hiyay tungkol ha pagpadi nin lalahi nan Levi ket
nakailig ha Bibilin a in-ibyay nan Apo Dioh kanlan Jujudio. Haanin, no
hiyay andiyagen lan hilatin papadi ket ampakapag-ilyadin genap ha tao
ha pamilew nan Apo Dioh, ahe ana katapulan ye lumbo a padi. Noba
natandaan tawo a ahe yan ampakapag-ilyadin genap ha tao. Kaya-bay
katapulan a main bayon padi a omen ha pagkapadi nan Melkizedek a lumbo
ye pagkapadi na kanan Aaron.
12 Ket no nauman ye tungkol ha pagpadi, katapulan met awod a mauman
ye Bibilin.
13-14 Hiyay Apo tawon Jesu Cristo ye andektan a padi a kahagili lan papadi
a lalahi nan Levi. Nakiduma ye pagkapadi na, ta ibat ya ha lahi nan Juda,
aliwan ha lahi nan Levi. Ket agya nakanoman, homain po naghilbi bilang
padi a ibat ha lahi nan Juda. Ta ha hinabi nan Moises no aya yay mag-
ilyadin padi a maghilbi ha pangihagpaan, ket homain yan hinabi a lahi nan
Juda, no aliwan hiyay lahi nan Levi bengat.

Hiyay Padi a omen kanan Melkizedek

15 Lalo anan kinuminang a nahagiliyan hilaynay papadi a lalahi nan Levi,
ta main anan lumbo a padi haanin. Hiyabay ye Apo Jesus boy padiho ye
pagkapadi na kanan Melkizedek.
16 Hiyay Apo Jesus, nag-ilyadi yan padi uli ha makapalyadiyan a bi-ay na
a homain anggaan, aliwan makauli ha Bibilin tungkol ha lahi na.
17 Ta wanae ye anhabiyen nin naihulat a Habi nin Dioh tungkol kana,
“Hika ye padi makanoman
a omen ha pagkapadi nan Melkizedek.”†
18 Kaya-bay hinagiliyan nan Apo Dioh ye alan a bibilin tungkol ha
pagpadi, ta makapey ya boy homain hilbi.
19 Ta homain bega nag-ilyadin genap ha pamilew nan Apo Dioh makauli
ha panumbong ha Bibilin. Noba haanin, main anan mamanged a papadan.
Ket makauli kananyati, makahaley kitawoyna kana.
20 Mamanged yatin papadan, ta hinumpaan na yan Apo Dioh. Ha dinyag
na yan Apo Dioh a padi ye lalahi nan Levi, ahe na yan hinumpaan.
21 Noba ha dinyag na yan padi ye Apo Jesus, hinumpaan naya, a wana,
“Hiko ye Apo Dioh a ampanumpa.
Hika ye padi makanoman.
Ket ahe yaynan mauman ye ihip ko.”‡
22 Kaya-bay hiyay Apo Jesus ye kahigudowan tawo a tupaden nan Apo Dioh
ye mamanged a kahundoan na kanlan tatao na.
23 Malabong hilay papadi hatew, ulita no matey yay magha, humagili ye
magha ta-omen magpahulong ye paghilbi la bilang padi.
24 Noba hiyay Apo Jesus, ket homain yan kamateyan. Kaya-bay homain
anggaan ye pagkapadi na.
25 Kaya-bay miligtah na hilan genap ye ayaman a taon humaley kanan
Apo Dioh makauli kana, ulita angkabi-ay ya makanoman a ampamietan
kantawo kanan Apo Dioh.
26 Kaya-bay hiyay Apo Jesus bengat ye pinakapoon a padi a katapulan
tawo. Ta homain yan kahalanan, homain pakaumihan, homain kalok-an
kana, aliwa yan padiho kanlan tataon māgkahalanan boy pinadangalan na
yan Apo Dioh nin maiigit po kanlan kaganaan a anti ha langit.

---

† **7:17** Kakanta 110:4. ‡ **7:21** Kakanta 110:4.

27 Nakiduma yay Apo Jesus kanlan kanayon a pinakapoon a padi a
katapulan lay mangihagpa ha minamangaamot uli ha kakahalanan la ket
pangayadi, mangihagpa hila met uli ha kakahalanan lan tatao. Noba
hiyay Apo Jesus, impipinghan nan inhagpa ye hadili nan bi-ay ta-omen
mapatawad ye kakahalanan nin kaganaan a tatao.
28 Ta hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, hiyay mapili a
pinakapoon a padi ket taon bengat a main kakapeyan. Noba pangalabah
nin yatew a panaon, nanumpa yay Apo Dioh, a wana, "Hiyay Anak koyna
haanin ye dinyag kon pinakapoon a padi, ket genap yan makanoman."

8

Hiyay Apo Jesus ye Pinakapoon a Padi

1 Yati ye labay habiyen nin anhabiyen ko kanyo. Peteg a main kitawoynan
pinakapoon a padi a nakaikno ha dapit wanan nin pamiknoan nan
Makapalyadiyan a Dioh ha langit.
2 Ket bilang pinakapoon a padi, ampaghilbi ya ha kaptegan a panggalan-
gan a dinyag nan Apo Dioh, aliwan dinyag nin tao.
3 Ihti ha babe-luta, hiyay balang pinakapoon a padi, ket napili ya ta-omen
mangihagpa nin didigalo boy kanayon po a hagpa lan tatao. Kaya-bay hiyay
pinakapoon a padi tawo ha langit, ket katapulan a main ya met ihagpa
kanan Apo Dioh.
4 Ket no anti ya po ihti ha babe-luta, ahe ya malyadin padi, ta main anan
papadi a ampangihagpa nin didigalo a omen ha anti ha Bibilin.
5 Hiyay paghilbi lan papadi, ket pagkakitan bengat nin angkalyadi ha
langit. Ta ha ipaideng nan Moises ye Toldan Panggalangan, ket mahehpet
nan imbilin Apo Dioh kana, "Katapulan a humbongen moy kaganaan a
impakit ko kammo hatew ha mapantay no way-omen mo yan diyagen ye
Toldan Panggalangan."*
6 Noba hiyay paghilbi nan Apo Jesus bilang pinakapoon a padi, ket
mamanged ya dinan ha paghilbi lan nangaunan papadi ihti ha babe-luta.
Ta ha bayon kahundoan, hiyay Apo Jesus ye ampamietan ha tao kanan Apo
Dioh. Ket yatin bayon kahundoan, mamanged ya dinan ha alan, ta nakailig
ya ha mamanged po a papangako nan Apo Dioh.
7 No hiyay alan a kahundoan ket homain yan kulang, ahe yayna dayi
katapulan ye bayon kahundoan.
8 Noba nakit nan Apo Dioh ye kulang lan tataon ampanumbong ha nunan
kahundoan. Kaya-bay hinabi na,
"Lumateng lanoy mangaamot
a manyag akon bayon kahundoan kanlan lalahi nan Israel boy Juda.
9 Yatin bayon kahundoan, aliwan padiho ha alan a kahundoan
a dinyag ko hatew kanlan nangaunan tutoa la
a in-ilwah ko ha nahyon Egipto.
Ahe la hinumbong ye unan kahundoan ko kanla.
Kaya-bay pinaolayan ko hila."
10 Hinabi na po Apo Dioh,
"Lano maabot ye panaon,
yabayti ye diyagen kon bayon kahundoan ha lalahi lan Israel.
Hiyay bibilin ko, itanem ko ha ihip
boy puho la.
Hikoyna ye Dioh la

* **8:5** Exodo 25:40.

ket hilabay ana met ye tatao ko.
11 Ahe layna katapulan a mapay-aadal
o habiyen kanlan kakatongno la, ‘Kakatongno, katapulan a balayen yo
a hiyay Apo ye Dioh.’
Ta kananyatew a panaon,
balayen la kon kaganaan a tao, matagay man o ahe.
12 Ta patawaden koyna ye kalok-an la
boy liwaan koynay kakahalanan la.”†
13 Ha hinabi nan Apo Dioh a main anan bayon kahundoan, makinang a inalihan na yaynan hilbi ye alan a kahundoan. Ket hinyaman a alan ana boy homain anan hilbi, ha ahe mabuyot, maanam ya.

9

Hiyay Panggalang ihti ha Babe-luta boy ha Langit

1 Ha unan kahundoan, main bibilin tungkol ha huhton panggalang boy main met Toldan Panggalangan kanan Apo Dioh a dinyag nin tao.
2 Yatin Toldan Panggalangan, ket luway hilid na boy tabing ye pietan la. Hiyay dapit dongla ket anhabtan yan “Nahantowan a Hilid.” Anti ya ihtew ye kingki a manipitoy delag boy lamihaan a pangikunaan nin tinapay a anihagpa kanan Apo Dioh.
3 Hiyay ikalwan hilid ha likol nin tabing ket anhabtan “Pinakanahantowan a Hilid.”
4 Anti ya ihtew ye pangihagpaan a pangulaman nin insenso boy anti ya met ihtew ye lakaha nin kahundoan. Hiyay pangihagpaan boy lakaha ket padiho hilan napakalopkopan nin balitok. Ha loob nin lakaha nin kahundoan, anti ya ihtew ye koden a balitok a nakaikunaan nin pamangan a anhabtan “manna”* boy hiyay teken nan Aaron a nagboong boy hiyay luway madampiyak a dapah a nakaidokitan nin Bibilin nan Apo Dioh.
5 Ha babe nin lakaha, main luway kadih anghil nin Dioh a yadi ha balitok. Hiyay kadih anghil ye pagkakitan a anti ya ihtew ye Apo Dioh. Naameyan nin papakpak la ye hakeb lakaha a pangiwahikan nan pinakapoon a padi nin daya ayop ta-omen mapatawad ye kakahalanan lan tatao. Noba ahe ko po maipalinaw yatin kaganaan haanin.
6 Wanabay ye pagkatunong nin Toldan Panggalangan. Hilay papadi, minamangaamot hilan anhumlep ha dapit dongla a hilid ta-omen la diyagen ye katungkolan la.
7 Noba ha Pinakanahantowan a Hilid, hiyay pinakapoon a padi bengat ye malyadin humlep ihtew, ket minghan yan bengat ha loob nin maghay taon. Ket tepe humlep ihtew, ampangaget yan daya nin ayop bilang hagpa uli ha kakahalanan na boy ha kahalanan lan tatao a ahe la tinatala.
8 Legan anti ya po ye Toldan Panggalangan, makauli kanlan hilatin bibilin, ket an-ipakit nin Ihpiditon Dioh a ahe hila malyadin humlep ye tatao ha Pinakanahantowan a Hilid.
9 Hilatin kaganaan ket ampangipakit bengat kantawo haanin a hilay didigalo boy kanayon po a hahagpa kanan Apo Dioh, ket ahe ya makaalih nin kahalanan a ampakayootan lan tataon ampanggalang kana.
10 Hilatin bibilin ket tungkol bengat ha laman, no hinyay malyadin kanen o inomen boy no way-omen ye huhton panguyah nin hinyaman. Hilatew

† **8:12** Jeremias 31:31-34. * **9:4** Hatew, ha anti hilay Israelita ha wangwang, minamangaamot na hilan ambiyan Apo Dioh nin pamangan a anhabtan “manna”.

a bibilin ket tungkol bengat ha babagay a katapulan humbongen angga ha
panaon a hagiliyan na yaynan Apo Dioh nin bayo.
11 Noba haanin, nilumateng yaynay Apo Jesu Cristo a pinakapoon tawon
padi. Ket makauli kana, angkadihaan tawoy kangedan na uli ha bayon
papadan. Ket bilang pinakapoon a padi, hinumlep yayna ha langit a
mamanged boy genap a Panggalangan a aliwan dinyag nin tao boy ahe ya
ihti ha babe-luta.
12 Ket ha hinumlep yay Apo Jesus ihtew, aliwan daya nin kambing o
oybon baka ye inhagpa na, no aliwan hadili nan daya. Ninghan yan
bengat hinumlep ha Pinakanahantowan a Hilid. Ket makauli ha daya na,
timbeh na kitawo ha kapaduhaan uli ha kakahalanan tawo ta-omen kitawo
miligtah makanoman.
13 Hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, no hiyay maghay tao
ket naibilang yan madinat, ahe ya malyadin manggalang kanan Apo Dioh.
Noba no mawahikan yayna nin daya nin kambing boy bolog a baka boy
tubog nin naulam a dumalaga a baka, ket maibilang yaynan malinih.
14 Ket no ampakalinih yay daya nin ayop, lalalo yayna ingat ye daya nan
Apo Jesu Cristo. Ta angkaalih nay pagkayoot nin ihip uli ha mangaloke a
didiyag tawo ta-omen kitawoyna malihway a maghilbi kanan Apo Dioh a
angkabi-ay. Ta makauli ha Ihpiditon Dioh a homain anggaan, hiyay Apo
Jesus, inhagpa nay hadili na bilang hagpa a homain kaumihan kanan Apo
Dioh.
15 Kaya-bay ha bayon kahundoan, hiyay Apo Jesu Cristo ye ampamietan
ha tao kanan Apo Dioh. Ta uli ha pagkamatey na, timbeh na hilay tatao
ha kakahalanan a nadyag la ha anti hila po ha unan kahundoan. Kaya-
bay haanin, hilay kaganaan a hinagyat nan Apo Dioh a pagtao na, ket
matanggap lay homain anggaan a kangedan a impangako na.
16 Tanda tawoynabay met a no main kahulatan tungkol ha tawid,
katapulan a main pagkakitan a natey yaynay nanyag nin kahulatan ta-
omen maipatupad ye nakahulat.
17 Ta ahe maipatupad ye nakahulat no angkabi-ay ya po ye nanulat.
18 Kaya-bay agya ha unan kahundoan, katapulan a main met daya nin
ayop a pagkakitan nin pagkamatey nin ayop ta-omen ya magkamain nin
hilbi.
19 Kaya-bay pangayadi nan impatanda nan Moises ye balang bilin kanlan
tatao, nangwa yan daya nin oybon baka boy kambing a hinalean nin lanom.
Pangayadi, indede na ha daya ye labok nin tupa a kinadihan matibya a
nakagawot ha hanga nin isopo haka na hila winahikan ye tatao boy hiyay
nakakehkeh a nakaihulatan nin Bibilin.
20 Legan anwahikan na hila, anhabiyen na kanla, “Yatin daya ye pam-
aghen ha kahundoan a an-ipatupad nan Apo Dioh kanyo.”†
21 Ket winahikan na met nin daya ye Toldan Panggalangan boy kaganaan
a kakahangkapan a angkagawi ha panggalang.
22 Ta hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, magaynan ka-
ganaan ket katapulan a malinihan nin daya. Ket no homain maibuhboh
a daya bilang hagpa kanan Apo Dioh, homain met kapatawadan ye
kakahalanan lan tatao.
23 Kaya-bay hiyay Toldan Panggalangan boy kaganaan a kakahangkapan
a anti ihtew a pagkakitan bengat nin babagay a anti ha langit, ket katapulan
a malinihan nin daya nin ayop. Noba hilay babagay a anti ha langit,
katapulan a malinihan nin mamanged po a hagpa dinan ha daya nin ayop.

† **9:20** Exodo 24:4-8.

24 Ta hiyay Cristo, ahe ya hinumlep ha maghay Panggalangan ihti ha babe-
luta a dinyag nin tao, no aliwan ha kaptegan a Panggalangan ha langit. Ket
haanin, an-ipakitongtong na kitawo kanan Apo Dioh.
25 Ket hiyay panumlep na ihtew, aliwan piuman-uman a omen ha
andiyagen nin pinakapoon a padi hatew a tinaon a anhumlep ha Pinakana-
hantowan a Hilid nin Panggalangan boy ampangaget yan daya nin ayop
bilang hagpa. Ta hiyay Cristo, ninghan na yan bengat inhagpa ye hadili na,
ket ahe nayna uman-umanen.
26 Ulita no katapulan na yan uman-umanen, malabong a ukdo ya dayin
natey ye Apo Jesus paibat ha napalhowa ye babe-luta. Noba haanin a
kalampuhan nin panaon, ninghan yan bengat a nakew ihti ha babe-luta ta-
omen na ipipinghan a alihen ye kakahalanan tawo makauli ha pangihagpa
na nin hadili na.
27 Naitaning ha tao a katapulan yan matey minghan, ket pangayadi,
uhgaen na yan Apo Dioh.
28 Wanabay met ateed kanan Cristo. Natey yan ninghan ha inhagpa nay
hadili na ta-omen na alihen ye kakahalanan nin tao. Ket mag-udong yan
uman ihti ha babe-luta, aliwan ta-omen matey yayna man uli ha kahalanan,
no aliwan mangiligtah yayna nin tataon ampangagad kana.

10

1 Hiyay Bibilin a impahulat kanan Moises, ket aliwa po kaptegan, no
aliwan pagkakitan bengat nin manganged a babagay a nilumateng makauli
kanan Apo Jesus. Kaya-bay hiyay hagpa lan tataon anhumaley boy
ampanggalang kanan Apo Dioh, ket ahe ya bega makapitoynong kanla agya
po man tinaon hilan ampangihagpa a omen ha anhabiyen nin Bibilin.
2 Ta no hiyay hagpa la, ket makalinih ya dayin kahalanan, ahe hilayna
dayi angkayoot uli ha kakahalanan la boy ahe layna dayi katapulan ye
mangihagpa po uman.
3 Noba hiyay hagpa lan tinaon, ket ahe ya makaalih nin kakahalanan,
no aliwan yabay-in ye ampangipaihip kanla nin kakahalanan la ha nangal-
abah a panaon.
4 Ta hiyay daya nin bolog a baka boy kambing, ket ahe ya bega makaalih
nin kahalanan.
5 Kaya-bay ha nilumateng yay Apo Jesu Cristo ihti ha babe-luta, hinabi na
kanan Bapa na a Dioh,
“Ahe mo labay ye hahagpa boy didigalo lan tatao.
Kaya-bay binyan mo kon laman ta-omen ko ihagpa kammo.
6 Ahe ka naaliket ha hahagpa a aayop a inulam
boy kanayon po a hagpa uli ha kakahalanan.
7 Kaya-bay hinabi ko kammo, ‘Bapa kon Dioh, anti ko ihti ta-omen ko
tupaden ye kalabayan mo
a omen ha nakahulat tungkol kangko.’ ”*
8 Ihipen tawo man ye hinabi nan Apo Jesus. Hiyay una, “Ahe na nalabayan
Apo Dioh boy ahe na naaliketan ye hahagpa, didigalo, aayop a inulam boy
kanayon po a hagpa lan tatao uli ha kahalanan la.” Hinabi na yatew agya
po man yabaytew ye man-ipatupad nin Bibilin.
9 Pangayadi, hinabi na kanan Bapa na, “Anti ko ihti ta-omen ko tupaden
ye kalabayan mo.” Kaya-bay inalihan nan hilbin Apo Dioh ye alan a
pangihagpa. Ket inhagili nay bayo a hiyay pangihagpa nan Cristo.

* **10:7** Kakanta 40:6-8.

10 Haanin, ta hinumbong nan Apo Jesus ye kalabayan nan Apo Dioh,
nalinihan kitawoyna ha kakahalanan tawo makauli ha pangipipinghan nan
pangihagpa nin hadili na.
11 Hilay papadi, minamangaamot hilan ampaghilbi boy pauman-uman
hilan ampangihagpa nin hahagpa a ahe bega makaalih nin kahalanan.
12 Noba hiyay Apo Jesu Cristo, ket ninghan na yan bengat inhagpa ye
hadili nan laman uli ha kakahalanan tawo. Ket huhtoyna yain makanoman.
Pangayadi yatew, nikno yayna ha dapit wanan nan Apo Dioh.
13 Ket haanin, an-agaden naynan bengat ye panaon a hilay kakaaway na,
ket pahukoen na hilaynan Apo Dioh kana.
14 Ta makauli ha ninghan nan pangihagpa nin hadili nan Cristo, hi-
lay tataon nalinihan na ha kakahalanan, ket dinyag na hilan genap
makanoman.
15 Hiyay Ihpiditon Dioh, ampaptegan na met yati, ta yati ye hinabi na,
16 "Lano maabot ye panaon,
yabayti ye diyagen kon bayon kahundoan kanlan tatao ko.
Hiyay bibilin ko, itanem ko ha puho
boy ha ihip la."†
17 Hinabi na po Apo,
"Hiyay kakahalanan la boy kaganaan a didinyag lan mangaloke,
ket liwaan koyna."‡
18 Kaya-bay ulita pinatawad naynan Apo Dioh ye kakahalanan tawo, ahe
tawoynan katapulan ye mangihagpa uli ha kahalanan tawo.

Hiyay tungkol ha Panumaley kanan Apo Dioh

19 Kaya-bay kakatongno ko, uli ha daya nan Apo Jesus, malihway
kitawoynan humlep ha Timplo a angkunaan nan Apo Dioh.
20 Ta makauli ha pangihagpa nan Apo Jesus nin hadili nan laman,
inlukat nayna kantawo ye bayon dān a tumupoh ha tabing ta-omen kitawo
makahaley kanan Apo Dioh.
21 Ket ulita main kitawoynan madangal a pinakapoon a padi a ampa-
maala nin pamilya nan Apo Dioh,
22 humaley kitawoyna kana a main puho a malinih boy main mapah-ey a
pamteg kana, ta nalinihan nin daya naynan Apo Jesus ye kanakman tawo
boy ba-mon nauyahan ye laman tawo nin malinih a lanom.
23 Pakapaghen kitawo ha anhigudowen tawo boy adi kitawoyna am-
pagluwaluwa, ta mapatayaan yay Apo Dioh ha papangako na kantawo.
24 Pakikwanan tawon mapokaw ye balang magha a may-adoado boy
manyag nin manged.
25 Adi kitawo anhumawa a makitipon a omen kanlan kanayon a māmteg
a ahe ana ampakitipon, no aliwan maypapakhawan kitawon nakem, lalo
ana haanin, ta madanon anay pag-udong nan Apo Jesus.
26 Ta no tatalaen tawo po ye manyag nin kahalanan pangayadi tawon
natandaan ye kaptegan a tungkol kanan Apo Jesus, homain anan maihagpa
kanan Apo Dioh ha ikapatawad nin kakahalanan tawo,
27 no aliwan hiyay nakataladan kanlan kakaaway nan Apo Dioh a
hiyay manliyabliyab a apoy boy hiyay ampakalilimo a panuhga na ye
ampangagad kantawo.
28 Hatew, ayaman a nanlabag nin Bibilin a impahulat kanan Moises a
napaptegan nin luwa o tatlo katao, ket ampateyen la yan homain ingalo.

† **10:16** Jeremias 31:33. ‡ **10:17** Jeremias 31:34.

29 Haanin, no mabyat ye paduha ha taon nanlabag nin Bibilin, lalalo anan
mabyat ye paduha ha taon mangumih kanan Anak nin Dioh. Ta dinyag na
yan homain hilbi ye daya nan Apo Jesus a nanlinih nin kakahalanan na boy
namaghen nin kahundoan nan Apo Dioh. Aliwan bengat yain, inumih naya
po ye Ihpiditon Dioh a ampamyay kantawon kangedan nin Dioh.
30 Homain hapo a mamabyat ye paduha na, ta katatanda tawo yay Apo
Dioh a naghabin, "Hikoy mamae, hikoy mamaduha."§ Boy hinabi na po,
"Uhgaan nan Apo hilay tatao na."*
31 Ampakalilimo ye malyadi ha taon paduhaan nan Apo Dioh a angkabi-
ay.
32 Ihipen yoy nalabah a mangaamot ha babayo yoya po natandaan ye
kaptegan a tungkol kanan Apo Jesus. Nakadiha kawon tubat a pamaidap,
noba in-ikpe yo boy ahe kawo hinumuko.
33 Minghan an-umihen boy ampahakitan la kawo ha adapan nin mal-
abong a tatao. Minghan met an-imahakit yo hilay tataon ampagdiha nin
wanabay a papanubok.
34 Ta angkalunohan yo hila met ye kakatongno yon nakapidiho. Ket agya
angkahamham ye babandi yo, ampagteehan yo a main aliket, ta tanda yo a
main mamanged a nakataladan kanyo a ahe maanam makanoman.
35 Kaya-bay pahulong kawon pakapah-ey ha pamteg kanan Apo Dioh, ta
biyan na kawon mayadet a plimyo.
36 Katapulan kawon mangikpe ta-omen yoya mahumbong ye kalabayan
nan Apo Dioh boy matanggap yoy impangako na.
37 Ta wanae ye nakahulat a hinabi nin Dioh,
"Hiyay an-agaden yo, ket madanon yaynan lumateng.
Ahe yaynan mabuyot."
38 Hinabi na po Apo Dioh,
"Hiyay taon an-ibilang kon matoynong,
ket magbi-ay ya makauli ha pamteg na.
Noba no talingkukolan nako,
ahe akoyna lano maaliket kana."†
39 Noba ahe kitawo omen kanlan tataon ampanalingkukol kanan Apo Dioh
boy mipalakew ha kapaduhaan a homain anggaan, no aliwan kabilang
kitawo kanlan tataon ampamteg boy miligtah.

11

Hiyay Pamteg kanan Apo Dioh

1 Hiyay pamteg ket hiyay kahigudowan tawo kanan Apo Dioh a matang-
gap tawo hilay an-agaden tawon babagay a ahe angkakit.
2 Ta uli ha pamteg lan nangaunan tutoa tawo, kinaaliketan na hilan Apo
Dioh.
3 Ket uli met ha pamteg tawo, natalohan tawo a pinalhowa nan Apo Dioh
ye babe-luta makauli ha Habi na. Kaya-bay kaganaan a babagay a angkakit
haanin, ket napalhowa yan ibat ha ahe angkakit.
4 Hiyay Abel, uli ha pamteg na kanan Apo Dioh, nangihagpa ya kana
nin mamanged dinan ha inhagpa nan kaka na a Cain.* Ket uli ha pamteg
na, imbilang na yan matoynong Apo Dioh, ta tinanggap na ye hagpa na.
Kaya-bay agya natey yaynay Abel, main kitawo po maadal kana makauli
ha pamteg na kanan Apo Dioh.

§ **10:30** Deuteronomio 32:35. * **10:30** Deuteronomio 32:36; Kakanta 135:14. † **10:38** Habakuk 2:3-4. * **11:4** Genesis 4:1-16.

5 Hiyay Enoc, uli ha pamteg na, kingwa na yan Apo Dioh ha langit a ahe
nakadiha nin kamateyan. Ahe yayna nakit ihti ha babe-luta, ta kingwa na
yaynan Apo Dioh. Bayo naya kingwa, angkaaliketan na yayna.†
6 Noba hiyay taon homain pamteg, ahe naya bega mapaaliket ye Apo Dioh.
Ta ayaman a malabay a humaley kana, katapulan a mamteg ya a main Dioh
boy ambiyan na hilan plimyo ye tataon ampanapul kana.
7 Hiyay Noe, uli ha pamteg na, pinamtegan nay babala nan Apo Dioh
tungkol ha lumateng a mayadet a lanab agya ahe na po nakit. Kaya-bay
hinumbong nay bilin nan Apo Dioh a manyag yan daong ta-omen hila
miligtah a mitapamilya. Ket uli ha pamteg na, imbilang na yan matoynong
Apo Dioh ye Noe. Noba hilay kanayon a tatao, nauhgaan hila, ta ahe hila
ampamteg kanan Apo Dioh.‡
8 Hiyay Abraham, uli met ha pamteg na, hinumbong na yay Apo Dioh ha
hinabi na kana a alihan nay lugal na, ket makew ha lugal a impangako na
kana. Inalihan nay lugal na agya ahe na tanda no way-ihtew yatew a lugal
a lakwen na.§
9 Uli met ha pamteg na, kinumonin yan bilang dayohan ha luta a
impangako nan Apo Dioh kana. Kinumonin ya ihtew agya tolda bengat ye
angkunaan na. Wanabay met ateed ye kinunaan nan Isaac a anak na boy
Jacob a apo na a nagpangakoan na met Apo Dioh nin impangako na kanan
Abraham.
10 Nagteeh yay Abraham, ulita hiyay an-agaden na ket maghan banwa
ha langit a mikakaanti makanoman boy hiyaynabay met Apo Dioh ye
nagmonikala boy nanyag.
11 Uli ha pamteg, agya matoa yaynay Abraham boy baug yay Sara a ahawa
na, nagkaanak hilan teed, ta ampamtegan na a mapatayaan yay Apo Dioh
ha pangako na a magkaanak ya.*
12 Kaya-bay hiyay Abraham, agya ahe yayna makapabuktot ta matoayna,
ket nangibat kana ye lalahi a omen ha bibitoen ha langit boy lalanghi ha
gilid dagat ye kalabong.
13 Hilatin kaganaan a tao, ket nangamatey hilan ampamteg kanan Apo
Dioh. Agya ahe la natanggap ye impangako na ha angkabi-ay hila po,
angkahigudo la a matanggap la ye an-agaden la ha lumateng a panaon a
ba-mon angkatamulaw layna. Ket imbilang lay hadili la a dadayohan hilan
bengat ihti ha babe-luta.
14 Hilay tataon wanabay ye ihip la, ket an-ipakit la a angkahabek hilan
magkamain nin hadilin lugal.
15 No hiyay lugal a nangibatan lay an-ihipen la, ket malyadi hila po dayin
mag-udong.
16 Noba aliwan yatew ye angkahabekan la, no aliwan hiyay mamanged a
banwa ha langit. Kaya-bay ahe na an-ikading-ey Apo Dioh a habtan la yan
Dioh la, ta intaladanan na hila nin maghan banwa ha langit.
17 Uli ha pamteg nan Abraham, ha hinubok na yan Apo Dioh,† tinupad
nay bilin a ihagpa na yay Isaac kana, agya bugtong na yan bengat a anak
boy agya impangako nan Apo Dioh kana,
18 “Hilay lalahi nan Isaac bengat ye maibilang a lalahi mo.”‡
19 Ta ampamtegan na a no matey yay Isaac, bi-ayen na yan uman Apo
Dioh. Ket ba-mon wanabay ye nalyadi, ta bilang naiudong yay Isaac kana
ibat ha kamateyan.

---

† **11:5** Genesis 5:24. ‡ **11:7** Genesis 6:9-8:22. § **11:8** Genesis 12:1-4. * **11:11** Genesis 18:11-14; 21:1-2. † **11:17** Genesis 22:1-14. ‡ **11:18** Genesis 21:12.

20 Hiyay Isaac, uli ha pamteg na, impakigwang na yay Jacob boy Esau, a
wana, “Apo, inged mo hila.”§
21 Hiyay Jacob, uli met ha pamteg na, bayo yan natey, in-inged na hilay
aapo na kanan Jose boy nakahalked ya ha teken na a nanggalang kanan
Apo Dioh.*
22 Hiyay Jose, uli met ha pamteg na, ha madanon yaynan matey, hinabi
na kanlan kapadiho na a Israelita, “Lumateng lano ye mangaamot a umalih
kawo ihti ha Egipto, ket lano no umalih kawoyna, kadten yoy bobot-o ko.”†
23 Hilay tutoa nan Moises, uli ha pamteg la, ahe hila nalimon nanlabag
ha bilin nan poon ha Egipto a katapulan a pateyen ye oongi a laki. Ta ha
nianak yay Moises, intayo laya ha loob nin tatloy bowan ta-omen laya ahe
mapatey nin huhundaloh nan poon, ta nakit la a matampa yan laki.‡
24 Hiyay Moises, uli ha pamteg na, ha bayontao yayna, ahe na labay ye
maibilang a anak nan prinsesa, agya po man binebe naya.
25 Kinalalabay na po ye magdiha nin kaidapan a andihaen lan tatao nin
Dioh dinan ha magpakapda ha kadudumali a kaaliketan a maibyay nin
kahalanan.
26 Kinalalabay na po ye maumih uli ha pamteg na kanan Māngiligtah a
lumateng dinan ha mapagkonin nay kabandiyan nin Egipto. Ta lanang
nan an-ihipen ye plimyo a ibat kanan Apo Dioh a matanggap na lano ha
lumateng a panaon.
27 Uli ha pamteg nan Moises, inumalih ya ha Egipto boy ahe ya nalimon
mapoot ya kanay poon. Tineeh nay kaidapan ha lugal a nilakew na, ta ba-
mon angkakit na yay Apo Dioh a ahe angkakit.
28 Uli met ha pamteg na, ha pinaudong na yan Apo Dioh ha Egipto, hinabi
na kanlan Israelita, “Wanae ye bilin nan Apo Dioh ta-omen hila miligtah ye
pupunganay a anak yo. Polanitan yon daya nin tupa ye iilwangan nin baey
yo ta-omen na hila labhan nin anghil nin Dioh lano pateyen na hilaynay
kaganaan a pupunganay ihti ha Egipto.”
29 Hilay Israelita, uli ha pamteg la, ha inalihan laynay Egipto, mamalan
luta ye dinanan la ha panlumipay la ha Dagat a Matibya. Noba hilay
huhundaloh nin Egipto, ha angkamaten la hilay Israelita, ket nangaalimeh
hila.§
30 Uli met ha pamteg lan Israelita, pangayadi lan niliwed nin piton
mangaamot ye banwan Jerico, nayegma ye matagay a lingling a namalibot.
31 Hiyay Rahab a maghan babayin babayadan, uli ha pamteg na, hi-
naglapan na hilay Israelitan ihpiya. Kaya-bay ahe ya nidaman a natey
kanlan kabanwa na a ahe ampamteg kanan Apo Dioh.*
32 Malabong po dayi ye malyadi kon ialimbawa kanyo, noba kulang
ye panaon no titimaghaen ko po a habiyen kanyo ye tungkol ha dinyag
nan Gideon, Barak, Samson, Jefta, David, Samuel, boy hilay kanayon po a
popodopita.
33 Uli ha pamteg la kanan Apo Dioh, nahakop lay malabong a panakopan,
namaala hilan main katoynongan boy natanggap lay impangako nan Apo
Dioh kanla. Uli ha pamteg la, ahe la hila pinano nin liyon.
34 Ket ha inhapog la hila ha manlalagablab a apoy, ahe hila naulam boy ha
pateyen la hilayna dayi makauli ha kampilan, naligtah hila. Hilay kanayon
kanla ket mangakapey, noba pinakhaw na hilan Apo Dioh. Hilay kanayon,

§ **11:20** Genesis 27:1-40. * **11:21** Genesis 48:1-20. † **11:22** Genesis 50:24-25. ‡ **11:23** Exodo 2:1-10. § **11:29** Exodo 14:1-31. * **11:31** Josue 2:1-22; 6:22-25.

nag-ilyadin mapah-ey ha pamakilaban la boy hilay kanayon, nanambot boy
napaalih la hilay dadayohan a huhundaloh.
35 Main met nangaanon babayi a uli ha pamteg la kanan Apo Dioh, ket
bini-ay na yan uman ye aanak la. Hilay kanayon met a ampamteg kanan
Apo Dioh, napatiyatiyaan hilan anggan matey. Kinalalabay la po ye matey
dinan ha mapalihway dapot tana talingkukolan lay pamteg la. Ta tanda la
a agya matey hila, lumateng lano ye mangaamot a bi-ayen na hilan uman
Apo Dioh ha mamanged a bi-ay.
36 Hilay kanayon met uli ha pamteg la, nagdiha hilan pangumih boy
paniblad. Hilay kanayon po, binalol la hilan tanikala boy impidiho.
37 Hilay kanayon, tinatapon la hilan dadapah anggaynan matey. Hilay
kanayon met, nilagadi la hilan ginitna ye laman la. Main hila met pinatey
makauli ha kampilan. Hilay nangaano kanla, ket nagbado hilaynan bengat
nin katat tupa o kambing. Nagdiha hilan tubat a kaidapan, pangipaloke boy
pamatiyatiya.
38 Nagbalangbalang hila ha wangwang boy ha mamapantay. Kinumonin
hila ha yoyokib boy duduwat. Noba hiyay kaptegan, aliwa hilan katanggap-
tanggap ye tatao ihti ha babe-luta a mapagkalamo la.
39 Hilan kaganaan ket kinaaliketan nan Apo Dioh uli ha pamteg la kana.
Noba ahe la natanggap ye impangako nan Apo Dioh kanla ha angkabi-ay
hila.
40 Ta main yan mamanged a monikala ye Apo Dioh kantawo. Labay na
kitawon mayngingidlan a pag-ilyadiyen genap.

12

Hiyay Pangitoynong nan Bapa a Dioh kanlan Aanak na

1 Ba-mo kitawoynan napalibotan nin malabong a nuna kantawon
namapteg nin pamteg la kanan Apo Dioh. Kaya-bay alihen tawoynay ka-
ganaan a ampakabenben kantawo ha pagpahulong ha panumbong kanan
Apo Dioh, lalo ana ye kahalanan a ampakabalol kantawo. Mangikpe kitawo
boy pakikwanan tawon madyag ye kalabayan nan Apo Dioh a man-ipadyag
na kantawo a omen ha ampakilumba a mahehpet nan ampakikwanan a
miuna ya ha anggaan.
2 Ket ha pamayew tawo, ibuton tawoy pamilew tawo kanan Apo Jesus a
ampangubayan boy ampakaignap nin pamteg tawo. In-ikpe nay pamaidap
ha pagkapako na ha kodoh boy ahe na ingkading-ey, ta an-ihipen na ye
kaaliketan na ha langit. Ket haanin, anti yaynabay a ampikno ha dapit
wanan nin pamiknoan nan Apo Dioh ha langit.
3 Pakaihipen yon lanang ye pangikpe nan Apo Jesus nin pamaidap lan
tataon māgkahalanan ta-omen ya ahe kumapey ye nakem yo boy ahe kawo
humuko.
4 Hiyay kaptegan, ha pamakilaban yo ha kahalanan, homain po pinatey
kanyo.
5 Maka naliwaan yoyna ye habi nan Apo Dioh a makapakhaw nin nakem
yo a hiyay pangingat na kanyo a aanak na. Hinabi na,
"Anak ko, adi mo andiyagen a homain hilbi ye pangitoynong nan Apo
kammo
boy adi mo an-ipaluboh a kumapey ye nakem mo no ampaghabiyan
naka.
6 Ta an-itoynong na hilan Apo ye an-adoen na
boy ampaduhaan na hilay imbilang na a aanak na."*

* **12:6** Kahabiyan 3:11-12.

7 Kaya-bay teehen yoy kaidapan bilang pangitoynong nan Apo Dioh
kanyo, ta an-ibilang na kawon aanak na. Main nayi anak a ahe na an-
itoynong nin bapa na?
8 Kaya-bay no ahe na kawon an-itoynong Apo Dioh a omen ha andiyagen
na ha kaganaan a aanak na, hiyay labay habiyen, ahe na kawon anak, no
aliwan anak kawon kanayon.
9 An-itoynong la kitawon bapa tawo ihti ha babe-luta. Ket ulin yatew,
ambihaen tawo hila. Kaya-bay lalalo kitawoynan pahakop kanan Bapa
tawon Dioh ha langit boy paitoynong kana ta-omen kitawo mabi-ay
makanoman.
10 Ta ha loob nin makandin panaon, hilay babapa tawo ihti ha babe-luta,
an-itoynong la kitawo anggan bengat ha angkaihipan la a ikanged tawo.
Noba no hiyay Apo Dioh ye mangitoynong kantawo, homain hapo a ikanged
tawo ta-omen kitawo magbi-ay a homain kahalanan a omen kana a homain
kahalanan.
11 Legan an-itoynong na kitawo, ahe kitawo angkaaliket, no aliwan
angkalele. Noba pangayadi yatew, makaibyay ya kantawo nin katanaan
uli ha matoynong a pagbi-ay.

Hiyay Pamabala boy hiyay Pamakhaw Nakem

12 Kaya-bay kakatongno, pakhawen yoy nakem yo boy pakapah-ey kawo,
ta ba-mon angkukumapey yaynay gamet yo boy ampamigpig anay totool yo
uli ha kaidapan a angkadihaan yo.
13 Magbi-ay kawon matoynong ta-omen ya ahe kumapey ye pamteg yo,
no aliwan kumhaw.
14 Pakakwaen yoy magbi-ay a manged ye pamakilamo yo ha kaganaan a
tatao boy magbi-ay kawo a homain kahalanan, ta no ahe, ahe yoya makit.
15 Pakahigudowen yo a homain kanyo ye tumalingkukol ha kangedan
nan Apo Dioh. Adi yo ampaolayan a hamboten na kawon hakit nakem a
makaibyay nin kagulowan boy makapidaman kanlan kanayon.
16 Pakahigudowen yon homain agya magha kanyoy mandamog o ahe
mamalay kanan Apo Dioh a omen kanan Esau, ta inhagili na ye katulidan
na bilang punganay ha maghay pangan.†
17 Kamatandaan yoynabay met a pangayadi yatew, ket inawok nan Esau
kanan bapa na ye panginged a naitaladan ha punganay. Noba pinokto na
yan bapa na agya way-omen ye pamakitongtong na boy panumangih na, ta
ahe nayna miuman ye dinyag na.‡
18 Ha hinumaley kitawo kanan Apo Dioh, aliwan padiho ha panumaley
lan Israelita ha Mapantay nin Sinai. Ta hiyay hinaleyan la ket maghay
mapantay a ahe la malyadin tukdoan. Yatin mapantay, ket main yan apoy a
manliyabliyab, main ampakalilimon kalitehan boy tubat a makhaw a angin.
19 Nakange hilan tonoy tamboyok boy bihnga a ampaghabi. Ket pa-
makange la nin bihnga, nakiiingalo hila a adi yayna maghabi kanla.§
20 Nahabi la yatew, ta ahe la maikpe yatin bilin, “Ayaman a tumukdo
kananyatin mapantay, agya man ayop, ket katapulan a tataponen yan
dapah anggan matey.”*
21 Ampakalilimon peteg ye nakit la ihtew! Kaya-bay agya hiyay Moises,
ket hinabi na, “Ampamigpig ako ha limo.”†

---

† **12:16** Genesis 25:27-34. ‡ **12:17** Genesis 27:1-41. § **12:19** Exodo 19:16-19; 20:18-19. * **12:20** Exodo 19:12-13. † **12:21** Deuteronomio 9:19.

22 Noba hiyay hinaleyan tawo ket Mapantay nin Zion a hiyay banwa nin
Dioh a angkabi-ay. Yatin banwa ket Jerusalem a anti ha langit. Main libo-
libon anghil a ampaghayaghag a ampaytipon ihtew.
23 Hinumaley kitawo ha pangkat lan māmteg a naibilang a punganay nin
Dioh a nakahulat ye ngangalan la ihtew ha langit. Hinumaley kitawo kanan
Apo Dioh a manuhga nin kaganaan a tatao boy kanlan kalelwa lan tataon
imbilang na a matoynong a dinyag nan genap.
24 Hinumaley kitawo kanan Apo Jesus a ampamietan kantawo kanan Apo
Dioh ha bayon kahundoan. Hiyay daya na a nibuhboh ye pamapteg a
napatawad anay kakahalanan tawo. Mamanged yati dinan ha daya nan
Abel a ampakikwa nin pamae.
25 Kaya-bay leng-en tawo awod ye anhabiyen nan Apo Dioh kantawo.
No hilay tatao hatew a ahe nanlenge kanan Moises ha impatanda na ye
Bibilin nan Apo Dioh ihtew ha mapantay ket ahe la naliklikan ye paduha,
lalalo ana kantawo. Ahe tawo maliklikan ye paduha no ahe tawo leng-en
ye anhabiyen nin nangibat ha langit.
26 Naeyeg ye babe-luta hatew ha naghabi yay Apo Dioh ihtew ha
mapantay. Ket haanin, impangako na, “Minghan ko po eyegen ye babe-luta,
dayon anan langit!”‡
27 Hiyay habet a “Minghan ko po,” ket pakatandaan a alihen nan Apo
Dioh ye pinalhowa na a mayegyeg ta-omen hilay ahe mayegyeg bengat ye
mapatla.
28 Kaya-bay pahalamat kitawo kanan Apo Dioh, ta kabilang kitawo kanlan
anti ha panakopan na a ahe mayegyeg. Galangen tawo ya ha papadan a
makapaaliket kana boy main limo boy pamiha,
29 ta no mamaduha yay Apo tawon Dioh, ket ba-mo yan apoy a
makahipet.§

13

Hiyay Paghilbin Makapaaliket kanan Apo Dioh

1 Pahulong kawon may-ado bilang mikakatongno kanan Apo Jesu Cristo.
2 Adi yo anliwaan ye mamadagoh kanlan dadayohan, ta main tatao hatew
a namadagoh, ket ahe la tanda a aanghil met manayti ye pinadagoh la.
3 Adi yo hila anliwaan ye kakatongno yon nakapidiho a ba-mon hikawoy
nakapidiho. Adi yo hila anliwaan ye kakatongno yon angkapatiyatiyaan a
ba-mon hikawoy angkapatiyatiyaan.
4 Hiyay pamakiahawa, ket katapulan a bihaen boy mag-ilyadi kawo dayin
mapatayaan ha magha boy magha, ta paduhaan na hilan Apo Dioh ye
ampakilaki o ampamabayi boy hilay ampandamog.
5 Liklikan yoy maglupan pilak. Mapda kawoyna ha anti kanyo, ta hinabi
nan Apo Dioh,
“Ahe katawo bega lakwanan o paolayan.”*
6 Kaya-bay makhaw ye nakem tawon maghabi,
“Hiyay Apo ye ampanaglap kangko.
Ahe ako malimo
ha hinyaman a diyagen nin tao kangko.”†
7 Kakatongno, ihipen yo hilay ampanguna kanyo a unan nangipatanda
kanyo nin Habi nin Dioh. Ihipen yo no way-omen hila nagbi-ay boy namteg
kanan Apo Dioh angga ha pagkamatey la. Tuwaden yo ye pamteg la.

‡ **12:26** Hagai 2:6. § **12:29** Deuteronomio 4:24. * **13:5** Deuteronomio 31:6-8. † **13:6** Kakanta 118:6.

8 Hiyay Apo Jesu Cristo, ket ahe ya angkauman. Ta no aya ya hatew, ket
wanabay ya met ateed haanin boy makanoman.
9 Kaya-bay adi kawo ampaoy-oy ha aadal a lumbo ha adal a pinamtegan
yoyna. Mamanged po a pakapah-ey kitawoyna ingat ha pamteg tawo
makauli ha kangedan nan Apo Dioh dinan ha homain pakinabang a
panumbong nin bibilin tungkol ha pamangan.
10 Main anan naihagpa uli kantawo a hiyay Apo Jesus. Noba hilay papadi
a ampaghilbi ha pangihagpaan, ket homain hilan katulidan a makidakay
nin kangedan na kantawon māmteg na.
11 Ta hiyay pinakapoon a padi, ket ampangihagpa yan daya nin ayop ha
Pinakanahantowan a Hilid uli ha kakahalanan lan tatao. Noba hiyay laman
nin yatew a ayop, ket an-ilakew la yan ulamen ha ilwah nin nagpondowan
la.
12 Wanabay met ateed ye nalyadi kanan Apo Jesus. Ta pinaidapan laya
anggan matey ha ilwah nin banwa ta-omen na hila malinihan ye tatao ha
kakahalanan la makauli ha daya na.
13 Kaya-bay lakwen tawo ya awod ye Apo Jesus ha ilwah nin nagpon-
dowan ta-omen kitawo met magteeh nin makakading-ey a pamaidap a
tineeh na.
14 Ta aliwan ihti ha babe-luta ye kunaan tawon banwa makanoman, no
aliwan an-agaden tawo po ye banwa a lumateng.
15 Kaya-bay makauli kanan Apo Jesus, lanang kitawon mangihagpa
nin panggalang kanan Apo Dioh. Yatin hagpa, yabayti ye hahabet nin
pangipatanda a ambalayen tawo yay Apo Jesus.
16 Boy adi yo anliwaan ye manyag nin manged boy managlap kanlan
kanayon, ta yabay-in ye hagpa a makapaaliket kanan Apo Dioh.
17 Humbongen yo hilay ampanguna kanyo boy pahakop kawo kanla, ta
hilabay ye ampangalingay kanyo ta-omen kawo ahe mihyay ha peteg a
adal. Boy tanda la a pakibatan la lano kanan Apo Dioh no way-omen
ye pangalingay la kanyo. Kaya-bay humbongen yo hila ta-omen hila
mahayaghag ha panupad lan katungkolan la. Ta no ahe, lumele hila, ket
ahe yo yan ikanged.
18 Kakatongno, ipakigwang yo kayi. Angkahigudo mi a homain kayin
kahalanan a pakayootan mi boy labay mi ye magbi-ay nin manged ha
kaganaan a andyagen mi.
19 Boy an-ipakihabi ko kanyo a lalo yon ipakigwang a tampol ako dayin
makaudong ihen kanyo.
20 An-ipakigwang katawo met kanan Apo Dioh a ampangibatan nin
katanaan. Hiyabay ye nami-ay uman kanan Apo Jesu Cristo a Pinaka-
manged a Pahtol tawo. Ket uli ha daya nan Cristo, pinaghen nay kahundoan
a homain anggaan.
21 Yati ye pakigwang ko kanan Apo Dioh, “Apo kon Dioh, labay ko dayi
a ibyay mo ye kaganaan a matapul lan kakatongno ko ta-omen la madyag
ye kalabayan mo. Boy makauli kanan Apo Jesu Cristo, diyagen mo dayi
kanla ye makapaaliket kammo. Galangen yay Apo Jesu Cristo makanoman.
Amin.”
22 Kakatongno ko, matekbe yan bengat yatin inhulat kon pamabala kanyo.
Kaya-bay an-ipakiiingalo ko a pakaleng-en yon manged ye hinabi ko.
23 Labay ko met a matandaan yo a hiyay Timoteo a katongno tawo kanan
Apo, pinalihway la yayna ha pidihowan. Ket no tampol yan makalateng
ihti, ilamo koya lano ha makew ako kanyo.

24 Ikumohta yo kayi kanlan ampanguna kanyo boy kanlan kaganaan
a pinili nin Dioh a pagtao na ihen kanyo. Angkumohtaen la kawo met
kakatongno tawo ha Italia.
25 Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Dioh. Amin.

Hiyay Hulat nan
SANTIAGO

1 Hiko yay Santiago a māghilbi nan Apo Dioh boy Apo Jesu Cristo.
Ampangumohta ko kanyon ampamteg kanan Apo Jesu Cristo a Jujudion
nitayak ha agya way-ihtew a lulugal ihti ha babe-luta.

Hiyay Genap a Pamteg

2 Kakatongno, mag-aliket kawo no ampakadiha kawon hadihadi a pa-
panubok,
3 ta tanda yo a no angkahubok ye pamteg yo, ket ampakaibyay yan
kakpean kanyo.
4 Kaya-bay teehen yoy papanubok anggan kapopohan ta-omen kawo mag-
ilyadin genap boy homain kakulangan.
5 No main kanyoy ampagkakulang nin kadunongan, makikwa ya kanan
Apo Dioh, ket biyan naya. Ta hiyay Apo Dioh, ket mapamyay ya boy ahe ya
ampangawet-kawet kanlan ampakikwa kana.
6 Noba hiyay taon makikwa, katapulan yan pataya kanan Apo Dioh boy
manigudo kana. Ta hiyay taon ahe ampanigudo kanan Apo Dioh, ket ba-mo
yan dawyon a ampieyep-eyep nin angin.
7 Hiyay taon wanabay, adi nayna an-ihipen a main yan matanggap kanan
Apo Dioh,
8 ta ampagluwaluwa ya boy homain kahigudowan ha andiyagen na.

Hilay Mangabatnang boy hilay Mangaidap

9 Hikawon kakatongno kanan Apo Jesus a mangaidap, mag-aliket kawo,
ta itagay na kawon Apo Dioh.
10 Ket hikawo met a kakatongno kanan Apo Jesus a mangabatnang, mag-
aliket kawo no iaypa na kawon Apo Dioh. Ta hilay mangabatnang ket ahe
magbuyot a omen ha bulak ilamon a angkabah.
11 Hilay iilamon, ket angkalangey boy angkayango ha tubat a amot nin
mangaamot. Ket hiyay bulak la, angkaampag boy angkaanam ye tampa
la. Wanabay ya met ye mabatnang, ta ha ahe mabuyot, matey ya agya
malabong po ye andiyagen na.

Hiyay Panubok boy hiyay Tukho

12 Minged yay taon ampakateeh nin papanubok. Ta no mikakaanti
yan makpe, ket matanggap nay plimyo na a bi-ay a homain anggaan a
impangako nan Apo Dioh kanlan tataon ampangado kana.
13 Haanin, no ampagdiha yan panukho ye maghay tao, adi na an-ihipen
a hiyay Apo Dioh ye ampanukho kana. Ta hiyay Apo Dioh, ket ahe ya
matukho boy ahe ya ampanukho nin ayaman.
14 Angkatukho ye maghay tao no angkaoy-oy boy miguloy nin kalabayan
nin laman na.
15 No humbongen nay kalabayan nin laman na, magkahalanan ya. Ket no
magpahulong ya ha panyag nin kahalanan, mihyay ya makanoman kanan
Apo Dioh.
16 An-adoen kon kakatongno, adi kawo patalingo ha ihip a hiyay Apo Dioh
ye ampanukho kanyo.
17 Ta hiyay Apo Dioh a anti ha katatagayan, ampangibat kanay kaganaan
a manged boy genap a didigalo. Hiyabay ye namalhowa nin kaganaan a

anti ha lowang a ampangibatan nin henag. Agya ampanguman-uman ye
kahnagan la, hiyay Apo Dioh ket ahe ya ampagbayo makanoman.
18 Ket uli ha kalabayan na, ha namteg kitawo ha Habi a kaptegan, dinyag
na kitawon aanak na ta-omen kitawo mag-ilyadin pinakamaalaga kanlan
kaganaan a pinalhowa na.

Hiyay Panlenge boy Panumbong ha Habi nin Dioh

19 An-adoen kon kakatongno, ihipen yo yati. Katapulan lanang kawon
nakahadya a manlenge, adi kawon tampol maghabi, boy adi kawon tampol
angkapoot.
20 Ta hiyay pangapoot ket ahe makahaglap ha tao ha panumbong na nin
kalabayan nan Apo Dioh.
21 Kaya-bay itgen yoynay panyag nin mangadinat boy mangaloke a
didiyag. Humbongen yon main kaaypaan nakem ye naitanem ha puho yo
a Habi nin Dioh a makapiligtah kanyo.
22 Adi kawon papanlenge bengat nin Habi nin Dioh, no aliwan humbon-
gen yoya. Ta no ahe, anlokowen yon bengat ye hadili yo.
23 Ta ayaman a ampanlenge nin Habi nin Dioh, noba ahe na met
anhumbongen, ket ba-mo yan taon naghalamin.
24 Nakit nay hadili na, noba kapialih na ha adapan halamin, ket tampol
na yaynan naliwaan ye wangih na.
25 Noba hiyay taon ambokitkiten nan manged ye genap a Bibilin nan Apo
Dioh a ampamalihway nin tao, boy aliwan papanlenge bengat, no aliwan
pahulong na yan anhumbongen, ket inged na yan Apo Dioh ha kaganaan a
diyagen na.
26 No main taon ampangibaan nin hadili na a peteg ye panumbong na
kanan Apo Dioh, noba ahe na met angkabenbenan ye bebey na, anlokowen
nan bengat ye hadili na boy homain hilbi kanan Apo Dioh ye panumbong
na.
27 Hiyay taon luboh boy homain pakaumihan ye panumbong na kanan
Apo Dioh, ket mapanaglap ya kanlan olila boy babawo ha kaidapan la boy
anliklikan nay makadyag nin hinyaman a maloke ihti ha babe-luta.

2

Hiyay tungkol ha Pangiduma kanlan Kanayon

1 Kakatongno ko, bilang māmteg nan Apo tawon Jesu Cristo a anggalan-
gen, katapulan a adi kawo ampangiduma.
2 Alimbawa, lumateng ye luway laki ha pāytiponan yo. Hiyay magha,
mabatnang ya, ta nakahinghing yan balitok boy nakabado yan matampa.
Ket hiyay ikalwa, maidap ya, ta nakabado yan ginitginit.
3 Haanin, no kalingayen yo yay taon nakabado nin matampa boy habiyen
yo kana, “Mikno ka ihti ha matampa a pamiknoan,” noba kanan lakin
maidap ket habiyen yo, “Mideng kaynan bengat ihenbay o mikno kayna
ha latay ha haley bibitih ko,”
4 ket ampangiduma kawoyna boy ampanuhga makauli ha maloke a ihip
yo.
5 An-adoen kon kakatongno, leng-en yoy habiyen ko. Hilay tataon
mangaidap ye pinili nan Apo Dioh a bumatnang ha pamteg boy hilabay ye
mapagkalamo na ha panakopan a impangako na kanlan tataon ampangado
kana.
6 Noba an-iaypa yo hilay mangaidap. Pakaihipen yo a hilay mangabat-
nang ye ampangapi kanyo boy hilabay ye ampangidalom kanyo ha uhgado.

7 Boy hilabay ye ampangumih nin madangal a ngalan nan Apo Jesus a
nagkonin kanyo.
8 Main yan maalaga a bilin ye Apo Dioh a impahulat na a wanae, “Adoen
moy kapadiho mon tao nin omen ha pangado mo nin hadili mo.”* No
anhumbongen yo, ket manged ye andiyagen yo.
9 Noba no ampangiduma kawo, ampagkahalanan kawo kanan Apo Dioh,
ta makit ha Bibilin a nanlabag kawo.
10 Ta ayaman a nanlabag nin maghay bilin, agya antupaden nay kanayon,
ket bilang nilabag nayna ye kaganaan a bilin.
11 Ta wanae ye hinabi nan Apo Dioh ha Bibilin, “Adi ka mamabayi o
makilaki,”† boy hinabi na po, “Adi ka mamatey nin tao.”‡ Haanin, no ahe
ka man namabayi o nakilaki noba namatey ka met nin tao, nanlabag kan
teed nin bilin.
12 Kaya-bay mag-alla kawo ha kaganaan a paghabi yo boy ha andiyagen
yo, ta uhgaan na kawon Apo Dioh makauli ha bibilin a namalihway kanyo.
13 Ta hiyay taon ahe mangingalo nin kapadiho nan tao, ket uhgaan na yan
homain ingalo nin Apo Dioh. Noba hiyay taon mapangingalo nin kapadiho
nan tao, homain yan ikalimo ha panuhga nan Apo Dioh, ta ingalowan naya.

Hiyay Pamteg boy Didiyag

14 Kakatongno ko, no main maghabi, “Ampamteg ako kanan Apo Dioh,”
noba ahe na met ampaptegan ha didiyag na, homain hilbi ye pamteg na.
Miligtah ya nayi nin wanabay a pamteg?
15 Alimbawa, main kan katongno ha pamteg a homain ihoot boy kulang
ya ha pamangan,
16 ket habiyen mo kana, “Muli kayna, ta haglapan na kan Apo Dioh. Ahe
ka dayin malay-epan boy ahe ka dayi mabitlan.” Noba no ahe moya met
binyanan nin matapul na, homain hilbi ye hinabi mo kana.
17 Wanabay met ha pamteg kanan Apo Dioh. No homain yan kalakhip a
manged a didiyag, ket bilang yan natey.
18 Alimbawa, main taon maghabi nin wanae, “Hiko, main akon pamteg
kanan Apo Dioh ket hika, main kan manged a didiyag.” Wanae met ye
mahabi ko kana, “Way-omen ko makit ye pamteg mo no homain kan
manged a didiyag? Noba hiko, ipakit ko kammoy pamteg ko makauli ha
manged a didiyag ko.”
19 Ampamteg ka a mamaghay Dioh, kali? Manged yain, noba agya hilay
mangaloke a ihpidito, ampamteg hila met boy ampamigpig hila po ha limo
la kanan Apo Dioh.
20 No wanabay ye ihip mo, kulang ka ha pagkataloh! Labay mo nayi a
paptegan ko kammo a homain hilbi ye pamteg a homain kalakhip a manged
a didiyag?
21 Ihipen moya man ye Abraham a toa tawo. Imbilang na yan Apo Dioh a
matoynong uli ha manged a dinyag na, ta hinumbong nay imbilin nan Apo
Dioh a ihagpa na yay Isaac a anak na.§
22 Kaya-bay mapaylakhip ye pamteg boy manged a diyag nan Abraham.
Ket naignap ye pamteg na uli ha manged a dinyag na.
23 Uli ha panumbong nan Abraham kanan Apo Dioh, natupad ye naihulat
a Habi nin Dioh a wanae, “Namteg yay Abraham kanan Apo Dioh. Kaya-bay

* **2:8** Levitico 19:18. † **2:11** Exodo 20:14; Deuteronomio 5:18. ‡ **2:11** Exodo 20:13; Deuteronomio 5:17. § **2:21** Genesis 22:1.

imbilang na yan matoynong Apo Dioh."* Ket hiyay Abraham, nahabtan ya
a "gayyem nin Dioh."†
24 Kaya-bay haanin, makit tawo a hiyay maghay tao, an-ibilang na yan
Apo Dioh a matoynong uli ha manged a didiyag na, aliwan uli bengat ha
pamteg na.
25 Wanabay met ateed kanan Rahab. Hatew, babayin babayadan ya. Noba
ha nilumateng hilay luway Israelitan ihpiya, hinaglapan na hila boy hinabi
na po kanla ye lumbo a dān ta-omen hila makatakah.‡ Ket uli ha manged a
dinyag na kanla, imbilang na yan Apo Dioh a matoynong.
26 Hiyay pamteg tawo, mailalayi ya ha laman tawo. No homain yaynan
angeh ye laman tawo, natey yayna, kali? Wanabay met ye pamteg. No
homain kalakhip a manged a didiyag, natey ya met.

3

Hiyay Pamenben ha Bebey

1 Hikawon kakatongno ko, aliwa dayin malabong kanyoy malabay mag-
ilyadin maihtodo. Ta tanda yoynabay met a mamabyat ye panuhga nan Apo
Dioh kammin ampangiadal dinan kanlan tataon an-adalan mi.
2 Hiyay balang tao, ket ampagkamali ya ha hadihadi a papadan. Hiyay
taon ahe ampagkamali ha paghabi na, ket genap ya boy angkabenbenan
nay kaganaan a pahen nin laman na.
3 Alimbawa, hiyay kabayo, no main yan pakayat, manumbong ya ha
pangipantigan tawo kana.
4 Ihipen yo met ye mayadet a balko a an-itudon nin makhaw a angin. Agya
makandi bengat ye timon na, ket ampibawit ya ha labay nan pangilakwan
nin piluto.
5 Wanabay met ateed ye bebey nin tao. Agya makandi yan bengat a pahen
nin laman, ket tubat ye angkadyag na a kalambongan. Ihipen yo met yati.
Agya makandin bengat a apoy, ket maulam nay maway a binagbag.
6 Wanabay met ateed ye kalok-an a ampangibat ha bebey tawo, ta
mapaditan nay matiboen bi-ay tawo. Kaya-bay hiyay kaloke nin bebey, ba-
mo yan apoy a ampangibat ha impilno, ta andamaen nay matiboen bi-ay
nin tao.
7 Kaganaan a kalahin aayop boy mamanokmanok, hilay andumakap
boy hilay angkumonin ha dagat, malyadi hilan paamoen boy main anan
napaamo nin tao.
8 Noba hiyay bebey, homain taon nakapaamo, ta lanang yan ampaghabin
maloke boy ba-mo yan naheb nin dita a ampakapatey.
9 Yatin bebey ye anggawien tawo ha panggalang kanan Apo Dioh a Bapa
tawo. Ket yabayti ya met ateed a bebey ye anggawien tawon manuboy nin
kapadiho tawon tao a pinalhowa nan Apo Dioh a omen ha wangih na.
10 Mamaghan bebey ye ampangibatan nin pangigalang boy panuboy.
Kakatongno ko, aliwa dayin wanabay.
11 Ahe met malyadin lumwah ha mamaghan hubol ye matab-ang boy
maapgad a lanom.
12 Kakatongno ko, malyadi nayi a hiyay poon-kayon igoh, ket manawa
yan olibo, o hiyay poon ubah, ket manawa yan igoh? Wanabay ya met ha
hubol nin maapgad a lanom. Ahe ya met malyadin lumwah ye matab-ang
a lanom.

Hiyay Kadunongan a Nangibat kanan Apo Dioh

* **2:23** Genesis 15:6. † **2:23** Isaias 41:8. ‡ **2:25** Josue 2:1-21.

13 Hiyay main kadunongan kanyo boy pagkataloh, paptegan naya
makauli ha matoynong a pagbi-ay boy ha panyag nin manganged a main
kaaypaan nakem. Ta yatin kaaypaan ye dawa nin kadunongan.
14 Noba no main kawon hakit nakem uli ha ibeg yo boy hadili yon bengat
ye an-ihipen yo, adi yoyna an-ilambong a mangadunong kawo, ta aliwan
peteg yatew.
15 Hiyay wanabay a ampibaan la a kadunongan, ket ahe ya nangibat
kanan Apo Dioh, no aliwan ihti ha babe-luta. Ahe ya nangibat ha Ihpiditon
Dioh, no aliwan kanan Satanas.
16 Ta agya way-ihtew man a main pangaibeg boy hadilin bengat ye
an-ihipen, ket anti ya met ihtew ye kagulowan boy kaganaan a kalahin
mangaloke a didiyag.
17 Noba hiyay taon main kadunongan a nangibat kanan Apo Dioh,
una ha kaganaan, malinih ye pagbi-ay na boy kalalabay nay katanaan,
maanoh, mapanumbong, mapangingalo, mapanyag nin manged, ahe ya
ampangiduma, boy ahe ampagkonwadi.
18 Hiyay taon ampanyag nin paykahundo, ba-mo yan ampananem. Ket
hiyay mananem nin paykahundo, mangapit ya met ateed nin katoynongan.

4

Hiyay Pagpahakop kanan Apo Dioh

1 Hinyay ampangubayan nin pay-away boy payngatngat yo? Hiyay am-
pangubayan ket hiyay mangaloke a kalabayan nin laman yo a ampanggulo
nin ihip yo.
2 Alimbawa, main kawon labay mapagkonin, ket no ahe yo mapagkonin,
labay yoynay mamatey. Main babagay a konin nin kanayon a labay-
labay yon makwa. Noba no ahe yo makwa, ampanubag boy ampangaway
kawoyna. Ahe yoya angkakwa ye labay yo, ulita ahe kawo ampakikwa
kanan Apo Dioh.
3 Ket no makikwa kawo man kana, ahe yo angkatanggap, ta lumbo ye
tikih yo. Ampakikwa kawon bengat ha bukod yon ikaaliket.
4 Ba-mo kawon ampamabayi o ampakilaki, ta ahe kawo angkapatayaan
kanan Apo Dioh boy ahe yo yayna an-adoen! Ayaman a ampangado nin
babagay ihti ha babe-luta, ket mag-ilyadi yan kaaway nan Apo Dioh. Kaya-
bay no an-adoen yo hilay babagay ihti ha babe-luta, ket kaaway na kawon
Apo Dioh.
5 Maka nibaan yon homain bali ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae,
“Hiyay Ihpiditon Dioh a in-ibyay nan Apo Dioh kantawo, ket mangimon ya
no main kitawon kanayon a an-adoen.”
6 Noba hiyay Apo Dioh, lalo na kitawon an-inged. Ta wanae ye naihulat
a Habi na, “Hiyay Apo Dioh, angkahulog ya kanlan tataon ampagmatagay,
noba an-inged na hilay tataon ampagmakaaypa.”
7 Kaya-bay pahakop kawo kanan Apo Dioh. Labanan yo yay Satanas, ket
payewan na kawo.
8 Humaley kawo kanan Apo Dioh, ket humaley ya met kanyo. Hikawon
māgkahalanan, itgen yoynay panyag yon kalok-an. Magbi-ay kawoynan
malinih. Hikawon ampagluwaluwa, ibuton yoynay ihip yo kanan Apo Dioh.
9 Maglele, tumangih boy iandang yoy paghehe yo ha kakahalanan yo.
Hagiliyan yon paglele ye kahayaghagan yo. Boy hagiliyan yon panumangih
ye pangumaili yo.
10 Magmakaaypa kawo ha adapan nan Apo, ket itagay na kawo.

Babala kanlan Ampanuhga nin Kapadiho lan Tao

11 Kakatongno, adi kawon ampaydama-dama. Ta ayaman a ampaghabin
maloke o ampanuhga nin katongno na, ket andamaen boy an-uhgaan na
yayna met ye Bibilin nan Apo Dioh. Ket no an-uhgaan moy Bibilin, aliwa
kaynan mānumbong nin Bibilin, no aliwan hikayna ye mānuhga.
12 Mamaghan Dioh ye namyay nin Bibilin boy malyadin mānuhga. Hiyan
bengat ye main kapalyadiyan a mangiligtah nin tao boy main katulidan a
mamaduha. Noba hika, aya ka nayi a manuhga nin kapadiho mon tao?

Babala Laban ha Paglambong

13 Maka main kanyoy ampaghabi nin wanae, "Haanin o mabekah, makew
kayi ha maghay banwa. Ket kumonin kayi ihtew ha loob nin maghay taon.
Magpanapulan kayi ihtew ta-omen kayin makatubo nin malabong a pilak."
No wanabay ye an-ihipen yo, leng-en yo yati.
14 Adi kawo ampaghabin wanabay, ta ahe yo tanda ye malyadi kanyo
mabekah. Hiyay bi-ay yo ket ba-mo yan owep a lumwah yan kadudumali,
noba tampol ya met ateed maanam.
15 Wanae tana ye habiyen yo, "No kalabayan nan Apo boy angkabi-ay kayi
po, ket diyagen mi yati o diyagen mi po yain."
16 Noba hiyay andiyagen yo haanin, ket ampagmayadet boy ampaglam-
bong kawoyna. Ket maloke yain.
17 Ayaman a nagtanda nin manged a hukat nan dyagen, noba no ahe na
met andiyagen, ket ampagkahalanan ya.

5

Babala Laban kanlan Ampangapi a Mangabatnang

1 Hikawon mangabatnang, leng-en yo yati. Tumangih boy mangandang
kawo ha kaidapan a lumateng kanyo.
2 Hiyay kabandiyan yo, nadama yayna boy hilay mangatampa a bado yo,
an-anagen ana.
3 Hilay babalitok boy mimital a intayo-tayo yo, tinaey hilayna. Hiyay
tataey la ye mamapteg nin kaakokohan yo. Ket ha mangaamot nin panuhga
nan Apo Dioh, ket mapaduhaan kawo, ta ahe yo ginawi ye pilak yo ha
kangedan. Mahayang bengat ye tinipon yon bandi, ta madanon anay
kalampuhan nin babe-luta.
4 Leng-en yo yati! Hilay tataon pinaobda yo ha talon yo, ahe yo hila
inupaan. Ket haanin, hilabay ye ampangipangha nin diklamo laban kanyo,
ket nange naynan Apo Dioh a Pinakamakapalyadiyan.
5 Nagpapakapda kawo ha babandi yo ihti ha babe-luta. Pinataba yoy
hadili yo a omen ha baka a hapoen ha intaning a mangaamot.
6 Ket hilay tataon matoynong, inuhgaan boy pinatey yo hila agya ahe hila
anlumaban kanyo.

Magteeh kawo boy Makigwang

7 Kakatongno, mag-anoh kawo angga ha panlumateng nan Apo Jesus.
Bilewen yo hilay māgtalon. Maanoh hilan ampangagad nin unan udan. Ket
no nakatanem hilayna, maanoh hilayna man a ampangagad nin dumondon
a udan boy ha panaon nin pamupol nin mablin dawa.
8 Wanabay met dayi kanyo. Katapulan mag-anoh kawo boy pakhawen
yoy nakem yo, ta madanon anay panlumateng nan Apo Jesus ihti ha babe-
luta.

9 Hikawon kakatongno, adi kawo ampaydiklamo ta-omen na kawo ahe
uhgaan Apo a Mānuhga nin kaganaan, ta madanon yaynan lumateng a ba-
mon anti yayna ha ilwangan.
10 Kakatongno, tuwaden yoy kaanohan lan popodopita hatew. Agya
napaidapan hila, ket impatanda lan teed ye impahabi nan Apo kanla.
11 Anhabiyen tawon minged ye taon ampagteeh nin kaidapan. Ket nange
yo ye tungkol ha pagteeh nan Job nin kaidapan boy hiyay tungkol ha
pangingalo nan Apo Dioh kana pangayadi nan nadihaan ye papanubok. Ta
hiyay Apo Dioh, ket mapangingalo ya boy mapanlunoh.
12 Kakatongno ko, hiyay pinakamaalaga ha kaganaan, no magpangako
kawo, adi kawo ampanumpa. Adi yo an-idamit ha pangako yo ye langit o
babe-luta, o agya hinyaman a babagay. Habiyen yoynan bengat, “Awo” no
awo o “Ahe” no ahe. Ha wanabay, ahe na kawo paduhaan Apo Dioh.
13 No main kanyoy ampagdiha nin kaidapan, katapulan makigwang ya
kanan Apo Dioh. No main kanyoy angkaaliket, katapulan magkanta yan
panggalang kanan Apo Dioh.
14 No main kanyoy ampaghakit, ipadakit na hilay mānguna nin pangkat
lan māmteg. Ket ipakigwang laya boy tiihan la yan ladak ha ngalan nan
Apo.
15 Ket no makigwang hilan main pamteg, paitaahen na yan Apo Dioh. No
nagkahalanan ya boy ihabi na, ket patawaden na yan Apo Dioh.
16 Kaya-bay ihabi yoy kakahalanan yo ha balang magha boy mapaypakig-
wang kawo ta-omen kawo mitaah. Mayadet ye madyag nin pakigwang nin
taon matoynong.
17 Ihipen yo yay Elias a podopita hatew. Hiyay Elias, kapadiho tawo yan
tao. Luboh na yan impakigwang a ahe ya mangudan. Ket ahe ya met
nangudan ha loob nin tatloy taon boy anem a bowan.
18 Ket ha impakigwang nayna man a mangudan yayna, nangudan yan
peteg. Ket tinumubo boy nanawa ye tatanaman.
19-20 Kakatongno ko, ihipen yo yati. No main kanyoy hinumyay ha
kaptegan boy main met makapiudong kananyain a tao, ket an-iligtah
naya ha kapaduhaan a homain anggaan boy mapatawad ye malabong a
kakahalanan.

Hiyay Unan Hulat nan
PEDRO

1 Hiko yay Pedro a apohtol nan Apo Jesu Cristo.
Nanulat ako kanyon kaganaan a pinili nan Apo Dioh a nangaitayak boy
angkumonin ana bilang dadayohan ha lulugal a Ponto, Galacia, Capadocia,
Asia, boy ha Bitinia.
2 Paibat po ha unan panaon, pinili na kawoynan Bapa tawon Dioh, ta
tanda na hilay mamteg kana boy intaladan na kawon Ihpidito na a mag-
ilyadin pagtao na. Dinyag na yatew ta-omen yoya humbongen ye Apo Jesus
boy malinihan ha kahalanan makauli ha daya na.
Matanggap yo dayi ye mahbol a kangedan boy katanaan a ibat kanan Apo
Dioh.

Hiyay Intaladan nan Apo Dioh kantawo

3-4 Galangen tawo yay Apo Dioh a Dioh boy Bapa nan Apo tawon Jesu
Cristo. Ta uli ha mayadet a ingalo na kantawo, binyanan na kitawon
bayon bi-ay makauli ha pagkabi-ay nan uman Apo Jesu Cristo. Boy
nagkamain kitawo nin mayadet a kahigudowan a matanggap tawo ye tawid
a impangako nan Apo Dioh. Ket yatin tawid a intaladan nan Apo Dioh ha
langit, ahe ya madunot, homain yan pakaumihan, boy homain pagkauman.
5 Ket uli ha pamteg yo kanan Apo Jesus, an-ialla na kawon Apo Dioh
makauli ha kapalyadiyan na, legan an-agaden yoy kaligtahan a nakatal-
adan a maipatanda ha huyot a panaon ha pag-udong nan Apo Jesus.
6 Kaya-bay mag-aliket kawo, agya ampagdiha kawo po haanin nin
papanubok ha makandin panaon. Katapulan a magdiha kawon hadihadi
a papanubok
7 ta-omen matandaan no peteg met ateed ye pamteg yo a omen ha
balitok a an-ihubok ha apoy ta-omen ya matandaan no peteg o ahe. Noba
maaalaga ya po ye pamteg tawo dinan ha balitok a maanam. Kaya-bay no
mapaptegan a peteg ye pamteg yo, ket midangal boy migalang kawo lano
ha pag-udong nan Apo Jesu Cristo.
8 Agya ahe yoya nakit ye Apo Jesu Cristo, ket an-adoen yoya. Boy
ampamtegan yoya agya ahe yoya po nakit angga haanin. Kaya-bay tubat
ye kaaliketan yo a ahe makwan ihipen,
9 ta antanggapen yoynay dawa nin pamteg yo a hiyay kaligtahan yo.
10 Yatin kaligtahan ye pinaghehpetan lan matandaan nin popodopita
hatew a nangihabi nin tungkol kananyatin kangedan nan Apo Dioh a ibyay
na kantawo.
11 Impatanda na met nin Ihpidito nan Apo Jesu Cristo a anti kanlan
popodopita a katapulan yan magdiha nin tubat a pamaidap ye Cristo bayo
ya mapadangalan. Kaya-bay pahulong ye pamokitkit la hatew no makano
boy no way-omen matupad yatin kaganaan.
12 Impatanda na met nin Ihpiditon Dioh kanlan popodopita na a hilatin
babagay a impatanda la hatew ket aliwan ha ikanged la, no aliwan ha
ikanged tawo haanin. Ket haanin, hilatin babagay a hinabi lan popodopita
hatew, natandaan yoyna kanlan nangipatanda kanyo nin Manged a Balita
tungkol kanan Apo Jesus. Impatanda la yati makauli ha kapalyadiyan nin
Ihpiditon Dioh a naitubol kanla paibat ha langit. Ket agya hilay aanghil,
labay la met a matalohan hilatin impatanda kanyo.

Hiyay Panumbong kanan Apo Dioh

13 Kaya-bay ihadya yo awod ye ihip yo ha panyag nin kalabayan nan Apo
Dioh. Pakabenbenen yoy hadili yo boy pakapah-ey kawo ha kahigudowan
yo ha kangedan nan Apo Dioh a ibyay na kanyo ha panlumateng nan Apo
Jesu Cristo.
14 Ket bilang mapanumbong a aanak nin Dioh, adi yoyna anhumbongen
ye mangaloke a kalabayan nin laman yo a omen ha andiyagen yo hatew ha
ahe yoya po katatanda ye Apo Dioh.
15 No aliwan magbi-ay kawon homain kahalanan ha kaganaan a andiya-
gen yo, ta hiyay Apo Dioh a nanagyat kanyo a pagtao na, ket homain yan
kahalanan.
16 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Katapulan a magbi-ay kawon
homain kahalanan, ta homain akon kahalanan."*
17 Hiyay Apo Dioh a anhabtan yon Bapa ha pamakigwang yo, ket homain
yan an-iduma. An-uhgaen nay tatao ha kaeteban nin didiyag nin balang
magha. Kaya-bay katapulan awod a legan angkabi-ay kawo po ihti ha babe-
luta, magbi-ay kawon main limo boy panggalang kana.
18 Tanda yoynabay met a hiyay pinambeh na kanyo ha homain hilbin
pagbi-ay yo hatew a naiknaan yo kanlan tutoa yo, ket aliwan babagay a
angkaanam a omen ha balitok o mital,
19 no aliwan hiyay mabli a daya nan Cristo. Hiyay Cristo ket nailalayi ya
ha maghay oybon tupa a homain dinat boy homain pakaumihan a naihagpa
kanan Apo Dioh.
20 Bayo na po palhowaen Apo Dioh ye babe-luta, ket tinuga na yaynay Apo
Jesus a mambeh kanyo. Ket haanin, kananyatin huyot a panaon, impatanda
na yaynan Apo Dioh kantawo ha ikanged yo.
21 Ket makauli kanan Cristo, ampamteg kawo kanan Apo Dioh a nami-
ay uman kana boy namadangal. Kaya-bay hiyay pamteg boy kahigudowan
tawo a mabi-ay uman boy mapadangalan, ket anti ya kanan Apo Dioh.
22 Haanin, uli ha panumbong yo ha kaptegan, nalinihan kawoyna ha
kakahalanan yo ta-omen kawo magkamain nin luboh a pangado kanlan
kakatongno yo kanan Cristo. Kaya-bay may-ado kawo awod nin luboh ha
puho yo,
23 ulita nianak kawoynan uman. Ket hiyay bayon bi-ay yo, aliwan ibat
ha taon main kamateyan, no aliwan ibat ya kanan Apo Dioh a homain
kamateyan. Main kawoynan bayon bi-ay makauli ha Habi na a angkabi-
ay boy mikakaanti makanoman.
24 Ta hiyay naihulat a Habi nin Dioh, ket wanae ya,
"Hilay kaganaan a tatao, ket ba-mo hilan iilamon.
Ket hiyay katampaan la, ket ba-mo yan bulak.
Ket hiyay ilamon, mayango ya boy hiyay bulak na, malangey ya.
25 Noba hiyay Habi nin Dioh, ket mikakaanti ya makanoman."†
Ket yatin Habi ye Manged a Balita a naipatanda ana kanyo.

2

1 Kaya-bay haanin, ta main kawoynan bayon bi-ay, alihen yoyna ha bi-
ay yo ye kaganaan a kalahin kalok-an a omen ha panguhit, pagkonwadi,
pangaibeg boy pandama ha kapadihon tao.
2 Hiyay maghay ongi, kalalabay nay minom nin gatah. Wanabay met dayi
kanyo. Kalalabay yo met ye minom nin naihpiditowan a gatah a hiyay Habi

* **1:16** Levitico 11:44-45; 19:2. † **1:25** Isaias 40:6-8.

nin Dioh ta-omen pumah-ey ye pamteg yo angga ha matanggap yoy genap
a kaligtahan,
3 ta "nadihaan yoyna ye kangedan nan Apo."*
4 Hiyay Apo Jesus ye dapah a angkabi-ay a ingkahwil lan tatao, noba pinili
na yan Apo Dioh boy mabli ya kana. Ket ha panumaley yo kana,
5 ba-mo kawoyna met dadapah a angkabi-ay a mag-ilyadin pahen nin
Timplo a naihpiditowan a man-ipaideng nan Apo Dioh. Ket makauli kanan
Apo Jesus, maghilbi kawo awod kanan Apo Dioh a omen kanlan papadi na
a mangihagpa nin naihpiditowan a hagpa a makapaaliket kana.
6 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Bilewen yo! Main akon pinili a dapah boy mabli ya kangko.
Andyagen ko yan pundahyon nin an-ipaideng ko ha Jerusalem.
Ket ayaman ye mamteg kana, ahe ya mipading-ey."†
7 Kaya-bay hikawon ampamteg kana, maalaga yatin dapah kanyo. Noba
hilay ahe ampamteg kana, matupad kanla ye naihulat a Habi nin Dioh, a
wanae,
"Hiyay dapah a ingkahwil lan māmaideng nin baey,
hiyabay ye ginawi a pundahyon nin baey."‡
8 "Ket yatin maalaga a dapah ye ampakapitubkokan lan tatao.
Magha yan mayadet a dapah a ampakapilukoban la."§
Ampitubkok hila, ta ahe la anhumbongen ye Habi nin Dioh. Ket wanabay
ye nakaitaladanan la.
9 Noba hikawo ye lahi a pinili nan Apo Dioh a pagtao na, papadi a māghilbi
na, nahyon a nakataladan kana, boy nag-ilyadi kawon konin na ta-omen yo
ipatanda ye kapagtakaan a didiyag na. Hiyabay ye nangiawah kanyo paibat
ha kalitehan palakew ha kapagtakaan a kahnagan na.
10 Hatew, ahe na kawo pagtao nin Apo Dioh. Noba haanin, pagtao na
kawoyna. Hatew, ahe na kawo iningalowan Apo Dioh. Noba haanin,
iningalowan na kawoyna.
11 An-adoen kon kakatongno, aliwan ihti ha babe-luta ye peteg a kunaan
yo. Dadayohan kawon bengat ihti. Kaya-bay an-ipakiiingalo ko kanyo a adi
yo ampakilakwan ye kalabayan nin laman yo a lanang angkumuntada nin
ihip yo.
12 Magbi-ay kawon matoynong ha pamilew lan tataon ahe ampamteg,
agya an-ikamikami la kawo haanin. Ta no mabalayan la ye manged a
didiyag yo, ket igalang la yay Apo Dioh ha panlumateng na.

Hiyay Pagpahakop kanlan Mānungkolan

13 Uli kanan Apo Jesus, pahakop kawo kanlan kaganaan a mānungkolan.
Pahakop kawo kanan pinakapoon nin nahyon
14 boy kanlan gogobilnadol a nabyayan nin kapalyadiyan a mamaduha
kanlan ampanyag nin maloke boy mamadangal kanlan ampanyag nin
manged.
15 Ta kalabayan nan Apo Dioh a manyag kawon manged ta-omen hilay
mumo, ket homain hilan pangubayan a maghabin maloke laban kanyo.
16 Malihway kawoyna. Noba aliwan labay habiyen a malihway kawoynan
manyag nin maloke, no aliwan magbi-ay kawon bilang ipoh nan Apo Dioh.
17 Bihaen yo hilay kaganaan a tatao. Adoen yo hilay kakatongno tawo
kanan Apo Jesus. Magbi-ay kawon main limo kanan Apo Dioh. Boy bihaen
yo met ye pinakapoon nin nahyon.

---

* **2:3** Kakanta 34:8. † **2:6** Isaias 28:16. ‡ **2:7** Kakanta 118:22. § **2:8** Isaias 8:14.

Hiyay Panuwad kanan Apo Jesu Cristo

18 Hikawon iipoh, pahakop kawon main pamiha kanlan aamo yo, aliwan
bengat kanlan mangaanoh boy ampakataloh, no aliwan agya kanlan
mangatubag.
19 Ta maaliket yay Apo Dioh no maikpe yoy pamaidap la kanyo agya
homain kawon kahalanan, ulita labay yon mahumbong ye kalabayan na.
20 Homain kawon dangal no ampangikpe kawon paduha uli ha panyag
yo nin maloke. Noba no ampangikpe kawon pamaidap uli ha panyag yon
manganged, maaliket yay Apo Dioh kanyo.
21 Hiyay pangikpe nin pamaidap ket pahan nin nanagyatan nan Apo Dioh
kantawo. Ta ha nangikpe yay Cristo nin pamaidap ha ikanged tawo, ket
binyanan na kitawo nin panuwadan a katapulan tawon humbongen. Ta
wanae ye nakahulat tungkol kana,
22 "Ahe ya nagkahalanan
boy ahe ya bega naghabi nin katagowan."*
23 Ha inumih laya, ket ahe ya met namae. Ha pinaidapan laya, ahe
ya nangipanta, no aliwan impataya nay kaganaan kanan Apo Dioh a
matoynong ye panuhga na.
24 Ha pagkapako na ha kodoh, hiyaynay nananggap nin paduha nin
kakahalanan tawo ta-omen kitawo ahe ana magkahalanan, no aliwan
magbi-ay kitawoynan matoynong. Ta makauli ha huhugat na, ket nitaah
kitawo.
25 Hatew, ba-mo kitawon tutupa a nipakat. Noba haanin, naiudong
kitawoyna kanan Apo a Mānayhay boy Māngalingay nin bi-ay tawo.

3

Hiyay Babala ha Miahawa

1 Ket haanin, hikawon babayi a main ahawa, pahakop kawo ha ahawa
yo, ta no ahe hila po ampamteg ha Habi nin Dioh, makumbinyo yo hilan
humaley kanan Apo makauli ha manganged a ugali yo. Agya ahe yoyna
habiyen kanla, mamteg hilayna,
2 ta makit la a main kawon limo kanan Apo Dioh boy malinih ye bi-ay yo.
3 Adi yo an-ihipen a matampa kawo uli ha panilitil yon labok yo boy ha
pangikonin nin mangablin aalahah ha labok yo o paghoot yon mangablin
babado.
4 Mamanged no hiyay uugali yo ye patampaen yo. Hiyay labay kon
habiyen, mag-ilyadi kawo dayin maaypa boy mal-em, ta yati ye tampa a
ahe angkauman boy maalaga ya ha pamilew nan Apo Dioh.
5 Yati ye ampagpatampa lan babayi hatew a mapanumbong ha kalabayan
nan Apo Dioh boy ampataya kana. Ampahakop hila ha ahawa la
6 a omen kanan Sara hatew. Ta nagpahakop ya kanan ahawa na a hiyay
Abraham boy imbilang naya po a amo na. Ket haanin, aanak na kawoynan
Sara dapot tana pawa matoynong ye didiyag yo boy adi kawoyna angkalimo
ha agya hinyaman.
7 Hikawon lalakin main ahawa, katapulan a pakilamoan yo hilan manged
ye ahawa yo. Bihaen yo hila agya makakapey hila dinan yo, ta kapadiho yo
hila met a biyan nan Apo Dioh nin bi-ay a homain anggaan. Diyagen yo
hilayati ta-omen homain makahaad nin pakigwang yo.

Hiyay Diyagen tawo no Ampakadiha kitawon Kaidapan

* **2:22** Isaias 53:9.

8 Kaya-bay wanae ye bilin ko kanyo. Mapaymamagha kawon ihip,
mapaykataloh kawo, mapay-ado kawo bilang mikakatongno, mapanlunoh
boy magmakaaypa kawo ha magha boy magha.
9 Adi yo hila ambaeen ye ampanyag nin maloke kanyo boy adi yo hila
an-umihen ye ampangumih kanyo. No aliwan ipakigwang yo hila a inged
na hilan Apo Dioh, ulita hinagyat na kawo a manyag nin yati ta-omen na
kawo inged.
10 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"Ayaman a malabay nin mahayaghag boy manged a bi-ay,
ket katapulan a adi ya ampaghabin maloke boy katagowan.
11 Katapulan a tumgen yayna ha panyag nin maloke,
ket pawa anan manganged ye diyagen na.
Pakikwanan na a manged ye pamakilamo na kanlan kanayon.
12 Ta an-ialla na hilan Apo Dioh ye tataon matoynong
boy anleng-en nay pakigwang la.
Noba kahulog na hilay tataon ampanyag nin maloke."*
13 Main nayi mamahakit kanyo no ampaghehpetan yoy manyag nin
manged?
14 Noba no ipaloke la kawo agya manged ye andiyagen yo, minged
kawo. Kaya-bay "hinyaman ye diyagen la kanyo, adi kawo angkalimo o
angkahindak."†
15 Pakaihipen yo a hiyay Apo Jesu Cristo ye katapulan yon padangalan
boy humbongen. Boy lanang kawo dayin nakahadya a mangipalinaw nin
ayaman a manepet kanyo nin tungkol ha kahigudowan yo kanan Apo Dioh
a iligtah na kawo.
16 Noba makibat kawo kanla nin maumeg boy main pamiha. Pakahigu-
dowen yo a lanang a malinih ye kanakman yo ta-omen hila mading-eyan
ye tataon ampandama nin manged a pangugali yo bilang mānumbong nan
Cristo.
17 Ta mamanged a mangikpe kawon pamaidap uli ha panyag yo nin
manged dapot tanan kalabayan nan Apo Dioh dinan ha mangikpe kawon
pamaidap uli ha panyag yon maloke.
18 Ta ninghan yan bengat natey ye Apo Jesus ha ikapatawad nin kaka-
halanan nin kaganaan a tatao. Agya homain yan kahalanan, ket natey ya
ha ikanged tawon māgkahalanan ta-omen na kitawo maihaley kanan Apo
Dioh. Pinatey lay laman na, noba bini-ay na yan Ihpiditon Dioh.
19 Ket makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh, nilakew na hilay
nakapidiho a kalelwa lan nangamatey. Ket main yan impatanda kanla.
20 Ta ahe hila nanumbong kanan Apo Dioh hatew ha panaon nan Noe.
Kananyatew a panaon, legan andiyagen nan Noe ye daong, maanoh yan
nangagad ye Apo Dioh a mamteg hilay tatao kana. Noba bayo lumateng ye
lanab, walo hilan bengat ye namteg boy hinumlep ha daong boy naligtah
ha lanom.
21 Ket yatin kaligtahan ha lanom ye nakailalayian nin bawtihmo a
pagkakitan a naligtah kitawoyna ha pamaduha nan Apo Dioh makauli ha
pagkabi-ay nan uman Apo Jesu Cristo. Yatin bawtihmo, aliwa yan panguyah
nin dinat ha laman tawo, no aliwan makauli ha malinih a kanakman,
ampagpangako kitawo kanan Apo Dioh a ahe kitawoyna manyag nin
hinyaman a labag ha kalabayan na.

---

* **3:12** Kakanta 34:12-16. † **3:14** Isaias 8:12.

22 Ket haanin, hiyay Apo Jesu Cristo, anti yayna ha langit boy ampamoon
ha dapit wanan nan Apo Dioh. Ket hilay kaganaan a anghil, agya hilay
mānungkolan a ihpidito boy makapalyadiyan a ihpiditon anti ha lowang,
ket ingkonin na hilaynan Apo Dioh ha hilong nin kapalyadiyan nan Apo
Jesu Cristo.

4

Hiyay Bayon Bi-ay

1 Kaya-bay ulita nangikpe yan tubat a idap ye Apo Jesu Cristo, ket
katapulan met awod a nakahadya kawon mangikpe. Ta hiyay taon
ampangikpe nin tubat a idap, ket ahe yayna ampanyag nin kahalanan.
2 Ket paibat haanin, ahe na yayna anhumbongen ye kalabayan nin laman
na, no aliwan kalabayan naynan Apo Dioh.
3 Huhtoyna ye panaon a hinayang yo uli ha panyag yon kalalabay lan
diyagen nin tataon ahe ampamteg kanan Apo Dioh. Hatew, ampagbi-ay
kawon madamog boy anhumbongen yoy kalabayan nin laman yo. Lanang
kawon ampaytipon a maglahing boy manyag nin babagay a makakading-
ey. Ket ha panggalang yo ha diohdiohan yo, malabong po a ampakailoy ye
andiyagen yo.
4 Noba haanin, ampagtaka hilayna kanyo ye tataon ahe ampamteg kanan
Apo Dioh, ta ahe kawoyna ampakilamo ha magulo boy palugad a pagbi-ay
la. Kaya-bay an-ilungolungo la kawoyna haanin.
5 Noba pakibatan la lano kanan Apo Dioh ye andiyagen la, ta uhgaan nan
Apo Dioh lano ye kaganaan a tatao, angkabi-ay man o nangamatey ana.
6 Yabayti ye hangkan no taket ta naipatanda ye Manged a Balita kanlan
tataon nangamatey ana haanin. Ta agya natey hilayna ha laman, ta
wanabay ye in-uhga nan Apo Dioh ha kaganaan a tatao, hiyay kalelwa la
ket mabi-ay makanoman a pagkalamo nan Apo Dioh.

Hiyay Panggawi nin Binaba a An-ibyay nan Apo Dioh

7 Madanon anay kalampuhan nin babe-luta. Kaya-bay mangihip kawon
matoynong boy magbi-ay kawon mapamenben ta-omen homain makahaad
nin pakigwang yo.
8 Boy hiyay pinakamaalaga ha kaganaan, may-adoado kawon luboh, ta no
an-adoen moy kapadiho mo, agya po malabong ye dinyag na a kahalanan
kammo, ket mapatawad moya.
9 Hagyaten yo hilan makidagoh ha baey nin balang magha kanyo ye
kakatongno yo kanan Cristo.
10 Hiyay balang magha kantawo, ket binyanan nan Apo Dioh nin binaba.
Kaya-bay bilang pinatayaan na nin hilatin binaba, gawien tawo ha ikanged
nin kaganaan.
11 Hiyay binyanan nin binaba a mangipatanda, ket katapulan a mangi-
patanda yan Habi nin Dioh. Ket hiyay binyanan nin binaba a maghilbi, ket
katapulan a maghilbi ya makauli ha kakhawan a in-ibyay nan Apo Dioh
kana ta-omen ya migalang ye Apo Dioh ha kaganaan a andiyagen tawo
makauli kanan Apo Jesu Cristo. Anti ya kana ye kangedan boy kapalyadiyan
makanoman! Amin.

Hiyay Pangikpe lan Māmteg

12 An-adoen kon kakatongno, adi yoyna ampagtakaan ye mangabyat
a papanubok a angkadihaan yo. No angkahubok ye pamteg yo, adi yo
angkahindakan ye angkalyadi kanyo.

13 No aliwan mag-aliket kawo, ta ampagdiha kawon idap a diniha nan
Cristo. Ket no ipakit naynay mahnag a kapalyadiyan na, maluboh ye
kaaliketan yo.
14 Kaya-bay minged kawo no an-umihen la kawo uli ha panumbong
yo kanan Cristo, ta hiyay labay habiyen, anti kanyoy makapalyadiyan a
Ihpidito a hiyay Ihpiditon Dioh.
15 No paidapan la kawo, aliwa dayin ulita nakapatey kawon tao o
nanakaw o nakadyag kawon maloke o nakibalabala kanlan kanayon.
16 Noba no paidapan la kawo uli ha pamteg yo kanan Cristo, adi
kawo angkading-ey, no aliwan magpahalamat kawo kanan Apo Dioh, ta
angkahabtan kawon māmteg nan Cristo.
17 Ta naabot anay panaon nin panuhga nan Apo Dioh, ket unaen na hilay
aanak na. Haanin, no unaen na kitawon uhgaan a aanak na, ihipen yoy
malyadi lano kanlan ahe ampanumbong nin Manged a Balita a ibat kana.
18 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
"No maidap hilan miligtah ye mangatoynong,
lalalo hilayna ye ahe ampamalay kanan Apo Dioh boy māgkahalanan."*
19 Kaya-bay hikawon ampangikpe nin pamaidap haanin ulita yati ye
kalabayan nan Apo Dioh kanyo, magpahulong kawoynan ingat ha panyag
nin manged boy ipataya yoynan bengat ye hadili yo kanan Apo Dioh a
namalhowa kanyo, ta mapatayaan ya ha pangako na.

5

Bibilin kanlan Mānguna nin Pangkat lan Māmteg boy kanlan Bayontubo

1 Haanin, hikawon mānguna nin papangkat lan māmteg, main akon
ipakihabi kanyo bilang magha met a mānguna boy nakakit nin pag-idap
nan Cristo boy magha met a mapadangalan a kalamo na ha panlumateng
na.
2 Kalingayen yo hilay tatao nin Dioh a naipataya kanyo. Nailalayi hila ha
tutupa, ket hikawo met ye magpahtol kanla. Kaya-bay pakahayhayen yo
hilan luboh ha puho yo, ulita yati ye labay nan Apo Dioh. Diyagen yo yati,
aliwa dayin angkapilit o ulin bengat ha howildo.
3 Boy adi yo hila an-ipohen ye naipataya kanyo, no aliwan mag-ilyadi
kawon panuwadan la.
4 Ket ha panlumateng nan Cristo a Māngunan Māngalingay, makatanggap
kawon kodona a mikakaanti ye kadangalan na makanoman.
5 Ket haanin, hikawo met a bayontubo, pahakop kawo kanlan tutoan
mānguna ha pangkat yon māmteg. Ket hikawon kaganaan a māmteg,
magmakaaypa boy maghilbi kawo ha magha boy magha. Ta wanae ye
naihulat a Habi nin Dioh,
"Hiyay Apo Dioh, angkahulog ya kanlan tataon ampagmatagay,
noba an-inged na hilay tataon ampagmakaaypa."*
6 Kaya-bay pahakop kawo ha kapalyadiyan nin Dioh ta-omen na kawo
padangalan lano ha maabot ye panaon.
7 Ipataya yo kana ye kaganaan a ampakayootan yo, ulita hiyabay ye
ampangalingay kanyo.
8 Pakahidi boy mag-alla kawo! Ta hiyay Satanas a kaaway yo, ket
ampanapul yan tataon damaen na. Ba-mo yan liyon a ampan-engel a
ampanapul nin amoyoken na.

---

* **4:18** Kahabiyan 11:31. * **5:5** Kahabiyan 3:34.

9 Labanan yoya boy pakapah-ey kawo ha pamteg yo kanan Apo Dioh.
Pakaihipen yo a aliwan bengat hikawoy ampangikpe nin kaidapan, no
aliwan agya hilay kanayon a kakatongno yo ha pamteg ihti ha babe-luta.
10 Makandin bengat a panaon ye pangikpe yon kaidapan. Pangayadi,
haglapan na kawon Apo Dioh ta-omen kawo mag-ilyadin genap. Hiya met
ateed ye mamapah-ey boy mamakhaw kanyo, ulita hiyabay ye ampangi-
batan nin kaganaan a kangedan. Hinagyat na kawo ta-omen kawo mailamo
ha homain anggaan a kadangalan na makauli ha pamakimamagha yo
kanan Cristo.
11 Anti kana ye kapalyadiyan makanoman! Amin.

Hiyay Pangumohta

12 Ket haanin, makauli ha haglap nan Silvano a mapatayaan tawon
katongno kanan Apo Jesus, ket inhulat ko yatin matekbe a hulat kanyo. Ket
makauli kananyatin hulat, mapakhaw ko dayi ye nakem yo. Labay kon
matandaan yo a yatin inhulat ko ye kaptegan a kangedan nan Apo Dioh.
Mikakaanti kawo awod ha kangedan na makanoman.
13 Angkumohtaen la kawo met nin kakatongno yo ha pamteg a anti
ha Babilonia. Kapadiho yo hila met a pinili nan Apo Dioh a pagtao na.
Angkumohtaen na kawo met Marcos a pinagkaanak ko.
14 Bilang mikakatongno kanan Cristo, mayngingidlaw kawon main ado.
Ket hikawon kaganaan a ampakimamagha kanan Cristo, mikakaanti ya
dayi kanyoy katanaan nan Apo Dioh.

Hiyay Ikalwan Hulat nan PEDRO

1 Hiko yay Simon Pedro a māghilbi boy apohtol nan Apo Jesu Cristo.
Nanulat ako kanyo a nakatanggap nin pamteg a padihon kaalaga nin
pamteg mi makauli ha katoynongan nan Apo Jesus a Dioh tawo boy
Māngiligtah.
2 Matanggap yo dayi ye mahbol a kangedan boy katanaan a ibat kanan
Apo Dioh makauli ha pagkatanda yo kana boy kanan Apo tawon Jesu Cristo.

Hiyay Bibilin kanlan Pinili nan Apo Dioh

3 Hiyay Apo Dioh, makauli ha kapalyadiyan na, in-ibyay nayna kantawo
ye kaganaan a katapulan tawo ta-omen kitawo ampakapagbi-ay a ma-
toynong makauli ha pagkatanda tawo kana a nanagyat kantawo a pagtao
na. Hinagyat na kitawo makauli ha kadangalan na boy kangedan.
4 Ket makauli kanlan hilati, in-ibyay nayna kantawo ye mangaalaga boy
manged a pangako na ta-omen kitawo ahe maoy-oy nin kalabayan nin
laman tawo, no aliwan mag-ilyadi kitawon matoynong a omen kana.
5 Kaya-bay pakaapehen yon ipahan ha pamteg yo ye manged a pangugali.
Ha manged a pangugali yo, ipahan ye tinanda.
6 Ha tinanda yo, ipahan ye pamenben nin hadili. Ha pamenben nin hadili
yo, ipahan ye pagteeh. Ha pagteeh yo, ipahan ye panumbong nin kalabayan
nan Apo Dioh.
7 Ha panumbong nin kalabayan nan Apo Dioh, ipahan ye pangado kanlan
kakatongno kanan Cristo. Ket ha pangado yo kanlan kakatongno kanan
Cristo, ipahan ye pangado ha kaganaan.
8 Ta no hilatin kaganaan a pangugali, ket anti yayna kanyo boy lumalo
po, mag-ilyadin main hilbi boy pakinabang ye pagkatanda yo kanan Apo
tawon Jesu Cristo.
9 Noba kanlan homain wanabay a pangugali, ket kapkap hila ha kaptegan
boy naliwaan layna a pinatawad na hilaynan Apo Dioh ha kakahalanan la
hatew.
10 Kaya-bay an-adoen kon kakatongno, pakaapehen yon mapaptegan
makauli ha manged a pangugali yo a hinagyat na kawon Apo Dioh boy pinili
na kawon pagtao na. Ta no manged ye pangugali yo, ahe kawo mihyay
kanan Apo Dioh,
11 no aliwan luboh na kawon tanggapen ihtew ha mikakaanti
makanoman a panakopan nan Apo tawo boy Māngiligtah a hiyay Jesu Cristo.
12 Kaya-bay agya tanda yoyna hilatin babagay boy mapah-ey kawoyna ha
kaptegan a tinanggap yo, ket lanang katawon teed ampaihipan.
13 Ket ha ihip ko, legan angkabi-ay ako, katapulan a lanang kon ipaihip
kanyo hilati,
14 ta tanda ko a ahe akoyna magbuyot ihti ha babe-luta. Ta wanabay ye
hinabi na kangkon Apo tawon Jesu Cristo.
15 Kaya-bay andiyagen koy anggan mababa ko ta-omen ko mahigudo a
lano ha ahe akoyna, ahe yo maliwaan hilatin in-adal ko kanyo.

Hiyay Pamapteg nan Pedro nin Kadangalan nan Cristo

16 Hilayatin in-adal mi kanyo a tungkol ha kapalyadiyan nan Apo
tawon Jesu Cristo boy hiyay pag-udong na lano ihti ha babe-luta, ket

aliwan palbowat bengat a ihtolya, ta nakit min peteg ye kahnagan boy
kapalyadiyan na.
17-18 Ta hatew ha kalamo mi yay Apo Jesu Cristo ihtew ha mapantay nan
Apo Dioh, pinadangalan na yan Makapalyadiyan a Bapa a Dioh boy impakit
nay kahnagan na kanan Apo Jesus. Ket hikayin peteg ye nakange nin yatin
bihnga a ibat ha langit a ampaghabin wanae, "Yabayti ye ampakaadoen kon
Anak a luboh kon angkaaliketan!"*
19 Ha wanabay, napaptegan a peteg ye impatanda lan popodopita hatew
tungkol kanan Cristo. Kaya-bay katapulan a ihipen yon manged ye
impatanda la, ta ba-mo yan tillag a anhumnag ha kalitehan angga lano ha
mag-udong yay Cristo a nailalayi ha bontatala a mamahnag nin ihip yo.
20 Igit ha kaganaan, pakaihipen yo a hilay kaganaan a inhulat lan
popodopita ha naihulat a Habi nin Dioh, ket aliwa lan hadilin pangitaloh.
21 Ta hilatin impatanda la ket aliwan ihip nin tao, no aliwan impatanda
nan Ihpiditon Dioh kanla.

2

Hilay Mamaihtodon Ampangiadal nin Aliwan Peteg

1 Noba hatew, main met ampagkonwadin popodopita kanlan tatao ha
Israel. Ket wanabay ya met ateed kanyo, ta main lanon lumateng a
mamaihtodo a ahe yo maedepan a mangiadal kanyo nin makadama ha
pamteg yo. Ikahwil la yay Apo Jesus a nambeh kanla ha kakahalanan la.
Kaya-bay ahe mabuyot, hiyay Apo Dioh, paduhaan na hilaynan homain
anggaan.
2 Noba malabong po ateed kanyo ye manuwad nin makakading-ey a
didiyag la. Ket ulin yati, malabong a tatao ye maghabin maloke laban ha
kaptegan a anhumbongen tawo.
3 Ket uli ha kaakokohan lan hilatin mamaihtodon ampangiadal nin
aliwan peteg, oy-oyen la kawo makauli ha palbowat lan bengat a iihtolya
ta-omen la kawo pagpilakan. Noba nabuyot anan nakataladan ye paduha
la boy madanon anay pandama kanla.
4 Ta agya hilay aanghil nin Dioh, ket ahe na hila iningalowan Apo Dioh
ha nagkahalanan hila, no aliwan intapon na hila ha maliteh boy maalale a
lubot a impilno. Ket ihtew layna agaden ye Mangaamot nin Panuhga.
5 Ha panaon nan Noe, ahe na hila met iningalowan Apo Dioh ye tataon
ahe ampamalay kana, no aliwan inapo na hila makauli ha lanab. Ket hilay
naligtah bengat, hiyay Noe a nangipatanda nin tungkol ha katoynongan boy
hilay piton kalalamoan na.
6 Inuhgaan na hila met Apo Dioh ye tatao ha banwan Sodoma boy
Gomorra uli ha kalok-an la. Ket inulam na hila dayon babanwa la ta-omen
na ipakit ye malyadi kanlan tataon ahe ampamalay kana.
7 Noba inligtah na yay Lot a maghay taon matoynong a nalele ha
kadamogan lan mangaloke a tatao.
8 Hiyay Lot a matoynong a tao, ha angkumonin ya po ihtew, ket mina-
mangaamot nan angkaimatonan ye mangaloke a andiyagen lan kalugalan
na. Ket ingkalele na yan tubat yatew.
9 Kaya-bay tanda nan Apo Dioh no way-omen na hila iligtah ye tataon
matoynong a ampakadiha nin papanubok boy no way-omen na hilan
pahulong a ampaduhaan ye mangaloke angga ha mangaamot nin panuhga
na.

---

* **1:17-18** Malyadi bahaen yo yatin nalyadi ha Mateo 17:1-9; Marcos 9:2-10; Lucas 9:28-36.

10 Lalo ana ingat kanlan tataon ampanumbong ha kalabayan nin laman
la boy ahe ampahakop kanlan mānungkolan.
Ket hilatin tatalapak boy mangalambong a mamaihtodo, ket homain hilan
limon ampaghabin maloke laban kanlan anti ha langit.
11 Hilay anghil, agya mamakhaw boy igit hilan makapalyadiyan, ket ahe
hila po man naghabin maloke laban kanlan mangalambong a mamaihtodo
ha adapan nan Apo Dioh.
12 Noba hilatin mamaihtodo, ket ampaghabi hilan maloke laban ha
babagay a homain hila met tinanda. Ba-mo hilan aayop a homain ihip
a nianak ta-omen bengat dakpen boy hapoen. Kaya-bay homain hapo a
hilatin mamaihtodo, ket damaen na hilan Apo Dioh.
13 Paduhaan na hilan Apo Dioh ha kaeteban nin didinyag lan maloke
kanlan kanayon. Hiyay kahayaghagan la ket maglahing boy manyag nin
kalabayan nin laman la agya kaamotan. Kaya-bay no makidungo hila
kanyo, ket hilabay ye pakaumihan yo boy pakaipading-eyan. Ba-mo hilan
talumatim ha bayon bado.
14 Boy no bilewen lay babayi, naheb hilan kaotoyan. Ahe hila anhumawa
a manyag nin kahalanan boy an-oy-oyen la hila po ye tataon mangakapey
ye pamteg la. Nalmaw hilaynan mangakokoh. Paduhaan na hilaynan Apo
Dioh!
15 Napakat hila, ta tinalingkukolan layna ye matoynong a aadal. Tinuwad
lay dinyag nan anak nan Beor a hiyay Balaam a napabahokhok a manyag
nin kalok-an.
16 Uli yatin kahalanan na, pinaghabiyan na yan Apo Dioh makauli ha
ahno a ba-mon taon naghabi kana ta-omen ya mahaad ha kamutawan a
diyagen na.
17 Hilayatin mamaihtodon ampangiadal nin aliwan peteg, ket homain
hilan hilbi a ba-mon libon a namal-an o ampiangin a owep a homain ya
met kaget a udan, ta antalingowen la hilay tatao. Kaya-bay intaning na
hilaynan Apo Dioh ha pinakamaliteh a lugal.
18 Malambong hilan maghabi, noba homain met hilbi ye anhabiyen la.
An-oy-oyen la hilay tataon kapipialih ha kalok-an a humbongen layna man
ye madamog a kalabayan nin laman la.
19 Anhabiyen la, “No humbongen yoy an-iadal mi, malihway kawoyna
a manyag nin hinyaman a labay yo.” Noba hiyay kaptegan, hilan mihmo
ket ipoh nin kahalanan a ampakadama kanla. Ihipen yo yatin kahabiyan,
“Hiyay taon ahe manambot, ket pag-ipoh na yan nanambot kana.”
20 Hatew ha natandaan la yay Apo boy Māngiligtah tawon Jesu Cristo, ket
napalihway hilayna paibat ha kalok-an ihti ha babe-luta. Noba haanin, ulita
nag-udong hila ha alan lan didiyag boy naipoh hilayna man nin kahalanan,
ket nag-ilyadi hilan maloloke po dinan ha ahe laya po natandaan ye Apo
Jesus.
21 Mamanged po dayi a ahe layna bega natandaan ye dān a palakew ha
bi-ay a matoynong dinan ha matandaan la, pangayadi, talingkukolan laya
met ateed ye bilin nan Apo Dioh a naipatanda kanla.
22 Ulin yati, napaptegan a peteg ye kahabiyan a wanae,
“Hiyay inhuka nan aho,
ket kanen na met ateed.”
Boy
“palyoen moya man ye baboy,
ket mag-udong yan teed magpita.”*

* **2:22** Kahabiyan 26:11.

3

Hiyay Pag-udong nan Apo Jesus

1 An-adoen kon kakatongno, yati ye ikalwaynan hulat ko kanyo. Ket
kanlan hilatin huhulat ko, pinaghehpetan kon pokawen ye malinih a ihip yo
makauli ha pangipaihip kon uman kanyo nin babagay a natandaan yoyna.
2 Hiyay labay ko ket lanang yon ihipen ye hahabi lan popodopita nan
Apo Dioh hatew boy hiyay bilin nan Apo tawo boy Māngiligtah a impahabi
na kanyo makauli kanlan aapohtol a intubol na kanyo.
3 Igit ha kaganaan, katapulan yon matandaan a bayo kalampuhan nin
babe-luta, ket lumateng hilay tataon mangilungolungo nin tungkol ha pag-
udong nan Apo Jesus. Ket hilatin tatao, humbongen la ye kalabayan nin
laman la.
4 Ket habiyen la, "Aliwa nayi a impangako nan Cristo a mag-udong ya?
Way-ihtew yayna awod haanin? Nangamatey hilaynay tutoa mi. Noba
homain met nauman paibat po ha pinalhowa ye babe-luta."
5 Tinatala laynan niliwaan ye kaptegan a pinalhowa nan Apo Dioh hatew
ye lowang makauli ha habi na boy nanyag yan babe-luta paibat ha lanom
boy makauli ha lanom.
6 Ket makauli met ha lanom, linipoh na ye babe-luta, ket nadama ye
kaganaan.
7 Ket makauli met ha habi na, intaning nan Apo Dioh a ulamen nay babe-
luta boy hilay anti ha lowang ha mangaamot nin panuhga boy pamaduha
na kanlan ahe ampamalay kana.
8 Noba an-adoen kon kakatongno, ahe yo dayi anliwaan a padihon bengat
kanan Apo ye maghay mangaamot ha malibon taon boy hiyay malibon taon
ha maghay mangaamot.
9 An-ihipen lan kanayon a maena yay Apo Dioh ha panupad na nin
pangako na tungkol ha pag-udong nan Apo Jesus. Noba hiyay kaptegan,
maanoh ya, ta ambiyan nan bengat ye kaganaan a tatao nin panaon a
maghehe, ta ahe na labay a main mipalakew ha kapaduhaan a homain
anggaan.
10 Noba hiyay pag-udong nan Apo Jesus, ket ba-mon panlumateng nin
maghay mānakaw a ahe tawo tanda no makano. Kananyatew met ateed,
maanam ye lowang kadlan nin makhaw a dagoldol, maulam ye kaganaan
a anti ha lowang, ket hiyay babe-luta boy kaganaan a anti ihtew, ket
mangaanam.
11-12 Haanin, ta wanabay ye pagkadama nin kaganaan, legan an-agaden
tawo yatew a mangaamot, katapulan awod a magbi-ay kitawoynan homain
kahalanan boy ampanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh. Ket ha
panumbong tawo, diyagen tawoy anggan mababa tawo ta-omen ahe
yaynan magbuyot ye pag-udong nan Apo Dioh. Kananyatew a mangaamot,
maanam ye lowang boy kaganaan a anti ihtew, ta maulam.
13 Agya wanabay man, main bayon lowang boy bayon babe-luta a
impangako nan Apo Dioh a an-agaden tawo. Ket hilay kaganaan a kumonin
ihtew, hilay mangatoynong.
14 Kaya-bay an-adoen kon kakatongno, legan an-agaden tawo yain, ket
diyagen tawoy anggan mababa tawon magbi-ay a main katanaan kanan
Apo Dioh, malinih boy homain pakaumihan ha pamilew na.
15 Pakaihipen yo a maanoh yay Apo, ta ambiyan na hila po ye tatao nin
panaon a maghehe ta-omen hila miligtah. Ket yati met ateed ye hinabi nan
an-adoen tawon katongno a hiyay Pablo, ha nanulat ya kanyo makauli ha
kadunongan a in-ibyay nan Apo Dioh kana.

16 Wanabay met ateed ye anhabiyen na ha kaganaan a hulat na. Main met
maidap matalohan a pahen nin hulat na. Ket yati ye ambiyan lan lumbo
a katalohan nin tataon mumo boy mangakapey ye pamteg la a omen ha
andiyagen la ha kanayon po a pahen nin naihulat a Habi nin Dioh. Ket uli
kananyatin andiyagen la, an-ilakew lay hadili la ha kapaduhaan.
17 Kaya-bay an-adoen kon kakatongno, ulita natandaan yoyna ye tungkol
kanlan hilatin mangaloke a ampangiadal nin aliwan peteg, katapulan a
mag-alla kawo ha aliwan peteg a aadal la ta-omen la kawo ahe matalingo.
Ta no matalingo la kawo, ket ahe yoyna pamtegan ye kaptegan a naiadal
ana kanyo.
18 Magpahulong kawoyna ingat ha panumbong kanan Apo boy
Māngiligtah tawon Jesu Cristo ta-omen lalo yoya po madihaan ye kangedan
na boy lalo yoya po matandaan. Galangen tawo yay Apo Jesu Cristo haanin
boy makanoman! Amin.

Hiyay Unan Hulat nan
JUAN

Hiyay anhabtan Habi a Ampamyay nin Bi-ay a Homain Anggaan

1-2 Nanulat kayi kanyo tungkol kanan anhabtan Habi nin Bi-ay a
ampamyay nin bi-ay a homain anggaan. Hiyabay ye an-ipatanda boy
ampaptegan mi kanyo. Ha ahe ya po pinalhowa ye babe-luta, anti yayna
boy kalamo na yan Apo Dioh. Ket ha nakew ya ihti ha babe-luta, nange mi
yan naghabi, nakit miya, boy nakimpaan miya po ye laman na.
3 Hiyay nakit boy nange mi ye an-ipatanda mi kanyo ta-omen kawo
makimamagha kammin ampakimamagha kanan Bapa a Dioh boy kanan
Apo Jesu Cristo a Anak na.
4 An-ihulat mi yati ta-omen mignap ye kaaliketan tawo.*

Hiyay Apo Dioh ye Kahnagan

5 Haanin, an-ipatanda mi met kanyo ye nange mi kanan Apo Jesus a hiyay
Apo Dioh ket kahnagan boy homain bega kalitehan kana.
6 Kaya-bay no anhabiyen tawo a ampakimamagha kitawoyna kanan Apo
Dioh, noba ampagbi-ay kitawo po ha kalitehan, ket ampagtago kitawo boy
ahe kitawo ampagbi-ay ha kaptegan.
7 Noba no ampagbi-ay kitawo ha kahnagan a omen kanan Apo Dioh a
anti ha kahnagan, ket main kitawoynan paymamagha. Ket hiyay daya
nan Apo Jesus a Anak nan Apo Dioh, anlinihan na kitawo ha kaganaan a
kakahalanan tawo.
8 No anhabiyen tawon homain kitawon kahalanan, ket anlokowen tawoy
hadili tawo boy ahe ya kantawo ye kaptegan.
9 Noba no ihabi tawoy kakahalanan tawo kanan Apo Dioh boy paghehean,
ket patawaden na kitawo boy linihan ha kaganaan a kakahalanan, ta
mapatayaan boy matoynong ya.
10 Noba no anhabiyen tawon homain kitawon kahalanan, andiyagen tawo
yan matago ye Apo Dioh boy ahe ya angkakit ha bi-ay tawo ye habi na.

2

1 Haanin, an-adoen kon aanak, an-ihulat ko yati kanyo ta-omen kawoyna
ahe magkahalanan. Noba no main kanyoy magkahalanan, main makiin-
galo kanan Bapa a Dioh a patawaden nay kakahalanan tawo. Hiyabay ye
Apo Jesu Cristo a matoynong.
2 Hiyabay ye napaduhaan nin kamateyan bilang kahagili tawo ta-omen
kitawo mapatawad ha kakahalanan tawo. Boy aliwan bengat kakahalanan
tawo, no aliwan kakahalanan nin kaganaan a tatao ihti ha babe-luta.
3 Haanin, no anhumbongen tawo ye Bibilin nan Apo Dioh, angkahigudo
tawon katatanda tawo ya.
4 Ket no main maghabi, “Katatanda ko yaynay Apo Dioh,” noba ahe na met
anhumbongen ye bibilin na, ket ampagtago ya boy ahe ya kanay kaptegan.
5-6 Noba hiyay taon ampanumbong nin Habi nin Dioh, ket genap ye
pangado na kana.* Kaya-bay agya ayaman a maghabi, “Ampakimamagha
koyna kanan Apo Dioh,” ket katapulan a magbi-ay ya awod a omen kanan

* **1:4** *tawo* o “mi.” * **2:5-6** o “ket genap anay pangado nan Apo Dioh kana.”

Apo Jesu Cristo, ta yabay-in ye pamapteg a ampakimamagha yayna kanan
Apo Dioh.
7 Haanin, an-adoen kon kakatongno, aliwan bayon bilin ye an-ihulat ko
kanyo, no aliwan alan ana. Ta hatew, ha namteg kawo kanan Apo Jesu
Cristo, ket nange yoynay bilin a katapulan kitawon mapay-ado.
8 Noba haanin, ba-mo yayna met bayon bilin, ulita nakit ha pagbi-ay
nan Apo Jesus boy angkakit yayna met kanyo haanin. Ta angkaalih anay
kalitehan boy anhumnag yaynay kahnagan nan Apo Dioh.
9 No main ampaghabi, "Ampagbi-ay akoyna ha kahnagan," noba kahulog
naya met ye katongno na, ampagbi-ay ya po ha kalitehan.
10 Noba ayaman a ampangado nin katongno na, ket ampagbi-ay yayna ha
kahnagan boy aliwaynan hiya ye hangkan nin pagkahalanan lan kanayon.
11 Noba hiyay taon kahulog nay katongno na, ket anti ya po ha kalitehan.
Ba-mo yan angkumodang ha kalitehan boy ahe na tanda ye anlakwen na,
ta pinakapkap yan kalitehan.
12 An-ihulat ko yati kanyon an-adoen kon aanak,
ta pinatawad na yaynan Apo Dioh ye kakahalanan yo makauli ha
dinyag nan Apo Jesus.
13 An-ihulat ko yati kanyon babapa,
ta katatanda yo yaynay Apo Jesu Cristo a antina bayo po pinalhowa ye
babe-luta.
An-ihulat ko yati kanyon bayontubo,
ta hinambot yo yaynay Satanas.
14 An-ihulat ko yati kanyon an-adoen kon aanak,
ta katatanda yo yaynay Bapa a Dioh.
An-ihulat ko yati kanyon babapa,
ta katatanda yo yaynay Apo Jesu Cristo a antina bayo po pinalhowa ye
babe-luta.
Boy an-ihulat ko yati kanyon bayontubo,
ta maghen anay pamteg yo kanan Apo Jesu Cristo,
nikakaanti ya kanyoy Habi nin Dioh,
boy hinambot yo yaynay Satanas.

Hiyay tungkol ha Pangado nin Babagay ihti ha Babe-luta

15 Adi yo an-adoen ye didiyag lan ahe ampanumbong kanan Apo Dioh o
hinyaman a kahulog nan Apo Dioh. Ta hiyay ampangado kanlan hilati, ket
ahe ya ampangado kanan Bapa tawon Dioh.
16 Ta wanae ye andiyagen lan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh.
Anhumbongen lay kalabayan nin laman, angkaibegan lay angkakit la, boy
an-ilambong lay babagay a anti kanla. Hilatin kaganaan, aliwan ibat kanan
Bapa a Dioh, no aliwan ibat ihti ha babe-luta.
17 Ta hiyay didiyag lan ahe ampanumbong kanan Apo Dioh boy hilay ka-
ganaan a angkaibegan la, ket maanam ya. Noba hiyay taon ampanumbong
ha kalabayan nan Apo Dioh, mabi-ay yan makanoman.

Hiyay Kabono nan Apo Jesu Cristo

18 Haanin, hikawon aanak ko ha pamteg, madanon anay pag-udong nan
Apo Jesus ihti ha babe-luta. Nange yoyna a lumateng ye kabono nan Cristo.
Ket haanin met ateed, malabong hilaynay kabono nan Cristo. Kaya-bay
tanda tawoyna a madanon anay pag-udong nan Apo Jesus.
19 Hatew, kalamo tawo hila. Noba nilakwanan la kitawo, ta ahe tawo
hilan peteg kalalamoan. No peteg tawo hilan kalalamoan, ahe la kitawo

dayi nilakwanan. Noba ulita nilakwanan la kitawo, tanda tawoyna a ahe
tawo hilan peteg kalalamoan ha pamteg kanan Apo Jesus.
20 Noba hikawo, anti yayna kanyo ye Ihpiditon Dioh a in-ibyay nan Apo
Jesu Cristo. Kaya-bay tanda yoynan kaganaan ye kaptegan.
21 Ket tanda yoyna met a hiyay katagowan, ket ahe ya ampangibat ha
kaptegan. Agya wanabay man, nanulat ako kanyo ta-omen yo mahigudo a
hiyay natandaan yoyna, ket kaptegan.
22 Hiyay taon matago, anhabiyen na a aliwan hiyay Apo Jesus ye Cristo a
intubol nan Apo Dioh. Hiyay ampaghabin wanabay ye kabono nan Cristo,
ta ahe na binalay ye Bapa a Dioh boy Anak na.
23 Ayaman a ahe ampamalay kanan Anak, ket ahe naya met ambalayen
ye Bapa a Dioh. Noba ayaman a ampamalay kanan Anak, ket ambalayen
naya met ye Bapa a Dioh.
24 Haanin, itanem yo ha puho yo ye naadal yo ha namteg kawo kanan
Apo Jesu Cristo. Ha wanabay, mikakaanti kawon magbi-ay a main
pamakimamagha kanan Apo Jesus boy Bapa na.
25 Ta no magbi-ay kitawon ampakimamagha kanan Apo Jesus boy kanan
Bapa na, ket mabyayan kitawon bi-ay a homain anggaan a impangako nan
Apo Jesus.
26 An-ihulat ko yati kanyo bilang babala tungkol kanlan tataon malabay
manalingo kanyo makauli ha aliwan peteg a adal.
27 Noba ahe la kawoyna matalingo, ta anti yayna kanyo ye Ihpiditon Dioh
a in-ibyay nan Apo Jesus. Kaya-bay ahe ana katapulan a adalan la kawo po
nin kanayon, ta hiyaynay Ihpiditon Dioh ye mangiadal kanyo nin kaganaan
a katapulan yon matandaan. Ket hiyay iadal na kanyo, ket pawa kaptegan.
Kaya-bay an-ibilin ko kanyo a pahulong kawon mikakaanti kanan Apo Jesu
Cristo a omen ha an-iadal nan Ihpiditon Dioh kanyo.
28 Kaya-bay haanin, an-adoen kon aanak, pahulong kawon mikakaanti
kanan Apo Jesus ta-omen ha pag-udong na ihti ha babe-luta, ket homain
kitawon ikalimo boy ikading-ey a umadap kana.
29 Tanda yo a matoynong yay Apo Jesus. Kaya-bay tanda yo met a hilay
kaganaan a ampanyag nin matoynong, ket aanak na hilan Apo Dioh.

3

Hilay Aanak nan Apo Dioh

1 Pakaihipen yoy tubat a pangado nan Apo Dioh kantawo! Ta imbilang
na kitawon aanak na. Ket peteg yain. Noba hilay ahe ampanumbong kana,
ahe la kitawo ambalayen a aanak nan Apo Dioh, ta ahe laya met ambalayen
ye Bapa tawon Dioh.
2 An-adoen kon kakatongno, agya aanak na kitawoynan Apo Dioh, ket ahe
na po impatanda no way-omen kitawo lano ha pag-udong nan Apo Jesus.
Noba tanda tawo a mag-ilyadi kitawon omen kana, ta makit tawo no hinya
yan peteg ye Cristo.
3 Kaya-bay ayaman a ampanigudon mag-ilyadi yan omen kanan Apo Jesu
Cristo, ket katapulan a magbi-ay yan malinih a omen kanan Apo Jesus.
4 Ayaman a ampanyag nin kahalanan, ket anlabagen nay Bibilin nan Apo
Dioh. Ta hiyay panyag nin kahalanan, ket panlabag ha Bibilin nan Apo
Dioh.
5 Tanda yo a hiyay Apo Jesus, ket homain yan kahalanan. Tanda yo met
a nakew ya ihti ha babe-luta ta-omen na alihen ye kakahalanan tawo.

6 Hiyay taon ampakimamagha kanan Apo Jesu Cristo, ket ahe yayna
ampagpahulong a magkahalanan. Noba hiyay taon ampagpahulong a
magkahalanan, ket ahe naya po ambalayen boy ampamtegan ye Apo Jesu
Cristo.
7 Haanin, an-adoen kon aanak, adi kawo patalingo ha agya ayaman.
Ayaman a ampanyag nin matoynong, ket matoynong ya a omen kanan Apo
Jesu Cristo a matoynong.
8 Noba ayaman a ampagpahulong a magkahalanan, ket anak na yan
Satanas, ta paibat po ha una, ampanyag yaynan kahalanan ye Satanas.
Kaya-bay nakew ya ihti ha babe-luta ye Apo Jesus a Anak nin Dioh ta-omen
na damaen ye didiyag nan Satanas.
9 Ayaman a anak nan Apo Dioh, ket ahe yayna ampagpahulong ha panyag
nin kahalanan, ta anti yayna kana ye bayon bi-ay a in-ibyay nan Apo Dioh.
Ket ulita anak na yan Apo Dioh, ahe yayna ampagpahulong ha panyag nin
kahalanan.
10 Kaya-bay matandaan no aya hilay aanak nan Apo Dioh boy no aya hilay
aanak nan Satanas. Ta ayaman a ahe ampanyag nin matoynong boy ahe
ampangado nin katongno na, ket aliwa na yan anak Apo Dioh.

Hiyay tungkol ha Pangado

11 Yati ye adal a nange yo ha namteg kawo kanan Apo Jesus, “Mapay-
adoado kitawo.”
12 Adi tawo ya antuwaden ye Cain a nahakop nan Satanas boy pinatey na
yay katongno na, ta imbilang na yan matoynong Apo Dioh ye dinyag nan
katongno na, noba hiyay dinyag na ket maloke.
13 Kaya-bay kakatongno, adi kawo ampagtaka no kahulog la kawon tataon
ahe ampanumbong kanan Apo Dioh.
14 Tanda tawo a hatew, bilang natey kitawo ha pamilew nan Apo Dioh.
Noba haanin, ket angkabi-ay kitawoyna makanoman, ta an-adoen tawo
hilaynay kakatongno tawo. Noba hiyay taon ahe ampangado nin katongno
na, ket bilang yan natey ha pamilew nan Apo Dioh.
15 Ayaman a angkahulog nin katongno na, ket bilang yaynan māmatey nin
tao ha pamilew nan Apo Dioh. Ket tanda tawo a hiyay māmatey nin tao, ket
ahe ya mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.
16 Wanae tawo matandaan ye peteg a pangado. Hiyay Apo Jesus, ahe
na kinawaen ye bi-ay na ha ikanged tawo. Wanabay kitawo met dayi,
katapulan a ahe tawo kawaenen ye bi-ay tawo ha ikanged lan kakatongno.
17 Alimbawa, main taon maando ye pagbi-ay na, ket makit na yay
katongno na a angkaidapan ha pagbi-ay na, noba ahe naya met haglapan.
Hiyay taon wanabay, ampangado ya nayi kanan Apo Dioh? Ahe!
18 An-adoen kon aanak, adi kitawo ampangado ha habin bengat, no
aliwan ipakit tawoy peteg a pangado kanlan kanayon makauli ha didiyag.
19 Ha wanabay, matandaan tawo a ampagbi-ay kitawo ha kaptegan boy
matana kitawon umadap kanan Apo Dioh
20 agya angkayootan kitawo. Ta tanda tawo a maiigit yay Apo Dioh dinan
ha angkayootan tawo boy tanda nay kaganaan a an-ihipen boy andiyagen
tawo.
21 An-adoen kon kakatongno, no ahe na kitawo anyooten nin kanakman
tawo, makhaw ye nakem tawon umadap kanan Apo Dioh.
22 Boy matanggap tawoy agya hinyaman a pakikwaen tawo kana, ulita
anhumbongen tawo ye bibilin na boy andiyagen tawoy makapaaliket kana.

23 Haanin, wanae ye bilin nan Apo Dioh kantawo, “Katapulan a mamteg
kawo kanan Jesu Cristo a Anak ko boy mapay-ado kawo a omen ha imbilin
na kanyo.”
24 Hilay ampanumbong nin Bibilin nan Apo Dioh, ket nikakaanti hilan
ampakimamagha kana boy nikakaanti ya met a ampakimamagha kanla.
Ket tanda tawo a ampakimamagha ya met kantawo ye Apo Dioh makauli
ha Ihpidito na a in-ibyay na kantawo.

4

Matandaan ye Adal a ibat ha Ihpiditon Dioh

1 An-adoen kon kakatongno, malabong hilaynay tataon ampangiadal nin
aliwan peteg boy anhabiyen la, “Anti ya kammi ye Ihpiditon Dioh.” Adi yo
hila tampol ampamtegan, no aliwan muna yo po pakitandaan no peteg a
ibat kanan Apo Dioh.
2 Matandaan yo a peteg a anti yay Ihpiditon Dioh kanla, no ambalayen la
a nakew yay Apo Jesu Cristo ihti ha babe-luta a in-anak yan tao.
3 Noba no ahe la ambalayen a nakew yay Apo Jesu Cristo ihti ha babe-
luta a in-anak yan tao, ket aliwan Ihpiditon Dioh ye anti kanla, no aliwan
ihpidito nan kabono nan Apo Jesus. Nange yoyna hatew a lumateng lano
ye kabono nan Apo Jesu Cristo. Ket haanin, anti yayna ihti ha babe-luta.
4 Noba hikawon an-adoen kon aanak, aanak na kawoynan Apo Dioh
boy hinambot yo hilaynay ampangiadal nin aliwan peteg, ulita ahe yo
pinamtegan ye an-iadal la. Ta hiyay Ihpiditon Dioh a anti kanyo, ket maiigit
ya po a makapalyadiyan dinan kanan Satanas a anti kanlan tataon ahe
ampanumbong kanan Apo Dioh.
5 Hilatin ampangiadal nin aliwan peteg ket taga babe-luta. Kaya-bay
hiyay an-iadal la, ket tungkol bengat ha babagay ihti ha babe-luta. Ket
hilay ampamteg nin an-iadal la, ket hilay tataon omen kanla a ahe met
ampanumbong kanan Apo Dioh.
6 Noba hikitawo, ket aanak na kitawoynan Apo Dioh. Ayaman a
ampamalay kanan Apo Dioh, ket leng-en lay an-iadal tawo. Noba hilay ahe
ampamalay kana, ket ahe la leng-en. Wanabay tawo matandaan no ayay
ampangiadal nin kaptegan a ibat ha Ihpiditon Dioh boy ayay ampangiadal
nin katagowan.

Hiyay Pangado nan Apo Dioh

7 An-adoen kon kakatongno, katapulan a mapay-ado kitawo, ta hiyay Apo
Dioh ye ampangibatan nin ado. Ayaman a ampangado nin kapadiho nan
tao, ket anak na yan Apo Dioh boy katatanda na yay Apo Dioh.
8 Noba ayaman a ahe ampangado nin kapadiho nan tao, ket ahe naya
katatanda ye Apo Dioh, ta hiyay Apo Dioh ket lanang ampangado.
9 Impakit nan Apo Dioh kantawo ye pangado na makauli ha pangitubol na
ihti ha babe-luta nin mamaghay Anak na. Dinyag na yati ta-omen makauli
kanan Anak na, ket mabyayan kitawon bi-ay a homain anggaan.
10 Yati ye peteg a pangado a impakit nan Apo Dioh kantawo. Hiyay
Apo Dioh ye nangado kantawo, aliwan hikitawoy nangado kana. Ta uli
ha kakahalanan tawo, mapaduhaan kitawo dayi. Noba uli ha pangado
na kantawo, intubol na yay Anak na ihti ha babe-luta ta-omen hiyabay ye
mapaduhaan bilang kahagili tawo.
11 An-adoen kon kakatongno, ulita wanabay ye pangado nan Apo Dioh
kantawo, katapulan tawo met ye mapay-ado.

12 Homain po nakakit kanan Apo Dioh. Noba no ampay-ado kitawo,
mikakaanti yay Apo Dioh kantawo boy genap ana ha bi-ay tawo ye pangado
na.
13 Angkahigudo tawo a mikakaanti yay Apo Dioh kantawo boy mikakaanti
kitawo met kana, ulita in-ibyay nay Ihpidito na kantawo.
14 Ket nakit miya boy ampaptegan mi a intubol na yan Bapa a Dioh ye
Anak na ta-omen na hila iligtah ye tatao ha kapaduhaan nin kakahalanan
la.
15 Ayaman a maghabi nin wanae, "Hiyay Apo Jesus ye Anak nin Dioh," ket
mikakaanti ya kana ye Apo Dioh boy mikakaanti ya met kanan Apo Dioh.
16 Kaya-bay tanda tawo boy ampamtegan tawo a an-adoen na kitawon
Apo Dioh. Hiyay Apo Dioh ket lanang ampangado. Hiyay taon pahulong
a ampangado, mikakaanti ya kanan Apo Dioh. Ket hiyay Apo Dioh,
mikakaanti ya met kana.
17 Ha wanabay, naignap ana kantawo ye pangado nan Apo Dioh ta-omen
kitawo ahe malimo lano kana ha mangaamot nin panuhga na, ta ampagbi-
ay kitawoyna a omen ha pagbi-ay nan Apo Jesus ha anti ya po ihti ha babe-
luta.
18 Hiyay taon genap ye pangado na, homain yan ikalimo kanan Apo
Dioh, ta paaghiten nin peteg a pangado ye kaganaan a pangalimo. Kaya-
bay no angkalimo ye maghay tao a maka paduhaan na yan Apo Dioh ha
mangaamot nin panuhga na, ket ahe po genap ye pangado na.
19 Ampangado kitawo, ta hiyay Apo Dioh ye nunan nangado kantawo.
20 No main ampaghabin an-adoen na yay Apo Dioh, noba kahulog naya
met ye katongno na, ket ampagtago ya. Ta no ahe naya an-adoen ye
katongno na a angkakit na, way-omen na yan adoen ye Apo Dioh a ahe
na angkakit?
21 Haanin, yati ye bilin nan Apo Dioh kantawo, "Hiyay taon ampangado
kangko, ket katapulan a adoen naya met ye katongno na."

5

Hiyay Panambot tawo ha Mangaloke a Didiyag ha Babe-luta

1 Ayaman a ampamteg a hiyay Apo Jesus ye Cristo a intubol nan Apo Dioh,
ket anak na yan Apo Dioh. Ket ayaman a ampangado kanan bapa, ket an-
adoen naya met ye anak na.
2 Kaya-bay no an-adoen tawo yay Apo Dioh boy anhumbongen tawo ye
bibilin na, ket tanda tawo a an-adoen tawo hila met ye aanak nan Apo Dioh.
3 Ta hiyay labay habiyen nin pangado tawo kanan Apo Dioh, ket
humbongen tawoy bibilin na. Ket hilay bibilin na, ahe met maidap a
humbongen.
4 Ta hilay aanak nan Apo Dioh, hinambot laynay mangaloke a didiyag ihti
ha babe-luta. Nanambot hila uli ha pamteg la kanan Apo Jesus.
5 Homain kanayon a manambot nin mangaloke a didiyag ihti ha babe-
luta, no aliwan hilay tataon ampamteg a hiyay Apo Jesus, ket Anak nin Dioh.

Hiyay Tatlon Pamapteg tungkol kanan Apo Jesus

6-8 Ha nakew yay Apo Jesu Cristo ihti ha babe-luta, main tatlon pamapteg
a Anak na yan Dioh. Hiyay una, hiyay lanom a pinamawtihmo kana.
Hiyay ikalwa, hiyay daya na ha natey ya ha kodoh. Hiyay ikatlo, hiyay
Ihpiditon Dioh a ampamapteg, ta hiyay Ihpiditon Dioh ye mangipatanda
nin kaganaan a kaptegan. Hilatin tatlo ye pamapteg a hiyay Apo Jesus ket
Anak nin Dioh, hiyay Ihpiditon Dioh, lanom boy daya na.

9 Haanin, no pamtegan tawoy pamapteg nin tao, ket lalo tawoyna ingat
pamtegan ye pamapteg nan Apo Dioh tungkol ha Anak na.
10 Kaya-bay ayaman a ampamteg ha Anak nin Dioh, ket ampamtegan
na met ye pamapteg nan Apo Dioh. Noba ayaman a ahe ampamteg, ket
andiyagen nan matago yay Apo Dioh, ta ahe na pinamtegan ye pamapteg
na tungkol kanan Apo Jesus a Anak na.
11 Ket yati ye pamapteg nan Apo Dioh kantawo, "Binyan katawon bi-ay a
homain anggaan makauli ha pamakimamagha yo kanan Jesus a Anak ko."
12 Kaya-bay ayaman a ampakimamagha kanan Anak nan Apo Dioh, ket
main yan bi-ay a homain anggaan. Noba ayaman a ahe ampakimamagha
kana, ket homain yan bi-ay a homain anggaan.

Hiyay Bi-ay a Homain Anggaan

13 Haanin, an-ihulat ko yati kanyon ampamteg kanan Anak nin Dioh ta-
omen yo matandaan a main kawon bi-ay a homain anggaan.
14 Kaya-bay makhaw ye nakem tawon humaley kanan Apo Dioh, ta
angkahigudo tawo a anleng-en na ye hinyaman a awoken tawo ha kal-
abayan na.
15 Ulita tanda tawoyna a anleng-en na kitawon Apo Dioh, ket tanda tawo
met a ibyay nay awoken tawo kana.
16-17 Kaganaan a didiyag a aliwan manged, ket kahalanan. Noba main
kahalanan a ahe makapiugot ha homain anggaan a kamateyan. Ket no
makit yo ye katongno yo kanan Apo Jesus a nakadyag nin kahalanan a
ahe makapiugot kana ha homain anggaan a kamateyan, ipakigwang yoya
kanan Apo Dioh ta-omen na yan biyan nin bayon bi-ay. Noba main met
kahalanan a makapiugot ha homain anggaan a kamateyan. Ket no makit
yo ye katongno yon ampanyag nin wanabay a kahalanan, adi yo yayna
ipakigwang.
18 Tanda tawoyna a hilay aanak nan Apo Dioh, ket ahe hilayna ampag-
pahulong ha panyag nin kakahalanan. Ta hiyay Apo Jesus a Anak nin Dioh
ye ampangialla kanla ta-omen na hila ahe mapahakitan nin Satanas.
19 Tanda tawoyna a anak na kitawoynan Apo Dioh. Noba hilay kaganaan
a tatao ihti ha babe-luta a ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ket hakop
na hilan Satanas.
20 Tanda tawoyna met a nakew ya ihti ha babe-luta ye Apo Jesus a Anak
nin Dioh. Boy binyan na kitawon pangitaloh ta-omen tawo ya mabalayan ye
peteg a Dioh. Ket anti kitawo kanan peteg a Dioh, ta anti kitawoyna kanan
Apo Jesu Cristo a Anak na. Hiyabay ye peteg a Dioh boy ampangibatan nin
bi-ay a homain anggaan.
21 Kaya-bay an-adoen kon aanak, taangan yoy diohdiohan.

Hiyay Ikalwan Hulat nan
JUAN

1 Hiko yay Juan a mānguna nin pangkat lan māmteg nan Apo Jesus.
Nanulat ako kammo a babayin pinili nan Apo Dioh boy kanlan aanak
mo, ta an-adoen katawon kaganaan. Ket aliwan bengat hiko ye ampangado
kanyo, no aliwan agya hilay kaganaan a nagtanda nin kaptegan tungkol
kanan Apo Jesus.
2 An-adoen mi kawo uli ha kaptegan a anti kantawo boy mikakaanti ya
kantawo makanoman.
3 Labay min mikakaanti kantawo ye kangedan, ingalo, boy katanaan a
ibat kanan Bapa a Dioh boy Apo Jesu Cristo a Anak na, legan ampagbi-ay
kitawo ha kaptegan boy pangado.

Hiyay Kaptegan boy hiyay Pangado

4 Angkaaliket akon tubat, ta natandaan ko a hilay nangaanon aanak mo,
ket ampagbi-ay hila ha kaptegan a omen ha imbilin nan Bapa tawon Dioh.
5 Kaya-bay haanin, anggalangen a babayi, ampakikwaen ko a may-ado
kitawo. Aliwan bayon bilin yati, ta paibat ha namteg kitawo kanan Apo
Jesu Cristo, yabaytina ye bilin a in-ibyay nan Apo Dioh.
6 Hiyay labay habiyen nin pangado kanan Apo Dioh, humbongen tawoy
bilin na. Ta paibat ha namteg kitawo kanan Apo Jesus, yabayti na ye bilin
nan Apo Dioh a nange yo, “May-ado kawo.”
7 An-ipaihip ko yati ta malabong hilaynay mānalingo a nitayak ha
kaganaan a pahen nin babe-luta. Ahe la ambalayen a hiyay Apo Jesus, ket
in-anak yan tao. Antalingowen la hilay tatao boy kabono na hilan Cristo.
8 Kaya-bay mag-alla kawo ta-omen ahe maalihan hilbi ye pagbannog mi
kanyo, no aliwan matanggap yon luboh ye plimyo yo.
9 Ayaman a mamahan boy ahe magpahulong ha an-iadal nan Cristo, ket
ahe ya kana ye Apo Dioh. Noba ayaman a pahulong a ampanumbong nin
aadal nan Apo Jesus, ket mikakaanti ya kana ye Bapa a Dioh boy Apo Jesu
Cristo.
10 Haanin, no main lumateng kanyo a mangiadal nin lumbo ha adal nan
Apo Jesus, ket adi yo hila pahlepen ha baey yo boy adi yo hila an-idlaw a
omen ha pangidlaw kanlan kakatongno yo kanan Cristo.
11 Ta hiyay mangidlaw kananyatin mānalingo, ket ampakitupig yayna met
ha mangaloke a didiyag na.
12 Malabong po dayi ye labay kon habiyen kanyo. Noba agkoyna inhulat,
ta anhigudowen ko a makewahan katawo ta-omen katawo mapagkatong-
tong nin adap-adapan. Ket ha wanabay, mignap ye kaaliketan tawo.
13 Haanin, hilay aanak nan katongno mon babayi a pinili nan Apo Dioh,
ket angkumohtaen la kawo met.

Hiyay Ikatlon Hulat nan
JUAN

1 Hiko yay Juan a mānguna nin pangkat lan māmteg. Nanulat ako kammo
Gayo a gayyem ko boy an-adoen kon luboh.
2 An-adoen kon katongno, an-ipakigwang ko kanan Apo Dioh a lanang
dayin manged ye kahahaad mo boy mikakaligha ye laman a omen ha
kalighaan nin pamakimamagha mo kanan Apo Dioh.
3 Tanda ko a main kan kalighaan, ta main kitawon kakatongno kanan
Cristo a nilumateng ihti. Ket imbalita la kangko a mapatayaan ka ha
kaptegan boy lanang mon ampagbi-ayan. Kaya-bay tubat ye aliket ko.
4 Ket homain anan igit a makapaaliket kangko, no aliwan hiyay balita a
ampagbi-ay hila ha kaptegan ye aanak ko ha pamteg.
5 An-adoen kon katongno, mapatayaan ka ha paghilbi mo kanlan māmteg
nan Apo Jesus a angkadān ha lugal mo, agya ahe mo hila katatanda.
6 Ket imbalita la ha pangkat lan māmteg ihti ye pangipakit mo nin
pangado mo kanla. Kaya-bay ha pangumodang la, haglapan mo hila po
ha papadan a makapaaliket kanan Apo Dioh.
7 Ta ampakew hilan mangipatanda nin tungkol kanan Apo Jesus ha
kanayon a lulugal. Ket ahe la antanggapen ye hinyaman a kalahin haglap
a ibat kanlan ahe ampamteg kanan Apo Dioh.
8 Kaya-bay hikitawon māmteg nan Apo Jesus, katapulan a haglapan tawo
hila ta-omen kitawo makahaglap ha pangiadal la nin kaptegan.
9 Hatew, nanulat ako ha pangkat lan māmteg ihen. Noba hiyay Diotrefes,
ahe naya imbabano ye hulat ko, ta labay na a hiyabay ye mānguna yo.
10 Kaya-bay no makalakew ako ihen, ket habiyen ko kanyo ye mangaloke
a andiyagen na boy anhabiyen na tungkol kammi. Aliwan bengat yatew,
ta ahe na hilayna ampadagohen ye kakatongno a angkadān ihen. Ket
anhaaden boy an-ikahwil na hila po ha pangkat yon māmteg ye malabay
mamadagoh kanla.
11 An-adoen kon katongno, adi mo antuwaden ye mangaloke a didiyag,
no aliwan tuwaden moy manganged. Ta hiyay taon ampanyag nin manged,
ket anak na yan Dioh. Noba hiyay taon ampanyag nin maloke, ket ahe naya
katatanda ye Apo Dioh.
12 Hiyay Demetrio, anhabiyen lan kaganaan a māmteg a manged yan tao,
ta angkakit ha pagbi-ay na a ampanumbong ya ha kaptegan. Ket agya hikayi
man, paptegan mi a manged yan tao. Ket tanda moynabay met a peteg ye
anhabiyen mi.
13 Malabong po dayi ye labay kon habiyen kammo. Noba agkoyna inhulat,
14 ta angkahigudo kon mapayngikit kitawo boy mapaykatongtong nin
adap-adapan ha madanon a panaon.
15 Magkamain ka dayin katanaan. Hilay kakatongno tawo kanan Apo Jesu
Cristo ihti, ket angkumohtaen laka met, boy ikumohta moko met kanlan
kaganaan a kakatongno tawo kanan Apo Jesu Cristo ihen.

Hiyay Hulat nan
JUDAS

1 Hiko yay Judas a māghilbi nan Apo Jesu Cristo boy katongno nan
Santiago.
Nanulat ako kanyon dinyag nan Bapa a Dioh a pagtao na a an-adoen na
boy angkalingayen nan Apo Jesu Cristo.
2 Matanggap yo dayi ye mahbol a pangingalo, katanaan boy pangado nan
Apo Dioh.

Hiyay Babala tungkol kanlan tataon Ampangiadal nin Aliwan Peteg (2 Pedro 2)

3 An-adoen kon kakatongno, kalalabay ko dayin ihulat kanyo ye tungkol
ha kaligtahan a tinanggap tawo kanan Apo Dioh. Noba haanin, igit kon
katapulan a ihulat kanyo a ikatulidan yoy peteg a adal tungkol kanan Apo
Jesus a ampamtegan tawo. Ta yatin kaptegan, ket impipinghan na yan
impataya Apo Dioh kantawon pinili na a pagtao na, ket katapulan a ahe
mauman makanoman.
4 Katapulan tawon ikatulidan ye peteg a adal, ta ahe yo naedepan a main
tataon nakihale kanyo a ahe ampamalay kanan Apo Dioh. Ambalintoneken
lay kangedan nan Apo Dioh makauli ha paydadamog la, ulinan anhabiyen
la a maanoh yay Apo Dioh boy mapamatawad. Hilayain a tatao, ket ahe laya
ambalayen ye Apo Jesu Cristo a hiyan bengat ye Apo a katapulan tawon
paghilbiyan. Ket hatew po, hiyay paduha lan tataon wanabay, ket anti
yayna ha naihulat a Habi nin Dioh.

Hiyay Nalyadi kanlan Mangaloke

5 Agya po man tanda yoynay nalyadi hatew kanlan Israelita, ket labay
kon teed ipaihip kanyo. Ta agya po man inligtah na hilan Apo Dioh ha
pagkaipoh la ha Egipto, ket nipalakew hilan teed ha kapaduhaan a homain
anggaan ye ahe namteg kana.
6 Ihipen yo met ye nalyadi kanlan aanghil a namaolay nin katungkolan
la ha langit boy nanlakwan nin lugal a nangikunaan nan Apo Dioh kanla.
Ginapoh na hilan Apo Dioh nin tanikala a ahe angkaboyto. Ket impidiho na
hila ha maliteh a tubat a lugal angga ha mangaamot nin panuhga na.
7 Ihipen yo met ye nalyadi kanlan tataon taga Sodoma, Gomorra, boy ha
babanwan anti ha haley. Lanang hilan ampaydamog boy anhumbongen lay
kalabayan nin laman la. Hilay lalaki, ampakilalay hila ha kapadiho lan laki.
Wanabay hila met ye babayi ha kapadiho lan babayi. Kaya-bay hiyay Apo
Dioh, pinaduhaan na hilan apoy a ahe angkalep bilang babala ha kaganaan
a ampagkahalanan.
8 Agya wanabay ye nalyadi, hilay nakihale kanyo, pahulong hilan
ampanyag nin omen ha didinyag lan taga Sodoma boy Gomorra. Ket uli ha
panumbong la ha leplep la, andyagen lay ampakailoy ha hadili lan laman.
Ahe la labay ye pahakop kanan Apo boy ampaghabi hilan maloke laban
kanlan anti ha langit.
9 Ket hiyay Miguel, agya mānguna yan aanghil nan Apo Dioh, ket ahe ya
nagngaya a maghabin maloke laban kanan Satanas ha napayhebatan la no
ayay mangwa nin bangkay nan Moises, no aliwan hinabi naynan bengat
kanan Satanas, “Hiyaynay Apo Dioh ye mamaduha kammo!”

10 Noba hilatin tatao a nakihale kanyo, ket ampaghabi hilan maloke laban
ha babagay a ahe la angkatalohan. Ba-mo hilan aayop a homain ihip.
Anhumbongen laynan bengat ye kalabayan nin laman la a ampangiugot
kanla ha kapaduhaan.
11 Kakaingalo hilatin nakihale kanyo ha malyadi kanla! Ta ampanyag
hilan mangaloke a omen ha dinyag nan Cain hatew. Kakaingalo hila ha
malyadi kanla, ta antalingowen la hilay tatao ta-omen la hila mapagpilakan
a omen ha dinyag nan Balaam hatew. Kakaingalo hila ha malyadi kanla, ta
nilabag lay Bibilin nan Apo Dioh a omen ha dinyag nan Korah ha panaon
nan Moises. Kaya-bay mapaduhaan hila met a omen kanan Korah.
12 Ket hilatin nakihale kanyo, ba-mo hilan talumatim kanyo ha paytipon
yon mangan. Ta mangahiba hila boy homain hilan ding-ey a makipangan
kanyo. Homain hilan kanayon a an-ihipen, no aliwan hadili lan bengat.
Ba-mo hilan owep a ampitangay nin angin, noba homain kaget a udan. Ba-
mo hilan popoon-kayon homain dawa ha panaon nin panawa a naulot boy
natey ana.
13 Boy ba-mo hilan mangayadet a dawyon a ampangaget nin madinat
a bola' a nakailalayian nin makakading-ey a didiyag la. Boy ba-mo hilan
napakat a bibitoen a nakataladan makanoman ha lugal a tubat ye kalitehan.
14 Hiyay Enoc a ikapiton lahi nan Adan, impaltep na ye malyadi kanlan
nakihale kanyo a wanae,
“Leng-en yo yatin habiyen ko!
Hiyay Apo, lumateng ya lamo na hilay libo-libon anghil na
15 ta-omen na hila uhgaan ye kaganaan a tao boy paduhaan hilay
māgkahalanan boy ahe ampamalay kana.
Paduhaan na hila uli ha mangaloke a didiyag la boy uli ha mangaloke a
hahabi la a laban kana.”
16 Hilatin tatao, madiklamo hila boy mapanehe. Boy hiyay kalabayan ben-
gat nin laman la ye anhumbongen la. Malambong hila boy ampolitikaan la
hilay tatao ta-omen la hila mapaglanganan.

Hiyay Bibilin kanlan Māmteg nan Apo Jesus

17 Noba hikawo a an-adoen kon kakatongno, lanang yon pakaihipen ye
in-adal lan aapohtol nan Apo tawon Jesu Cristo kanyo hatew.
18 Hinabi layna hatew kanyo,
*“Bayo ya mag-udong ihti ha babe-luta ye Apo Jesus, ket lumateng hilay
tataon mapangilungolungo. Kalalabay lan humbongen ye mangaloke a
kalabayan laman la.”*
19 Hilatin tatao ye mandama nin paymamagha yo, anhumbongen lay
kalabayan laman la boy ahe ya kanla ye Ihpiditon Dioh.
20 Noba hikawon an-adoen kon kakatongno, pakapah-ey kawo ha pamteg
yo ha kaptegan a impatanda nan Apo Dioh kanyo. Ket makauli ha Ihpidito
na, lanang kawon makigwang kanan Apo Dioh.
21 Uli ha ingalo nan Apo tawon Jesu Cristo, ket biyan na kawo lanon bi-
ay a homain anggaan. Kaya-bay legan an-agaden yo yatew a mangaamot,
mikakaanti kawo ha pangado nan Apo Dioh.
22 Ingalowan boy haglapan yo hilay ampagluwaluwa ha pamteg la kanan
Apo Jesus.
23 Hilay natalingo nin aliwan peteg a adal, ba-mo hilaynan madanon
mihapog ha apoy a ahe angkalep. Kaya-bay haglapan yo hila ta-omen
hila miligtah ha kapaduhaan. Hilay kanayon a ampanyag nin maloke,

ingalowan yo hila met. Noba mag-alla kawo ta-omen kawo ahe mapaditan
nin mangadinat a didiyag la.

Hiyay Pangidangal kanan Apo Dioh

24 Ket haanin, galangen tawo yay Apo Dioh, ta hiyabay ye makapialla
kanyo ta-omen kawo ahe magkahalanan. Boy hiya met ateed ye makapi-
lakew kanyo a homain pakaumihan boy main tubat a kaaliketan ha mahnag
a adapan na.
25 Hiyan bengat ye Apo Dioh boy Māngiligtah tawo makauli kanan Apo
tawon Jesu Cristo. Anti kanay panggalang, kadangalan, kangedan boy
kapalyadiyan paibat ha una, haanin boy makanoman! Amin.

HIYAY IMPAKIT
kanan Juan

1 Hilayati ye babagay a madanon anan malyadi a impatanda nan Apo
Dioh kanan Apo Jesu Cristo a nangipatanda met kangko a māghilbi na.
Impatanda na yati kangko makauli ha pangitubol na nin anghil na ta-omen
ko met ipatanda kanyon ampaghilbi kana. Hiko yay Juan,
2 ket anhabiyen ko a peteg yatin kaganaan a nakit boy nange ko, hiyay
Habi nin Dioh boy hiyay impatanda nan Apo Jesus.
3 Minged hilay mangibaha nin yatin hulat kanlan kanayon. Minged hila
met ye manlenge, mamteg boy manumbong kanlan hilatin naihulat, ta
madanon anay panaon a mitupad yatin kaganaan.

Hiyay Hinabi nan Juan ha Pitoy Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus

4-5 Hiko yay Juan ye nanulat nin yati kanyon piton pangkat lan māmteg
nan Apo Jesus ihen ha plobinhiyan Asia.
Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Apo Dioh
a Dioh hatew, haanin boy makanoman, boy ibat kanan Ihpiditon Dioh*
a anti ha adapan nin pamiknoan nan Apo Dioh boy ibat kanan Apo Jesu
Cristo a mapatayaan a mamapteg nin yatin kaganaan. Hiya ye unan nabi-ay
uman kanlan nangamatey boy ampanakop kanlan kaganaan a poon ihti ha
babe-luta. Hiya ye ampangado boy namalihway kantawo ha kakahalanan
makauli ha daya na.
6 Dinyag na kitawon tataon anhakopen na boy pinag-ilyadin papadi a
maghilbi kanan Apo Dioh a Dioh boy Bapa na. Anti kanan Apo Jesus ye
kangedan boy kapalyadiyan a homain anggaan. Amin.
7 Pakaihipen yo yatin habiyen ko! Hiyay Apo Jesu Cristo, ket lumateng ya
lano a anti ha owep. Kaganaan a tatao, ket makit laya. Agya hilay nanibhok
nin tagililan na, ket makit laya met. Hilay kaganaan a lalahi ihti ha babe-
luta, ket mangandang hila ulita paduhaan na hila. Peteg a mitupad yati.
Amin.
8 Hinabi nan Apo Dioh a Pinakamakapalyadiyan, “Hiko ye Alpha boy
Omega.” Hiyay labay habiyen, hiyabay ye Dioh hatew, haanin, boy
makanoman.

Napakit yay Apo Jesus kanan Juan

9 Hiko yay Juan a katongno yo boy kalamo yo ha panakopan nan Apo
Dioh, ha kaidapan boy ha pangikpe uli ha pamakimamagha tawo kanan
Apo Jesus. Uli ha pangiadal kon Habi nin Dioh boy pamapteg ko tungkol
kanan Apo Jesus, ket intapon lako ha alipoteh a anhabtan Patmos.
10 Ha maghay Mangaamot nan Apo, naheb akon Ihpiditon Dioh, ket
nakange akon makhaw a bihnga ha dapit golotan ko a ba-mon tonoy
tamboyok
11 a ampaghabin wanae, “Ihulat mo ye hinyaman a makit mo. Pangayadi,
ipawit mo kanlan pitoy pangkat nin māmteg ko ha banwan Efeso, Esmirna,
Pergamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, boy Laodicea.”
12 Pamakange ko yatew, namalingay ako ta-omen ko makit no ayay
ampaghabi. Ket nakit koy pitoy kingki a balitok a manipitoy delag.

---

* **1:4-5** *Ihpiditon Dioh* ha Griego ket pitoy ihpidito.

13 Ha pibunakan lan hilatin kikingki, main akon nakit a ba-mon hiyay
ibat ha langit a in-Anak nin Tao.† Nakabado yan anggan tiked boy balitok
ye pakabat ha pagaw na.
14 Hiyay labok na, ba-mo yan tapih a tubat ye kaputian. Hiyay mata na,
ba-mon delag apoy.
15 Hiyay bitih na, ba-mon pinakinlab a tanho a impadan ha apoy. Hiyay
bihnga na, ba-mon tonoy nin makhaw a lagahlah nin lanom.
16 Ket hiyay wanan a gamet na, ampangemgem yan pitoy bitoen. Ha
bebey na, anlumwah ye maghay kampilan a mitaligmang ye tadem na.
Hiyay lupa na ket ampakapulag a ba-mon henag nin mangaamot ha
kauugtowan.
17 Pamakakit ko kana, tampol akoynan napuang a ba-mon natey ha haley
nin bitih na. Ket impalonto nay wanan a gamet na kangko haka na hinabi,
“Adi ka angkalimo! Hiko ye pinandugiyan boy kapopohan nin kaganaan.
18 Hiko ye Angkabi-ay!‡ Natey ako hatew, noba haanin, bilewen
moko. Nabi-ay akoyna boy angkabi-ay ako makanoman. Ket hiko ye
makapalyadiyan ha Kamateyan boy Bito.
19 Kaya-bay ihulat mo hilay nakit mo, hilay angkalyadi haanin boy hilay
malyadi po lano.
20 Wanae ye labay habiyen nin pitoy bitoen a nakit mo a anggemgeman
nin wanan a gamet ko boy hilay pitoy balitok a kikingki. Hilay pitoy
bitoen, ket hilabay ye pitoy anghil ko a ampaghilbi kanlan pitoy pangkat lan
māmteg ko. Ket hilay pitoy kikingki, hilabay ye pitoy pangkat lan māmteg
ko.”

2

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus ha banwan Efeso

1 Imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha
pangkat lan māmteg ha banwan Efeso. Hinabi nan Apo Jesus,
“Yati ye hinabi nan ampangemgem nin pitoy bitoen ha wanan gamet
na boy angkumodang ha bunak nin pitoy balitok a kikingki.
2 Tanda koy didiyag yo. Tanda ko met a mahehpet kawon mag-obda
boy maanoh kawon ampagteeh. Tanda ko po a adi yo hila ampalubohan a
makihale kanyo ye mangaloke a tatao. Tanda ko met a anhuboken yo hilan
manged ye tataon ampaghabin aapohtol hila, ket napaptegan yo a aliwa
hilan peteg a apohtol.
3 Agya ampag-anoh kawo ampagteeh nin kaidapan uli ha panumbong
yo kangko, ket ahe kawo kinumapey.
4 Noba main akon ahe nalabayan kanyo. Hiyay pangado yo kangko
haanin, ket aliwaynan padiho ha una.
5 Ihipen yo man no way-omen yoko kaado hatew a matab-ang ana
haanin. Maghehe kawoyna boy diyagen yoyna man ye andiyagen yo ha una
kawon namteg kangko. Ta no ahe, lakwen katawo, ket alihen koy kingki yo
ha nakaikunaan na.
6 Noba main ako met angkalabayan kanyo, ta angkahulogan yoy
andiyagen lan Nicolaita a kabono ko.
7 Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan
Ihpiditon Dioh kanlan papangkat lan māmteg nan Apo Jesus. Ayaman

† **1:13** Daniel 7:13. ‡ **1:18** *Angkabi-ay* ket ngalan nan Apo Dioh ha Alan a Tipan (Josue 3:10).

a manambot, ket palubohan ko yan mangan nin dawan poon-kayon ampakaibyay bi-ay* ihtew ha Pananamanan nan Apo Dioh."†

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus ha banwan Esmirna

8 Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat lan māmteg ha banwan Esmirna. Hinabi nan Apo Jesus,

"Yati ye hinabi nan Pinandugiyan boy Kapopohan nin kaganaan a natey noba nabi-ay uman.

9 Tanda koy pamaidap a angkadihaan yo. Tanda ko met a maidap kawon tubat. Noba ha pamilew ko, mabatnang kawo. Tanda ko po ye pandama la kanyo nin tataon ampaghabin Judio hila, noba aliwa met manayti. Ta hiyay kaptegan, pagtao na hilan Satanas.

10 Adi yo angkahindakan ye pamaidap a madanon yoynan madihaan. Pakaihipen yo yati. Main lanon nangaano kanyo ye ipapidiho nan Satanas, ta huboken na kawo. Ket lano magdiha kawon pamaidap ha loob nin mapo a mangaamot. Magpahulong kawon bengat a mapatayaan anggan kamateyan, ket biyan katawo lanon plimyo a bi-ay a homain anggaan.

11 Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan Ihpiditon Dioh kanlan papangkat lan māmteg nan Apo Jesus. Ayaman a manambot, ket ahe nayna madihaan ye kakalwan kamateyan a hiyay kapaduhaan a homain anggaan."

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus ha banwan Pergamo

12 Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat lan māmteg ha banwan Pergamo. Hinabi nan Apo Jesus,

"Yati ye hinabi nan main kampilan a mitaligmang ye tadem na.

13 Tanda ko a agya po man angkumonin kawo ha lugal a hakop nan Satanas,‡ ket mapatayaan kawon teed kangko. Boy agya pinatey la yay Antipas a mapatayaan kon mamapteg ihen ha lugal yo, ket nikakaanti kawon teed a mapah-ey ha pamteg yo.

14 Noba main akon ahe nalabayan kanyo. Ta main nangaano kanyoy ampanumbong ha adal nan Balaam. Hiyay Balaam ye nangiadal kanan Balac§ no way-omen na hilan tukhoen a magkahalanan ye Israelita. Hinabi nan Balac kanlan Israelita a kanen lay pamangan a naihagpa ha diohdiohan boy maydamog hila.

15 Boy main po nangaano kanyo ihen ye ampanumbong ha aliwan huhton adal lan tataon Nicolaita.

16 Kaya-bay paghehean yoyna ye kakahalanan yo. Ta no ahe, ha madanon a panaon, lakwen katawo ihen. Ket kalabanen ko hilay tataon ampanumbong ha adal lan Nicolaita, makauli ha kampilan a anlumwah ha bebey ko.

17 Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan Ihpiditon Dioh kanlan papangkat lan māmteg nan Apo Jesus. Ayaman a manambot, ket biyan ko yan pamangan a intaladan ko ha langit.* Boy hilay balang magha, biyan ko po nin maputi a dapah a nakaidokitan

---

* **2:7** Genesis 2:9. † **2:7** *Pananamanan nan Apo Dioh* o Paraiso nan Apo Dioh. ‡ **2:13** *ha lugal a hakop nan Satanas* ha Griego ket "pamiknoan nan Satanas". Hilay tatao ha banwan Pergamo, pawa hilaynan napahakop ha kalok-an. Ket ihtew main mayadet a panggalangan ha Emperador. § **2:14** Hiyay ihtolya nan Balaam boy Balac ket anti ha Bibilang 22-24; Bibilang 31:16; Deuteronomio 23:4.
* **2:17** *pamangan a intaladan ko ha langit* ha Griego ket "manna a intayo". Hiyay labay habiyen nin manna, hiyay tinapay a in-ibyay nan Apo Dioh kanlan Israelita ha anti hila ha wangwang.

nin bayon ngalan a homain kanayon a makatanda no aliwan hiyay makatanggap bengat."

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus ha banwan Tiatira

18 Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat lan māmteg ha banwan Tiatara. Hinabi nan Apo Jesus,

"Yati ye hinabi nan Anak nin Dioh a ba-mon delag apoy ye mata na boy hiyay bitih na, ket angkuminlab a ba-mon pinakinlab a tanho.

19 Tanda koy manged a andiyagen yo, hiyay pangado yo, hiyay pamteg yo, hiyay paghilbi yo boy hiyay maanoh yon pangikpe. Tanda ko po a igit ye andiyagen yo haanin dinan ha una kawon namteg kangko.

20 Noba yati ye ahe ko nalabayan kanyo. Hiyay babayin Jezebel a ampagkonwadin podopita nan Apo Dioh, ket pinalubohan yo yan nangiadal kanyo. Ket makauli ha pangiadal na, naoy-oy na hilay māghilbi ko a mandamog boy mangan nin naihagpa ha diohdiohan.

21 Hiyay Jezebel, binyan ko yan panaon a maghehe. Noba ahe na labay itgen ye pandamog na.

22 Kaya-bay biyan ko yan hakit anggan ahe yayna makaimata. Ket hilay namabayi kana, paduhaan ko hila met nin mabyat, powidan bengat no paghehean lay pamakibabayi la kana.

23 Pateyen ko hilay mānumbong na. Ha wanabay, matandaan nin kaganaan a pangkat lan māmteg ko a tanda kon peteg ye hinyaman a an-ihipen nin balang tao. Boy ibyay ko lano ha balang magha kanyo ye kaeteban nin didiyag yo.

24 Noba hilay kanayon kanyo ihen ha banwan Tiatira, ket ahe nanumbong ha adal nan Jezebel boy ahe la naadal ye anhabtan maldeg a adal nan Satanas. Kaya-bay homain akoynan ipahan ha bibilin a katapulan yon humbongen.

25 Pahulong kawon pakapah-ey ha pamteg yo kangko angga lano ha panlumateng ko."

26 "Ayaman a manambot boy pahulong a ampanumbong ha kalabayan ko anggan kalampuhan, ket biyan ko yan katulidan a mamoon nin nanahyon

27 boy biyan ko yan kapalyadiyan a mandama nin nanahyon a ba-mon teken a bakal a manamek-tamek nin koden. Biyan ko hila met nin kapalyadiyan a omen ha tinanggap ko kanan Bapa ko.†

28 Boy ibyay ko met kanla ye bontatala ha mahanib.

29 Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan Ihpiditon Dioh kanlan papangkat lan māmteg nan Apo Jesus."

3

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus ha banwan Sardis

1 Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat lan māmteg ha banwan Sardis. Hinabi nan Apo Jesus,

"Yati ye hinabi nan anti kanay piton ihpidito a ampaghilbi kanan Apo Dioh boy ampangemgem nin pitoy bitoen. Tanda koy andiyagen yo. Ha pamilew lan tatao, anti yan anti ye pamteg yo kangko, noba hiyay kaptegan, ahe, ta natey anay pamteg yo.

2 Kaya-bay mimukat kawoyna boy papah-eyen yon uman ye nipatla po a pamteg yo a angkakamatey ana. Ta angkakit ko a hilay didiyag yo, ket aliwa po genap ha pamilew nan Apo Dioh.

† **2:27** Kakanta 2:8-9.

3 Kaya-bay udongen yo hilay nange yo boy pinamtegan yo ha una
kawon namteg kangko. Magpahulong kawo ha panumbong yo boy
paghehean yoy kakahalanan yo. Noba no ahe kawo mimukat, ket lakwen
katawo ihen a omen ha panlumateng nin mānakaw a ahe yo tanda no
makano.
4 Noba main nangaano kanyo ihen ha Sardis a inallaan lan ahe
madinatan ye hoot la. Ket hilabay ye malyadin pagkalamo kon kumodang
a nakabadon maputi, ta hilabay ye katanggap-tanggap kangko.
5 Ayaman a manambot, ket mapahootan yan badon maputi boy hiyay
ngalan na, ket ahe ko bega alihen ha libdo nin bi-ay. Boy habiyen ko lano
ha adapan nan Bapa kon Dioh boy kanlan aanghil na, 'Hiyabay ye pagtao
ko.'
6 Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan
Ihpiditon Dioh kanlan pangkat lan māmteg nan Apo Jesus."

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus ha banwan Filadelfia

7 Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil
na ha pangkat lan māmteg ha banwan Filadelfia. Hinabi nan Apo Jesus,
"Yati ye hinabi nan pinili nan Apo Dioh boy mapatayaan a am-
pangemgem nin tulbek nan David.* Hinyaman a lukatan na, ket homain
makaleneb. Boy homain met makalukat ha hinyaman a ileneb na.
8 Tanda ko ye andiyagen yo. Agya makandi ye binaba yo, ket ampagbi-
ayan yoy habi ko boy ahe yoko imbudi. Kaya-bay inlukatan katawo nin
ilwangan a homain bega makaileneb.
9 Leng-en yo! Hilay pagtao nan Satanas a mangatago boy anhabiyen la
a Judio hila, noba ahe met, ket patalimukoden ko hila ha adapan yo ta-omen
la matandaan a an-adoen katawo.
10 Ulita hinumbong yoy bilin ko a mag-anoh kawon mangikpe, ket ialla
katawo ha lumateng a tubat a kaidapan ihti ha babe-luta a panubok ha
kaganaan a tatao."
11 "Madanon ana ye panlumateng ko. Kaya-bay pahulong yon ialla ye
kaptegan a natanggap yo ta-omen ahe la makwa nin kanayon ye plimyo
yo.
12 Ayaman a manambot, ket diyagen ko yan maghen a omen ha tudek
ha Timplo nan Apo kon Dioh boy ihtewbay yayna makanoman. Ket ihulat
ko lano kana ye ngalan nan Apo kon Dioh boy hiyay ngalan nin banwa nin
Dioh a bayon Jerusalem a umaypa paibat ha langit. Ihulat ko met lano kana
ye bayon ngalan ko.
13 Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan
Ihpiditon Dioh kanlan papangkat lan māmteg nan Apo Jesus."

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus ha banwan Laodicea

14 Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil
na ha pangkat lan māmteg ha banwan Laodicea. Hinabi nan Apo Jesus,
"Yati ye habiyen ko a anhabtan Amin a mapatayaan boy peteg a
māmapteg. Hikobay ye nangubayan nin kaganaan a pinalhowa nan Apo
Dioh.
15 Tanda ko ye andiyagen yo. Tanda ko a aliwa kawon malay-ep o
maamot. Labay ko dayi a malay-ep kawo o maamot.
16 Noba ulita maem-em kawo, aliwan malay-ep o maamot, iluda katawo
lano.

---

* **3:7** *tulbek nan David:* hiyay labay habiyen ket main yan kapalyadiyan ha panakopan nan David.

17 Anhabiyen yo a mabatnang kawoyna, boy antina kanyo ye kaganaan
a katapulan yo. Noba ahe yo tanda a kakalunoh kawo, kakaingalo, maidap,
kapkap ha kaptegan boy loh-ok ha pamilew nan Apo Dioh.
18 Kaya-bay haanin, habiyen ko kanyo a manaliw kawo kangko nin bal-
itok a nipadān ha apoy ta-omen kawoyna mag-ilyadin peteg a mabatnang.
Boy manaliw kawo kangko nin maputi a bado ta-omen ya mapedengan ye
makakading-ey a kaloh-okan yo. Manaliw kawo met nin tambal a iaploh yo
ha mata yo ta-omen kawo makakit.
19 Ampaduhaan boy an-itoynong ko hilay tataon an-adoen ko. Kaya-bay
paghehean yoynan luboh ye kakahalanan yo.
20 Pakaleng-en yon manged yati. Anti kon ampideng a ampaapo ha
ilwangan. No main makange nin bihnga ko boy ilukatan nako, ket humlep
ako, ta maydungo kayin mangan.
21 Ayaman a manambot, ket biyan ko yan katulidan a mikno ha talig
nin pamiknoan ko a mamoon. Ta uli ha panambot ko, ket nakaikno ako
met ha talig nan Bapa kon Dioh a ampikno ha pamiknoan na a mamoon.
22 Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan
Ihpiditon Dioh kanlan pangkat lan māmteg nan Apo Jesus."

4

Hiyay Panggalang ha Langit

1 Pangayadi yatew, nakit ko ha leplep ko ye maghay ilwangan a nakalukat
ihtew ha langit boy nange koyna man ye ba-mon tonoy tamboyok. Hinabi
na kangko, "Manik ka ihti, ta ipakit ko kammo ye babagay a malyadi lano."
2 Ket kapipikhaan, naheb akon Ihpiditon Dioh boy nakit ko ha langit ye
maghay pamiknoan a main ampikno.
3 Hiyay kadih nan ampikno, angkuminlab a ba-mon ha mablin dapah a
jasper boy kornalina. Ket hiyay pamiknoan, naliktop yan buwakaw a ba-
mon kadih dapah a esmeralda.
4 Ha palibot nin pamiknoan, main po luwampo boy apat a pamiknoan
a ampiknoan lan mānungkolan ha langit a nakahoot nin mangaputi boy
nakakodona nin balitok.
5 Ket ha pamiknoan, ampangibat ihtew ye kilat boy kodol. Ha dapit
adapan nin pamiknoan, main piton andumlag a kikingki. Hilayati ye
Ihpiditon Dioh.*
6 Boy ha adapan nin pamiknoan, main met ba-mon dagat a halamin a
omen ha kristal kakinang. Ha palibot nin pamiknoan, main met apat a
palhowan angkabi-ay a napampoh nin mamata ye golotan boy adapan la.
7 Hiyay unan angkabi-ay a palhowa, ba-mon liyon. Hiyay ikalwa, ba-mon
bolog a baka. Hiyay ikatlo, ba-mo yan lupan tao boy hiyay ikapat, ba-mo
yan agilan anlumpad.
8 Titianem ye pakpak nin balang magha kanla boy napampoh nin mamata
ye loob boy ilwah nin papakpak la. Ket madeglem boy mangaamot, homain
tegen a an-ikanta lay wanae,
"Homain kapadiho! Homain kapadiho! Homain kapadiho yay Apo Dioh a
Makapalyadiyan ha kaganaan,
ta hiyabay ye Apo Dioh hatew, haanin boy makanoman."
9 Hilay apat a palhowan angkabi-ay, legan ampanggalang, ampandangal
boy ampagpahalamat hila kanan angkabi-ay makanoman a ampikno ha
pamiknoan,

* **4:5** *Ihpiditon Dioh* ha Griego ket piton Ihpiditon Dioh.

10 ket hilay luwampo boy apat a mānungkolan ha langit, ket ampanalimukod
hilan ampanggalang kanan angkabi-ay makanoman a ampikno ha pami-
knoan. Boy an-ihagpa lay kodona la ha adapan nin pamiknoan. Ket
anhabiyen la,
11 "Apo Dioh a Mānakop mi, hikan bengat ye hukat a
mananggap nin panggalang, kadangalan, boy kapalyadiyan.
Ta hika ye namalhowa nin kaganaan.
Ket makauli ha kalabayan mo, napalhowa boy nabyayan hilan bi-ay."

5

Hiyay Nakehkeh a Kahulatan boy hiyay Oybon Tupa

1 Pangayadi yatew, nakit koy nakehkeh a kahulatan a mitaligmang ye
hulat na a anggemgeman nin wanan a gamet nan ampikno ha pamiknoan.
Yatew a kahulatan, ket main yan pitoy linip.
2 Nakit ko yay maghay makhaw a anghil a ampangipangha nin wanae,
"Ayay katanggap-tanggap a mangalih nin inlinip ha kahulatan?"
3 Noba agya magha ha langit o ha babe-luta o ha lale-luta,* ket homain
katanggap-tanggap a mangalih nin inlinip boy mamaha nin naihulat.
4 Tinumangih akon malaem, ta homain natapulan a katanggap-tanggap a
mangalih nin inlinip boy mamaha nin naihulat ha kahulatan.
5 Haanin, magha kanlan mānungkolan ha langit, hinabi na kangko,
"Agkaynan antumangih, ta hiyay Jesus a anhabtan Liyon a ibat ha lahi
nan Poon David a ibat met ha lahi nan Juda, ket nanambot ya. Hiyabay
ye katanggap-tanggap a mangalih nin pitoy inlinip boy mamiklal nin
nakehkeh a kahulatan."
6 Pangayadi, nakit ko yay Oybon Tupa a ba-mon hiyay pinatey la hatew.
Ket ampideng ya ha pietan lan mānungkolan ha langit boy ha pamiknoan a
napalibotan nin apat a palhowan angkabi-ay. Ket hiyay Oybon Tupa, main
yan piton hungay boy piton mata. Hilati ye piton Ihpiditon Dioh a intubol
na ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta.
7 Haanin, hiyay Oybon Tupa, kingwa nay nakehkeh a kahulatan ha wanan
a gamet nan ampikno ha pamiknoan.
8 Ha kingwa nay kahulatan, hilay apat a angkabi-ay a palhowa boy
hilay luwampo boy apat a mānungkolan ha langit, ket nanalimukod hila ha
adapan nan Oybon Tupa. Balang magha kanla, main alpa boy hulo a balitok
a napno nin insenso. Yatin insenso ye pakigwang lan pagtao nin Dioh.
9 Nagkanta hila nin bayon kanta, a wanla,
"Hikan bengat ye katanggap-tanggap a mangwa nin nakehkeh a kahulatan
boy mangalih nin lilinip,
ta pinatey laka
ket makauli ha daya mo, timbeh mo hilay tatao ha balang lahi, nahyon
boy habi
ta-omen na hila mapagtao nin Dioh.
10 Dinyag mo hilan tataon anhakopen nan Apo tawon Dioh boy pinag-
ilyadin papadi ta-omen maghilbi kana.
Ket mamoon hilayna lano ihti ha babe-luta."
11 Haanin, nakit koyna man boy nange ko ye bihnga lan anghil a ahe
mabilang-bilang. Ket ihtew ha palibot nin pamiknoan, ampakikanta hila
kanlan angkabi-ay a palhowa boy kanlan mānungkolan ha langit.
12 Ampagkanta hila nin makhaw a panggalang, a wanla,

* **5:3** *lale-luta* hiyay labay habiyen ket lugal lan nangamatey.

"Hiyay Oybon Tupa a pinatey la hatew,
hiyan bengat ye katanggap-tanggap a
mananggap nin kapalyadiyan, kabatnangan, kadunongan,
kakhawan, kadangalan, kangedan, boy panggalang!"
13 Pangayadi, hilay kaganaan a pinalhowa a anti ha langit, ha babe-luta,
ha lale-luta, boy ha dagat, ket ampagkanta hila met nin wanae,
"Hiyay ampikno ha pamiknoan boy hiyay Oybon Tupa,
ibyay kanla ye panggalang, kadangalan, kangedan, boy kapalyadiyan
makanoman!"
14 Impakibat lan apat a angkabi-ay a palhowa, "Amin." Ket hilay
mānungkolan ha langit, nanalimukod hila boy nanggalang kanan ampikno
ha pamiknoan boy kanan Oybon Tupa.

6

Hilay Pitoy Inlinip

1 Haanin, nakit ko a inalih nan Oybon Tupa ye unan inlinip ha nakehkeh
a kahulatan. Pangayadi, nange koy bihnga a ba-mon kodol. Hiyabay ye
magha kanlan apat a angkabi-ay a palhowa. Hinabi na, "Makew ka ihti!"
2 Ket ha liniwan koya, nakit ko yay maputi a kabayo. Hiyay nakahakay,
ampangemgem yan bayi boy nabyayan yan kodona. Ket inumalih ya ta-
omen na ipahulong ye panambot na ha labanan.
3 Haanin, ha inalih nayna man nin Oybon Tupa ye ikalwan inlinip ha
kahulatan, nange ko yay ikalwan angkabi-ay a palhowa a naghabi nin
wanae, "Makew ka ihti!"
4 Haanin, maghay matibya a kabayo ye nilumtaw. Ket hiyay nakahakay,
nabyayan yan mayadet a kampilan boy katulidan a mangalih nin katanaan
ihti ha babe-luta. Ha wanabay, maypatey-patey hilay tatao.
5 Ket ha inalih nayna man nin Oybon Tupa ye ikatlon inlinip ha kahulatan,
nange ko yan naghabi ye ikatlon angkabi-ay a palhowa, "Makew ka ihti!" Ket
nakit ko yay maghay kabayo a mangitit. Hiyay nakahakay, ampangemgem
yan timbangan.
6 Pangayadi, nakange akon bihnga a nangibat ha pibunakan lan apat
a angkabi-ay a palhowa a ampaghabi nin wanae, "Hiyay upa ha maghay
mangaamot ket maghan kilon tidigo o tatlon kilon tapok sebada bengat ye
pakaihaliwan na. Noba adi mo andamaen ye poon-kayon olibo boy poon
ubah."
7 Ha inalih nayna man nin Oybon Tupa ye ikaapat a inlinip ha kahulatan,
nange ko a hinabi nan ikapat a angkabi-ay a palhowa, "Makew ka ihti!"
8 Ket nakit ko yay mapetla a kabayo. Hiyay nakahakay, Kamateyan ye
ngalan na boy main ampanumbong kana a anhabtan Bito. Nabyayan hilan
kapalyadiyan a mamatey nin kakapat nin kaganaan a tatao ha babe-luta
makauli ha gubat, bitil, hakit boy mangatubag a aayop.
9 Ha inalih nayna man nin Oybon Tupa ye ikaliman inlinip ha kahulatan,
hilay tataon pinatey hatew uli ha pamteg la ha Habi nin Dioh boy ha
pamapteg la nin yati, ket nakit ko hila ha leplep a anti hila ha hilong nin
pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh.
10 An-ipangha la, a wanla, "Apo, Apo a makapalyadiyan, homain kapadiho
boy mapatayaan, makano mo hila po lagi uhgaan boy paduhaan ye namatey
kammi?"
11 Ket hiyay balang magha kanlan hilatin natey, binyanan hilan maputi
a bado. Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanla, "Magpainawa kawo po
nin makandin panaon anggan mignap ye bilang lan kakatongno yo boy

kapadiho yon ampaghilbi kanan Apo Dioh a pateyen la met nin omen kanyo."
12 Ket ha inalih nayna man nin Oybon Tupa ye ikaanem a inlinip ha kahulatan, nanlayon nin makhaw. Ket nilumiteh ye mangaamot nin omen ha tapih a mangitit a pamaneh boy hiyay bowan, tinumibya yan ba-mon daya.
13 Ket hilay bibitoen, nangaampag hila ha babe-luta a ba-mon dawan igoh a maampag uli ha kakhawan nin angin.
14 Hiyay lowang, naanam ya a ba-mon papil a kinehkeh. Ket hilay kaganaan a mamapantay boy aalipoteh ket nangaalih ha angkunaan la.
15 Ket hilay popoon ihti ha babe-luta, hilay mānungkolan, hilay mānguna nin huhundaloh, hilay mangabatnang, hilay makapalyadiyan, boy hilay kaganaan a tatao, ipoh man o ahe, ket tinumayo hila ha yuyukib boy ha mamantoe ha mamapantay.
16 Ket hinabi la ha mamapantay boy mamantoe, "Tagpenan yo kayi boy itayo ta-omen mina ahe makit ye lupa nan ampikno ha pamiknoan boy ta-omen mi ahe madihaan ye poot nan Oybon Tupa.
17 Ta naabot anay ampakalilimon mangaamot nin pangibuhboh nan Apo Dioh boy Oybon Tupa nin tubat a poot la. Ket homain bega makaikpe."

7

Hilay Magatoh boy Apatapo boy Apat a Libon Israelita a Namalkaan

1 Pangayadi, nakit ko hilay apat a anghil a nakaideng ha apat a duyo nin babe-luta. Ambenbenen lay apat a angin ta-omen ya ahe maeyepan ye babe-luta, dagat o hinyaman a poon-kayo.
2 Boy nakit ko po ye maghay anghil a ibat ha daya a ampangaget nin pagmalka nan angkabi-ay a Dioh. Ket pinanghaan na hilay apat a anghil a nabyayan nin kapalyadiyan a mandama nin luta boy dagat.
3 Hinabi na kanla, "Adi yo po andamaen ye luta, dagat o hilay popoon kayo legan ahe mi po namalkaan ye kikiding lan ampaghilbi kanan Apo tawon Dioh."
4 Hiyay nange ko, magatoh boy apatapo boy apat a libo ye bilang nin kaganaan a namalkaan a ibat ha labinluwan lahi nan Israel.
5 Ha lahi nan Juda, ket labinluwan libo;
ha lahi nan Ruben, labinluwan libo;
ha lahi nan Gad, labinluwan libo.
6 Ha lahi nan Aser, labinluwan libo;
ha lahi nan Naftali, labinluwan libo;
ha lahi nan Manase, labinluwan libo.
7 Ha lahi nan Simeon, labinluwan libo;
ha lahi nan Levi, labinluwan libo;
ha lahi nan Isacar, labinluwan libo.
8 Ha lahi nan Zabulun, labinluwan libo;
ha lahi nan Jose, labinluwan libo;
ha lahi nan Benjamin, labinluwan libo met.

Hilay Tataon Ahe Mabilang-bilang

9 Pangayadi, nakit ko hilay tataon ahe mabilang-bilang uli ha kalabong la. Ibat hila ha kaganaan a nanahyon, lalahi, boy hahabi. Ampideng hila ha adapan nin pamiknoan boy ha adapan nan Oybon Tupa. Nakahoot hilan makadang a maputi boy ampangaget hilan papalapa lilay.*

* **7:9** Hiyay labay habiyen nin pangaget nin palapa lilay ket panambot.

10 An-ipangha la, a wanla,
“Galangen yay Apo Dioh a ampikno ha pamiknoan boy galangen ya met ye Oybon Tupa,
ta inligtah la kayi ha kapaduhaan.”
11 Ket hilay kaganaan a anghil, nideng hila ha palibot lan mānungkolan ha langit boy kanlan apat a angkabi-ay a palhowa a nakapalibot met ha pamiknoan. Ket hilay aanghil, nilumukob hila ha adapan nin pamiknoan. Ket nanggalang hila kanan Apo Dioh,
12 a wanla,
“Amin!
Hiyay panggalang, kangedan, kadunongan, pahalamat, kadangalan, kapalyadiyan boy kinhawan,
anti kanan Apo tawon Dioh makanoman!
Amin!”
13 Haanin, hiyay magha kanlan luwampo boy apat a mānungkolan ha langit, tinepet nako, “Aya hilayatew a nakahoot nin makadang a maputi boy way-ihtew hila ibat?”
14 Nakibat ako kana, “Apo, hika ye nagtanda!”
Ket hinabi na kangko, “Hilayain ye nakadiha nin tubat a pamaidap. Limbahan la boy pinaputi lay hohoot la makauli ha daya nan Oybon Tupa.”
15 Kaya-bay anti hila ha adapan nin pamiknoan nan Apo Dioh. Mangaamot boy madeglem ye paghilbi la ha Timplo na. Hiyay Apo Dioh a ampikno ha pamiknoan na ye ampangalingay kanla.
16 Ket ahe hilayna bega mabitlan o maplangan. Boy ahe hilayna maamotan nin mangaamot o hinyaman a makapilah.
17 Ta hiyaynay Oybon Tupa a anti ha pamiknoan ye pahtol la. Ilakew na hila ha hubol nin lanom a ampakaibyay bi-ay boy ponahan nan Apo Dioh ye luwa nin balang magha. Ket ahe hilayna tumangih makanoman.

8

Hiyay Ikapiton Inlinip

1 Ha inalih nan Oybon Tupa ye ikapiton inlinip, ket linong-em ye langit ha loob nin kagitna odah.
2 Pangayadi, nakit ko hilay pitoy anghil a nakaideng ha adapan nan Apo Dioh. Ket balang magha kanla, nabyayan ya nin tamboyok.
3 Haanin, nilumateng yay kanayon a anghil a ampangaget nin balitok a pangikunaan nin ulamen a insenso. Ket nideng ya ha adapan nin pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh. Nabyayan ya nin malabong a insenso a ipahan na ha pakigwang lan pagtao nin Dioh. Ket ihagpa na yati ha balitok a pangihagpaan a anti ha adapan nin pamiknoan nin Dioh.
4 Hiyay anoh nin angkaulam a insenso boy hiyay pakigwang lan pagtao nin Dioh, ket napayngidlan a nipatagay paibat ha gamet nan anghil palakew ha adapan nan Apo Dioh.
5 Pangayadi, hiyay anghil, kingwa nay balitok a pangikunaan nin ulamen a makapabango, pinno nan bayah haka na intapon ha babe-luta. Ket tampol yan nandol, hinumneg, nangilat boy nanlayon.

Hilay Tatamboyok

6 Haanin, naghadya hilaynay pitoy anghil a mamatnoy nin tatamboyok la.

7 Ha pinatnoy nan unan anghil ye tamboyok na, nangudan nin tabulinaw
boy apoy a main hale a daya. Ket naulam ye kakatlon pahen nin babe-
luta, kakatlon pahen nin kaganaan a poon-kayo boy kaganaan a malambot
a iilamon.
8 Ket ha pinatnoy na met nin ikalwan anghil nin Dioh ye tamboyok na,
naampag ha dagat ye apoy a manliyabliyab a ba-mon mapantay kayadet.
Ket nag-ilyadin daya ye kakatlon pahen nin dagat.
9 Ket natey hila met ye kakatlo nin kaganaan a angkabi-ay ha dagat boy
nadama met ye kakatlo nin kaganaan a babalko ha dagat.
10 Ha pinatnoy na met nin ikatlon anghil ye tamboyok na, naampag paibat
ha lowang ye maghay mayadet a bitoen a manliyabliyab a ba-mon tiyo. Ket
nahahtog ya ha kakatlo nin kaganaan a kakabatowan boy huhubol.
11 Hiyay ngalan nin yatin bitoen ket "Mapait." Pinumait ye kakatlon pahen
nin lanom a kinaampagan na. Ket malabong a tatao ye nangamatey, ta
nainom lay lanom a mapait.
12 Ha pinatnoy na met nin ikapat a anghil ye tamboyok na, nadama ye
kakatlo nin mangaamot, kakatlo nin bowan boy hiyay kakatlo nin kaganaan
a bibitoen. Kaya-bay naanam ye kakatlo nin henag ha mangaamot boy ha
madeglem.
13 Pangayadi, nakit ko ye maghay agila a anlumpad ha lowang. Ket nange
ko a an-ipapangha na ye wanae, "Kakaingalo! Kakaingalo! Kakaingalo ye
malyadi lano ha kaganaan a angkumonin ha babe-luta no patnoyen laynan
tatlon anghil ye tamboyok la!"

9

1 Ket ha pinatnoy na met nin ikaliman anghil ye tamboyok na, nakit ko
a naampag ha luta ye maghay bitoen* a ibat ha lowang. Ket nabyayan yan
tulbek nin ilwangan ha maalale a tubat a kulongan ha lale-luta.†
2 Ha nalukatan naynan bitoen ye ilwangan, tinumagay ye makugpan
anoh paibat ha maalale a tubat a kulongan ha lale-luta a ba-mon ibat ha
mayadet a pogon. Hiyay lowang, pawa anan anoh. Kaya-bay nilumiteh ye
babe-luta.
3 Haanin, nilumwah ha anoh ye malabong a kowangey. Ket napakpedan
ye babe-luta. Nabyayan hila nin kapalyadiyan a manimid a omen ha
koninipit.
4 Nabilinan hila a ahe la andamiten a damaen ye iilamon, tatanaman, o
kakayo, no aliwan hilay tataon bengat a homain malka nin Dioh ha kikiding
la.
5 Noba ahe hila napalubohan a mamatey, no aliwan patiyatiyaan la hilan
bengat ye tatao ha loob nin limay bowan makauli ha ilab a ba-mon ilab nin
natimid nin koninipit.
6 Ket kananyatew a panaon, kalalabay nin tatao ye matey, noba ahe
hilaynan matey.
7 Hilay kokowangey, ket ba-mo hilan kabayo a nakahadya a makilaban.
Main nakapalonto ha ō la a ba-mon kodona a balitok boy ba-mo hilan
ampaglupan tao.
8 Makadang ye labok la a omen ha babayi boy ba-mo hilan ampagngipen
a liyon.

---

* **9:1** *maghay bitoen:* hiyay labay habiyen ket maghay anghil (Impakit 9:11). † **9:1** *maalale a tubat a kulongan ha lale-luta* ket kulongan nin mangaloke a ihpidito legan ampangagad hilan kapaduhaan la.

9 Hiyay papagaw la, ket napedengan nin ba-mon kabal a bakal boy hiyay
wagehweh nin papakpak la, ket ba-mon kaladakad nin malabong a kaliha
a angguloyen nin kakabayo a ampayew palakew ha labanan.
10 Main hilan ikoy boy timid a omen ha koninipit. Ket hiyay ikoy la, main
yan kapalyadiyan a mamatiyatiya kanlan tatao ha loob nin limay bowan.
11 Hiyay poon la ket hiyay anghil a gowaldiya ha maalale a tubat a
kulongan ha lale-luta. Hiyay ngalan na ket Abadon ha habin Hebreo,
Apolyon‡ met ha habin Griego.
12 Ket haanin, nayadi ana ye nunan ampakadodowag a nalyadi. Noba
main po luwa a lumateng.
13 Ket ha pinatnoy nan ikaanem a anghil ye tamboyok na, nakange akon
bihnga a ibat ha apat a hungay ha duduyo nin balitok a pangihagpaan nin
digalo ha adapan nan Apo Dioh.
14 Hinabi nin bihnga kanan ikaanem a anghil a main tamboyok, “Baloka-
han mo hilayna ye apat a anghil a nakagapoh ha mayadet a kabatowan nin
Eufrates.”
15 Ket hilay apat a anghil a naihadya kananyain a odah, mangaamot,
bowan boy taon, ket nabalukahan hilayna ta-omen mamatey nin kakatlo
nin kaganaan a tatao ihti ha babe-luta.
16 Nange ko a hiyay bilang nin huhundaloh la a nakahakay ha kabayo, ket
luwanggatoh a milyon.
17 Ket nakit ko ha leplep ko a hilay nakahakay nin kakabayo ket nakakabal
hilan matibya a bakal a ba-mon apoy, mabuyong a ba-mon kadih safiro, boy
maholyaw a ba-mon kadih asupre. Hiyay ō nin kakabayo, ket ba-mon ō nin
liyon boy ampangipagtol hila nin apoy, anoh boy asupre.
18 Uli kananyatin tatlon pamatiyatiya a an-ipagtol nin kakabayo, nanga-
matey ye kakatlo nin kaganaan a tatao ihti ha babe-luta.
19 Ket hiyay kapalyadiyan nin yatin kakabayo, anti ya ha bebey boy ikoy
la. Ta hiyay ikoy la, ba-mon ō nin bikat a mamatiyatiya nin tao.
20 Noba hilay tataon ahe natey kananyain a pamatiyatiya, ket ahe hila po
ateed naghehe ha kakahalanan la, no aliwan ampagpahulong hila po teed
ha panggalang la ha mangaloke a ihpidito boy kalintataon balitok, mital,
tanho, dapah boy kakayo a diohdiohan a ahe met ampakakit, ampakange o
ampakakodang.
21 Ahe la met pinaghehean ye pamatey la, pangkulam la, pamabayi o
pamakilaki la, o panakaw la.

10

Hiyay Anghil boy hiyay Makandin Kahulatan

1 Pangayadi, nakit ko ye magha po a makapalyadiyan a anghil a an-
umaypa ibat ha langit. Napunggoh ya nin owep boy main buwakaw ha
dapit ō na. Ampakapulag yay lupa na a ba-mon mangaamot. Ket hiyay
bibitih na, ba-mon tudek a manliyabliyab.
2 Ampangemgem ya nin makandin nakabiklal a kahulatan. Hiyay wanan
a bitih na, intukdo na ha dagat. Hiyay odi met, ket intukdo na ha luta.
3 Haanin, nangha yan makhaw a ba-mon engel nin liyon. Ket hinebat met
nin dagoldol nin pitoy kodol.
4 Ket ha ihulat koyna dayi ye nange ko ha pitoy kodol, nakange ako nin
bihnga a ibat ha langit, a wana, “Ihiklito mo ye hinabi lan pitoy kokodol.
Adi moyna an-ihulat.”

‡ **9:11** *Apolyon:* hiyay labay habiyen ket mandama.

5 Pangayadi, hiyay anghil a nakit ko a ampideng ha dagat boy ha luta,
intagay nay wanan a gamet na ha langit.
6 Hiyay pinaghumpaan na, hiyay Apo Dioh a angkabi-ay makanoman a
namalhowa nin langit, luta, boy dagat boy kaganaan a anti kanla. Hinabi
nan anghil, “Homain anan makaaba.
7 No patnoyen nay tamboyok nin ikapiton anghil, ket itupad naynan Apo
Dioh ye inhiklito na a monikala na a impatanda na kanlan popodopitan
māghilbi na hatew.”
8 Pangayadi, nange koy bihnga a ibat ha langit a naghabi kangkon wanae,
“Makew ka kanan anghil a ampideng ha dagat boy ha luta, ta kowen mo yay
nakabiklal a kahulatan a angkadtanan na.”
9 Kaya-bay hinumaley ako kanan anghil. Ket inawok ko kanay nakabiklal
a kahulatan. Haanin, hinabi na kangko, “Kowen moyna boy kanen mo.
Matam-ih yan ba-mon pulot panilan ha labi mo, noba mapait met ha bitoka
mo.”
10 Ket kingwa koya ha gamet na ye makandin kahulatan haka ko kinan.
Ba-mo yan pulot panilan katam-ih ha labi ko. Noba ha naitlen ko yayna,
mapait ya met ha bitoka ko.
11 Pangayadi, hinabi na kangko, “Katapulan a ipatanda moyna man ye an-
ipahabi nan Apo Dioh tungkol kanlan tatao, nanahyon, hahabi boy popoon.”

11

Hilay Luwan Māmapteg nin Habi nin Dioh

1 Pangayadi yatew, binyan na kon anghil nin maghay panukad a ba-mon
teken boy hinabi na kangko, “Kokayna, ta hukaden moy Timplo nan Apo
Dioh boy hiyay pangihagpaan nin digalo. Bilangen mo hila met ye tataon
ampanggalang ihtew.
2 Noba ahe moyna hukaden ye mahlang nin Timplo, ta naibyay ana
kanlan tataon ahe ampamteg kanan Apo Dioh. Ket hilatin tatao, damaen
la ye banwan Jerusalem ha loob nin apatapo boy luway bowan.
3 Ket kananyatew a panaon, mangitubol akon luway māmapteg ko.
Nakahoot hila nin pamaneh boy ha loob nin malibo, luwanggatoh boy
anemapo a mangaamot, ket ipatanda la ye an-ipahabi nan Apo Dioh.”
4 Hilayatin luwan māmapteg a ampideng ha adapan nan Apo Dioh a
ampanakop nin babe-luta, hilabay ye luwan poon-kayon olibo* boy luway
kingki a manipitoy delag.
5 Ket no main mangitangka a mamahakit kanlan luwan māmapteg, main
apoy a lumwah ha bebey la a mangulam kanla. Wanabay hilan matey ye
ayaman a mangitangka a mamahakit kanla.
6 Main hilan kapalyadiyan a mamatgen nin udan legan anhabiyen
lay impahabi nan Apo Dioh kanla boy main hila po kapalyadiyan a
mamalyadin daya ye lanom boy mangipalakew nin kaganaan a kalahin
pamaidap ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta ha agya hinyaman a odah
a labay la.
7 Ket lano ha mayadi lan ipatanda nin luway māmapteg ye impahabi
nan Apo Dioh, lumwah yaynay matubag a ayop a ibat ha maalale a tubat
a kulongan ha lale-luta ta-omen makilaban kanlan luway māmapteg. Ket
hamboten boy pateyen na hilan matubag a ayop.

---

* **11:4** Zacarias 4:1-14.

8 Hiyay babangkay la, paolayan laynan bengat ha dān nin mayadet a
banwa,† hiyay banwa a nakaipakoan nan Apo la ha kodoh. Ket yatin banwa,
mailalayi ya ha Sodoma boy Egipto a mangaloke.
9 Ket ha loob nin tatlon mangaamot boy kagitna, hiyay babangkay la ket
buyaen lan tataon nangibat ha balang lahi, habi, boy nahyon. Ket hiyay
babangkay la, ahe naipaluboh a mailbeng.
10 Maaliket hila lanoy tatao ihti ha babe-luta uli ha pagkamatey lan luwan
māmapteg. Mayhahayaghag boy maydidigalo hila ha balang magha, ta
natey hilaynay luwan popodopita a namatiyatiya kanlan tatao ihti ha babe-
luta.
11 Noba pangalabah nin tatloy mangaamot boy kagitna, bini-ay na hilan
uman Apo Dioh. Ket nideng hila. Ket hilay tataon nakakit kanla, nalimowan
hilan tubat.
12 Pangayadi, hilay luway māmapteg a nabi-ay uman, nange lay makhaw
a bihnga a ibat ha langit a wanae, “Manik kawo ihti!” Legan ambilewen la
hilan kaaway la, hilay luway nabi-ay uman, an-itagay hila met nin owep
palakew ha langit.
13 Kananyatew met ateed a odah, nanlayon nin makhaw a tubat. Ket
nadama ye kakapo a pahen nin banwa boy pitoy libo katao ye natey. Hilay
tataon napatla, nalimowan hilan tubat. Ket nanggalang hilayna kanan Apo
Dioh a anti ha langit.
14 Ket nayadi ana ye ikalwan ampakadodowag a nalyadi. Noba madanon
yayna man ye ikatlo.

Hiyay Ikapiton Tamboyok

15 Haanin, ha pinatnoy nan ikapiton anghil ye tamboyok na, main akon
nange a mangakhaw a bibihnga a ibat ha langit a ampaghabi nin wanae,
“Hiyay kaganaan a panakopan ha babe-luta,
ket naibyay ana kanan Apo tawo boy Cristo na.
Mamoon yayna makanoman.”
16 Haanin, hilay luwampo boy apat a mānungkolan ha langit a ampikno
ha pamiknoan ha adapan nan Apo Dioh, ket nilumukob hilan nanggalang
kanan Apo Dioh,
17 a wanla,
“Apo Dioh a Pinakamakapalyadiyan,
hika ye Dioh hatew angga haanin.
Ampahalamat kayi kammo, ta ginawi moy tubat a kapalyadiyan mo
boy ampamoon kayna ihti ha babe-luta.
18 Angkapoot hilay tatao a ahe ampamteg kammo.
Noba naabot anay panaon nin poot mo,
boy panuhga mo kanlan nangamatey.
Panaon ana a biyan mo hilan plimyo ye popodopita a māghilbi mo,
hilay pagtao mo boy hilay kaganaan a angkalimo kammo, matagay man
o maaypa.
Panaon ana met a apoen mo hilaynay nandama nin babe-luta.”
19 Pangayadi, nalukatan ye ilwangan nin Timplo nan Apo Dioh ihtew
ha langit. Ket nakit ko ha loob nin Timplo ye Lakaha nin Kahundoan.
Haanin, nangilatkilat, hinumneg, nangudol-kudol, nanagoldol, nanlayon
boy nangudan ya nin mangayadet a tabulinaw.

† **11:8** *mayadet a banwa* ket banwan Jerusalem.

12

Hiyay Babayi boy hiyay Dragon

1 Pangayadi yatew, nakit ko ha langit ye tubat a kapagtakaan a pagkakitan. Nakit ko ye maghay babayin nakahoot nin mangaamot boy nakatukdo
ya ha bowan. Nakakodona ya nin main labinluwan bitoen.
2 Mabuktot ya boy ampangaleng-eng yayna ha ilab, ta manganak yayna.
3 Main ako po nakit a tubat a kapagtakaan a pagkakitan ihtew ha langit.
Nakit ko yay mayadet boy matibya a dragon a pitoy ō na boy mapo met ye
hungay na. Hiyay balang ō, main yan makandin kodona.
4 Ket tiniplah nin ikoy na ye kakatlo nin kaganaan a bibitoen ha langit
haka naya intapon ha babe-luta. Pangayadi, nideng yay dragon ha adapan
nan babayin anlamlaman ta-omen naya ibolon ye ongi na no maianak naya.
5 Ket nanganak yan laki a manakop nin kaganaan a nahyon. Ket maigpit
ye panakop na kanla. Noba hiyay ongi, nalabtoh yan nailakew kanan Apo
Dioh a ampikno ha pamiknoan na.
6 Haanin, hiyay babayi met, tinumakah ya palakew ha wangwang, ha
maghay lugal a intaladan nan Apo Dioh a kunaan na. Ket ihtewbay ya
mahayhay ha loob nin malibo, luwanggatoh boy anemapo a mangaamot.
7 Pangayadi, nagkamain nin labanan ha langit. Hiyay Miguel a mānguna
lan aanghil boy hilay kalalamoan na a anghil, ket nakilaban hila kanan
dragon boy aanghil na.
8 Ket hiyay dragon boy aanghil na, nahambot hila. Kaya-bay napaalih hila
ha langit.
9 Hiyay Miguel boy aanghil na, intapon la yay mayadet a dragon boy
aanghil na ha babe-luta. Yatin mayadet a dragon ye bikat hatew* boy
anhabtan Diyablo o Satanas a ampanalingo kanlan tatao ha babe-luta.
10 Pangayadi, nange ko ye makhaw a bihnga a ibat ha langit. Hinabi na,
"Panaon anay pangiligtah nin Dioh kanlan tatao.
An-ipakit nayna ye kapalyadiyan na boy panakop na
boy hiyay katulidan nan Cristo na.
Ta hiyay ampangidalom kanlan kakatongno tawo ha adapan nan Apo
tawon Dioh ha mangaamot boy madeglem,
ket napaalih yayna ha langit.
11 Hinambot la yaynan kakatongno tawo ye Satanas
makauli ha daya nan Oybon Tupa
boy ha pangipapteg la nin kaptegan.
Ahe hila angkalimon matey
uli ha pamteg la.
12 Kaya-bay mag-aliket kawon angkumonin ha langit.
Noba kakaingalo kawon angkumonin ha babe-luta boy ha dagat,
ta inumaypa yayna kanyo ye Satanas.
Ket tubat ye poot na,
ta tanda na a matekbe anay panaon na a manyag nin abala na."
13 Ha naedepan nan dragon a naitaboy yayna ha luta, kinamat na yay
babayi a nangianak nin ongi a laki.
14 Noba hiyay babayi, nabyayan ya nin luway pakpak a omen ha pakpak
nin mayadet a agila ta-omen ya makalpad palakew ha naitaladan a lugal
kana ha wangwang. Ket ihtewbay ya mahayhay ha loob nin tatlon taon
boy kagitna ta-omen ya makaligtah kanan dragon.

---

* **12:9** Genesis 3:1-15.

15 Pangayadi, hiyay dragon, nangipagtol ya nin lanom a omen ha makhaw
a lanab a paugot kanan babayi a mangianol kana.
16 Noba hiyay luta, hinaglapan na yay babayi. Nagbenga ya haka na
hinephep ye lanom a impagtol nan dragon.
17 Haanin, uli ha tubat a poot nan dragon kanan babayi, binawitan
na hilay kanayon po a aanak nan babayi a napatla ta-omen na hila
kalabanen. Hilayati ye tataon ampanumbong nin Bibilin nan Apo Dioh boy
mikakaantin mapatayaan ha kaptegan a in-adal nan Apo Jesus.
18 Ket hiyay dragon, nideng ya ha ambay dagat.

13

Hiyay Luwan Matubag a Ayop

1 Pangayadi, nakit koy matubag a ayop a anlumakat ibat ha dagat. Pito ye
ō na boy mapo met ye hungay na. Hiyay balang hungay na, main makandin
kodona. Ket ha balang ō na, nakahulat ye ngalan a ampangumih kanan Apo
Dioh.
2 Hiyay matubag a ayop, ket ba-mo yan leopardo. Hiyay bibitih na, ba-
mon bitih oso. Ket hiyay bebey na, ba-mon bebey liyon. Hiyay dragon,
in-ibyay na kanan matubag a ayop ye kapalyadiyan na, pamiknoan boy
katulidan a manakop.
3 Nakit ko a nahugatan yan malaem ye maghay ō na a ba-mon ipatey na,
noba nitaah ya met ateed. Ulin yatew a nalyadi, nagtaka hilan tubat ye
tatao. Ket nanumbong hilayna kanan matubag a ayop.
4 Haanin, uli ha kapalyadiyan a in-ibyay nan dragon kanan matubag a
ayop, hilay tatao ket nanggalang hilayna kanan dragon. Boy nanggalang
hila met kanan matubag a ayop, a wanla, “Homain yaynan kapadiho yatin
matubag a ayop! Homain makalaban kana!”
5 Hiyay matubag a ayop, ket impaluboh nan Apo Dioh a maghabi yan
maloke a tubat laban kana boy manakop ha loob nin apatapo boy luway
bowan.
6 Naghabi yan mangaloloke a tubat laban kanan Apo Dioh, ha ngalan nin
Dioh boy angkunaan na boy ha kaganaan a angkumonin ha langit.
7 Hiyay Apo Dioh, pinalubohan na yay matubag a ayop a lumaban boy
hamboten na hilay pagtao na. Nabyayan ya po nin katulidan a manakop
nin kaganaan a lalahi, tatao, hahabi boy nanahyon ihti ha babe-luta.
8 Ket hilay kaganaan a tatao ihti ha babe-luta, galangen la yay matubag
a ayop. Hilati ye ahe naihulat ye ngangalan la ha libdo nin bi-ay bayo
napalhowa ye babe-luta. Yatin libdo nin bi-ay, libdo nan Oybon Tupan
pinatey hatew.
9 Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged yati.
10 Ayaman a taon nakataladan mapidiho, ket mapidiho ya. Boy ayaman
a nakataladan a matey makauli ha kampilan, ket matey ya makauli ha
kampilan. Kaya-bay hilay pagtao nin Dioh, katapulan hilan mapangikpe
boy magpahulong a mapatayaan kana.
11 Pangayadi, nakakit akoyna man nin kanayon po a matubag a ayop a
nilumwah ha luta. Luwa ye hungay na a ba-mon hungay nin tupa. Noba
no maghabi ya, kabihnga na yan dragon.
12 Ginawi nay kaganaan a kapalyadiyan nan naunan matubag a ayop.
Hilay kaganaan a tatao ihti ha babe-luta, ket pinilit na hilan manggalang
kanan naunan matubag a ayop a nahugatan nin malaem a ba-moynan
ipatey na, noba nitaah ya met ateed.

13 Nangipakit yan malabong a kapagtakaan a omen ha pamaudan nin
apoy ha adapan lan tatao.
14 Uli ha kapagtakaan a impadyag nan naunan matubag a ayop, ket
natalingo na hilay tatao a angkumonin ihti ha babe-luta. Binilinan na
hilay tatao a manyag nin mayadet a libulto nan naunan matubag a ayop a
nahugatan nin malaem a ba-moynan ipatey na, noba nitaah ya met ateed.
15 Pinalubohan nan Apo Dioh ye ikalwan matubag a ayop a biyan na yan
bi-ay ye libulto ta-omen ya makapaghabi. Haanin, imbilin nan libulto a
pateyen ye ayaman a ahe manggalang kana.
16 Hiyay ikalwan matubag a ayop, pinilit na hilan magpamalka ha wanan
a gagamet o ha kikiding la ye kaganaan a tatao, matagay man o maaypa,
mabatnang man o maidap, ipoh man o ahe.
17 Ayaman a ahe magpamalka nin ngalan o numilo nan naunan matubag
a ayop, ket ahe ya malyadin manaliw o maglako.
18 Katapulan ihti ye kadunongan. Matandaan nin madunong ye katalo-
han nin numilo nan matubag a ayop, ta yati ket kaeteban nin ngalan nin
tao. Hiyay numilo na ket 666.

14

Hiyay Kanta lan Nakbeh

1 Pangayadi, nakit ko yay Oybon Tupa a ampideng ha mapantay nin Zion,*
lamo na hilay magatoh boy apatapo boy apat a libo katao a namalkaan ye
kikiding la nin ngalan nan Oybon Tupa boy Bapa na.
2 Haanin, paibat ha langit, nakange akon heneg a ba-mon tonoy nin
makhaw a lagahlah nin lanom boy ba-mon makhaw a kodol boy ba-mon
tigtigan nin malabong a aalpa.
3 Hilatin magatoh boy apatapo boy apat a libo katao, ampagkanta hilan
bayon kanta ha adapan nin pamiknoan nan Apo Dioh, ha adapan lan apat
a angkabi-ay a palhowa boy ha adapan lan mānungkolan ha langit. Homain
makaadal yatew a kanta la, no aliwan hilay magatoh boy apatapo boy apat
a libo bengat a timbeh nan Apo Dioh kanlan tatao ha babe-luta.
4 Hilayati ye nikakaantin malinih, ta ahe hila po bega nakadiha a nanalig
nin babayi† boy anhumbongen la yay Oybon Tupa agya way-ihtew ya
makew. Timbeh na hila ibat kanlan kaganaan a tatao ha babe-luta ta-omen
hilabay ye unan hagpa kanan Apo Dioh boy kanan Oybon Tupa.
5 Ahe hila bega nanago boy homain hilan pakaumihan.

Hilay Tatlon Anghil

6 Pangayadi, nakit ko yay kanayon a anghil a anlumpad ha lowang. Anti
kana ye Manged a Balita a homain anggaan ta-omen na ipatanda kanlan
tatao ihti ha babe-luta, ha kaganaan a nanahyon, lalahi, hahabi boy tatao.
7 Ket yati ye an-ipangha na, “Malimo kawo kanan Apo Dioh boy dangalen
yoya, ta panaon ana nin panuhga na. Galangen yo yay Apo Dioh a
namalhowa nin langit, luta, dagat boy huhubol.”
8 Pangayadi, linumpad ya met ye ikalwan anghil a ampangipangha nin
wanae, “Nadama ana! Nadama anay angkabalitaan a banwan Babilonia.
Ta hilay angkumonin ihtew ye nangumbinyo kanlan kaganaan a nanahyon
ha babe-luta a humbongen lay kadamogan la a kahulog nan Apo Dioh.”

---

* **14:1** *Zion:* hiyay labay habiyen ket Jerusalem. † **14:4** *ahe po bega nakadiha a nanalig nin babayi:* hiyay labay habiyen ket hilay mapatayaan kanan Apo Dioh.

9 Haanin, linumpad ya met ye ikatlon anghil a ampangipangha nin
wanae, “Hilay kaganaan a ampanggalang kanan matubag a ayop boy ha
libulto na boy nagpamalka ha kikiding o gagamet la,
10 ket madihaan la ye tubat a poot nan Apo Dioh, ta paduhaan na hila
makauli ha apoy boy asupre ha adapan nan Oybon Tupa boy kanlan aanghil
na.
11 Homain tegen antumagay ye anoh nin apoy a ampamatiyatiya kanla.
Mangaamot boy madeglem hilan angkapatiyatiyaan ye nanggalang kanan
matubag a ayop boy ha libulto na boy nagpamalka hila po nin ngalan na.”
12 Kaya-bay hikawon pagtao nin Dioh a ampanumbong nin bibilin na boy
pahulong a ampamteg kanan Apo Jesus, katapulan a mangikpe kawo.
13 Pangayadi, nakange akon bihnga a ibat ha langit a ampaghabi nin
wanae, “Ihulat mo yati. Paibat haanin, minged hilay tataon ampaghilbi
kanan Apo anggan matey.”
Hinabi nan Ihpidito, “Awo! Minged hila, ta magpainawa hilayna ha
mangabyat a obda la boy matanggap laynay plimyo uli ha manganged a
didiyag la.”

Hiyay Pamupol ha Babe-luta

14 Pangayadi, nakakit akon maputi a owep. Ket main ampikno ihtew a
ba-mon hiyay ibat ha langit a in-Anak nin Tao. Nakakodona yan balitok
boy ampangemgem yan matadem a balot.
15 Haanin, main po kanayon a anghil a ibat ha Timplo. Ket impangha
na kanan ampikno ha owep, a wana, “Gawien moyna ye balot mo boy
mamupol kayna, ta naom ana ye pupolen ha babe-luta.”
16 Kaya-bay hiyay ampikno ha owep, binalot nayna ye pupolen ha babe-
luta.
17 Pangayadi, nakakit akoyna man nin maghay anghil. Nangibat ya ha
Timplo ha langit boy ampangemgem ya met nin matadem a balot.
18 Pangayadi, main akoyna man nakit a maghay anghil a nilumwah ha
pangihagpaan. Hiyabay ye ampamaala nin apoy ha pangihagpaan nin
digalo. Impangha na kanan anghil a ampangemgem nin matadem a balot, a
wana, “Gawien moyna ye matadem a balot mo, ta pupolen moyna ye uubah
ha kaganaan a ubahan ha babe-luta, ta naom hilayna.”
19 Kaya-bay pinupol nayna ye uubah haka na ingkonin ha mayadet a
pamihnakan. Ket yatin pamihnakan ye nakailalayian nin tubat a poot nan
Apo Dioh.
20 Ket ha ilwah nin banwa, ihtewbay na hilan pinihnak ye uubah. Paibat
ihtew, dinumawoy ye daya a inumabot ha tatlon gatoh a kilomitodo ye
kakadang nin dawoy na boy maghay depah met ye kaalale.

15

Hiyay Kalinghuyotan a Pamaidap

1 Haanin, nakakit akoyna man nin tubat a kapagtakaan a pagkakitan
ha langit. Main pitoy anghil ihtew a main kaget a piton kalinghuyotan a
pamaidap. Hilatew ye pangignap a poot nan Apo Dioh.
2 Ket yati ye nalyadi. Nakit ko ye ba-mon dagat a halamin a andumilot.
Nakit ko hila po ihtew ye tataon nanambot kanan matubag a ayop boy ha
libulto na. Ahe hila nagpamalka nin numilo o ngalan na. Antigtigen lay
alpa a in-ibyay nan Apo Dioh.

3 Angkantaen lay kanta nan Moises* a māghilbi nan Apo Dioh a hiyay
kanta a tungkol kanan Oybon Tupa,
“Apo Dioh a makapalyadiyan nin kaganaan,
tubat a kapagtakaan ye didiyag mo!
Poon ka nin kaganaan a lulugal.
Hiyay papadan mo ket kaptegan boy matoynong.
4 Apo, ayay ahe malimo kammo? Ayay ahe manggalang kammo?
Hikan bengat boy homain kan kapadiho.
Hilay kaganaan a nanahyon, ket humaley hilan manggalang kammo,
ta nakit laynan kaganaan ye matoynong a didiyag mo.”
5 Pangayadi yatew, nakit ko a nalukatan ye ilwangan nin Timplo ha langit.
Anti ya ihtew ye nakaihulatan nin Bibilin.
6 Ket paibat ha Timplo, nilumwah hilay piton aanghil a main piton
kalinghuyotan a pamaidap. Nakahoot hila nin malinih, angkuminlab a
bado a lino boy main pakabat a balitok ye pagaw la.
7 Haanin, hiyay magha kanlan apat a angkabi-ay a palhowa, binyanan na
hilay piton anghil nin titimaghan kulo a balitok a napno nin poot nan Apo
Dioh a angkabi-ay makanoman.
8 Ket hiyay Timplo, napno yan anoh a ibat ha kahnagan boy kapalyadiyan
nan Apo Dioh. Ket homain makahlep ihtew legan ahe la po mignap a
ibuhboh nin piton anghil ye piton pamaidap.

16

Hilay Kukulo a Nakaikunaan nin Poot nan Apo Dioh

1 Pangayadi, nange koy makhaw a bihnga a paibat ha Timplo a ampangi-
tubol kanlan pitoy anghil, a wana, “Kokawoyna, ta ibuhboh yoyna kanlan
tatao ha babe-luta ye poot nan Apo Dioh a nangaikonin ha piton kukulo.”
2 Haanin, hiyay unan anghil, inumalih yayna. Ket imbuhboh na ha
babe-luta ye laman nin kulo na. Ket hilay nagpamalka ha kikiding la boy
nanggalang ha libulto nan matubag a ayop, nadelat hila nin ampakailoy
boy tubat a ilab.
3 Pangayadi, hiyay ikalwan anghil, imbuhboh na ha dagat ye laman nin
kulo na. Hiyay lanom ha dagat, nag-ilyadin omen ha daya nin natey a tao.
Ket nangamatey hilay kaganaan angkabi-ay a palhowa ha dagat.
4 Pangayadi, imbuhboh na met nin ikatlon anghil ye laman nin kulo na
ha kakabatowan boy ha huhubol. Ket nag-ilyadi met daya yatin kaganaan.
5 Pangayadi, nange kon hinabi nan anghil a ampamaala nin lanom,
“Matoynong ka.
Hikan bengat boy homain kanayon a Dioh paibat hatew anggayna
haanin.
Matoynong ka ulita pinaduhaan mo hila.
6 Ulita pinadawoy la ye daya lan pagtao mo boy hilay popodopita mo hatew,
ket daya met ye impainom mo kanla.
Yati ye matoynong a pamae mo kanla.”
7 Nakange ako po nin bihnga a ibat ha pangihagpaan nin digalo, a wana,
“Petegbay Apo Dioh a makapalyadiyan ha kaganaan,
huhto boy matoynong ye pamaduha mo.”
8 Pangayadi, imbuhboh nan ikapat a anghil ye laman nin kulo na ha
mangaamot. Ket inumamot yan tubat. Kaya-bay nangapipilah hilay tatao.

---

* **15:3** Exodo 15:1-18.

9 Noba agya man nangapipilah hilaynay tatao, ket ahe hila po ateed
naghehe ha kakahalanan la. Ahe laya ginalang ye Apo Dioh a main
kapalyadiyan kanlan hilatin pamaidap, no aliwan inlungolungo laya.
10 Pangayadi, imbuhboh nan ikaliman anghil ye laman nin kulo na ha
pamiknoan nan matubag a ayop. Ket nilumiteh ye panakopan na. Ket hilay
anhakopen na, nakayat lay dila la uli ha tubat a ilab a angkatanam la.
11 Noba ahe hila po ateed naghehe ha kakahalanan la, no aliwan
inlungolungo la yay Apo Dioh ha langit uli ha ilab boy dedelat a timbek
kanla.
12 Pangayadi, imbuhboh na met nin ikaanem a anghil ye laman nin kulo
na ha mayadet a kabatowan nin Eufrates. Ket namal-an ya ta-omen hilayna
makadān ye popoon a ibat ha daya.
13 Haanin, nakit kon nilumwah ha bebey nan dragon, matubag a ayop boy
ampagkonwadin podopita ye tatlon mangadinat a ihpidito a kadih pahinga.
14 Hilayati ye tatlon mangaloke a ihpidito a ampanyag nin kapagtakaan.
Ket nakew hila kanlan kaganaan a popoon ihti ha babe-luta ta-omen la
hila tiponen a makilaban kanan makapalyadiyan a Apo Dioh ha maabot
ye intaning a mangaamot na.
15 "Pakaleng-en yon manged yati! Hiyay panlumateng ko, ket ba-mon
panlumateng nin mānakaw! Minged ye taon nakahadya legan ampangagad
ya kangko boy ahe ampagloh-ok nin bado na ta-omen yan aliwan loh-ok ha
pangumodang na boy ahe ya mipading-ey ha panlumateng ko."
16 Haanin, hilay mangaloke a ihpidito, tinipon la hilay kaganaan a popoon
boy huhundaloh la haka la hila inlakew ha lugal a anhabtan Armagedon ha
habin Hebreo.
17 Pangayadi, hiyay ikapiton anghil, imbuhboh na met ye laman nin kulo
na ha angin. Ket main akon nange a makhaw a bihnga a ibat ha pamiknoan
a anti ha Timplo, a wana, "Nignap anay kaganaan!"
18 Ket nangilatkilat, nangudol-kudol, hinumneg boy nanlayon nin
makhaw. Yati ye pinakamakhaw a layon paibat po ha napalhowa ye tao.
19 Ket hiyay angkabalitaan a banwan Babilonia, napikatlo ya boy nan-
gadama po ye kaganaan a babanwa ihti ha babe-luta. Intupad nan Apo Dioh
ye hinabi na tungkol kanlan tataon angkumonin ha banwan Babilonia. Ta
uli ha tubat a kalok-an la, ahe la naliklikan ye tubat a poot nan Apo Dioh
kanla.
20 Nangaanam ye aalipoteh. Nangayeyegma yan napatal ye mamapantay.
21 Nangudan ya nin mangayadet a tabulinaw a limampo a kilo ye kabyat
nin balang magha. Ket nangabegbaan hilay tatao. Ket ulin yatew a tubat a
pamaidap kanla, lalalo la yaynan inlungolungo ye Apo Dioh.

17

Hiyay Babayin Māgkahalanan boy hiyay Matubag a Ayop

1 Pangayadi, hiyay magha kanlan pitoy anghil a ampangaget nin kulo,
ket hinumaley ya kangko boy hinabi na, "Kilakew ka kangko, ta ipakit ko
kammo ye pagkaduha nan angkabalitaan a babayin babayadan. Hiyabay
ye angkabalitaan a banwa* a anti ha mahaley nin malabong a kabatowan.
2 Hilay kaganaan a popoon ihti ha babe-luta, ket ba-mo hilaynan
nakibabayi kana, ta hinumbong lay aadal na. Ket hilay kaganaan a tatao
met, ba-mo hilan nalaheing nin alak nan babayi makauli ha kadamogan na."

* **17:1** *angkabalitaan a banwa* ket Roma. Ha libdo a yati, anhabtan met Babilonia.

3 Kapipikhaan, naheb akon Ihpiditon Dioh. Ket hiyay anghil, inlakew
nako ha wangwang. Ihtew koya nakit ye babayin nakahakay ha matubag a
ayop a kadih matibya. Yatin ayop, pito ye ō na boy mapo met ye hungay na.
Ha laman na, ket nakamalka ye mangaloke a ngangalan a pangumih kanan
Apo Dioh.
4 Hiyay babayi, kadih matibya boy kadih ubi ye bado na. Nakahoot ya
nin alahah a balitok, mangaalaga a dadapah boy perlas. Ampangemgem
yan bahon balitok a napno nin tubat a kalok-an boy makakading-ey a
kadamogan.
5 Nakamalka ha kiding na ye ngalan a main hikliton labay habiyen:

YATI YE ANGKABALITAAN A BANWA NIN BABILONIA,
HIYAY INDO LAN BABAYIN BABAYADAN
BOY NIN KAGANAAN A KALOK-AN IHTI HA BABE-LUTA.

6 Ket yatin babayi, nakit ko a lahing yan daya lan pagtao nin Dioh a
impapatey na uli ha panumbong la kanan Apo Jesus. Pamakakit ko kana,
nagtaka kon tubat.

7 Noba hinabi nan anghil kangko, “Adi ka ampagtaka, ta habiyen kon
kaganaan kammo ye labay habiyen nin tungkol ha babayin nakahakay boy
hiyay matubag a ayop a main pitoy ō boy mapo a hungay.
8 Hiyay nakit mon matubag a ayop, ket angkabi-ay ya hatew, noba natey
yayna. Noba lumwah ya met ateed lano a ibat ha maalale a tubat a kulongan
ha lale-luta, paugot ha kapaduhaan a homain anggaan. Ket hilay tatao ihti
ha babe-luta a ahe nakalihta ye ngangalan la ha libdo nin bi-ay paibat po ha
napalhowa ye babe-luta, ket magtaka hila, ta makit la yan uman ye matubag
a ayop, ta angkabi-ay ya hatew boy natey yayna, noba nabi-ay yayna man.”

9 “Kaya-bay haanin, katapulan ihti ye kadunongan ta-omen matalohan ye
labay habiyen nin hilati. Hiyay piton ō nan matubag a ayop, ket hilati ye
piton mamapantay a ampiknoan nan babayi boy nakailalayian la met nin
piton popoon.
10 Lima kanlan hilatin popoon, ket natey ana. Hiyay magha, ampamoon
ya haanin. Hiyay ikapito, ahe ya po nilumateng. Noba no lumateng yayna,
ahe magbuyot ye pamoon na.
11 Hiyay matubag a ayop a angkabi-ay hatew noba natey yayna, ket
hiyabay ye ikawalon poon a omen kanlan piton popoon. Ket ipalakew naya
met ateed Apo Dioh ha kapaduhaan a homain anggaan.”

12 “Hiyay mapo a huhungay a nakit mo, hilayati ye popoon a homain po
panakopan. Noba mabyayan hila nin kapalyadiyan a mamoon kalamo la
yay matubag a ayop, noba ahe magbuyot.
13 Ket hilatin mapo a popoon, naymamagha hila. Ket ibyay la kanan
matubag a ayop ye kapalyadiyan boy katulidan la.
14 Ket kalabanen la yay Oybon Tupa. Noba hiyay Oybon Tupa kalamo
na hilay hinagyat na, pinili na boy mapatayaan a mānumbong na, ket
manambot ya. Ta hiyay Oybon Tupa ye makapalyadiyan ha kaganaan a
mānguna boy ha kaganaan a mānungkolan.”

15 Hinabi na po nin anghil kangko, “Hiyay nakit mon lanom a ampiknoan
nan babayin babayadan, ket hilayain ye tataon ibat ha kaganaan a lalahi,
nanahyon, boy hahabi.
16 Hiyay nakit mo a matubag a ayop boy mapo a hungay, ket mapoot
hila lano kanan babayin babayadan. Kowen lay kaganaan a babandi na
dayon bado na. Ket homain bega mapatla kana. Kena la lanoy laman na
boy ulamen la po ye mapatla.

17 Ta impaihip nan Apo Dioh kanlan mapo a popoon a paymamaghaan
lan ibyay ye panakop la kanan matubag a ayop anggan matupad ye Habi
nin Dioh.”
18 “Hiyay babayin nakit mo, ket hiyabay ye angkabalitaan a banwa a
ampanakop kanlan popoon ihti ha babe-luta.”

18

Hiyay Pagkadama nin banwan Babilonia

1 Pangayadi yatew, nakakit akoyna man nin kanayon a anghil a an-
umaypa ibat ha langit. Main yan tubat a kapalyadiyan. Ket uli ha tubat
a kahnagan na, nahnagan nay babe-luta.
2 Nangha ya nin makhaw, a wana,
“Nadama anay angkabalitaan a banwan Babilonia!
Ket haanin, kunaan laynan bengat nin mangaloke a ihpidito
boy kunaan nin kaganaan a kalahin mamanokmanok a mangadinat
boy ampakahulog.
3 Ta uli ha tubat a kadamogan na a kahulog nan Apo Dioh,
naoy-oy na hilay kaganaan a nanahyon ihti ha babe-luta.
Hilay kaganaan a popoon ihti ha babe-luta,
ket nakibabayi hila kana.
Ket uli ha pagpapakapda nan babayi ha kalabayan na,
hilay māglako, binumatnang hila met.”
4 Haanin, nakange akoyna man nin kanayon a bihnga a ibat ha langit, a
wana,
“Hikawon tatao ko, lakwanan yoya.
Adi kawo ampakidaman ha kahalanan na
ta-omen kawo ahe milabon ha kapaduhaan a nakahadya kana.
5 Ta hiyay luhbo nin kahalanan na ket anggaynan langit.
Ket ahe na maliwaan Apo Dioh ye kalok-an na.
6 Kaya-bay no way-omen ye dinyag na kanyo,
ket wanabay met ateed ye diyagen yo kana
boy pikalwaen yoy pamae yo kana.
Hiyay maloke a dinyag la kanyo,
pikalwaen yon diyagen kana.
7 No way-omen yan nagmayadet boy nagpapakapda ha kalabayan na,
ket ibae kana ye kaeteban na a kapatiyatiyaan boy kalelean.
Ta anhabiyen na ha hadili na,
‘Magha kon Reyna, aliwa kon bawo,
boy ahe ako magdiha nin kalelean makanoman!’
8 Ulin yati, ha loob nin maghay mangaamot, mapayngingidlan a lumateng
kana
ye kamateyan, pangandang boy bitil.
Pangayadi, maulam ya.
Ta makapalyadiyan yay Apo Dioh a mamaduha kana.”
9 Ket hilay popoon a nakibabayi kana boy nakipagpapakapda kana,
tumangih boy mangandang hila no makit layna ye anoh nin pagkaulam
na.
10 Ket mideng hila ha mataang, ta angkalimo hilan midaman a mapatiy-
atiyaan, a wanla,
“Kakaingalo!
Ta ha loob bengat nin maghay odah,

ket nayadi anay pagkaduha lan tatao ha angkabalitaan a banwan Babilonia!”
11 Hilay māglako ihti ha babe-luta, ket tangihan boy andangan laya, ta homain anan manaliw nin lalako la.
12 Homain anan manaliw nin lalako la a balitok, mital, maalaga a dadapah boy perlas, boy hilay tatapih a lino, seda boy tatapih a kadih obi boy matibya. Homain anan manaliw nin lako la a kayon mabango, boy babandi a yadi ha bangil nin elepanti, mangaalaga a kayo, tanho, bakal boy marmol.
13 Homain anan manaliw nin lalako la a pabango a omen ha hamiling, pampalahap, insenso boy mira. Wanabay met ha lalako la a alak, ladak, tapok boy tidigo, baka, tupa, kabayo boy kaliha, boy iipoh.
14 Ket hilay māglako ha banwan Babilonia, habiyen la kana, “Naanam hilaynay kaganaan a kalalabay mon mapagkonin. Boy hiyay kabatnangan boy katampaan mo, ahe ana bega maiudong kammo!”
15 Ket hilay māglako a binumatnang uli kanlan tatao kananyain a banwa, ket tumangih boy mangandang hila boy mideng hila ha mataang, ta angkalimo hila a midaman a mapatiyatiyaan.
16 Ket habiyen la,
“Kakaingalo ya yain a angkabalitaan a banwa.
Ta hilay tatao ihen hatew, ampaghoot hila nin kadih obi boy matibya a lino
boy naalkohan nin balitok, mangaalaga a dapah boy perlas!
17 Ket ha loob nin maghay odah bengat, nahipet ye kaganaan a babandi nan yain a banwa!”
Ket hilay kaganaan a kapitan boy nakalugan ha babalko a omen kanlan kahaglap ha babalko boy hilay ampagpanapulan ha dagat, ket mataang hilan ampideng a ampamilew.
18 Legan ambilewen la yay anoh nin banwan angkaulam, an-ipangha la met, a wanla, “Homain kapadiho yain a angkabalitaan a banwa!”
19 Uli ha kalelean la, binudubodan lan tuwapok ye ō la boy nangandang hila, a wanla,
“Kakaingalo ye nalyadi ha angkabalitaan a banwa.
Ta makauli ha kabatnangan na, hilay kaganaan a main babalko ha dagat, ket binumatnang hila met.
Noba ha loob bengat nin maghay odah ket naanam ye kaganaan!”
20 Uli ha nalyadi kananyain a banwa, mag-aliket kawon angkumonin ha langit,
hikawon pagtao nin Dioh, aapohtol boy popodopita.
Ta uli ha dinyag na kanyo,
pinaduhaan naynan Apo Dioh yain a banwa.
21 Pangayadi, hiyay maghay makapalyadiyan a anghil, ket nangwa yan dapah a omen kayadet nin gilingan haka na intapon ha dagat, a wana,
“Wanabay ya lanon mibegba ye angkabalitaan a banwan Babilonia.
Ket ahe ana makit uman.
22 Ahe ana mange kana ye tigtigan nin alpa, tamboyok boy plawta boy bihnga lan māgkanta.
Homain anan makit kana a mangagaling a mānyag nin hinyaman boy ahe ana met mange ye heneg nin gilingan.
23 Homain anan makit a henag nin kingki kana.
Homain ana met mange kana a mahayaghag a bihnga nin bayon kahal.
Ta hilay māglako na ye nag-ilyadin ba-mon makapalyadiyan ha babe-luta.
Ket tinalingo lay kaganaan a nanahyon makauli ha paghalimangka.”

24 Dinumawoy ihtew ye daya lan popodopita, pagtao nin Dioh boy hilay
kanayon a tatao a pinatey ihti ha babe-luta.

19

Hiyay Panggalang kanan Apo Dioh ha Langit

1 Pangayadi, nakange ako nin bihnga nin malabong a tatao ha langit a
ampangipangha nin wanae,
"Galangen yay Apo!
Anti kanan Apo tawon Dioh
ye kaligtahan, kadangalan, boy kapalyadiyan.
2 Huhto boy matoynong ye uhga na kanan babayin babayadan
a nangigaygay kanlan tatao ha babe-luta a manyag nin kalok-an
makauli ha kadamogan na.
Boy pinaduhaan na yan Apo Dioh,
ta pinatey na hilay māghilbi na."
3 Hinabi la po,
"Galangen yay Apo!
Hiyay banwan Babilonia a angkaulam,
ket an-umanoh yan homain tegen."
4 Haanin, hilay luwampo boy apat a mānungkolan ha langit boy hilay apat
a angkabi-ay a palhowa, nanalimukod hilan nanggalang kanan Apo Dioh a
ampikno ha pamiknoan na, a wanla,
"Galangen yay Apo Dioh! Amin!"
5 Pangayadi, main akon nange a bihnga a ibat ha pamiknoan a wanae,
"Galangen yo yay Apo tawon Dioh,
hikawon kaganaan a ampaghilbi kana,
hikawon main limo kana,
matagay man o maaypa!"
6 Pangayadi, nakange akoyna man nin ba-mon heneg nin malabong a
tatao a ba-mo met tonoy nin makhaw a lagahlah nin lanom boy dagoldol
nin kodol a ampaghabi nin wanae,
"Galangen yay Apo!
Ta ampamoon yaynay Apo tawon Dioh a Makapalyadiyan.
7 Mag-aliket boy maghayaghag kitawo
boy galangen tawo ya.
Ta panaon anan magkahal ye Oybon Tupa.
Ket hiyay ikahal na, nakahadya yayna met.
8 Pinahootan ya nin
mangkuminlab, malinih boy tubat ye kaputian a lino."
Hiyay labay nan habiyen nin tubat ye kaputian a lino, ket hiyay matoynong
a didiyag lan pagtao nin Dioh.
9 Hinabi na po kangko nin anghil, "Ihulat mo yati. Minged hilay
kinumbida ha poni nan Oybon Tupa." Boy hinabi na po, "Peteg a hahabi
nin Dioh yati."
10 Haanin, nilumukob ako ha aphayan nan anghil ta-omen ako mang-
galang kana. Noba hinabi na kangko, "Adey, adey mo andiyagen yain
kangko! Ta padiho kitan māghilbi nan Apo Dioh a omen met ateed kanlan
kakatongno mon ampangipapteg nin kaptegan tungkol kanan Apo Jesus.
Hiyay Apo Dioh bengat ye galangen mo!" Ta hiyay kaptegan a tungkol kanan
Apo Jesus ye an-ipahabi nin Ihpiditon Dioh omen ha impahabi na kanlan
popodopita hatew.

Hiyay Nakahakay ha Kabayo a Maputi

11 Pangayadi, nakit ko a naglukat ye langit. Ket nakit ko ye maputi a
kabayo a ampideng ihtew. Hiyay nakahakay, anhabtan yan Mapatayaan
boy Peteg, ta matoynong ye panuhga na boy pamakigubat na.
12 Hiyay mata na, ba-mon manliyabliyab a apoy boy malabong ye
makandin kodona ha ō na. Main ngalan a naimalka ha laman na a hiyan
bengat ye nagtanda.
13 Anhabtan yan "Habi nin Dioh." Ket hiyay kepkep na, nahmek nin daya.
14 Anhumbongen ya nin malabong a huhundaloh a ibat ha langit a
nakabado nin malinih boy tubat ye kaputian a lino boy nakahakay hila nin
kabayo a mangaputi.
15 Hiyay anhabtan Habi nin Dioh, anlumwah ha bebey na ye matadem a
kampilan a panambot na ha kaganaan a nanahyon. Manakop ya kanla nin
maigpit. No way-omen ye pamihnak nin ubah ha pamihnakan, wanabay na
ipadiha kanlan kaganaan ye tubat a poot nan Apo Dioh a makapalyadiyan.
16 Ha bado na ha dapit paa na, main nakamalka a wanae,

"POON A MAKAPALYADIYAN HA KAGANAAN A MANGUNA BOY HA
KAGANAAN A MANUNGKOLAN."

17 Pangayadi, nakit koy maghay anghil a ampideng ha mangaamot. An-
ipangha na kanlan mamanokmanok ha lowang ye wanae, "Makew kawo
ihti! Maytitipon kawo ha mayadet a poniyan nin Dioh.
18 Ta kena yoy laman lan popoon, hilay mānguna nin malibon huhun-
daloh, hilay makapalyadiyan, hilay nakahakay dayon kakabayo la, boy
kaganaan a tatao, ipoh man o ahe, maaypa man o matagay."
19 Pangayadi, nakit ko yay matubag a ayop boy hilay popoon ihti ha
babe-luta boy kaganaan a huhundaloh la. Naytitipon hila ta-omen hila
makigubat kanan nakahakay ha kabayo boy huhundaloh na.
20 Noba nadakep yay matubag a ayop boy hiyay ampagkonwadin
podopita na a nanyag nin hilatew a kapagtakaan hatew makauli ha
matubag a ayop. Ket hilatew a kapagtakaan ye pinanalingo na kanlan
tataon main malka nin matubag a ayop boy nanggalang ha libulto na. Ket
hiyay matubag a ayop boy māgkonwadin podopita, naitapon hilan angkabi-
ay ha dagatdagatan nin manliyabliyab a asupre.
21 Ket hilay huhundaloh la, pinatey hila met makauli ha kampilan a
anlumwah ha bebey nan nakahakay ha kabayo a maputi. Ket hilay
mamanokmanok, nagpakapda hilan nangna nin lalaman la.

20

Malibon Taon

1 Pangayadi, main akon nakit a maghay anghil a an-umaypa ibat ha langit.
Ampaningding yan mayadet a tanikala boy tulbek nin maalale a tubat a
kulongan ha lale-luta.
2 Haanin, hiyay anghil, dinakep na yay dragon a bikat ha unan panaon a
hiyay Diyablo o Satanas haka naya inggapoh ha loob nin maliboy taon.
3 Ket in-ampag naya ha maalale a tubat a kulongan ha lale-luta haka na
tinolbekan ye ilwangan ta-omen yayna ahe makatalingo nin nanahyon ihti
ha babe-luta ha loob nin maliboy taon. Noba pangalabah yatew, katapulan
a maipalwah ya ha makandin panaon.
4 Pangayadi, nakakit akon malabong a pamiknoan. Hilay ampikno ihtew,
ket nabyayan hilan katulidan a manuhga. Boy nakit ko hila met ye kalelwa
lan naputohan nin leey uli ha pamapteg lan tungkol kanan Apo Jesus boy
ha pangipatanda la nin Habi nin Dioh. Hilati ye ahe nanggalang kanan

matubag a ayop o ha libulto na boy ahe nagpamalka ha kiding la o ha gamet la. Nabi-ay hilan uman boy nabyayan nin katulidan a mamoon a pagkalamo nan Cristo ha loob nin maliboy taon.
5 Hilayati ye naunan nabi-ay uman. Noba hilay kanayon a nangamatey, bi-ayen na hila met pangalabah nin maliboy taon.
6 Minged boy pagtao nin Dioh ye nailamo ha unan pagkabi-ay uman. Ta homain anan kapalyadiyan ye ikalwan kamateyan kanla. Ket hilabay anay papadi nan Apo Dioh boy Cristo boy kalamo na hilan mamoon ha loob nin maliboy taon.

Hiyay Pagkahambot nan Satanas

7 Pangalabah nin maliboy taon, hiyay Satanas ket maipalwah yayna ha pagkakulong na.
8 Ket lakwen na hilan talingowen uman ye nanahyon ha babe-luta a anhabtan Gog boy Magog.* Tiponen na hilan Satanas, ta makigubat hila kanlan māmteg nan Apo Dioh. Hiyay kalabong la, ket ba-mon langhi ha gilid dagat a ahe mabilang-bilang.
9 Nitayak hila ha kaganaan a lulugal ha babe-luta. Kinobkob la hilay pagtao nin Dioh boy hiyay banwa† a an-adoen na. Noba pinaudanan na hilan Apo Dioh nin apoy. Ket nahipet hilay kaganaan a katagem nan Satanas.
10 Ket hiyay Satanas met a nanalingo kanla, nitapon ya ha dagatdagatan nin manliyabliyab a asupre a nakaitaponan la met ateed nin ampagkonwadin podopita boy hiyay matubag a ayop. Ihtewbay hilan mapaidapan nin homain anggaan.

Hiyay Huyot a Panuhga

11 Pangayadi, nakit ko yay mayadet boy maputi a pamiknoan boy hiyay ampikno ihtew. Ket ha adapan nan ampikno, naplak ye langit boy luta. Ket ahe yayna nakit uman.
12 Ket hilay nangamatey, matagay man o maaypa, nakit ko hilan ampideng ha adapan nin pamiknoan nin Dioh. Biniklal ye lilibdo dayon libdo nin bi-ay. Ket hilay nangamatey, nauhgaan hila uli ha didiyag la a naihulat ha lilibdo.
13 Hilay nangamatey ha dagat boy ha luta, nangailwah hila paibat ha Bito. Ket inuhgaan hilan kaganaan ha kaeteban nin didiyag la.
14 Pangayadi, hiyay Kamateyan boy Bito, naitapon ha dagatdagatan nin manliyabliyab. Yati ye ikalwan kamateyan.
15 Ket hilay ahe nakalihta ye ngalan la ha libdo nin bi-ay, ihtewbay hila met intapon ha dagatdagatan nin manliyabliyab.

21

Hiyay Bayon Langit boy Bayon Luta

1 Pangayadi, nakit koy bayon luta boy bayon langit. Naanam ana ye alan a langit boy luta, agya hiyay dagat.
2 Boy nakit koy bayon banwan Jerusalem a an-umaypa ibat kanan Apo Dioh ha langit. Yatin banwa, ket tubat ye katampa na. Ba-mo yan matampa a babayin ikahal boy nakahadya yaynan managana kanan lakin mangikahal kana.

---

* **20:8** *Gog boy Magog* ket nanahyon a napaytipon ta-omen hila makilaban kanan Apo Dioh (Ezekiel 38-39). † **20:9** *banwa a an-adoen:* hiyay labay habiyen ket Jerusalem.

3 Pangayadi, nakange akon makhaw a bihnga a ibat ha pamiknoan, a
wana, “Bilewen yo! Hiyay Apo Dioh, kumonin yayna ha talig lan tatao!
Mapagkalamo la yayna, ket hilabay ana ye tatao na. [Ket hiyabay ana ye
Dioh la.]
4 Punahen na ye luluwa la. Homain anan kamateyan, pangandang,
panumangih, o iilab, ta nalabah ana ye alan a angkalyadi.”
5 Hinabi nan ampikno ha pamiknoan, “Bilewen yo! Ambayowen koynay
kaganaan.”
Ket hinabi na po kangko, “Ihulat mo yatin anhabiyen ko, ta mapatayaan
yati boy peteg!”
6 Hinabi na po kangko, “Nayadi anay kaganaan! Hiko ye Alpha boy
Omega, hiyay labay habiyen, hikoy pinandugiyan boy kapopohan nin
kaganaan. Ayaman a angkaplangan, ket biyan ko yan libdin lanom ibat
ha hubol a ampakaibyay bi-ay a homain anggaan.
7 Yati ye tawiden lan nanambot. Hikoynay Dioh la boy diyagen ko hilan
aanak ko.
8 Noba ampakalilimo ye malyadi kanlan kokolimpot, ahe namteg kangko,
tubat ye kalok-an la, māmatey nin tao, mapandamog, hilay māgkulam,
nanggalang ha diohdiohan boy kaganaan a mangatago. Ta maitapon hila ha
dagatdagatan nin manliyabliyab a asupre. Yabayti ye ikalwan kamateyan.”

Hiyay Bayon Jerusalem

9 Haanin, hinaleyan na kon magha kanlan pitoy anghil a main pitoy kulo
a napno nin pitoy angkahuyot a pamaidap. Hinabi na kangko, “Makew ka
ihti, ta ipakit koya kammo ye babayi a ikahal nan Oybon Tupa.”
10 Tampol akon naheb nin Ihpiditon Dioh. Ket inlakew na kon anghil ha
katatagayan a mapantay. Ket impakit na kangko ye banwan Jerusalem a
an-umaypa ibat kanan Apo Dioh ha langit.
11 Anhumnag ya uli ha kahnagan nan Apo Dioh boy angkuminlab yan ba-
mon maalaga a dapah a omen ha jasper boy ba-mon tabulinaw kakinang.
12 Ket yatew a banwa, naliktop yan makugpa boy matagay a alad.
Labinluway ilwangan na. Ket balang ilwangan na, main ampagbantay a
anghil. Kanlan hilatin iilwangan, naimalka ye ngangalan nin labinluway
lahi nin Israel.
13 Yatin nailiktop a alad ket kudalado boy manitatlo ye ilwangan nin
balang pahen, tatlo ha daya, tatlo ha amyanan, tatlo met ha abagatan boy
tatlo ha laod.
14 Boy naipaideng ya ha labinluwa a pundahyon a dapah a nadokitan nin
ngangalan lan labinluwa a aapohtol nan Oybon Tupa.
15 Hiyay anghil a nakitongtong kangko, main yan kaget a panukad a ba-
mon teken a balitok, ta hukaden na ye banwa, hilay iilwangan boy alad
na.
16 Yatin nailiktop a alad ket kudalado boy manitatlo ye ilwangan nin
balang pahen. Padihoy kakadang boy kabilal na a luwan libo boy apat gatoh
a kilomitodo. Wanabay met ye katagay na.
17 Hinukad na met ye alad. Anemapo boy apat a mitodo ye kakugpa
na. Hiyay panukad a ginawi nan anghil, omen ya met ateed ha panukad
a anggawien lan tatao.
18 Yadi ha dapah a jasper ye alad. Ket hiyay banwa, dinyag ha pawa
balitok a ba-mon tabulinaw kakinang.
19 Hilay dadapah a pundahyon nin alad, ket naalkohan nin nakahinadi a
mangaalaga a dapah. Hiyay angkauna jasper, safiro ye ikalwa, kalsedonia
ye ikatlo, esmeralda ye ikapat,

20 boy hiyay ikalima sardonika, ikaanem ye kornalina, krisolito ye ikapito,
berilo ye ikawalo, topaz ye ikahiyam, krisopraso ye ikamapo, hasinto ye
ikalabinmagha boy amatista ye ikalabinluwa.
21 Ket perlas ye labinluwan iilwangan. Hiyay balang ilwangan, yadi ya ha
maghan matiboen perlas. Pawa balitok ye kakalhada nin banwa a ba-mon
tabulinaw kakinang.
22 Homain akon nakit a Timplo ha banwa, ta hiyay Apo Dioh a maka-
palyadiyan ha kaganaan boy hiyay Oybon Tupa ye bilang timplo ihtew.
23 Ahe ana katapulan ye mangaamot o bowan a mamahnag nin banwa,
ta hiyay kahnagan nan Apo Dioh ye mamahnag boy hiyay Oybon Tupa met
ye tillag ihtew.
24 Ket yatin tillag ye ampamahnag ha kaganaan a nanahyon. Hilay
kaganaan a popoon ihti ha babe-luta, ilakew la met ye kabatnangan la
ihtew.
25 Ket yatin banwa, lanang a nakalukat ye ilwangan na, ta homain anan
madeglem ihtew.
26 Ket mailakew ihtew a banwa ye kabatnangan nin kaganaan a
nanahyon.
27 Noba hilay mangadinat ha pamilew nan Apo Dioh, hilay ampanyag nin
tubat a kalok-an boy hilay mangatago, ket ahe hila lano makahlep ihtew a
banwa. Hilay makahlep bengat ket hilay tataon nakalihta ye ngangalan la
ha libdo nan Oybon Tupa a libdo nin bi-ay.

22

1 Pangayadi, impakit na met kangko nin anghil ye kabatowan nin lanom
a ampakaibyay nin bi-ay. Makinang a ba-mon tabulinaw ye lanom na a
andumawoy ibat ha pamiknoan nan Apo Dioh boy Oybon Tupa.
2 Ket yatin kabatowan, andumawoy ya ha bunak nin kalhada ha banwan
Jerusalem. Ha mitaligmang a gilid nin kabatowan, main poon kakayon
ampakaibyay bi-ay a ampanawa bowan-bowan nin labinluwan kalahi.
Hiyay boboong la, makatambal nin hahakit nin tatao ha kaganaan a
nanahyon.
3 Homain makit a hinyaman a inhumpa nan Apo Dioh ihtew. Anti ya
ihtew ye pamiknoan nan Apo Dioh boy Oybon Tupa. Ket hilay māghilbi na,
manggalang hila kana.
4 Makit layna ye lupa na boy maimalka ye ngalan na ha kikiding la.
5 Homain anan madeglem ihtew. Kaya-bay ahe anan katapulan ye henag
nin kingki o henag nin mangaamot, ta hiyaynay Apo Dioh ye mamahnag
kanla. Ket mamoon hilayna ihtew makanoman.

Hiyay Panlumateng nan Apo Jesus

6 Pangayadi, hinabi nan anghil kangko, “Hilayatin hahabi, pawa map-
atayaan boy peteg. Ta hiyay Apo Dioh a nangipatanda kanlan popodopita
makauli ha Ihpidito na ye nangitubol nin anghil na ta-omen na ipakit
kanlan māghilbi na ye babagay a madanon anan malyadi.”
7 Hinabi nan Apo Jesus, “Madanon akoynan lumateng! Minged hilay
ampanumbong nin impatanda nan Apo Dioh a naihulat kananyatin libdo.”
8 Hiko yay Juan a nakange boy nakakit nin hilatin babagay. Pamakange
boy pamakakit ko nin yatin kaganaan, nilumukob ako ha aphayan nan
anghil a nangipakit kangko kanlan hilatin kaganaan a babagay ta-omen ako
manggalang kana.

9 Noba hinabi na kangko, “Adi mo andiyagen ye wanabay. Ta agya
hiko, māghilbi na met Apo Dioh a omen kammo, hilay kakatongno mon
popodopita boy hilay ampanumbong ha naihulat kananyatin libdo. Hiyay
Apo Dioh bengat ye galangen mo.”
10 Hinabi na po kangko, “Kaganaan a impatanda nan Apo Dioh a naihulat
kananyatin libdo, ket ipatanda mo met, ta madanon hilaynan matupad.
11 Hilay mangaloke, pahulong hilan manyag nin kalok-an. Hilay mangad-
inat, pahulong hilan manyag nin kadinatan. Noba hilay matoynong, lalo
hila po magbi-ay a matoynong boy hilay ampanyag nin kalabayan nan Apo
Dioh, lalo hila po manyag nin kalabayan na.”
12 Hinabi nan Apo Jesus, “Lumnge kawo! Madanon akoynan lumateng!
Kaget koy plimyo a ibyay ko ha balang magha bilang kaeteban nin didiyag
na.
13 Hiko ye Alpha boy Omega, hiyay labay habiyen, hikoy una boy huyot,
hiyay pinandugiyan boy kapopohan.”
14 Minged hilay ampanlinih nin babado la, ta mabyayan hilan katulidan
a mangan nin dawa nin poon-kayon ampakaibyay bi-ay boy humlep ha
banwa.
15 Noba hilay tataon mangaloke,* mabantak hila ha ilwah nin banwa.
Wanabay met kanlan magkukulam, mapandamog, mamatey nin tao, hilay
ampanggalang ha diohdiohan, hilay kaganaan a matago boy hilay kalalabay
lay magtago.
16 “Hiko yay Jesus a nangitubol nin anghil ko ta-omen na habiyen kammo
yatin babagay a katapulan mon ipatanda kanlan papangkat lan māmteg.
Lahi na kon Poon David boy hiko met ateed ye bontatala ha mahanib.”
17 Hiyay Ihpiditon Dioh boy hiyay babayin ikahal, hinabi la, “Humaley
kawo ihti.”
Ket hilay kaganaan a nakange nin yati, habiyen la met, “Makew kawo
ihti.” Ayaman a angkaplangan boy malabay minom nin lanom a am-
pakaibyay bi-ay, ket humaley hila. Homain man bayad yati.

Hiyay Kapopohan a Hinabi nan Juan

18 Hiko yay Juan a ampamabala ha ayaman a nakange ha impatanda nan
Apo Dioh kananyatin libdo. Ayaman a mamahan ha naihulat kananyatin
libdo, hiyay kaidapan a naihulat, ipahan naya met Apo Dioh ha kapaduhaan
a matanggap na.
19 Boy ayaman a mamawah kananyatin impatanda nan Apo Dioh, alihen
na met ye katulidan na a mangan ha dawa nin poon-kayon ampakaibyay
bi-ay boy hiyay katulidan na a humlep ha banwan Jerusalem a omen ha
naihulat kananyatin libdo.
20 Hiyay Apo Jesus ye ampamapteg ha kaganaan a naihulat kananyatin
libdo. Hinabi na po, “Peteg a madanon akoynan lumateng!”
Hinabi ko met, “Palyadiyen mo dayi Apo! Apo, makew kayna dayi ihti!”
21 Mikakaanti ya dayi kanyon kaganaan ye kangedan nan Apo Jesus.

---

* **22:15** *tataon mangaloke:* ha Griego ket ugalin aho.